

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

क्रम संख्या

४८४४

काल नं०

२४१ दिनि

शहर

स्वर्गवामी माधुचरित श्रीमान हालचन्दजी मिंगी

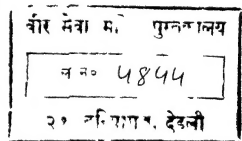
जन्म

व.स. १९०० साल मंगी ८

स्वर्गवास

व.स. १९८४ शिव मंगी ८

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १३ ॥ नमि ॥

प्रभावक चरित

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

जैन आगमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, कथामयक - इत्यादि विविधविषयगुणित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूजर, राजस्थानी आदि नाना भाषानिबद्ध
बहु उपयुक्त पुरातनवाक्या तथा नवीन संशोधनात्मक
साहित्यप्रकाशिनी जैन ग्रन्थावलि ।

कच्छकचानिवासी स्वर्गस्थ श्रीमद् डालचन्दजी सिंधी की पुण्यस्मृतिनिमित्त
तत्पुत्र श्रीमान् बहादुरसिंहजी सिंधी कर्तृक
संस्थापित तथा प्रकाशित

सम्पादक तथा मञ्जालक

जिन विजय मुनि

[सम्मान्य समसद-भाण्डारकर प्राच्यविद्या संशोधन मन्दिर पूना, तथा गुजरात साहित्यसभा अहमदाबाद;
भूत पूर्वार्थ-गुजरात पुरातत्त्वमन्दिर अहमदाबाद; जैनवाङ्मयाध्यापक-विश्वभारती, शान्तिनिकेतन;
प्राकृतभाषादि-प्रधानाध्यापक-भारतीय विद्या भवन, बंबई; तथा, जैन साहित्यसंशोधक ग्रन्थावलि-
पुरातत्त्वमन्दिर ग्रन्थावलि-भारतीय विद्या ग्रन्थावलि-प्रकाशित संस्कृत-प्राकृत-पाली-
अपभ्रंश-प्राचीनगूजर-हिन्दी-भाषामय अनेकलोक ग्रन्थ संशोधक-सम्पादक ।]

ग्रन्थांक १३

प्राप्तिस्थान

व्यवस्थापक - सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अ ने का न्त वि हा र,
१, शान्तिनगर, पो० साबरमती, } { सिं धी स द न,
अहमदाबाद } ४८, गरियाहाट रोड; पो० बालीगंज,
कलकत्ता

श्रीप्रभाचन्द्राचार्यविरचित
प्रभावक चरित

विविध पाठान्तर तथा परिशिष्ट—प्रस्तावनादि समलंकृत

सम्पादक

जिन विजय मुनि

[प्राकृतभाषादि-प्रधानाध्यापक—भारतीय विद्या भवन, बंबई]

प्रथम भाग — मूल ग्रन्थ

विशेषनामानुक्रम-समुद्धृतपद्यानुक्रमवियुक्त

प्रकाशन-कर्ता

संचालक - सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अ ह म दा बा द - क ल क स्ता

विक्रमाब्द १९९०]

प्रथमावृत्ति, पञ्चमस्त प्रतः ।

[१९४० क्रिष्टाब्द]

SINGHI JAINA SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF MOST IMPORTANT CANONICAL, PHILOSOPHICAL
HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE ETC WORKS OF JAINA LITERATURE
IN PRĀKRIT, SANSKRIT, APABHRAṂŚA AND OLD VERNACULAR
LANGUAGES, AND STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS.

FOUNDED AND PUBLISHED

BY

ŚRĪMĀN BAHĀDUR SINGHJĪ SINGHĪ OF CALCUTTA

IN MEMORY OF HIS LATE FATHER

ŚRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHĪ.

GENERAL EDITOR

JINA VIJAYA MUNI

(HONORARY MEMBER OF THE BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE OF POONA AND GUJRAT SANITYA
SABHA OF AHMEDABAD; FORMERLY PRINCIPAL OF GUJRAT PURATATTVAMANDIR OF AHMEDABAD;
LATE SINGHI PROFESSOR OF JAINA STUDIES, VISVA-BHARATI, SANTINIKETAN; PRO. OF
PRAKRITIC LANGUAGES AND HINDI, BHARATIY VIDYA BHAVAN, BOMBAY;
EDITOR OF MANY SANSKRIT, PRAKRIT, PALI, APABHRAṂŚA,
AND OLD GUJRATI-HINDI WORKS.)

NUMBER 13

TO BE HAD FROM

VYAVASTHĀPAKA, SINGHĪ JAINA GRANTHAMĀLĀ

ANEKANT VIHAR
9 SHANTI NAGAR,
PO. SABARMATI, AHMEDABAD.

SINGHI SADAN
48, GARIYAHAT ROAD,
PO. BALLYGUNGE, CALCUTTA.

Founded]

All rights reserved

[1931. A. D.

PRABHĀVAKA CHARITA

OF

PRABHĀCHANDRĀCHĀRYA

CRITICALLY EDITED IN THE ORIGINAL SANSKRIT FROM MANY OLD MSS. WITH NOTES,
INDEX AND HINDI INTRODUCTION, ETC.

BY

JINA VIJAYA MUNI

(PRO. OF PRAKRITIC LANGUAGES AND HINDI, BHARATIYA VIDYA BHAVAN, BOMBAY)

FIRST PART—TEXT IN SANSKRIT

WITH VARIANTS AND INDICES OF STANZAS AND ALL PROPER NAMES.

PUBLISHED BY

THE SAÑCHĀLAKA-SINGHĪ JAINA GRANTHAMĀLĀ

AHMEDABAD-CALCUTTA

V. E. 1997]

First edition, Five Hundred Copies.

[1940 A. D.

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

अस्ति बङ्गाभिधे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुर्शिदाबाद इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥
निवसन्त्यनेके तत्र जैना ऊकेशवंशजाः । धनाढ्या नृपसदृशा धर्मकर्मपरायणाः ॥
श्रीडालचन्द इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सच्चरित्रो यः सिंधीकुलप्रभाकरः ॥
बाल्य एवागतो यो हि कर्तुं व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुर्या धृतधर्मार्थनिश्चयः ॥
कुशाग्रया खड्गद्वैव सद्गुण्या च सुनिष्ठया । उपार्ज्य विपुलां लक्ष्मीं जातो कोऽप्यधिपो हि सः ॥
तस्य मनुकुमारीति सञ्चारीकुलमण्डना । पतिव्रता प्रिया जाता शीलसौभाग्यभूषणा ॥
श्रीबहादुरसिंहाख्यः सद्गुणी सुपुत्रस्तयोः । अस्त्येष सुकृती दानी धर्मप्रियो धियां निधिः ॥
प्राप्ता पुण्यवताऽनेन प्रिया तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यदीपेन प्रदीप्तं यद्गृहाङ्गणम् ॥
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्ति ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् बाहुर्व्यस्य हि दक्षिणः ॥
नरेन्द्रसिंह इत्याख्यस्तेजस्वी मध्यमः सुतः । सुनुर्वीरेन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥
सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा आसभक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितुर्मार्गानुगामिनः ॥
अन्येऽपि बहवश्चास्य सन्ति खल्लादिवान्धवाः । धनैर्जनैः समृद्धोऽयं ततो राजेव राजते ॥

अन्यच्च—

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्येष सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥
न गवां नाप्यहंकारो न विलासो न दुष्कृतिः । दृश्यतेऽस्य गृहे कापि सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥
भक्तो गुरुजनानां यो विनीतः सज्जनान् प्रति । बन्धुजनेऽनुरक्तोऽस्ति प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥
देश-कालस्थितिज्ञोऽयं विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादिसाहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥
समुन्नत्यै समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रचारार्थं सुशिक्षाया व्ययत्नेष धनं धनम् ॥
गत्वा सभा-समित्यादां भूत्वाऽध्यक्षपदाङ्कितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहयति कर्मठान् ॥
एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । करोत्ययं यथाशक्ति सत्कर्मणि सदाशयः ॥
अथान्यदा प्रसज्जेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं यः कार्यं मनस्यचिन्तयत् ॥
पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः परम् । तस्मात्तज्ज्ञानवृद्धयर्थं यतनीयं मया वरम् ॥
विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतम् । श्रद्धास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशम् ॥
जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शान्तिनिकेतने । सिंधीपदाङ्कितं जैनज्ञानपीठमतीष्ठिपत् ॥
श्रीजिनविजयो विज्ञो तस्याधिष्ठातृसत्पदम् । स्वीकर्तुं प्रार्थितोऽनेन शास्त्रोद्धारामिलाषिणा ॥
अस्य सौजन्य-सौहार्द-स्वैर्यौदार्यादिसद्गुणैः । वशीभूयाति मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितुः श्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
विद्वज्जनकृताल्हादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दस्वियं लोके जिनविजयभारती ॥

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमदपाटार्यो देशो भारतविश्रुतः । रूपाहेलीति सन्नाम्नी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥
सदाचार-विचारान्यां प्राचीननृपतेः समः । श्रीमच्चतुरसिंहोऽत्र राटोऽहोऽन्यभूमिपः ॥
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूत् राजपुत्रः प्रसिद्धिमान् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥
मुञ्ज-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन्महाकुले । किं वर्ण्यते कुलीनत्वं तत्कुलजातजन्मनः ॥
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य-सुवाक्यसौजन्यभूषिता ॥
क्षत्रियाणीप्रभापूर्णं शौर्यदीप्तमुखाकृतिम् । यां दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥
सूनुः किसनसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमल्ल इति ह्यन्यद् यन्नाम जननीकृतम् ॥
श्रीदेवीहंसनामात्र राजपूज्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्भेषज्यविद्यानां पारंगामी जनप्रियः ॥
अष्टोत्तरशताब्दानामायुर्यस्य महामतेः । स चासीद् वृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥
तेनायाप्रतिभेरेण्या स तत्सूनुः स्वसन्निधौ । रक्षितः, शिक्षितः सम्पक्, कृतो जैनमतानुगः ॥
दौर्भाग्यात्तच्छिर्षाल्ये गुरुन्तातौ दिवंगतौ । विमूढेन ततस्तेन त्यक्तं सर्वं गृहादिकम् ॥

तथा च—

परिभ्रम्याथ देशेषु संसेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा कृत्वाऽऽचारान् सुदुष्करान् ॥
ज्ञातान्यनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्त्वात्तत्त्वगवेषिणा ॥
अधीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रब्र-नूतनकालिकाः ॥
येन प्रकाशिता नैका ग्रन्था विद्वत्प्रशंसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिताः ॥
यो बहुभिः सुविद्वद्विस्तन्मण्डलैश्च सस्कृतः । जातः स्वान्यसमाजेषु माननीयो मनीषिणाम् ॥
यस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
पुरे चाहम्मदाबादे राष्ट्रीयशिक्षणालयः । विद्यापीठ इतिख्यातः प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्नियुक्तो यो महात्मना । विद्वज्जनकृतश्लाघे पुरातत्त्वाख्यमन्दिरे ॥
वर्षाणामष्टकं यावत् सम्भूय तत्पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे यस्तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥
तत आगत्य सैलभो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥
क्रमात्तस्माद् विनिरुक्तः प्राप्तः शान्तनिकेतने । विश्ववन्द्यकवीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथमूर्धिते ॥
सिंधीपदयुतं जैनज्ञानपीठं यदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीडालचन्दस्य सनुना ॥
श्रीबहादुरसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
प्रतिष्ठितश्च यस्तस्य पदेऽभिष्ठातृसञ्ज्ञके । अध्यापयन् वरान् शिष्यान् शोधयन् जैनवाक्यम् ॥
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
विद्वज्जनकृताल्हादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वयि लोके जिनविजयभारती ॥

प्रभावकचरित-विषयानुक्रमः ।

— प्रास्ताविक वक्तव्य	पृ० १-६
— ग्रन्थकृत्प्रास्ताविक कथनम्	१-२
१ वज्रस्वामिचरितम्	३-८
२ आर्यरक्षितचरितम्	९-१८
३ आर्यनन्दिलचरितम्	१९-२१
४ कालकसुरिचरितम्	२२-२७
५ पादलिप्तसुरिचरितम्	२८-४०
६ विजयसिंहसुरिचरितम्	४१-४६
७ जीवदेवसुरिचरितम्	४७-५३
८ वृद्धवाटिसुरिचरितम्	५४-६१
९ हरिभद्रसुरिचरितम्	६२-७६
१० मल्लवाटिसुरिचरितम्	७७-७९
११ षण्पभट्टिसुरिचरितम्	८०-१११
१२ मानतुङ्गसुरिचरितम्	११२-११७
१३ मानदेवसुरिचरितम्	११८-१२०
१४ महाकविशिद्धार्थिचरितम्	१२१-१२६
१५ वीरगणिचरितम्	१२७-१३२
१६ वादिवेतालशान्तिसुरिचरितम्	१३३-१३७
१७ ऋहेन्द्रसुरिचरितम्	१३८-१५१
— तदन्तर्गतं महाकविधनपालवृत्तम्	” ”
१८ सुराचार्यचरितम्	१५२-१६०
१९ अभयदेवसुरिचरितम्	१६१-१६६
— तदन्तर्भूतं जिनेश्वरसुरिवृत्तम्	” ”
२० वीराचार्यचरितम्	१६७-१७०
२१ वादिदेवसुरिचरितम्	१७१-१८२
२२ हेमचन्द्रसुरिचरितम्	१८३-२१२
— ग्रन्थकारकृता प्रशस्तिः	२१३-२१६
परिशिष्टम् १-प्रभावकचरितान्तर्गत-समुद्भूतपद्यानामकाराधनुक्रमणिका ।	२१७-२१९
२-प्रभावकचरितगत-विशेषनाम्नामकाराधनुक्रमणिका ।	२२०-२२६

समर्पणम् -

प्रभाचन्द्रमुनीन्द्रवद् यः सत्साहित्यनिर्मितौ ।

मनोवाक्काययोगेन सततं सुप्रयत्नवान् ॥

प्रद्युम्नसूरिवच्चापि बहूनां विदुषामसौ ।

शास्त्राणां शोधनं कुर्वन् परमादरतां गतः ॥

आविद्याध्ययनाद् यावद् ग्रन्थसंशोधनादिषु ।

पुस्तकादिप्रदानेन यो ममापि सहायकृत् ॥

तस्मै पुण्यप्रतिष्ठाय ज्ञानदानपरात्मने ।

श्रीपुण्यविजयाख्याय मुनये सौम्यमूर्तये ॥

तत्सौहार्दगुणाकृष्टो हृष्टो हार्दिकभावतः ।

करोम्यहं कृतेरस्याः समर्पणं स्वतर्पणम् ॥

-जिन विजयः

प्रास्ताविक वक्तव्य ।

प्रस्तुत ग्रन्थमालामें प्रकाशित विविधतीर्थकल्प नामक ग्रन्थकी प्रस्तावनाकी अन्तिम कण्टिकामें हमने लिखा था कि—“विस्तृत जैन इतिहासकी रचनाके लिये, जिन ग्रन्थोंमेंसे विशिष्ट सामग्री प्राप्त हो सकती है उनमें— (१) प्रभावकचरित्र, (२) प्रबन्धचिन्तामणि, (३) प्रबन्धकोष, और (४) विविधतीर्थकल्प—ये ४ ग्रन्थ मुख्य हैं। ये चारों ग्रन्थ परस्पर बहुत कुछ समान-विषयक हैं और एक दूसरेकी पूर्ति करनेवाले हैं। जैन धर्मके ऐतिहासिक प्रभावको प्रकट करनेवाली, प्राचीन कालीन प्रायः सभी प्रसिद्ध प्रसिद्ध व्यक्तियोंका थोड़ा बहुत परिचय इन ४ चारों ग्रन्थोंके संकलित अवलोकन और अनुसन्धान द्वारा हो सकता है। इसलिये हमने इन चारों ग्रन्थोंको, एक साथ, एक ही रूपमें, एक ही आकारमें, और एक ही पद्धतिसे संपादित और विवेचित कर, इस ग्रन्थ-माला द्वारा प्रकाशित करनेका आयोजन किया है। इनमेंसे, प्रबन्धचिन्तामणिका मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग, गत वर्ष (संवत् १९८९) में प्रकट हो चुका है और उसका संपूर्ण पुरातनप्रबन्धसंग्रह नामका दूसरा भाग, इस ग्रन्थके (विविधतीर्थकल्पके) साथ ही प्रकट हो रहा है। प्रबन्धकोषका मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग भी इसका सहगामी है। प्रभावकचरित्र अभी प्रेसमें है, तो भी थोड़े ही समयमें, अपने इन समवयस्कोंके साथ, विद्वानोंके करकमलोंमें इतस्ततः सञ्चरमाण दिखाई देगा।”

इस संकल्पित आयोजनानुसार, आज यह प्रभावकचरित्र विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित किया जा रहा है। उपरि निर्दिष्ट इन चारों ग्रन्थोंमें, रचनाक्रम और वस्तुविस्तारकी दृष्टिसे प्रभावकचरित्रका स्थान पहला होने पर भी, इसका प्रकाशन जो सबसे पीछे हो रहा है, और सो भी अपेक्षाकृत कुछ अधिक विलम्बके साथ, इसमें कारण केवल ग्रन्थ-मालाके अन्यान्य प्रकाशनोंकी कार्यसंकीर्णता ही है। एक साथ छोटे बड़े कई ग्रन्थ छपते रहनेके कारण इसके प्रकाशनमें कुछ विशेष विलम्ब हो गया है।

पर इसके साथ ही, इसी विषयकी सामग्रीके साधनभूत, कुमारपालचरितसंग्रह, जैनग्रन्थप्रशस्तिसंग्रह, खरतरगच्छगुर्वावली आदि कई महत्त्वके और और ग्रन्थ भी तैयार हो कर, प्रसिद्धि प्राप्त कर रहे हैं, और कई अन्य छप भी रहे हैं। प्रबन्धचिन्तामणिका हिन्दी अनुवाद भी इसके साथ ही प्रसिद्ध हो रहा है। विद्वत्त मुनिवर श्रीपुण्यविजयजीकी पुण्यरूपसे, महामाल वस्तुपाल-तेजपालके पुण्यकीर्तनोंका प्रकाश करनेवाला धर्माभ्युदय नामक महाकाव्य, जो खुद उन महापुरुषोंके धर्मगुरुका बनाया हुआ है और जिसके साथ अन्यान्य कई अपूर्व ऐतिहासिक प्रशस्तियां आदि संलग्न की गई हैं, इन ग्रन्थोंके साथ-ही-साथ विद्वानोंके करकमलोंमें सुशोभित होनेको तैयार हो रहा है।

प्रस्तुत ग्रन्थका प्रथम मुद्रण, बम्बईके सुप्रसिद्ध निर्णयसागर प्रेसने, सन् १९०९ में किया था, जिसका संपादन हमारे मान्य मित्र और वर्तमानमें बड़ोदाके राजकीय पुरातत्त्व विभागके मुख्य नियामक, ज्ञानरत्न डॉ० हीरानन्द शास्त्री, एम्. ए. एम्. एल्. ओ. डी. लिट्. (रिटायर्ड गवर्नमेंट एग्जामिफिस्ट) ने किया था। एक तो शास्त्री महाशयका वह शायद प्रथम ही प्रथम संपादन कार्य था और दूसरा यह कि उनको जो हस्तलिखित प्रतियां संशोधनार्थ उपलब्ध हुई थीं वे प्रायः अशुद्धिबहुल थीं; इसलिये उस आवृत्तिमें अशुद्धियोंकी खूब भरमार रह गई। तो भी शास्त्री महाशयके उस प्रकाशनसे यह प्रभावकचरित्र यथेष्ट प्रसिद्धिमें आ गया और सर्वसाधारण अभ्यासियोंके लिये बड़ा उपयोगी सिद्ध हुआ। सन् १९३०-३१ में, शास्त्रीजी इसकी पुनरावृत्ति निकालनेका उद्योग करने लगे;

और पूज्यपाद प्रवर्तक श्रीमान् कान्तिविजयजी महाराज द्वारा, पाटणके भण्डारोंमेंसे इसकी पुरातन प्रतियां मंगवा कर, ग्रन्थका पुनः संशोधन करने लगे। प्रायः इसी समय, हमने भी इस 'सिंघी जैन ग्रन्थमाला'का कार्य प्रारंभ किया और इसमें प्रबन्धचिन्तामणि आदि सभी प्रधान प्रधान जैन ऐतिहासिक ग्रन्थोंका, अपने ढंगसे उत्तम प्रकारका, प्रकाशन करनेका आयोजन किया। डॉ० महोदयने हमारे इस आयोजनकी खबर पा कर अपना कार्य स्थगित कर दिया; और हमारी प्रार्थना पर, पाटणके भण्डारकी वे हस्तलिखित प्रतियां, विद्वद्भक्त मुनिश्वर श्रीपूज्यविजयजी महाराजकी सूचानुसार, हमारे पास भेज दीं। यहां पर हम अपने इन सौहार्दशील शास्त्री महाशयके अनन्य सौजन्यके प्रति, बड़ी कृतज्ञताके साथ, हार्दिक आभारभाव प्रदर्शित करना अपना कर्तव्य समझते हैं।

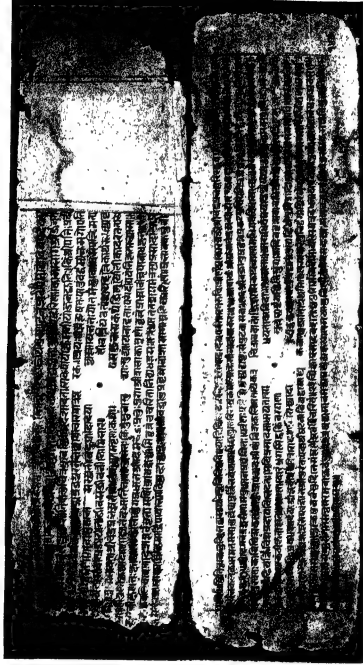

प्रस्तुत आह्वानिके संपादनमें हमने मुख्यतया निम्न लिखित प्रतियोंका उपयोग किया है—

A संज्ञक प्रति—यह प्रति पाटणके संघके भण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १४३ है जिनमेंसे बीचमेंके दो-एक पत्र लुप्त हो गये हैं। यद्यपि यह कागज-ही-की प्रति, तथापि इसके पत्रोंका रंग-ढंग ताड़पत्रके पत्रोंका-सा है। इसका कागज खुरदरा और कुछ मोटा है। इसके पत्रोंकी लंबाई प्रायः १४ इंच और चौड़ाई ३½ इंच जितनी है। पत्रके प्रत्येक पार्श्व पर ११-११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। प्रथम पत्रके दूसरे पार्श्वसे लिखान प्रारंभ किया गया है। इसमें दाहिने भागकी तरफ, २½ + ३½ इंच जितनी जगह कोरी छोड़ रखी है जिसमें किसी तीर्थंकरकी प्रतिकृति—जैसी की अन्य दूसरी प्रति B में उपलब्ध है—चित्रित करनेकी कल्पना होगी। इसी तरह दूसरे पत्र के प्रथम पार्श्वमें भी दाहिने भागकी ओर, उतनी ही जगह, किसी अन्य—आचार्य वगैरहकी—प्रतिकृतिके लिये कोरी रखी गई है। माध्यम होता है तत्काल कोई चित्रकार न मिलनेसे इसमें वे चित्र अंकित नहीं किये गये। प्रतिके अन्तमें लिपिकार वगैरहका कोई नाम निर्देश नहीं है इसलिये यह ठीक ठीक तो नहीं कहा जा सकता कि यह कबकी लिखी हुई है। परंतु इसकी लिखावट और कागज आदिकी स्थितिको देखते हुए, अनुमान किया जा सकता है कि यह वि० सं० १४०० के पूर्व, २५-५० वर्षके अरसेमें लिखी हुई होनी चाहिए। और इस दृष्टिसे यह, हमें प्राप्त सब प्रतियोंमें प्राचीनतम है। इसकी वाचना प्रायः शुद्ध है। शायद लिपिकारको, उस पुरातन आदर्शका कोई कोई अक्षर समझमें नहीं आया है जिसके ऊपरसे उसने अपनी इस प्रतिकी नकल की है, इसलिये उसने बीच-बीचमें कोई-कोई पंक्तिमें, उस अक्षरके लिये—'ऐसी खाली शिरोरेखा दे कर कोरी जगह छोड़ दी है। पीछेसे किसी विद्वान्ने इस प्रतिका कुछ संशोधन भी किया है और जो कोई अशुद्धि उसकी समझमें आई उसे सुधारा भी है।

B संज्ञक प्रति—यह प्रति भी पाटणके संघके ही भण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १११ है। इसका कागज कुछ मुलायम और कुछ पतला है। इसके पत्रोंकी लंबाई १०½ इंच और चौड़ाई ४½ इंच जितनी है। पत्रके प्रत्येक पार्श्वपर १७-१७ पंक्तियां लिखी हुई हैं। लिपि सुन्दर है पर वाचना वैसी शुद्ध नहीं है। पाठ-अशुद्धि बहुत उपलब्ध होती है। यह संवत् १५५६ में, गंभीरपुरमें, आगमगच्छके यति अमरसागरके हाथकी लिखी हुई है। यद्यपि अमर-सागरने अपने नामको उपा० (उपाध्याय) के बड़े विशेषणसे विभूषित किया है, परंतु उस शब्दके पहले 'शिष्यानु-शिष्य' के बदले लिखे हुए 'शष्यानुशष्य' और 'लिखित' के बदले 'लखिते' शब्द लिखा हुआ देख कर मानना पड़ता है कि लिपिकारको संस्कृतका कुछ भी ज्ञान नहीं था। और इसीलिये उसने प्रतिलिपि करनेमें बहुतसी अशुद्धियां लिख डाली हैं। लिपिकारने अपने समय आदिका परिचय कराने बाला निम्न लिखित अन्तिम पुष्पिका-लेख लिखा है—

“**श्रुत-बाण-बाण-चंद्रे वर्षे पोषे च बहुलप्रतिपत्तौ शुक्रवार पुष्य ऐंद्रे गंभीरपुरे च इव-मलिषत् ॥** ॥ स्वस्ति श्री संवत् १५५६ वर्षे शाके १४२१ प्रवर्त्तमाने पोसमासे अक्षितपक्षे

**प्रतिपत्तिधौ शुद्धासरे ऐंद्रयोगे गंभीरपुरे श्री श्री आगमगच्छे श्रीमहोपाध्याय श्रीमुनि-
सागर शय्यानुशय्य डपा० अमरसागरेण श्रीप्रद्युम्नसूरिकृतं प्रभावकचरितं महोद्यमेन
लखितमिदं ॥ यत्नेन पाठनीयं ॥ शुभं भूयात् ॥”**

संस्कृतका ज्ञान न होनेसे लिपिकारने ग्रन्थकारका नाम भी ठीक नहीं समझ पाया और इससे ‘प्रभावचन्द्रकृत’के बदले इसको ‘प्रद्युम्नसूरिकृत’ लिख दिया है। शायद ग्रन्थके अन्तमें, सबसे पीछे ‘श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुता विशदितः’ यह वाक्य आया हुआ देख कर प्रद्युम्नसूरि-ही-को इसका कर्ता उसने समझ लिया है।

इस प्रतिमें ग्रन्थकारकी अन्तिम ग्रन्थ-प्रशस्ति नहीं लिखी गई है। इस प्रतिके ४१ से ६० तकके २० पत्र किसी दूसरे लेखकके हाथके लिखे हुए हैं। इससे माझम देता है कि शायद पीछेसे ये २० पत्र खोये गये हैं, इसलिये किसी दूसरेने फासे लिख कर प्रतिमें रख दिये हैं और इस तरह झुटित प्रतिकी पूर्ति की गई है। इस प्रतिका भी किसी विद्वान्ने कुछ संशोधन किया है और कुछ पदच्छेद आदि कारनेका प्रयत्न किया है। कहीं कहीं हांसियोंमें संस्कृत शब्दोंका गुजराती अर्थ भी लिखा है और कहीं कहीं प्रसंगोचित सुभाषित भी उद्धृत कर दिये हैं। इन सबको हमने यथास्थान, पृष्ठगत अथवा पाठभेदोंके साथ, उद्धृत कर दीं हैं। प्रतिके प्रथम पत्र और द्वितीय पत्रमें दो चित्र चित्रित किये हुए हैं जिनमें पहला चित्र तीर्थकर—महावीरदेव—का है, और दूसरा, शायद ग्रन्थकारके संबंधका है जिसमें वह अपना ग्रन्थ साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप चतुर्विध संघवाली व्याख्यान-सभामें श्रोताओंको सुनाता हुआ बताया गया है। इन पत्रोंका हाफटोन म्झक बनना कर भी इसके साथ दिया गया है जिससे पाठकोंको चित्रका ठीक वास्तविक दर्शन हो सकेगा।

८ नामक प्रति—यह प्रति भी पाठणके उसी भण्डारमेंकी है। यह अपूर्ण है। इसमें बप्पमहिंसुरि चरितके ४२१ श्लोक (मुद्रित पृ० ९७, पंक्ति ५) तकका भाग उपलब्ध है। प्रायः यह पूरी प्रतिका आधा भाग है। माझम देता है भण्डारमेंसे किसीने कभी इस प्रतिका उत्तर भाग बाचने-पढ़नेके लिये लिया होगा; जो चाहे जिस कारणसे, फिर वापस नहीं किया गया और उससे यह प्रति इस भण्डारमें आधी ही रह गई है। कई ग्रन्थ-भण्डारोंमें यह रिवाज है, कि जिस किसीको, भण्डारमेंके ग्रन्थकी जरूरत होती है, तो उसे उसकी आधी ही प्रति दी जाती है। उस आधी प्रतिके लैटा देने पर फिर उसका दूसरा आधा हिस्सा दिया जाता है। ऐसी स्थितिमें, यदि किसी कारणवश, दिया हुआ ग्रन्थभाग वापस नहीं आया, तो फिर वह ग्रन्थ उस तरह झुटित दशामें पड़ा रहता है। पुराने भण्डारोंमें जो ऐसे असंख्य ग्रन्थ झुटित दशामें उपलब्ध होते हैं, उसका यही कारण होता है। इस प्रतिके कुल ८१ पत्रे विद्यमान हैं। पत्रोंकी लंबाई १०½ इंच और चौड़ाई ४½ इंच जितनी है। पत्रेकी प्रत्येक बाजूपर १२-१२ पंक्तियां लिखी हुई हैं। अधर अच्छे हैं किन्तु पाठ बड़ा अशुद्ध है। इस का उपयोग हमने कहीं कहीं—विशेष आन्तिमवाले पाठोंको ठीक करने हीके लिये—किया है और कोई विशेष उपयोग इसका नहीं हुआ।

D नामक प्रति—यह प्रति पूज्यपाद श्रीमान् प्रवर्तक श्रीकान्तिविजयजी महाराजके निजी संग्रहकी है। यह प्रति भी अपूर्ण है। लेकिन, ऊपरवाली ८ प्रतिमें जब उत्तर भाग नहीं है, तब इसमें पूर्व भाग नहीं है। इसके पूर्व भागके १०१ पत्रे अनुपलब्ध हैं। इस उत्तर भागमें पत्रसंख्या १०२ से ले कर १९९ तक विद्यमान है। इसका प्रारंभ ठीक मानुसूरिके चरितसे होता है। इससे माझम देता है, कि शायद लिपिकारने इस प्रतिको लिखा ही दो खण्डोंमें होगा। इससे इसके पूर्व खण्डमें, कोई चरित, जैसा कि ऊपरवाली ८ प्रतिमें मिलता है, खण्डित नहीं

१ ग्रन्थकारके नाम विषयकी ऐसी अही भूल तो निर्णयसागर की छपी हुई आशुपिके मुखपृष्ठ पर भी छपी हुई है। उसमें प्रभावचन्द्र सूरिके बदले कृतोका नाम चन्द्रप्रभ सूरि लिखा है जो वास्तवमें ग्रन्थकारके शुभका नाम है।

मिलता। यह प्रति भी A संज्ञक प्रतिके समान ताडपत्रके पन्नोंके ढंगकी है। इसका कागज है तो कुछ मोटा ही—लेकिन कुछ मुलायम है। इसके पन्नोंकी लंबाई ११ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच जितनी है। पन्नेके प्रत्येक पार्श्वपर ११—११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। इसकी लिपि बहुत ही सुन्दर है और वाचना भी प्रायः शुद्धतर है। इसके पन्नोंके मध्य भागमें, चतुष्कोणाकारमें कुछ जगह बिनालिखी छोड़ी गई है जिसमें गेरुवे रंगका गोल चन्द्रक बनाया गया है और उसके ठीक मध्यमें छेद कर दिया गया है। इस छेदमें सब पन्नोंको एकसाथ बान्ध रखनेके लिये सूतकी डोरी पिरोई जाती थी।

प्रायः तेरहवीं शताब्दीमें जब इस देशमें कागजका प्रचार शुरू हुआ, तब ताडके पत्तोंके बदले कागजके पन्नों पर ग्रन्थ लिखने शुरू हुए। लेकिन ये कागजके पन्ने उसी आकार और नापके बनाए जाते थे जैसे ताडके पत्ते होते थे। यानि लंबाईमें अधिक और चौड़ाईमें कम। इससे पन्नेमें लिखान कम समता था और इसलिये बड़े ग्रन्थोंके लिये सौ दो-सौ और उससे भी अधिक संख्याके पन्नोंकी आवश्यकता होती थी। किसी किसी बृहत्काय ग्रन्थके लिये तो ५००—७०० जितने पन्ने भी पर्याप्त नहीं होते थे। इन अधिक संख्यावाले पन्नोंकी पोथीको ठीक ढंगसे बान्ध रखनेके लिये, पन्नोंके मध्यमें छेद कर, उसमें सूतकी डोरी पिरोई जाती थी। पन्नोंकी रक्षाके लिये उनके ऊपर और नीचेकी ओर उसी नापकी एक-एक लकड़ीकी पतलीसी पट्टी रखी जाती थी और उन पट्टियोंके समेत, उस डोरीसे उस पुस्तकको बान्ध दी जाती थी। ताडपत्रकी पुस्तकोंको इस प्रकार डोरीमें बान्धे बिना व्यवस्थित रखना कठिन रहता है। पत्ते चिकने होनेसे और चौड़ाईमें छोटे होनेसे, अधिक संख्यामें, वे एक साथ सरलतासे जम कर नहीं रह सकते और धर-उधर खिसकते रहते हैं। इसलिये उनको जमा कर व्यवस्थित रूपमें रखनेके लिये इस प्रकार उनको डोरीमें बान्ध रखना अत्यन्त आवश्यक होता है। कागजके पन्ने भी प्रारंभमें जब, जैसा कि ऊपर कहा गया है, उन ताडके पत्तोंके जैसे ही लंबाई-चौड़ाईवाले बनाये गये तब उनको भी उसी प्रकार डोरीमें बान्ध रखना आवश्यक रहा। पर, पीछेसे अनुभवसे माझ्म हुआ कि कागजके पन्ने तो और और आकारमें भी बनाये जा सकते हैं और वैसा करनेसे पुस्तकोंके लिखनेमें तथा रखनेमें भी कहीं अधिक सुविधा हो सकती है। तब फिर कागजके पन्नोंकी लंबाई-चौड़ाईमें परिवर्तन किया जाने लगा। यानि लंबाई कम की गई और चौड़ाई बढ़ाई गई। बहुत वर्षों तक इसका कोई निश्चित और व्यवस्थित परिमाण नहीं रहा। जिसको जो आकार और माप अच्छा लगता वह उस तरहके पन्ने बना लेता। यही सबब है कि प्रस्तुत ग्रन्थकी A प्रतिके पन्नोंकी लंबाई जब १४ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच है, तब D प्रति की लंबाई ११ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच है। पर धीरे धीरे यह माप स्थिर होने लगा और प्रायः १५ वीं शताब्दीमें अधिक व्यवस्थित और निश्चित रूपमें व्यवहृत होने लगा। यह माप प्रायः ऐसा रहा है—लंबाईमें १० से ११ इंच और चौड़ाईमें ४ से ५ इंच। १५ वीं शताब्दीके कुछ ग्रन्थोद्धारकोंने, प्रथम कुछ इससे भी बड़े आकारको पसन्द किया माझ्म देता है। उस समयके भण्डारोंमें जो ग्रन्थ लिखाये गये उनमेंसे प्रायः बहुतांका आकार लंबाईमें ११ से १२ इंच तकका और चौड़ाईमें ५ से ६ इंच तकका है। पर पीछेसे यह आकार कुछ असुविधाजनक माझ्म दिया, और इसलिये बादमें प्रायः लंबाई-चौड़ाईमें, जैसा कि ऊपर बताया गया है, एक-एक इंच कम कर दिया गया। १५ वीं शताब्दीके बादके लिखे हुए जो हजारों पुस्तक जैन ग्रन्थ-भण्डारोंमें उपलब्ध होते हैं, उनका अधिकांश प्रायः इसी आकारका है। यह आकार जैन साधुओंको इतना अधिक पसन्द आ गया है कि, अब इस मुद्रणकालके जमानेमें भी, उपयोगिता-अनुपयोगिताका कुछ अधिक विचार न कर, वे प्रायः इसी आकारमें, अपना ग्रन्थ-प्रकाशन-कार्य करते रहते हैं। अस्तु।

इस D प्रतिके पन्नोंके अंकोंमें एक विशेषता है, और वह यह कि इसके प्रत्येक पन्ने पर दो तरहसे अंक लिखे गये हैं। पन्नेके दाहिने हासिये पर, ठीक मध्य भागमें, अन्यान्य पोथियोंकी तरह ही, देवनागरीके चाट्ट अंक, जैसे—

१०१-१०२-१०३ इत्यादि, लिखे गये हैं। पर हासियेके बायें पार्श्व पर, तांडपत्रकी पुरानी पोथियोंके ढंग पर, सकेतिक अंक भी लिखे हुए हैं। जैसा कि

१०२ के अंकके लिये सु। १०३ के लिये सु। १०९ के लिये सु। और ११० के लिये सु।

ऐसे संकेत हैं। तांडपत्र पर लिखे हुए ग्रन्थोंके पन्नोंपर प्रायः इसी तरहके, चाट्ट और सकेतिक, दोनों प्रकारके अंक लिखे रहते हैं।

इस प्रतिके अन्तमें लिखनेवालेका नाम और समयादिका निर्देशक उल्लेख कोई नहीं मिलता, इसलिये इसका ठीक समय ज्ञात नहीं हो सकता; तो भी इन सकेतिक अक्षरोंके अवलोकनसे और प्रतिकी स्थितिको देखनेसे माध्यम होता है कि यह भी प्रायः, वि० सं० १४०० के पूर्व-ही-की लिखी हुई होनी चाहिए। हमारे पासकी प्रतियोंमें, A के बाद, प्राचीनताकी दृष्टिसे इसका दूसरा स्थान है। इसके अन्तमें भी ग्रन्थकारकी प्रशस्ति विद्यमान है।

N संकेत—निर्णयसागर प्रेस द्वारा प्रकाशित, डॉ० हीरानन्द शास्त्रीकी उक्त मुद्रित आवृत्तिको हमने, निर्णयसागरके नाम पर N अक्षरसे संकेतित किया है। इसके उपरान्त, मुख्यतया ऊपर बतलाई हुई इन ४ पुरानी पोथियोंके आधार पर, प्रस्तुत आवृत्तिका संशोधन और संपादन किया गया है। इनके अतिरिक्त, पूनाके भाण्डारकर ओरिएन्टल रीसर्च इन्स्टीट्यूटमें संरक्षित राजकीय ग्रन्थसंग्रहकी १ प्रति, तथा अहमदाबादके डेलाके उपाश्रयवाले जैन ग्रन्थभण्डारकी १ प्रति भी मंगवाई गई थी, किन्तु उनकी अनुपयोगिता देख कर, उनका कुछ उपयोग नहीं किया गया और इसलिये उनके कोई संकेत नहीं दिये गये। इस प्रकार इन ग्रन्थभण्डारोंमेंसे, हमें जो ये प्राचीन पोथियाँ प्राप्त हुईं और उनसे इस ग्रन्थके संपादनमें जो विशिष्ट सहायता प्राप्त हुई, इसलिये हम यहां पर इन प्रतियोंके प्रेषक सज्जनोंका हार्दिक आभार मानते हैं और तदर्थ अपनी कृतज्ञता प्रकट करते हैं।

७

यह प्रभावक चरित्र, एक बड़े महत्त्वका ऐतिहासिक ग्रन्थ है। विक्रमकी १ ली शताब्दीसे लेकर १३ वीं शताब्दीके पूर्वभाग तकके, प्रायः साढ़े बारह सौ वर्षमें, होनेवाले जैन खेतांबर संप्रदायके सबसे बड़े महान् प्रभावक, संरक्षक और शास्त्रकार आचार्योंके कार्य-कलाप और गुण-गौरवका इस ग्रन्थमें बहुत अच्छा संकलन किया गया है। ग्रन्थकारको अपने ग्रन्थके निर्माण करनेमें मुख्य प्रेरणा मिली है कलिकात्तल सर्वज्ञ हेमचन्द्र स्वरिकी कृतिते। हेमचन्द्र स्वरिने त्रिष-द्विशलाकापुरुषचरित्रकी रचना की, और फिर उसके परिशिष्ट रूपमें, भगवान् महावीर देवके बाद होनेवाले वज्र-स्वामितकके आचार्योंके चरित्रका वर्णन करनेवाले स्वविरावलचरितके नामसे एक परिशिष्टपर्वकी भी रचना की। हेमचन्द्र स्वरिके इस परिशिष्टपर्वको देख कर प्रभावचन्द्र कविको कल्पना हुई कि—जहासे हेमचन्द्र स्वरिने आचार्योंका चरित्रवर्णन बाकी छोड़ दिया है, वहासे प्रारंभ कर, यदि हेमचन्द्र स्वरि तकके आचार्योंके चरित्र-वर्णनका एक ग्रन्थ बनाया जाय तो वह जैन इतिहासके दर्शनमें बड़ा उपयुक्त होगा। यह सोच कर कवि प्रभावचन्द्रने इस प्रभावक चरितकी रचना की; और कहना चाहिए कि उन्होंने अपने उद्देशमें संपूर्ण सफलता प्राप्त की। ग्रन्थकार कहते हैं कि—उन्होंने अपने ग्रन्थमें जो इतिवृत्त (इतिहास) का वर्णन किया है वह, कुछ तो प्राचीन ग्रन्थोंके आधार परसे लिया गया है और कुछ बहुश्रुत विद्वान् मुनियोंके पाससे सुना गया है। इसमें प्रथित किया हुआ यह इतिवृत्त कितना विश्वस्त, कितना उपयुक्त और कितना विस्तृत है इसकी विशेष चर्चा तो इस ग्रन्थका जो हिन्दी भाषान्तर प्रकट किया जायगा उसमें की जायगी।

इस ग्रन्थमें न केवल जैन आचार्योंका ही इतिवृत्त प्रथित है, परंतु साथमें तत्कालीन अनेकों राजाओं, प्रधानों, विद्वानों, कवियों और अन्यान्य महा जनोंके भी प्रसंगोपात्त कितने ही महत्त्वके उल्लेख और ऐतिहासिक तथ्य अन्तर्निहित हैं। चक्रवर्ती सम्राट् हर्षवर्द्धन, प्रतिहार सम्राट् आमराज (नागावलोका), विषाखिलासी परमार नृपति भोजदेव, चालुक्य चक्रवर्ती भीमदेव, सिद्धराज जयसिंह और परमारत राजर्षि कुमारपाल आदि कई इतिहासप्रसिद्ध राजाओं, एवं कविचक्रवर्ती भट्ट बाण, कविराज वाक्पति, महाकवि माघ, सिद्धसारखत धनपाल, कवीन्द्र श्रीपाल आदि भारतके साहित्य-सम्राटोंकी भी इसमें कितनीक विषयस्त ऐतिहास घटनाएं उल्लिखित हैं, जिनका सूचन अन्यत्र अप्राप्य है।

रचनाकी दृष्टिसे भी यह ग्रन्थ उच्च कोटिका है। इसकी भाषा प्रावादिक हो कर प्रासादिक है। वर्णन सुसंबद्ध और सुपरिमित है। कहीं भी अतिशयोक्ति या असंभवोक्ति दृष्टिगोचर नहीं होती। महाकवि और प्रभावशाली धर्माचार्योंका ऐतिहासिक वर्णन करनेवाला इसकी कोटिका और कोई दूसरा ग्रन्थ समग्र संस्कृत साहित्यमें उपलब्ध नहीं है।

जिस तरह प्रबन्धचिन्तामणिके वर्णनके साथ सम्बन्ध रखनेवाले अन्यान्य प्रकीर्ण प्रबन्धोंका संग्रहात्मक 'पुरातनप्रबन्धसंग्रह' नामका पूरकग्रन्थ, प्रबन्धचिन्तामणिके द्वितीय भागके रूपमें प्रकट किया गया है, वैसा ही इस 'प्रभावचरित' के वर्णनके साथ संबन्ध रखनेवाले प्रकीर्णक प्रबन्धोंका भी एक पूरक ग्रन्थ, तैयार किया जा रहा है, जिसमें प्राकृत और संस्कृत भाषाओंमें उपलब्ध ऐसे अनेकानेक प्राचीन चरितों—प्रबन्धोंका महत्त्वका संग्रह होगा।

इन चरितों—प्रबन्धोंके अवलोकनसे विद्वानोंको इस विषयकी बड़ी विशिष्ट बातें ज्ञात होंगी कि जैन धर्मको जो यह रूप मिला है वह किन महान् विद्वान् और प्रभावशाली आचार्योंके कृतित्वका फल है। किस तरह जैन दर्शनको धीरे धीरे एक संघटित जनसंघ और धार्मिक समुदायका रूप मिला, किस तरह अन्यान्य धर्मके महापण्डितोंके साथ बाद-विवादकी प्रतिस्पर्द्धामें उतर कर जैन आचार्योंने अपने धर्मकी स्थिति और प्रतिष्ठा बढ़ाई, किस तरह जैन धर्मानुयायी स्वतंत्र जातियोंका और कुलोंका संगठन हुआ, किस तरह जैन तीर्थों और मन्दिरोंका निर्माण हुआ, किस तरह जैन वाह्यमयका ऐसा विशाल और अपूर्व विकास हुआ, किस तरह जैन धर्मके इतने संप्रदायों और गच्छोंका आविर्भाव हुआ और कैसे उनमें पक्ष-विपक्ष बने—इत्यादि विषयक, जैन धर्म और जैन समाजके क्रम-विकास या क्रम-परिवर्तनका सारभूत और तथ्यपूर्ण इतिहास इन प्रबन्धोंके अध्ययन-मननसे उत्तम प्रकार हो सकेगा।

कार्तिक शुक्ला १५, वि० सं० १९९७
आरतीय विद्याभवन,
आन्ध्रप्रदेश(आन्ध्रप्री): बम्बई.

—जिनविजय

श्रीप्रभाचन्द्रसूरिविरचितं प्रभावकचरितम् ।

[अ थ प्रा स्ता वि क म् ।]

॥ ॐ नमः श्रुतदेवतायै* ॥

अर्हेत्तत्त्वं स्तुमो विश्वशासनोन्नतिकारकम् । यत्प्रसादेन पूर्वेऽपि महोदयपदं ययुः ॥ १ ॥
श्रीसर्वमङ्गलोद्भासी वृषकेतुरनङ्गभिन् । शम्भुर्गणपतिस्तीर्थनाथ आद्यः पुनातु वः ॥ २ ॥
हरिणाह्नो न-भोगश्रीर्जनतापापहारकः । महाबलः प्रभुः शान्तिः पातु^१ चित्रं^२ ध्रुवस्थितिः ॥ ३ ॥
दशावतारो वः^३ पायात्^४ कम्पनीयाञ्जनयुतिः । किं श्रीपतिः प्रदीपः किं न तु श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ॥ ४ ॥ 5
यद्गोब्रजश्चरन्^५ भव्यगोचरो पात्रपूरकः । श्रेयःपीयूषतः पातु वर्द्धमानः स गोपतिः^६ ॥ ५ ॥
सा पूर्वांगमिता गोदा^७ सुमनोऽर्च्यो^८ सरस्वती । बहुपादोदया न्यस्ता येन तं गौतमं^९ स्तुवे ॥ ६ ॥
सम्पत्तिः सत्यदार्थानां यत्प्रसादान् प्रजायते । जीवसञ्जीवनीं नौमि भारतीं च श्रियं च ताम् ॥ ७ ॥
यद्वैकार्यरूपस्य वृद्धिः कोटिगुणा भवेत् । श्रीचन्द्रप्रभसूरीणां तेषां स्यामनृणः कथम् ॥ ८ ॥
सज्जनः स कथं^{१०} जिष्णुर्योऽलीकादरतत्परः । परावर्णं गुणीकृत्य दोषोद्योगं^{११} दधाति न^{१२} ॥ ९ ॥ 10
असन्तः किमु न^{१३} स्तुत्याः स्तुत्यां येऽनारताः परम् । दीपयन्ति कृताभ्यासाः^{१४} क्षणवीक्षणतः^{१५} क्षणे ॥ १० ॥
कलौ युगप्रधानः^{१६} श्रीहेमचन्द्रः प्रभुः^{१७} पुरा । श्रीशालाकानृणां वृत्तं प्राप्तावीन् वृषबोधकृत् ॥ ११ ॥
श्रुतकेवलितानां षण्णां दशपूर्वभूतामपि । आवज्जस्वामिदृत्तं च चरितानि व्यधत्त सः ॥ १२ ॥
ध्यातवन्नाममन्त्रस्य प्रसादान् प्राप्तवासनः^{१८} । आरोक्ष्यन्निव^{१९} हेमाद्रिं पादाभ्यां विश्वहास्यभूः^{२०} ॥ १३ ॥
श्रीवज्रातुप्रवृत्तानां शासनोन्नतिकारिणाम् । प्र भा व क मुनीन्द्राणां वृत्तानि कियतामपि ॥ १४ ॥ 15
बहुश्रुतमुनीशेभ्यः प्राग्ग्रन्थेभ्यश्च कानिचित् । उपश्रुत्येतिवृत्तानि वर्णयिष्ये कियन्त्यपि ॥ १५ ॥-विशेषकम् ।
श्रीदेवानन्दशैक्ष^{२१} श्रीकनकप्रभशिष्यराट् । श्रीप्रद्युम्नप्रभुर्जीयाद् ग्रन्थस्यास्यापि शुद्धिकृत् ॥ १६ ॥

* C ॐ नमः श्रीश्रुतः; B ॐ नमो श्रीजिनाय । उपाध्यायश्रीमुनिसागरपरमगुरुभ्यो नमः ।; N ॐ नमो भगवते श्रीपार्श्वनाथाय ।

1 B पातुधि° । 2 N पुर्वं । 3 N नः । † 'रम्य' इति B टिप्पणी । ‡ 'वाणी' इति B टि° । 4 C चरत् । 5 B गोपतिः ।
6 N मोदा । 7 B सुमनोर्च्य° । 8 C N विष्णु° । 9 A दोषोद्योतः । 10 N नः । 11 N किमुत । 12 B क्षण° ।
13 B °तक्षणे । 14 N प्रधान° । 15 B प्रभु° । 16 N श्रीवज्र° । 17 C नासतः । § 'चक्रिद्' इति B टि° ।
18 N आरोक्ष° । 19 B भू° । 20 B °शिष्य° ।

श्रीवज्रो रक्षितः श्रीमानार्धनन्दिल इत्यपि ।
 सूरिः श्रीकालकाचार्य^१-पादलितप्रभुस्तथा ॥ १७ ॥
 रुद्रदेवप्रभुः^२ सूरिः अमणसिंह इत्यपि ।
 अथार्यखण्डः^३ सूरिर्महेन्द्रश्च प्रभावकः ॥ १८ ॥
 5 सूरिर्विजयसिंहश्च जीवदेवमुनीश्वरः ।
 वृद्धवादी सिद्धसेनो हरिभद्रप्रभुस्तथा ॥ १९ ॥
 मल्लवादिप्रभुर्षणभट्टिः कोविदवासवः ।
 श्रीमानतुंगसूरिः श्रीमानदेवो मुनीश्वरः ॥ २० ॥
 सूरिश्च सिद्धव्याख्याता श्रीमान् वीरगणिः^४ प्रभुः ।
 10 वादिवेतालविरुदः शान्तिः सूरिः प्रभुस्तथा ॥ २१ ॥
 श्रीमान् महेन्द्रसूरिः श्रीधनपालेन संगतः ।
 सूर्याचार्यप्रभुः श्रीमान् कृतभोजसभाजयः ॥ २२ ॥
 श्रीमानभयदेवश्च वीराचार्यः कवीश्वरः ।
 देवसूरिर्गुरुः^५ श्रीमान् हेमचन्द्रप्रभुस्तथा ॥ २३ ॥-सप्तभिः कुलकम् ।

15 माहशोऽल्पमतिः कीदृगेतेषां गुणकीर्तने । कलध्वनिं सितास्वादे मूकोऽपि कुरुतेऽथवा ॥ २४ ॥
 एतच्चरितशास्त्रिभ्यः संमील्य सुमनश्चयम् । तद्वृत्तमालामुद्रामा^६ गुम्फिष्यामि गुरोर्गिरा ॥ २५ ॥

१. वज्रस्वामिचरितम् ।

- § १. निधिः सौभाग्यभाग्यस्य नाम यस्यादिमङ्गलम् । वज्रस्वामिविभोः^१ पूर्वं वृत्तं तस्य मयोच्यते ॥ २६ ॥
 अस्त्यवन्तीति देशः इमासरसीसरसीरुहम् । यद्गुणमामरङ्गेण वदसख्ये रमा-गिरौ ॥ २७ ॥
 तत्र तुम्बवन्नो नाम निवेशः क्लेशवर्जितः । अभूवन् यस्य वासाय नाकिनोऽप्यभिलाषुकाः ॥ २८ ॥
 तत्र श्रेष्ठी धनो नाम कामधुक-कल्पपादपौ । अमानमानयद्दानजितौ त्रिदिवमाश्रितौ ॥ २९ ॥ 5
 तस्यार्थिजनं दौःस्थित्यमुस्तोच्छेदमहाकिरिः* । पुत्रो धनगिरिर्नाम कामप्रतिमविप्रहः ॥ ३० ॥
 आवाल्यादप्यवाल्याभविदेकच्छेकमानसः । नाभिलाषी परिणये प्रणयेषु^२ महात्सनाम् ॥ ३१ ॥
 धनपाला^३ख्या तत्र व्यवहारी महाधनः । यल्लक्ष्मीवीक्षणाल्लक्ष्मीपतिराविश्वदम्बुधिम्^४ ॥ ३२ ॥
 तस्यार्थेसमितः^५ पुत्रः सुनन्दा च सुताऽभवत् । तयोः समागमस्तत्र लक्ष्मी-कौस्तुभयोरिव ॥ ३३ ॥
 सुनन्दा यौवनोद्भेदमेदुराङ्गी विलोकयन् । वरं धनगिरिं दृष्ट्वा तत्पिता गुणगौरवान् ॥ ३४ ॥ 10
 तत्सुतः समितो^६ गेहवासेऽपि यतिवद्वसन्^७ । यायावरेषु भोगेषु बैराग्यं परमं दधौ ॥ ३५ ॥
 श्रुतश्रीखण्डमलयगिरेः^८ सिंहगिरिः प्रभोः^९ । स दीक्षामप्रहीन् पार्श्वे पार्श्वे निर्वृत्तिवेदमनः ॥ ३६ ॥
 अन्यदा धनपालश्च श्रोत्रे धनगिरिं सुधीः । सागरखेब रेवाऽस्तु सुनन्दा ते परिग्रहे ॥ ३७ ॥
 स ग्राहं ज्ञातवत्त्वार्थं^{१०} भवतां भवचारके^{११} । सुहृदां सहृदां^{१२} किं स्याद् बन्धनं कर्तुमौचिती ॥ ३८ ॥
 श्रोत्राच्च धनपालोऽपि पुरा श्रीक्षपभप्रभुः^{१३} । ऋणवद्भोगकर्मदं मुक्त्वा मुक्तो भवार्णवान् ॥ ३९ ॥ 15
 न चावुचितमेतत् तन्मानिन् ! मानय मद्गिरम् । मानसेऽतिविरक्तेऽपि मेने तत्प्रश्रयायां सः ॥ ४० ॥
 उदुवाह शुभे लभे संलभे^{१४} सततोत्सवैः । अनासक्तः स विपयान् बुभुजे मर्त्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
 स वैश्रमणजातीयसामानिक^{१५} सुरोऽन्यदा । अष्टापदाद्रिशृङ्गे^{१६} यः प्रत्यबोधीन्द्रभूतिना ॥ ४२ ॥
 सुनन्दाङ्गशिक्षासारेऽवतीर्णः स्वायुषः क्षये । प्राक्प्रेम्णा दत्तसुखप्रेरस्वप्नै^{१७} रहितो दृढम् ॥ ४३ ॥—युगम् ।
 ततो धनगिरिर्धन्यमन्योऽवसरलाभतः । अपृच्छत व्रते पत्नीं तुष्टां पुत्रावलम्बवान् ॥ ४४ ॥ 20
 जरद्रज्जुमिब प्रेमबन्धं छित्त्वा स सत्वरम् । तत्रायातस्य तत्पुण्यैः पार्श्वे सिंहगिरिरेर्ययौ ॥ ४५ ॥
 व्रतं तत्राददे लोचपूर्वं^{१८} सामायिकोत्तरम् । दुस्तरं स तपस्तप्यमानोऽपीयत चानिशम् ॥ ४६ ॥
 § २. पूर्णे कालेऽन्यदाऽसूत सुनन्दा सुतमुत्तमम् । तेजोभी रत्नदीपानामपि सापत्न्यदुःखदम् ॥ ४७ ॥
 निजैः प्रवर्तितस्तत्र पुत्रजन्मोत्सवो मुदा । यदीक्षणादनिमिषा दधुः स्व^{१९} नाम सार्थकम् ॥ ४८ ॥
 अजल्पन् तत्र कोऽप्यस्य^{२०} प्रात्राजिप्यत्र चेत् पिता । महेऽधिकतरो हर्षस्ततोऽत्र समपत्स्यत ॥ ४९ ॥ 25
 प्राक्त्यदेवभवज्ञानांशेन संशीब नन्दनः । दध्यावहो महापुण्यो मत्पिता संयमग्रहान् ॥ ५० ॥
 ममापि भवनिस्तारः संभवी संयमाद् यदि । अत्रोपायं व्यसृक्षश्च रोदनं शैशवोचितम् ॥ ५१ ॥
 अनेकोल्लापनस्तानदेहसंवाहनादिभिः । गजाश्वकादिवीक्षा^{२१} भिरपरैरपि कौतुकैः ॥ ५२ ॥
 भृशं प्रलोभ्यमानोऽपि न तस्यै स क्षणं सुखम् । कथं वदति यो जाग्रच्छेते कैतवनिद्रया ॥ ५३ ॥—युगम् ।
 दृष्ट्वा मातापि सोमश्रीर्वत्स आत्मायको दृशाम् । यदुष्कैरवकुशप्रदस्तद्धि दुनोति माम् ॥ ५४ ॥ 30
 एवं जग्मुश्च षणमासाः पद्मवर्षशतसन्निभाः । तन्निवेशनमागाच्च तदा सिंहगिरिर्गुरुः ॥ ५५ ॥

1 B °प्रभोः । 2 C °जिन° । * 'सुवर' इति B टि० । 3 N प्रणयेन । 4 B °दम्बुधे । 5 C °तमिनः । 6 A B संमितौ ।
 7 C °वदसन् । 8 C °गिरि° । 9 C प्रभो । 10 N °तत्त्वार्थौ । 11 C भवचार° । 12 A C सुहृदां । 13 A °क्षपभः ।
 14 N तृण° । † 'अस्यामहाद्' इति B टि० । 15 N स (तु) तत् । 16 N समाधिक° । 17 A °पदाद्रिः । 18 C °स्वप्ने ।
 19 N सामयि° । 20 C लं । 21 A B प्रात्राजि° । 22 N °विवीक्षा° ।

- तत्र गोचरचर्यायां विशब्धं धनगिरिर्मुनिः । गुरुणाऽऽविदिषो पक्षिशब्दज्ञाननिमित्ततः ॥ ५६ ॥
 अथ बद्धं द्रव्यमाप्नोषि सच्चित्ताचित्तमिश्रकम् । प्राहमेव त्वया सर्वं तद्विचारं विना मुने ! ॥ ५७ ॥
 तथेति प्रतिपेदानस्तदार्थसमितान्वितः । सुनन्दासदनं पूर्वमेवागच्छद्वत्तुच्छधीः ॥ ५८ ॥
 तद्धर्मलाभश्रवणादुपायातः* सखीजनः । सुनन्दां प्राह देहि त्वं पुत्रं धनगिरेरिति ॥ ५९ ॥
- 5 साऽपि निर्वेदिता बाढं पुत्रं संगृह्य वक्षसा । नत्वा जगाद पुत्रेण रुद्रता खेदिताऽस्मि ते ॥ ६० ॥
 गृहाणैनं ततः स्वस्य पार्श्वे स्थापय चेत् सुखी । भवत्यसौ प्रमोदो मे भवत्वेतावतापि तत् ॥ ६१ ॥
 स्फुटं धनगिरिः^१ प्राह महीप्ये^२ नन्दनं निजम् । परं स्त्रियो वचः पंगुवन्न याति पदात्पदम् ॥ ६२ ॥
 क्रियन्तां^३ साक्षिणस्तत्र विवादहतिहेतवे । अद्यप्रभृति पुत्रार्थे न जल्यं किमपि त्वया ॥ ६३ ॥
 अतिस्निग्धा च साऽवादीदत्राऽऽर्यसमितो मुनिः । साक्षी सख्यश्च साक्षिण्यो भापे नाऽतः किमप्यहम् ॥ ६४ ॥
- 10 'अजातवज्जिनाबन्धः'^४ पात्रबन्धे नियोज्य तम् । विरतं रोदनात् तृप्तिपुत्रं संदर्श्य तत्पुरः ॥ ६५ ॥
 बहिःकृतान्तरारतिर्विह्रियत्वा^५ गृहाङ्गणान् । भज्यमानभुजस्तस्य भारादागाद् गुरोः पुरः ॥ ६६ ॥—युग्मम् ।
 आयान्तं भुममात्रां^६ तं वीक्ष्य संमुखमाययुः । तद्वाहोः पात्रबन्धं च गुरवः स्वकरे व्यधुः ॥ ६७ ॥
 वज्रोपमं किमानीतं त्वेदं मम हस्तयोः । भारकृन्त्युमुचे^७ हस्तान्मयाऽसौ निजकासने ॥ ६८ ॥
 इत्युक्त्वा च समैक्षन्त गुरवस्तं शशिप्रभम् । साध्वास्यचन्द्रकान्तानां मुधास्त्रावनिबन्धनम् ॥ ६९ ॥
- 15 गुरुश्च वज्र इत्याख्यां तस्य कृत्वा समर्पयत् । साध्वीपार्श्वच्छाविकाणां व्यहारी^८दन्यतस्ततः ॥ ७० ॥
 गुरुभक्त्याथ^९ तद्वाग्यसौभाग्याच्च वशीकृताः । धर्मिनार्यः क्षीरपाणमुख्यशुश्रूषणैः शिशुम् ॥ ७१ ॥
 प्रावर्धयन्निजापत्यधिकवात्सल्यकेलितः । साध्वीनामाश्रये^{१०} रात्रौ वन्दोलोशयं^{११} सुदा ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।
 तत्र स्थितो वितन्द्ः^{१२} सन्नक्रान्त्येकादशायसौ । साध्वीभिर्गुण्यमानानि निशम्याधिजगाम^{१३} सः ॥ ७३ ॥
 ततो विशेषिताकारं तदीयपरिचर्यया । तत्रायाता सुनन्दापि तं निरीक्ष्य दयौ स्पृहाम् ॥ ७४ ॥
- 20 प्रार्थयन्नाथ ताः साध्वीः^{१४} सुतं मे ददतेति सा । ऊचुस्ता वक्षपात्राभा गुरुस्थापनिका ह्यसौ ॥ ७५ ॥
 कथं शक्योऽर्पितुं बालस्तस्मादत्रस्थ एव सन् । लाल्यः परं गृहे नेयो न गुर्वनुमतिं विना ॥ ७६ ॥—युग्मम् ।
 § ३. अन्यदा गुरवः प्रापुस्तत्पुरं तज्जनन्यपि । नन्दनं प्रार्थयामास गृहिवत् पत्युरन्तिके ॥ ७७ ॥
 स च प्राह नृपादेश इव सन्मर्त्यबागिव । कन्याप्रदानमिव च महतामेकशो वचः ॥ ७८ ॥
 गृहीतमुक्तं जायेत नो बालपरिधानवत् । एवं विमृश^{१५} धर्मज्ञे ! नो वा सन्त्यत्र साक्षिणः ॥ ७९ ॥
- 25 निर्बिचाराप्रहा साऽप्यबलेपं न त्यजेद् यदा । संप्रधानपुरुर्यैः पर्यच्छेदि^{१६} मुभाषितैः ॥ ८० ॥
 तत्राप्यमानयन्ती सा गाता राज्ञः पुरस्तदा । यतयश्च समाहूताः संपेन सह भूयता^{१७} ॥ ८१ ॥
 धर्माधिकरणायुक्तैः^{१८} गृष्टैः^{१९} पक्षावुभायपि । अङ्गीकारं तयोः क्षुत्वा विचारे मुमुक्षुश्च ते ॥ ८२ ॥
 एकत्र दुःप्रतीकारा माता पुत्रं प्रयाचति । अन्यत्र संचः श्रीतीर्थनाथैरपि निपेक्षितः ॥ ८३ ॥
 विचचार स्वयं राजा स्वरुच्या नन्दनो ह्ययम् । यत्पार्श्वे याति तस्यास्तु किं परंबहुभाषितैः ॥ ८४ ॥
- 30 ततो माता^{२०} प्रथमतोऽनुज्ञाता तत्र भूयता । कीडनैर्भक्ष्य^{२१} भोज्यैश्च मधुरैः सा न्यमंत्रयत् ॥ ८५ ॥
 सुते तथास्थिते राज्ञाऽनुज्ञातो जनको मुनिः । रजोहरणमुद्यम्य^{२२} जगादानपवादगीः^{२३} ॥ ८६ ॥

* 'पादोत्तिनिमिली धर्मलाभ' इति B टि० । 1 C N यत् । 2 B निरि० । 3 B महीप्ये । 4 B क्रियतो । 5 C अज्ञान० । 6 N बन्ध० । 7 A N बहिःकृता । † 'ग्रहा' इति B टि० । 8 B तस्मात् । 9 C आदर्श 'द्रव्यसौगुह्य भक्त्यापतययाच' एतादृशो व्यासाक्षरः पाठः । 10 B 'माश्रये' । ‡ 'सौलोबन्ध' इति B टि० । § 'निश्रित्य' इति B टि० । ¶ 'पारंपर्य' इति B टि० । 11 B साक्षः । 12 A व्यसृजः B N विमृश्य । ॥ 'परीक्षणी' इति B टि० । 13 A भूयता । 14 N 'करणे युक्तैः' 15 B गृष्टैः । 16 A C मातुः । 17 B भक्ष० । 18 B N 'मुद्यम्य' । 19 'मायाहित' इति B टि० ।

वत्स ! त्वं यदि तत्त्वज्ञः संयमाध्यवसायवान् । गृहाण तदिदं कर्मरजोहरणहेतवे ॥ ८७ ॥—युगम् ।

उत्प्लुतं मृगवत् सोऽथ तदीयोत्सङ्गमागतः । जप्ताहं चमराभं तच्चारित्रधरणीभृतः^१ ॥ ८८ ॥

ततो जयजयारावो मङ्गलध्वनिपूर्वकम् । समस्ततूर्यनादोजैसजः^२ समजनि स्फुटः ॥ ८९ ॥

संघस्याचां तदाऽकार्षीद् राजा तदुरवस्ततः । स्वं स्थानं मुदिता जग्मुर्धर्मिप्रातपुरस्कृताः ॥ ९० ॥

दृष्ट्वौ स्तुनन्दा सोऽयं आर्यपुत्रः सुतोऽपि च । मदीया यतयोऽभूवस्तन्ममापीति सांप्रतम् ॥ ९१ ॥ 5

त्रिवार्षिकोऽपि न स्तन्यं पयो वज्रो व्रतेच्छया । दीक्षित्वा^३ गुरुभिस्तेन तत्र मुक्तः समावृक्तः ॥ ९२ ॥

§ ४. अथाष्टवार्षिकं वज्रं कृष्ट्वा^४ साध्वीप्रतिश्रयात्^५ । श्रीसिंहगिरयोऽन्यत्र विजहुः सपरिच्छदाः ॥ ९३ ॥

तदा चाप्रतिबन्धेन तेषां विहरतां सताम् । पर्वतासन्नमेदिन्यामीर्यासमितिपूर्वकम् ॥ ९४ ॥

वज्रप्राग्भवमित्रैश्च तं दृष्ट्वा जृम्भकामरैः । वैक्रियाऽऽविष्कृता^६ मेघमाला तस्य परीक्षणे ॥ ९५ ॥

कुंरकरस्वरैः केकिकेकारावेण मिश्रितैः । तिलतन्दुलितो^७ नादः क्षुतिस्त्राद्यमुपाऽभवत् ॥ ९६ ॥ 10

नीरैर्नदङ्गिरहामसंभवद्भिर्निरंतरम् । प्लाविता भूस्तद्वैतघटितेव तदाऽभवत् ॥ ९७ ॥

विपुले तस्यिवांसले गिरेरेकत्र कन्दरे । गुरवस्तोयजीवानां विराधनमनिच्छवः ॥ ९८ ॥

एवं घनाघने घोरे कथंचिद्विरते सति । उपोषिता अपि श्रेयस्तृप्तास्ते मुनयोऽवसन् ॥ ९९ ॥

जगज्जीवननोपेण^८ तदा स्रोतोऽपि शङ्कितः । रसावस्थापनाद् विश्वे बभूव^९ प्रकटोदयः ॥ १०० ॥

आनीय वारिधेर्वारि जगतीपरिपूरणात् । अवसन्ने च पर्जन्ये श्रमात् सुप्तं^{१०} इवाभवत् ॥ १०१ ॥ 15

ततस्तन्नादवृत्तेन^{११} 'लेखैर्हृल्लेखशालिभिः । वाणिज्यकारकन्याजात् पारणाय न्यमसि सः ॥ १०२ ॥—युगम् ।

एषणात्रितये चोपयुक्तो मुकावनादृतः । तत्र वज्रो ययौ प्राप्य गुरोरनुमतिं ततः ॥ १०३ ॥

द्रव्य-क्षेत्र-काल-भावेरुपयोगं ददौ च सः । द्रव्यं कूष्माण्डपाकादि क्षेत्रं देशश्च मालवः ॥ १०४ ॥

कालो^{१२} ग्रीष्मस्तथा भावे विचार्येऽनिमिषा अमी । अस्पृष्टभूकमन्यासा अल्लानकुसुममन्त्रजः ॥ १०५ ॥

चारित्रिणां ततो देवपिण्डो नः^{१३} कल्पते^{१४} नहि^{१५} । निषिद्धा उपयोगेन तस्य हर्षं परं ययुः ॥ १०६ ॥ 20

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तत्र च प्रकटीभूय प्राणमस्तं मुनिं तदा । वज्रं सद्गुत्ततेजोभिर्भास्वरं भास्वदंशुवत् ॥ १०७ ॥

अन्यत्र विहरतश्चान्यदा ग्रीष्मर्तुमध्यतः । प्राग्वदेव मुरास्तेऽमुं^{१६} धृतपूरैरन्यमन्नयन् ॥ १०८ ॥

वज्रे तत्रापि निर्व्यूढे विधां ते व्योमगमिनीम् । ददुर्न दुर्लभं किञ्चित् सद्गम्यानां हि तादृशम् ॥ १०९ ॥

§ ५. बाह्यभूमौ प्रयातेषु पूज्येष्वथ परेशवि । सदेवणोपयुक्तेषु गीतार्थेषु च गोचरम् ॥ ११० ॥ 25

अवकाशं च बाल्यस्य ददृक्षापलतस्तदा । सर्वेषामुपयीर्नाममाहं भूमौ निवेदय च ॥ १११ ॥

वाचनां प्रददौ वज्रः श्रुतस्कन्धप्रजस्य सः । प्रत्येकं गुरुवक्त्रेण कथितस्य महोद्यमात् ॥ ११२ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

श्रीमान् सिंहगिरिश्चात्रान्तरे वसतिसन्निधौ । आययौ गर्जितौर्जित्यं शब्दं तस्माच्छृणोष सः ॥ ११३ ॥

दृष्ट्वौ किं यतयः प्राप्ताः स्वाध्यायैः पालयन्ति माम् । निश्चित्यैकस्य वज्रस्य शब्दं ते तोषतो वसुः ॥ ११४ ॥ 30

पुनर्दध्यावयं गच्छो धन्यो यत्रेदृशः शिशुः । क्षोभोऽस्य मा भूदित्युच्चैःस्वरं नैपेयिकी^{१७} व्यधात् ॥ ११५ ॥

1 A °धरिणी° । 2 N °सयः° । 3 N संस्थानं । 4 N वीक्षितो । 5 N कृत्वा । 6 B प्रतिश्रियात् । 7 B वैक्रियाविष्कृता । 8 B °तन्दुलितो, C °वदुलितो । 9 A °चोषेण, C °वोषेण । 10 B °वाप्रक° । 11 B °स्तम्° । * 'देवता' इति B टि० । 12 A ग्रीष्म । 13 B न । 14 N कल्पते । 15 B नहिः । † 'चैव' इति B टि० । 16 N नैपेयिकं ।

वज्रोऽपि तं गुरोर्ध्वानं श्रुत्वा लज्जाभयाकुलः । संनिवेश्य^१ यथास्थानं वेष्टिकाः^२ संमुखोऽभ्यगात्^३ ॥११६॥

प्रतिलेख्य ततः पादौ प्रक्षाल्य^४ प्रासुकाम्भसा । पादोदकं बबन्दे च गुरुणा स मुदेक्षितः ॥ ११७ ॥

वैयाघ्रस्यादिपु लघोर्माऽवज्ञाऽस्य भवत्विति । ध्यात्वाऽऽहुर्गुरवः शिष्यान् विहारं कुर्महे वयम् ॥ ११८ ॥

तत्तले प्रोचुरस्माकं कः प्रदास्यति वाचनाम् । ते प्राहुर्वन्न एवात्र कृतार्थान् वः करिष्यति ॥ ११९ ॥

५ तन् ते तथेति प्रलैच्छन् निर्विचारे गुरोर्वचः । ईदृक्स्वगुरुभक्तेभ्यः शिष्येभ्योऽस्तु नमोनमः ॥ १२० ॥

प्रतिलेख्य निषथां च तस्यावकाः प्रचक्रिरे । ततोऽसौ वाचनां दातुमारेभे यतिसंहते ॥ १२१ ॥

*शास्त्राणामिति तात्पर्यमनायासेन सोऽभ्यधात् । सुखं यथाऽवगच्छन्ति ते मन्दधिपणा अपि ॥ १२२ ॥

दिनैः कतिपयैरागात् सूरिरभ्युत्थितश्च तैः । तदुदन्तमगृच्छञ्च सम्भूयोचुश्च ते ततः ॥ १२३ ॥

पूज्यपादप्रसादेन सख्यज्ञे वाचनामुखम् । अस्माकं वाचनाचार्यो वन्न एवास्तु तत्सदा ॥ १२४ ॥

१० श्रुत्वेति गुरवः प्राहुर्मत्वेदं विद्वन् मया । अस्य ज्ञापयितुं युष्मान् गुणगौरवमद्भुतम् ॥ १२५ ॥

तपस्याविधिसंशुद्धवाचनापूर्वकं ततः । अधीतवान् मुनिर्वज्रो यावद् गुर्वगमगमम् ॥ १२६ ॥

§ ६. गत्वा दशपुरे वज्रमचन्त्यां प्रैपुराहताः । अध्येतुं श्रुतशेषं श्रीभद्रगुप्तस्य सन्निधौ ॥ १२७ ॥

स ययौ तत्र रात्रौ च पूर्वहिर्वासमातनोत् । गुरुश्च^५ स्वप्रमाचख्यौ निजशिष्याप्रनो मुदा ॥ १२८ ॥

पात्रं मे पयसा पूर्णमितिः कोऽपि पीतवान् । दशपूर्व्याः समप्रायाः कोऽप्यध्येता समेप्यति ॥ १२९ ॥

१५ इत्येवं वदत्तस्य वज्र आगात् पुरस्ततः । गुरुश्चाध्यापयामास श्रुतं स्वाधीतमाश्रुतम् ॥ १३० ॥

श्रीभद्रगुप्तसूरिश्च तमध्याप्य पुनर्गुरोः । प्राहिणोत् सन्निधौ तस्यानुज्ञायै समवस्य सः ॥ १३१ ॥

वज्रप्राग्जन्ममुहुरो ज्ञानाद् विज्ञाय ते सुराः । तस्याचार्यप्रतिष्ठायां चकुरुत्सवमद्भुतम् ॥ १३२ ॥

सर्वाणुयोगानुज्ञां च प्रददुर्गुरवः शुभे । लभे सर्वार्हातां तृतेजस्तत्त्वं तत्र न्यधुर्मुदा ॥ १३३ ॥

§ ७. गुरौ प्रायाद् दिवं प्राप्ते वज्रस्मिप्रसुर्ययौ । पुरं पाटलिपुत्राध्ययुधाने समवामरन् ॥ १३४ ॥

२० अन्यदा स कुरूपः सन् धर्मं व्याख्यानयद् विभुः । गुणानुरूपं नो रूपमिति तत्र जनोऽवदत् ॥ १३५ ॥

अन्येणुश्चारुरूपेण धर्माख्याने कृते सति । पुरश्चोभभयान् सूरिः कुरूपोऽभूज्जनोऽब्रवीत् ॥ १३६ ॥

प्रागेव तद्गुणप्राप्तमगानात् साध्वीभ्य आहता । धनस्य श्रेष्ठिनः कन्या रुक्मिण्यन्वन्वयत् ॥ १३७ ॥

वभापे जनकं स्त्रीयं सत्यं मद्रूपितं शृणु । श्रीमद्वज्राय मां यच्छ शरणं मेऽन्यथाऽनलः ॥ १३८ ॥

तदामहान् ततः कोटिशतसंख्यधनैर्युताम् । सुतामादाय निर्ग्रन्थनाथाभरणे ययौ च सः ॥ १३९ ॥

२५ व्यजिज्ञपञ्च नाथं त्वां नाथते मे सुता ह्यसौ । रूपयौवनसम्पन्ना तदेवा प्रतिगृह्यताम् ॥ १४० ॥

यथेच्छदान-भोगाभ्यामधिकं जीवितावधि^६ । द्रविणं गृह्यतामेतत् पादौ प्रक्षालयामि ते ॥ १४१ ॥

अथ श्रीवज्र आह स सरलस्त्वं वणिग्वरः । बहुमिच्छसि दूरस्थान् स्वयं बद्धः परानपि ॥ १४२ ॥

रेणुना रत्नाशिशं त्वं कल्पवृक्षं कृणेन च । गर्ताकोलेन कुम्भीन्द्रं वायसेन सितच्छदम् ॥ १४३ ॥

सौधं निपादगोहेन क्षारसीरेण चामृतम् । कुद्रव्यविषयास्वादात् तपो मे संजिहीर्षसि ॥ १४४ ॥—युग्मम् ।

३० विषयाः कंबलोलासं दधत्यविकटोदयाः । सर्वं धनं महाभोगैरन्यूतं चारकोपमम् ॥ १४५ ॥

एषा^७ मन्द्यरुक्ता चेच्छायावदनुगामिनी । मयाऽऽहत् व्रतं धत्ता ज्ञानदर्शनसंयुताम् ॥ १४६ ॥

श्रुत्वेति प्रतियुद्धा^{१०} साऽभिलाषगरले हते^{११} । गृहीत्वा संयमं संयमिनीपार्श्वमशिश्रयन्^{१२} ॥ १४७ ॥

१ B संनिवेशा । २ B वेष्टिका । ३ A व्यधात् । C ऽभ्यगात् । ४ A C प्राशुका । * B 'गाम्भ्यं तत्' इति B टि० ।

† 'विचक्षणपदं' इति B टि० । ५ A गुरुः शः । ‡ 'सूरिमत्र वीधु' इति B टि० । ६ B 'विधि' । ७ B महाभोगैः । ८ B एष ।

९ N मया हृतं ; C मया द्रुतं । १० B 'वद्धा' । ११ A हते । १२ C 'श्रियत्' ।

महापरिक्षाध्ययनाद् आचाराङ्गान्तरस्थितान् । श्रीवज्रेणोद्भूता विद्या तदा गगनगामिनी ॥ १४८ ॥

§ ८. अष्टष्टेरन्यदा तत्राभूद् दुर्मिश्रमतिक्षयम्^१ । सचराचरजीवानां कुर्वदुर्वीतलेऽधिकम् ॥ १४९ ॥

सीदन् संघः प्रभोः पार्थमाययौ रक्ष रक्ष नः । वदन्निति ततो वज्रप्रमुक्तभिदधे हृदि ॥ १५० ॥

पटं विस्तार्य तत्रोपवेद्य संघं तदा मुदा । विषयाऽऽकाशगामिन्याऽचलद् व्योम्ना सुपर्णवत् ॥ १५१ ॥

तत्र शय्यातरो दूरं गतस्तृणगवेपणे । अन्वागतो वदन् दीनः^२ सोऽपि न्यस्तारि सूरिणा ॥ १५२ ॥

आययौ सुखदेशस्थामचिरेण महापुरीम् । बौद्धशासनपक्षीयनृपलोकैरधिष्ठिताम् ॥ १५३ ॥

मुखं तिष्ठति संघे च सुभिक्षाद् राजसौख्यतः । सर्वपर्वोत्तमं पर्वोऽऽययौ पर्वुषणाभिधम् ॥ १५४ ॥

राजा च प्रत्यनीकत्वात्^३ कुसुमानि न्यपेधयत् । संघो व्यजिह्वपद् वज्रं जिनार्चोचिन्त्यार्दितः ॥ १५५ ॥

उत्पत्य तत आकाशे काशसंकाशकीर्तिभृत् । माहेश्वर्या^४ उपर्यागाग्नर्ग्याः कोविदार्यमा ॥ १५६ ॥

आरामस्थः पितुर्मित्रमरामिकगुणाग्रणीः । वज्रं^५ वकुलसिंहाख्यो वीक्ष्य नत्वा च संजगौ ॥ १५७ ॥

किमप्यादिश मे नाथ ! कार्यं सूरितोऽवदत् । सुमनः सुमनोभिर्मै कार्यमार्थं । कुरुष्व तत् ॥ १५८ ॥

पूज्यैर्व्यावृत्तिवेलायां प्राक्षाणीति निश्चयः सः । ययौ देव्याः श्रियः पार्श्वं तं क्षुद्रहिमवद्गिरिम्^६ ॥ १५९ ॥

धर्मलभाशिपाऽऽनन्द्य तां देवीं कार्यमादिशत् । ददौ सहस्रपत्रं सा देवार्थं करस्थितम् ॥ १६० ॥

तदादाय प्रसुर्वज्रः पितुर्मित्रस्य सन्निधौ । आययौ विंशतिर्लक्षाः पुष्पाणां तेन ढोकिताः ॥ १६१ ॥

विमाने^७ वैक्रिये^८ ताश्चावस्थाप्यागाग्रिजे^९ पुरे । जम्भकैः कृतसङ्गीतोत्सवे गगनमण्डले ॥ १६२ ॥

ध्वनन्तु देवतृप्येषु शब्दाद्वैते विजृम्भिते । तं तद्वज्रं समायान्तं दृष्ट्वा बौद्धाश्चमत्कृताः ॥ १६३ ॥

ऊर्ध्वमस्य माहात्म्यमहो नः शासने सुराः । आयान्ति पश्यतां तेषां ते ययुर्जिनमन्दिरे ॥ १६४ ॥

श्राद्धसंघः प्रमुदितः पूजां कृत्वा जिनेशितुः । तत्र धर्मदिने धर्ममश्रौषीद् वज्रसहस्ररोः ॥ १६५ ॥

प्रातिहार्येण चानेन राजा मुष्टोऽभ्युपागमत् । प्रत्यबोधि च वज्रेण बौद्धाश्चासन्नधोमुखाः ॥ १६६ ॥

§ ९. विहरन्नन्यदा स्वामी प्रययौ दक्षिणापथम् । कुत्रचिच्छुद्धभूभागोद्यानेऽसौ समवासरत् ॥ १६७ ॥

† श्रेष्ठमरोगापनोदायानाययद् विश्वभेषजम् । उपयुक्तावशेषं^{१०} च श्रवणेऽधारयत् ततः ॥ १६८ ॥

प्रत्युपेक्षणकाले^{११} तत् तत्रस्थं चापराह्निके । मुखवन्निकया^{१२} स्रस्यत् कर्णयोः प्रतिलेखने ॥ १६९ ॥

दध्यावायुरहो ! क्षीणं^{१३} विस्मृतिर्यन्ममोदिता । पुनर्दुर्भिक्षमाप्तं च प्रागुक्तादधिकं ततः ॥ १७० ॥

वज्रसेनस्तदादिश्य^{१४} वंशार्यं वज्रसूरिभिः । प्रहितः स शनैः प्रायात् कुङ्कुणान् वित्तवचणान्^{१५} ॥ १७१ ॥

अलब्धभिन्नान् दुर्मिक्षाद् विद्यापिण्डेन भोजितान् । साधूनाहं च^{१६} भोग्योऽयं नित्यं द्वादशवत्सरीम् ॥ १७२ ॥

† प्राह^{१७} वानशरं ते च धृत्वा तत् प्रायमाविशन् । श्रीवज्रः कुत्रचिच्छैले साधुभिः सहितो ययौ ॥ १७३ ॥

मार्गे गच्छन्निक्रेत्राग्रामे प्रालम्भि^{१८} सूरिभिः । शिष्य एकः स तज्ज्ञात्वा वैराग्यं परमं दधौ ॥ १७४ ॥

दधौ च प्रोक्ष्य^{१९} मामेते जग्मुर्जीवत्वसाविति । निःसत्त्वोऽहं कथं दृष्टः प्रभुं नानुब्रजामि तत् ॥ १७५ ॥

ध्यावेति तप्तपाषाणे पादपोषणं व्यधात् । व्यलीयत मधूच्छिष्टमिदं स^{२०} त्वरितस्तदा ॥ १७६ ॥

तद्विपत्तौ महे देवैः क्रियमाणे सुनीधरः । यतीनां पुरतोऽवादीच्छिशोः सत्त्वमिदं महत् ॥ १७७ ॥

तच्छुत्वा मुनयः सर्वे परं वैराग्यमादधुः । प्रशान्तविप्रहास्तस्थुः स्थण्डिलेषु पृथक् पृथक् ॥ १७८ ॥

प्रत्यनीका सुती तत्रोपसर्गाद्योपतस्थुदी । निशीथे दिवसं कृत्वा दधि तेषामढौकयत् ॥ १७९ ॥

1 B 'मतिक्षयं' । 2 A दीनं । * 'दर्शनात्मकं पणात्' इति B टि० । 3 N वज्रं च कुलं । 4 A B 'नित' । 5 N विमानं । 6 N ताश्चा । † 'देवतानहं भलवीनह' इति B टि० । † 'श्रेष्ठं छेदनात्' इति B टि० । † 'बाबरवानी वेलाह' इति B टि० । † 'पक्षिणं वेलाह' इति B टि० । 7 A अस्मत् ; C अस्मत् । 8 B स्त्रवं । 9 A प्रागुक्ता । 10 N तथादिश्यं । 11 A वित्तवचणान् ; C वित्तवचणान् । 12 'च' नास्ति B । 13 C प्राप्तं । 14 N वानं । 15 B प्रालम्भं । 16 A सत्त्वमत् ।

- विज्ञायाभीतिकं तत्रान्यत्र शृङ्गेऽथ ते ययुः । मृत्युजीवितयोर्वेऽनाशंसास्तेषां सुराः किमु ॥ १८० ॥
 यथायोगं च ते प्राणान् परित्यज्य सुरालयम् । श्रीवज्रोऽपि जगाम धामध्यामध्यानवैभवः^१ ॥ १८१ ॥
 शक्रस्तत्राययौ पूर्वभवक्षोहेन तत्रायम् । ज्ञात्वा चतुर्दिशं स्वीयरथमावर्त्तयत्^२ सः ॥ १८२ ॥
 गहनानि तरूणां च तत्रोन्मूल्य समां सुबभूव । कृत्वा तत्र क्षणं तस्थौ सुपर्वश्रेणिसंभृतः ॥ १८३ ॥
 5 ततःप्रभृति विख्यातो रथावर्त्ताख्यया गिरिः । असावचलतां याति ह्यातिर्या गुरुभिः कृता ॥ १८४ ॥
 § १०. वज्रसेनश्च सोपारं^३ नाम पत्तनमभ्यगात्^४ । जिनदत्तप्रियाऽस्त्यत्रेश्वरीत्याद्या चतुःसुता ॥ १८५ ॥
 अक्षामगुरुशिक्षाढ्यः स तस्या मन्दिरे ययौ । चिन्तामणिमिवायान्तं दृष्ट्वा तं हर्षमाप सा ॥ १८६ ॥
 प्राहाय साहसं साधो ! ऽस्माभिरथ विचिन्तितम्^५ । स्थालीपाकोऽत्र लक्ष्णेण पूरितः 'कष्टकल्पनात्' ॥ १८७ ॥
 द्रव्यसंपदि सत्यामप्यन्नदौस्थ्यानमृतिर्ध्रुवम् । ततोऽत्र पायसे पके निक्षेप्यं विषमं विषम् ॥ १८८ ॥—युग्मम् ।
 10 तदत्रावसरे पूज्यदर्शनं पुण्यतोऽभवत् । कृतार्थां सांप्रतं पारत्रिकं कार्यमिहादधे ॥ १८९ ॥
 इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह गुरुशिक्षाचमकृतः । धर्मशीले ! शृणु श्रीमद्वज्रस्वामिनिवेदितम् ॥ १९० ॥
 स्थालीपाके किलैकत्र लक्षमूल्ये^६ समीक्षिते । सुभिक्षं भावि सविषं पाकं मा कुरु तद्व्या ॥ १९१ ॥
 सापि प्राह प्रसादं नः कृत्वैतत् प्रतिगृह्यताम् । इत्युक्त्वा पात्रपूरेण प्रत्यलाभि तया मुनिः ॥ १९२ ॥
 एवं जाते 'च सन्ध्यायां बहिराणि समाययुः । प्रशस्यशस्यपूर्णानि जलदेशान्तराध्वना ॥ १९३ ॥
 15 सुभिक्षं तत्क्षणं जज्ञे ततः सा सपरिच्छदा । अविन्तयद्दहो ! मृत्युरभविष्यदरीतितः ॥ १९४ ॥
 जीवितव्यफलं किं न गृह्यते संयममहात् । वज्रसेनमुनेः पार्थे 'जैनवीजस्य सद्गुरोः ॥ १९५ ॥
 ध्यात्वेति सा सपुत्राऽथ^७ प्रतं जग्राह सामहा^८ । 'नागेन्द्रो निर्धृतिश्चन्द्रः' श्रीमान् विद्याधरस्तथा ॥ १९६ ॥
 अभूवंते किञ्चिद्भूतदशपूर्वविदस्ततः । चत्वारोऽपि जिनाधीशमतोद्धारपुरंघराः ॥ १९७ ॥
 अद्यापि गच्छास्तन्नात्रा जयिनोऽवलिमण्डले । वर्तन्ते तत्र तीर्थे च मृत्योऽद्यापि साहर्णाः ॥ १९८ ॥
 20 इति श्रीमद्रज्जप्रभुचरितमेतद्विषयदामपि स्तुत्यं तत्त्वं किमपि जिननाथोपनिषदाम् ।
 श्रियां हेतुः सेतुर्भवजलधिनिस्तारविधये प्रदेयादानानन्दं जयतु शशिसूर्यावधि यथा ॥ १९९ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः "श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीराम-लक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवज्रवृत्ताभिधः
 25 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गेऽगमत् प्राक्तनः ॥ २०० ॥
 मूर्तिः साष्टापदश्रीर्विमलगिरिरितिस्तारणः श्रीभरोयम्
 दुःखात्तानामपापा किल मतिरसतां स्तम्भनश्च प्रभावः ।
 चेतः स्यादुज्जयन्तस्थितिकृदनुपमं चारुरूपं यशस्तत्
 श्रीमत्प्रद्युम्नसूरि ! श्रुद्दगुणविजयी तीर्थरूपस्त्वमेव ॥ १ ॥
 30 ॥ *इति वज्रस्वामिप्रबंधः ॥
 ॥ प्रयागं २०७ अक्षर ११ ॥

1 A. ध्यामध्यामध्यामवै°; C N ध्यामध्यानवै° । 2 B °तावसः । 3 B °मलयात् । 4 B चिन्तितं । 5 B काष्ठः; C नास्ति ।
 6 N कृतार्थाः । 7 N मूले । 8 N जातेऽथ । 9 N जिन° । 10 A B सपुत्राणि । 11 A सामहात् । 12 B प्रभ° ।
 * A C N आदेशेषु नोपलभ्यत एषा पंक्तिः ।

२. आर्यरक्षितचरितम् ।

§ १. अत्र्यादव्याहृतं भव्यान् स श्रीमानार्यरक्षितः । समूलघातमाहन्ति धर्मो यस्यान्तरद्विषः^१ ॥ १ ॥

पीयूषमिव यद्वृत्तमनिर्वाच्यं बुधैरपि । वैचक्षण्यविलिप्ती^२ मे मतिः “किं नु विमृश्यति ॥ २ ॥

पुनस्तथापि वातापितापनस्य तमोऽम्बुवेः । तस्य वृत्तं^३ स्मृतौ वाचं प्रणये प्रणयावधिः ॥ ३ ॥

सदानन्दनबाहुल्यपराभूतयुस्युरम् । पुरं दशपुरं नामावन्तिकात्कसप्तकी^४ ॥ ४ ॥

5

उदायनो निशानाथ इव नव्योऽकलङ्कभूः । अगम्यस्तमसोऽक्षीणकलोऽभूत्तत्र भूपतिः ॥ ५ ॥

सौवस्तिकपदप्राप्तप्रतिष्ठोऽतिविशिष्टधीः । वर्णज्येष्ठः कुलश्रेष्ठः क्रियानिष्ठः कलानिधिः ॥ ६ ॥

आसीच्छ्रीसोमदेवाख्यः शमितेष्वमितेष्वपि । यन्मन्त्रैः शत्रुवर्गेषु शृङ्गाराय चमूचयः ॥ ७ ॥—युग्मम् ।

रुद्रसोमाभिधाऽस्याभूत् प्रिया प्रियवचःक्रमैः । संपूर्णदौतैरर्थिभ्यः कृतदारिद्र्यविद्रवा ॥ ८ ॥

सूर्याश्वयोरिव^५ यमो तयोः पुत्रौ बभूवतुः । आर्यरक्षित इत्याधो द्वितीयः^६ फल्गुरक्षितः ॥ ९ ॥ 10

पुरोहितेन तौ तेन साङ्गान् वेदान् प्रपाठितौ । आत्मजानां विनीतानां स्वासृद्धिं निहन्तौ हि कः ॥ १० ॥

अरुमः शास्त्रपीयूषे विद्वानप्यार्यरक्षितः । पिपठीस्तद्विशेषं स प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ११ ॥

अचिरेणापि कालेन स्फुरत्कुण्डलिनीबलः । वेदोपनिषद् गोप्यामप्यथैष्ट प्रकृष्टधीः ॥ १२ ॥

अथोपाध्यायमाष्टच्छय व्यावृत्तः^७ स्वभुवं प्रति । आरूढवद् ययौ सोऽध्याययौ परिसरे पुरः ॥ १३ ॥

ज्ञातोदन्तेन राज्ञा स पितृविज्ञपनादथ । प्रावेशि^८ गजमारुह्य संमुखागमिना स्वयम् ॥ १४ ॥

15

प्रधानकुलवृद्धाभ्यः सुलब्धाशीर्गृहे गृहे । अपराह्णे निजावासप्राङ्गणं प्रागमत्ततः ॥ १५ ॥

§ २. रुद्रसोमा पुनस्तत्र श्रमणोपासिका तदा । विज्ञातजीवाजीवादिनवत्तत्त्वार्थविस्तार^९ ॥ १६ ॥

कृतसामायिका पुनमुक्तण्डकुलितं चिरान् । इलातलमिलन्मौलिं वीक्ष्यापि प्रणतं शृणुम् ॥ १७ ॥

अवर्द्धयत नाशीर्भिः सामायिकभिदाभिया ।

^{१०}अतिखिन्नस्ततः प्राह स धीमानार्यरक्षितः ॥ १८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

20

धिगु ! ममाधीतशास्त्राधिं बह्व्यवकरप्रभम् । येन मे जननी नैव^{११} परितोषमवापिता ॥ १९ ॥

ध्यात्वेत्युवाच किं मातः ! परितोषो न तेऽभवत् । साह तुष्याम्यहं केन पाठैस्तेर्दुर्गतप्रदैः ॥ २० ॥

स प्राह चाविलम्बेन तदलं मे समादिश । येनाधीतेन ते तुष्टिः कार्यैरन्यैस्तु किं मम ॥ २१ ॥

रोमाञ्चकञ्चुकोद्भेदेमेदुराथ जनन्यपि । प्रधानं मन्यमाना स्वं पुत्रिणीनामवोचत ॥ २२ ॥

अधीष्व^{१२} विष्वग्निद्राभद्रविद्रावणक्षमम् । दृष्टिवाद्^{१३} जिनोपक्षमन्यै^{१४} रक्षातसञ्चकम् ॥ २३ ॥

25

तमाकर्ण्य सुतो दध्यौ तावन्नामापि सुन्दरम् । दृष्टिवाद इदानीं तदवश्यं कार्यमेव मे ॥ २४ ॥

समस्ततीर्थमुद्भेदये मातर^{१५} ! मम समादिश । अध्यापकं तदभ्यासे यथाभ्यस्यामि तं हृतम् ॥ २५ ॥

उवाच^{१६} रुद्रसोमापि वत्स ! ते विनयावने ! । अवतारणके यामि सावधानस्ततः शृणु ॥ २६ ॥

जैनर्षयो महासत्त्वास्त्यक्ताग्रहपरिग्रहाः । परमार्थस्थितस्वान्ताः सज्ज्ञानकुलभूयसः ॥ २७ ॥

अस्य ग्रन्थस्य वेत्तारस्तेऽधुना स्वेक्षुवाटके ।

30

सन्ति तोसलिपुत्राख्याः सूरयो ज्ञानभूरयः ॥ २८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

1 'निरतं' इति B टि० । 2 A द्विपः । 3 A बलिषी; C N बलिषी । 4 A मतिः न वि०; C मतिः किं न वि० । 5 N वृत्तं । 6 N 'कान्तिक स' । * 'चन्द्रमयं' इति B टि० । 7 B C द्वितीय० । † 'न वीषवद्' इति B टि० । ‡ 'पाशु बलिष' इति B टि० । 8 B प्रावेश । 9 B विज्ञाततत्त्वा जीवादिनवत्तत्त्वार्थविस्तार । 10 B इति० । 11 B देव । § 'मोहनिद्रा' इति B टि० । 12 A 'महैर' । 13 C N मम मातः । 14 B सोमरुद्र ।

पठाशठमे ! तेषां पार्श्वे ग्रन्थमिमं वरम् । यथा त्वदीयवृत्तेन कुक्षिर्न शीतलीभवेत् ॥ २९ ॥
 श्रुत्वेत्यद्दुष्टे यामीत्युक्त्वा तद्ध्यानतत्परः । निशां निन्ये विनिद्रः सन् निरगाच्च बहिस्ततः ॥ ३० ॥
 अर्द्धमार्गे पितुर्मित्रं संमुखोऽस्य द्विजोऽभवत् । इक्षोर्नवलताः सार्द्धाः स्कन्वे तद्वेतवे बहव् ॥ ३१ ॥
 तेनाभिवादयन्नालिलिङ्गं शील्याऽऽर्यरक्षितः । व्याघ्रचयागच्छ गोहे त्वमित्युक्तध्यायमब्रवीत् ॥ ३२ ॥

- 5 भात्रादेशेन यात्वाऽहं समायास्यामि शीघ्रतः । पूज्यैर्गन्तव्यमावासे निजचन्द्रप्रसत्तये ॥ ३३ ॥
 इत्युक्त्वा सञ्चरन्निक्षुवाटाभिमुखमाहतः । दध्यौ मनस्यहो सम्यगस्माद् दृढनिमित्ततः ॥ ३४ ॥
 अध्याया वा परिच्छेदा नव सार्द्धा मया ध्रुवम् । अस्य ग्रन्थस्य लप्स्यन्ते नाधिकं निश्चितं ह्यदः ॥ ३५ ॥
 प्रातःसन्ध्याक्षणे तत्र मुनिः स्वाध्यायदम्बरैः । शब्दाद्वैतमयं गृण्वन्नाश्रयद्वारमाश्रयत् ॥ ३६ ॥
 किर्कतव्यजड^१स्त्राजानन् जैनपरिश्रम(य^२)म् । ढङ्कर^३भावकं सूरिवन्दकं प्रैक्षदागतम् ॥ ३७ ॥
 10 तत्पुष्टस्यो ययौ सोऽपि विदधे बन्धनादिकम् । तद्वदेव महाप्राज्ञस्तादृशां किं हि दुष्करम् ॥ ३८ ॥
 सर्वसाधुप्रणामानन्तरं श्रावकवन्दना^४ । अशिक्षितत्वान्नाकार्यनाह्वयतं बुध्यते कियत् ॥ ३९ ॥
 चिह्नेनानेन विज्ञाय नवं तं सुरयस्तदा । कुतो धर्मस्य संप्राप्तिरिति पत्रच्छुरादरात् ॥ ४० ॥
 ढङ्करं दर्शयन्नस्मादेव धार्मिकपुङ्गवान् । इत्युचिवांसमेकश्च मुनिर्लक्षयति स्म तम् ॥ ४१ ॥
 आह कृत्यदिने राज्ञा प्रावेदयेप महोत्सवान् । पुरोहितसुतः^५ श्राद्धाकृद्भक्तो माङ्गसंभवः ॥ ४२ ॥
 15 चतुर्वेदी समस्ताद्यगुणस्थानभृतां वरः । असंभ्राज्यागमः कस्माद्वाऽऽयाज्जायते न तत् ॥ ४३ ॥
 अथार्थरक्षितः प्राह मातुरुक्तमनातुरः । आकर्ण्येति प्रभुर्दध्यौ तच्चरित्रचमकृतः ॥ ४४ ॥
 कुलीन आस्तिको विप्रः कुलानुचितमार्दवः । 'संभाव्यमुकृताचारो जैनधर्मो'चितो ह्ययम् ॥ ४५ ॥
 उपयोगं श्रुते दत्त्वा पूर्वपाठोचितं च तम् । प्रभावकं भाविनं च श्रीमद्वज्रज्ञादनन्तरम् ॥ ४६ ॥
 ध्यात्वा तं सूरयोऽजोचन् जैनप्रव्रज्यया विना ।

- 20 न दीयते दृष्टिवादो विधिः सर्वत्र सुन्दरः ॥ ४७ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 स प्राह प्राच्यसंस्कारा ममासन् न च^६ केशिनः । ततो जैनेन्द्रसंस्कारैरलङ्कृत मे वपुः ॥ ४८ ॥
 परं किञ्चिच्च विज्ञाप्यमास्ते तदवधार्यताम् । मिथ्यामोहेन लोको हि सर्वो मय्यनुरागवान् ॥ ४९ ॥
 राजापि ज्ञातवृत्तान्तो दीक्षासुत्सर्जयेदपि । अनुधस्वजनानां च समकारो हि दुस्त्यजः ॥ ५० ॥
 *शावरूपे निजे तस्मात् प्रसय मयि दीक्षिते ।

- 25 अन्यदेशे विहर्तव्यं मा भूच्छासनलाघवम् ॥ ५१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 ओमित्युक्त्वा गुरुस्तस्य सार्वज्ञपरमाक्षरैः । अभिमन्याय तन्मूर्ध्नि वासानक्षेपतोऽक्षिपत्^७ ॥ ५२ ॥
 सामायिकप्रतोषारपूर्वं पूर्वाभिलाषिणः । केशान् क्लेशानिवाशेषानपनिन्ये युनीश्वरः ॥ ५३ ॥
 ईशानकोणे^८ गार्हस्थ्येनेषध्वं परिहाप्य^९ सः । परिहाप्य सिते वस्त्रे यतिवेपणे योजितः ॥ ५४ ॥
 विहारं तत्क्षणात् ते च विदधुर्नगरान्तरे । व्यधायि^{१०} पुरतस्त्वार्यरक्षितो नवदीक्षितः ॥ ५५ ॥
 30 § ३. अध्यापितः समूलाङ्गोपाङ्गादिग्रन्थमण्डलम् । तत्तत्तत्प्रस्थया पूर्वाणि च कान्यपि सूरभिः ॥ ५६ ॥
 अधीतपूर्वी शास्त्राणि बुद्धपूर्वीं हिताहितम् । विनीतपूर्वीं स्वाचारं ज्ञातपूर्वीं व्रतान्यभूत्^{११} ॥ ५७ ॥
 गुरवः शेषपूर्वाणां पाठाज्योत्तमिनीपुरि । तमार्थरक्षितं प्रैषुः श्रीवज्रस्वामिनोऽन्तिके ॥ ५८ ॥—युग्मम् ।

1 A °जलं । 2 C N बन्दनं । 3 C पुरोहितसुतप्रादं । 4 C संभवो । 5 A C नव । * 'क्षिप्ररूप' इति B टि० ।
 6 B बासानिक्षेपतोक्षपत् । 7 B °कूपे । 8 N परिहाय । 9 B विधाप्य ; N विधाय । 10 C पुरस्ता । ११ नोपलभ्यते पद्यमिदं
 C आदर्शे ।

गीतार्थैर्मुनिभिः सत्रा तत्रागादार्थरक्षितः । श्रीभद्रगुप्तसूरीणामाश्रये^१ प्राविशत् तदा ॥ ५९ ॥
आश्लिष्य स्नेहतः प्राहुः प्रत्यभिज्ञाय ते च तम् । आर्यरक्षित ! कश्चित् भद्रं पूर्वाभिलाषुक ! ॥ ६० ॥
* अभिसन्धिर्मम प्रायोपवेशनविधौ भवान् । नियमो भव तद्वेला कुलीनानामियं यतः ॥ ६१ ॥
तथेति प्रतिपद्याथ तथा शुश्रूषत प्रभुम् । यथा जानाति नैवासातुदयास्तमने रवेः ॥ ६२ ॥
समाधौ परमे लीनोऽन्यदा प्रोवाच हर्षतः । क्षुत्तृदह्मं न जानेऽहं वत्स ! त्वद्वरिवत्सया ॥ ६३ ॥ 5
इहलोकोऽपि देवत्वं संप्राप्त इव तद्रसात् । गोप्यं किञ्चिच्छिष्टश्रयिष्ये त्वां ततोऽवहितः शृणु ॥ ६४ ॥
श्रीवज्रस्वामिपदान्ते त्वया पिपठिपामृता । भोक्तव्यं श्रयनीयं च नित्यं पृथगुपाश्रये ॥ ६५ ॥
यतस्तदीयमण्डल्यामेककृत्वोऽपि योऽमुनक् । रात्रौ सुप्तश्च पार्श्वं यत् तस्य तेन सहाय्यः ॥ ६६ ॥
प्रभावको भवानहंच्छासनाभोधिकौस्तुभः ।

संपाधारश्च भावी तदुपदेशं करोतु मे ॥ ६७ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।

10

इच्छामीति प्रभोरह्नी शिरसि प्रणिधाय सः । ओमिति प्रतिपेदेऽतिविनीतानामियं स्थितिः ॥ ६८ ॥

§ ४. अथ श्रीभद्रगुप्तेऽस्मिन् कालधर्ममुपागते । सौनन्द्यप्रभोः^२ पार्श्वं प्रचचालार्यरक्षितः ॥ ६९ ॥

तदा च दृष्टो स्वप्नः श्रीवज्रेणाप्यजल्यत । विनयामिऽय संपूर्णः पायसेन पतद्गृहः ॥ ७० ॥

पारितोऽतिथिनाऽऽगत्य किञ्चिच्छेषमवास्थितम् । तदेतस्य विचारोऽसौ चित्तान्तर्घटते मम ॥ ७१ ॥—युगम् ।

अथ प्राज्ञोऽतिथिः कश्चिदागत्य मम संनिधौ । श्रुतं प्रहीष्यतेऽशेषमल्पं स्यास्यति किञ्चन ॥ ७२ ॥ 15

गवं वदत एवास्य समागादार्थरक्षितः । दृष्टो हि महता स्वप्नोऽवश्यं सद्यः फलेप्रहिः ॥ ७३ ॥

अपूर्वमतिथिं दृष्ट्वाऽभ्युत्थाय स्वागतोन्नतः । नमस्कुर्वन्तमेनं च स प्रमुखाहर्तु तदा ॥ ७४ ॥

कौतुकोऽयं भावत्क आगमः^३ । स ततोऽवदत् । श्रीमत्तोऽसलितुज्ञानामन्तिकदागमं प्रभो^४ ! ॥ ७५ ॥

श्रुत्वेति स प्रभुः प्राह—किं भवानार्थरक्षितः । पूर्वशेषस्य पाठार्थमस्त्वपार्थं हृद्वाप्यौ ? ॥ ७६ ॥

तवोपकरणं कुत्र पात्रसंस्कारादिकम् । तदानयातिथिनेस्त्वमद्य मा गोचरं चरेः ॥ ७७ ॥ 20

* मुक्त्वाऽत्रैव ततोऽध्यायं^५ प्रारभस्वेति तद्विरः^६ । श्रुत्वा स प्राह चाभ्यर्थं मया पृथगुपाश्रयः ॥ ७८ ॥

स्वापं मुक्तिं च तत्रैव कृत्वाप्येव्ये^७ तवान्तिके । श्रीवज्रः प्राह पार्थक्यस्थितैः कथमधीयते ॥ ७९ ॥

अथार्थरक्षितोऽवोचद् भद्रगुप्तगुरोर्वचः । इदमित्युदिते वज्र उपयोगं ददौ श्रुते ॥ ८० ॥

मुक्तौ स्वापे मया सार्धं दिष्टान्तोऽपि भवेत् सह । ततः समुचितं प्राहुः प्रभवस्तद्भवत्विदम् ॥ ८१ ॥

एतमप्यापयामासुस्ततः श्रीवज्रसूरयः । अहं दशमपूर्वस्य प्रारम्भे पोषितुं च सः ॥ ८२ ॥ 25

अस्मिन् ग्रन्थे दुराप्येया भङ्गकैर्दुर्गमैर्गमैः । पर्यायैर्दुर्बलैः शब्दैः सटशैर्जविकावलिः ॥ ८३ ॥

चतुर्विंशतिसंख्यानि जविकानि च सोऽपठत ।

अधीयानस्य चायासोऽभवत् तस्याद्भुतः किल ॥ ८४ ॥—युगम् ।

§ ५. ततश्च^८ कद्रसोमापि तस्य माता व्यचिन्तयत् । अहो ममाविमर्शद्^९ रनुतापात् फलेप्रहिः ॥ ८५ ॥

हृदयानन्दनो वीमान् नन्दनः शीलचन्दनः । आर्यरक्षितसंकाशो मयाऽप्रेष्यल्पमेधसा ॥ ८६ ॥ 30

उद्योतं चिन्तयन्त्या मे तमिस्रं जातमद्भुतम् । तस्मादाहृतये तस्य प्रहेयः फलगुरुरक्षितः ॥ ८७ ॥

सोमदेवस्तया पृष्टः श्रोत्रियः सरलोऽवदत् । त्वं यत्कृतप्रमाणा मे ततो यद् भाति^{१०} तन् कुरु ॥ ८८ ॥

1 B *भाषिये । 2 C कश्चित् भद्र पूर्वाभिलाषुक । 3 B N °लपुकः । * 'प्रातःकाल इहङ्क छद्' इति B टि° । 4 B °प्रवे-
शान° । 5 B धौनन्द्येन प्रभुः । 6 A प्रभोः । 7 C भुङ्क्ता° 8 N °प्यायमारभते° ; A प्रारम्भले° । 9 C मज्जिः । 10 B N
°व्येक्षे । 11 N इतश्च । 12 N °क्षिमशौ दुरवु° । 13 B N यद्भाषि ।

- प्रजिघाय ततः सापि द्वैतीयकं^१ निजाङ्गजम् । वत्स ! गच्छ निजभ्रातुर्मम वाक्यं निवेदय ॥ ८९ ॥
 जनन्या बन्धुसंसर्गं मोहं च त्याजितो भवान् । परं वत्सलतावुद्धिर्जिनेन्द्रैरपि मामिता ॥ ९० ॥
 स्वमातुर्गर्भावासेऽपि श्रीवीरो भक्तिभूर्यतः । शीघ्रतस्तत् समागच्छ निजमास्यं प्रदर्शय ॥ ९१ ॥—युग्मम् ।
 तथा ममाप्यसौ मार्गो भवता यः समाश्रितः । तदनु त्वत्पितुः पुत्र-पुत्रीवर्गोऽप्यसौ पुनः ॥ ९२ ॥
 यदि न स्नेहबुद्धिः स्यात् ततोऽप्युपकृतौ मुदा । एककृत्वः समागच्छ कृतार्थत्वं प्रयच्छ मे ॥ ९३ ॥—युग्मम् ।
 आख्यायास्त्वभिदं गच्छ पथि देहे च यन्नवान् । त्वदीयस्य शरीरस्य वयं भाग्योपजीविनः ॥ ९४ ॥
 इत्याकर्ण्य वचो मातुर्नम्राङ्गः फल्गुरक्षितः ।
 गत्वोपबन्धु कथयांचकार जननीवचः ॥ ९५ ॥—षट्किः कुलकम् ।
 क ईदृशो^२ भवतुल्यः सोदराम्बासु वत्सलः । भवत्तातस्तु नहि मामाक्रोशेत् कुललजया ॥ ९६ ॥
 १० अतिस्वच्छं तदागच्छ वत्स ! स्वं दर्शयास्यकम् । त्वद्दर्शनामृतवृत्ता प्रालिप्ता संभवामि यत् ॥ ९७ ॥
 रुद्रसोमाऽऽत्मनो माता संदिदेशेति मद्गिरा ।
 तस्मात् प्रसादमासाद्य गम्यतां मातृवत्सल ! ॥ ९८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 बन्धोः श्रुत्वा वचः प्राह वैराग्यादायैरक्षितः । फल्गुरक्षित ! को मोहः संसारे शाश्वतेतरे ॥ ९९ ॥
 अस्तु बाध्ययनस्यान्तरायं कः कुरुते सुधीः । फल्गुना वल्गुना^३ कोऽपि परित्यक्तं समीहते ॥ १०० ॥
 १५ भवांश्चेन्मयि सक्नेहस्तत्पिष्टु ममान्तिकम् । दीक्षां विना न च स्थातुं शक्यं तन् तां गृहाण भोः ! ॥ १०१ ॥
 स तथेति वदंस्तेन तत्क्षणं समदीक्ष्यत । श्रेयःकार्येषु को नाम विलम्बायोपतिष्ठते ॥ १०२ ॥
 १६ जविकैर्धूमिणो बाढं धीमान्पार्यारक्षितः । श्रीमद्ब्रह्मप्रभुं प्राह किमस्मादवशिष्यते ॥ १०३ ॥
 अधीध्व पृच्छया किं ते इत्युक्तः^४ पठति स्म सः । कियत्पि गते काले पुनः प्रपच्छ तद्गुरुम् ॥ १०४ ॥
 ततः श्रीवज्र आचख्यौ सर्पपः पठितस्त्वया । मेरुत्रावतिष्ठेत तन्ममैकं वचः शृणु ॥ १०५ ॥
 २० काञ्चिकेन कथं क्षीरं कर्पूरं लवणेन च । कुङ्कुमं च कुसुमेन जातरूपं च गुञ्जया ॥ १०६ ॥
 उखया^५ वञ्जयानि च चन्दनं कनकदुणा । पूर्वाध्ययनमल्पेन स्वमोहेन^६ यदुज्जासि ॥ १०७ ॥
 ततः पठ श्रुताम्भोधेर्मध्यं^७ प्राप्ताफलं यथा । सञ्ज्ञानशक्तिरत्नौघं लभसे लिप्सया विना ॥ १०८ ॥
 इत्याकर्ण्य पठन्नृषींस्तराणि कियन्त्यपि । अनुजेन पुनः प्रेरै स्मेरिण्याऽऽज्ञानकृद्गिरा ॥ १०९ ॥
 आपप्रच्छे पुनः सूरिमायासितः पुनर्ददम् । सम्बन्धिसंगमे स्वामिन् ! प्रहिणूकण्ठितं जनम् ॥ ११० ॥
 २५ पाठाय पुनरायास्ये शीघ्रं तैः सह संगतः । इति श्रुत्वा श्रुते प्रादादुपयोगं पुनः प्रभुः ॥ १११ ॥
 अज्ञासीत् पुनरायातो मिलिष्यति न मे पुनः । मदायुपस्तनीयस्त्वादि^८ न्यलेवास्य योग्यता ॥ ११२ ॥
 तथा दशमपूरं च मन्त्रेव स्थास्यति ध्रुवम् । तत् प्राह वत्स ! गच्छ त्वं मिथ्यादुःकृतमस्तु ते ॥ ११३ ॥
 यदायुष्यायणो मेधानिधित्वं नेदृशोऽपरः । ततोऽभूदादरोऽस्याकमध्यापनविधौ तव ॥ ११४ ॥
 प्राप्तिरीदृक् क ते सन्तु पन्थानः शिवतातयः ।
 ३० श्रुत्वेत्यंहौ प्रभोर्नत्वा चचालात्मभुवं प्रति ॥ ११५ ॥—चतुर्भिः कुलकम् ।
 अखण्डितप्रयाणैः स शुद्धसंयमयात्रया । सञ्चरन्नाययौ बन्धुसहितः पाटलीपुरम् ॥ ११६ ॥
 श्रीमत्सोसलिपुत्राणां मिलितः परया मुदा । पूर्वाणां नवकै माद्वै संश्रुहीती गुणोद्दिधिः ॥ ११७ ॥
 १७ तं च सूरिपदे न्यस्य गुरवोऽगुः परं भवम् । अथार्यरक्षिताचार्यः प्रायाद् दशपुरं पुरम् ॥ ११८ ॥

१ B C द्वैतीयकं । २ C N ईदृशो । ३ B N वल्गुनो । ४ N इत्युक्ता । ५ B N उखया । ६ B N समोहेन । ७ A N प्राप्तः फलं । * 'स्वत्पायु छद्' इति B टि० ।

अमेयूय निज्जावासमाययौ **फल्गुरक्षितः** । बद्धये बद्धये मातर ! गुरुस्तत्सुत आगमत् ॥ ११९ ॥
 आस्थाय 'म्युछनेऽगां ते वचनय बलिः क्रिये । आर्यरक्षितनामा यः कुत्र कुत्र स पुत्रकः' ॥ १२० ॥
 अस्मि' पुण्यवतीदृक्षा किं यद् द्रक्ष्यामि तन्मुखम् । एवं वदन्त्या एवास्थाः पुरोऽभूदार्थरक्षितः ॥ १२१ ॥
 जैनलिङ्गधरं तं चाऽऽप्रेक्ष्यमाणमथादरात् । रोमाञ्चकञ्चुकोद्भेदमेदुराभिगमाद्भुतम् ॥ १२२ ॥
 श्रोत्रियः **सोमदेवोऽपि** तत्रागात् संगमोत्सुकः । *दृढमाश्लिष्य च प्राह 'स्वामजस्नेहमोहितः ॥ १२३ ॥ 5
 शीघ्रमागाः कथं वत्स ! त्वं प्रवेशोत्सवं विना । हुं ज्ञातं विरहात्तायाः स्वमातुर्मिलनोत्सुकः ॥ १२४ ॥
 इदानीमपि गच्छ त्वं बाह्योद्याने यथा नृपम् । विज्ञप्य नगरोत्साहोत्सवपूर्वं प्रवेशये ॥ १२५ ॥
 ततः श्रमणवेषं च परित्यज्य पुनर्गृहे । द्वितीयाश्रममन्वयः^९ पालयस्व 'कुतालयः ॥ १२६ ॥
 यायजूककुलोत्पन्नाऽनुरागस्था कनी मया । रूपयौवनसंपन्ना चिन्तिताऽमे तवोचिता ॥ १२७ ॥
 श्रौतेन विधिना तां त्वं विषहस्व महोत्सवैः । यथा त्वज्जननी कौतुकानां स्वादं लभेत च^{१०} ॥ १२८ ॥ 10
 द्रविणोपाजने चिन्ता कपि कार्या त्वया^{१०} नहि । आसप्तमकुलापूर्णं नृपपूज्यस्व मे धनम् ॥ १२९ ॥
 अङ्गीकृते गृहोद्वारे भवता भवतानवम् ।

दृष्टवन्तो^{११} वयं दूधो वानप्रस्थाश्रमे मनः^{१२} ॥ १३० ॥—अष्टमिः कुलकम् ।

अथात्मभूर्मुनिः प्राह तात ! त्वं मोहवातकी । बाहीक इव शास्त्राणां भारं वहसि दुर्धरम् ॥ १३१ ॥
 भवे भवे पिता माता भ्राता जामिः प्रिया सुता । तिरश्चामपि जायन्ते हर्षस्तद्वेतुरत्र कः ॥ १३२ ॥ 15
^{१३}राजप्रसादतः को हि गवौ भृत्यतयाजितान् । द्रव्ये हि पुनरास्था का बहूपद्रवविद्रुते ॥ १३३ ॥
 दुष्प्रापं मर्त्यजन्मेदं रत्नवद् गृहमोहतः । नश्वरावकरप्रायाद् हारयेत्^{१४} हि कः सुधीः ॥ १३४ ॥
 तत् परीक्ष्य तमुत्सृज्य प्रव्रज्याऽऽप्ताऽऽर्हती मया । मुक्तान् न पुनरादास्ये भोगान् भोगीशभोगवत् ॥ १३५ ॥
 दृष्टिवादोऽपि नो पूर्णः पठितस्तत् कथं पितः ! अवतिष्ठेऽभ्युपगमः^{१५} सत्यपुंसां हि दुस्त्वजः ॥ १३६ ॥
 भवतां मयि चेन्मोहः सर्वाणि प्रव्रजन्तु तत् ।

20

अमेणापि सिता मुक्ता पित्तोपद्रवहारिणी ॥ १३७ ॥—सप्तमिः कुलकम्

उवाच **सोमदेवोऽपि** सांप्रतं मम सांप्रतम् । त्वदीयं स्वकुलीनं^{१६} वाऽऽचरितुं दुश्चरं तपः ॥ १३८ ॥
 त्वन्माता न^{१७} पुनः पुत्री-जामाद-शिशुपालनैः । मोहवीचिं भवाम्भोधिं कथं तरति मूढधीः ॥ १३९ ॥

§ ८. अथार्यरक्षितो दूधो यदि मिथ्यात्वमन्दिरम् । तातः कथंचिद् बुध्येत शुद्ध्येत च तपोभरेः ॥ १४० ॥

तदम्बा दृढसम्यक्त्ववश्वश्राकारावनिः । बुद्धैव यत्प्रभावान्मे मोक्षाध्या प्रकटोऽभवत् ॥ १४१ ॥ 25

रुद्रसोमामथोवाच विचारय वचः पितुः । दुर्बोधां^{१८} मन्यते यस्त्वां^{१९} त्वं तु ज्ञानमहानिधिः^{२०} ॥ १४२ ॥

त्वदादेशाद् दृष्टिवादं पठतो मे भवोदधेः । निस्तितीर्षा स्थिता^{२१} चित्ते **श्रीवज्रः** प्रापि च प्रभुः ॥ १४३ ॥

श्रीमुनन्दा कलौ धन्या वा वञ्चं सुपुत्रे सुतम् । त्वां ततोऽप्यधिकं मन्ये मातर^{२२} ! गुणत एकतः ॥ १४४ ॥

ददे तयाऽऽर्जवा^{२३} पूर्वं पुत्रो^{२४} रोदनखिलया । पितुर्मुनेः पुनश्चक्रे विवादस्तन्निमित्तकः ॥ १४५ ॥

श्रीमत्तोसलिपुत्राणां पाठायार्पिं त्वया^{२५} त्वहम् । उचितारविषामन्तध्यात्वा संसारनीरवेः ॥ १४६ ॥ 30

1 N त्युछने । 2 A पुत्रक । 3 C N अस्मिन् । 4 A किंचिद् । * C आदर्शे पठित एष श्लोकार्धः । 5 B स्वात्मजः । 6 C °मन्ययः । 7 C कृतालयः । † 'मला कुञ्जी' इति B दि० । 8 A यथा । 9 B वः । 10 N नहि त्वया । 11 A C दृष्टवन्तो । 12 N मतम् । 13 B राजः । 14 N 'प्रायाद्धारयेत्' इति । 15 N सर्वं । 16 N चाचरितं । 17 N तु । 18 N दुर्बोधाः । 19 B C N सं । 20 B C N °निधिः । 21 A स्थिते । 22 B मातुः । 23 'सुपुत्रपण्ड' इति B दि० । 24 N पुत्र । 25 A लयाप्यर्हः ।

- प्राप्तः^१ श्रीवत्सपदान्तमपुण्यैरतिदुर्लभम् । अशीतपूर्वपूर्वाङ्गः पुनरागो त्वदन्तिके ॥ १४७ ॥
 सपरीवारया तस्मात् स्वकीयोपक्रमात् त्वया । व्रतान्महांगतः पारं प्राप्य भवमरोर्ध्वम् ॥ १४८ ॥
 पुरोहितमिया प्राह वदति स्म ऋजुर्द्विजः । आर्त्ता व्यग्रा कुटुम्बस्य नैषा व्रतभरक्षमा ॥ १४९ ॥
 सीधं दीक्षस्व मां पूर्वं परिवारोऽपि यो मयि । निबिडस्नेहभूः सोऽपि मामनु प्रव्रजिष्यति ॥ १५० ॥
- 5 अथार्यरक्षितस्नातमाहाम्याया वचः श्रुतम् । इह लोके भवांस्तीर्थं तत् त्वदुक्तं करोम्यहम् ॥ १५१ ॥
 उपतस्ये च दीक्षायामहंपूर्विकया तदा । श्रोत्रियस्य परीवारः स्नेहादेवेतरेतराम् ॥ १५२ ॥
 अपनीय ततस्तेषां केशपालीमनालयः । सामायिकं ददौ यौगपथेन प्रणिधानतः ॥ १५३ ॥
- ६ वेपः स्वविरकल्पस्य सवैस्तैर्निर्विचारतः । जगृहे जीर्णभावात्तु सोमदेवस्तदाऽवदत् ॥ १५४ ॥
 वत्स ! कच्छाभिसंयद्धं ममास्तु परिधानकम् । नमैः शक्यं किमु स्यात्तु स्वीयात्मजमुतापुरः ॥ १५५ ॥
- 10 इत्याकर्ण्य गुरुर्दधौ दुष्करं चिन्त्यमस्त्यदः । अथवाऽस्तु समाचारमादाध्योऽयं शनैः शनैः ॥ १५६ ॥
 आहाय मम तातस्यामिप्रायः परिपूर्वताम् । स च प्राह गुरुस्तेऽहं स्वाभिप्रेतं वदामि तत् ॥ १५७ ॥
 उपानहौ मम स्वातां तथा करकपात्रिका । छत्रिकाऽधोपवीतं च यथा कुर्वे तव व्रतम् ॥ १५८ ॥
 पादयोः शिरसस्तापस्तथा न स्यात् तथा शुचिः । भवाम्यूढं यदाजन्म तत् त्यक्तुं हि न शक्यते ॥ १५९ ॥
 अनिषिद्धानुमत्यानुमेने सूरिस्तदामहम् । स्वाध्यायं तु स्वयं शिक्षयन्ति स्म पितरं स्वकम् ॥ १६० ॥
- 15 श्राद्धानां शावरूपाणि गुरूणां शिक्षयाऽन्यदा । चैलेषु गच्छतः साधून् प्रणामायोपतस्त्रिरे ॥ १६१ ॥
 सर्वानपि प्रणस्यामो मुक्त्वा छत्रधरं मुनिम् । उपाश्रयागतोऽष्टच्छदवन्धः किमहं सुत^{१०} ! ॥ १६२ ॥
 तात^{११} ! किमेवं बन्धः स्यान्मुञ्च छत्रं तथापि हि । पटं शिरसि देयास्त्वमुष्णताप उपस्थिते ॥ १६३ ॥
 एवं भवत्विति प्राह वृद्धः स्नेहात् सुतप्रभोः । इत्थं स त्याजितो वाग्भिस्तेनानु^{१२} पादुकैः अपि ॥ १६४ ॥
 अनुष्णक्षणबाह्योर्वीगामिन् ! मुक्तपरिग्रह^{१३} ! । उपवीतेन किं बाह्यजनप्रत्यायकेन ते ॥ १६५ ॥
- 20 इति को वा न जानाति यद् वयं द्विजसत्तमाः । एवं शनैः स गार्हस्थ्यवेपं संत्याजितस्तदा ॥ १६६ ॥
 पूर्वरीत्याऽन्यदा बालाः परिधानकृतेऽवदन् । स ब्रह्मतेजसाऽऽदीप्तस्तदा प्रथुकान् प्रति ॥ १६७ ॥
 नमो न स्यामहं यूयं मा बन्दध्वं सपूर्वजाः । स्वर्गोऽपि सोऽथ मा भूयाद् यो भावी भवदर्चनान् ॥ १६८ ॥
 अन्यदाऽनसनात् साधौ परलोकमुपस्थिते । संक्षिता मुनयो देहोत्सर्गाय प्रभुणा दृढम् ॥ १६९ ॥
 गीतार्था यतयस्तत्र क्षमाश्रमणपूर्वकम् । अहंप्रथमिकां चकुलतनूद्गहने तदा ॥ १७० ॥
- 25 कोपाभासाद् गुरुः प्राह पुण्यं युष्माभिरेव तत् । उपार्जनीयमन्यूनं न तु नः स्वजनव्रजैः ॥ १७१ ॥
 श्रुत्वेति जनकः प्राह यदि पुण्यं महद् भवेत् । अहं वदे, प्रभुः प्राह भवत्वेवं पुनः शृणु ॥ १७२ ॥
 उपसर्गा भवन्त्यसिन्नुद्गमाने ततो निजम् । किं तातमनुमन्येऽहमस्मिन् दुष्करकर्मणि ॥ १७३ ॥
 उपसर्गैर्यदि क्षुभ्येत् तन्नः स्यादपमङ्गलम् । विज्ञायेत्युचितं य तत् तद् विवेहि समाधिना ॥ १७४ ॥
 वहिष्याम्येव^{१४} किमहं निःसर्चो दुर्बलोऽथवा । एतेभ्यो मामकीना तत्र कार्या काप्यनिर्वृतिः ॥ १७५ ॥
- 30 पुरा प्रत्यहसंपातो वेदमन्त्रैर्मया हतः । समस्तस्यापि राज्यस्य राष्ट्रस्य नृपतेस्तथा ॥ १७६ ॥
 ततः संबोद्धुरस्यांशे^{१५} शवं^{१६} शबरयस्थितम् । आचकुर्निर्वसनं शिशवः पूर्वशिक्षिताः ॥ १७७ ॥
 अन्तर्दूनोऽप्यसौ पुत्रप्रत्यहभयतो न तत् । अमुञ्चन् तत उत्सृज्य स्थण्डिले^{१७} बबले रयान् ॥ १७८ ॥

1 A प्राप्तः । 2 B C निबिडः । 3 A B C सवैस्तैः । 4 B कच्छादि^१ । 5 N प्रायः । 6 N यथा । 7 A नहि ।
 8 A प्रहः । 9 A B च । 10 N पुनः । 11 A B N तातः । 12 N नालः । A B नालः । 13 A प्रहः ।
 14 A धाने । 15 B स्नादपि । 16 B N वहिष्या । 17 A स्नाके; B स्यान्ते । 18 A B स्निवं । 19 N च बले ।

गुरुणाऽऽमृच्छि किं नमस्तात्' ! *सोऽप्युत्तरं ददौ । उपसर्गः समुत्तस्यौ त्वद्वचो 'हान्तं नहि ॥ १७९ ॥

स न्यपेधि मया दाह्यादेवंचादिनि तत्र च । शाटकं दृष्टुं दीर्घं गृहणेत्यहं तेऽवदन् ॥ १८० ॥

तदाकर्ण्य पिता ग्राह द्रष्टव्यं दृष्टमेव यत् । को नः परिग्रहस्तस्मान् नाप्यमेवास्वतः परम् ॥ १८१ ॥

एवं प्रायः प्रपञ्चैश्चावलेपान् पर्यहापयन् । गुरवो न तु भैक्ष्येऽस्य मनः शक्ता नियोजितुम् ॥ १८२ ॥

एवं *त्वचकरं^६ नायं त्यजति प्रमुणापि च । अनेकज्ञ उपार्यैस्तैः सुपरिच्छेदितोऽपि^७ सन् ॥ १८३ ॥ 5

कदाचिदायुः क्षीयेतास्माकं तन्निस्तरिष्यति । कथं जरन्नसौ तस्माद् भिक्षां ग्राह्यः कथंचन^८ ॥ १८४ ॥

ध्यातेति शिक्षयन्ति स्म रहस्ते मुनिपुङ्गवान् । मण्डल्यां^९ नास्य दातव्य आहारो भोज्यमेकैः ॥ १८५ ॥

अरुच्यमपि चित्तस्य तथा ते प्रतिपेदिरे । तेभ्यो^{१०} गुरुवचःश्रद्धानिष्ठेभ्योऽस्तु नमो नमः ॥ १८६ ॥

विहारं चक्रुरन्यत्रान्यदा ते गुरवो बहिः । मण्डल्यां यतयो न न्यमन्नयन्त जरन्मुनिम् ॥ १८७ ॥

ग्रहे गुरव आजगमुरार्यं^{११} च समभाषयन्^{१२} । ततः प्रमन्युराहासौ श्रूयतां सुत ! मद्बचः ॥ १८८ ॥ 10

दिनानि चेद् बहूनि त्वमवास्यास्यो बहिर्मुखि । अकालेऽपि तदा प्राणान् पर्यत्याक्ष्यमहं ध्रुवम् ॥ १८९ ॥

मुनयोऽमी त्वदादिष्टा अपि वार्ता न मामकाम् । बहन्ति हेतोर्नो वेदिं तन्न कस्याप्यहं प्रभो^{१३} ! ॥ १९० ॥

ततस्ते कृतकक्रोधाद् विनेयानुचिरे चिरम् । तातः कथं भवद्भिर्न भोजनेन निमज्जितः ॥ १९१ ॥

ते ग्राहः पुत्रपादेभ्यो विना नः शून्यचेतसाम् । क्षुणं^{१४} पतितमेवैतत् क्षन्तव्यं बालचेष्टितम् ॥ १९२ ॥

श्रुत्वेति तद्वचः ग्राहः सूर्यः श्रूयतां पितः ! । न विधेया परस्वाशा मूलहेतुः पराभवे ॥ १९३ ॥ 15

वयं त्वदुचिताहारान्वेषणाय स्वयं ननु । यास्यामः कीदृशोऽमीषां पाटो व्रीडावहः^{१५} स्फुटम् ॥ १९४ ॥

इत्युक्त्वा स्वयमुत्थायादाय चाथ स्वपात्रकम् । चेलुस्तावच्च वर्षीयानाहं साहसवद् वचः ॥ १९५ ॥

अहमेव प्रयास्यामि भिक्षायै किं मयि स्थिते । वत्स^{१६} ! गच्छपतिस्त्वं हि भिक्षुभिक्षां भ्रमिष्यसि ॥ १९६ ॥

इत्युक्त्वा मंथुं^{१७} सोत्साहः^{१८} प्रतिपिबोऽपि सूरिभिः । सपात्रः संचचालासौ प्राप्तश्चेभ्यस्य मन्दिरम् ॥ १९७ ॥

अपद्मारा प्रविष्टोऽसौ भिक्षाशिक्षास्निग्धितः । मूलद्वारा कथं नागा गृहिणेलुदितस्ततः ॥ १९८ ॥ 20

आयातीह^{१९} शुभा लक्ष्मीरपद्माराऽपि धार्मिक^{२०} ! । श्रुत्वेति स गृही दण्यौ युद्धस्तत्कालधीरयम् ॥ १९९ ॥

द्वात्रिंशन्मोदकांस्तेन तुष्टेन प्रतिलाभितः । आगलोपाश्रये सूरैः^{२१} पुरश्चालोचयत् ततः ॥ २०० ॥

गुरुणा प्रथमे लाभे शकुनोऽत्र विचारितः । द्वात्रिंशत्संख्यया शिष्या भविष्यन्ति ममानुतः ॥ २०१ ॥

अपृच्छच्च पुनस्तात् । यदा राजकुलाद् धनम् । लब्धा ततो मुक्तशेषं ददध्वं कस्य भावतः ॥ २०२ ॥

आर्योऽप्याह गुणोद्गमभ्रान्निषेभ्यः प्रदीयते । सत्पात्रेभ्यो यतो दत्ता लक्ष्मीः सुकृतभूमेवेत् ॥ २०३ ॥ 25

प्रधानाः साधवोऽस्मच्च वैद्यावृत्त्यादिसद्गुणैः । धर्मीषां देहि तत् तात ! जन्म स्वं सफलं कुरु ॥ २०४ ॥

बालग्लानादिसाधूनामानीतं चेन्मयाशनम् । उपकारि भवेदेवं किं न लब्धं मयात्र तत् ॥ २०५ ॥

एवं वदन्नसौ वृद्धो भिक्षायामादरं बहन् । परमाराध्यतां प्राप्नो गच्छे दानैकशुद्धधीः ॥ २०६ ॥

§ १०. तत्र गच्छे त्रयः^{२२} पुण्यमित्राः^{२३} सुगामतेजसः । स्वप्रज्ञाज्ञातशास्त्रार्थाः सन्ति सन्तोषभूमयः ॥ २०७ ॥

चतुर्ध्वस्तेषु पूर्वा वस्त्रपूर्वा^{२४} द्वितीयकः । सुधीर्बुर्बलिकापूर्वः^{२५} पुण्यमित्रस्तृतीयकः ॥ २०८ ॥ 30

1 N तातः । 2 C यो । 3 C नावृतं कश्चित् ; A नावृतं महि । * 'उकर' इति B टि० । 4 B 'दराधाय' । 5 A. परिच्छेदतो । 6 A C नः । 7 N मण्डल्या । 8 N ततो । 9 B 'राज्यं' च । 10 C 'आपयन्' । 11 C प्रभोः । † 'वरांस्तु पठित' इति B टि० । ‡ 'लज्जहीन' इति B टि० । § 'इदं भोक्ति' इति B टि० । 12 A वच्छ । ¶ 'श्रीर्न वास्यामि' इति B टि० । 13 A B सोत्साहः ; N सोत्साहः । 14 B आयातीह । 15 B धार्मिकः ; C धार्मिकः । 16 C सूरिः ।

॥ पात्रे स्वांगी गुणे रागी भोगी परजनैः सह । शस्त्रे बोद्धा रणे बोद्धा पुरुषः पंचलक्षणः ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

17 A त्रयः । § 'इदं सरीया तेजिह् इह' इति B टि० । 18 A 'पूवं' ।

तत्रापुण्यमित्रस्य लघ्विरासीच्चतुर्विधा । द्रव्यतः क्षेत्रतश्चापि कालतो भावतस्तथा ॥ २०९ ॥

द्रव्यतो घृतमेव स्यात् क्षेत्रतोऽवन्तिमण्डलम् । ज्येष्ठापादे कालतस्तु भावतोऽथ निगद्यते ॥ २१० ॥

दुर्गता ब्राह्मणी पङ्क्तिभिर्नासैः प्रसवचर्मिणी । तद्भूतेति विमृश्याज्यं भिक्षित्वा^१ संचये दधौ ॥ २११ ॥

ततः सा प्रसवे चाद्यश्रीने क्षुद्राधितं द्विजम् । तद् घृतं याचमानं तं रुणक्षन्त्यनिराशया ॥ २१२ ॥

5 स मुनिश्चेदर्थयेत् दत्तं तदपि^२ सा मुदा । यावद्रुच्छोपयोग्यं^३ स्यात्^४ तावदाभ्योति भावतः ॥ २१३ ॥

वस्त्रादिपुण्यमित्रस्य प्रेक्ष्यते^५ लक्षणं त्विदम् । द्रव्यतो लभते चक्षं क्षेत्रतो मधुरापुरि^६ ॥ २१४ ॥

वर्षा-शिशिरहेमन्ते कालतो भावतस्त्विदम् । तस्य लघ्विविशेषोऽयं क्षयोपशमसंभवः ॥ २१५ ॥

अनाथा महिला कापि^७ कार्पासोष्णयमूल्यतः । तूलं संपिण्ड्य^८ कर्तित्वा वानकमकृतां गृहे ॥ २१६ ॥

कर्म कृत्वा चेतनेन^९ पटं तेभ्यः प्रवाचयेत् । शूटकं विपटा^{१०} तेनार्थिता तमपि यच्छति ॥ २१७ ॥

10 दुर्बलः पुण्यमित्रोऽपि यथालब्धं घृतं घनम् । भुनक्ति स्वेच्छयाऽभीक्ष्णं पाठाभ्यासात् तु दुर्बलः ॥ २१८ ॥

स मनीषाविशेषेण गृहीतनवपूर्वकः । समभ्यस्यत्यहोरात्रं^{११} मा विस्मार्थीन्मम श्रुतम् ॥ २१९ ॥

सनाभयो दशपुरे^{१२} तस्य तिष्ठन्ति विधुताः । सौगतोपासकास्ते च सूरिपार्थे समाययुः ॥ २२० ॥

उचुर्यौष्माकधर्मोऽस्मिन् ध्यानं नास्ति स चावदन् । ध्यानमस्माकमस्तीह यत् तत् तेषां न विद्यते ॥ २२१ ॥

भावत्कः पुण्यमित्रोऽयं ध्यानेनैवास्ति दुर्बलः । ते प्रादुर्भूराहाराभावः कार्श्याय सत्रते ॥ २२२ ॥

15 गुरुः प्रोवाच वृद्धानां प्रसादेन घृतमुतम् । भुंक्ते यथेच्छं सततं गुणनेन त्वयं कृशः ॥ २२३ ॥

कृतो वः स्नेहसंपत्तिरित्युक्ते गुरुरुत्तरम् । प्रादाद् घृतं पुण्यमित्रः समानयति तद् घनम् ॥ २२४ ॥

अथ न प्रत्ययो वस्तन्नयतामुं निजे गृहे । दिनानि कतिचिन्नास्य स्निग्धाहारं प्रयच्छत ॥ २२५ ॥

स्वयं स्नास्य सद्भावं दौर्बल्यहेतुमप्यथ । तैराहृतोऽप्यनुज्ञातो गुरुभित्तद्गृहं ययौ ॥ २२६ ॥

पोष्यमाणो वराहारैरप्यसौ कृशतां भजेत् । अहर्निशमधीयानो रसास्वादं न वुष्यते ॥ २२७ ॥

20 स्वजना^{१३} न्यमृशज्ञस्य भुंक्तं भस्मनि होमवत् । ददुर्बहुतं ते च ततोऽप्यस्य न किञ्चन ॥ २२८ ॥

प्रेक्षिरे व्यतिरेकं ते प्रान्ताहारप्रदायिनः । न्यपेक्षयन्नध्ययने पुरावस्थाङ्गभागभूत् ॥ २२९ ॥

प्रतीतास्तेन संबोधि^{१४} प्राप्यन्त स्वजना निजाः । पुनरागाद् गुरुपान्ते शान्ते चेतसि सुस्थितः ॥ २३० ॥

§ ११. तत्र गच्छे च चत्वारः प्राज्ञा मुनिमतल्लिकाः ।

दुर्बलः पुण्यमित्रोऽथ विन्ध्याख्यः^{१५} फल्गुरक्षितः ॥ २३१ ॥

25 गोष्ठामाहिलनामा च जितौशनसचेतनः । तेषां विन्ध्योऽथ मेधावी गुरुन् विज्ञपयत्यदः ॥ २३२ ॥

महत्यामनुयोगस्य मण्डल्यः^{१६} पाठघोषतः ।

सखलति क्षुत्पाठो मे पृथग्मे कथ्यतां ततः ॥ २३३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

सूरिहा स्वयमहं व्याख्यामि भवतः पुरः ।^{१७} व्याख्यानमण्डलीं तूलङ्कयामि महतीं कथम् ॥ २३४ ॥

तस्मात् ते वाचनाचार्यो दुर्बलः पुण्यमित्रकः । महामतिरुपाध्यायोऽधीष्व शीर्षं तदप्रतः ॥ २३५ ॥

30 एवं कृते^{१८} दिनैः कैश्चित्स विन्ध्याध्यापको^{१९} गुरुन् । कृताञ्जलि^{२०} रहोऽवादीतु प्रभो ! शृणुत मद्बचः ॥ २३६ ॥

अहं वाचनया व्यग्रः स्वाधीनं विस्मरामि यत् । गुणने भङ्गपातेन तत् खिन्नः किं करोम्यहम् ॥ २३७ ॥

1 N भस्मिता । 2 N समुदा; C सुमुदा । 3 A 'वस्तोपयोग्यं' । * 'तत्पर्येत' इति B टि० । 4 C लघु । 5 N पुरी । 6 B C कार्पासो । 7 A संपीण्य । † 'मूल्य' इति B टि० । ‡ 'निष्पन्न' इति B टि० । 8 A विटपा । 9 B 'भ्यस्यत्यतो बाढं' । § 'विज्ञात' इति B टि० । 10 B विमृशज्ञ । ¶ एष उत्तरार्द्धः पतितः C आदर्शे । 11 B N संबोधे । 12 B विन्ध्याङ्गः । ॥ 'मण्डलीं मांडलिद्' इति B टि० । 13 A व्याख्यानं । 14 B दिने । 15 B विन्ध्योऽध्यापको । 16 C 'जलिर्लो' ।

यदा^१ स्वकगृहे प्रैषि पूज्यैर्गुणनवारणात् । तत्कृतान् स्वलितं किञ्चित् तदाऽधीतं पुरापि यत् ॥ २३८ ॥
यद्यतः परमेतेष्य बाचनां दापयिष्यथ । ततो मे नवमं पूर्वं विस्मरिष्यत्यसंशयम् ॥ २३९ ॥
श्रुत्वेत्यचिन्तयत् सुरीरहम् मेधाभिधिर्यदि । विस्मरत्यागमं तर्हि कोऽन्यस्तं धारयिष्यति ॥ २४० ॥
ततश्चतुर्विधः कार्योऽनुयोगोऽतः परं मया । ततोऽङ्गोपाङ्गमूलाख्यग्रन्थच्छेदकृतगमः ॥ २४१ ॥
अयं चरणकरणानुयोगः परिकीर्तितः । उत्तराध्ययनाद्यस्तु सम्यग्धर्मकथापरः ॥ २४२ ॥ 5
सूर्यप्रज्ञसिमुल्यस्तु गणितस्य निगद्यते ।

द्रव्यस्य दृष्टिवादोऽनुयोगाश्चत्वार ईदृशः ॥ २४३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

विन्ध्यार्थमिति सूत्रस्य व्यवस्था सूरिभिः कृता । पुरा चैकत्र सूत्रेऽभूदनुयोगचतुष्टयम् ॥ २४४ ॥

५१२. अन्यदा मथुरापुर्यामार्यरक्षितसूर्यः । तस्मा भूमेर^१धिप्रातुर्व्यन्तरस्याश्रयेऽवसन् ॥ २४५ ॥
इतश्चास्ति विदेहेषु भीसीमं पर्वतार्थकृत् । तदुपास्त्यै ययौ शक्रोऽश्रौषीद् व्याख्यां च तन्मनाः ॥ २४६ ॥ 10
निगोदाख्यानमाख्याष केवली तस्य तत्त्वतः^२ । इन्द्रः पप्रच्छ भरते कोऽन्यस्तेषां विचारकृत् ॥ २४७ ॥
अथार्हन् प्राह मथुरानगर्यामार्यरक्षितः । निगोदान् मद्रदाचष्टे ततोऽसौ विस्मयं ययौ ॥ २४८ ॥
प्रतीतोऽपि च चित्रार्थे वृद्धब्राह्मणरूपभृत् । आययौ गुरुपाद्वै स शीघ्रं हस्तौ च धूनयन् ॥ २४९ ॥
काशप्रसूनसंकाशकेशो यद्विश्रिताङ्गकः । सप्रवासप्रसरो विष्वग्गलञ्चक्षुर्जलप्रवः ॥ २५० ॥—युग्मम् ।
एवंरूपः स पप्रच्छ निगोदानां विचारणाम्^३ । यथावस्थं गुरुर्व्याख्यात् सोऽथ तेन चमत्कृतः ॥ २५१ ॥ 15
जिज्ञासुर्ज्ञानमाहात्म्यं पप्रच्छ निजजीवितम् । ततः श्रुतोपयोगेन व्यचिन्तयदिवं गुरुः ॥ २५२ ॥
तदायुर्विषयैः पक्षैर्मामैः संवत्सरैरपि । तेषां शतैः सहस्रैश्चायुर्वैरपि न मीयते ॥ २५३ ॥
लक्ष्मिभिः कोटिभिः पूर्वंः पत्न्यैः पत्न्यशतैरपि । तल्लक्षकोटिभिर्नैव सागरेणापि नाम्नभृत् ॥ २५४ ॥—युग्मम् ।
सागरोपमयुग्मे च पूर्णै^४ ज्ञाते तदायुषि । भवान् सौधर्मसुत्रामा परीक्षां किं न ईक्षसे ॥ २५५ ॥
प्रकाश्याथ निजं रूपं मनुष्यप्रेक्षणक्षमम् । यथावृत्ते समाख्याते शक्रः^५ स्थाने निजेऽचलत् ॥ २५६ ॥ 20
प्रतीक्षणे^६ र्थिते किञ्चिद् यावद् यतिसमागमम् । रूपद्विर्दर्शनैः साधुनिदानेन न्यपेक्षयत् ॥ २५७ ॥
तथापि किञ्चिदापेहि चिह्नमिलयत् सोऽतनोत् । वेश्म तद्विपरीतद्वाः प्रययौ त्रिविधं ततः ॥ २५८ ॥
आयाते मुनिभिर्द्वारेऽन्नाग्ने गुरुद्वैरयत् । विपरीतपथा याथा जग्मुस्ते चातिविस्मिताः^७ ॥ २५९ ॥
संभ्रमात् किं किमित्युचिवांसस्ते बोधितास्तदा । गुरुभिर्गोत्रभिद्वुतं^८ याथातथ्याभिबेदितम् ॥ २६० ॥
देवेन्द्रादर्शनात् खिन्ना इव किञ्चित् तदाऽवदन् । मन्दभाग्यैः कथं नाम दृश्यन्ते बासवा नरैः ॥ २६१ ॥ 25

५१३. अथो विजहुरन्यत्र प्रभवो मथुरां पुनः । आगतो नास्तिवादी च तं गोष्ठामाहिलोऽजयत् ॥ २६२ ॥
असौ तत्रैव संघेन^९ चतुर्मासी व्यधाप्यत । बादलच्छिद्युतस्ताडकं केनावस्थाप्यते नहि ॥ २६३ ॥

आर्यरक्षितसूरिश्च व्यमृशत् कः पदोचितः । दुर्बलः पुण्यमित्रोऽयं तद्विचारे समागमत् ॥ २६४ ॥
सुरीणां निजवर्गीया व्यमृशत् फल्गुरक्षितम् । गच्छाधिपत्ये तं गोष्ठामाहिलं चात्र मोहतः ॥ २६५ ॥
कुम्भत्रितयमानायि तत्राचार्यैः सुपूरितम् । निष्पावतैलसर्पिर्भिरथ तच्च विरेचितम् ॥ २६६ ॥ 30
बह्नाः सर्वेऽपि निर्यातास्तैलमेषत् पुनः स्थितम् । घृतं च बहुसंलभं पश्यतेमामुदाहृतम्^{१०} ॥ २६७ ॥
दुर्बलेऽहं मुनौ जज्ञे शतशिम्बिककुम्भवत् । बन्धौ^{११} तैलकुटोपस्यो मातुले घृतकुम्भवत् ॥ २६८ ॥

1 A यथा । 2 A रतिप्रादु । 3 A तत्त्वतः । 4 B C N विचारणम् । 5 A B शते पूर्णं । 6 A B शकस्थाने ।
7 B प्रतिक्षिणे । 8 N विस्मृताः । * ईदृशं इति B टि० । 9 A चादु० । 10 B उदाहृतं । † बह्ना इति B टि० ।
11 B बन्धौ ।

तन्मत्पदेऽयमेवास्तु प्रतीष्टं तैर्गुरोर्वचः । ततो न्यवेशयन् तत्र परमाक्षरमार्हतम् ॥ २६९ ॥
 ततो गुरुभिरादिष्टं दुर्बलस्य नवप्रभोः । मदीयमातुल-भात्रोर्वल्यं मद्वत् पितुश्च मे ॥ २७० ॥
 यतयोऽन्येऽपि गच्छन्त्या गुरुभिः पितृसोदरौ । तावद्विद्यन्त साध्यश्च वचोभिर्मधुरैस्तदा ॥ २७१ ॥
 यूयं मयीव वर्तध्वं मत्तोऽपि विनयाधिकाः । अस्मिन् यतो व्रताचारे स्मृते वा विस्मृतेऽपि वा ॥ २७२ ॥
 5 अकृते वा कृते वापि तत्सर्वं ममृषे मया । पुनरेषं नवत्वेनाकृतेक्षणमवाप्स्यति ॥ २७३ ॥—युग्मम् ।
 ततोऽस्यापतितं वाक्यं कार्यमेव सदोद्यतैः । आसृत्य पादमूलं च न मोक्तव्यममुष्य भो ! ॥ २७४ ॥
 एवं गच्छन्त्यवस्था तैरार्यरक्षितसूरिभिः । विहिता प्रान्तकाले त्वनशनं प्रत्यपादि च ॥ २७५ ॥
 निर्यामिताश्च गीतार्थेद्वीं भुवमुपाययुः । पृथक्करणतः सर्वानुयोगस्यानुवर्तकाः ॥ २७६ ॥—युग्मम् ।
 § १४. श्रीपुण्यमित्रसूरिश्च गच्छं वर्तयते ततः । गुरुतोऽभ्यधिकां चास्य समाधिमुदपादयत् ॥ २७७ ॥
 10 स गोष्ठामाहिलसूत्र यथाविप्रतिपत्तिभूः । निहवः सप्तमो जज्ञे ज्ञेयं शास्त्रान्तराद्धि तत् ॥ २७८ ॥

इत्यार्यरक्षितविभोर्विशदं चरित्रं चित्रं जगत्त्रितयपावनगाङ्गवारि ।

विद्वज्जनश्रवणकुण्डलतां प्रयातमापुरुषदन्तरुचि नन्दतु बन्दनीयम् ॥ २७९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

15 श्रीपूर्ववर्षिचरित्ररोहणगिरौ सोमर्विसूनोः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशवितः शृङ्गो द्वितीयोऽजगत् ॥ २८० ॥

॥ ग्रन्थाम्रं २८५, अक्षर ११ ॥ उभयं ४९२ अक्षर २२ ॥ छ ॥

३. श्रीआर्यनन्दिलचरितम् ।

- § १. आर्यरक्षितवंशीयः स श्रीमानार्यनन्दिलः । संसारारण्यनिर्वाहसार्थबाहः पुनातु वः ॥ १ ॥
 क आर्यनन्दिलस्वामिगुणवर्णन ईशिता । अष्टौ कलानि नागानां यदाज्ञां शिरसा दधुः ॥ २ ॥
 यत्प्रसादेन वैरोट्या क्षमाया उपदेशतः । नागेन्द्रदयिता जज्ञे नाममन्त्राद् विषापहा ॥ ३ ॥
 किञ्चित् प्रसौमि तद्वत् गुरुणा गुरुणाहतः । प्रसादेन सुगाङ्गस्थो मृगः किं नाश्रुते नभः ॥ ४ ॥ 5
 अस्ति स्वस्तिनिधिः श्रीमत् पद्मिनीखण्डपत्तनम् । मण्डितं सारकासारैः पद्मिनीखण्डमण्डितैः ॥ ५ ॥
 तत्र *वित्रासिताशेषशत्रुपक्षः क्षमापतिः । पद्मप्रभाभिधः पद्मासन्न पद्मनिभाननः ॥ ६ ॥
 तस्य पद्मावती कान्ता कान्ताशतशिरोमणिः । यया देहभिया जिग्ये कान्ता स्वर्गपतेरपि ॥ ७ ॥
 तत्रामात्रभियां पात्रं श्रेष्ठी श्रेष्ठकलानिधिः । अर्थिवातकपाथोदः^१ पद्मदत्तोऽस्ति विभ्रुतः ॥ ८ ॥
 तस्य पद्मयज्ञा नाम बलभाऽस्ति रतिप्रभा । पुत्रः सुत्रामपुत्राभरूपः पद्माभिधस्तयोः ॥ ९ ॥ 10
 कलाकलापसंपूर्णं तं मत्वा सार्थनायकः । वरदत्तः स्वकां पुत्रीं वैरोट्यास्त्वां व्यवाहयत् ॥ १० ॥
 अन्यदा बन्धुदावाप्रिदुस्सहे समुपागते । अन्तप्रतिभुवि न्यक्षपक्षेषु जगतोऽसिधे ॥ ११ ॥
 युतः स परिवारेण पुण्यनैपुण्यसंक्षयात् । वरदत्तः पुरं प्राप विषापः समवर्तिनः† ॥ १२ ॥—युग्मम् ।
 ततः प्रभृति तुच्छत्वान् श्वश्रुः शुश्रूषिताप्यलम् । वैरोट्यामबजानाति तां निष्पिष्टगृहामिति ॥ १३ ॥
 रूपं राडा धनं तेजः सौभाग्यं प्रभविष्णुता । प्रभावात् पैलकादेव नारीणां जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥ 15
 ततस्तद्वचनैर्दूना विनीतानां शिरोमणिः । साऽहोरात्रं भजेत् काश्यं कर्मोपालम्भतत्परा ॥ १५ ॥
 अन्येभ्यः साऽथ भोगीन्द्रत्वप्रसंसूचितं तदा । उवाह रत्नगर्भेव रत्नं गर्भं शुभाद्भुतम् ॥ १६ ॥
 तृतीये मासि पूर्णेश्वरं दोहदं द्रोहदं द्विषाम् । बभार सारसत्वाढ्या दृढं पायसभोजने ॥ १७ ॥
 § २. आर्यनन्दिलः सुरिरुथाने समवासरत् । साधुवृन्दद्वृतः सार्द्धनवपूर्वधरः प्रभुः ॥ १८ ॥
 तस्यामापन्नसत्त्वायामपि श्वश्रूदक्षिणा । वदन्ती कद्वदा‡ यत्किञ्चिदपि प्रतिकूलति ॥ १९ ॥ 20
 अस्याः कथं सुतो भावी निर्भोग्यैकशिरोमणेः । सुतैव भाविनी निष्पिञ्चया दारिद्र्यदीर्घिका ॥ २० ॥
 इत्थं दुर्वचनैर्दूना साऽथ प्रभुपदान्तिकम् । आयाद् विसृज्य यच्चैत्यगृहं पितृगृहं ननु^४ ॥ २१ ॥
 अभिवन्धाया साऽवादीदुदृष्टं प्राग्भवे मया । प्रभो ! विराधिताम्बा^५ किं यन्मन्यपि^६ विरोधिनी ॥ २२ ॥
 प्रभुः 'प्राह पुराकर्मकृते दुःखसुखे जने । तन् किमन्यस्य दोषो हि दीयतेऽत्र विवेकिभिः ॥ २३ ॥
 मानुष्ये^७ दुर्लभे लब्धे सुखदा श्लाघ्यते क्षमा । यदस्यामाहतायां ते सर्वं भावि शुभं शनैः ॥ २४ ॥ 25
 ज्ञानाज्ज्ञातो मया वत्से ! दोहदस्तव पायसे । अवतीर्णः^८ सुपुण्येन सोऽपि संपूरयिष्यते ॥ २५ ॥
 इति वागमृतैस्तस्या^९ विध्यायनमन्युपावकः^{१०} । शीतीभूता ययौ गोहे स्मरन्ती तद्वचो^{११} ह्रदि ॥ २६ ॥
 पुण्डरीकपञ्चैत्रपौर्णिमास्यामुपोषिता । न्यघात् पद्मयज्ञास्तस्योद्यापनं च प्रचक्रमे ॥ २७ ॥
 तद्दिने पायसापूर्णः प्रदीयेत पतद्ग्रहः । गुरुणां समधर्माणां वात्सल्यं क्रियेतऽथ सा ॥ २८ ॥
 तस्मिन् कृते समस्तेऽपि कर्दयाञ्जं ददे तदा । श्वश्रवावज्ञावज्ञाद् बध्वा धिग् दपं गुणदूषकम्^{१२} ॥ २९ ॥ 30

* 'नसाढ्या' इति B टि० । 1 A B °पाथोदपथ० । † 'यमस्य पुरं प्राप' इति B टि० । 2 B C च । ‡ 'कद्वदाभिणी' इति B टि० । 3 A C ननु । 4 C N °उदधुः । 5 A विराधितं वा । 6 N °मन्यति० । 7 N प्रभुराह । 8 C N मानुषे । 9 N सपुण्येन । 10 A तस्य । 11 A B °पावका । 12 A तद्वचो । 13 A सखा; B सखा । 14 A दूषणं ।

- वधूदौहदमाहात्म्यात् किञ्चित्छेषं च पायसम् । वस्त्रे बद्धा घटे क्षिप्त्वा जलाय^१ च बहिर्ययौ ॥ ३० ॥
 कुम्भं मुक्त्वा तरोर्मूले यावद् याति जलाश्रये । अंघ्रिशोचाय सदृक्ता श्लैरेयीखादत्तमनाः ॥ ३१ ॥
 ततोऽलिङ्गुरनागेन्द्रकान्ताप्यागाद् रसातलात् । भ्रमन्ती पायसे लुब्धा तदैक्षिष्ट घटे च सा ॥ ३२ ॥
 वस्त्रस्वण्डान् समाकुण्ठ्य बुभुजे चाथ तत्तया । पुनर्यथागतं प्रायात् पातालं नागबलभा ॥ ३३ ॥
 5 प्रत्यावृत्ता च वैरोढ्या तदप्रेक्ष्य घटान्तरा । न शुशोच न चाकुप्यत् सा सती किंविद् जगौ ॥ ३४ ॥
 येनेदं भक्षितं भक्ष्यं पूर्यतां तन्मनोरथः । यादृग्ममेति ज्ञान्तान्तःकरणेयाशिषं ददौ ॥ ३५ ॥
 § ३ इतश्च पद्मगेन्द्रस्य कान्तया पत्युरग्रतः । निवेदितेऽवषेक्षात्वा सर्वं तां स विगीतवान् ॥ ३६ ॥
 सानुतापा^२ ततः सापि तदुपग्रहस्थितेः* । क्षियः स्वप्नं ददौ तस्याः क्षमया रञ्जिता सती ॥ ३७ ॥
 यदलिङ्गुरनागस्य प्रियाऽहं तनया च मे । वैरोढ्या पायसं दद्या अस्या दोहदपूरकम् ॥ ३८ ॥
 10 तया च मद्रुचः कथं तवाहं यत्पितुर्गृहम् । ध्रुवं निवारयिष्यामि श्वश्रूभवपरामभवम् ॥ ३९ ॥
 भोजिता पायसं भक्ष्या तया सा पुण्यवर्णिनी । संपूर्णदोहदा^३ प्रीताऽजीजनत् सुतमद्भुतम् ॥ ४० ॥
 नागकान्तापि सूते स नागानां शतमुत्तमम् । बर्द्धन्ते तेजसा तेऽपि तेजःप्रतिनिभप्रभम् ॥ ४१ ॥
 वैरोढ्या नागिनीं दध्यौ नामारोपण^४पर्वणि । नन्दनस्य ततोऽम्बाया आदेशान् पद्मगोत्तमैः ॥ ४२ ॥
 वयं पितृगृहं तस्याः प्रतिश्रुत्येति मानुषे । लोके तैरेव तद्देहमलङ्घके संसमदेः ॥ ४३ ॥—युग्मम् ।
 15 वैचिन्मतज्ञाज्जटा रूढा अधारूढाश्च केचन । सुखासनगताः केचित् केचिन्नरविमानगाः ॥ ४४ ॥
 वैकियातिशयाद् रूपशतभाजः सुरा अध । तद्वेश्म संकटं चक्रुः पादकं चापि पत्तनम् ॥ ४५ ॥
 केऽपि बाला घटे क्षिप्त्वा अपिधानावृत्तास्यके । रक्षार्थमेवया सर्पा वैरोढ्यायाः समर्पिताः ॥ ४६ ॥
 वधूपितृकुले तस्मिन्नायाते श्रीकलाद्भुते । श्वश्रूः स्नानादिमिस्तेषां सत्कर्तुमुपचक्रमे ॥ ४७ ॥
 अहो ! लक्ष्मीवतामेव पक्षः श्रेयान् जयी जने । यज्जातेयं विगीता सा तन्निजा गौरवास्पदम् ॥ ४८ ॥
 20 कयापि कर्मकर्याऽथ पर्वकर्मविहस्तया । अश्मन्तकस्थितस्मालीमुखे नागघटो ददे ॥ ४९ ॥
 दृष्ट्वा व्याकुलया वैरोढ्यया चोत्तारितो घटः । ज्ञातया जननीवाक्यात् केशाङ्गिः सोऽभ्ययिष्यत् ॥ ५० ॥
 ते तत्प्रभावतः स्वस्थास्तस्युरेकः पुनः शिशुः । अस्पर्शज्जलबिन्दूनां विपुच्छोऽजायत क्षणान् ॥ ५१ ॥
 स्खलिते यत्र तत्रापि क्षुतादौ बदति स्म सा । बण्डो जीवत्वामां वाचं तस्य स्नेहेन मोहिता ॥ ५२ ॥
 बन्धवो नागरूपास्ते सर्वभ्यो ददुरद्भुतम् । श्लोमसौवर्णरत्नौघमुष्काभरणमण्डलम् ॥ ५३ ॥
 25 तत्र पर्वणि संपूर्णं यथास्थानं च ते ययुः । नागालेन प्रभावेण गौरव्या साऽभवद् गृहे^५ ॥ ५४ ॥
 अन्यदालिङ्गुरः पुत्रान् नागराजो निभालयन् । बण्डं ददर्श कोपश्च चक्रेऽवयवस्वण्डनात् ॥ ५५ ॥
 तज्ज्ञात्वाऽवधिना गेहे वैरोढ्यायाः समाययौ । दंशमस्या विधास्यामि ध्रुवं मज्जन्दनद्रुहः ॥ ५६ ॥
 इति संश्रवमाकर्ण्य पत्युस्तद्रक्षणोद्यता । समागाभागिनी भक्ता वैरोढ्येति प्रवादिनी ॥ ५७ ॥
 गिरिति क्षुतया पत्न्याः^६ किञ्चिच्छान्तः परीक्षितुम् । अन्तर्गृहं कपाटस्य पश्चाद्भूतनुः स्थितः ॥ ५८ ॥
 30 प्रदोषतामसात् किञ्चिदरिं^७ स्थितमग्रतः । अदृष्ट्वा रभसा यान्ती सा गुल्फे पीडिता भृशम् ॥ ५९ ॥
 बण्डो जीवत्विति ततो वादिनी फणभृत्यतिम् । सयः सन्तोषयामास त्रुष्टोऽसौ नूपुरे ददौ ॥ ६० ॥
 यातायतं चानुजज्ञे तस्याः पातालवेश्मसु । तेन नागाश्च तद्देहमायान्यपि यथा तथा ॥ ६१ ॥

1 A जलयेव; B जलयेव । 2 B वन्मनाः । 3 A 'तापात' । * 'उपग्रं लन्तिकाधयः' इति B टि० । 4 C N दोहद-
 श्रोता । 5 B N 'रोपणि' । 6 B N श्रीकुलम् । 7 A ततोऽभवद् । 8 A पत्न्या । † 'ऊलालनी रहणइ भावी रहिड'
 इति B टि० ।

ततो बालाबलामुख्योऽभवल्लोको भयभ्रमि^१ । इति ख्यातं च तद्वेहं दुर्गमं नागमन्दिरम् ॥ ६२ ॥
 विश्रप्तं पद्मदत्तेन गुरुणां तद् यथातथम् । जगदुखे च नागानां स्वधवा ख्यापयेरिदम् ॥ ६३ ॥
 अस्मद्देहे न वस्तव्यं^२ जनानुग्रहकाम्यया । वस्तव्यं वा न दृष्टव्यमिति कृतं मदाह्वया ॥ ६४ ॥
 वैरोट्यायाः समादिष्टं न्वं गच्छाशीविपाश्रये । बकव्या नागिनीपुत्रा उलङ्घयाऽऽज्ञा हि मे नहि ॥ ६५ ॥
 तया गत्वा च पातले ज्ञापिताः फणशृङ्गराः^३ । आह्वां प्रभोस्ततो मान्याऽमीषामाख्येयमद्भुता^४ ॥ ६६ ॥ ५
 "जीवताम्रागिनी नागशतं चास्यास्तथा पिता । 'अलिङ्गुराश्च नागेन्द्रो विषञ्जाला'हुताम्बरः ॥ ६७ ॥
 अनाथाऽहं च सन्नाथा कृता येन सनूपुरी । चरणौ रचिताविलाशिषं प्रादान् सुधोर्मिभाम् ॥ ६८ ॥
 छत्रध्वजावृतिभ्यानाद्^५ देवदेवजिनेशितुः । पन्नग-प्रेत-भूताग्नि-चौर-व्यालभयं नहि ॥ ६९ ॥
 ङाकिनी-शाकिनीघृन्दं योगिन्यश्च निरन्तरम् । न विद्रवन्ति जैनाह्वा यस्य मूर्धेनि शैखरः ॥ ७० ॥
 यश्च तस्य गुरोराह्वां वैरोट्यायास्तथा स्तवम् । नित्यं ध्यायति तस्य स्यान्नैव क्षुद्रभवं भयम् ॥ ७१ ॥ 10
 गुहात्रयपायसेः स्वार्थं बलिं ढौकयते च यः । जिनस्य जैनसाधोश्च दत्ते सा तं च रक्षति ॥ ७२ ॥
 उपदेशं प्रभोरेनमाकुर्यान्त्येऽपि भौगिनः । उपशान्तास्तथा पूज्या वैरोट्याख्याऽभवन् सती ॥ ७३ ॥
 नागदत्तश्च तत्पुत्रो भाग्यसौभाग्यरङ्गभूः । तत्कुलोन्नतिमाधत्त धर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ७४ ॥
 संसारानिलतामन्यदिने सद्गुरुगीर्भरात् । संभाव्य नागदत्तं स्वे पदे न्यास्थद्^६ गुणोऽबलम् ॥ ७५ ॥
 पद्मदत्तः प्रियापुत्रसहितो जगृहे ब्रतम् । उमं ततस्तपस्तप्त्वा सौधर्मं समुतो ययौ ॥ ७६ ॥ 15
 तथा पद्मयशाः^७ पूज्यादेशाद् बध्वा तया सह । सिध्यादुष्कृतमाधाय देवी तत्रैव साभवत् ॥ ७७ ॥
 वैरोट्याऽपि फणीन्द्राणां ध्यानाद् धर्मोद्यता सती । मृत्वाऽभूद् धरणेन्द्रस्य देवो श्रीपार्श्वसेवितुः ॥ ७८ ॥
 सापि "प्रभो भक्तिमतां चक्रे साहाय्यमद्भुतम् । विषबह्मपादिभीतानां दधात्युपशमं ध्रुवम् ॥ ७९ ॥
 श्रीआर्यनन्दिलः स्वामी वैरोट्यायाः स्तवं तदा । 'नमिऽण जिणं पास' मिति मञ्जान्वितं व्यधात् ॥ ८० ॥
 एकचित्तः पटेन्नित्यं त्रिसन्ध्यं य इमं स्तवम् । विषाणुपट्टवाः सर्वे तस्य न स्युः कदाचन ॥ ८१ ॥ 20

"ये वैरोट्याख्यानमेतत् पवित्रम् "क्षान्त्यक्षीणश्रेयसां मूलशाला ।

श्रुत्वा मर्त्या ये क्षमामाद्रियेरन् तेषां खगो नापि मोक्षो दुरापः ॥ ८२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरी श्रीनन्दिलाख्यानकं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गस्तृतीयोऽजनि ॥ ८३ ॥

प्रभो श्रीप्रद्युम्नाभिचनरसचाराचर ! विना

भवन्तं सद्गुरुक्षरविषयतृष्णातरलितम् ।

सुलभमान्यश्रीमद्भुवननिरपेक्षं विशदयै-

"गिरासारैः शिष्यं ननु धिनु निजं चातक"शिष्टम् ॥ ८४ ॥ 30

॥ *इति श्रीनन्दिलार्चार्थप्रबन्धः, तृतीयः ॥

॥ ग्रंथाग्र ८७, अक्षर २४ ॥ उभयं ५७७, अक्षर २४ ॥

1 C बालामुख्यो । 2 CN "भ्रमि" । 3 B बालव्यं । 4 CN फणशृङ्ग । 5 AB "मद्भुताः" । 6 A BN जीविता । 7 CN आलि । 8 N "व्याल" । 9 A ध्यानादेव । 10 N व्याधाद् । 11 B पद्मयसा । 12 BN प्रभोः । 13 A वैः । 14 A शांतशी । 15 A विशदयै । 16 N गिरा सारैः । 17 C चातकं । * A C आदर्शं नोपलभ्यते समाप्तिपुञ्जा पंक्तिरियम् ।

४. श्रीकालकसूरचरितम् ।

§ १. श्रीसीमंधरतीर्थंशविदितोऽनणुतो गुणात् । कुतश्चिदपि सोऽव्याहः कालकः सूरिकुञ्जरः ॥ १ ॥
प्राच्यैर्बहुभुतेर्दुतं यस्य पयुष्पणाश्रयम् । आहतं कील्येते किं न शकटी शकटानुगा ॥ २ ॥
श्रीधरा^१वासमिल्यस्ते नगरं न^२ गरो जयी । द्विजिह्वास्यसमुद्रीणो यत्र साधुवचोऽमृतैः ॥ ३ ॥

5 आसाकम्बाबलंबाढ्या^३ महाबलभरोच्छ्रिता ।

कीर्ति-पताकिका यस्याक्रान्तव्योमा गुणाश्रया ॥ ४ ॥—युगम् ।

श्रीवैरिसिंह^४ इत्यस्ति राजा विक्रमराजितः । यत्प्रतापो रिपुक्षीणो पत्रवह्नीरशोषयत् ॥ ५ ॥

तस्य श्रीशेषकान्तेव कान्ताऽस्ति सुरसुन्दरी । उत्पत्तिभूमिर्भद्रस्य महाभोगविराजिनः^५ ॥ ६ ॥

जयन्त इव शक्रस्य शशाङ्क इव बारिचेः । कालको कालकोदण्डखण्डितारिः सुतोऽभवत् ॥ ७ ॥

10 मुता सरस्वती नाम्ना ब्रह्मभूविंशपावना । यदागमात् समुद्रोऽपि गुरुः सर्वाश्रयोऽभवत् ॥ ८ ॥

कालकोऽधकलकलिकलनयान्यदा बहिः । पुरस्य भुवमायासीदनायासी हयश्रमे ॥ ९ ॥

तत्र धौरितकात् ध्रुवा बलितेनापि बाहयन् । उत्तेजिताहसद्रत्या ह्यानुत्तेरितादपि ॥ १० ॥

*आन्त^६स्तिमितगन्धर्वो गन्धर्व इव रूपतः । अशुणोन्मसृणोदारं स्वरमाराममध्यतः ॥ ११ ॥

अथाह मणिं राजपुत्रः कीटक् स्वरो हसौ । मेघगर्जितगम्भीरः^७ कस्य वा ज्ञायतां ततः ॥ १२ ॥

15 व्यजिह्वपत् स विज्ञाय नाथ । सुरिगुणाकरः । प्रशान्तपावनीं मूर्तिं विभ्रद् धर्मं दिशत्यसौ ॥ १३ ॥

विश्राम्यद्भिर्नृपारामे श्रूयतेऽस्य वचोऽमृतम् । अस्त्वेवमिति सर्वानुज्ञाते तत्राभ्यगादसौ ॥ १४ ॥

गुरुं नत्वोपविष्टे च विशेषादुपचक्रमे । धर्माख्यां योग्यतां ज्ञात्वा तस्य ज्ञानोपयोगतः ॥ १५ ॥

*धर्माहंद्-गुरुतत्त्वानि सम्यग् विज्ञाय संश्रय^८ । ज्ञान-दर्शन-चारित्र्यरत्नत्रयविचारकः^{१०} ॥ १६ ॥

धर्मो जीवदयामूलः, सर्वविद् देवता जिनः । ब्रह्मचारी गुरुः संगभङ्गभू रागभङ्गमित् ॥ १७ ॥

20 व्रतपञ्चकसंवीतो यतीनां संयमाश्रितः । दशप्रकारसंस्कारो धर्मः कर्मच्छिदाकरः ॥ १८ ॥

य एकदिनमप्येकचित् आराधयेदमुम् । मोक्षं वैमानिकत्वं वा स प्राप्नोति न संशयः ॥ १९ ॥

अथो गृहस्थधर्मश्च व्रतद्वादशकान्वितः । दानशीलतपोभावभङ्गीभिरभितः शुभः ॥ २० ॥

स सम्यक्पाल्यमानश्च शनैर्मोक्षप्रदो नृणाम् । जैनोपदेश एकोऽपि संसाराम्भोनिषेस्त्री ॥ २१ ॥

श्रुत्वेत्याह कुमारोऽपि मंगिनीमंगिनीं दिश^{११} । दीक्षां मोक्षं यथाज्ञानवेलाकूलं लभे लघु ॥ २२ ॥

25 पितरौ स्वावनुमाप्यागच्छ तत्^{१२} तेऽस्तु चिन्तितम् । अत्यादरेण तत् कृत्वागजाम्भ्यां सहितस्ततः ॥ २३ ॥

प्रव्रज्याऽदायि तेस्तस्य तया युक्तस्य च स्वयम् । अधीती^{१३} सर्वशास्त्राणि स प्रज्ञातिशयाद्भूत् ॥ २४ ॥

स्वपट्टे^{१४} कालकं^{१५} योग्यं प्रतिष्ठाप्य गुरुस्ततः । भीमान् गुणाकरः सूरिः प्रेलकार्योपसाधयत् ॥ २५ ॥

§ २. अथ श्रीकालकाचार्यो विहरन्नयदा ययौ । पुरीमुज्जयिनीं बाह्यारामेऽस्याः समवासरत् ॥ २६ ॥

मोहान्धतमसे तत्र मप्रानां भव्यजन्मनाम् । सम्यगर्थप्रकाशेऽभूत्^{१६} प्रभूण्युर्मणिदीपवत् ॥ २७ ॥

30 तत्र श्रीगर्दभिल्लाख्यः पुर्यां राजा महाबलः । कदाचित् पुरबाह्योर्वो कुर्वाणो राजपाटिकात् ॥ २८ ॥

1 N धारावात° । 2 C नरो । 3 N आसाशाङ्कं बलं बाढ्या । 4 N श्रीरसिंह° । 5 N विराजिता । † 'भोडु बाकु' इति B टि० । 6 A शान्त° । 7 A मंगिरी । 8 A B धर्मो° । 9 B संश्रयः । 10 विचारकं । 11 N B दिशः । 12 A N गच्छतले । † 'मंगिन्या सहित आश्रित' इति B टि० । 13 A अपीता । 14 A B ले पट्टे । 15 A B कालिकं । ‡ 'श्रीसूर्य' इति B टि० ।

कर्मसंयोगतस्तत्र प्रजन्तीमैक्षत स्वयम् । जार्मि कालकसूरीणां काको दधिघटीमिव ॥ २९ ॥—युग्मम् ।

हा रक्ष रक्ष सोदर्य ! 'कन्दन्तीं करुणस्वरम्' । अपाजीहरदल्युपकर्मभिः पुष्पैः स ताम् ॥ ३० ॥

साध्वीभ्यस्तत् परिज्ञाय कालकप्रभुरप्यथ । स्वयं राजसमज्यायां गत्वावादीत् तद्व्रततः ॥ ३१ ॥

वृत्तिर्विधीयते कच्छे रक्षायै फलसंपदः । फलानि भक्षयेत् 'सैवाख्येयं कस्याप्रतस्तदा' ॥ ३२ ॥

राजन् ! समप्रवर्णानां दर्शनानां च रक्षकः । त्वमेव तत्र ते युक्तं दर्शयिष्वतलोपनम् ॥ ३३ ॥ 5

उन्मत्तकभ्रमोन्मत्तवदुन्मत्तो नृपाधमः । न मानयति गामस्य म्लेच्छवद् ध्वंसते तथा ॥ ३४ ॥

संधेन मन्त्रिभिः पौरैरपि विज्ञापितो दृढम् । अवाजीगणदारूढो मिथ्यामोहे गलन्मतिः ॥ ३५ ॥

प्राक्क्षत्रतेज आचार्य उन्मिद्रमभजत् ततः । प्रतिज्ञां विदधे घोरां तदा कातरतापनीम् ॥ ३६ ॥

जैनापभ्राजिनां ब्रह्मबालप्रमुखपातिनाम् । अर्हद्विभ्रमविहन्तूणां लिप्येऽहं पाप्मना स्फुटम् ॥ ३७ ॥

न चेदुच्छेदये शीघ्रं सपुत्रपशुबान्धवम् । अन्यायकर्दमकोढं विबुधवन्तं नृपबुधम् ॥ ३८ ॥—युग्मम् । 10

असंभाव्यमिदं तत्र सामान्यजनलूष्करम् । उक्त्या निष्कम्य दम्भेनोन्मत्तवेषं चकार सः ॥ ३९ ॥

एकाकी भ्रमति स्मायं चतुष्के चत्वरि त्रिके । असम्बद्धं वदन् द्वित्रिश्चेतनाशून्यवत् तदा ॥ ४० ॥

गर्दभिल्लो नरेन्द्रश्चेत् ततस्तु किमतः परम् । यदि देशः समुद्रोऽस्ति ततस्तु किमतः परम् ॥ ४१ ॥

वदन्तमिति तं ध्रुत्वा जनाः प्राहुः कृपाभरात् । स्वसुर्विरहितः सूरिस्तादृगप्रहिलतां गतः ॥ ४२ ॥—युग्मम् ।

दिनैः कतिपयैस्तस्मान्निर्ययावेक एव सः । पश्चिमां दिशमाभित्य सिन्धुतीरमगाच्छनैः ॥ ४३ ॥ 15

३. शाखिदेशश्च तत्रास्ति राजानस्तत्र शाखयः । शकापरामिधाः सन्ति नवतिः पक्षिर्गला ॥ ४४ ॥

तेषामेकोऽधिराजोऽस्ति सप्तलक्षतुरङ्गमः । *तुरङ्गायुतमानाश्चापरेऽपि* सुनरेऽधराः ॥ ४५ ॥

एको माण्डलिकस्तेषां प्रैक्षि कालकसूरिणा । अनेककौतुकप्रेक्षाहृतचित्तः कृतोऽथ सः ॥ ४६ ॥

असौ विश्वासतस्तस्य वयस्यति तथा नृपः । तं विना न रतिस्तस्य तं बहुकैर्यथा क्षणम् ॥ ४७ ॥

सभायाद्युपविष्टस्य मण्डलेशस्य सूरिणा । सुखेन तिष्ठतो गोष्ठ्यां राजदूतः समाययौ ॥ ४८ ॥ 20

प्रवेशितश्च विज्ञप्ते* प्रतीहारेण सोऽवदत् । प्राचीनरूढितो भक्त्या गृष्टतो राजशासनम् ॥ ४९ ॥

असिधेनुं च भूपोऽथ तद्गृहीत्वाशु मस्तके । उर्द्ध्वभूयाथ संयोज्य वाचयामास च स्वयम् ॥ ५० ॥

इति कृत्वा विषण्णो बलुमप्यक्षमो नृपः । विलीनचित्तः श्यामाङ्गो¹⁰ निःशब्दापादमेघवत् ॥ ५१ ॥

पृष्टश्चित्रान्युनीन्द्रेण¹¹ प्रसादे स्वामिनः स्फुटे । आयाते प्राभृते हर्षस्थाने किं विपरीतता ॥ ५२ ॥

तेनोचे मित्र ! कोपोऽयं न प्रसादः प्रभोर्ननु । प्रेष्यं मया शिरशिष्ठत्वा स्त्रीयं क्षक्षिकयानया ॥ ५३ ॥ 25

एवं कृते च वंशे नः¹² प्रभुत्वमवतिष्ठते । नो चेद्¹³ राज्यस्य राष्ट्रस्य विनाशः समुपस्थितः ॥ ५४ ॥

क्षक्षिकायामयैतस्मां घणवत्यङ्कदर्शनात् । मन्ये घणवतेः सामन्तानां कुदो धराधिपः ॥ ५५ ॥

४. सर्वेऽपि गुप्तमाह्वय्य सूरिमिस्तत्र मेलिताः । तरीभिः सिन्धुसुतीर्य सुराष्ट्रां ते समाययुः ॥ ५६ ॥

घनागमे समायाते तेषां गतिविलम्बके । विभज्य घणवत्यङ्गैस्तं देशं तेऽवतस्थिरे ॥ ५७ ॥

राजानस्तं तथा सूरं बाहिनीव्यूहवृद्धिना । राजहंसदुहा भूयस्तरवारितरङ्गिणा ॥ ५८ ॥ 30

बलभिद्धनुरुक्तासवता चाशुगमीभृता¹⁴ । समारुध्यन्त मेघेन¹⁵ बलिष्ठेनैव क्षत्रुणा ॥ ५९ ॥

1 B C कन्दन्ती । 2 N करुणं । 3 N भक्षये सैवा । 4 N तथा । 5 B हर्षलिं । 6 N 'तापिनी' । 7 A 'भुवं' ।

* 'दस सहस्र' इति B टि० । 8 A 'अ' परेऽपि । 9 N विज्ञप्तेः । 10 B श्यामाङ्गो । 11 C नरेन्द्रेण । 12 N मे ।

13 N राज्यस्य राज्यस्य । 14 एतत्पूर्वार्द्धस्थाने भुषितपुस्तके—'साध्वी साध्वी क्षणा पाप दयेनेन चटकेव यत्' एतादृशाः पाठो लभ्यते ।

† 'बाण' इति B टि० ।

निर्गमय्यासनादुपसर्गमुपस्थितम् । प्रापुर्धनालयं *मित्रमिवाब्जास्यविकाशकम् ॥ ६० ॥

परिपक्विमवाक्शालिः प्रसीदत्सर्वतोमुखः । अभूच्छरहनुस्तेषामानन्दाय सुधीरिव ॥ ६१ ॥

सुरिणाथ सुहृद्वाजा प्रपणोऽजस्यत स्फुटम् । स प्राह शंबलं नास्ति येन नो भावि शं बलम् ॥ ६२ ॥

श्रुत्वेति कुम्भकारस्य गृह एकत्र जग्मिवान् । बह्विना पच्यमानं चेष्टकापाकं ददर्श च ॥ ६३ ॥

5 कनिष्ठिकानखं^१ पूर्णं चूर्णयोगस्य कस्यचित् । आक्षेपात् तत्र विश्लेषाक्षेप्यशक्तिस्तदा गुरुः ॥ ६४ ॥

विध्यातेऽत्र यथावमे राहः प्रोवाच यत्सखे ! । विभज्य हेम गृहीत यात्रासंवाहहेतवे ॥ ६५ ॥

सथेयावेशमाधाय तेऽकुर्वन् पर्व सर्वतः । प्रास्थानिकं^२ गजाश्वादितैन्यपूजनपूर्वकम् ॥ ६६ ॥

पञ्चाल-लाटराष्ट्रेश^३ भूपान् जित्वाऽथ सर्वतः । शका मालवसन्धिं ते प्रापुराक्रान्तविद्विषः ॥ ६७ ॥

श्रुत्वाऽपि बलमागच्छद्^४ विद्यासामर्थ्यगर्वितः । गर्दभिल्लनरेन्द्रो न पुरीदुर्गमसज्जयत् ॥ ६८ ॥

10 अथाप^५ शास्त्रितैन्यं च विशालातलमेदिनीम् । पतङ्गसैन्यवत् सर्वं प्राणिवर्गभयंकरम् ॥ ६९ ॥

मध्यस्यो मूपतिः सोऽथ गर्दभीविधया बले^६ । नादयुन्माद्रीतिस्थः^७ सैन्यं सज्जयति स्म न ॥ ७० ॥

कपिशौर्येषु नो हिंवा कोट्कोणेषु न भ्रसाः । विद्याधरीषु नो काण्डपूर्णं चूर्णं द्विपाम् ॥ ७१ ॥

न वा भटकपाटानि पुःप्रतोलीष्व^८ सज्जयत् । इति चारैः परिज्ञाय सुहृद्भूषं जगौ गुरुः ॥ ७२ ॥

अनाद्युतं समीक्ष्येद् दुर्गं मा भूरनुद्यमः । यदष्टमी-चतुर्दशोरचयलेष गर्दभीम् ॥ ७३ ॥

15 अष्टोत्तरसहस्रं च जपत्येकाग्रमानसः । शब्दं करोति जापान्ते विद्या सा रासमीनिभम्^९ ॥ ७४ ॥

तं वृत्कारस्तरं घोरं द्विपदो वा चतुष्पदः । यः शृणोति स वक्त्रेण फेनं सुञ्चन् विपद्यते ॥ ७५ ॥

अर्द्धतृतीयगव्यूतमध्ये स्थेयं न केनचित् । आवासान् विरलान् दत्त्वा स्थातव्यं सबलैर्वृषैः ॥ ७६ ॥

इत्याकर्ण्य कृते तत्र देशे कालकसद्गुरुः । सुभटानां शतं साष्टं प्रार्थयच्छब्दवेधिताम् ॥ ७७ ॥

स्थापिताः स्वसमीपे ते लब्धलक्षाः सुशिक्षिताः^{१०} । स्वरकाले मुखं तस्या बध्नार्वाणैर्निपङ्कवत्^{११} ॥ ७८ ॥

20 सा मूर्ध्नि गर्दभिल्लस्य कृत्वा विण्मूत्रमीर्ष्यया । हत्वा च पादघातेन रोषेणान्तर्दधे खरी ॥ ७९ ॥

अबलोऽयमिति ध्यापयित्वा तेषां पुरो गुरुः । समप्रसेन्यमानीय मानी तं दुर्गमाविशत् ॥ ८० ॥

पातयित्वा धृतो बद्धा प्रपाल्य च गुरोः पुरः । गर्दभिल्लो भटैर्भुक्ः प्राह तं कालकवसुः^{१२} ॥ ८१ ॥

साध्वी साध्वी त्वया पाप ! प्रयेनेन^{१३} चटकेव^{१४} यत् । नीता गुरुविनीताऽपि तत्कर्मकुसुमं हृदः ॥ ८२ ॥

फलं तु नरकः प्रेक्ष्य तद् विबुध्याधुनापि हि । उपशान्तः समादत्स्व प्रायश्चित्तं शुभावहम्^{१५} ॥ ८३ ॥

25 आराधकः^{१६} परं लोकं भविता रुचितं निजम् । विषेहीति श्रुतेर्दूतस्यक्तोऽरण्ये ततोऽभ्रमत् ॥ ८४ ॥

व्याघ्रेण भक्षितो भ्राम्यन् दुर्गतो दुर्गतिं गतः । तादृक्साधुदुहामीहक् गतिर^{१७} लल्पकं फलम् ॥ ८५ ॥

सूरेरादेशतो मित्रं भूपः स्वामी ततोऽभवत् । विभज्य देशमन्येऽपि तस्थुः शास्त्रिनराधिपाः ॥ ८६ ॥

आरोपिता व्रते साध्वी गुरुणाऽथ सरस्वती । आलोचितप्रतिक्रान्ता गुणश्रणिमवाप च ॥ ८७ ॥

विद्यादेव्यो यतः^{१८} सर्वा अनिच्छुर्ब्रीव्रतच्छिद्ः । कुप्यन्ति रावणोऽपीहृग् सीतायां न दधौ^{१९} हठम् ॥ ८८ ॥

30 एतादृक् शासनोन्नता जैनतीर्थ प्रभावयन् । बोधयन् शास्त्रिराजांश्च कालकः सूरिराद बभौ ॥ ८९ ॥

* 'बद्ध' इति B टि० । 1 B नखः । 2 N प्रस्थानिकं; C प्रस्थानिकं । 3 NC 'देशेश' । 4 BC थाच्छन् । 5 B अवाप ।

6 N सर्वा । 7 N बलेः । 8 A रीतिस्था । 9 A प्रतोलीष्व; B प्रतोलीषु । 10 B निभान्; C निभान् । 11 N सुरक्षिताः ।

† 'भाषानी परि' इति B टि० । 12 C N कालको गुरुः । † सीचाणा हापि चटकीनी परिहृ' इति B टि० । 13 C चटिकेव ।

‡ 'जे अन्याहं धन मिलह ते धन सुधिर न होह । बोर पाप जेह कुलि दुइ तस कुलि उदय म जोह' इति B टिप्पणी ।

14 B आराधय । 15 नातिरिख । 16 B C जितः । 17 A ददौ ।

- § ५. शकानां वंशमुच्छेद्य कालेन कियताऽपि^१ हि । राजा श्रीविष्णुमादित्यः सार्वभौमोपमोऽभवत् ॥ ९० ॥
स चोन्नतमहासिद्धिः सौवर्णपुरोदयात् । मेदिनीमनूणां कृत्वाऽधीकरद् वत्सरं निजम् ॥ ९१ ॥
ततो वर्षशते पञ्चात्रिंशता साधिके पुनः । तस्य राज्ञोऽन्वयं हत्वा वत्सरः स्थापितः शकैः ॥ ९२ ॥
इति प्रसङ्गतोऽजल्पिः प्रस्तुतं प्रोच्यते ह्यदः । श्रीकालक^२ प्रमुदंशे विजह्ये राजपूजितः ॥ ९३ ॥
- § ६. इतश्चास्ति पुं लाटललाटलिकप्रभम् । भृगुकच्छं नृपस्तत्र बलमित्रोऽभिधानतः ॥ ९४ ॥ 5
भानुमित्राप्रजन्मासीत् स्वस्त्रीयः कालकप्रभोः ।

स्वसा तयोश्च भानुश्रीः, बलभानुश्च तत्सुतः ॥ ९५ ॥—युग्मम् ।
अन्यदा कालकाचार्यवृत्तं तैल्लोकतः श्रुतम् । तोषादाहृतये मन्त्री तैर्निजः प्रैष्यत प्रभोः ॥ ९६ ॥
विहरन्तस्ततस्ते चाप्रतिवद्धं विबुद्धये । आययुर्नगरे तत्र बहिश्च समवासरन् ॥ ९७ ॥
राजा श्रीबलमित्रोऽपि ज्ञात्वाभिसुखमभ्यगात् । उत्सवातिशयात् सूरि^३प्रवेशं विदधे मुदा ॥ ९८ ॥ 10
उपदेशासृतेस्तत्र सिञ्चन् भव्यानसौ प्रभुः । पुष्करावर्तवत्तेषां विधं तापमनीनशत् ॥ ९९ ॥
श्रीमच्छकुनिकातीर्थसितं श्रीमुनिसुव्रतम् । प्रणम्य तश्चित्राख्यादिभिर्नृपमबोधयत् ॥ १०० ॥
अन्येऽप्युस्तपुरोधाश्च मिथ्यात्वप्रहसद्बद्धः । कुविकल्पवितण्डाभिर्वदन् वादे जितः स तैः ॥ १०१ ॥
ततोऽनुकूलवृत्त्या^४ तं सूरिमुपसर्गायन्^५ । उवाच दम्भभक्त्या स राजानमृजुचेतसम् ॥ १०२ ॥
नाथामी गुरोरो देवा इव पूज्या जगत्पति^६ । एतेषां पादुका^७ पुण्या^८ जनैर्धार्या स्वमूर्धनि ॥ १०३ ॥ 15
किञ्चिद् विज्ञाप्यते लोकभूपालानां हितं मया । अवधारय तश्चित्ते^९ भक्तिश्चेत्^{१०} मातुले^{११} गुरौ ॥ १०४ ॥
विशतां नगरान्तर्व्यवहरणा बिम्बिताः पथि । उल्लङ्घयन्ते जनैरन्यैः सामान्यैस्तदर्थं बहु ॥ १०५ ॥
धर्माज्जनं^{१२} *तनीयोऽत्रापरं^{१३} कुरु महामते ! । प्रतीत आर्जवाद् राजा प्राहास्ते संकटं महत् ॥ १०६ ॥
विद्वांसो मातुलास्तीर्थरूपाः सर्वार्विता इमे । तथा वर्षा अवस्थाप्य पार्थन्ते प्रेषितुं किम् ॥ १०७ ॥
द्विजः प्राह महीनाथ ! मन्त्रये ते हितं सुखम् । तव धर्मो यशस्ते च प्रयासन्ति स्वयं सुखात् ॥ १०८ ॥ 20
नगरे द्विण्डिमो बाधः सर्वत्र स्वामिपूजिताः । प्रतिलाभ्या बराहारे^{१४}गुरवो राजशासनात् ॥ १०९ ॥
आहारमाधाकर्मादि दृष्टानेषणयान्वितम्^{१५} । स्वयं ते निर्गमिष्यन्ति काव्यभ्राष्ट्रा न ते पुनः ॥ ११० ॥
अस्त्वेवमिति राज्ञोक्तं स तथेति व्यधात् पुरे । अनेषणां च ते दृष्ट्वा यतयो गुरुमभ्यधुः ॥ १११ ॥
प्रभो !^{१६} सर्वत्र मिष्टान्नाहारः संप्राप्यतेतराम् । गुरुराहोपसर्गोऽयं प्रत्यनीकादुपस्थितः ॥ ११२ ॥
गन्तव्यं तत् प्रतिष्ठानपुरे संयमयात्रया । श्रीसातवाहनो राजा तत्र जैनो दृढव्रतः ॥ ११३ ॥ 25

§ ७. ततो यतिद्वयं तत्र प्रैवि सङ्गाय सूरिभिः । प्राप्तेष्वस्मात् कर्तव्यं पर्वपर्युषणं ध्रुवम् ॥ ११४ ॥
तौ तत्र सङ्गतौ संघमामितौ वाचिकं गुरोः । तत्राकथयतां मेने तेनेतत् परया मुदा ॥ ११५ ॥
श्रीकालकप्रभुः^{१७} प्राप शनैस्तन्नगरं ततः । श्रीसातवाहनस्तस्य प्रवेशोत्सवमातनोत् ॥ ११६ ॥
उपपर्युषणं तत्र राजा^{१८} न्यक्षपयद् गुरुम् । अत्र देशे प्रभो ! भावी शक्रवज्रमहोत्सवः ॥ ११७ ॥
नभस्सुल्लुपञ्चम्यां ततः पञ्चां विधीयताम् । खं पर्व नैकचित्तत्त्वं धर्मे नो लोकपर्वणि ॥ ११८ ॥ 30
प्रसुराह प्रजापाल ! पुरार्हद्वणशृङ्गणः । पञ्चमी नाल्यगादेतत् पर्वस्मद्गुरुरीरिति ॥ ११९ ॥
कम्पते मेरुकूलापि रविर्वा पश्चिमोदयः । नातिक्रमति पर्वेदं पञ्चमीरजननीं ध्रुवम् ॥ १२० ॥

1 A कियतामपि । 2 N कालकः । 3 A सूरिः । 4 A वृत्त्यर्थः । 5 B N *मुपसर्गायन् । 6 A B जगत्पतिः । 7 C N पादुकाः । 8 A पुण्याजः । 9 A चित्तैः । 10 A भक्तिः । 11 N मातुले । 12 N * 'स्वल्पं' इति B टि० । 13 N अत्रपरं । 14 A B *गयाभितं । 15 B N प्रभोः । 16 A *कालकप्रभुः । 17 B विष्णुः ।

- राजाऽवदन्तुर्ध्यां तत् पर्वं पर्युषणं ततः । इत्थमस्तु गुरुः प्राह पूर्वैरप्याहृतं ह्यदः ॥ १२१ ॥
 अर्वागपि यतः पर्युषणं कार्यमिति श्रुतिः । महीनाथस्ततः प्राह हर्षादेतत् प्रियं प्रियम् ॥ १२२ ॥
 यतः कुहदिने पर्वापवासे पौषधस्थिताः^१ । अन्तःपुरपुरन्धरो मे पक्षादी पारणाकृतः ॥ १२३ ॥
 तत्राष्टमं विधातुणां निर्मन्थानां महात्मनाम् । भवतु प्राञ्चकाहारैः श्रेष्ठमुत्तरपारणम् ॥ १२४ ॥
 ६ उवाच प्रसुरप्येतन्महादानानि पञ्च यत् । निस्तारयन्ति दत्तानि जीवं दुष्कर्मसमगारात् ॥ १२५ ॥
 पथश्रान्ते तथाग्लाने कृतलोचे बहुश्रुते । दानं महाफलं दत्तं तथा चोत्तरपारणे ॥ १२६ ॥
 ततःप्रभृति पञ्चम्याश्चतुर्ध्यामागतं ह्यदः । कषायोपशमे हेतुः पर्वं सांवत्सरं महत् ॥ १२७ ॥
 श्रीमत्कालकसूरीणामेवं कल्पि वासराः । जग्मुः परमया तुष्ट्या कुर्वतां शासनोन्नतिम् ॥ १२८ ॥
 ७ अन्येषुः^२ कर्मदोषेण सूरीणां तादृशमपि । आसन्नऽविनयाः शिष्या दुर्गतां दोहदप्रदाः ॥ १२९ ॥
 १० अथ शय्यातरं प्राहुः सुरयोऽवितथं वचः । कर्मबन्धनिषेधाय यास्यामो वयमन्यतः ॥ १३० ॥
 त्वया कथ्यमसीषां च प्रियकर्कशवाग्भरैः । शिक्षयित्वा विशालायां प्रशिष्यान्ते ययौ गुरुः ॥ १३१ ॥
 इत्युक्त्वाऽगात् प्रमुस्तत्र तद्विनेयाः प्रगे ततः । अपश्यन्तो गुरुन्तुः परस्परमवाञ्छुवाः ॥ १३२ ॥
 एष शय्यातरः पूज्यशुद्धिं जानाति निश्चितम् । एष दुर्विनयोऽस्माकं शाखाभिर्विस्तृतोऽधुना ॥ १३३ ॥
 वृष्टस्तैः स यथौचित्यमुक्त्वोवाच प्रमुस्थितिम् । ततस्ते संवरन्ति स्मोज्जयिनीं प्रति वेगतः ॥ १३४ ॥
 १५ गच्छन्तोऽध्वनि लोकैश्चानुयुक्ता अबदन् सृषा । पश्चादप्रस्थिता अप्रे पश्चात्स्थाः प्रभवो ननु ॥ १३५ ॥
 यान्तस्त्रामशृङ्गारान् पथि लोकेन पूजिताः । नारी-सेवक-शिष्याणामवज्ञा स्वामिनं विना ॥ १३६ ॥
 इतः श्रीकालकः सुरिर्वस्त्रवेष्टितरज्रवत् । यत्नाश्रये विशालायां प्राविशच्छन्नदीधितिः ॥ १३७ ॥
 प्रशिष्यः^३ सागरः सुरिस्त्र व्याख्याति चागमम् । तेन नो विनयः सुरैरभ्युत्थानादिको दधे ॥ १३८ ॥
 तत ईयां प्रतिक्रम्य कोणे कुत्रापि निर्जने । परमेष्ठिपरावर्तं कुर्वन्तस्थावसङ्गधीः ॥ १३९ ॥
 २० देशनानन्तरं भ्राम्यन्तस्त्रलः^४ सुरिराह च । किञ्चित्तपोनिधे जीर्णं ! वृच्छ सन्देहमाहृतः ॥ १४० ॥
 अकिञ्चिद्विशो जरत्वेन नावगच्छामि ते वचः । तथापि वृच्छ येनाहं संशयपगमं क्षमः ॥ १४१ ॥
 अष्टपुष्पीमथो वृष्टो दुर्गमां सुगमासिव । गर्वाद् यत्किञ्चन व्याख्यादं^५ नादरपरायणः ॥ १४२ ॥
 दिनैः कैश्चित्ततो गच्छ आगच्छत् तदुपाश्रयम् । सुरिणाऽभ्युत्थितोऽवादीद् गुरवोऽपे समाययुः ॥ १४३ ॥
 वास्तव्या अबदन् वृद्धं विनैकं कोऽपि नाययौ । तेत्वागच्छत्सु गच्छोऽभ्युत्थानं सुरिश्च सत्रपः ॥ १४४ ॥
 २५ गुरुनक्षमयद् गच्छः पद्मः सुरिरप्यमून्^६ । तं च तं चातुशिष्यैते सुरिमित्थमबोधयन् ॥ १४५ ॥
 सिकतासंभृतः प्रस्थः स्थाने स्थाने विरेचितः । रिक्ते तत्रावदद् वत्स ! दृष्टान्तं विद्धमूढशम ॥ १४६ ॥
 श्रीसुधर्मा^७ ततो जम्बूः श्रुतकैवलिनस्ततः । पदस्थाने पतितास्ते च श्रुते^८ न्यूनत्वमाययुः ॥ १४७ ॥
 ततोऽप्यनुग्रहतेषु न्यूनं न्यूनतरं श्रुतम् । अस्मद्गुरुपु यादृशं तादृग न मयि निष्प्रभे ॥ १४८ ॥
 यादृगमे त्वद्गुरुस्तत्र यादृक् तस्य न तेऽस्ति तत् । सर्वथा मा कृथा वत्स ! गर्वं सर्वकथं ततः ॥ १४९ ॥
 ३० अष्टपुष्पीं च तत्पृष्टः प्रमुर्व्याख्यायन् तदा । अहिंसामुत्तृतास्तेयज्ज्ञाकिञ्चनता तथा ॥ १५० ॥
 रागद्वेषपरीहारो^९ धर्मध्यानं च सप्तमम् । शुक्लध्यानं^{१०} मष्टमं च पुष्पैरात्मानाच्छिवम् ॥ १५१ ॥
 एवं च शिक्षयित्वा तं मार्दवातिशये स्थितम् । आपृच्छप न्यचरत् सङ्गहीनोऽन्यत्र पवित्रधीः ॥ १५२ ॥

1 B: N प्रियम् । 2 A पौषधः स्थितः । 3 B अन्तः पुरः । 4 A, B अन्यदा । 5 A प्रशिष्यः । 6 A N तत्रेक्ष ।
 7 B C संशयोपगमः । 8 B व्याख्यादः । 9 N C °प्यभूत् । 10 श्रुतेऽर्जुनः ; N श्रुते हीनः । 11 N परित्यागो ।
 12 N शुक्लध्यानं ।

श्रीसीमंघरतीर्थेशनिगोदाख्यानपूर्वतः । इन्द्रप्रभादिकं हेचमार्थरश्मितकक्षया ॥ १५३ ॥

श्रीजैनशासनक्षोणीसमुद्धारादिकच्छपः । श्रीकालकप्रभुः प्रायात् प्रायादेवमुचं क्षमी ॥ १५४ ॥

श्रीमत्कालकसूरिसंयमनिघेर्षुत्तं प्रवृत्तं श्रुतात्

श्रुत्वात्मीयगुरोर्मुखादवितथख्यातप्रभावोदयम् ।

संहर्षं मयका तमस्ततिहरं श्रेयःश्रिये जायताम्

5

श्रीसंघस्य पठन्तु तच्च विबुधा नन्याच्च कोटीः समाः ॥ १५५ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीकालकाख्यानकं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गश्चतुर्थोऽभवत् ॥ १५६ ॥

10

॥ इति श्रीकालकाचार्यप्रबन्धः* ॥

॥ प्रयाग १५७ । अ० २३ ॥ उभयं ७३४ ॥ अक्षर ॥ १५ ॥

५. श्रीपादलिप्तसूरिचरितम् ।

§ १. जयन्ति पादलिप्तस्य प्रभोश्चरणरेणवः । श्रियः संवनने वश्यवर्णं तत्प्रणताङ्गिताम् ॥ १ ॥

गुणैकदेशमप्यस्य किमहं वर्णितुं क्षमः । जहस्तथापि 'तद्भक्तिलोक' युग्मोपकारिणी ॥ २ ॥

विमृश्यैवं भगिण्यामि पुत्र्यैर्मस्तकहस्तितः । खण्डखण्डश्रुतं वृत्तं चित्रं शृणुत कौतुकान् ॥ ३ ॥

5 सरयू-जाह्नवीवारिसेवाहेवाकिमानवा । अस्ति विस्तारकुशला कोशला नामतः पुरी ॥ ४ ॥

तत्रासीद् हास्तिकाश्रीया'पहस्तितरिपुत्रजः । विजयव्रज इत्याख्याविख्यातः' क्षितिनायकः ॥ ५ ॥

संकुलमल्लिकावल्लीकुसुमप्रोलसयशाः । फुल्लारुयः कुल्लक्ष्मीकः श्रेष्ठी श्रेष्ठगुणावनिः ॥ ६ ॥

रूपेणाप्रतिमा' तस्य प्रतिमाख्याऽतिबलभा । सुधा मुधाकृता यस्या गिरयाऽगाद् रसातलम् ॥ ७ ॥

अपलीयितचित्तायास्तस्या हस्तनिरीक्षणम् । होराविद्यामहामन्त्रावन्ध्यागर्भकरायपि ॥ ८ ॥

10 औपधानि प्रयुक्तानि क्षेत्रपद्रादिदेवताः । उपयाचितलक्षैधारादा आसंश्च निष्फलाः ॥ ९ ॥—युग्मम् ।

तीर्थस्नानप्रयोगाश्च यथाकथनतः कृताः । 'अपत्यार्थमहो ! मोहः कीर्णं सौहृदवजने' ॥ १० ॥

अस्ति श्रीपार्धनाथस्य चैत्ये शासनदेवता । वैरोद्या' तामटाद्या' या निर्विण्णा सा समाश्रयन् ॥ ११ ॥

कपूरमृगनाद्यादिभोगेः संपूज्य तामसौ । उपवासैर्व्येधादष्टाङ्गिकामेकाग्रमानसा ॥ १२ ॥

अष्टमेऽहनि तुष्टा सा प्रत्यक्षीभूय तां जगौ । वरं वृणु तया पुत्रो ययाचे कुलदीपकः ॥ १३ ॥

15 अथो फणीन्द्रकाताऽसावादिदेश सुते ! शृणु । पुरा नमि-विनम्याख्यविद्याधरवरान्वये ॥ १४ ॥

आसीत् कालिकसूरिः श्रीश्रुताभोनिधिपारगः । गच्छे विद्याधराख्यस्यार्थानागहस्तिसूरयः ॥ १५ ॥

खेलादिलिखिसम्पन्नाः सन्ति त्रिभुवनाधिपताः ।

पुत्रमिच्छसि चेत्तेषां पादशौचजलं पिबेः' ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

श्रुत्वेति चैत्यतः प्रातस्तेषामागादुपाश्रये । प्रविशन्ती च साऽपश्यन् साधुमेकं तदस्थितम् ॥ १७ ॥

20 करस्यप्रमुपादाञ्जक्षालनोदकपात्रकम् । तत्पार्थे प्रार्थनापूर्वं तत्पयः साऽपिबन्मुदा ॥ १८ ॥—युग्मम् ।

अथ तत्राप्रतो गत्वा नमश्चक्रे प्रभोः पदौ । धर्मलाभाशिषं दत्त्वा निमित्तं' चाह सद्रुहः ॥ १९ ॥

अस्मत्तो दशभिर्हस्तैर्द्वे पीतं त्वयोदकम् । दशभिर्योजनैरन्तरितो वर्धिष्यते सुतः ॥ २० ॥

यमुना'परतीरेऽत्र¹⁰ मधुरार्या' प्रभावभूः । भविष्यन्ति तथान्ये ते नवपुत्रा महाद्युतः ॥ २१ ॥

साहाय्य प्रथमः¹¹ पुत्रो भवतामर्पितो मया । अस्तु श्रीपूज्यपार्थस्यो दूरस्थस्यास्य को गुणः ॥ २२ ॥

25 श्रुत्वेत्याह प्रभुः सङ्गानन्तोद्धारादिशुकरः । स भविष्यति ते पुत्रः सुत्रामसचित्रो धिया ॥ २३ ॥

इत्यादाय प्रभोर्वाक्यं शकुनप्रग्रन्थिबन्धिनी । गृहं ययौ गृहेशस्य तुष्टा वृत्तं न्यवेदयत् ॥ २४ ॥

गर्भोऽभूत् तद्दिनेऽसुप्त्या नागेन्द्रस्वप्नसूचितः । तदौचित्यकृतं¹² श्वास्या वृद्धः सार्धं मनोरथैः ॥ २५ ॥

दिनेषु परिपूर्णेषु सुतो जज्ञे सुलक्षणः । रूपेणातिस्मरः श्रीमांस्तेजसा चातिभानुमान् ॥ २६ ॥

1 N तस्योक्तिः । * 'अहिलोक परलोक' इति B टि० । 2 N 'कासीया' । 3 C विशातः । A B 'विरुयातक्षि' । 4 N 'प्रति-मानस्य ।

† विन्ध्यो गजेन मलयो मलयैर्मवेन रत्नेन रोहणगिरिर्जगति प्रसिद्धः ।

मुष्णाफलेन सरितामधिपो यथैव गोत्रं तथैव तनयेन कुलोद्भवत् ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

5 B N सौहृदवजने; । B सौहृदवजने । 6 N नाम विद्याया । 7 A पिब, C पिबे । 8 B N नमितं । 9 B यमुना-पुरः । 10 N च । 11 A प्रथमपुत्रः । 12 A 'कृतेष्व' ।

- वैरोऽप्यासतः पूजां कृत्वा तत्पादयोः पुरः । न्यस्यातो गुरुपादान्ते मुक्तस्तेषां तथापितः ॥ २७ ॥
 बर्द्धतामस्वदायत इति प्रत्यर्पितः स तैः । प्रवर्धितोऽतिवात्सल्यात् तथा तद्गुरौरवात् ॥ २८ ॥
 नागेन्द्राख्यां ददौ तस्मै कुल्ल उत्कुल्ललोचनः । आतो^१ गुरुभिरागत्य स गर्भाष्टमवार्षिकः ॥ २९ ॥
 तद्गुरुभ्रातरः सन्ति संगमसिंहसूरयः । आदेशं प्रददुस्तेषां प्रभवः शुभमायतौ ॥ ३० ॥
 प्रत्रज्यां प्रददुस्तस्य शुभे लग्ने स्वरोदये । उपादानं गुरोर्हस्तं शिष्यस्य प्राग्भवेन तु ॥ ३१ ॥ 5
 गणिञ्च मण्डनो नाम तदीयगणमण्डनः । आदिष्टः प्रभुभिस्तस्य शुभ्रपाध्यापनादिषु ॥ ३२ ॥
 वैदग्ध्यातिशयादन्यपाठकानां पुरोऽपि यत् । ख्यातं तदपि गृह्णाति स्वपात्रेषु तु का कथा ॥ ३३ ॥
 लसल्लक्षण-साहित्य-प्रमाण-समयादिभिः । शास्त्रैरनुपमो जज्ञे विज्ञेशो वर्षमध्यतः ॥ ३४ ॥
 गुणैरुत्तमां प्राप्य नृपु प्रथमरेखया । धूनभवनवाविश्वलक्षणेभ्योऽधिकस्ततः ॥ ३५ ॥
 § २. अन्येद्यरारनालाय प्रहितो गुरुभिस्तदा । विधिना तत् समादायोपाश्रये पुनराययौ ॥ ३६ ॥ 10
 तदीर्यापथिकीपूर्वमालोचयदनाकुलः । गाथया कोविदश्रेणीहृदयोन्माथया ततः ॥ ३७ ॥

तथा हि—

अबं तंबच्छीए अपुफियं पुप्फदंतपंतीए ।

‘नवसालिकंजियं नवबह्वृह कुडएण’ मे दिस्सं ॥ ३८ ॥

- श्रुत्वेतिगुरुभिः प्रोक्तः शब्देन प्राकृतेन सः । पलित्तो इति शृङ्गारामिप्रदीप्ताभिधायिना ॥ ३९ ॥ 15
 स च व्यजिज्ञपत् पूज्यैः शिष्यैः कर्णात्प्रसाद्यताम् । श्रुत्वेति प्रज्ञया तस्य तुतुपुर्गुरोर् भृशम् ॥ ४० ॥
 विमृश्येत्सतिहृद्भासपूरितास्ते* तदमतः । पादलिसो भवान् व्योमयानसिद्ध्या विभूयितः ॥ ४१ ॥
 इत्यसौ दशमे वर्षे गुरुभिर्गुरौरवात् । प्रत्यष्टाप्यत पठे स्वे कषपठे प्रभावताम्^४ ॥ ४२ ॥
 मथुरायां गुरुः प्रैषीदसंख्यातिशयाश्रयम् । तेजोविस्तारसंघोषकारहेतोस्तमन्यदा ॥ ४३ ॥
 § ३. दिनानि कतिचित् तत्र स्थित्वाऽसौ पाटलीपुरे । जगाम तत्र राजास्ति मुरण्डो नाम विश्रुतः ॥ ४४ ॥ 20
 केनापि तस्य चित्रायसूत्रं प्रथितं वृत्तकः । गृहवक्त्रमिलत्तन्तुचयाज्ञाताव^५ सानकः ॥ ४५ ॥
 हौकितः कन्दुकः पादलिप्तस्य च गुरोः पुरः ।

राज्ञा प्राहीयत प्रज्ञापरीक्षावीक्षणोद्यमान् ॥ ४६ ॥—युग्मम् ।

- अथोत्पन्नधिया सूरिर्विला^६ ल्योष्णोदकाद्रुवैः^७ । सिककं^{१०} निपुणं प्रेक्ष्य तत्तन्तुप्रान्तमाप सः ॥ ४७ ॥
 उन्मोच्य प्रहितो राज्ञे तद्गुह्यासौ चमत्कृतः । प्रज्ञाविज्ञाततत्त्वाभिः कलाभिः को न गृह्यते ॥ ४८ ॥ 25
 तथा जग्रातरोर्येष्टिः समा श्रद्धया समर्पिता^{११} । तन्मूलाग्रपरिज्ञानहेतवे स्वामिना भुवः ॥ ४९ ॥
 तारयित्वा जले मूले गुरुत्वात् तन्निमज्जनात् । अग्र-मूले परिज्ञायाचक्ष्यौ राज्ञः पुरस्ततः ॥ ५० ॥
 तथा समुद्रकोऽनीक्ष्यसन्धिः सूरैः प्रदर्शितः । उष्णोदकात् समुद्राद्व्य तच्चित्रं प्रकटीकृतम् ॥ ५१ ॥
 श्रीपादलिप्ताचार्येण तन्तुप्रथिततुम्बकम् । पेशीकोशायितं वृत्तं प्रहितं राजपर्वते ॥ ५२ ॥
 उन्मोचितं न तत् तत्र केनापि मुमुचे ततः । तद्गुप्तं तेन मोच्येत नान्यैरिति^{१२} भाषिभिः ॥ ५३ ॥ 30

1 A. अतो । 2 B. ‘नवचवा’ । 3 ‘चडाभी’ इति B टि० ।

* ‘प्रीणति यः स्वचरितेः पितरं स पुत्रो यद् अतुरेव हितमिच्छति तत्कलत्रम् ।

तन्मित्रमापदि सुखे च समक्रियं यत् एतत् श्रयं जगति पुण्यकृतो लभन्ति ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

4 B. प्रभानां । 5 N. चित्रायसूत्रं । 6 C. ‘प्रथितं’ । 7 N. ‘तन्तुचयात्कान्ता’ । 8 C. N. विलोत्यो । 9 B. ‘द्विकोष्ठ’ ।

10 C. N. सिककं । 11 A. समर्पिता । 12 N. ‘स्वतिभाषि’ ।

भूपाहूतः स^१ आगलोज्जमन्थ च यतीश्वरः । मुरण्डवृत्तस्त्राक्षिप्रश्चिन्तयते तदा ॥ ५४ ॥
 बालाचार्योऽयमीदृशः खेलनीयः कुहेतुभिः । दध्यावहमयं किंत्वधृष्यः केसरिवच्छिद्युः ॥ ५५ ॥
 'बयस्तेजसि नो हेतु'रिति सत्यं पुरा वचः । को हि सिंहाभेकं सत्रेऽणुरूपमपि लंघयेत् ॥ ५६ ॥
 शिरोवेदनयाक्रान्तः सोऽन्यदा भूपतिः प्रभुम् । व्यजिह्वपत् प्रधानेभ्यः क्षुते^{*} नष्टे स्मृती रवेः ॥ ५७ ॥
 5 तर्जनीं प्रभुरप्येष त्रिः खजानावबालयत् । भूपतेर्वेदना शान्ता तस्य किं दुःकरं प्रभोः ॥ ५८ ॥

तथा हि—

जह जह पणसिणिं[†] जाणुयंभि पालित्तउ भमाडेह ।

तह तह 'से सिरवियणा' पणस्सई मुरण्डरायस्स ॥ ५९ ॥

मन्त्ररूपमिमो गाथां पठन् यस्य शिरः स्तृशेत् । शान्तेय वेदना तस्याद्यापि भूर्धोऽतिदुर्धरा ॥ ६० ॥

10 स तत्कालोपकारेण हतान्तःकरणो नृपः । सुरेर्बालस्य पादानां प्रणामेच्छु रवेरिव ॥ ६१ ॥

समाययौ ययौ भेष्टे द्रागारुह्य तदाश्रयम् । सकर्णः को न गृष्टेय गुणैः सखैर्लोघोरपि ॥ ६२ ॥—युग्मम् ।

§ ४. प्रभोरुपान्तमासीनो रहः पप्रच्छ भूपतिः[‡] । भृत्याः कृत्यानि नः[§] कुर्वन्तेनस्त्यानुसारतः[¶] ॥ ६३ ॥

तद्विनामी विनेयाश्च युष्माकं तु कथं विभो ! । भिशैकवृत्तिमात्राणां^{||} ते कार्यकरणोद्यताः ॥ ६४ ॥—युग्मम् ॥

सूर्यः प्रादुरस्माकं विना दानं सदोद्यताः । कार्याणि भूप ! कुर्वन्ति लोकद्वयहितेच्छया ॥ ६५ ॥

15 भूपः प्राह न मन्येऽहं त्रयस्या^{||} हि जनस्थितिः^{||} । निःस्वस्त्यायः पुनर्लोकैःऽरण्यं दग्धं गृगैरिव ॥ ६६ ॥

अथाह सुरिरुर्वीश ! त्वद्वृत्त्या बहुवृत्तयः । तादृशकं न कुर्वन्ति यादृक् मे दानमन्तरा ॥ ६७ ॥

इहायं प्रत्ययो भूप ! कोतुकादवलोक्यताम् । दक्षः शुचिगुणी कश्चित् प्रतिष्ठं प्रापितः सदा ॥ ६८ ॥

ताम्बूलाभरणक्षौभैरात्मतुल्यः सदेक्षितः । विश्वासस्य परा भूमिर्मूर्त्यन्तरमिवापरम् ॥ ६९ ॥

आहूयतां पुमान् प्रष्टुः सौष्ठवी कोऽपि भृत्यराद ।

20 यथा प्रतीतिसम्पत्तिर्भद्राक्यस्य भवेत्ततः ॥ ७० ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ॥

क्षत्राक्षत्रपतिस्त्राहूतवान् प्राग्गुणान्वितम् । प्रधानमाजगामायं मूर्धन्यस्तकरद्वयः ॥ ७१ ॥

स प्रोवाच प्रसादं मे स्वामिन् ! आदेशतः कुरु । सुदुष्करतरेऽप्ययं भृत्यलेशे निजे मयि ॥ ७२ ॥

राजा प्राह—'सखे ! गङ्गा बहतीह कुतोमुखी ?' । इत्युक्तेऽन्तःस्मितः सोपहासं चिन्तयति स्म सः ॥ ७३ ॥

अहो ! बालर्विसंसर्गाद् राक्षः शैशवमागतम् । 'गङ्गा कुतोमुखी !' बालाङ्गनाख्यातमिदं वचः ॥ ७४ ॥

25 ततः प्रमाणमादेश इत्युक्त्वा स ययौ बहिः । ऐश्वर्यप्रहिलो राजा नाहमप्यस्मि तादृशः ॥ ७५ ॥

फलानुवाग्भिस्ततः स्वीयं सुखं परिहरामि किम् । ध्यात्वेति व्यसनी तत्र प्रायः प्रायाद् दुरोदरे ॥ ७६ ॥

खेलभिर्वाङ्म तत्रासौ चतस्रः पञ्च नाडिकाः । गत्वा स्वामिपुरः 'पूर्वांमुखी'त्युत्तरमाह सः ॥ ७७ ॥

अपसर्पैः^{||} प्रसर्पन्निस्तद्वृत्तं भूपतेः पुरः । न्यवेद्यथ^{||} यतिस्वामी स्मितं कृत्वाऽन्यथादिति ॥ ७८ ॥

भूपाल ! चेष्टितं दृष्टं धनमानातिशायिनः । निजप्रसादवित्तस्वापरेषां तु कथापि का ॥ ७९ ॥

30 अद्यश्वीनविनेयस्याशिक्षितस्य व्यवस्थितिम् । पश्य नश्यनमदस्येह^{||} चित्तान्तश्चित्रकारिणीम् ॥ ८० ॥

आगच्छामिनवबहुल ! व्याहृते चेति सूरिभिः । इच्छामीति वदन् शीघ्रमुत्तस्थौ सरजोहृतिः ॥ ८१ ॥

1 A समागव° । * 'छीक नावह' इति B टि० । † 'तर्जनी' इति B टि० । 2 B N क्षिरि° । 3 A वेयणः, C विजया ।

4 नास्ति C आदर्शः । 5 A वः । ‡ 'मृत्यवह मेलि' इति B टि० । 6 B N 'यात्राणां' । 7 B C त्रयसादेः, A द्वयसाधि ।

8 A जगं स्थितः, B जनस्थितः, C जनः स्थितिः । 9 A अवधर्पैः । 10 A निवेद्यावः, C न्यवेद्यत । 11 N 'मदभेदः,

C मदशहकि° ।

विनयानम्रमौलिश्च मेदिनीं प्रतिलेखयन् । पुर आगाद् गुरोर्जान् भुज्यासे न्यस्य पोतिकाम् ॥ ८२ ॥
प्रभो ! ऽनुशास्तिमिच्छामीत्युक्ते तेनाबदन् प्रभुः । 'गङ्गा कुतोमुखी वत्स ! बहव्य'ख्याहि निर्णयम् ॥ ८३ ॥
तदा चाबदयकीपूर्वं निर्गच्छन्नाश्रयाद् बहिः^१ । विन्यस्य कम्बलं स्कन्धे कृत्वा दण्डं करे निरेत् ॥ ८४ ॥
प्रभानुचिततां जानन् बालवृद्धयुवब्रियाम्^२ । अपृच्छन् मध्यवयसं प्रवीणं पुरुषं ततः ॥ ८५ ॥
'गङ्गा कुतोमुखी ?' 'पूर्वमुखी'ति प्रापितोत्तरः । तेनेति त्रिःकृते प्रभे सर्वत्रासीत् समोत्तरः ॥ ८६ ॥ 5
तथापि निश्चिकीर्षुः स स्वर्धुनीजलसन्निधौ । प्रत्युपेक्ष्य ततो दण्डं करस्थितं^३ तदधकः ॥ ८७ ॥
जलान्तरेऽमुचत् तं च श्रोतसाऽतिरयान् ततः । प्राग्बाहिते करे दण्डसहिते प्रत्ययं ययौ ॥ ८८ ॥—युग्मम् ।
आगत्याश्रयमन्त्रेयापथिकीपूर्वकं ततः । आलोचयद् यथावृत्तं प्रवृत्तश्च स्वकर्मणि ॥ ८९ ॥

उक्तं च 'श्रीजिनभद्रगणिश्रमाश्रमभाष्यकारेण—

निवपुच्छिण्ण भणिओं गुरुणा गंगा 'कुओंमुह्री वहइ ।

10

संपाइयवं सीसो जह तह सव्वत्थ कायव्वं ॥ ९० ॥

प्राग्वाचैर्यथाख्याते सत्य एव निवेदिते । प्रतीतः प्राह भूपालस्वद्वृत्तं हि कथातिगम् ॥ ९१ ॥
इति प्रभु^४कृतैश्चित्रैः सर्वलोकोपकारकैः । नृपो विभ्रबन्धमत्कारं कालं यान्तं न बुध्यते ॥ ९२ ॥
अन्यदा मधुरायां स सूरिगत्वा महायशाः । श्रीसुपार्श्वजिनस्तूपेऽनमत् श्रीपार्श्वमञ्जसा ॥ ९३ ॥
§ ५. ततोऽसौ लाटदेशान्तश्चोङ्काराख्यपुरे प्रभुः । आगतः स्वागतान्यस्य तत्रायाद् भीमभूपतिः ॥ ९४ ॥ 15
शरीरस्थस्य बाल्यस्य^५ माहात्म्यं वितरन्निव । स 'कीडत्यन्यदा डिम्भैर्विजने विभवत्सलः ॥ ९५ ॥
भरेण रमते यावत् श्रावकास्तावदाययुः । देशान्तरात् तदाकुण्डोत्कण्ठास्तद्वन्दुतोऽनुकाः ॥ ९६ ॥
कलौ^६ युगप्रधानस्य पादलिप्तप्रभोः कुतः । उपाश्रयोऽस्ति शिष्याभं पप्रच्छुश्च तमेव ते ॥ ९७ ॥
तत्रोत्तममतिः सूरिदूरभ्रमणहेतुभिः । प्रकटैस्तदभिज्ञानैस्तेषामकथयत् तदा ॥ ९८ ॥
स्वयं पटीं च प्रावृत्य संवृत्याकारमात्मनः ।^७ आचार्यांसन्तुपाविश(श)द् दक्षः स क्षिप्रमुभ्रते ॥ ९९ ॥ 20
श्राद्धाश्च तावदाजगुः प्रणेसुरतिभक्तिः । ऋडन् दृष्टः स एवायं तैरुपालक्षि दाक्षयतः ॥ १०० ॥
विधाय-श्रुत-वयोवृद्धसदृशी धर्मदेशनाम् । विधाय तत्पुरोऽवादीन् तद्विकल्पापलापकृत् ॥ १०१ ॥
अवकाशः शिशुत्वस्य दातव्यश्चिरसंगतेः^८ । इति सत्यवचोभङ्ग्या जह्नुस्ते शिशुप्रभोः ॥ १०२ ॥
गते विहर्तुमन्येषुः प्रौढसाधुकदम्बके । विजने स ययौ रथ्यां गच्छन्तु शकटेषु च ॥ १०३ ॥
कुर्वन् मर्कटकीक्रीडां पृष्टः पूर्ववदाश्रयम् । परप्रवादिभिर्दूरदेशेनेषामुदाहरत् ॥ १०४ ॥ 25
चिरेणायान्ति यावत् ते सम्प्रभातिभ्रमश्रमाः । गुरुः सिंहासने तावत् सुष्वापासो पटीवृत्तः ॥ १०५ ॥
ताम्रचूडं^९ स्वरश्चक्रे तैः प्रातःक्षणसंसकः । ओतुस्वरं^{१०} ततोऽधासीत् सूरिस्तत्परिपन्थिनम्^{११} ॥ १०६ ॥
तेषां द्वारमपावृत्य तस्यौ सिंहासने प्रभुः । तस्य ते विस्मयस्रोरा दृष्टशूर्पमिन्दुताम् ॥ १०७ ॥
तर्कांक्तिभिर्जितास्ते च प्रभ्रमेकं च गाथया । एतज्जिगीषवः सन्तो विदधुर्दुष्टं तदा ॥ १०८ ॥

तथा हि—

30

पालित्तय ! कहसु फुडं सयलं महिमंडलं भमनेण ।

दिद्धो सुओ व कत्थ वि चंदणरससीयलो अग्गी ॥ १०९ ॥

1 A 'नाभमादृहिः । 2 A 'क्षियम् । 3 A C 'स्थिततवप्रकः; B स्थितवप्रकः । 4 A श्रीमद्र । 5 A B कर्णो^१ ।
6 B N प्रभुकैलौ । 7 A बालस्य । 8 B कीडत्यलं । 9 N कालो । 10 N आचार्याः संतुपाविशदक्षः । 11 N 'संगतेः ।
12 N ताम्रचूडः । 13 N उत्तं; B ओतं, C उदु^२ । 14 N 'पन्थिनाम् ।

सूरिः श्रीपादलितोऽपि तत्क्षणं ग्राह गावया । उत्तरं द्वाग् विलम्बो हि प्रज्ञा-बलवतां कुतः ॥ ११० ॥

सा च^१—

अपसाभिओग^२संदूमियस्स पुरिसस्स सुद्धहिययस्स ।

होइ वहन्तस्स फुडं चंदणरससीअलो अग्गी ॥ १११ ॥

5 इत्युत्तरेण ते सूरैःसुंदमापुजिता अपि । पराजयोऽपि सत्यात्रैः कृतो महिमभूभवेत् ॥ ११२ ॥

ततः सङ्गेन विह्वले सद्गुणेषु प्रमोदिता । शत्रुंजयगिरौ यात्रां पादलिप्तप्रमुख्येधात् ॥ ११३ ॥

६. मानस्वेदपुरं प्राप्ताः कृष्णभूपालरक्षितम् । प्रभवः पादलिप्ताख्या राज्ञाभ्यर्च्यते भक्तितः ॥ ११४ ॥

तत्र 'पांशुपुरात्' प्राप्ताः^३ श्रीकृद्देवसूरयः । ते चावबुद्धतत्त्वार्थाः श्रीयोनिप्राभृते क्षुते ॥ ११५ ॥

अन्येद्युर्निजशिष्याणां पुरस्तस्माच्च शास्त्रतः । व्याख्याता शफरोत्पत्तिः पापसन्तापसाधिका ॥ ११६ ॥

10 सा कैवलेन कुड्यान्तरितेन प्रकटं क्षुता । अनावृष्टिस्तदा चासीत्^४ विश्रलोकाभयङ्करी ॥ ११७ ॥

मीनानुत्पत्तिरत्रासीत् तत्र श्रौतप्रयोगतः । मत्स्यान् कृत्वा बहूनेषोऽजीवयद् बन्धुमण्डलम् ॥ ११८ ॥

कदापि हर्षतस्तत्र प्रभूतकृतिरञ्जितः । आययौ धीवरो भक्त्या नत्वा च प्रोचिवातिनि ॥ ११९ ॥

युष्मत्कथितयोगेनादानो मीनान् व्यधामहम् । स्वादित्वा तांश्च दुर्भिक्षे कुटुम्बं निरवाहयम् ॥ १२० ॥

क्षुत्वेति सूरयः यश्चादत्तप्यन्त कृतं हि किम् । यतो बधोपदेशेनास्याभिः कल्मषमर्जितम् ॥ १२१ ॥

15 जीबन् जीवबधान् पापमयं^५ बह्वर्जयिष्यति । तस्मान् किमपि तत्कार्यं येनाधत्ते न स स्वयम् ॥ १२२ ॥

इति ध्यावोचिवात् सूरिर्निर्णयौ रत्नसन्ततेः । प्रयोगं शृणु दारिद्र्यं कदापि न भवेद् यथा ॥ १२३ ॥

स च स्फुरति तो मांसाशन-जीवविघातयोः । विधीयमानयोस्तन् त्वमूर् बर्जयसे यदि ॥ १२४ ॥

कथयामि तदा तत् ते क्षुत्वेत्याहोदमप्यहम् । जाने जीवबधान् पापं कुटुम्बं तु न वर्तते ॥ १२५ ॥

नाथ ! प्रसादतश्चेत्^६ ते विना पापं धनं भवेत् । सद्गतिः प्रेत्य तन्मे स्यात् प्रमाणं पूज्यबाक् ततः ॥ १२६ ॥

20 अतःपरं गृहे गोत्रे न मे पिशितभक्षणम् । इत्युक्ते रत्नयोगस्तैरुक्तः सोऽभूच्च धार्मिकः ॥ १२७ ॥

तथा केचिदिति वदन्ति—

६. ७. शिक्षितः सिद्ध्योगं च चक्रे तं तेन भक्षितः । यतोऽल्पदोषतः पुण्यं बहु किं न समर्ज्यते ॥ १२८ ॥

तथा—

विलासनगरे पूर्वं प्रजापतिरभूत् ततः । तत्र^७ श्रमणसंस्थाख्याः सूरयश्च समाययुः ॥ १२९ ॥

25 तानाहूय नृपः ग्राह चित्रं किमपि दर्शयताम् । सूरयः प्रादुर्लक्ष्य कोऽपि वेत्रीह संक्रमम् ॥ १३० ॥

भूपतिः सिद्धदेवज्ञानाहूय वदति स्म सः । रविसंक्रातिसमयमाख्यातास्मत्पुनःसरम् ॥ १३१ ॥

नाडिकापलसङ्ख्याभिस्तं स्फुटं वीक्ष्य तेऽब्रुवन् । आचार्याः^८ स्नाद्गुरोःकोऽश्मससुचिर्नः समर्प्यताम् ॥ १३२ ॥

सांवत्सरस्य च ततो नृपस्तदकरोदरम् । सूरिस्तं समयं सूक्ष्मं ज्ञात्वाऽश्मन्यक्षिपच्च ताम् ॥ १३३ ॥

उवाच सूचिकामेनां^९ मौहूर्तिक ! विनिःकषः । संक्रातिसमये यस्मात् सर्वं जलमयं भवेत् ॥ १३४ ॥

30 गणकोऽपि ततः ग्राह ज्ञानं मे नेयतीदृशाम्^{१०} । प्राप्तं तत्सूरिविज्ञानं दृष्ट्वा भूपो विसिन्मिये ॥ १३५ ॥

एकदा सूरयो राज्ञा घृष्टा दृष्टिविधौ पुनः । विचिन्त्य कथयिष्यामः प्रोच्येति स्वाश्रये ययुः ॥ १३६ ॥

तेर्देवेन्द्राभिधः शिष्यः प्रैक्ष्यत क्षितिपाप्रतः । कथं किंचिद् विसंवादि* यथासौ स्वादानदरः ॥ १३७ ॥

1 'सा च' नास्ति A । 2 A C N °अभिर्दूमियस्स । 3 A प्राशु । 4 A B प्रापुः । 5 A सर्वलोका । 6 N पापमयं । 7 N °चित् । 8 N ततः । 9 N आचार्याः । 10 C सुहूर्तिक । 11 N ज्ञाने मे नियतिर्दृशा । * 'काह विपरीत कर्ह' इति B टि० ।

इति तच्छिक्षितः प्राहो ययौ तत्र जगौ च सः । उचरत्सा दिशो वृष्टिरमुतः पञ्चमेऽहनि ॥ १३८ ॥
संजशे वर्षणं पूर्वदिशस्तत्र दिने स्फुटम् । दिग्बिसंवादतो* राजा किञ्चिन्मन्दादरोऽभवत् ॥ १३९ ॥
कर्मबन्धनिषेधाय तदुपेत्य कृतं च तैः । अमीक्ष्यं राजकार्योणां कथनं कल्मषावहम् ॥ १४० ॥
मानखेटपुरं प्रापुस्तेऽथ कालेन केनचित् । निमित्तप्रमन्यनिष्णाता राज्ञां ज्ञाताः कलावशात् ॥ १४१ ॥

*

§ ८. अथार्यस्वपुटाः सन्ति विद्याप्राप्तसंभृताः । तद्वृत्तमिह जैनेन्द्रमतोह्लासि प्रतन्यते ॥ १४२ ॥

5

तथथा—

विन्ध्योदधिक्लृतापाट^१लाटदेशललाटिका । पुरं श्रीभृशुकच्छा^२ख्यमस्ति रेवापवित्रितम् ॥ १४३ ॥
यानपात्रं भवान्भोयौ यत्र श्रीमुनिमुव्रतः । पातकातङ्कतः पाति स्वर्भुवोभूभवं जनम् ॥ १४४ ॥
तत्रास्ति बलमित्रा^३ख्यो राजा बलमिदा समः । कालिकाचार्य^४जामेयः श्वेयः श्रेयधियां निधिः ॥ १४५ ॥
भवाध्वनीनभयानां सन्ति विश्रामभूमयः^५ । तत्रार्यस्वपुटा नाम सूर्यो विषयोदिताः^६ ॥ १४६ ॥ 10
तेषां च भागिनेयोऽस्ति विनेयो^७ 'शुबनाभिधः । कर्णश्रुत्याप्यसौ प्राहो विद्या जप्राह सर्वतः ॥ १४७ ॥
बौद्धान् वादे पराजित्य वैस्तीर्थं संपसाक्षिकम् । तद्ब्रह्मन्ततो भातुप्रतिरूपैरभ्युच्यत ॥ १४८ ॥
तदा च सौगताचार्य एको^८ 'बडुकराभिधः । गुडशास्त्रपुरात्^९ प्राप्नो जिगीपुजैनशासनम् ॥ १४९ ॥
गुडपिण्डैः पुरा तत्र शत्रुसैन्यमभज्यत । गुडशस्त्रमिति ख्यातिरतोऽस्याजनि विश्रुता ॥ १५० ॥
सर्वांनित्यप्रवादी स चतुरङ्गसभापुरः । जैनाचार्यस्य शिष्येण जितः स्याद्वाद्वादिना ॥ १५१ ॥ 15
कांदिशीकस्ततो मन्वुपूरपुरितमानसः । कोपादनशनं कृत्वा मृत्वा यक्षो बभूव मः ॥ १५२ ॥
निजस्थानेऽवतीर्यासौ सकोपः श्वेतभिक्षुषु । अवजानाति तांसेपामुपसर्गान् दधाति च ॥ १५३ ॥
तत्पुरस्थेन सत्तेन तदार्यस्वपुट^{१०}प्रभुः । तत्र प्रतिद्वयं प्रेय्य ज्ञापितस्तत्पराभवम् ॥ १५४ ॥
'एषा कपलिका बल्स ! नोन्मोच्या कौतुकादपि । कदापि शिक्षयित्वेति जामेयमचलन् ततः ॥ १५५ ॥
पुरे तत्र गतस्तस्य यक्षस्यायतनेऽवसत् । उपानहौ निधायस्य कर्णयोः शयनं व्यधात् ॥ १५६ ॥ 20
यक्षार्चकः समायातस्तं तथा वीक्ष्य भूपतेः । व्यजिह्वपदयो तस्मै कुपितः^{११} 'कुपतिल्लतः ॥ १५७ ॥
समेत्य शयितं बाढं पटं प्रावृत्य सर्वतः । निजैरुत्थापयामास तेऽद्राक्षुः परितः पुनौ^{१२} ॥ १५८ ॥
तैराख्यते पुनः कुद्धो नृपस्तं लेष्टुयष्टिभिः । अघातयन् स घातानां प्रवृत्तिमपि वेत्ति न^{१३} ॥ १५९ ॥
क्षणेन तुमुलो जज्ञे पुरेऽप्यन्तःपुरेऽपि च । पृक्पूर्वन्तः समाजगमुः सोविदा अवदंस्तथा ॥ १६० ॥
रक्ष रक्ष प्रभो ! न्यक्षः शुद्धान्तो लेष्टुयष्टिभिः । अट्टविहितैः कैश्चित् प्रहारैर्जैर्जरीकृतः ॥ १६१ ॥ 25
तदाकर्ण्य नृपो दग्धौ विषालिद्धोऽसकौ ध्रुवम् । संचारयति शुद्धान्ते प्रहारान् स्वं तु रक्षति ॥ १६२ ॥
वदयं माननीयो मे ध्यात्वेति तमसान्वयत् । चटुभिः पटुभिर्मूषः साधिष्टायकदेववत् ॥ १६३ ॥
अथार्यस्वपुटाचार्यः कृत्वा कपटनाटकम् । उत्थितः प्रणतो भूमिमुजा भूयस्त्वमस्तकम् ॥ १६४ ॥
यक्षं प्रोचे मया सादृक्षं चलेति स ततोऽचलत् । तमनुप्राचलन्^{१४} देवरूपकाण्यपराण्यपि ॥ १६५ ॥
चाल्यं नरसहस्रेण तत्र द्रोणीद्वयं तथा । चालितं कौतुकेनेत्यं तत्प्रवेशोत्सवोऽभवत् ॥ १६६ ॥ 30
सत्प्रभावाद्भूतं वीक्ष्य जनेशोऽपि जनोऽपि च । जिनशासनभक्तोऽभून्महिमानं च निर्ममे ॥ १६७ ॥
सुरिचूषेण विज्ञप्तो यक्षं स्थाने न्ययोजयत् । स शान्तो द्रोणियुगलं तत्रैव स्थापितं पुनः ॥ १६८ ॥

* 'दिक्षिनु बहिः पवित्र' इति B टि० । 1 A B ज्ञाता । 2 B N 'पाट' । 3 A 'विश्रामभूमयः' । 4 B C 'विषयोदिताः' । 5 B 'भवना' । 6 N 'बहुकर्णः' ; C 'बहुकरा' ; A 'बहकरा' । 7 A 'स्वपुट' । 8 A B 'आदर्शद्वये नोपलभ्यते श्लोकोऽयम्' । 8 A 'कुपितः कुपितः' ; N 'कुपितः कुपितः' । 9 B N 'पुनौ' ; A 'पुनौ' । 10 C N नः । 11 B 'आरवाहकवद' ।

१९. इतश्च श्रीभृगुक्षेत्रात् यतिद्वितयमागमत् । तेन प्रोचे प्रभो ! प्रैषीत् संघो नौ भवदन्तिके ॥ १६९ ॥
 स्वस्तीयः स विनेयो *वः^१ बलात् कपलिकां ततः । उन्मोक्त्य पत्रमेकं सोऽवाचयद्वारितमियः^२ ॥ १७० ॥
 तत्राकृष्टिर्महाविषा पाठसिद्धाऽस्य संगता । तत्प्रभावाद् बराहारमानीय स्वादतेतराम् ॥ १७१ ॥
 स्थविरैः शिक्षितः कोपात्* सौगतान्तः स्वयं गतः । अतीव भोजने गुदः स्वविषागर्वनिर्भरः ॥ १७२ ॥
- 5 तत्प्रभावेण पात्राणि गतानि गगनाध्वना । भोज्यपूर्वान्युपायान्ति बौद्धोपासकवेदमतः^३ ॥ १७३ ॥
 पात्राणां पुरतः श्राद्धगृहे याति पतद्बहः । स प्रधानासने न्यस्य त्रितये सह पात्रकैः ॥ १७४ ॥
 प्रातिहार्यमिदं दृष्ट्वा श्राद्धा^४ अपि तदादृताः । ततोऽपभाजनामेतां हरतागल्य वेगतः ॥ १७५ ॥
 गुडशक्करपुरात् ते च भृगुकचञ्चं समाययुः । भुवनेन च पात्राणि प्रैष्यन्त श्राद्धवेदमनि ॥ १७६ ॥
 पूर्णानि तानि भोज्यानामायान्ति गगनाध्वना । गुरुभिः कृतयाऽदृश्यशिलया ज्योतिर्नि पुस्तुदुः^५ ॥ १७७ ॥
- 10 स प्रभूनागतान् ज्ञात्वा विह्वेनानेन^६ मीतिभृत् । प्राणेशदथ पूज्याश्च बौद्धानामालये ययुः ॥ १७८ ॥
 बौद्धैरुद्धनतावुकैः सूरिभिर्जल्पितं तथा । वत्स शुद्धोद्धनसुत^७ । बन्दस्वाभ्यागतं हि माम् ॥ १७९ ॥
 प्रतिमास्त्यस्तो बुद्ध आगत्वाहिपुरोऽपतत् । तद्द्वारे चास्ति बुद्धाङ्गः प्रोक्तैः स पदोः पत ॥ १८० ॥
 समेल्य प्रणतः सोऽपि प्रभुपादाम्बुजद्वये । उत्तिष्ठेति गिरा सूरैरेषोऽर्द्धावनतः स्थितः ॥ १८१ ॥
 अद्यापि स तथैवास्ति निम्रं न्धनमि तांभिधः । बुद्धस्थाने तदादेशादेकपात्रेन तु स्थितः ॥ १८२ ॥
- *
- 15 १०. अथो महेन्द्रनामाऽस्ति शिष्यस्तेषां प्रभावभूः । सिद्धप्राभृतनिष्णातस्तद्वृत्तं प्रस्तुवीमहि ॥ १८३ ॥
 नगरी पाटलीपुत्रं वृत्रारिपुरसप्रभम् । दाहडो नाम राजाऽत्र^८ मिथ्यादृष्टिर्निकृष्टधीः ॥ १८४ ॥
 दर्शनव्यवहाराणां विलोपेन बहन्मुदम् । बौद्धानां नम्रतां शैवत्रजे निजेटतां च सः ॥ १८५ ॥
 वैष्णवानां विष्णुपूजात्याजने कौलदर्शने । धम्मिहं मस्तके नास्तिकानामास्तिकतां तथा ॥ १८६ ॥
 ब्राह्मणेभ्यः प्रणामं^९ च जैनपीणां स पापभूः । तेषां च मदिरापानमन्विच्छन् धर्मनिह्वी ॥ १८७ ॥
- 20 आज्ञां ददौ च सर्वेषामाज्ञाभङ्गे स चादिशत् । तेषां प्राणहरं दण्डमत्र प्रतिविधिर्हि कः ॥ १८८ ॥
 नगरस्थितसंघाय समादिष्टं च भुञ्जता । प्रणम्या ब्राह्मणाः पुण्या भवद्विर्बोऽन्यथा वधः ॥ १८९ ॥
 धन-प्राणादिलोभेन मेने तद्वचनं परैः । निष्किञ्चनाः पुनर्जैताः पर्यालोचं प्रपेदिरे ॥ १९० ॥
 देहत्यागात्र नो दुःखं शासनस्याप्रभावना । तत् पीडयति को मोहो देहे यायावरे पुनः ॥ १९१ ॥
 विश्वत्रय गुरुभिः प्रोचे श्रीआर्यस्वपुटप्रभोः । शिष्यामणीर्महेन्द्रोऽस्ति सिद्धप्राभृतसंभृतः ॥ १९२ ॥
- 25 भृगुक्षेत्रे ततः संघो गीतार्थं स्थविरद्वयम् । प्रहिणेतु स चासुप्तिमन्त्रे^{१०} प्रतिविधास्तिति ॥ १९३ ॥
 तथाकृते^{१०} च संघेन तत्पुत्रैः प्रहितोऽथ सः । अभिमन्त्रितमानैषीत् करवीरलताद्वयम् ॥ १९४ ॥
 उवाच च नृपादेशः प्रमाणं गणकैः पुनः । वीक्षणीयो मुहुर्तोऽसौ य आयतिशुभावहः ॥ १९५ ॥
 इति स ज्ञापयामास भूपालाय कृतीश्वरः । स चोत्तेकं दधौ शक्तिरपूर्वकरणे मम ॥ १९६ ॥
 देवहौश्वरचिते लभे स्वीयप्रज्ञानुमानतः । महेन्द्राधिष्ठिता जग्मुः सूर्यस्तमरैः सदः ॥ १९७ ॥
- 30 याज्ञिका दीक्षिता वेदोपाध्याया होमशालिनः । सायंप्रातर्भेता आक्वसथीयाः स्मार्तः ऋत्विजः ॥ १९८ ॥
 गाङ्ग-मृग-चन्दनालेपतिलकौघपवित्रिताः । कापायधौतपोताह्व्याः सोपवीतपवित्रिकाः ॥ १९९ ॥

* द्वितारकान्तर्गतः पाठो नोपलभ्यते A आदर्श । 1 C य मवत्कपलं । 2 B वापि च त्रियः । 3 C N वेदमनः । 4 B N शाकः । 5 A प्रस्तुदुः । 6 N विह्वेन तेन । 7 N शुद्धोद्धनं । 8 N राजास्ति । 9 N प्रमाणं । 10 N कृतेन ।

सिंहासनेषु चित्रेषु गम्बिकाद्यास्तृतेषु ते ।

उपविष्टास्तदा दृष्टा महेन्द्रेण मनीषिणा ॥ २०० ॥—विशेषकम् ।

ऊचे तेन क्षितेनाथ ! यदपूर्वमिदं हि नः । पूर्वं पूर्वामुत्थानं किं वा नमामः पश्चिमांमुत्थानं ॥ २०१ ॥
जल्पमिति^१ करेणालौ करवीरलतां किल ।

संमुखीनां^२ परावृत्य पृष्ठे चाभ्रामयत् ततः ॥ २०२ ॥—युग्मम् । 5

आसन् लुटितशीर्षास्ते निश्चेष्टा मृतसन्निभाः । अमूच^३ भूपतेर्वक्त्रं विच्छाद्यं शशिवह्निने ॥ २०३ ॥

सम्पन्नाश्च तथा सम्बन्धिनस्तेषां कृपाभुवः । जल्पयन्त्यभिधाम्राहं को हि जल्पत्यचेतनः ॥ २०४ ॥

क्रन्दन्ति स्वजनाः सर्वे विकर्म फलितं हि नः । अदृष्टश्रुतपूर्वा हि जैनशीर्षाणां नतिः परे ॥ २०५ ॥

भूपरूपेण कालोऽयं दर्शनानामुपस्थितः । पुस्तकस्यपुराणेषु कथापीठम् नहि श्रुता ॥ २०६ ॥

लत्थायाथासनाद्भूपः पञ्चात्तापमुपागतः । महेन्द्रस्य महेन्द्रस्य धीरेषु न्यपतत् पदोः ॥ २०७ ॥ 10

रक्ष रक्ष महाविद्य ! प्रसीद त्वं ममोपरि । क्षमस्वैकं व्यलीकं मे सन्तो हि नतवत्सलाः ॥ २०८ ॥

संजीवय द्विजनेतान् रुदत्संबन्धियोपतिः । कस्ते माहात्म्यसात्म्यस्य पारं प्राप्तः सुधीरपि ॥ २०९ ॥

इत्याकर्ण्य गिरं प्राह महेन्द्रः शमिनां पतिः । अनात्मज्ञ धराधीश ! कस्ते मिथ्याग्रहोऽलगतः ॥ २१० ॥

निर्वाणसधितस्थुश्चेज्जिना आनन्दचिन्मयाः । *तदधिष्ठायकाः सन्ति प्रत्ययाढ्यास्तथाप्यहो ! ॥ २११ ॥

एवं सृप्यति को नाम प्राकृतोऽपि विडम्बनम्^४ । ब्राह्मणानां गृहस्थानां प्रणामो यद् व्रतस्थितैः^५ ॥ २१२ ॥ 15

दैवतैः शिक्षिता एते त्वदन्यायप्रकोपिभिः । न मे कश्चित् प्रकोपोऽस्ति मादृशां मण्डनं शमः ॥ २१३ ॥

पुनर्बाढं नृपः प्राह त्वमेव शरणं मम । देवो गुरुः पिता माता किमन्यैर्लङ्घिमापितैः ॥ २१४ ॥

अमूर् जीवय जीवातो ! जीवानां करुणां कुरु । अथाबोचत् कृती देवान् सान्त्वयिष्ये प्रकोपिनः ॥ २१५ ॥

विद्यादेव्यः पोडशापि चतुर्विंशतिसंख्यया । जैना यक्षास्तथा यक्षिण्यश्च वोऽभिदधाम्यहम् ॥ २१६ ॥

अज्ञानादस्य भूपस्यापराधं जिनशासने । द्विजैरस्मीभिस्तत् क्षम्यं मानवाः स्युः कियदृशः ॥ २१७ ॥ 20

इत्युक्ते 'तेन दैवी वाक् प्रादुरासीद् दुरासदा । एषां प्रव्रज्यया मोक्षोऽन्यथा नास्त्यपि जीवितम् ॥ २१८ ॥

अभिषेकेण तेषां गीमुत्कला च व्यधीयत । पृष्टा अङ्गीकृतं तैश्च को हि प्राणान् न वाञ्छति ॥ २१९ ॥

उत्तिष्ठेति तेनोक्त्वाऽभ्राम्यताथापरा^६ लता । सजीवभूवुः प्राग्बन्त ते जैना ह्यमितशक्तयः ॥ २२० ॥

संधेन सह रोमाञ्चाङ्कुरकन्दलितात्मना । राज्ञा कृतोत्सवेनाथ स्वं विवेशाश्रयं मुनिः ॥ २२१ ॥

प्रव्रज्योत्सवमाधास्यन् सङ्कलने द्विजन्मनाम् । न्ययेभ्यतार्यस्वपुटप्रभुः^७ कर्त्तुं जल्पता^८ ॥ २२२ ॥ 25

एवं प्रभावभूमेस्ते कीदृगस्ति गुरुः^९ प्रभो ! । इत्युक्तः श्रीमहेन्द्रोऽसौ प्राह कोऽहं तदप्रतः ॥ २२३ ॥

माजरीरेभ्य इव क्षीरं सौगतेभ्यो व्यमोच्यत । अश्वारवधोघनीर्थं श्रीभृगुकच्छपुरे हि यैः ॥ २२४ ॥

श्रीआर्यस्वपुटाख्यानां प्रभूणां महिमाद्भुतम् ।

तेषां स्तोतुमलं कः स्याद् वादिद्विपहरिभियाम् ॥ २२५ ॥—युग्मम् ।

चारित्रादमनि संप्रपीड्य मदनं पात्रे^{१०} वरिष्ठात्मके 30

बृद्धभेदभरे तपोऽनलभिलज्जवाले विपक्वः स्फुटम् ।

1 N जल्पन्ति निरुद्रे । 2 C N संमुखानां । 3 A नृपतेर्वक्त्रं । 4 A तथापि । 5 A विद्वन्मति । 6 A व्रतस्थितिः । 7 A C जनेन । 8 A आसताथापरा ; B प्रासताथापरा । 9 A °स्वपुटः । 10 A जल्पता । 11 B N प्रभोः । 12 A पात्रेचरिष्ठा ।

रोदःकुक्षरकुण्डके सितरुचिष्योत्साम्लके यथाशो-

राशिः स्यादवसेकिमोऽभ्रविवरः स्थायः सतां सोऽवतात् ॥ २२६ ॥

अथासौ ब्राह्मणैः साढं संवेनानुमतो ययौ । उपपूज्यं दीक्षिताश्च वाडवाः प्रभुभिस्ततः ॥ २२७ ॥

इत्यार्यस्वपुटश्चक्रे शासनस्य प्रभावनाम् । उपाध्यायो महेंद्रश्च प्रसिद्धिं प्रापुरद्भुताम् ॥ २२८ ॥

अश्वावबोधतीर्थे च प्रभावकपरम्परा । अद्यापि विद्यते यस्य सन्ताने सूरिमण्डली ॥ २२९ ॥

*

§ ११. सूरिः श्रीपादलिप्तः प्रागाख्यातगुरुसन्निधौ । प्रतीतप्रातिहाय्याणि तानि शास्त्राण्यधीतवान् ॥ २३० ॥

पादलिप्ताख्यभाषा च विद्वत्सङ्केतसंस्कृता । कृता तैरपरिज्ञेयोऽन्येषां यत्रार्थ इष्यते ॥ २३१ ॥

आवर्जितश्च भूपालः कृष्णाख्यः संसदा सह । न वदात्यन्यतो गन्तुं गुणगृहो मुनीशितुः ॥ २३२ ॥

अथार्यस्वपुटः सूरिः कृतभूरिप्रभावनः । अन्तेऽनशनमाधाय दैवीभुवमशिशियत् ॥ २३३ ॥

श्रीमहेन्द्रस्तस्तेषां पट्टे सूरिपदेऽभवत् । तीर्थयात्रां प्रचक्राम ज्ञानैः संयमयात्रया ॥ २३४ ॥

पुरा ये पाटलीपुत्रे द्विजाः प्रमजिता बलात् । जातिवैरेण तेनात्र ते मत्सरमधारयन् ॥ २३५ ॥

संधेन पादलिप्तस्य विश्वैर्विज्ञापितं नरैः । ततस्तेषां समादिशत् स विमृश्य प्रमुस्तदा ॥ २३६ ॥

कार्त्तिक्यामहमेष्ट्यामीत्युक्त्वा तान् स व्यसर्जयत् । ततो राजानमाष्टच्छय भृगुकच्छं समाययौ ॥ २३७ ॥

पूर्वाह्णे व्योममार्गेण रत्नबद्धास्त्रारुतिः । अवतीर्णो विशीर्णैः श्रीमुव्रतजिनालये ॥ २३८ ॥

तत्रागतं तमुप्रेक्ष्य भास्वन्तमिव भूगतम् । लोकः कोक इवानन्दं प्राप दुष्प्रापदर्शनम् ॥ २३९ ॥

चित्रात् तत्रागमद् राजा नमश्चक्रे च^१ तं गुरुम् । महादानं^२ ददौ तत्र भक्त्या संचसमन्वितः ॥ २४० ॥

तत् प्रदापितमर्थिभ्यो द्रव्यं गुरुभिरद्भुतम् । द्विजा व्योमाश्वगं तं च दृष्ट्वाऽतिभयतोऽनशनम् ॥ २४१ ॥

राजाह सुकृती कृष्णः पूज्यैर्यो न विमुच्यते । दर्शनस्यापि नाहोः स्मो मूले जाता वयं कथम् ? ॥ २४२ ॥

क्रियन्त्यपि दिनान्यत्रावतिष्ठत्वं सुखाय नः । प्राहुः पूज्याश्च युक्तैर्बावस्थितिर्भवदन्तिके ॥ २४३ ॥

संघादेशो ह्यनुलङ्घ्यः श्लेहश्च नृपतेरपि । पुरस्तस्यापराहे चागमनं प्रतिशुश्रुवे ॥ २४४ ॥

ततः शशुज्जये रैवतके संमेतपर्वते । अष्टापदे च कर्त्तव्या तीर्थयात्रा ममाधुना ॥ २४५ ॥

^३आष्टोऽपि महाराज ! तज्ज्ञेन भव भक्तिमान् । इत्युक्त्वाऽऽकाशमार्गेण यथाकृचि ययौ प्रभुः ॥ २४६ ॥

*

§ १२. तीर्थयात्रां प्रकुर्वाणः पादचारेण सोऽन्यदा । सुराष्ट्राविषयं प्रापदपारश्रुतपारगः ॥ २४७ ॥

तत्रास्ति विगतातट्टा ढंकाणाम् महापुरी । श्रीपादलिप्तस्तत्रायाद्^४ विहरन् प्रवलीलया ॥ २४८ ॥

तत्र नागार्जुनो नाम रससिद्धिविदां वरः । भाविशिष्यो गुरोस्तस्य तद्भूतमपि कथ्यते ॥ २४९ ॥

अस्ति क्षत्रियमूर्धन्यो धन्यः समरकर्मसु । संग्रामनामा विख्यातस्तस्य भार्याऽस्ति^५ सुव्रता ॥ २५० ॥

सहस्रफणशेषाहिस्वप्रसंसूतिस्थितिः । कृतनागार्जुनाभिख्यस्तयोः पुत्रोऽस्ति पुण्यभूः ॥ २५१ ॥

स वर्षत्रयदेशीयोऽन्यदा श्रीडन् शिशुव्रजैः । सिंहाभर्कं विदार्यागात् तस्मान् किञ्चिद् भक्षयन् ॥ २५२ ॥

पित्रा निवारितः क्षात्रे कुले भक्ष्यो नखी नहि । तदागतेन चैकेन सिद्धपुंसेति वर्णितम् ॥ २५३ ॥

मा विपीद स्वपुत्रस्य विहितेन नरोत्तम ! । अशक्यास्वादस्तस्यास्वादं प्राप्स्यत्यतो सुतः ॥ २५४ ॥

विनिद्र उद्यमी भास्वानात्वाद्यादपि तेजसा । प्रवृद्धपुरुषैः संगमङ्गीचके कलाद्वृतेः ॥ २५५ ॥

गिरयः सरितो यस्य गृहाङ्गणमिवाभवन् । दूरदेशान्तरं गेहान्तरं भूरिकलादरात् ॥ २५६ ॥
 *नाग-वंगीकृताभ्यासस्ताररङ्गस्य^१ रङ्गभूः । संप्रही चौषधीनां यो रससिद्धिकृतामिह ॥ २५७ ॥
 यः सत्त्वं तालके पिष्टं गन्धके द्रावमभ्रके । जारणं मारणं सूते वेत्ता छेत्ता सुदुःस्थिते ॥ २५८ ॥
 सहस्रलक्षकोट्यंशधूमवेधान् रसायनम् । *पिण्डबद्धान् चकाराथ नदीष्णो रससाधने ॥ २५९ ॥
 स महीमण्डलं भ्रान्त्वाऽन्यदा स्वपुरमासदत् । पादलिप्तं च तत्रस्थं जज्ञे निःसंख्यसिद्धिकम् ॥ २६० ॥^५
 पर्वताभितभूमी च कृतावासः स्वशिश्यतः । अकार्षीत् पादलेपार्थं ज्ञापनं गणभृत्यतेः ॥ २६१ ॥
 तृणरत्नमये पात्रे सिद्धं रसमदौक्यत् । छात्रो नागार्जुनस्य श्रीपादलिप्तप्रभोः पुरः ॥ २६२ ॥
 स प्राह रससिद्धोऽयं दौकने कृतवान् रसम् । स्वान्तर्द्धनमहो ज्ञेहस्तस्येलेवं स्मितोऽभ्यधात्^२ ॥ २६३ ॥
 पात्रं हस्ते गृहीत्वा च भित्तावास्फाल्य खण्डशः । चके च तन्नरो दृष्ट्वा व्यपीदद् वक्रवक्त्रभृत् ॥ २६४ ॥
 मा विपीद तव श्राद्धप्राश्वतो भोजनं वरम् । प्रदापयिष्यते चैवमुक्त्वा संमान्य भोजितः ॥ २६५ ॥ 10
 तस्मै चापृच्छपमानाय काचामत्रं प्रपूर्य सः । प्रश्रावस्य ददौ तस्मै प्राभृतं रसवादिने ॥ २६६ ॥
 नूनमसद्गुरुमूर्खो योऽनेन ज्ञेहमिच्छति । विमृशन्निति स स्वामिसमीपं जग्मिवांस्ततः ॥ २६७ ॥
 पूर्यैः सहाद्भुता मैत्री तस्येति स्मितपूर्वकम् । सम्यग् विज्ञाय वृत्तान्तं तदमत्रं समर्पयत् ॥ २६८ ॥
 द्वारमुन्मुष्य यावत् स सन्निधत्ते दृशोः पुरः । आजिघ्रति ततः क्षारविश्रगन्धं स बुद्धवान्^३ ॥ २६९ ॥
 अहो निर्लोभतामेप मूढतां चासृष्टेदथ । विमृश्येति विपादेन वभंजाश्रमिने सोऽपि तत् ॥ २७० ॥ 15
 दैवसंयोगतस्तत्रैकेन वक्षिः प्रदीपितः । भक्ष्यपाकनिमित्तं च क्षुत् सिद्धस्यापि दुःसहा ॥ २७१ ॥
 पक्ता नृजलवेधेन वक्षियोगे सुवर्णकम् । सुवर्णं सिद्धमुत्प्रेक्ष्य सिद्धशिष्यो विसिन्धिये^४ ॥ २७२ ॥
 व्यजिह्वपद् गुरुं सिद्धं सिद्धिस्तस्याद्भुता प्रभो ! । प्रावा हेमी भवेद् यस्य मलमूत्राविसङ्गमे ॥ २७३ ॥
 ततो नागार्जुनः सिद्धो विस्मयस्मेरमानसः । दध्यौ स मम का सिद्धिर्दारिद्र्यं कुर्वतः सदा ॥ २७४ ॥
 कास्तेऽत्र चित्रको रक्तः कृष्णमुण्डी च कुत्र सा । शाकम्भर्याश्च लवणं वक्रकन्दश्च कुत्र च^५ ॥ २७५ ॥ 20
 इत्येवं दूरदेशस्यौपधपिण्डान् प्रपिण्डयन् । भिक्षाभोजनतो ग्लानदेहोऽहं सर्वदाऽभवम् ॥ २७६ ॥—युग्मम्
 आचार्योऽयं शिशुत्वादिप्यारभ्य प्राप्तपूजनः । सुखी विहायोगामिन्या सिद्ध्या साध्यानि साधयन् ॥ २७७ ॥
 तथा यहैमध्यस्या मलमूत्रादयो वसु । साधयन्ति^६ मृदमादिद्रव्यैस्तस्यास्तु का कथा ॥ २७८ ॥
 रसोपकरणं मुक्त्वा ततोऽसौ प्रभुसन्निधौ । जगाम विनयानम्रमौलिर्मदभरोज्जितः ॥ २७९ ॥
 प्रणम्य चावदन्नाथ ! सिद्धिगर्वः स सर्वतः । समागलत् प्रभौ दृष्टे देहसिद्धे जितसृहे ॥ २८० ॥ 25
 ततः प्रभुपदाम्भोजं सदाप्यवलगाम्यहम् । मिष्टान्नं लभमानस्य कद्वं कस्य रोचते ॥ २८१ ॥
 इति श्रीपादलिप्तस्य चरणक्षालनादिकम् । देहशुश्रूषणं नित्यं विदधाति प्रशान्तगीः ॥ २८२ ॥
 सूरयश्च मुनिप्राते गते विचरितुं तदा । प्रागुक्तपञ्चतीर्थ्या^{१०} ते गत्वा व्योम्ना प्रणम्य च ॥ २८३ ॥
 समायान्ति मुहूर्तस्य मध्ये नियमपूर्वकम् । विद्याचारणलब्धीनां समानास्ते कलौ युगे ॥ २८४ ॥
 आयातानामथैतेषां चरणक्षालनं ध्रुवम् । जिज्ञासुरौपधानीह निर्विकारश्चकार सः ॥ २८५ ॥ 30

1 A सूरि । * 'सीसू तक्त्वं' इति B टि० । † 'सुवर्णं' इति B टि० । 2 B वक्षिबद्धान् ; C विद्धबद्धान् । 3 N व्यधात् ।

4 B N काचपात्रं । † एतत्सोपरी B आदेशे निम्नगतं पद्यमुद्दिष्टितं लभ्यते पृष्ठपात्रं मागे—

छेषधम्पकचतुचन्दनवने रक्षा करीरद्वये हिंसा हंसमयूरकोकिलकुले काकेषु लीलरतिः ।

मातंगे खरविक्रयः समदुलां कर्पूरकर्पासयो एषा वस्त्र विचारणा गुणगणे देशाय तस्यै नमः ॥

5 N वा । 6 N सुवर्णसिद्धिः । 7 B सिन्धो विसिन्धियेवु च । 8 N वा । 9 N साधयन्ती । 10 N 'तीर्थान्दे ।

स जिघ्रन् विमुञ्चन् पश्यन् स्वादयन् संसृजन्नपि । प्रह्लादलादौषधानां जज्ञे सप्ताधिकं शतम् ॥ २८६ ॥
 विधावौषधसंयोगं ततः कल्कं चकार सः । पादमालेपयन् तेनोच्छलितो गगनं प्रति ॥ २८७ ॥
 स ताम्रचूडसंपातं कृत्वा च न्यपतद् गुणी । उच्चैःप्रदेशान् पातेन जानौ गुल्फे च पीडितः ॥ २८८ ॥
 रक्ताभ्यक्तव्रणछिन्नजङ्घो दृष्टः क्षमीधरेः । उक्तं च किमहो ! पादलेपः सिद्धो गुरुं विना ? ॥ २८९ ॥
 5 सोऽप्रवीणं सिप्तं कृत्वा नास्ति सिद्धिर्गुरुं विना । मित्रप्रह्लादलेपे किंतु परीक्षां चक्रिबानहम् ॥ २९० ॥
 प्राह श्रीपादलिप्तोऽपि प्रसन्नस्तस्य सत्यतः । शृणु नाहं नतेस्तुष्टो रससिद्ध्या न तेऽनया ॥ २९१ ॥
 शुश्रूषयानया नापि; परं प्रह्लादलेन ते । तोषोद्विह्वलनात् को हि वस्तुनामानि बुध्यते ॥ २९२ ॥
 ततो दास्यामि ते विधां परं मे गुरुदक्षिणाम् । कां दास्यसि स चोवाच यामादिशसि मे प्रभो ! ॥ २९३ ॥
 ऊचे च गुरुणा सिद्ध ! त्वयि क्षिप्रं मनो मम । उपदेक्ष्यामि ते पथ्यं तथ्यं गाथां ततः शृणु ॥ २९४ ॥

10

सा च—

दीहरफणिदनाले महिहरकेसरदिमाबहुदलिले ।

ओपियङ्ग कालभमरो जणमयरन्दं 'पुहङ्गपउमे' ॥ २९५ ॥

ततो विश्वहितं धर्ममाद्रियस्व जिनाश्रयम् । तथेति प्रतिपन्ने च तेन तद् गुरुरादिशत् ॥ २९६ ॥
 आरनालविनिर्द्धौततन्दुलामलवारिणा । पिष्टौषधानि पादौ च लिप्त्वा व्योमावधगो भव ॥ २९७ ॥
 16 तथैव विहितेऽसौ च जगाम गगनाध्वना । पक्षिराजवदुद्गीय यथामिलपितं भुवम् ॥ २९८ ॥
 कृतज्ञेन ततस्तेन विमलाद्रेकपत्यकाम् । गत्वा समृद्धिभाक् चक्रे पादलिप्ताभिधं पुरम् ॥ २९९ ॥
 अधिलकायां श्रीवीरप्रतिमाधिष्ठितं पुरा । चैत्यं विधापयामास स सिद्धः साहसीधरः ॥ ३०० ॥
 गुरुमूर्तिं च तत्रैवास्थापयन् तत्र च प्रभुम् । प्रत्यष्टापयदाह्वयार्हद्विम्बान्यपराण्यपि ॥ ३०१ ॥
 श्रीपादलिप्तसुरिश्च श्रीवीरपुरतः स्थितः । स्तवं चक्रे वरं 'गाहाजुअलेणे'ति संहितम् ॥ ३०२ ॥
 20 गाथाभिश्चेति सौवर्ण-व्योमसिद्धी सुगोपिते । प्रभुर्जल्प नामागयाः प्रबुध्यन्तेऽधुनातनाः ॥ ३०३ ॥
 तथा रैवतकक्षमाशुद्धो दुर्गसमीपतः । श्रीनेमिचरितं श्रुत्वा तादृशाग्रभोमुखात् ॥ ३०४ ॥
 कौतुकान् तादृशं सर्वमावासादि व्यधादसौ । दशार्हमण्डपं श्रीमदुग्रसेननृपालयम् ॥ ३०५ ॥
 विवाहादिव्यवसां च वेदिकायां व्यधान् तदा । अद्यापि धार्मिकैस्तत्र गतैस्तन् प्रेक्ष्यतेऽखिलम् ॥ ३०६ ॥

ॐ

§ १३. इतः पृथ्वीप्रतिष्ठाने नगरे सातवाहनः । सार्वभौमोपमः श्रीमान् भूप आसीद् गुणावनिः ॥ ३०७ ॥

25

तथा श्रीकालकाचार्यस्त्रीयः श्रीयशोनिधिः । भृगुकच्छपुरं पाति बलमित्राभिधो 'नृपः' ॥ ३०८ ॥
 अन्येयुः पुरनेतृषु ररुधे सातवाहनः । द्वादशाब्दानि तत्रास्थाद् वहिर्न व्याहतं तु तत् ॥ ३०९ ॥
 अथाक्षय्यग्रहे दुर्गे निर्बिण्णश्चिरकालतः । श्रीपादलिप्तशिष्यस्तन्मन्त्री नाथं व्यजिज्ञपत् ॥ ३१० ॥
 प्राहयिष्याम्यहो दुर्गं भेदात् तत् प्रेषयस्व माम् । एवमस्त्विति तेनोक्ते निर्ययौ शिबिरात्ततः ॥ ३११ ॥
 स भागवतवेषेण प्राविशन्नगरान्तरा । भूपालमन्दिरे गत्वा तत्रार्थं च व्यलोकयत् ॥ ३१२ ॥
 30 जीर्णदेवगृहोद्धारो महादानानि सत्क्रिया । पुण्याय स्फुर्यतो दुर्गरोधाद्यापन्निवर्तते ॥ ३१३ ॥
 सोऽपि संरोधनिर्बिण्णस्तदाक्षितो व्यधाददः । धर्मोपदेश आपत्सु कार्यपक्षे हि जायते ॥ ३१४ ॥
 धर्मस्थानानि भज्यन्ते बहिर्यत्राश्रम^१गोलकैः । समारचयते राजा तस्य धर्मोपदेशतः ॥ ३१५ ॥

1 B N °वतीनां । 2 N दापयति । 3 B N तुह्यते । 4 B N ऽमवत् । 5 N नृप । 6 N भवत् । 7 A °गृहोद्धारः ।
 8 N दानादि° । 9 N स्फुर्यते; A B स्फुर्यते । 10 N °रोधाद्यापि° । 11 A यत्रा° ।

पौनःपुन्येन भज्यन्ते निष्पाद्यन्ते पुनः पुनः । एवं च बलमित्रस्य सर्वस्वं निष्ठितं तदा ॥ ३१६ ॥

श्रीसातवाहनो दुर्गं मंत्रिबुद्ध्या ततोऽग्रहीत् । तन्निगृह्य महीपालं नगरं स्वं ययौ मुदा ॥ ३१७ ॥

§ १४. अन्यथा तस्य राजेन्दो राज्यं विदधतः सतः । चत्वारः शास्त्रसंक्षेपकवयो द्वारमध्ययुः ॥ ३१८ ॥

प्रतीहारेण ते राज्ञो विश्वस्य भवनान्तरा । मुक्ता एकैकपादं च श्लोकस्याहुर्नृपाप्रतः ॥ ३१९ ॥

तथा हि—

5

जीर्णे भोजनमात्रेयः; कपिलः प्राणिनां दया ।

बृहस्पतिरविश्वासः; पाञ्चालः^१ स्त्रीषु मार्दवम् ॥ ३२० ॥

पूर्वं प्रशस्य^२ तेषां स महादानं ददौ प्रभुः । परिवारो न किं स्तोतीत्युक्ते तैराह भूपतिः ॥ ३२१ ॥

भोगवत्यभिधां वारवनितां त्वं स्तुतिं कुरु । पादलिप्तं विना नान्यः स्तोतव्यो मम साऽज्वलीत् ॥ ३२२ ॥

आकाशमार्गजंघाढो विद्यासिद्धो महाक्रियः । पादलिप्ताद् ऋते कोऽन्य एवविधगुणावनिः ॥ ३२३ ॥ 10

सांघिविप्रहिको राज्ञः शंकरो नाम मत्सरी । असहिष्णुः स्तुतिं तस्यावादीशदीनवस्थितिः ॥ ३२४ ॥

मृतो जीवति यस्तस्य पाण्डित्यं प्रकटं वयम् । मन्यामहेऽपि ते कीरा विद्वांसो गगनेचराः ॥ ३२५ ॥

भोगवत्याह तत्रेदमपि संभाव्यते ध्रुवम् । अतुल्यप्रभावा जैना देवा इव महर्षयः ॥ ३२६ ॥

मानस्वेदपुरात् कूटणमापृच्छय्य स भूपतिः । श्रीपादलिप्तमाहासीदितस्मादेव कौतुकात् ॥ ३२७ ॥

आययौ नगराद्वाङ्मोघाने जैनो मुनीश्वरः । विद्वान् बृहस्पतिर्ज्ञात्वा परीक्षामस्य चक्रिवान् ॥ ३२८ ॥ 15

विलीनसर्पिषा पूर्णं रौप्यकञ्चोलाकं ततः । प्रेषिवान् निपुणेनैव स प्रभोस्तददर्शयत् ॥ ३२९ ॥

धारिणीविधया सूचीमवस्थाप्योङ्कुसंस्थितिं^३ । प्रैषयत् तेन तद् दृष्टं विवर्णोऽथ बृहस्पतिः ॥ ३३० ॥

अध्याभ्याग्य भूपालः प्रवेशोत्सवमादधे । गुरोरुपाश्रयस्तस्य महार्हस्य प्रदर्शितः ॥ ३३१ ॥

कथा तरङ्गलोलाख्या व्याख्याताऽभिनवा पुरः । भूपस्य तत्र पाञ्चालः कविर्भृशमसूयितः ॥ ३३२ ॥

प्रशंसति कथां नैव दूषयेत्^४ प्रत्युताधिकम् । रासभस्य मुखात् किं स्यात् शान्तिपानीयनिर्गमः ॥ ३३३ ॥ 20

मदूप्रयेभ्यो मुषित्वार्थविन्दुं कथेयममयि । बालगोपाङ्गनारङ्गसङ्गि श्वेतद्रुचः सदा ॥ ३३४ ॥

विदुषां चित्तरङ्गं नोत्पादयेत् प्राकृतं हि तत् । स्तोति भोगवतीं श्वेतत् तादृशां तादृगोचिती ॥ ३३५ ॥

§ १५. अन्यथा कपटात् स्वस्य मृत्युमैक्षयत प्रभुः । 'हाहा! पूकारपूर्वं च जनस्तत्रामिलद् घनः ॥ ३३६ ॥

शिविकान्तस्तनुः साधूश्लिष्टा^५ यावत्समाययौ । वादित्रैर्वाद्यमानेभ्यः पञ्चालभवनप्रतः ॥ ३३७ ॥

तावद् गेहाद् विनिष्कामन जङ्गेऽसौ शोकपूरितः । आह हाहा! महासिद्धिप्राप्तं सूरियैर्दिवम् ॥ ३३८ ॥ 25

मादृशोऽसूययाक्रान्तः सत्पात्रे सूनृतव्रते । अकुर्वत दृशो रक्ता मोक्षो नास्ति तदेनसः ॥ ३३९ ॥

यत उक्तम्—

आकरः सर्वशास्त्राणां रत्नानामिव सागरः ।

गुणैर्न परितुष्यामो यस्य मत्सरिणो वयम् ॥ ३४० ॥

तथा—

30

सीसं कहवि न कुट्टं जमस्स पालिस्ययं हरंतस्स ।

जस्स मुहनिज्झराओ तरंगलोला नई वृढा ॥ ३४१ ॥

पञ्चालसत्यवचनाजीवितोहऽमिति भुवन् । उत्तस्यौ जनताहर्षोरावेण सह सूरिराद ॥ ३४२ ॥

1 A N पाञ्चाली^१ । 2 A प्रवेश । 3 N संस्थिति । 4 A B द्वेषवेत्; C देवान् । 5 N दाहात् । 6 N साधुश्लिष्टा;
C साधूश्लिष्टा ।

- अनेराकुश्यमानश्च ततोऽसौ गुणिमत्सरी । निर्वाख्यमानो न्यङ्कारपूर्वमुर्वीपतेर्गिरा ॥ ३४३ ॥
 रक्षितो मानितश्चाथ बन्धुबन्धुरसौहृदैः । श्रीपादलिप्तगुरुभिर्गुरुविशामदोज्झितैः ॥ ३४४ ॥
 श्रावकाणां यतीनां च प्रतिष्ठा दीक्षया सह । उत्थापना प्रतिष्ठाहर्द्विम्बानां गुप्तदामपि ॥ ३४५ ॥
 यदुक्तविधितो बुद्ध्या विधीयतात्र सूरिभिः । निर्वाणकलिकाशानं प्रभुश्चक्रे कृपावशात् ॥ ३४६ ॥
 5 प्रश्नप्रकाश इत्याख्यं ज्योतिःशानं च निर्ममे । लाभालाभादिपृच्छासु सिद्धादेशः^१ प्रवर्तते ॥ ३४७ ॥
 अन्यदायुः परिह्राय सह नागार्जुनेन ते^२ । विमलाद्रिमुपाजग्मुः श्रीनाभेयं बवंदिरे ॥ ३४८ ॥
 सिद्धिक्षेत्रशिरःसारशिखं सिद्धिशिलातुलाम् । क्षमसंवेगनिधय एकामासेदुरादरात् ॥ ३४९ ॥
 प्रायोपवेशनं सद्य आस्थाय शशिरोचिपा । धर्मध्यानान्भसा विध्यापितरागादिवह्वयः ॥ ३५० ॥
 मनोवचनकायानां चेष्टाः^३ संहृत्य सर्वतः । शुक्लध्यानसमानान्तःकरणावस्थितिस्थिराः^४ ॥ ३५१ ॥
 10 द्वात्रिंशद्वासरान् सम्यग् लयलीनमनःक्रमाः । देहं जीर्णकुटीतुल्यमुज्झित्वा प्रकटप्रभाः ॥ ३५२ ॥
 द्वितीयकल्पे देवेन्द्रसामानिकतनूभूतः ।

अभूवन्नर्चिता भूपैः श्रीपादलिप्तसूरयः ॥ ३५३ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

- उत्पत्तिसिद्धिपटुरत्र स रुद्रदेवसूरिर्गुरुः अमणसिंहनिभित्सिद्धः^५ ।
 विद्याभृदार्यखपुटप्रभुरेष सिद्धोपाध्याय इत्यतिशयप्रकटो महेन्द्रः ॥ ३५४ ॥
 15 चत्वार इत्यनवधिप्रभसिद्धविद्याः श्रीपादलिप्तसहिता विनुता मयैते ।
 यत्किंचिदत्र गदितं न चरित्रशेषमज्ञानतस्तदिह वृत्तविदः क्षमन्ताम् ॥ ३५५ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपटसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीपादलिप्ताख्यया

- 20 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशादितः शृङ्गोऽगमत् पञ्चमः ॥ ३५६ ॥
 पूर्वमुनिवृत्तवीते मम गौश्वरितातितृप्तिमो मत्ता ।
 कूटपथे गच्छन्ती वशिता प्रद्युम्नगोपतिना ॥ ३५७ ॥

॥ *इति श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्धः पञ्चमः ॥

॥ ग्रन्थाम् ३७३, अक्षर २८ उभयं ११०८ अक्षर ११ ॥ छ ॥

1 A B सिद्धादेशः । 2 N मते । 3 A C चेष्टां । 4 A *स्थितिः स्थिरा; C °स्थिति स्थिरा । 5 N °सिद्धः । * B आदर्श
 'इति श्रीप्रद्युम्नसूरिचरिते श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्धः' एतादृशोऽयं पुष्पिकाख्यो कल्पते ।

६. श्रीविजयसिंहसूरिचरितम् ।

५१. श्रीविजयसिंहसूरिगुटिकासिद्धः कथं पथि गिरां स्यात् ।

गुप्ता दर्शनमात्राद् यस्याम्बाऽदान् सुरी गुटिकाः ॥ १ ॥

अष्टमहासिद्धिनिषेत्सस्य बहिष्यामि कमपि वृत्तलवम् । वृद्धकृतिवचःश्रवणप्रवणप्रणिधानपरतन्त्रः ॥ २ ॥

तीर्थमश्वबोधं श्रीमेकलकन्यकातटे जयति । तत्र गुरुरसौ समभूत् तद्गुप्तान्तोऽपि वक्तव्यः ॥ ३ ॥ ५

कनकगिरिशिखरसोदरतुङ्गप्रकारबलयपरिकलितम् । श्रीपुरमिति नाम्नासीत् पुरा पुरं सकलपुरमुकुटः ॥ ४ ॥

तस्य च बहिरुपाने समवासार्याद् द्वितीयजिननाथः । श्रीमानजितस्वामी तत्तीर्थं पूर्वमिति विदितम् ॥ ५ ॥

पश्चात्पुष्कलकालेऽतीते चन्द्रप्रभः प्रभुरवासीत् । उद्यान एतदीये नाम्ना च सरस्वतीपीठे ॥ ६ ॥

पुनरपि बहुकालेन क्षीणं तद् भृगुरिति प्रथितनामा । उद्ग्रे च महर्षिर्भृगुपुरमभवत् ततःप्रभृति ॥ ७ ॥

बन्धो मेरुगिरीन्द्रे चन्द्रार्थमकिरणरज्जुविलारे । यत्कीर्तिवंशनटी नृत्यति विधेषु सभ्येषु ॥ ८ ॥ 10

स नृपतिरिह जितशत्रुः शत्रुभेणीपतङ्गगणदीपः ।

कलिकालकलुषतामसविघटनपटुरात्मविषयोऽभूत् ॥ ९ ॥—युग्मम् ।

छागानां शतषट्कं त्रिन्यूनं सोऽन्यदा महीनाथः । विप्रोपदेशमासाद्य यक्षविधये जुहाव भृशम् ॥ १० ॥

अन्ये दिने द्विजैस्तेरानाय्यत होतुमत्र पट्यान्धः । रेखादर्शनतोऽस्य च पूर्वभवः स्मृतिपथं प्राप्तः ॥ ११ ॥

अथ मुनिसुव्रतनाथस्तं सति पूर्वजन्मसुहृदम् । ज्ञात्वा निश्चयेकस्यामतीत्य गव्यतिर्विश्रुतम् ॥ १२ ॥ 15

तस्य प्रबोधनायं तदा प्रतिष्ठाननामतो नगरात् । सिद्धपुरे विश्रम्य क्षणमेकमुपाजगामात्र ॥ १३ ॥

कोरिंटकाभिधाने परिकरितस्त्रिशता मुनिसहस्रैः ।

बाह्योद्याने समवासार्याभूतदुर्मत्याधः ॥ १४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

सर्वज्ञं तं मत्वा सम्प्राप्तस्तेन वाजिना सहितः । राजा गत्वा नत्वा यक्षफलं तदनु पप्रच्छ ॥ १५ ॥

अबद्ध जिनापीशः प्राणिषपात् ते भवन्ति नरकफलाः । अश्वश्च साक्षुनेत्रः प्रमुदर्शनतस्माद जज्ञे ॥ १६ ॥ 20

जिनपतिरबोधयदमुं नृपतिसमं यथा शृणु तुरङ्ग ! । स्वं पूर्वभवं धीमन्प्रवधानपरश्च बुध्यस्व ॥ १७ ॥

५२. प्रागत्र पुरेऽवासीत् ससुद्रदत्ताख्यया वणिग् जैनः ।

तस्य च सागरपोतो मिथ्यादृष्टिः सुहृत् समभूत् ॥ १८ ॥

जीबार्हिसाख्ये सुमुद्रदत्तेन बोधितो धर्मम् । स द्वादशव्रतधरः शनैश्च सुकृतीश्वरः समभूत् ॥ १९ ॥

तस्य प्राक्कर्मवशात् क्षयनामा चान्यदाऽभवद् रोगः । निजधर्मत्यागादयमस्याभूत् तन्निजाः प्राहुः ॥ २० ॥ 25

तस्यापि भावहानिर्व्याधिप्रसक्त्यै संवभूव तदा । स्वकजनवचनैः को विप्रलभ्यते न चटुपटुभिर्वा ॥ २१ ॥

पर्वण्युदगयनाख्ये क्रियमाणे लिङ्गपूरणमहे^१ च । आह्वियमाणेषु तथा^२ प्राज्येष्व्याज्येषु कुतपेभ्यः ॥ २२ ॥

अश्वन्युज्जिततल्लेशसंगताः किल धृतेलिमा अमिताः । किंरपादाघातैः क्षुण्णाः स ददर्श सघृणमनाः ॥ २३ ॥

प्रत्यावृत्तः सागरपोतः सदयो निनिन्द तं धर्मम् । निःशूकैस्तैश्च तदा स यष्टिसुख्यादिभिः प्रहतः ॥ २४ ॥

आर्त्तध्यानान्मृत्वा तिर्यग्गतिभयशतेषु विश्रम्य । अन्धः समभूच्च भवानथ मे शृणु भवमहो पूर्वम् ॥ २५ ॥ 30

अजनि पुरा चन्द्रपुरे श्रीवर्मा नरपतिः प्रथितकीर्तिः । आबोधिबीजलाभाद्दहं भवे सप्तमे श्रीमात्र ॥ २६ ॥

1 A मुनिपथं । 2 N नास्ति 'नत्वा' । 3 N सुकृतेश्वरः । 4 N C धर्महानिः । 5 A C न्यस्तस्य । 6 N प्रलभ्यते । 7 N 'पूर्णमहे' । 8 N तदा ।

उक्तं चाग्रे-

सिवकेजु सोहम्मे कुबेरदत्तो सणकुमारम्मि ।

सिरिवज्जकुंडलो बंभलोककप्पंमि सिरिवम्मो ॥ २७ ॥

पाणयकप्पं मुणिसुव्वओं य तित्थाहिवो भवे नवमे ।

इय संवेवो भणिओ वित्थरमेयं अओ वुच्छं ॥ २८ ॥

5

व्यवहारी च भृगुपुरात् समुद्रदत्ताख्य आययौ तत्र ।

निःसंख्यपण्यपूरितयानं स्थानं समस्तलक्ष्मीना(णा)म् ॥ २९ ॥

नृपतिस्तेन समैक्ष्यत तदर्थितप्राभृतेमुदितचित्तः । दानगुणादिम्यागतकरणादेवोऽपि तमनुजग्राह ॥ ३० ॥

राज्ञः प्रसादवृद्ध्या साधोस्तदुचितविधानतश्चापि । मख्यमभूजिनधर्मे बोधश्चास्माद्वनिपस्य ॥ ३१ ॥

10

सागरपोतेनापि च तत्रायातेन तद्व्यस्तेन । मैत्री गह्नः समजनि तद्बोधसमानधर्मत्वान् ॥ ३२ ॥

अन्ते समाधिभरणात् प्राणतकल्पे नृपोऽभवद् देवः । सोऽहं तन्माञ्जुत्वा भरतक्षेत्रे नृपो जज्ञे ॥ ३३ ॥

इत्याकर्ण्य तुरङ्गः प्रभुधर्मैकया नृपेण सोऽनुम्रतः । सप्रदिनान्यनशनश्च नृपः समाहितोऽगान सहस्रारम् ॥ ३४ ॥

तत्र पुरन्दरसामानिकतां सप्रदशसागरायुरसौ । भुञ्जानोऽवधिना प्राग्भवममापीष तत्रस्थः ॥ ३५ ॥

सार्धद्वादशकोट्यस्तेन सुवर्णस्य ववृषिरे तत्र । राजा पुरलोकश्च प्रबोधितो जैनवरधर्मे ॥ ३६ ॥

15

चासीकररत्नपथं श्रीमुनिसुव्रतविभोस्तदा चैत्यम् । माघस्य पूर्णिमासां मुकृती स स्थापयामास ॥ ३७ ॥

माघस्य सितप्रतिपदि विमुरायादश्वरत्नबोधाय । तस्यैव सितारण्यां तुरङ्गः सुरलोकमयासीन् ॥ ३८ ॥

इति नर्मदातटेऽभूद् भृगुकच्छेऽश्वावबोध इति नाम्ना । तीर्थं समस्ततीर्थांतिशायि पुण्यं प्रवृत्तमदः ॥ ३९ ॥

श्रीसुव्रतनिर्वाणान् द्वादशसु ततः समासहस्रेषु । अधिकेषु द्वादशभिः पद्मश्चक्रोदमुद्रे ॥ ४० ॥

हरिषेणचक्रवर्ती पुनरुद्धारं चकार दशमोऽस्य । एवं च वर्षलक्षा एकादश जग्मुर्भ्यधिकाः ॥ ४१ ॥

20

पण्यवतिसहस्राब्दरुद्धारशते च तत्र जातेऽस्य । मुदृशनाभ्युद्धारः प्रकीर्यते तदुत्पत्तिरथ ॥ ४२ ॥

§ ३. वैतालपर्वतोपरि रथनूपुरचक्रवालनाम्नि पुरे ।

राजा विजयरथोऽभूत् तत्कान्ता विजयमालेति ॥ ४३ ॥

विजयाथो तदुहिता तीर्थानां प्रणमनाय किल यान्ति । कुक्कुटसर्पं पुरतोऽवतीर्णमालोकयामास ॥ ४४ ॥

अशकुनं इति पत्तिजनैरुपेक्षितवती प्रहृष्यमानं सा । श्रीशान्तिनाथतीर्थं गत्वा च ननाम सा भावान् ॥ ४५ ॥

25

तत्र च विद्याचारणयतिनीर्यतनैकनिष्ठचारित्र्याः । नत्वा जीववधस्योपेक्षायां सानुवापाभून् ॥ ४६ ॥

तत्कर्म तनूचके किञ्चिद्व्यान्ते स्वनृपवित्तव्यस्य । निजगृहधनमोहात्तन्ध्यानान्मृत्वाभवच्छकुनिः ॥ ४७ ॥

स व्यालो व्याधोऽभूत् ततोऽन्यदा मासि भाद्रपदसंज्ञे । बहुदिनवर्षापशमे वटवृक्षस्था च सा क्षुधिता ॥ ४८ ॥

सप्तापलमिमितं स्वार्थं चाहारवीक्षिका शकुनिः । व्याधस्य तस्य गेहे चक्रवा जगृहे पललखण्डम् ॥ ४९ ॥—युग्मम् ।

उड्डीय चान्तरिक्षे गच्छन्ती प्रणिहितेपुणा तेन । श्रीसुव्रतचैत्यपुरः पतिता कण्ठागतप्राणा ॥ ५० ॥

80

तपुण्यतोऽथ भानुर्बुधश्च इति यतियुगं च तत्रागात् । रूपया ताभ्यामाश्वासिता च पानीयसंसेकान् ॥ ५१ ॥

पञ्चपरमेष्ठिमन्त्रं साऽश्राव्यत तत्र यामयुगलाभ्याम् । तत्तीर्थध्यानपरा परलोकं सा ततः समगात् ॥ ५२ ॥

अस्ति च सागरतीरे दक्षिणखण्डेऽथ सिंहलद्वीपः । राजाऽत्र चन्द्रशेखरनामा कामाकृतिर्जज्ञे ॥ ५३ ॥

1 A. समानबोलात् । 2 N. 'कर्मकथा' । 3 C. अवशकुनः, N. अपशः । 4 N. 'पेक्षया' । 5 N. 'दण्यन्ते' ।

तस्यास्ति चन्द्रकान्ता कान्ता^१ रूपेण जितरतिप्रीतिः ।

शकुनिस्तदुहिताऽभूत् सुदर्शनेत्याख्यया विदिता ॥ ५४ ॥

अथ च^२ जिनदासनामाभृगुपुरसारथेश्वरः प्रवहणेन । तत्रायासीद् भूपतिरथ तेन प्राद्वृतैर्दंष्ट्रो ॥ ५५ ॥

आयुर्वेदी च तदा नृपतेः श्रेष्ठीपशामकं चूर्णम् । प्रददे तीव्रत्रिकटुकयुक्तं तल्लश उत्पतितः ॥ ५६ ॥

तेन घ्राणगतेन क्षुतमायातं बलाच्च वणिजोऽस्य । पञ्चपरमेष्ठिमन्त्रः प्रोक्तोऽनेन प्रभावनिधिः ॥ ५७ ॥ 5

राजसुता तं श्रुत्वा मूर्च्छां प्राप्ता पुरातनं जन्म । सस्मार जनकपृष्ठा प्रार्थ्यं निजगाद निजचरितम् ॥ ५८ ॥

अत्याग्रहेण पितरं तत्तीर्थोत्कण्ठिता तदाऽपृच्छत् । अग्रेष्यति गुरो सा प्रतिशुश्रूषानशनमेव ॥ ५९ ॥

अतिबलभाषि दुहिता प्रहिता जिनदाससारथवाहेन । आलिभिरष्टादशभिः पदातिभिः षोडशसहस्रैः ॥ ६० ॥

अष्टादशभिर्यानिः मणिकाञ्चनरजतमौक्तिकापूर्णैः । अष्टाभिः कञ्चुकिभिस्तथाङ्गरक्षैश्च तत्संख्यैः ॥ ६१ ॥

सहसा सह साऽचालीदशेषपरिवारपरिवृताथ ततः ।

10

सा प्राप राजपुत्री मासेनोपोषिता तीर्थम् ॥ ६२ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

श्रीमुनिसुव्रतनाथं प्रणम्य तत्रोत्सवं च विदधेऽसौ ।

तौ भानु-भूषणमुनी प्रणमना च 'सुकृतिमुकुटमणिः ॥ ६३ ॥

धनमानीतं सर्वं ताभ्यां दौकितवती कृतज्ञतया । निस्सङ्गत्वादाभ्यां निषेधिता भवविरक्ताऽभूत् ॥ ६४ ॥

उद्ग्रेसा सा चैत्यं जीर्णं तीर्थं स्व कनकरत्नदलेः । श्रीशकुनिकाविहारः प्रसिद्धमिति नाम तस्याभूत् ॥ ६५ ॥ 15

द्वादशवर्षाणि ततस्तत्त्वा दुस्तपतपोभरं प्रान्ते । विहितानशना मृत्वा सुदर्शनाख्या सुरी समभूत् ॥ ६६ ॥

देवीलक्षपरिवृता विद्यादेवीसखीत्वमापन्ना । सा पूर्वभवं स्थत्वा सुरकुसुमैरर्चति स्म जिनम् ॥ ६७ ॥

अष्टादशवर्षसख्यस्तस्या दुर्गात्वमापुरत्र पुरे । जम्बूद्वीपसमानावासा सुवनेषु निवसन्त्यः ॥ ६८ ॥

अथ सा विदेहनन्दीश्वरादितीर्थेषु बन्दते प्रतिमाः । तीर्थकृतां श्रीसुव्रतपदकमलध्यानलयलीना ॥ ६९ ॥

श्रीवीरजिनस्य^३ पुरः साऽन्येर्गुर्नाट्यमुत्तमं विदधे । तत्र सुधर्माधीशः पप्रच्छ जिनं किमेतदिति ॥ ७० ॥ 20

तत्पूर्वभवं सर्वं सर्वज्ञः प्रथयति स्म तत्पुरतः । अस्मान्^४ तृतीयजन्मन्येषा निर्वाणमेष्यति च ॥ ७१ ॥

एतत्सामर्थ्यवशाद् भृगुपुरमेतन्न भङ्गमाप्नोति । अतिसुरभिपुष्पफलरम्यमेतद्विह विजितपरनगरम् ॥ ७२ ॥

सकलकुसुमावचयं विचिन्वती प्रतिदिनं जिनाचार्यैः^५ । परसुरपूजनविघ्नं विदधे संतापदं लोके ॥ ७३ ॥

श्रीसंघप्रार्थनया श्रीमत्कलहंससुरयस्तां च । आर्य्यसुहृस्तिविनेयाः संस्तभ्य निवारयामासुः ॥ ७४ ॥

सम्प्रतिराजा च पुनर्जीर्णोद्धारं चकार तीर्थेऽस्मिन् । मिथ्यादृष्टिव्यन्तरवृन्दः तत्रोपसहृजे च ॥ ७५ ॥ 25

श्रीगुणसुन्दरशिष्यैर्निवारितास्ते च 'कालिकाचार्यैः^६ । पञ्चाधिकविंशतियोजनान्तरा स्वप्रभावेन ॥ ७६ ॥

श्रीसिद्धसेनसूरेर्दिवाकराद् बोधमाप्य तीर्थेऽस्मिन् । उद्धारं ननु विदधे राजा श्रीधिक्रमादित्यः ॥ ७७ ॥

कालिकसूरिः प्रतिमां सुदर्शनाया व्यधापयद् यां प्राक् ।

साऽऽकाशे गच्छन्ती निषेधिता सिद्धसेनेन ॥ ७८ ॥

श्रीवीर्य्युक्तिः शतचतुष्टये चतुरशीतिसंयुक्ते ।

30

वर्षाणां सभाजयत श्रीमानाचार्यस्वपुटगुरुः ॥ ७९ ॥

मिथ्यादृष्टिसुरेभ्यो येन तदा सुव्रतप्रभोस्तीर्थम् ।

भोचितमिह तथागतमतस्थितेभ्यश्च वादिभ्यः ॥ ८० ॥

1 नास्ति N 'कान्ता' । 2 A नास्ति 'च' । 3 N वृत्तम् । 4 A सुकृतं । 5 N B विरक्तत्वाद् । 6 N श्रीवीरस्य । 7 N अस्माच्च तु । 8 N जिनाचार्यैः । 9 A कालका ।

- श्रीवर्धमानसंवत्सरतो वत्सरशताष्टकेऽतिगते ।
 पञ्चाधिकचत्वारिंशताधिके समजनि बलभ्याः ॥ ८१ ॥
 भङ्गस्तुरकविहितस्तस्मात् ते शृगुपुरं विनाशयितुम् ।
 आगच्छन्तो देव्या निवारिताः श्रीसुदर्शनया ॥ ८२ ॥
 श्रीवीरवत्सरादयः शताष्टके चतुरशीतिसंयुक्ते ।
 जिग्ये स मल्लवादी बौद्धास्तद्वन्तरांश्चापि ॥ ८३ ॥
 श्रीसातवाहनाख्यो भूप इदं तीर्थमुद्धधार पुनः । श्रीपादलिससुरिर्ध्वजप्रतिष्ठां व्यधात् तत्र ॥ ८४ ॥
 प्रत्यक्षीभूय तयोः पुरतो नाटयं सुदर्शना विदधे । विंशतितमतीर्थेश्वरनिरवधि बहुमानशृङ्गारा ॥ ८५ ॥
 § ४. श्रीआर्यस्वपुटवंशे सुरिः श्रीविजयासिंह इत्यासीत् । शमवमनियमतपस्याकमलाकमलोपमाकलितः ॥ ८६ ॥
 अन्येषुः शत्रुञ्जय-रैवतकप्रभृतितीर्थमुख्येषु । तीर्थाधिपान् प्रणन्तु व्यहरत् कृतसंयमोद्धारः ॥ ८७ ॥
 समगंस्त सुराष्ट्राणां शनैस्ततः प्राप रैवतकशैले । तं चारुरोह तीर्थस्वामिष्यानेकलीनमनाः ॥ ८८ ॥
 'श्रीनेमिनाथतीर्थे' शासनरक्षाविचक्षणया देवी । 'श्रीमत्यम्बाभिधया प्रस्तावान्' कथ्यते तदाख्यानम् ॥ ८९ ॥

तत्तदं—

- § ५. काश्यपरोषितनगरे कास्तहृदाख्ये समस्ति^१ भूदेवः । श्रीसर्वदेवनामा वेदचतुष्टयस्य पारगतः ॥ ९० ॥
 15 तस्मास्ति सत्यदेवीत्याख्या वरबलभा सतीरजम् । पुत्री च तयोर्म्बादेवीनाम्नी 'सुकृतिमौलिः ॥ ९१ ॥
 यौवनसंप्राप्तां तामवृणोदतिथिश्च कोटिनगरीयः । कुलशीलरूपचारुः स सोमभट्टाख्यया विदितः ॥ ९२ ॥
 उद्वाह्य च खनगरे जगाम रामाजनाभिरामां ताम् । उत्सवतो निजगेहं प्राविशन्तु परिहृतछेदः ॥ ९३ ॥
 एवं गच्छति काले पुत्रद्वयमजनि वृजिनमुष्कायाः । पूर्वो विभाकराख्यः शुभं करो नामतोऽन्यश्च ॥ ९४ ॥
 तत्र श्रीनेमिजिनान्तेवासि श्रीसुधर्मसूरीणाम् । मुनियुगलं तद्वेश्मनि भिक्षायैः विशदवृत्तमगात् ॥ ९५ ॥
 20 अम्बादेव्यपि निर्मलमनसा सिद्धं समस्तमप्यन्नम् । दानविधिबिहिततर्ह्यां व्यजीहरद् वासनैकविधिः ॥ ९६ ॥
 प्रहितो प्रणम्य साधू तावत् प्रायाच सोमभट्टश्च । कृतवैश्वदेवकृत्यं विना कथं रसवती शृष्टा ॥ ९७ ॥
 इत्यपराधोद्भावनपूर्वं दुर्वचनसंहतिमवादीत् । ताममुखविकारां च प्रजहार मुखं चपेटाभिः ॥ ९८ ॥
 गृह्णानुवैश्च सा मोचिताऽनुकम्पावशात् ततो वनिता । अपमानान्निरगच्छत् पुत्रावादाय सा गेहात् ॥ ९९ ॥
 आरोहयदथ कट्यां लघुं तथा चाङ्गुलिं प्रसङ्गं गुरुम् । व्यसृजजिनमुनिदाने वरवित्रा^२ इह पराभूता ॥ १०० ॥
 25 तस्मात् स एव मार्गः शरणं^३ भवतु जैनविधिविशदः ।

श्रीरैवतगिरिमभि सा मानारूढा यथौ त्वरितम् ॥ १०१ ॥

क्षुधिता वृषिता श्रान्ता पुनरुच्छ्रितमारुरोह गिरिराजम् ।

ध्यात्वेति सुकृतकामा प्रणनामारिष्टनेमिजिनम् ॥ १०२ ॥

- चैत्यान्निर्गल्य ततो विश्रान्ता चूतवरुले तनुजः । परिपक्विमफललुब्धो क्षुधातुरः प्रार्थयामास ॥ १०३ ॥
 30 तामस्य चार्पयित्वा श्रीनेमिसंरणमथ विधायैवा । शम्पापातं चक्रे तस्माच्छिखरात् सपुत्रापि ॥ १०४ ॥
 श्रीनेमितीर्थनाथस्युतिवशतो दैवतद्विमाप तदा । विस्मृतकोपाटोपो विमोऽपि प्रापदनुतापम् ॥ १०५ ॥
 अकथितवार्तां निलये सोऽप्यस्या आनुपदिकतां प्राप्य । आरूढो रैवतके सहकारं भैरवं^४ चाप ॥ १०६ ॥

1 A 'वरविधिः' । 2 N 'भीमनेमिः' । 3 N 'भीमत्यम्बा' । 4 B N 'समस्त' । 5 A 'सुकृत' । 6 N 'काशी सुध' ।
 7 N 'छन्द' । 8 N 'कर' । 9 N 'वरमिला' । 10 N 'नास्ति 'भे'' । 11 N 'रैवत' ।

तत्रितयमृतिं मत्वा हत्यादोषी कथं तु जीवामि । आकृणितगन्धन् प्रदर्श्यमानोऽङ्गुलीभिरहम् ॥ १०७ ॥
तस्मान्ममापि मृत्युः श्लाघ्योऽत्रैवाहता पवित्रेऽद्रौ । 'याऽमीषां सा मे स्याद् गतिरपरैः प्रलपितैः किं तु ॥ १०८ ॥
एवं विचिन्त्य पेते तत्रैवानेन भैरवे भयदे । लेभे तद्वाहनता सिंहतया व्यन्तरीभूय ॥ १०९ ॥
साऽम्बादेवी श्रीनेमिनाथतीर्थेऽत्र भक्तियुक्तानाम् । साहाय्यं कुर्वाणा तत्र गिरौ विषतेऽद्यापि ॥ ११० ॥

६६. अथ विजयसिंहसूरिस्तत्राष्टाङ्गप्रणाममाधाय । विहिततीर्थोपवासस्तीर्थेशं तुष्टुवे सुष्ठु ॥ १११ ॥ 5
निरुपमचारित्रनिधिं तत्र प्रेक्ष्यामुमम्बिका देवी । क्षणदायां प्रत्यक्षा^१ भूत्वा प्रणनाम तत्पादौ ॥ ११२ ॥
अम्बा त्वं द्विजपत्नी पतिपरिभूता जिनाङ्घ्रिसरसिरुहम् ।

स्मृत्वा सुरत्वमाप्ता त्वामनु पतिरपि च तादृगभूत् ॥ ११३ ॥
तस्येति वचः श्रुत्वा कृष्टाऽवादीत् समादिशत किञ्चित् ।

ते प्रादुरनीहानां कार्यं नः^२ किमपि नास्ति शुभे ! ॥ ११४ ॥ 10
सा निःस्पृहत्वतुष्टा विशेषतस्तानुवाच बहुमानात् ।

गुटिकां गृहीत विभो ! चिन्तितकार्यस्य सिद्धिकरीम् ॥ ११५ ॥
चक्षुरदृश्यो गगनेचरश्च रूपान्तराणि कर्ता च । कवितालन्घिप्रकटो विषहृद् बद्धस्य मोक्षकरः ॥ ११६ ॥
भवति जनो गुरुलघुतां प्रपद्यते स्वेच्छया तथावश्यम् ।

अनया मुखे निहितया विकृष्टया तदनु सहजतनुः ॥ ११७ ॥ 15
सुगुरोरनिच्छतोऽपि हि हस्ते मुक्त्वा तिरोदधे च सुती । वदने तां न्यस्य प्राक् श्रीनेमिस्तवमनुं चक्रे ॥ ११८ ॥
'नेमिः समाहितधिया'मिलाविभिरमरवाक्यसंकाशैः ।

काव्यैरस्तौत् श्रीमन्नेमिम् ; स्तुतिरस्ति साऽद्यापि ॥ ११९ ॥
सूरिथ तीर्थयात्रां विधाय चायात् तदा भृशुक्षेत्रे । संघप्रवेशमुख्यैर्महोत्सवैस्तं समर्चयत् ॥ १२० ॥

६७. अन्येधुरंकुलेश्वरनगरात् प्रबलेन पवनवेगेन । जाञ्जल्यमान उषैर्बंशकटः^३ प्राप तन्नगरे ॥ १२१ ॥ 20
अर्चिर्वलयपरिहृत^४ सदनपणहर्म्यचैत्यकोटीषु । अनलः प्रससार तदा सागर इव मुक्तमर्यादः ॥ १२२ ॥
प्रथमकवले कृणावृतगृहाणि कावेर्लुकावृतानि तथा । मध्याह्नारे किल कुट्टिमानी वृष्यर्थमस्वाप्तान् ॥ १२३ ॥
दंष्ट्रमानमानुषपशुखचराक्रन्दभैरवारावम् । शारदगर्जिरीवो^५ऽसौ बधिरितवियदनलं^६ उत्पेदे ॥ १२४ ॥
भस्मीकृतं समस्तं नगरे तेनेह दहनरूपेण । समवर्तिना सगोपुरदुर्गारिष्यन्परिकरितम् ॥ १२५ ॥
उपशान्ते नियतिवशादनुपक्रमसाध्य ईदृगुपसर्गे । भीयुनिसुव्रतचैत्यं काष्ठमयं भस्मसात् तदभूत् ॥ १२६ ॥ 25
पाषाण-पित्तलामयदेवप्रतिमा विशीर्णसर्वाङ्गाः । अभवन् सुव्रतविम्बं तस्यावेकं तु सदवयवम् ॥ १२७ ॥
विश्वप्रकाशरूपा दाहमेरस्य ननु तवा मृत्का । समराङ्गण इव मर्दितवीरे स्थैर्यस्थिते पुंसि ॥ १२८ ॥
अथ विजयसिंहसूरिगुटिकां वदने निधाय सत्पात्रम् । हस्ते कृत्वा तीर्थोद्धाराय स गोचरं व्यचरत् ॥ १२९ ॥
'इभ्यप्राक्ष्यणवेशमसु पूर्वमगाद् धर्मलाभवत्काऽसौ । भीयुनिसुव्रतचैत्योद्धारे भिक्षां प्रयाचे च'^७ ॥ १३० ॥
पञ्चाशत् कोऽपि शतं द्विशतीं वा कोऽपि जातरूपस्य । प्रददौ तस्य महर्षेः पञ्चसहस्रास्तदाऽभूवन् ॥ ३३१ ॥ 30
अष्टमहासिद्धिस्तस्यसासाध्यो धनागमो नैव । चारित्रधनं रक्षन् नादत्तादत्तमिह अगवान् ॥ १३२ ॥
पुनरुददीधरदाशु प्रधानदारुप्रजेन सूत्रभृता । बर्द्धकिरन्नेन तदा चक्रीबाह्या जिनसद्य ॥ १३३ ॥

1 N गो । 2 'भी' नास्ति N । 3 N प्रत्यक्षी° । 4 नास्ति 'नः' A B N; C 'न' । 5 A बंशप्रकट; B N बंशः प्रकटः ।
6 N 'च्छतः' । 7 N गर्जितरवो । 8 N 'दमिल' । 9 B C N एवम् । 10 A वः ।

तत्करवासप्रभवप्रभावतस्तत्र समदहद् बहिः । अमृतमिधौ तन्मन्त्रे न प्रभवति किन्तु विध्याति ॥ १३४ ॥
 एकादशतु समानां लक्षेपु गतेषु^१ विशजिनसिद्धेः । पञ्चाशीतिसहस्रीपद्मपङ्कशीतिसहितेषु ॥ १३५ ॥
 जीर्णमुपजिह्विकाभिर्जर्जरकाष्ठं^२ चिरेण तज्जहो । पुनरुद्ग्रे प्रावभिरंबड इह^३ राणकः श्रीमान् ॥ १३६ ॥
 श्रीविजयसिंहसूरिर्जैनसमयद्रोणिकर्णधारकलः । आयुःप्रान्तेऽनशनं प्रगृह्य^४ देवीं भुवं प्राप ॥ १३७ ॥
 5 अद्यापि तस्य वंशे प्रभावकाः सूरयः समुदयन्ते । यत्तेजःप्रसरेण प्रसर्पता शासनं जयति ॥ १३८ ॥

इत्थं प्रभोर्विजयसिंहसुनीश्वरस्य वृत्तं पवित्रमतिदुष्करमल्पसत्त्वैः ।
 अम्बावधोधवरतीर्थचरित्ररम्यं वृत्तेन चातिशयचारु सुदर्शनायाः ॥ १३९ ॥
 अम्बासुरीवरचरित्रपवित्रमत्र संघस्य पुष्टिकरमद्भुतमुन्नतायाः ।
 अभ्यस्यमानमतुलं प्रकटप्रभावं भूयात् समस्तजिनशासनवैभवाय ॥ १४० ॥

10

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वविचरित्ररोहणगिरौ प्रद्युम्नसुरीक्षितः
 शृङ्गोऽजायत पष्ठ एष गुटिकासिद्धस्य वृत्तं प्रभोः ॥ १४१ ॥

॥ इति श्रीविजयसिंहसूरि^५प्रबन्धः^६ ॥

15

॥ प्रंथाग्रं १७९ । अ० ७ ॥ उभयं १२८७ ॥ अक्षर ॥ १८ ॥

1 N नास्ति 'गतेषु' । 2 'करोही' इति B टि० । 3 A 'काष्ठैः' । 4 N इव । 5 N पुनरुद्ग्रे । 6 A 'सूरिचरितं नाम प्रबन्धः' । 7 A नास्ति 'प्रबन्धः' ।

७. श्रीजीवसूरचरितम् ।

- § १. अर्हद्ब्रह्मस्यगोः प्राणोल्लसेन चरणोदयम् । विदधे स ददातु श्रीजीवदेवप्रभुः श्रियः ॥ १ ॥
 निजप्राणैः परप्राणान् पूर्वोऽपि स्वाह्मदा दधुः । अक्षतो 'जीवजीवातुर्नापरो जीवदेववत् ॥ २ ॥
 अद्यप्रातीन' (?) कालीयो माहश्चस्तस्य वर्णने । परं मां मुखरं कर्तुं तद्भक्तोनापरः प्रभुः ॥ ३ ॥
 लवित्रं जाह्न्यकक्षस्य बहित्रं पापवारिधेः । धवित्रं दुःखधर्मस्य^१ चरित्रं तस्य कीर्त्यते ॥ ४ ॥ 5
 जगत्प्राणः* पुरा देवो जगत्प्राणप्रदायकः । स्वयं सदाऽनवस्थानः स्थानमिच्छन् जगत्सौ ॥ ५ ॥
 वायटाख्यं महास्थानं गूर्जरावनिमण्डनम् । ददौ श्रीभूमिदेवेभ्यो ब्रह्मभ्य इव मूर्तिभिः ॥ ६ ॥—युग्मम् ।
 शालातालक^२सम्बन्धनिवेशेन तदा मरुत् । निदधे ब्रह्मशालायां चैत्ये च परमेष्ठिनम्^३ ॥ ७ ॥
 मलयग्रां यथा सर्वे चन्दनन्ति महीरुहः । ब्राह्मणा वणिजश्चात्र तथासन् वायटाख्यया ॥ ८ ॥
 अभूजातिः स्फुरजातिपुष्पसौरभनिभरा । सरसालिभिराराध्या तन्नाम्ना सर्वमूर्द्धगा ॥ ९ ॥ 10
 धर्मदेवः श्रियां धाम^४ श्रेष्ठी तत्रास्ति विश्रुतः । साक्षाद्धर्म इव न्यायार्जितद्रव्यप्रदानतः ॥ १० ॥
 शीलभूस्तस्य कान्तास्ति नास्ती शीलवती यया । आनन्दिवचसा नित्यं जीयन्ते चन्द्रचन्दनाः ॥ ११ ॥
 तयोः पुत्राबुभावास्तां श्रेयःकर्मसु कर्मठा । महीधरो^५ महीपालोऽभिधाम्यां विश्रुताविति ॥ १२ ॥
 महीपालोऽप्यभूत् कर्मदोपाद् देशान्तरभ्रमी । महीधरश्च सौभ्रात्रल्लेहाद् वैराग्यवानभूत् ॥ १३ ॥
 तत्रास्ति जंगमं तीर्थं जिनदत्तः^६ प्रभुः पुरा । संसारवारिधेः सेतुः केतुः कामाद्यरित्रजे ॥ १४ ॥ 15
 संप्राप्य सूत्रधारं यं सत्काष्ठोत्कर्षसंघटम् । संपूर्णसिद्धिसौधस्य मध्यमाध्यासताश्रिताः ॥ १५ ॥
 अन्यदा तं प्रभुं नत्वा भवोद्विग्नो महीधरः । बन्धोर्विरहवैराग्यात् प्रार्थयज्जनसङ्गमम् ॥ १६ ॥
 योग्यं विज्ञाय तं तस्य पितरौ परिपृच्छथ च । प्रब्रज्यां प्रददौ सूरिरभाग्यालभ्यसेवनम् ॥ १७ ॥
 गुरुशिक्षां द्विधादायनेकविद्याधिपारगः । अतिप्रज्ञाबलात्^७ सोऽभूद्भूमिः परवादिनाम् ॥ १८ ॥
 भववारिधिनित्सारपोताभं भविनां भुवि । तं शिष्यं स्वपदे न्यस्य गुरुः प्रत्यश्रियोऽभजत् ॥ १९ ॥ 20
 शाखातुगतनाम्नाऽसौ श्रीराशालगुरुस्ततः । विद्याविनोदतः कालं गच्छन्तमपि वेद न ॥ २० ॥
 § २. महीपालस्तथा तस्य बन्धू राजगृहे पुरे । प्रापद् दिगम्बराचार्यं श्रुतकीर्तिमिति श्रुतम् ॥ २१ ॥
 प्रतिबोध्य व्रतं तस्य ददौ नाम च स प्रभुः । सुवर्णकीर्तिरिति तं निजां चाशिक्षयत् क्रियाम् ॥ २२ ॥
 श्रुतकीर्तिगुरुस्तस्यान्यदा निजं^८ पदं ददौ । श्रीमदप्रतिचक्राया वियां च धरणार्थिताम् ॥ २३ ॥
 परकायप्रवेशस्य कलां चासुलभां कलौ । भाग्यसिद्धां प्रभुः प्रादात् तादृग्योग्या हि तादृशः ॥ २४ ॥ 25
 तत्पुरागतवाणिज्यकृद्भ्यो ज्ञात्वा जनन्यथ । जगाम मिलनायास्य भर्तारि त्रिदिवं गते ॥ २५ ॥
 मिलिता तस्य तद्दृष्ट्वैर्मणिता मान्यतानिधिः । जननीदृग् गुरो रब्रह्मनिवत् कस्य नाहिता ॥ २६ ॥
 तीर्थकृद्धर्मतत्त्वानामविवादेऽपि काञ्चन । समाचारभिदां दृष्ट्वा निज एव सुतद्वये ॥ २७ ॥
 अवदत् शङ्किता वत्स ! जेने धर्मेऽपि^९ बोऽन्तरम् । श्रेयताम्बरोऽतिनिष्ठाभूद्वैरोऽयं निःपरिग्रहः ॥ २८ ॥
 किञ्चिद्भवान् सुखी पूजालोलो बहुपरिग्रहः । तन्मे शंस कथं सिद्धिः प्राप्यते व्यापृतैर्जनैः ॥ २९ ॥ 30
 तत्तत्सर्वं पूर्वजस्थाने समागच्छ मया सह । यद्योभौ भ्रातरी धर्मं संविचार्योयैस्ममतम् ॥ ३० ॥

1 C N सूतजीवातुः । 2 N प्राचीनः । 3 N धर्मस्य । * 'बायुः' इति C टि० । 4 B 'तालाक' । 5 A C परमेष्ठिनः ।
 6 N धर्मश्रेष्ठी । 7 N महीधरमहीपालाभिधाम्यां । 8 A 'दत्तप्रभुः' । 9 A यः । 10 B C N बलः । 11 B C निजपदम् ।
 12 A चान्तरम् ।

- शास्त्रैः प्रमाणसिद्धान्तैर्बुद्ध्येषामितरेतराम् । तदेकमतिकी भूत्वा धर्मे स्थापयतं हि माम् ॥ ३१ ॥
 स मातुरूपरोधेन विजडे बायटे पुरे । नाशिष्याविब तौ तत्रभिन्नरूपौ च संगतौ ॥ ३२ ॥
 आचार्यौ किल सोदन्यौ श्वेताम्बर-दिगम्बरौ । स्वस्वाचारं तथा तत्त्वविचारं प्रोचतः स्फुटम् ॥ ३३ ॥
 दिग्वासा निर्म्ममाभासः सद्गतः श्वेतवाससा । अपि प्रौढबचःशक्तिर्बोधितः शोधिताहसा ॥ ३४ ॥
 5 तावन्न्यदा सविश्या च भिक्षावृत्तयै निमज्जितौ । महामत्तया तदाचारदर्शनार्थं च किञ्चन ॥ ३५ ॥
 एकः शुश्रूषितस्थालीवृन्दे भोज्यविधिः कृतः । सामान्यो मध्यमस्थानेष्वपरः प्रवरः^१ पुनः ॥ ३६ ॥
 दिग्वासाः पूर्वमायातो द्वेषाप्यस्वाद्य दर्शितः । अमत्रनिकरो रम्यभाण्डस्थस्तेन चादृतः ॥ ३७ ॥
 यावद्दृष्टः कदर्योऽसौ शीतो दग्धो विसंस्कृतिः । सविकारं मुग्धं बिभ्रदपश्यन् मातरं तदा ॥ ३८ ॥
 तथा द्वितीयपुत्रस्य साधुयुग्मं समागतम् । प्रदर्श्य भोज्ययुग्मं च जननी प्राह हर्षतः ॥ ३९ ॥
 10 अनयोरुचितं यद् बलद् गृहीतेति जल्पिते । विमृश्य प्राहतुः साधू प्राणं नः शुद्धमेव तत् ॥ ४० ॥
 आधार्मिकैकदोषे च संदिग्धे कल्पते न तत् । अपि द्वयमनादायागानां तौ मुनिसत्तमौ ॥ ४१ ॥
 अथ प्राह सवित्री च सवित्री धर्मकर्मणः । सुतं दिगम्बराचार्यं 'दृष्टं भ्रातृव्रतं त्वया ?' ॥ ४२ ॥
 बही रम्ये शुभाभासे^२ रक्तानामल्पकं फलम् । आहार इव धर्मोऽपि ध्यात्वेति स्वरुचि कुरु ॥ ४३ ॥
 प्रतिबुद्धो जनन्या स वाग्मिर्बन्धोश्च सन्मतिः । भास्वान् प्रपद्यते स्मैव महसे निर्मलाम्बरम् ॥ ४४ ॥
 15 श्रीराशिलप्रभोः पार्श्वे दीक्षा-शिक्षाकमादयः^३ । जैनगमरहस्यानि जानन् गीतार्थतां ययौ ॥ ४५ ॥
 अन्यदा सद्गुरुयोग्यं बन्धुं पट्टे न्यवीविशत् । श्रीजीवदेव इत्याख्याविक्रयातः सद्गुरुर्बभौ ॥ ४६ ॥
 १६ यतिप्रब्रह्मतीक्ष्णपरिवारविराजितः । आन्तरद्वेषनिष्पेषनिर्लिप्तः सद्योऽपि सन् ॥ ४७ ॥
 व्याख्यां कुर्वन्मुदप्रश्रीः श्रीवीरभवनैरन्यदा । योगिना भोगिना दृष्टिविषेणेवेक्षितौ गुरुः ॥ ४८ ॥—युग्मम् ।
 दध्यौ च 'स महातेजाः सकलो धवलाम्बरः । सार्वभौम इवाभाति जनेऽस्मिन् विसर्गं दधन् ॥ ४९ ॥
 20 प्राकृतोपद्रवे शक्तियां सा का मेऽस्य चेदिह । विदधे किमपि क्षणमक्षूणं तदहं पुमान् ॥ ५० ॥
 विमृश्येति सभामध्यमध्यासीनः स्वलोला^४ । लोलायावध्य पर्यङ्कमुपाविशदिलातले ॥ ५१ ॥
 बाचकस्य रसज्ञां चास्तम्भयन् मौनवान् स च । अभूत् तद(दि)क्षितैर्ज्ञातं गुरुणा योगिकर्म तत् ॥ ५२ ॥
 स्वशक्त्या वाचने शक्तं स्वं विनेयं विधाय च । अमुञ्चत् समये व्याख्यामन्याकुलमनाः प्रभुः ॥ ५३ ॥
 तस्य पर्यस्तिकाभूमावासनं बभूलेपवत् । तस्यै यथा तथा तस्य प्रस्तरेणेव निर्मितम् ॥ ५४ ॥
 25 ततोऽवददसौ कृत्वा करस्फुटयोजनम् । अलीकप्रणिपातेन महाशक्ते ! विमुञ्च माम् ॥ ५५ ॥
 अपि श्रद्धालुभिः कैश्चिद् विज्ञप्तः कृपया प्रभुः । मुक्तोऽगान् तन कः शक्तः कुञ्जरेणुमश्रणे ॥ ५६ ॥
 प्रभुर्येषेधयन् तत्र साधुमाध्वीकदम्बकम् । उदीच्यां दिशि गच्छन्तं स्त्रीकृतायां कुयोगिना ॥ ५७ ॥
 धर्मकर्मनियोगेन साध्वीयुगमगात् ततः । तत्र कासारसेतौ च तिष्ठन् योगी ददर्श तत् ॥ ५८ ॥
 अथ सन्मुखमागत्य लाघवाल्लाघवाश्रयः । एकस्या मुग्धिं चूर्णं च किञ्चिद्विशेषे निष्कृपः ॥ ५९ ॥
 30 तस्य सा पृष्ठतो गत्वा पार्श्वे निविशे ततः । वृद्धयोका न चायाति धिक्पटं पूज्यलंघनम् ॥ ६० ॥
 साधुरागत्य सूरीणां सा तद्वृत्तं व्यजिह्वयन् । मा विधीद^५ भलिष्यामः कार्येऽज्जेति प्रभुर्जगौ ॥ ६१ ॥
 ततः कुशमयं तत्र पुत्रकं ते समापयन् । चतुर्णां श्रावकाणां च शिक्षित्वा तेऽप्यभो ययुः ॥ ६२ ॥
 निर्गल्य च बहिःश्लेषाच्छित्त्वा तस्य कनिष्ठिकाम् । तत्पार्श्वगाः करं तस्य ददद्युसे निरङ्कुलिम् ॥ ६३ ॥
 पृष्टः कस्मादिदं जातमकस्मादिति सोऽवदन् । ऊचे तैरुच्यतां साध्वी बह्वृत्त्यूहकारिणी ॥ ६४ ॥

अमानयति तां बाचं तत्र ते पुत्रकाकुलिम् । द्वितीयां पश्यतस्तस्याखिन्दन् साऽवबुद्धं हृतम् ॥ ६५ ॥
अथाभ्ययुर्दण्डसाध्या नीचास्तकृपयाऽङ्गुली । तब छिन्ना शिरश्चैवं छिनद्वाधेत् त्वकं कुतः ॥ ६६ ॥
मुख्य साध्वी न चेत् पापं छेत्त्यमस्तव मस्तकम् । न जानासि परे खे वा शक्त्यन्तरमचेतन ! ॥ ६७ ॥
सम्यग् भीतस्ततः सोऽपि ग्राहं नीरेण सिध्यताम् । अस्याः शिरस्ततो यातु निजं स्थानमनाकुला ॥ ६८ ॥
तथा कृते च तैः साध्वी तत्र साऽभूत् सचेतना । आगत्य च निजं स्थानं सा बालाऽऽलोचनां लली ॥ ६९ ॥ ४
भीतभीतः^१ पलाय्यासौ योगी देशान्तरं ययौ । तादृशां किं वराकाणां गम्या गुरव ईदृशाः ॥ ७० ॥

६४. इतः श्रीविक्रमादित्यः शास्त्र्यवन्तीं नराधिपः । अनुणां पृथिवीं कुर्वन् प्रवर्तयति वत्सरम् ॥ ७१ ॥
वायटे प्रेषितोऽमालो लिम्बाख्यस्तेन भूभुजा । जनानुण्याव जीर्णं चापश्यच्छ्रीवीरधाम तत् ॥ ७२ ॥
उद्धार स्वर्गशेन निजेन सह मन्दिरम् । अर्हत्तत्र सौवर्णकुम्भदण्डजालिभृत् ॥ ७३ ॥

संवत्सरे प्रवृत्ते सप्तसु वर्षेषु पूर्वतः । गतेषु सप्तमस्थानतः प्रतिष्ठां ध्वज-कुम्भयोः ॥ ७४ ॥ 10
श्रीजीवदेवसूरिभ्यस्तैश्च तत्र व्यधापयत् । अद्याप्यभङ्गं तत्तीर्थममृहग्निः प्रतिष्ठितम् ॥ ७५ ॥

६५. इतश्चास्ति महास्थाने प्रधानो नैगमव्रजे । दारिद्र्यारिजये महः श्रेष्ठी लल्लुः कलानिधिः ॥ ७६ ॥
महामाहेश्वरः कोटिसंख्यद्रव्येण भास्वरः । महादानं मुदा सोऽदान् सूर्यग्रहणवर्षिणि ॥ ७७ ॥
तथा होमं समारब्धवता तेन द्विजोत्तमाः । ऋत्विजो यायजूकाश्चाहता अध्वरदीक्षिताः ॥ ७८ ॥
तानभ्यर्च्य महाभक्त्या वेदविद्याविशारदान् । प्रावर्त्यत ततो होमः प्रौढमन्त्रस्वरोजितः ॥ ७९ ॥ 15
तत्र कुण्डोपकण्ठेऽहस्तदूर्ध्वस्थाम्लिकादुमान् । धूमाकुलाक्षियुगोऽसौ फट्फटिति चापतत् ॥ ८० ॥

आदातुमेव भोगीन्द्रः स्वयमागत आहूतीः । वाचालेषु द्विजेष्वेवं कोऽपि बहौ तमक्षिपत् ॥ ८१ ॥
जावत्युत्पमानमुद्रीक्ष्य यजमानः सुपीड्य तम्^१ । कृपया कम्पमानाङ्गः ग्राह किं दुष्कृतं कृतम् ॥ ८२ ॥
जीवन् पञ्चेन्द्रियो जीवः स्फुटं दृश्यः सचेतनः^२ । सहसैव ज्वलद्बहौ लिप्यते धर्म एव कः ॥ ८३ ॥
अध्वर्युराह च श्रेष्ठिन् ! नहि दोषोऽस्ति कश्चन । सुमन्त्रसंस्कृते बहौ पतितः पुण्यवानहिः ॥ ८४ ॥ 20
यतोऽत्र ज्वलने सत्त्वा हिंसजीवा महाहंसः । प्राप्नुयुर्देवभूयं ते^३ सुमानुष्यमथ ध्रुवम् ॥ ८५ ॥
तत् प्रत्युतोपकारोऽयं विदधे बटुनाऽमुना । अतोऽल्पमपि नैव त्वं सन्तापं कर्तुमर्हसि ॥ ८६ ॥
कृपालुरास्तिकश्चेत् त्वं प्रायश्चित्तं ततः कुरु । सौवर्णं द्विगुणं तस्मादहिं देहि द्विजव्रजे ॥ ८७ ॥
तदादेशादसौ सर्पं क्षिप्रं हैममचीकरत् । मञ्जैस्तं संस्कृतं दृष्ट्वा छेदकाले तमप्रवीत् ॥ ८८ ॥

पूर्वस्य फणिनो हिंसापापेऽसौ कारितो मया । एतद्वधेऽपरः कार्योऽनवस्थाऽऽपद्यतात्र तत् ॥ ८९ ॥ 25
ततोऽहं नावगच्छामि धर्ममेतं कथं मृषा^४ । विप्लावयत मां तस्माद् विसृष्टं सकलं मया ॥ ९० ॥
बह्विर्विध्यापितः कुण्डमुद्भूतं प्रेषिता द्विजाः । शान्ते मेरेयमाहात्म्ये न कोऽप्यसदृशं चरेत् ॥ ९१ ॥
ततःप्रभृत्यसौ धर्मे दर्शनानि समीक्षते । भिक्षायै तद्गृहे प्राप्तं श्वेताम्बरमुनिद्वयम् ॥ ९२ ॥
अन्नं संस्कृत्य चारित्रपात्राणां यच्छत ध्रुवम् । अमीपां ते ततः प्रोचुर्नास्माकं कल्पते हि तत् ॥ ९३ ॥
पृथिव्यापस्तवा बह्विर्वायुः सर्वो वनस्पतिः । त्रसाश्च यत्र हन्यन्ते कार्ये नस्तत्र गृह्यते ॥ ९४ ॥ 30
अथ चिन्तयति श्रेष्ठी विवृणत्वाद्दहो ! अमी । निर्ममा निरहङ्काराः सदा शीतलचेतसः ॥ ९५ ॥
ततोऽवददसौ धर्मं निवेदयत मे स्फुटम् । ऊचतुस्तौ प्रमुञ्चैले स्थितस्तं कथयिष्यति ॥ ९६ ॥
इत्युक्त्वा गतयोः स्थानं स्वं तयोरपरैऽहनि । ययौ लल्लुः प्रभोः पार्श्वे चक्रे धर्मानुयोजनम् ॥ ९७ ॥

- ते च प्राहुर्देया धर्मः सर्वज्ञो देवता जिनः । महाव्रतधरो धीरो गुरुर्वैश्वान्तरीक्षिणः ॥ ९८ ॥
 रागाद्यङ्गाश्रयो देवो गुरुश्च सपरिग्रहः । धर्मश्च पशुर्हिंसाभिरेव मिथ्याभ्रमो महान् ॥ ९९ ॥
 तस्मात् परीक्षया धर्मं प्रतिपद्यस्व धार्मिक ! । परीक्षापूर्वकं टंकाद्यपि पुष्पाभिरिष्यते ॥ १०० ॥
 श्रुत्वेति स प्रपेदेऽथ ससम्यक्त्वां व्रतावलीम् । धर्मं चतुर्विधं ज्ञात्वा समाचरदहर्निशम् ॥ १०१ ॥
 5 आह वैष प्रभो ! किञ्चिद्वधारयताधुना । द्रव्यलक्षस्य सङ्कल्पो विहितः सूर्यपर्वणि ॥ १०२ ॥
 तदर्थं व्ययितं धर्माभासे वेद-स्मृतीक्षिते । कथमर्द्धं भया शेषं व्ययनीयं तदादिश ॥ १०३ ॥
 मम चेतसि पूज्यानां दत्तं बहुफलं भवेत् । तद् गृहीत प्रभो यूयं यथेच्छं दत्तमादरात् ॥ १०४ ॥
 अथाहुर्गुरवो निष्किञ्चनानां नो धनादिके । स्वर्शोऽपि नोचितो यस्माद् वक्तव्यं किं नु संग्रहे ॥ १०५ ॥
 चिन्तां भवांस्तु मा कार्षीन् यः सन्ध्यासमये तव । प्रक्षालितैकपादस्य प्राश्रुतं यत् प्रदौकते ॥ १०६ ॥
 10 समीपे नस्तदानेयं कथयिष्यामहे ततः । श्रुत्वेति सदनं सोऽग्राद् विमृशन् स्वगुरोर्वचः ॥ १०७ ॥
 परेऽह्नि चोक्तवेलायां कश्चिद् बद्धकिरानयत् । तां शय्यापालिकां नो या भूपत्यापि परिग्रहे ॥ १०८ ॥
 स्मरन् गुरुवचः श्रेष्ठी तेन सार्द्धमुपाश्रये । गत्वा व्यजिह्वपत् पूज्यपुरतो विस्मयोन्मुखः ॥ १०९ ॥
 प्रभवः पुनरागत्य वासान् निक्षिप्य धूर्वही । तदाधिवासयामासुरादिशंभ्रं तं स्फुटम् ॥ ११० ॥
 धुरंधराविभौ यत्र प्रयातौ तिष्ठतः स्वयम् । तत्र जैनालयं रम्यं द्रव्येणानेन कारय ॥ १११ ॥
 15 ओमिति प्रतिपद्याथ धौरेयौ मुञ्चति स्म सः । मुक्तलौ जगमुत्तमं पिप्पलानकनानि ॥ ११२ ॥
 तत्रावकरदेशे च स्थितौ न चलतस्ततः । प्रामाधितरेतस्य गौरवाद् भूमिमारपयन् ॥ ११३ ॥
 तत्र कर्मान्तरे सूत्रधारैर्द्विगुं विहिते सति । शिखरं मण्डपं प्रासादस्य संपूर्णतामगात् ॥ ११४ ॥
 अवधूतः पुमान् कश्चिदपरेणुः समाययौ । दृष्ट्वा प्रासादमापच प्रशंसां घ्राणकूयकः ॥ ११५ ॥
 जनैस्तद्दूषणं पृष्टो जगाद प्रकटं स च । स्त्रियोऽस्त्रिंशत्यमत्रास्ति विध्वदूषणशेखरः ॥ ११६ ॥
 20 विज्ञापिते च पूज्यानां मानयित्वा च तेऽविशन् । उत्कील्य शल्यमाधाय चैत्यमारभ्यतः पुनः ॥ ११७ ॥
 द्रव्याभावोद्भवा चिन्ता कार्या लल्लु ! नहि त्वया । द्रव्यं ते तदधिष्ठाद्यः पूरयिष्यन्ति पुष्कलम् ॥ ११८ ॥
 उत्कीलने समारब्धे निशि शुशुविरे खराः । नोत्कील्यमित्यवज्ञाते¹⁰ निपतन्त्यत्र लोष्टकाः ॥ ११९ ॥
 पुनराख्यापिते बन्धपादा ध्यानमपूरयन् । देवाह्वाने कृते तत्र देवी साक्षादथाह तान् ॥ १२० ॥
 *कन्यकुब्जमहीभर्तुर्महिता दुहिता ह्यहम् । स्वीये सुखादिकादेशो तिष्ठन्ती गूर्जराभिधे ॥ १२१ ॥
 25 स्तेच्छभङ्गवयादत्र कूपेऽहं न्यपतं तदा । अभूवं भूयधिष्ठात्री मृत्वा स्वं चास्ति मे बहु ॥ १२२ ॥
 ततः स्वाहास्थिशल्यानि नानुमन्ये विकर्षितुम् । ममाननुमतो कोऽपि किञ्चित् कर्तुं नहि प्रभुः ॥ १२३ ॥
 धर्मस्थानेषु पूज्यत्वं वारये प्रभवस्ततः । एनामन्धनयन् शान्ता ततोऽमीनां वचोऽमृतैः ॥ १२४ ॥
 अवोचद् यदि मामत्राधिष्ठात्री कुरुताधुना । तद्द्रव्यसहिताभूमिधर्मस्थानाय गृह्यताम् ॥ १२५ ॥
 गुरुभिः प्रतिपन्ने च चैत्ये निर्वासिते वरे । ते देवकुलिकां तस्या योग्यां पृथगचीकरन् ॥ १२६ ॥
 30 आख्या भव न देवी ति कृता तस्यास्त्रद्वयं च । अचिंत्यशक्तिरस्यापि पूजां प्राप्नोति धार्मिकैः ॥ १२७ ॥
 १६. अथ लल्लु द्विजा दृष्ट्वा जिनधर्मैकसादरम् । स्वभावं स्वमजानाना वधुजैनेषु मत्सरम् ॥ १२८ ॥
 ततः संचरतां मार्गे साधूनां गोचरादिके । उद्वेगं ते प्रकुर्वन्ति गिरिणां वारणा इव ॥ १२९ ॥

1 A. अहर्दिशम् । 2 A. कथमर्थ । 3 N. व्ययनीयं । 4 B C. दत्तं वा (चा!) दरात् । 5 N. तव । 6 N. पूज्यं ।
 7 N. ऽय । 8 A. भूमिमारपयत् । 9 N. मण्डपं ; B. मण्डपः । 10 B N. विज्ञाते । * 'छत्रीय त्वां गाम कन्य देहि'
 इति B टि० । † 'सूक्ष्मी' इति C टि० ।

हृत्थमालोचिते तैश्च गुरुः प्राह क्षमावशात् । उपसर्गा विलीयन्ते रहस्यमिदमेव नः ॥ १३० ॥
अन्यदा वटवः पापपटवः कटवो गिरा । आलोक्य सुरभिं कांचिदचन्मृत्युदशाश्चिताम्* ॥ १३१ ॥
उत्पात्रोत्पात्र्य चरणान् निशायां तां भृशं क्लृप्ताम् ।

श्रीमहावीरचैलान्तस्तदा प्रावेशयन् हठात् ॥ १३२ ॥—युग्मम् ।

गतप्राणां च तां मत्वा बहिः स्थित्वाऽतिहर्यतः । ते प्राहुरत्र विज्ञेयं जैनानां वैभवं महत् ॥ १३३ ॥ 5
वीक्ष्यः प्रातर्विनोदोद्यं श्वेताम्बरविहम्बकः । इत्थं च कौतुकाविष्टास्त्रयुर्वेवकुलादिके ॥ १३४ ॥
ब्राह्मे मुहूर्तं उत्थाय यतयो यावदङ्गणे । पश्यन्ति तां मृतां चेतस्यकस्माद् विस्मयावहाम् ॥ १३५ ॥
निवेदिते गुरूणां च चित्रेऽस्मिन्नरतिप्रदे । अचिन्त्यशक्तयस्ते च नाङ्गुभ्यन् सिंहसन्निभाः ॥ १३६ ॥
मुनीन् मुक्त्वाऽङ्गरक्षार्थं मठान्तः पट्टसन्निधौ । अमानुपप्रचारेऽत्र ध्यानं भेजुः स्वयं शुभम् ॥ १३७ ॥
अन्तर्मुहूर्तमात्रेण सा धेनुः स्वयमुत्थिता । चेतनाकेतनाचित्रहेतुश्चैत्याद् बहिर्ययौ ॥ १३८ ॥ 10
पश्यन्तस्तां च गच्छन्तीं प्रवीणब्राह्मणास्तदा । दध्युरधुपिता रात्रौ मृता चैलान् कथं निरन् ॥ १३९ ॥
नाणुकारणमत्रास्ति व्यसनं हृदयते महत् । अवद्धा विप्रजातिर्यद् दुर्मेधा बटुमंडली ॥ १४० ॥
एवं विमुञ्चतां तेषां गौर्ब्रह्मभवोन्मुखी । प्रेक्ष्यदोदया पित्र्यलोहेनेव हुनै ययौ ॥ १४१ ॥
यावन् तत्पूजकः प्रातर्द्वाग्मुद्राटयत्यसौ । उत्सुका सुरभिर्ब्रह्मभवने तावदाविशत् ॥ १४२ ॥
खेटयन्तं बहिः शृङ्गयुगोनाम् प्रपात्य च । गर्भागारे प्रविश्यासौ ब्रह्ममूर्तेः पुरोऽपतत् ॥ १४३ ॥ 15
तद्भयानं पारयामास जीवदेवप्रभुस्ततः । पूजको शङ्करीनादान्महास्थानममेलयत् ॥ १४४ ॥
विस्मिता ब्राह्मणाः सर्वे मतिमूढास्ततोऽबदन् । तदा दध्युरयं स्वप्नः सर्वेषां वा मतिभ्रमः ॥ १४५ ॥
समकालमभूत् तत्किं गौश्वेता चलिताऽपि च । तदप्यस्तु कथं ब्रह्मशालामाजमुपि स्वयम् ॥ १४६ ॥
दैवदुर्घटितस्यास्य शक्या नहि विचारणा ।

ज्योतिर्विदामपि ज्ञानादतीतं कार्यमागतम् ॥ १४७ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् । 20

अन्ये प्रोचुर्विचारः को बहूनां दुर्नयाम्बुधिः । भृशमुल्लंघ्य मर्यादां स्थानमुत्पातयिष्यति* ॥ १४८ ॥
अन्यत्र स्थानमाधत्त स्थानवासिद्विजब्रजः । वायुनेव गता वायोः कीर्तिः स्थानादतो भुवम् ॥ १४९ ॥
अपरे प्राहुरेको न उपायो व्यसने गुरौ । मृगेन्द्रविक्रमं श्वेताम्बरं चैलान्तरस्थितम् ॥ १५० ॥
प्रणिपत्य प्रपद्यन्तां तं तथ्यं पुरुषं रयान् । अपारोऽयं हि चिन्ताविधस्तेन पोतेन तीर्यते ॥ १५१ ॥—युग्मम् ।
अन्ये प्राहुः स्फुरहस्मैर्युग्मङ्घ्रिर्भैर्विराधितः* । अहर्निशं प्रसप्ति स भवतां भजतां कथम् ॥ १५२ ॥ 25
कृतानुपद्रवानित्थं प्राकृतोऽपि न मृष्यति । किममानुपसामर्घ्यो जैनैर्विर्मृतिमान् विधिः ॥ १५३ ॥
एकेऽबोचन् तथाप्यस्योपरोधः क्रियतेऽधुना । उत्तमप्रकृतिर्यस्मान् प्रणामाद् वैरमुञ्जति ॥ १५४ ॥
एवमेकमतीभूय द्वेधा श्रीवीरमन्दिरै* । भूमिदेवा ययुः पूज्यास्थानं धार्मिकमण्डितम् ॥ १५५ ॥
योजयित्वाऽथ ते प्रोचुर्ललटे करसम्पुटम् । अवधारय वाचं नो मप्रानामार्तिपञ्जरे ॥ १५६ ॥
वायुर्नाम सुरः पूर्वं स्थानमेतन्नयवीविशत् । तनुल्यजीवदेवाख्यावशतः सारतस्तव* ॥ १५७ ॥ 30
ततोऽस्य व्यसने प्राप्ते बटुकृतापराधतः । प्रतिकर्तुं तवैवाव्य बलो नान्यस्य भूतले ॥ १५८ ॥
ततस्तदवतारस्त्वं पालयापालय प्रभो ! स्थानं स्वयशसः स्थानं जीवदानं ददज्जने* ॥ १५९ ॥

* 'मृत्युकाल हृकटु' इति B टि० । 1 N हता । 2 N च । 3 C N 'मृत्पातयिष्यति । 4 N विशेषितः । 5 A जैन-मन्दिरै । 6 * तथा । 7 N ददस्व नः ।

- स्वस्व नामान्तरस्वस्व प्रतिभू त्वं यदीच्छसि । तद्वक्ष्ये तेऽन्यथाभावि स्थिरमस्यैर्यदुयशः ॥ १६० ॥
 स्रोतो भ्रुवेति तूष्णीके लल्लुः फुल्लयशा जगौ । मद्रिहामिं द्विजा यूयमेकां शृणुत सूनुताम् ॥ १६१ ॥
 विरक्तोऽहं भवद्वर्माद् दृष्ट्वा जीवबधं ततः । अस्मिन् धर्मं दयामूले लभो ज्ञातात् स्वकाञ्चन ॥ १६२ ॥
 जैनेष्वसूयया यूयमुपद्रवपरंपराम् । विधत्थ प्रतिमल्लः कस्तत्र वः स्वल्पपाशत्रयः ॥ १६३ ॥
 ८ मर्यादाभिह कान्चिन्नेत् यूयं दर्शयत स्थिराम् । तदहं पूजयपादेभ्यः किञ्चित् प्रतिविधापये ॥ १६४ ॥
 अथ प्रोचुः प्रधानास्तं त्वं युक्तं प्रोक्तवानसि । कः समः क्षमयाऽसीषां दुर्वारेऽस्मदुपद्रवे ॥ १६५ ॥
 स्वहृद्या सांप्रतं जैतधर्मे सततमुत्सवान् । कुर्वतां धार्मिकाणां न कोऽपि विघ्नान् करिष्यति ॥ १६६ ॥
 अस्तु च प्रथमो बंटः श्रीवीरप्रतिनां तथा । सदाऽन्तरं न कर्त्तव्यं भूमिदैवैरतः परम् ॥ १६७ ॥
 प्रसिद्धितो नवाचार्यः सौवर्णमुपवीतकम् । परिधाप्याभिवेक्तव्यो ब्राह्मणैर्ब्रह्ममन्दिरे ॥ १६८ ॥
 १० इत्यभ्युपगतं तैश्च लल्लुः सद्गुरुपादयोः । निवेश्य मौलिमाचरुषौ महास्थानं समुदर ॥ १६९ ॥
 श्रीजीवलेवसूरिश्च प्राहोपशमबन्धितः । कालत्रयेऽपि नास्माकं रोष-तोषो जनद्विषौ ॥ १७० ॥
 प्रत्युद्भव्युद्घातिन्यः परं शासनदेवताः । इदानीमपि ता एव भलिष्यन्ति मम स्मृतौ ॥ १७१ ॥
 इत्युक्त्वाऽन्तर्मठं ध्यानासने संस्थाय सूरयः । निगृह्य रेचकं कुम्भकेन नासाम्रदृष्टयः ॥ १७२ ॥
 तस्युद्गृह्णतमात्रेण तावद् गौर्ब्रह्मवेदमतः । उत्थाय चरणप्राणं कुर्वती निर्जगाम सा ॥ १७३ ॥
 १५ कौतुकाद् दृश्यमानाऽसौ ह्योत्तालद्विजप्रजैः । पुरो बाह्यप्रदेशोऽर्ण्यं निरालम्बाऽपतद् हुतम् ॥ १७४ ॥
 आस्थानं पुनराजमुर्गुरो गुरवो गुणैः । वेदोविताभिराशीर्भिर्विद्वैश्चक्रे जयध्वनिः ॥ १७५ ॥
 ततः प्रभृति सौदर्यसम्बन्धादिब वायुटे । स्थापितस्तैरिह स्नेहो जैनैरघापि वर्त्तते ॥ १७६ ॥
 § ७. विजदुरन्यतः पूजया ज्ञात्वा कालं तु ते पुनः । स्वस्थानमागमन् योग्यं शिष्यं पट्टे न्यवीविशन् ॥ १७७ ॥
 स्वयं सर्वपरित्यागं कृत्वा धृत्वाऽऽर्जवे मनः । ददुः शिक्षां गणस्याथ नवमुरैश्च सूरयः ॥ १७८ ॥
 २० गच्छप्रवर्त्तकस्याधादेशं राहस्यिकं ददुः । योगी प्रतिहतोऽस्माभिर्यः पुरा सिद्ध एव सः ॥ १७९ ॥
 अनेकसिद्धिसंयुक्त एकसंढकपालवान् । अस्माकं निधनं ज्ञात्वा स चागन्तात्र निश्चितम् ॥ १८० ॥
 अयस्माकं कपालं चेत् सैष प्राप्स्यत्यधर्मधीः । शासनस्योपसर्गास्तद् विधास्यति तथाविधान् ॥ १८१ ॥
 ततः स्नेहं परित्यज्य निर्जीवेऽस्मत्कलेवरे । कपालं चूर्णयध्वं चेत् तत्र त्यागिरुपद्रवम् ॥ १८२ ॥
 इहार्थे मामकीनाक्षापालनं ते कुलीनता । एतत्कार्यं भुवं कार्यं जैनशासनरक्षणे ॥ १८३ ॥
 २५ इति शिक्षां प्रदायास्ते प्रत्याख्यानविधिं व्यधुः । विधायाराधनां दधुः परमेष्ठिनमस्कृतीः ॥ १८४ ॥
 निरुध्य पवनं मूर्ध्ना मुक्त्वा प्राणान् गुणाब्धयः । वैमानिकसुरावासं तेऽतिश्रियमशिश्रियन् ॥ १८५ ॥
 लब्धलक्षस्ततो दण्डमुद्दण्डं परिगृह्य सः । कपालं चूर्णयामास यथाऽऽकारोऽपि नैक्ष्यते ॥ १८६ ॥
 लोकशोकोत्सवोन्मुद्रशब्दादितै भवत्यथ । शिषिकास्यं गुरुवपुर्गातिार्थं अवहन्त तन् ॥ १८७ ॥
 योगी डमरुकध्वानभैरवस्तत्र चाययौ । क एष पुरुषोऽतीत इत्यष्टच्छब्दं तं जनम् ॥ १८८ ॥
 ३० प्रधानब्राह्मणश्चैकः पुरस्तस्येयथावदन् । छिन्नमृगमृगि सोऽश्रुणि विमुञ्चन् गददस्वरम् ॥ १८९ ॥
 बायोरीवापरा मूर्तिर्जाविदेवो मुनीश्वरः । महास्थानधरोद्धारवराहो दिवसीयिवान् ॥ १९० ॥
 क्षत्वा स कपटात् शोकं बिभ्रद् बक्षो विधातयन् । विधायोर्जितपूतारं रोदनं भृशमब्रवीत् ॥ १९१ ॥
 एकदा भो ! मदीशस्य वक्त्रं दर्शयताधुना । अन्यथा स्वशिरोघातं कृत्वा त्यक्षाम्यसून् भुवम् ॥ १९२ ॥

तत्र प्रवर्तकोऽवोचन्मुख्यतां शिबिकां भुवि । प्रभोर्मित्रयसौ योगी दृष्टास्व जीवताद् घनम् ॥ १९३ ॥
 विमुक्ते याप्ययाने च प्रकाशे तन्मुखे कृते । चूर्णितं तच्च दृष्टासौ हस्तौ घृष्टाऽजवीविदम्^१ ॥ १९४ ॥
 एकलङ्घं कपालं श्रीविक्त्रमादित्यभूपतेः । ममाचार्यस्य चास्य स्यात् पुण्यपुरुषलक्षणम् ॥ १९५ ॥
 करे मेऽस्य कपालं चेदारोक्ष्यन्मे मनोरथाः । अपूरिष्यन्त^२ किं कुर्मो नाभाग्यैः प्राप्यमीदृशम् ॥ १९६ ॥
 जीवता च सृतेनापि सख्याहं घृष्ट^३ एव यत् । मर्त्येषु स पुमानेको येनाहं स्वमतेर्जितः ॥ १९७ ॥ 5
 परं तथापि लोकोऽस्य संस्कारे मां दिशत्वसौ । ममाप्यद्य विभागोऽस्तु पुण्यस्यागण्यसौहृदात् ॥ १९८ ॥
 एवं कृते च स व्योम्नाऽजानयन् मलयाचलान् । श्रीखंडागुरुकाष्ठानि विदधेऽङ्गं^४ च भस्मसात् ॥ १९९ ॥
 अद्यापि तत्प्रभावेण तस्य बंशे कलानिधिः । भवेन् प्रभावकः सूरिरमराभः स्वतेजसा ॥ २०० ॥
 इत्थं चरित्रमधिगम्य महाप्रभावं श्रीजीवदेवमुगुरोर्दुरितापहारि ।
 नित्यं स्मरन्तु विबुधा अवधानधीरा नन्याच्च सूरिगरिमस्फुरणैकहेतुः^५ ॥ २०१ ॥ 10

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ शृङ्गोऽगमत् सप्तमः

प्रशुभ्रप्रभुशोधितः सुचरितं श्रीजीवदेवप्रभोः ॥ २०२ ॥

बाग्वारिद्व्यप्रमथननन्दमनोरतिलताहृदाधारः ।

सुमनःप्रसरोल्लासः श्रीमत्प्रशुभ्रकल्पतरोः ॥ २०३ ॥ 15

॥ इति श्रीजीवसूरिप्रबंधः सप्तमः* ॥

॥ प्र० २०६ अ० २ । उभयं १४९३ अ० २ ॥

८. श्रीवृद्धवादिस्मरिचरितम् ।

११. सारसारस्वतश्रोतःपारावारसमश्रिये । वृद्धवादिमुनीन्द्राय नमः शमदमोर्मये ॥ १ ॥

सिद्धसेनोऽप्यु स्वामी विश्वनिस्तारकत्वकृत् । ईशहृद्देदकं दध्रे योऽर्हद्वल्लभयः सहः ॥ २ ॥

कलिकालाचलप्लोषदम्भोलिकलयोस्तयोः । चरित्रं चित्रचारित्रामित्रं प्रस्तावयाम्यहम् ॥ ३ ॥

५ पारिजातोऽपारिजातो जैनशासननन्दने । सर्वश्रुता^१न्योगदु^२कन्दकन्दलनाम्बुदः ॥ ४ ॥

विद्याधरवराभ्या चिन्तामणिरिवेष्टदः ।

आसीच्छ्रीस्कन्दिलाचार्यः पादलिसपभोः कुले ॥ ५ ॥—युगम् ।

असंख्यशिष्यमाणिक्यरोहणाचलचूलिका । अन्यदा गौडदेशे^३पु विव्रहे स मुनीश्वरः ॥ ६ ॥

तत्रास्ति कौशलाग्रामसंवासी विप्रपुंगवः । मुकुन्दाभिधया साक्षान्मुकुन्द इव सत्त्वतः ॥ ७ ॥

१० प्रसङ्गादमिलन् तेषां बाह्यावनिविहारिणाम् । सर्वस्य सर्वकार्येषु जागर्ति भवितव्यतां ॥ ८ ॥

तेभ्यश्च शुश्रुवे धर्मः शर्मदः प्राणिनां दया । सुकरः संयमारूढरतिबेरागपरङ्कितैः ॥ ९ ॥

स ग्राह कारिताकार्यैरनार्यैर्दुर्जनैरिव । चित्रैरिव भूमिभ्रागिभविष्यैर्मुषितो^४ऽम्यहम् ॥ १० ॥

तेभ्यस्त्रायन्त निःसङ्गस्वामिन् विध्वस्तशात्रव ! । पलायनेऽपि मां ह्रीवं विश्रसावैशसद्वृतम्^५ ॥ ११ ॥

इत्युचिवांसमेनें तेऽन्वगृह्णन् जैनदीक्षया ।

१५ तत्रैव भ्रयसि भ्रेष्टा विलम्बो विप्रकृद् ध्रुवम् ॥ १२ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

अपरेषुर्विहारेण लाटमण्डलमण्डनम् । प्रापुः श्रीभृगुकच्छं ते रेवासेवापवित्रितम् ॥ १३ ॥

श्रुतपाठमहाघोषैरम्बरं प्रतिशब्दयन् । मुकुन्दर्विः समुद्रोर्मिध्वानसापक्यदुःखदः ॥ १४ ॥

भृशं स्वाध्यायमभ्यस्यन्नयं निद्राप्रमादितः । विनिद्रयति वृद्धत्वादाग्रही सज्जहर्निशम् ॥ १५ ॥—युगम् ।

यतिरेको युवा तस्मै शिक्षामक्षामधीर्ददौ । मुने ! विनिद्रिता^६हिंस्रजीवा भूतदुष्टो यतः ॥ १६ ॥

२० तस्माद्विज्ञानमयं साधु^७विषेष्टाभ्यन्तरं तपः । अर्हः संकोचितुं^८साधोर्वाग्योगो निर्व्वर्निक्षणे ॥ १७ ॥

इति श्रुत्वाऽपि जीर्णत्वोदितजाड्यचयान्वितः ।

नावधारयते शिक्षां तथैवाधोपति स्फुटम् ॥ १८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तारुण्योचितया^९सुक्ताकर्णामूयया ततः । अनगारः^{१०} खरां वाचमाददे नादरादितः ॥ १९ ॥

अजानन् वयमोऽन्तं यदुग्रपाठादरादितः । कुल्लयिष्यसि तन्मल्लीवल्लीवनं मुशलं कथम् ॥ २० ॥

२५ इति श्रुत्वा विषेदेऽसौ जरुषारित्रकुञ्जरः । दध्यौ च मे धिगुत्तरति ज्ञानावरणदूषिताम् ॥ २१ ॥

तत आराधयिष्यामि भारती^{११}देवतामहम् । अयोप्रतपसा सत्यं यथासूयावचो भवेन् ॥ २२ ॥

इति ध्यात्वा नालिकेरवसत्याख्यजिनालये । सकलां भारतीं देवीमारानुसुपचक्रमे ॥ २३ ॥

चतुर्धाहारमाधारं शरीरस्य दृढम्रतः । प्रत्याख्याय स्फुरद्भस्मानवह्निनिहृतजाड्यमीः ॥ २४ ॥

गलट्टिकल्पकालुष्यशुद्धयीः समताश्रयः । निष्प्रकम्पतनुर्न्यस्तदृष्टिर्मूर्तिपदाम्बुजे ॥ २५ ॥

1 B चारित्रामस्तं । 2 A शुद्धा । 3 N °योगार्हकन्द° ।

† 'न स प्रकारः कोऽप्यस्ति येनासौ अभितव्यता । ज्ञायेव निजदेहस्य लम्बते ढंठं जंजुभिः ॥' इति B टिप्पणी ।

4 A मुक्षितौ । 5 B N °युतं । 6 N विनिद्रिता हिंसा जीव° । 7 N विषेष्टा° । 8 N साधो वा° । 9 B सत्यः ; N सत्यः । 10 C अनगारवरां । 11 C N भारती° ।

मुहूर्तमिव तत्रास्याद् विनानामेकविंशतिम् ।

सत्त्वतुष्टा^१ ततः साक्षाद्भूत्वा देवी तमब्रवीत् ॥ २६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

समुत्तिष्ठ ! प्रसन्नास्मि पूर्णन्तां ते मनोरथाः । स्वलना न तवेच्छासु^२ तद्विषेहि निजे हितम् ॥ २७ ॥

इत्याकर्ण्य समुत्सृज्य देवनाया गिरं गिरः । ददर्श सुशलं प्राप्तः कस्यापि गृहिणो गृहे ॥ २८ ॥

पूर्वोक्तयतिमोत्प्रासवाक्यश्रुत्यपमानतः । प्राह श्लोकं श्रुतश्लोक^३प्रतिज्ञापरिपूर्त्ये ॥ २९ ॥

5

स चार्य—

अस्मादृशा अपि यदा भारति ! त्वत्प्रसादतः । भवेयुर्वादिनः प्राज्ञा सुशलं पुण्यां ततः ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वा प्रासुकैर्नरैः सिधेच सुशलं मुनिः । सद्यः पल्लवितं पुष्पैर्युक्तं तारैर्यथा नभः ॥ ३१ ॥

तथा—

मद्भोः^४ शृङ्गं शक्यदृष्टिप्रमाणं शीतो वह्निर्मारुतो निष्प्रकम्पः ।

10

यद्वा पस्मै रोचते तन्न किञ्चित् वृद्धो वादी भाषते कः किमाह ॥ ३२ ॥

इति प्रतिज्ञयैवास्य तदाकालीयवादिनः । हताः पराहतप्रज्ञाः कांदिशीका इवाभवन् ॥ ३३ ॥

ततः सुरिपदे चक्रे गुरुमिर्गुरुवत्सलैः । वद्धिष्णवो गुणा अर्था इव पात्रे नियोजिताः* ॥ ३४ ॥

प्रचया वादमुद्राभृद् यतः ख्यातो जगत्पतिः । सान्वयां वृद्धवादीति प्रसिद्धिं प्राप स प्रभुः ॥ ३५ ॥

श्रीजैनशासनान्मोजवनभासनभास्करः^५ । अस्तं श्रीस्कन्दिलाचार्यः प्राप प्रायोपवेशनात् ॥ ३६ ॥

15

२. वृद्धवादिप्रभुगच्छाचलोद्धारविकल्पः । विजहार विशालायां शालायां गुणसन्ततः ॥ ३७ ॥

तदा श्रीविक्रमादित्यभूपालः पालितावनिः । दारिद्र्यान्धतमोभारसंभारेऽभवदंशुमान् ॥ ३८ ॥

श्रीकात्यायनगोत्रीयो देवर्षिब्राह्मणाङ्गजः । देवश्रीकृष्णभूषिष्ठान् सिद्धसेन इति श्रुतः ॥ ३९ ॥

तत्रायान् सर्वसाक्षार्यपारंगममतिस्थितिः । अन्येयुर्मिलितः श्रीमद्वृद्धवादिप्रभोः स च ॥ ४० ॥

अद्य श्रो वृद्धवादीह विद्यते पुरि^६ नाथवा । इति पृष्टः स एवाह सोऽहमेवास्मि लक्ष्य ॥ ४१ ॥

20

विद्वद्गोप्तीमहं प्रेक्षुरित्यतोऽत्रैव जल्प्यते । संकल्पो मे विरस्यायी सखे संपूर्यते यथा ॥ ४२ ॥

न गम्यते कथं विद्वत्पर्वदि स्वान्ततुष्टये । संप्राप्तौ शतकुम्भस्य पित्तलं को जिघृक्षति ॥ ४३ ॥

इत्युक्तेऽपि यदात्रैव स नौञ्जद् विग्रहाग्रहम् । ओमित्युक्त्वा तदा सुरिगोपान् सभ्यान् व्यधात् तदा ॥ ४४ ॥

सिद्धसेनः प्रागवादीत्—‘सर्वज्ञो नास्ति निश्चितम्’ । यः प्रत्यक्षानुमानाद्यैः प्रमाणैर्नोपलभ्यते ॥ ४५ ॥

नभःकुसुमदृष्टान्तादि^७त्युक्त्वा व्यरमभ सः । उवाच वृद्धवादी च गोपान् सान्वयनपूर्वकम् ॥ ४६ ॥

25

भवद्भिरेतदुक्तं भो ! किमप्यधिगतं नवा ? । ते प्राहुः पारसीका भमव्यक्तं बुद्ध्यते कथम् ॥ ४७ ॥

वृद्धवाद्याह—भो गोपा ! ज्ञातमेतद्वचो मया । जिनो नास्तीत्यसौ जल्पे. तत् सत्यं ? वदतात्र भोः ! ॥ ४८ ॥

भवद्भामे वीतरागः सर्वज्ञोऽस्ति नवा ? । ततः । आहुस्तेऽस्य वचो मिथ्या जैनचैत्ये जिने सति ॥ ४९ ॥

न चानवगतेष्वभ्रदरो द्विजवचसु नः । सूरिराह पुनर्विप्र ! तथ्यां शृणु गिरं मम ॥ ५० ॥

मनीपातिशयस्तारतम्यं विश्राम्यति क्वचित् । अस्ति चातिशयेयत्ता परिमाणेष्विव स्फुटम् ॥ ५१ ॥

30

लघौ गुरुतरे^८ वापि परमाणौ वियत्यपि । प्रज्ञाया अवधिर्ज्ञानं^९ केवलं सिद्धमेव तत् ॥ ५२ ॥

1 A सत्त्वतुष्टा । 2 N तवेच्छासु । 3 N श्रुतश्लोकः । 4 B C N मुनोः । 5 C °मास्करः ।

* ‘व्याजेषु दिगुणं प्रोक्तं व्यवसायेन चतुर्गुणं । कृषौ सतगुणं प्रोक्तं पात्रेऽनन्तगुणं भवेत् ॥’—इति B टिप्पणी ।
N मुनिनाथवा । 7 N निषयः । 8 A तस्तरैः । 9 C अवधिज्ञानं ।

- ज्ञानं गुणस्तदाधारो द्रव्यं किंचिद् विचिन्त्यताम् । योऽसौ स एव सर्वज्ञ एषाऽभूत् सिद्धिरस्य च ॥ ५३ ॥
 ईदृशवाचां प्रपञ्चेन जित्वेऽसौ वृद्धवादिना । ब्राह्मणः पण्डितमन्यस्तस्य काश्चा ह्यमूढशाम् ॥ ५४ ॥
 हर्षोऽभ्युत्तनेत्रश्च सिद्धसेनोऽप्यभाषत । प्रभो ! त्वमेव सर्वज्ञः पूर्वः सत्यो जितस्त्वया ॥ ५५ ॥
 शिष्यत्वेनानुमन्यस्व मां प्रतिज्ञातपूर्विणम् । समर्थो नोत्तरं दातुं यस्य तस्मास्मि शैक्षकः ॥ ५६ ॥
 5 अदीक्ष्यत जैनेन विधिना तमुपस्थितम् । नाम्ना कुसुदचन्द्रश्च स चक्रे वृद्धवादिना ॥ ५७ ॥
 आशु चाशुगवचीक्षणप्रवरप्रतिभाभरात् । पारहत्या तदाकालं सिद्धान्तस्य स चाभवत् ॥ ५८ ॥
 तृतीयपरमेष्ठित्वे गुरुभिर्विदधे मुदा । पुरा ख्याताऽभिधैवास्य तदा^१ च प्रकटीकृता ॥ ५९ ॥
 तन्निधाय गणाधारे विजह^२ स्वयमन्यतः । शिष्यप्रभावो दूरस्थं गुरुभिर्वाक्ष्यते यतः ॥ ६० ॥
 § ३. श्रीसिद्धसेनसुरिश्चान्यदा बाह्यभुवि प्रजन् । दृष्टः श्रीविक्रमार्केण राज्ञा राजाध्वगेन सः ॥ ६१ ॥
 10 अलक्ष्यं भूप्रणामं स भूपस्तस्मै च चक्रिवान् । तं धर्मलाभयामास गुरुकृत्तरस्वरः ॥ ६२ ॥
 तस्य दक्षतया तुष्टः प्रीतिदाने ददौ नृपः । कोटिं हाटकटंकानां लेखकं पत्रकेऽलिखत् ॥ ६३ ॥

तथा—

- धर्मलाभ इति प्रोक्ते द्वादशतुपाणये । सूरये सिद्धसेनाय ददौ कोटिं नराधिपः ॥ ६४ ॥
 [नृपेण सिद्धमाकायं गृहीष्यामि (!) धनं त्वया । उवाच सिद्धो नोऽस्माकं चयार्हचि तथा कुरु* ॥]
 15 तेन द्रव्येण चक्रेऽसौ साधारणसमुद्रकम् । दुःस्वसाधर्मिकस्तोम-चैत्योद्वारादिहेतवे ॥ ६५ ॥
 अन्यदा चित्रकूटाद्रौ विजहार मुनीश्वरः । गिरेर्नितम्ब एकत्र स्तम्भमेकं ददर्श च ॥ ६६ ॥
 नैव काष्ठमयो भावमयो न नच सृणमयः । विष्वक्त्रोषधक्षोदमयं निरविनोच^३ तम् ॥ ६७ ॥
 तद्वस्-वर्ष-गन्धादिनिरीक्षाभिर्मतेर्बलान्^४ । औषधानि परिज्ञाय तत्प्रत्यर्थीन्यमीमलत् ॥ ६८ ॥
 पुनः पुनर्निवृत्त्याय स स्तम्भे छिद्रमातनोत् । पुस्तकानां सहस्राणि तन्मध्ये च समैक्षत ॥ ६९ ॥
 20 एकं पुस्तकमादाय पत्रमेकं ततः प्रभुः । विवृत्य^५ वाचयामास तदीयामोलिमेककाम् ॥ ७० ॥
 सुवर्णसिद्धियोगं स तत्र प्रैक्षत विस्मितः । सर्पपैः सुभटानां च निष्पत्तिं श्लोक एकैके ॥ ७१ ॥
 सावधानः पुरो यावद् वाचयलेप हर्षभूः । तत्पत्रं पुस्तकं चाथ^६ जह^७ श्रीशासनमरी ॥ ७२ ॥
 तादृक्पूर्वगतप्रन्थवाचने नास्ति योग्यता । सत्त्वहानिर्यतः कालदौर्गन्ध्यादेतादृशमपि ॥ ७३ ॥
 § ४. स पूर्वदेशपर्यन्ते व्यवहारी च परेद्यवि । कर्मरानगरं प्राप विद्यायुगयुतः सुधीः ॥ ७४ ॥
 25 देवपालनरेन्द्रोऽस्ति तत्र विख्यातविक्रमः । श्रीसिद्धसेनसूरिं स नन्तुमभ्याययौ रयान् ॥ ७५ ॥
 आक्षेपण्यादिधर्मोक्त्याचतुष्टयवशान् प्रभुः । तं प्रत्यबोधयत् सभ्ये चास्थापयदिलापतिम् ॥ ७६ ॥
 श्रीकामरूपभूपालः संस्तोय तमन्यदा । नाम्ना विजयवर्मेति धर्मेतरमतिस्थितिः ॥ ७७ ॥
 स आटविकनासीरैरसंख्यैर्विद्वतोऽधिकम् । देवपालो महीपालः प्रभुं विज्ञापयत् ततः ॥ ७८ ॥
 अमुष्य शलभश्रेणिसन्निभैरद्भुतैर्बलैः । विद्रावयिष्यते सैन्यमल्पकोशलस्य मे ॥ ७९ ॥
 30 अत्र त्वं शरणं स्वामिभिद्रमाकर्ण्य स प्रभुः । प्रायः प्रतिविधास्यामि मा भैरीव्र सङ्कटे ॥ ८० ॥
 सुवर्णसिद्धियोगेनासंख्यद्रव्यं विधाय सः । तथा सर्वपयोगेन सुभटानकरोद् बहून् ॥ ८१ ॥
 युद्धा^८ पराजितः शत्रुर्देवपालेन भूयता । प्रभोः प्रसादतः किं हि न स्यात् तादृगुपसतात् ॥ ८२ ॥

1 A तदाकाले । 2 N तथा च । 3 A विजहः । * केवलं B आदौ प्रष्टवार्धभाग एतत्पत्रं लिखितं लभ्यते, प्रक्षिप्तश्राव्य-
 सम्बन्धात्मकं च प्रतिभाति । 4 B N निरवबोधः । 5 A निरवबोधः । 6 A एवं । 7 A विषयः । 8 A विजह शत्रुः । 9 C परोक्षितः ।

राजाहं ऋषीन्मन्त्रवतमसे^१ऽहं निपेतिवान् । उदध्रे भास्वता नाथ भवता भवतारक^२ ! ॥ ८३ ॥
ततो विद्याकर इति क्वाताख्या भवतु प्रभोः । ततःप्रसूति गीतः श्रीसिद्धिसेनविद्याकरः ॥ ८४ ॥
१५. तस्य राज्ञो दृढं मान्यः सुखासनगजादिषु । बलादारोपितो भक्त्या गच्छति क्षितिपालयम् ॥ ८५ ॥
इति ज्ञात्वा गुरुर्बृद्धवादी सूरिर्जनश्रुतेः । शिष्यस्य राजसत्कारदर्पभ्रान्तमतिस्थितेः ॥ ८६ ॥
शिष्येण क्षणेनैवापासितुं दुर्यहामहम् । समाजगाम कर्मारपुरे रूपापलापतः ॥ ८७ ॥—युग्मम् ॥ 5
ततः सुखासनासीनमपश्यत् तं प्रभुस्तदा । राजानमिव राजाध्वान्तरे बहुजनावृतम् ॥ ८८ ॥
प्राह च प्राप्तरूप ! त्वं संवेहं मे निवर्तय । आयातस्य तव क्वातिश्रुतेर्दूरदिगन्तरात् ॥ ८९ ॥
पृच्छेति सिद्धसेनेन सूरिणोक्ते जगाद् सः । तारस्वरं समीपस्थविदुषां विस्मयावहम् ॥ ९० ॥

तद्यथा—

अणुदुल्लीय^१ फुल्लं म तोड्डु मन^२ आरामा^३ म मोड्डु ।

10

'मण कुसुमहिं^४ अबि निरञ्जण हिण्डह काइं बणेण वणु ॥ ९१ ॥

अज्ञातेऽत्र विमृश्यापि कटुतरमसौ ददौ । अन्यत् पृच्छेति स 'प्राहेतदेव हि विचारय ॥ ९२ ॥

अनादरादसम्बद्धं यत्किञ्चित् तेन चाकपि । अमानितेऽत्र तर्हि त्वं कथयेति जगाद् सः ॥ ९३ ॥

बृद्धवादिप्रभुः प्राह कर्ण्यावहितो भवः । अस्य तत्त्वं यथामार्गभ्रष्टोऽपि लभसे पुनः ॥ ९४ ॥

तथाहि—'अणु' अल्पमायुरूपं पुष्पं यस्याः सा 'ऽणुपुष्पिका'—मानुषतनुः, तस्याः पुष्पाण्यायुःखण्डानि तानि 15
मा ओटयत^१, राजपूजागर्वाद्यकुटीभिः । 'आरामान्' आत्मसत्कान् यमनियमादीन् सन्तपापहारकान् मा
मोटयत—भञ्जयत । 'मनःकुसुमैः' क्षमामार्गवाजैवसन्तोषादिभिरर्च्य, निरञ्जनम्—अञ्जनान्यहंकारस्थानानि
जातिलाभादीनि निर्गतानि यस्य स निरञ्जनः—सिद्धिपदप्राप्तस्तं ध्यायतु । 'हिण्डत' भ्रमत 'कथं वनेन वनं'
मोहादितरुगहनेनारण्यमिव संसाररूपं गहनमित्येकोऽर्थः ॥ १ ॥

अथवा—अणुर्नोमारुपधाम्यं तस्य पुष्पाण्यल्पविषयत्वात्मानवतनोः, सा अणुपुष्पी, तस्याः पुष्पाणि महा-20
व्रतानि शिलाङ्गानि च तानि, मा ओटयत—मा विनाशयत । 'मन आरामं मोटयत' चित्तविकल्पजालं संहरत ।
तथा 'निरञ्जनं' देवं मुक्तिपदप्राप्तं, 'म न' इत्यनेन द्वौ निषेधकशब्दौ—मा च नञ्च, ततो मा कुसुमैरर्च्य निरञ्जनं
वीतरागम् । गाहस्थोचितदेवपूजादौ पशुजीवनिकायविराधके मोद्यमं कुरु, सावद्यत्वाद् । 'वनेन' शब्देन
कीर्त्या हेतुभूतया, 'वनं' चेतनाशून्यत्वाद्दरण्यमिव भ्रमहेतुतया मिथ्यात्वशास्त्रजातं, 'कथं भ्रमसि' अवगाहसे
लक्षणया, तस्मान्मिथ्यावादं परिहृत्य सत्ये तीर्थैर्बृद्धादिष्टे आदरमाधेहि । इति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥ 25

अथवा—अणुरेति धातोरणः शब्दः स एव पुष्पमभिगम्यत्वाद्यस्याः सा 'ऽणुपुष्पा' कीर्तिः । तस्याः पुष्पाणि
सहोर्ध्ववर्त्तमानि तानि मा ओटयत—मा संहरत । तथा 'मनस आरा' वैधकरूपत्वात् अत्यात्मोपदेशरूपास्तान् मा
ओटयत—कुत्राख्याभिर्मा विनाशयत । मनो निरञ्जनं रागादिलेपरहितं कुसुमैरिव कुसुमैः सुरभिरातलैः सह-
रूपदेशैरर्च्य पूजितं श्लाघ्यं कुरु । तथा वनस्योपचारात् संसारारण्यस्य, तस्येनः स्वामी परमसुखिवात्
तीर्थैर्बृत्, तस्य वनं शब्दसिद्धान्तस्तर्ह्यं कथं हिण्डत भ्रान्तिमादधत । यतस्तदेव सत्यं । तत्रैव भावना रतिः 30
कार्या । इति तृतीयोऽर्थः ॥ ३ ॥

इत्याद्यो ह्यनेकार्था व्याख्याता बृद्धवादिना । मतिप्रतिविधानं तु वयं विद्मस्तु किं जडाः ॥ ९५ ॥

इति तज्जल्पपर्जन्यगर्जिवण्डम्बरेः । बोधेनाङ्कुरिता सिद्धसेनमानसमेदिनी ॥ ९६ ॥

ईदृक् शक्तिर्हि नान्यस्य मञ्जर्माचार्यमन्तरा । स ध्यात्वेति समुत्तीर्थं तस्यांही प्राणमद् गुरोः ॥ ९७ ॥

1 A °नीलधः तमरे; C N °तमसौ । 2 A °तारकः । 3 A अणुदुल्ली, B अणुदुल्लीय; C अणुदुल्ली । 4 नास्ति A B ।
5 B आराम । 6 A मणु । 7 B कुसुमेहं । 8 B प्राह तदेव । 9 A ओटय । 10 A नास्ति । 11 A सिद्ध । 12 N दाल्य-
पुष्पी; A दाल्यपुष्पी । 13 'च' नास्ति B । 14 N स्याद्वादः । 15 N सिद्धान्तसूत्रं ।

- ग्राह चान्तरविद्वेपिजितेन मयका शृणुम् । आश्रिताः^१ प्रभोः पादाः क्षम्यतां तन्महाशयैः ॥ ९८ ॥
 श्रुत्वेति गुरुराह स्व क्षणं^२ वत्स ! न ते क्षणम् । प्राणिनां दुष्प्रमाकालः शत्रुः सद्रतिनाशनः ॥ ९९ ॥
 कणेरुह मया जैनसिद्धान्तात्तर्पितो भवान् । तवापि यन्न जीर्येत मन्दाग्रेः स्निग्धभोज्यवत् ॥ १०० ॥
 अन्येषां^३ जडताबातपीनसारोष्णबद्धहृदाम् । का कथात्यल्पसत्त्वाभिभृतां विद्याभ्रजारणे^४ ॥ १०१ ॥
 ६ सन्तोषौघसंवृद्धसख्यानन्तरवह्निना । श्रुतं स्वार्थं^५ हि जीर्यस्व महत्तमज्ञानावितः ॥ १०२ ॥
 स्तम्भाप्रपुस्तकं पत्रं जडै^६ शासनदेवता । सांप्रतं सांप्रतीनाः किं तादृक्शक्तिप्रजोचिताः^७ ॥ १०३ ॥
 इत्याकर्ण्य गुरोर्वाचं^८ वाचयमशिरोमणिः । ग्राह चेद् दुःकृतं नैव कुरुषुः शिष्या भ्रमोदयात् ॥ १०४ ॥
 तत्प्रायश्चित्तशास्त्राणि चरितार्थानि नाथ ! किम् । भवेयुरविनीतं मां प्रायश्चित्तैः प्रशोभ्यत^९ ॥ १०५ ॥
 वृद्धवादी विश्वश्यादादस्य चालोचनातपः । स्वस्थाने न्यस्य च प्रायं स्वयं लात्वा दिवं ययौ ॥ १०६ ॥
 १० मुनीन्द्रः सिद्धसेनोऽपि शासनस्य प्रभावनाम् । विदधद् बसुधापीशस्तुतो व्यहरतावनौ ॥ १०७ ॥
 ६. अन्यदा लोकवाक्येन जातिप्रत्ययवस्तथा । आभात्यात् संस्कृताभ्यासी कर्मदोषात् प्रबोधितः ॥ १०८ ॥
 सिद्धान्तं संस्कृतं कर्तुमिच्छन् संपं व्यजिह्वपत् । प्राकृते केवलज्ञानिभापितेऽपि निरादरः ॥ १०९ ॥
 तत्प्रभावगरीयस्त्वानभिज्ञस्तत्र मोहितः । संप्रधानैरुचै च चेतःकालुष्यकर्कशैः ॥ ११० ॥
 युगप्रधानसूरीणामलंकरणधारिणाम् । अद्यश्नीयतिव्रातशिरोरत्नप्रभाभृताम् ॥ १११ ॥
 १५ पूज्यानामपि चेष्टितवृत्तावज्ञानशाश्रवः । अवस्कन्दं ददात्यद्य का कथाऽस्मादृशं ततः ॥ ११२ ॥
 यदिति^{१०} श्रुतमस्माभिः पूर्वेषां सम्प्रदायतः । चतुर्दशापि पूर्वाणि संस्कृतानि पुराऽभवन् ॥ ११३ ॥
 प्रज्ञातिशयसाध्यानि तान्युच्छिन्नानि कालतः । अधुनैकादशोऽयं स सिद्धमस्माभिर्भाविता ॥ ११४ ॥
 बाल-स्त्री-मूढ-मूर्खोद्विजनानुग्रहाय सः । प्राकृतां तामिहाकार्पादिनास्थाऽत्र कथं हि वः ॥ ११५ ॥
 पूर्वैर्वचनदोषेण भूरि कल्मषमार्जितम् । श्रुतेन स्वविरा अत्र^{११} प्रायश्चित्तं प्रजानते^{१२} ॥ ११६ ॥
 २० तैरुचै द्वादशान्दानि गच्छत्यागं विधाय यः । निगूढजैनलिङ्गः सन् तप्यते दुस्तर्प तपः ॥ ११७ ॥
 इति पारंजिकाभिरूपात् प्रायश्चित्तान्महाहंसः । अस्य शुद्धिर्जिनाश्रया अन्यथा स्यात् तिरस्कृतिः ॥ ११८ ॥
 जैनप्रभावनां कांचिद्भूतां विदधाति चेन् । तदुक्तावधिमध्येऽपि लभते स्वं पदं भवान् ॥ ११९ ॥
 ततः श्रीसंप्रमाष्टच्छय स सार्विकशिरोमणिः । स्वव्रतं विभ्रदव्यक्तं सिद्धसेनो गणं व्यहान् ॥ १२० ॥
 इत्थं च भ्राम्यतस्तस्य बभूवुः सप्त वत्सराः । अन्येयुर्विहरन्नुज्जय(यि)न्यां पुरि समागमन् ॥ १२१ ॥
 २५ स भूपमन्दिरद्वारि गत्वा^{१३} क्षतारमभ्यधात् । स्वं विहापय राजानं मद्राचा विश्वविश्रुतम् ॥ १२२ ॥

तथा हि—

विहङ्गुर्भिक्षुरायातो द्वारि तिष्ठति वारितः ।

हस्तन्यस्तचतुःश्लोकः किमागच्छतु गच्छतु ॥ १२३ ॥

ततो राजा समाहूतो गुणवत्प्रक्षपाततः । स्वामिनाऽनुमते पीठे विनीविश्याव्रवीदिति ॥ १२४ ॥

३०

तद्यथा—

अपूर्वेयं घनुर्विद्या भवता शिक्षिता कुतः ।

मार्गणौघः समभ्येति गुणो याति दिगन्तरम् ॥ १२५ ॥

१ N आश्रिताः । २ N क्षणं । ३ N जडतापात^० । ४ N जीरणे । ५ N स्वयं । ६ N जडैः । ७ N प्रजोचिताः । ८ N आर्च्यं । ९ A प्रशोभ्यत; C प्रशोभ्यतः । १० N यदिति विधुः । ११ N अत्र । १२ A विजानते । * 'द्वारपाल' इति B टिप्पणी ।

अमी पानकरंकाभाः सप्तापि जलराशयः ।
यद्यशोराजहंसस्य पञ्जरं भुवनत्रयम् ॥ १२६ ॥
सर्वदा सर्वदोऽसीति मिथ्या संस्तुयसे बुधैः ।
नारयो लेभिरे वृष्टं न वक्षः परयोषितः ॥ १२७ ॥
भयमेकमनेकेभ्यः शत्रुभ्यो विधिवत्सदा ।
ददासि तच्च ते नास्ति राजन् चित्रमिदं महत् ॥ १२८ ॥

5

इति श्लोकेर्गुरुश्लोकः स्तुतो राजा तममवीत्^१ । यत्र त्वं सा सभा धन्याऽवश्येयं तन्ममान्तिके ॥ १२९ ॥
इति राज्ञा ससन्मानमुक्तोऽप्यर्णे स्थितो यदा । तेन साकं ययौ वक्षः स कुङ्कुमेश्वरे कृती ॥ १३० ॥
न्यावृत्य द्वारतस्तस्य पश्चादागच्छतः सतः । प्रभः कृतोऽन्यदा राज्ञा देवे^२ऽवज्ञां करोषि किम् ॥ १३१ ॥
नर्ति किं न विधत्से च सोऽवादीद् भूपते ! शृणु । महापुण्यस्य पुंसस्ते पुर एवोच्यते मया ॥ १३२ ॥ 10
जल्पितान् प्राकृतैः सार्द्धं कः शोषयति धूकृतम् । असहिष्णुः प्रणामं मेऽसकौ कुर्वे ततः कथम् ॥ १३३ ॥
ये मत्प्रणामसोढारस्ते देवा अपरे ननु । किं भावि^३ ! प्रणम त्वं द्राक्, प्राह राजेति कौतुकी ॥ १३४ ॥
देवान्निजप्रणम्यांश्च दर्शय त्वं वदन्निति । भूपतिर्जल्पितस्तेनोत्पाते दोषो न मे नृप ! ॥ १३५ ॥
राजाह् देशान्तरिणो भवन्त्यद्भुतवादिनः । देवाः किं धातुश्रुदेहिप्रणामेऽप्यक्षमा^४ ऋषे ! ॥ १३६ ॥
भुत्वेति पुनरासीनः शिबलिङ्गस्य स प्रभुः । उदाजहे स्तुतिश्लोकान् तारखरकरस्तदा ॥ १३७ ॥ 15

तथाहि—

प्रकाशितं त्वयैकेन यथा सम्यग्जगन्नयम् ।
समस्तैरपि नो नाथ वरनीर्याधिपैस्तथा ॥ १३८ ॥
विद्योतयति वा लोकं यथैकोऽपि निशाकरः ।
समुद्गतः समग्रोऽपि तथा किं तारकागणः ॥ १३९ ॥ 20
त्वद्वाक्यतोऽपि केषांचिदबोध इति मेऽद्भुतम् ।
भानोर्मरीचयः कस्य नाम नालोकहेतवः ॥ १४० ॥
नो बाह्यतमुत्कस्य प्रकृत्या क्लिष्टचेतसः ।
स्वच्छा अपि तमस्त्वेन भासन्ते भास्वतः कराः ॥ १४१ ॥—इत्यादि ।

तथा—

25

न्यायावतारसूत्रं च श्रीवीरस्तुतिमप्यथ । द्वात्रिंशच्छ्लोकमानाश्च त्रिंशदन्याः स्तुतिरपि ॥ १४२ ॥
ततश्चतुश्चत्वारिंशद्वृत्तां स्तुतिमसौ जगौ । 'कल्याणमन्दिरे'त्यादिविख्यातां जिनशासने ॥ १४३ ॥
अस्य चैकादशं वृत्तं पठतोऽस्य समाययौ । धरणेन्द्रो दृढा भक्तिर्न साध्यं तादृशां किमु ॥ १४४ ॥
शिबलिङ्गात् ततो धूमस्तत्रभावेण निर्ययौ । यथान्वतमसस्तोमैर्मथ्याहेऽपि निशाऽभवन् ॥ १४५ ॥
यथा विह्वलितो लोको नृद्वुमिच्छन् दिशो नहि । अज्ञासीदाश्मनस्तम्भभित्तिष्वारफालितो भृशम् ॥ १४६ ॥ 30
ततस्तत्कृपयेवास्माद् ज्वालामाला विनिर्ययौ । मध्येसमुद्रमावर्त्तावृत्तिसंवर्त्तकोपमा ॥ १४७ ॥
ततश्च कौस्तुभस्येव पुरुषोत्तमहृत्स्थितेः । प्रभोः श्रीपार्श्वनायस्य प्रतिमा प्रकटाऽभवन् ॥ १४८ ॥

ततः परमया भक्त्या स्तुत्वा नाथं प्रणम्य च । युक्तात्मानो ह्यमी वैवा मत्प्रणामं सहिष्णवः ॥ १४९ ॥
प्रतिबोध्येति तं भूपं शासनस्य प्रभावना ।

व्यधीयत विशालायां प्रवेशायुत्सवात् पुरि ॥ १५० ॥-युग्मम् ।

वत्सराणि ततः पंच संघोऽमुष्य युमोच च । चक्रे च प्रकटं श्रीमत्सिद्धसेनदिवाकरम् ॥ १५१ ॥

5 शिवलिङ्गादुदैवात्र कियत्कालं फणावलिः । लोकोऽघर्षं तां पश्चान्मिध्यात्वरदरङ्गभूः* ॥ १५२ ॥

एकदाऽष्टच्छय राजानं बलादप्रतिबद्धधीः । विजहार प्रभुस्तस्मात् संपकासारवारिजम् ॥ १५३ ॥

१७ गीतार्थैर्यतिभिः सार्द्धं दक्षिणस्यां स सञ्चरन् । भृगुकृच्छपुरोपान्ते प्रदेशभुवमाप सः ॥ १५४ ॥

तत्रासन्नतरं प्रामगोत्रजारक्षकस्तदा । सुरैः संमिलितास्तत्र धर्मश्रवणसंस्थदाः ॥ १५५ ॥

कुत्राप्यवस्थिता नस्मान् यूयं प्रभयत स्त्रियम् । मार्गभ्रमश्रमायस्ताः किं भूमः कल्मषापहम् ॥ १५६ ॥

10 ते प्रोचुराग्रहद्वत्र तच्छायासु विभ्रमम् । विधाय धर्मं व्याख्यातं दास्यामो गोरसानि वः* ॥ १५७ ॥

सूरयस्तत्सदभ्यस्तगीतद्वन्द्वकैस्तदा । भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा ददानाश्च तालमेलेन* तालिकाः ॥ १५८ ॥

प्राकृतोपनिबन्धेन सद्यः सम्पाद्य रासकम् । ऊजुस्तत्प्रतिबोधार्थं तादृशानीदृग्विती ॥ १५९ ॥

तथाहि-

नवि मारिअह नवि चोरिअह पर-दारह अत्युं निवारिअह ।

15 योवाह वि योवं* दाहअह* तउ सग्गि दुगुदुगु* जाइयइ ॥ १६० ॥

तत्राग्निः प्रतिबुद्धास्ते तत्र ग्रामं न्यवेशयन् । धनधान्यादिसम्पूर्णं तत् तालारासकाभिधम्** ॥ १६१ ॥

अत्यापयंश्च तत्र श्रीनाभेयप्रतिमान्वितम् । अञ्जलिदं जिनाधीशमन्दिरं सूरयस्तदा ॥ १६२ ॥

अचलस्थापनं तच्च तत्राद्यापि प्रणम्यते । भन्येस्तादृक् प्रतिष्ठा हि शक्रेणापि न चात्यते ॥ १६३ ॥

१८ एवं प्रभावनां तत्र कृत्वा भृगुपुरं ययुः । तत्र भीबलमित्रस्य पुत्रो राजा धनंजयः ॥ १६४ ॥

20 भक्त्या चाम्यार्हतास्तेनान्यदासावभिर्दुतः । अवेष्ट्यत पुरं वैभिरमर्यादाम्बुधिप्रभैः ॥ १६५ ॥

मीतः स चाल्पसैन्यत्वात् प्रभुं शरणमाश्रयत् । तैलकूपे**ऽभिमंश्रयासौ सर्वपश्यमक्षिपत् ॥ १६६ ॥

ते सर्वथा* भतीभूयासंख्याः कूपाद् विनिर्ययुः । तैः शत्रूणां बले* भ्रमे हतास्ते परिपन्थिनः ॥ १६७ ॥

सिद्धसेन इति श्रेष्ठा तस्यासीत् सान्त्वयाऽभिषा । राजा तु तत्र वैराग्यात् तत्पार्श्वे व्रतमग्रहीत् ॥ १६८ ॥

एवं प्रभावनास्तत्र कुर्वतो दक्षिणापथे । प्रतिष्ठानपुरं प्रापुः प्राप्तरेखाः कवित्रजे ॥ १६९ ॥

25 आयुःक्षयं परिहाय तत्र प्रायोपवेशनात् । योग्यं शिष्यं पदे न्यस्य सिद्धसेनदिवाकरः ॥ १७० ॥

दिवं जगाम संपश्य ददानोऽनाथतान्धयाम् । तादृशां विरहे को न दुःखी यदि सचेतनः ॥ १७१ ॥

वैतालिको विशालायां ययौ कश्चित्ततः पुरात् ।

सिद्धश्रीलभिषानाया मिलितोऽसौ** प्रभुस्तसुः ॥ १७२ ॥

तत्राह स निरानन्दं पदद्वयमनुष्ठुभः । उत्तरार्धं च साबादीन् स्वमतेरनुमानतः ॥ १७३ ॥

* 'शिवलिङ्गादुदैवात्र कियत्कालं बलिः । लोकोऽव्यर्षकतां पश्चान्मिध्यात्वरदरङ्गभूत् ।' B अदर्थे एतादृशोऽयं अष्टपाठस्तकः श्लोको विधायते ।

1 B आसन्नगरः । 2 A B N कुत्राप्यवस्थितात् । 3 N प्रभयतश्चिरम् । 4 N वयं व्याख्यातम् । 5 A गोरसानिभः B गोरसानिभः । 6 N तालमेलेन । 7 N वंश । 8 B योव । 9 B दाहयहः C दाहियहः D दाहयहः । 10 N वयमिदुगुदुगु* । 11 N तालारसिकाभिधः । 12 A तैलं कूपे; C तैलकूपे । 13 N नवीभूया* । 14 N बले भ्रमे । 15 B N प्रभोः ।

तथाहि—

स्फुरन्ति वादिवयोताः साम्प्रतं दक्षिणापथे ।

नूनमस्तंगतो वादी सिद्धसेनो दिवाकरः ॥ १७४ ॥

सापि सापायतां काये विमृशयानशनं व्यधात् । गीतार्थविहिताराधनयासौ सद्गतिं ययौ ॥ १७५ ॥

प्रभोः श्रीपादलितस्य वृद्धवादिगुरोस्तथा । श्रीविद्याधरवंश्यत्व^१निर्यामक^२मिहोच्यते ॥ १७६ ॥ 5

संवत्सरशते पञ्चाशता श्रीविष्णुमार्कतः । साधे 'जाकुटिनोद्वारे श्राद्धेन विहिते सति ॥ १७७ ॥

श्रीरैवताद्रिमुर्धन्यश्रीनेमिप्रवनस्य च । वर्षास्रस्तमठात् तत्र प्रशस्तेरिदमुद्धृतम् ॥ १७८ ॥

इत्थं पुराणकविनिर्मितशास्त्रमध्यादाकर्ण्य किंचिदुभयोरनयोश्चरित्रम् ।

श्रीवृद्धवादि-कविवासवसिद्धसेनवादीन्द्रयोरुदितमस्तु धिये मुदे वः ॥ १७९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

10

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुखा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रयुञ्जतूरीक्षितः

शृङ्गोऽभूदमलोऽष्टमः सुचरितं श्रीवृद्ध-सिद्धाश्रितम् ॥ १८० ॥

॥ इति श्रीवृद्धवादिस्मरिप्रबन्धः* ॥

॥ ग्रन्थाः १९६ ॥ उभयम् ॥ १६८९ ॥

15

९. श्रीहरिभद्रसूरचरितम् ।

- § १. स जयति हरिभद्रसूरिरुण्यन्मतिमदतारकभेदबद्धलक्षः ।
 शरभश्च इव शक्तिचिह्नतारिगुरुबहुलोदयदङ्कसङ्गतश्रीः ॥ १ ॥
 कुसुमविशिखमोहशत्रुपाथोनिधिनिधनाश्रयविभुतः प्रकामम् ।
 स्थिरपरिचयगादरूढमिथ्यामहजलबालकशैलशृङ्गविभ्रः^१ ॥ २ ॥
 जिनभट्टमुनिराजराजराजत्कलशमधो हरिभद्रसूररुचैः^२ ।
 वरचरितमुदीरयेऽस्य बास्यादविगणयन्मतिनानवं स्वकीयम् ॥ ३ ॥—युग्मम् ।
 इह निखिलकूहकृतोपकारादहिमरुचिः शशिना निमग्नितो नु ।
 रुचिरतरुचिप्रकाशिताशः प्रभवति यत्र निशामु रजराशिः ॥ ४ ॥
 जगदुपकृतिकारिणोर्बेहिष्कृद्भवि-शशिनोः शिथिलः समैक्षि मेरुः ।
 शिरसि वसतिदस्तु शिशिये यस्मिन्निविभिरस्ति स चित्रकूटशैलः ॥ ५ ॥
 बहुतरपुरुषोत्तमेशलीलाभवनमलं गुरुसात्विकाश्रयोऽनः ।
 त्रिदिग्बभूव कृणाय मन्यते यन्नगरवरं तविहासि चित्रकूटम् ॥ ६ ॥
 हरिरपरवपुर्विधाय यं स्वं क्षितितलरक्षणदक्षमभ्रतालम्बम् ।
 असुरपरिवृढप्रजं पिबिन्ते^३ स नृपतिरत्र बभौ जितारिनामा ॥ ७ ॥
 चतुरधिकदशप्रकारविद्यास्थितिपटनोन्नतिरिन्द्रोन्नतशाली ।
 अतितरलमतिः पुरोहितोऽभून्नृपवितो हरिभद्रनामवितः^४ ॥ ८ ॥
 परिभवनमतिर्महाबलेपात् क्षितिसलिलाम्बरवासिनां बुधानाम् ।
 अवदारणजालकाधिरोहण्यपि स दधौ त्रितयं जयाभिलाषी ॥ ९ ॥
 स्फुटति जठरमत्र शास्त्रपूरादिति स दधामुदरे सुवर्णपट्टम् ।
 मम सममतिरस्ति नैव जन्मूक्षितिवलये बहते लतां च जम्बवाः ॥ १० ॥
 अथ यदुदितमत्र नावगच्छान्यहमिह तस्य विनयेतामुपैमि ।
 इति कृतकृतिदुस्तरप्रतिज्ञः कलिसकलज्ञतया स मन्यते स्वम् ॥ ११ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 § २. अथ पथि स चरन्^५ सुखासनस्थो बहुतरपाठकवर्णिवर्णकीर्णः^६ ।
 अलिङ्गलकलितं कपोलपाल्यां मत्तजलकर्मदुर्गामीकृतद्वाम् ॥ १२ ॥
 विपणिगृहसमूहभङ्गमीतभ्रमदतिशोकविह्वललोकद्वयम् ।
 कुमरणभयमीतमंछुनदयद्विपदचतुष्पद्हीनमार्गहेतुम् ॥ १३ ॥
 विधुरविरुतिसन्निपातपुरैरतिपरिस्तेदितगेहिवासमर्त्यम् ।
 गजपरिवृढमैक्षतोत्तमाङ्गत्वरितविभूतनधृतसादिवृन्दम्^७ ॥ १४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 पूरुवा इव यथा तरुवृक्षान् कुसुमगणं प्रविचित्र्य तिर्यग्मानुम् ।
 प्रतिविसृजति चञ्चलस्वभावाज्जिनगृहमेव तथा द्विजोऽभ्यरोहन् ॥ १५ ॥

1 A वृद्धिः । 2 N सूरिचरैः । 3 N जेभिन्ने । 4 A नागवितः; N नामवितः । 5 B संवरन्; N संवरारमुखा° ।
 6 N वर्णकीर्णः । 7 B परिरुदः; A परिरुदमोक्ष° । 8 A *सारिर्दृष्टः; B सारिर्दृष्टः ।

बलजबल्यदर्शनोर्ध्वदृष्टिः कथमपि तीर्थपतिं ददर्श सोऽब ।
अबददविदितोत्तमार्थतत्त्वो भुवनगुरावपि सोपहासवाक्यम् ॥ १६ ॥

तथाहि—

बपुरेव 'तवाचष्टे' 'स्पष्टमिष्टासन्नभोजनम् ।

न हि कोटरसंस्थेऽग्नौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ १७ ॥

5

गजमिह पररध्यया प्रबुध्य व्यवहितमत्र बटु^१ व्रजैर्भ्रमद्भिः ।
निजमथ निलयं यद्यौ पुरोधास्तृणमिव सर्वमपीह मन्यमानः ॥ १८ ॥
परतरदिवसे च^२ राजसौधादवसितमंत्रविषेयकार्यजातः ।
प्रति निजनिलयं प्रयान्निशीथे स्वरमशृणोन्मपुरं स्त्रियो जरत्याः ॥ १९ ॥
प्रकटतरमतिः स्थिरप्रतिष्ठो ध्वनिरहितावसरेऽवधारयन् सः ।
व्यमृशदथ नचाधिगच्छति स्म श्रुतविषमार्थकदर्शितः स गाथाम् ॥ २० ॥

10

सा चेत्यम्—

चक्रिदुर्गं हरिपणगं पणगं चक्रीण केसवो चक्री ।

केसव चक्री केसव दुचक्री केसी य चक्री य ॥ २१ ॥

अबददिति यदम्ब ! चाकचिक्यं बहुतरमत्र विधापितं भवत्या ।

15

इह समुचितमुत्तरं ददौ सा शृणु ननु पुत्रक ! गोमयार्द्रलिप्तम् ॥ २२ ॥

इति विहितसदुत्तरेण सम्यक् स च वदति स्म चमत्कृतिं दधानः ।

निजपठितविचारणं^३ विषेहि त्वमिह सवित्रि ! न वेद्वयहं^४ त्वदर्थम्^५ ॥ २३ ॥

अबददथ च सा यथा गुरोर्नोऽनुमतिरपीतिविधौ जिनागमानाम् ।

न विवृत्तिकरणे विचारमिच्छुर्यदि हि तदा प्रभुसंनिधौ प्रयाहि ॥ २४ ॥

20

वचनमिति निशम्य सोऽपि द्यूषौ परिहृतदर्पभरः पुरोहितेशः ।

अपि गुरुपुरुषैर्दुरापमध्ये परिकलना न^६ समस्ति बाढ्येऽस्मिन् ॥ २५ ॥

जिनमतगृहिगेहचन्द्रशालां यदियमुपैति ततो हि जैनसाची ।

जिनपतिमुनयो गुरुत्वमस्या विदधति तन्मम तेऽपि बन्दीयाः ॥ २६ ॥

25

सकलपरिहृतिर्ममागत्यं दुरतिगमा वचनस्य यत् प्रतिष्ठा ।

व्यमृशदथ स गेहमागतः स्वं तदनु विनिद्रतया निशां च निन्ये ॥ २७ ॥

§ ३. अथ दिवसमुखे तदेकचित्तोऽगमदिह वेदमति तीर्थनायकस्य ।

हृदयवसतिवीतरागबिम्बं बहिरपि वीक्ष्य मुदा स्तुतिं प्रतेने ॥ २८ ॥

तथाहि—

बपुरेव तवाचष्टे भगवन् ! वीतरागताम् ।

30

न हि कोटरसंस्थेऽग्नौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ २९ ॥

1 A तथाचष्टे । 2 N स्पष्टं । 3 A B बहुतर^३ ; N पदम्^३ ; 4 N ऽब । 5 A विचारणं । 6 A वेपथं ; C वेधं ।
7 C तमर्थ ; N लदर्थ । 8 A नास्ति 'न' । 9 N 'चस्थितामो ।

- दिवसगणमनर्थकं स पूर्वं स्वकमभिमानकदर्शमानमूर्तिः ।
 अमनुत स ततश्च मण्डपस्थं जिनभट्टस्त्रिमुनीश्वरं ददर्श ॥ ३० ॥
 हरिमिव विबुधेश्वन्दबन्धं क्षमनिधिसाधुविधीयमानसेवम् ।
 तमिह गुरुमुदीक्ष्य तोपपोषात् समजनि जनितकुवासनावसानः ॥ ३१ ॥
- 5 हतहृदय इव क्षणं स तस्थौ तदनु गुरुर्व्यसृशत्^१ स एव विप्रः ।
 य इह तु^२ विदितः स्वशास्त्रमन्त्रप्रकटमतिर्नृपपूजितो यशस्वी ॥ ३२ ॥
 मदकलगजरुद्धराजवर्त्मभ्रमवशतो जिनमन्दिरान्तरस्थम् ।
 जिनपतिमपि वीक्ष्य सोपहासं बचनमुवाच मदावगीतचित्तः ॥ ३३ ॥—युग्मम् ।
- 10 *इह पुनरधुना यथावकस्माज्जिनपतिविम्बमथादरात् स वीक्ष्य ।
 अतिशयितरचित्तरङ्गसङ्गी स्तवनमुवाच पुराणमन्यथैव ॥ ३४ ॥
 भवतु ननु विलोक्यमेतदग्रे तदनु जगाद मुनीश्वरो द्विजेशम् ।
 निरुपमधिष्ठानिचे! शुभं ते?, कथय किमागमने निमित्तमत्र ॥ ३५ ॥
 न्यगददध पुरोहितो विनीतं किमनुपमप्रतिभोऽहमस्मि पूज्याः ।
 जिनमतजरतीबचो मयैकं श्रुतमपि नो विबरीतुमत्र शक्यम् ॥ ३६ ॥
- 15 अपरसमयवित्तशालारशि व्यसृशमहं तु न चकिकेशवानाम् ।
 क्रमममुमुदितं तया प्रबुध्ये तदिह निवेदयत प्रसन्न मेऽर्थम् ॥ ३७ ॥
 अथ गुरुरपि जल्पति स्म साधो! जिनसमयस्य विचारणव्यवस्थाम् ।
 शृणु सुकृतमते प्रगृह्य दीक्षां तदनुगता च विधीयते तपस्या ॥ ३८ ॥
 विहितविनयकर्मणा च लभ्यो मिलद्बलालमौलितानुयोगः ।
- 20 इति तद्वगमोऽन्यथा तु न स्याद् यदुचितमाचर मा त्वरां विधास्त्वम् ॥ ३९ ॥
 अथ स किल समस्तसङ्गहानि सकलपरिग्रहसाक्षिकं विधाय ।
 गुरुपुरत उपाददे चरित्रं परिहृतमन्दिरत्वेप इष्टलोचः ॥ ४० ॥
 गुरुरवददधागमप्रवीणा^३ यमि-यतिनीजनमौलेशेखरश्रीः ।
 मम गुरुभगिनी महत्तरेयं जयति च विश्रुतजाकिनीति नाम्नी ॥ ४१ ॥
- 25 अभणदथ पुरोहितोऽनयाहं भवभवशास्त्रविशारदोऽपि मूर्खः ।
 अतिसुकृतवशेन धर्ममात्रा निजकुलदेवतयेव बोधितोऽस्मि ॥ ४२ ॥
 अयमवगतसाधुयर्मसारः सकलमहात्रतधूर्धुरंधरश्रीः ।
 गुरुमगददथ प्रवर्तमानागमगणसारविचारपारदृष्ट्या ॥ ४३ ॥
 अधिकरणिकशास्त्रमुपसन्नानुगतिविलोह इयद्दिनानि जज्ञे ।
- 30 त्वदपरिचयमूर्छितो मुनीश! प्रचिकटिपुर्निजमासुतीबलत्वम् ॥ ४४ ॥
 भृतभृतिरधुना^४ शुभानुभावान् श्रुतभरसागरमभ्यलीनचित्तः ।
 अनधिगतविमुक्तपद्मवासाप्रियविरहप्रभृतिव्ययस्त्वभूवम् ॥ ४५ ॥

- गुरुदिदमवधार्य धर्मशास्त्राध्ययनसुपाठनकर्मलब्धरेखम् ।
सुरचितसुकृतोपदेशलीलं निजपदमण्डनमादधौ सुलभे ॥ ४६ ॥
- अनुचरितपुराणपादलिप्तप्रमुखसमो हरिभद्रसूरिरेपः ।
कलिसमययुगप्रधानरूपो विमलयति क्षितिमंहिसंक्रमेण ॥ ४७ ॥
- अपरदिवि निजौ स जामिपुत्रौ पितृकुलकर्कशवाक्यतो विरक्तौ ।
प्रहरणशतयोधिनौ कुमारी बहिरबनावुदपत्रयदात्तचिन्तौ ॥ ४८ ॥
- अथ चरणयुगं गुरोः प्रणम्य प्रबभणतुर्गृहतो विरागमेतौ ।
तदनु गुरुवाच वासना चेन् मम सविधे^१ व्रतभारमुद्धेयाम् ॥ ४९ ॥
- तदनुमतिमवाप्य चैव हंसं सपरमहंसमदीक्षयत् ततोऽथ ।
व्यचरयत्^२ स तौ प्रमाणशास्त्रौपनिषदिकभुतपाठशुद्धबुद्धौ ॥ ५० ॥
- § ४. अथ च सुगततर्कशास्त्रतत्त्वाधिगममहेच्छतया गुरुक्रमेभ्यः ।
अवनितलमिलललाटपट्टौ सुललितविक्षपनो वितेनतुस्तौ ॥ ५१ ॥
- दुरधिगमतथागतागमानामधिगमनाय सदाहितोद्यमौ तौ ।
प्रदिशत नगरं यथा तदीयं प्रति निजबुद्धिपरीक्षणाय यावः ॥ ५२ ॥
- गुरुरपि हृदये निमित्तशास्त्रादधिगतमुत्तरकालमाकलय्य ।
अवददति शुभं न तत्र वीक्षे^३ऽभ्युपगममेनमतो हि मात्रियेथाः ॥ ५३ ॥
- ननु पठतमिहैव देशमध्ये गुणियतिनायकसन्निधौ तु वत्सौ ।
मतिरतिशयभासुराऽपि केषांचिदपि परागमवेदिनी समस्ति ॥ ५४ ॥
- गुरुमिह विरहय्य कः कुलीनः पथि निरपायतमेऽपि बंध्रमीति ।
कथमवगतदुर्निमित्तभावे तदिह न नोऽनुमतिर्दुरन्तकार्ये ॥ ५५ ॥
- अवददथ विहस्य हंसनामा गुरुजनयुक्तमिदं तु वत्सलत्वम् ।
भवदनुचरणान् प्रभाववन्तौ किमु शिशुकौ परिपालितौ न पूज्यैः ॥ ५६ ॥
- अपशकुनगणः करोतु किंवाऽध्वनि परपुर्यपि चेतनायुतानाम् ।
अविरतमभिरक्षति क्षताज्जौ चिरजपितो भवदीयनाममन्त्रः ॥ ५७ ॥
- दुरधिगमदविष्टदेश्यशास्त्राधिगमकृते गमनादथागमाच्च ।
क इव नु विगुणः कृतज्ञतायाः^४ क्षतिकरणस्तदिदं विधेयमेव ॥ ५८ ॥
- अवददथ गुरुर्विनेययुग्मं हितकथने हि न औचित्यं भविष्यत् ।
भवति खलु ततो यथेहितं वा विदधतमुत्तममद्य निन्दितं वा ॥ ५९ ॥
- अथ सुगतपुरं प्रतस्थुस्तावगणितसद्^५गुरुगौरवोपदेशौ ।
अतिशयपरिगुप्तजैनलिङ्गौ न चलति खलु भवितव्यतानियोगः ॥ ६० ॥
- कतिपयदिवसैरवापतुस्तौ सुगतमतप्रतिबद्धराजधानीम् ।
परिकलितकलावधूतवेषावतिपठनार्थितया मठं तमाप्तौ ॥ ६१ ॥

- पठनविधिकृते विहारमाला विपुलतराऽस्ति च तत्र^१ दानशाला ।
 सुगतमुनिपतिश्च तत्र शिष्याननवरतं किल पाठयेद् यथेच्छम् ॥ ६२ ॥
 अतिसुखकृतभुक्तिः पठन्तौ सुविषमसौगतशास्त्रजातमत्र ।
 परबुधजनदुर्गमार्थतत्त्वं कुशलतया सुखतोऽधिगमयुस्तौ ॥ ६३ ॥
- 5 जिनपतिमतसंस्थिताभिसंधि^२ प्रति विहितानि च यानि दूषणानि ।
 निहतमतितया यतेर्निरीक्षातिशयवशेन निजागमप्रमाणः ॥ ६४ ॥
 दृढमिह परिहृत्य तानि^३ हेतून् विशदतरान् जिनतर्ककौशलेन ।
 सुगतमत^४ निषेधदार्ढ्ययुक्तान् समलिखतामपरेषु पत्रकेषु ॥ ६५ ॥—युगम् ।
 इति रहसि च यावदादादते गुरुपबमानविलोडितं हि तावत् ।
- 10 अपगतममुतः परैश्च लब्धं गुरुपुरतः समनायि पत्रयुगम् ॥ ६६ ॥
 अबलोकयतोऽस्य हेतुदार्ढ्यं प्रति निजतर्कमुदप्रदूषणेषु ।
 जिनपतिमत^५ भूषणेषु पक्षेष्वजयमभून्मनसि भ्रमो महीयान् ॥ ६७ ॥
 अभगदथ स विस्मयातिरेकात् पिपटिपुरहृदुपासकोऽस्ति कश्चित् ।
 अपर इह मदीयदूषितं कः पुनरपि भूषयितुं समर्थबुद्धिः ॥ ६८ ॥
- 15 स्फुरति च क उपाय ईदृशस्याधिगमविधाविति चिन्तयन् स तस्थौ ।
 कचिदमलधियामपि स्वलन्ति प्रतिपद ईदृशि कुत्रचिद् विधेये ॥ ६९ ॥
 उदमिषदथ बुद्धिरस्य मिथ्यामहमकराकरपूर्णचन्द्रोचिः ।
 अबददथ निजान् जिनेशविम्बं बलजपुरो विदध्वमध्वनीह ॥ ७० ॥
 तदनु शिरसि तस्य भो ! निषाय क्रमणयुगं हि समागमो विधेयः ।
 20 इदमिह^६ न करिष्यति प्रमाणं मम पुरतोऽध्ययनं स सा विधत्ताम् ॥ ७१ ॥
 गुरुवचनमिदं तथैव बौद्धैः कृतमखिलैरपशुखलैः खलैस्तैः ।
 अथ मनसि महातिसंगतौ तौ विमसृशतुः प्रकटं हि संकटं नः ॥ ७२ ॥
 न विदधिब^७ यदिह क्रमौ सशुक्रौ प्रतिकृतिमूर्धनि लक्षितौ तदानीम् ।
 नहि पुनरपि जीविते किलाशा विकरुणमानसपाठकादमुपमात् ॥ ७३ ॥
- 25 बलिमिह पदयोः क्रियावहे सद्गुरुहृदि भद्रमुनीश्वरस्य तस्य ।
 अतिदुरितमनागतं विचार्य प्रजनविधिं प्रतिषेधति स्म यः प्राक् ॥ ७४ ॥
 अविनयफलमावयोस्तदुदं समुदितमत्र विनिश्चितं तथैतन् ।
 न चलति नियमेन दैवदृष्टि^८ निजजनने सकलङ्कृता सृतिर्वा ॥ ७५ ॥
 नरकफलमिदं न कुर्वहे श्रीजिनपतिमूर्धनि पादयोर्निवेशः ।
 80 परिश्रटितवरौ वरं विभिन्नौ निजचरणौ नतु जैनदेहलभौ ॥ ७६ ॥
 निधनमुपगतं यथा तथा वा तदिह च साहसमेव संप्रधार्यम् ।
 इति दृढतर आबयोर्निबन्धः प्रतिकृतमत्र कृते विधेयमेव ॥ ७७ ॥

1 A B तत्र । 2 A संविशति^१ । 3 N तान् हि । 4 C मति^२ ; N गत^३ । 5 A पतिमय । 6 C N इदमपि ।
 7 N विदधे च । 8 A दैवदृष्टि ।

तदनु च खटिनीकृतोपवीतौ जिनपतिविम्बहृदि प्रकाशसत्त्वौ ।
 शिरसि च चरणौ निधाय यातौ प्रयततमैरुपलक्षितौ च बोद्धे ॥ ७८ ॥
 प्रतिघबशकडारकेकराक्षैरतिकुशलैरबलोक्तितौ च तैस्तौ ।
 गुरुरबददहो पुनः परीक्षामपरतरां सुगतद्विषोर्विधास्ये ॥ ७९ ॥
 स्थिरतरमनसस्तदाध्वमथ प्रतिविधये हि न चादरो विधेयः । 5
 सुरशिरसि च पादपातमुख्यं न हि समधीनिधयोऽपि संविद्विष्णुः ॥ ८० ॥
 अथ च कृतमिहोपवीतमेतन् प्रतिकृतमत्र कृते दृढत्वचिह्नम् ।
 दृढमतिरपरोऽपि कश्चिदीदृग् न हि विदधाति यथा विकर्मभीतः ॥ ८१ ॥
 परनगरसमागताश्च विद्यार्थिन इह नैव मया कर्दधनीयाः ।
 भवति च कुयशोभरस्तदत्र प्रतिकरणं कुपरीक्षितं न कार्यम् ॥ ८२ ॥ 10
 इति वचनममुष्य ते निशम्य स्थितिमभजन् गुरुणा जना निरुद्धाः ।
 शयनभुवि गृहोपरिस्थितानां प्रतिदिशि यामिक एक एव चक्रे ॥ ८३ ॥
 जिनगुरुशरणं विधाय रात्राविह शयितौ परमेष्ठिनः स्मरन्तौ ।
 समगत च तयोरनिच्छतोरप्यसुखभरे सुलभा तदा प्रमीला ॥ ८४ ॥
 प्रतततम'घटावली तदोद्धावमितलतः स विमोचयांबभूव । 15
 खडखडखडिति खरेण शय्यां विजहुरसी विरसं तदा रटन्तः ॥ ८५ ॥
 निजनिजकुलदेवताभिधास्तेऽभिद्विपुरिहाद्भुतसम्भ्रमेण तौ च ।
 जगृह्युरथ जैननाम तेषां नरयुगलं मतमित्यभूच्च शब्दः ॥ ८६ ॥
 अथ निधनभयेन साहसिकयाद् भरतरमौपयिकं तु लब्धवन्तौ ।
 अनवरतमहातपत्रयुन्दात् तत उदबध्यत तनुगं स्वदेहे ॥ ८७ ॥ 20
 तनुरुहयुगवत् ततः पृथिव्यां मुमुचतुरंगमथोद्धुभूमितस्तौ ।
 मृदुशयनतलादिबोत्थितौ चाप्रहततनू कुशलावु'दमबुद्ध्या ॥ ८८ ॥
 लघुतरचरणप्रचारवृत्त्या द्रुतमपचक्रमतुः पुरात् तदीयात् ।
 मतिविभववशादबुद्धयानौ छलयति' क' न मतिर्हि सुप्रयुक्ता ॥ ८९ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 हत हत परिभाषिणस्तयोस्तेऽनुपदमिमे प्रययुर्भटास्तदीयाः । 25
 अतिसविधमुपागतेषु हंसोऽवदिति तत्र कनिष्ठमात्मबन्धुम् ॥ ९० ॥
 ब्रज झगिति गुरोः प्रणामपूर्वं प्रकथय 'मामकदुष्कृतं हि सिध्या ।
 अभणितकरणात्ममापराधः कुविनयतो विहितः समर्पणीयः ॥ ९१ ॥
 इह निवसति सूरपालनामा शरणसमागतवत्सलः क्षितीशः ।
 नगरमिदमिहास्य चक्षुरीक्ष्यं निकटतरं ब्रज सन्निधौ ततोऽस्य ॥ ९२ ॥ 30
 इति सपदि विसर्जितोऽपि तस्यौ क्षणमेकं स तु तैः सहस्रयोधी ।
 गततनुममतरुचयुज्यतैतैः' हठहृतधन्वशरावलीभिर्हंसः ॥ ९३ ॥

अतिविपुलतया शिलीमुखानां तितउरिबाजनि तस्य विग्रहश्च ।

अपतदथ स बंधरक्त उर्व्यामहितनरैरभवात् ततः परासुः ॥ ९४ ॥

अवरज इह 'मोहतो ह्यमुश्च' सविधमस्य कृपार्द्रमर्त्यवाक्यात् ।

त्वरिततरपदप्रचारवृत्त्याऽगमदवनीपतिस्तूरपालपार्श्वम् ॥ ९५ ॥

६ शरणमिह ययौ च तस्य धीमान् तदनुपदं रिपवः परः सहस्राः ।

अवनिपत्तिमवाप्य चैनमूचुः प्रवितर नः प्रतिपन्थिनं समेतम् ॥ ९६ ॥

अबद्धय स को बलेन नेता मम भुजपञ्चरवर्तिनं किलेनम् ।

अनयिनमपि नार्पयाम्ययुं तत् किमुत कलाकलितं नयैकनिष्ठम् ॥ ९७ ॥

सुगतमतभटास्तथाऽभ्यपुस्तं परतरदेशनरस्य हेतवे त्वम्^१ ।

१० धनकनकसमृद्धराज्यराष्ट्रं गमयसि हास्यदधीशकोपनात् किम् ॥ ९८ ॥

अबद्धिह स कोत्तरं गरीयःपुरुषगणैर्मम यद्गतं व्यधायि ।

मरणमथ च जीवितं हि^२ भूयात् नहि शरणागतरक्षणं त्यजामि ॥ ९९ ॥

इतरदिह दधामि चैकमेष प्रकटमतिर्विदित^३प्रमाणशस्त्रः ।

तत इममभिभूय वादरीत्योचितमिह धत्त पराजये जये वा ॥ १०० ॥

१५ अथ बचनविचक्षणः स तेषामधिपतिराह वचस्त्विदं प्रियं नः ।

परमिह बदनं न दृश्यमस्य क्रमयुगलं सुगतस्य भूर्नि योऽदान् ॥ १०१ ॥

तदनु च यदि शक्तिरसि तस्यान्तरिततरः प्रतिसीरयाशु हेतून् ।

यदि जयति स यातु कौशलात् तन्नियतमसौ विजितस्तु वध्य एव ॥ १०२ ॥

अथ घटमुखवादिनी रहःस्था वदति तथागतशासनाधिदेवी ।

२० स्वयमिह हरिभद्रसूरिशिष्यः पुनरनयोर्न भूव दृष्टिमेलः ॥ १०३ ॥

'व्यसृष्टय स च'^४ छलैकनिष्ठाः सुगतमते प्रभवन्ति सूरयोऽपि ।

अवितथमिह नो घटेत चैतत् त्रुटति वचो न ममापि यत्पुरस्तात् ॥ १०४ ॥

अथ बहुदिनवादतो विषण्णः स परमहंसकृती विषादमाधात्^५ ।

बिभवति^६ गुरुसंकटे विचित्रा निजगणशासनदेवता किलाम्बा ॥ १०५ ॥

२५ स्मृतिवशत इयं तदा 'समायाजिनमतरक्षणनित्यलब्धलक्षा ।

वदति च शृणु वत्स ! मुक्तिमस्मादुरितभराद् गुरुसत्त्वमूलभूमे ! ॥ १०६ ॥

सुगतमतसुरी समस्ति तारा वदति निरन्तरमनुद्विजः सा ।

मनुज इह सुरैः समं विवादी क इव भवन्तमृते समृद्धसत्त्वम् ॥ १०७ ॥

प्रतिवद च तमथ दंभवादिभुवमसमानकृतप्रतिश्रवं त्वम् ।

३० अनुवदनपुरःसरं प्रजल्प्य भवति कथं तद्वे हि वादमुद्रा ॥ १०८ ॥

^७छलमिदमधुनैव तद्धिना स्यात् प्रकटतरं^८ तद्वतो जयस्तवेव ।

अबद्धय स मेऽत्र कोऽन्य एवं जननि ! विना भवतीं करोति सारां ॥ १०९ ॥

1 A B मोहितो । 2 B C N स्मृ । 3 A नास्ति 'हि' । 4 B C विदितः । 5 B विसृष्ट^१ । 6 N स वत्सलैक^२ ।
7 A मागात् ; B मादधान ; C विषाद नपाद् । 8 B बिभवति । 9 N समायाजिन^३ । 10 N बल^४ । 11 B N वदतो ।

इति समुचितमुत्तरं विधायापरदिबसे विदधौ सुरीनिदेशम् ।
 प्रतिबदितरि संश्लिष्टे च मौनं स जबनिकांचलमूर्द्धं^१ माततान ॥ ११० ॥
 कलशमथ चकार पादपातैर्बिंशकलमाश्रितवैपरीत्यमेषः ।
 अबद्धथ सदम्भबादमुद्राश्रुबमिह कृष्टिजनाधमा भवन्तः ॥ १११ ॥
 बधकृतमतयोऽस्य ते ह्यमित्राः समभिहिता^२ ननु तेन भूमिपेन । 5
 नयविजयमयः परार्द्धं^३ (ध्वं ?) वृत्तः किमु बधमर्हति साधुलब्धवर्णः ॥ ११२ ॥
 अथ कुनयमपीममातनुध्वं यदि न सहेऽहमिदं निशम्यतां तन् ।
 रणभुवि परिभूय मां प्रहीता खलु य इमं स तु लात्वपातुकथीः^४ ॥ ११३ ॥
 तदनु नयनसंक्षयाऽथ विद्वान् ननु समकेति पलायनाथ तेन ।
 लघु लघु स पलायनं च चक्रे क इव न नश्यति मृत्युमीविहस्तः ॥ ११४ ॥ 10
 द्रुतचरणगतैर्बहिः प्रगच्छन् स च निर्णेजकमेकमालुलोके ।
 तुरगिषु सविधागतेष्ववादीत् तमिह प्रज त्वमिहाययौ प्रपातः ॥ ११५ ॥
 स्वमतिविभवतः प्रणाशितोऽस्मिन् वसनविशोधनमाद्धन् तथासौ ।
 तरलतुरगिणा च जल्पितो यन्मनुजोऽनेन पथा जगाम नैकः ॥ ११६ ॥
 रजक इह स तेन दर्शितोऽस्य त्वरिततरः स च शीघ्रमेव तेन । 15
 निजभटनिवहे समार्पि धृत्वा प्रतिबबले^५ च बलं तदीयवाक्यान् ॥ ११७ ॥
 निजमतिबलतस्ततः प्रकाशं^६ विभयमनाश्रलितोऽभिचित्रकूटम् ।
 अभिसमगत तद्दिनेः^७ कियद्गिरुंरुचरणाम्बुरुहं^८ समागमोत्कः^९ ॥ ११८ ॥
 इतर इति निजेशकार्यसिद्ध्या नृपतिमयुं किल सांत्वयांबभूवुः ।
 अणुतरविपये दृढं सहायं परिहरते हि क उग्रपौरुषोऽपि ॥ ११९ ॥ 20
 अथ निजगुरुसंगमामृतेन द्युतकरणः शिरसा प्रणम्य पादौ ।
 दृढतरपरिरुद्ध एष तैश्च प्रविगलदधुजलो जगाद् सद्यः ॥ १२० ॥
 गुरुजनवचसां स्मरामि तेषां परतरदेशगतौ हि येनिषिद्धौ ।
 निशमयत विभो ! प्रबन्धमेनं कुबिनयशिष्यजनास्वतः प्रवृत्तम् ॥ १२१ ॥
 इति चरितमसौ जगाद् यावन्नजगुरुवन्धुपरासुतावसानम् । 25
 अथ निगदत एव हृदिभेदः^{१०} समजनि जीवहरो बली हि मोहः ॥ १२२ ॥
 §५. विमृशति हरिभद्रसूरिरीदृक् किमु मम संकटमद्भुतं प्रवृत्तम् ।
 निरुपचरित^{११} वीतरागभक्तेरुदितमिदं निरपत्यतामनस्यम्* ॥ १२३ ॥
 विमलतरकुलोद्भवौ विनीतौ यमनियमोद्यमसंगतौ प्रवीणौ ।
 परमतविजयप्रकाशपंडापरिमलशोभितविद्वद्वर्चितांही ॥ १२४ ॥ 30
 अपि परतरदेशसंस्थशास्त्राधिगमरसेन गतौ च विप्रकृष्टम् ।
 मदसुकृतवशेन जीवितान्तं ययतुरुभावपि कर्म धिक् दुरन्तम् ! ॥ १२५ ॥

1 A निवेशं । 2 B N भूमिं । 3 A C समभिहिता । 4 A पातुकः श्रीः । 5 N प्रतिबबले । 6 A प्रकाशं ।
 7 N समगमदिनेः । 8 N हर्षा । 9 समागमः कः । 10 N विभेदः । 11 N निरुपमः, A निरुपचितः । * आनयनं
 प्रगाढं दुःखं इति C टिप्पणी ।

- विनयमथ शमं स्मरामि किं वा गुरुपदसेवनमद्भुतं किमत्र ।
 नहि मम सदृशस्तु मन्दभाग्यैः परिचरणं ननु तादृशां विलोक्यम् ॥ १२६ ॥
 मुखकृतकवलेर्विशृद्धदेहो चटकशिखे इव यावजातपक्षो ।
 अवसर इह तौ सपक्षताया^१ भृशमतिगम्य दृशोः पथं व्यतीतौ ॥ १२७ ॥
४. कलुषकुलनिवास एष देहः सुचरितकक्षदवानलार्चिक्रमः ।
 इह हि किमधुना प्रधार्यतेऽसौ विरहभरेऽपि 'सुशिक्षयोरवाते'^२ ॥ १२८ ॥
 विनिहृततमनिवृत्तिप्रकारां कमिव विशेषमवाप्तुमत्र धार्याः ।
 सुललितवचनौ विनेयवर्षावसव इमौ हि विना कदर्यधुर्याः ॥ १२९ ॥
 इति विमृशत एव सौगतानामुपरि महः समुदैभिजान्वयस्थम् ।
१०. सुबिहितपरिकर्मणाऽपि साध्यं न सहजमाभिजनं महत्तमेऽपि ॥ १३० ॥
 अबद्धस्य स सौगताः कृतास्ते परिभवपूर्णहृदो गृहस्थितेन ।
 अतिविनयविनेयहिंसनेनाद्भुतहृत्चित्तनिवृत्तिसापरधाः ॥ १३१ ॥
 श्रुतविहितनयेऽपि युक्तमुक्तं सकलबलेन निवारणं रिपूणाम् ।
 'परमवगतिरस्य निर्मला नो य इह सशक्त्यमना लभेत मृत्युम् ॥ १३२ ॥
१५. इति जिनपतिशासनेऽपि सुक्तं गुरुतरदोषमनुद्धृतं हि शक्यम् ।
 सुगतमतभूतो निबर्हणीयाः स्वस्तुतनिर्मथनोत्थरोपयोपात् ॥ १३३ ॥—विशेषकम् ।
 इति मतिमति चेतसि प्रकामं गुरुमभिष्टुच्छय ययो विना सहायम् ।
 हृदि विगलितसंयमानुकम्पो नगरमवाप च भूमिपस्य तस्य ॥ १३४ ॥
 द्रुततरमभिगम्य पार्श्वमस्य प्रकटतरीकृतजैनलिङ्गरूपः ।
२०. वदति च हरिभद्रसूरिरेवं जिनसमयप्रवराशिषाभिनन्द्य ॥ १३५ ॥
 शरणसमितवज्रपञ्जर ! त्वं शृणु मम वाक्यमशक्यसत्त्वभङ्ग ! ।
 इह हि मम विनेय उज्जिजीवे स परमहंस इति त्वया प्रसिद्धः ॥ १३६ ॥
 किमिव न तव साहसं प्रशस्यं क्षितिप ! शरण्यकृते हि लक्ष्य(क्ष)संख्यम् ।
 बलमवगणितं तदेतदभ्युन्नतिकरमूर्जितमस्ति नापरस्य ॥ १३७ ॥
२५. निरगममिह सांयुगीनवृत्तिः कृतिजनरीतित उन्नतप्रमाणः ।
 अतिशयनिभनिष्टवाक्प्रबन्धान् सुगतमतस्थितकोविदान् जिगीषुः ॥ १३८ ॥
 अबद्धस्य स सूरपालभूपो मम तव चापि विजयेतापदे ते ।
 'छलविवदन्ननिष्ठिता'^३ अजेयाः शलभगणा इव ते ह्यमी बहुत्वान् ॥ १३९ ॥
 परमिह कमपि प्रपञ्चमग्र्यं ननु विदधामि यथा भवद्विपक्षः ।
३०. स्वयमपि विलयं प्रयाति येन प्रतिकूलं वचनं तु मे न गण्यम् ॥ १४० ॥
 अबहितिपर वाचमेककां मे शृणु तव काचिद्विजयशक्तिरस्ति ।
 अबद्धस्य च को हि मां विजेता वहति सुरी यदुदन्तमम्बिकाख्या ॥ १४१ ॥
 वचनमिति निशम्य तस्य भूपः सुगतपुरे प्रजिघाय दूतमेव ।
 अपि स लघु जगाम तत्र दूतो वचनविचक्षण आहतप्रपञ्चः ॥ १४२ ॥

सुगतगुरुमथ प्रणम्य तत्रावददिति भूमिपतिः स सूरपालः ।
 स्फुरिततनुमिवेह भारती त्वामिति किल विज्ञपयत्यनल्पभक्तिः ॥ १४३ ॥
 इह मम पुरमाजगाम चैको बुध इह बुद्धमवाभिजातिल्लभः^१ ।
 भवति च भुवनत्रयप्रसिद्धे प्रतपति किं नु^२ स एष वादिशब्दः ॥ १४४ ॥
 इदमिह महते प्रपामराय प्रभवति तन् कियते तथा यथा सः ।
 निधनमविजयः स्वयं स यायान् कुरुतेऽन्योऽपि यथा न कश्चिदित्यम् ॥ १४५ ॥
 दशबलमतनायकः स सानप्रतिघवशो वदति स्म तं प्रमोदात् ।
 इह जगति समस्तदेशनानाविधगणस्तमहं तिरश्चकार ॥ १४६ ॥
 जिनसमयविशारदोऽपि कश्चिन्नवपठितो भविताऽत्र बाबदूकः ।
 वचनमदमहं ततो विनेष्ये गहनविकल्पसमूहकल्पनाभिः ॥ १४७ ॥
 स्वयमिह निधने कृतप्रतिज्ञः स किमु भविष्यति तद्वद स्वमेव ।
 पटुवच इति जल्पति स्म दूतः प्रभुपुरतो मम गीः प्रवर्त्तते किम् ॥ १४८ ॥
 तव पदकमलप्रसादतो वा किमिव न मे शुभमद्भुतं भविष्यत् ।
 मतिरिति तु मम प्रकाशते^३ऽसौ परमिह सुप्रभुणा विचार्य कार्यम् ॥ १४९ ॥
 लिखत^४ वच इदं पणे जितो यः स विशतु तत्रवरिष्ठतैलकुण्डे ।
 इति भवतु स्ववीप्सया प्रशंसामिह विदधेऽस्य गुरुर्विचारहृष्टः ॥ १५० ॥
 विपुलमतिरथ प्रगल्भदूतः पुनरपि वाचमुवाच दाल्यहेतोः ।
 प्रभुचरणयुगं तथापि धाष्टर्णीत् पुनरपि विज्ञपयामि किञ्चिदत्र ॥ १५१ ॥
 शृणुत वसुमती^५ रत्नगर्भा^६ भवति कदाचन कोऽपि तत्र विद्वान् ।
 अतिशयितमतिर्यतो जितानां ननु भवतामवसानना हि माऽभूत् ॥ १५२ ॥
 असदिह परिकल्पनं ममैतद् गगनतले कुसुमोद्गमेन तुल्यम् ।
 जयिषु^७ किल भवत्सु यत्सनाथा^८ वयमिह तनु दृढं विचारणीयम् ॥ १५३ ॥
 गुरुरवददसौ भयं किमेतद् भवति तथा भ्रम एव कश्च^९ फल्गुः ।
 अपि मयि चिरसेवितेऽपि यद्गः स्फुरति परेण बिजेयताभिश्चक्रे ॥ १५४ ॥
 क इव मम पुरः स कोऽपि विद्वाननधिगतस्वपरप्रमाणभूमिः ।
 मदगदमवमोचये न चेत्तं तदहमहो न निजं बहामि नाम ॥ १५५ ॥
 स्वनृपतिपुरतः प्रशाधि वाचं मम विनियन्त्रितवादिपौरुषस्य ।
 वयमिह परवादिलाभतुष्टा अनुपदमेव समागमाम ते यत् ॥ १५६ ॥
 वचनमिति निशम्य तस्य दूतो मुदितमनाः पुरमाययौ निजं सः ।
 इति सुविहितबौद्धविप्रलम्भासूचिमवद्वेयदत्र सूरपालम् ॥ १५७ ॥
 त्रिचतुरदिवसान्तरेण सोऽपि प्रभुरिह बौद्धमतस्य तत्र चायान् ।
 अतिपरिबुद्धसेव्यपादपद्मो व्यथित स पूर्वपणेन वादमुद्राम् ॥ १५८ ॥

5

10

15

20

25

30

1 A B भियातिरूपः । 2 B किमिति; C किं स । 3 A यथा तथा । 4 A C निधनकृतः । 5 A B प्रकाशते ।
 6 N बु प्रभुः । 7 A लिखित । 8 A मतीह रजः । 9 N हिरण्यगर्भा । 10 A अव । 11 A मनायो । 12 B N कस्य ।

- विबुधपतिरचिन्तयत् तथा चासौ कथमहमस्य कृते स्मरामि ताराम् ।
 अथ च किमनया स्मृताऽपि याऽसौ जितमद्विज्रजघातिनी न सद्यः ॥ १५९ ॥
 इति स च परिचिन्त्य वादसंसृष्टपङ्क्तिभद्रविशारदं समेत्य ।
 अबददिदमनिलयमेव सर्वं सदिति वचः परिसंस्कृतं यदेतत् ॥ १६० ॥
- 5 इह भवति च पक्ष एव हेतुर्जलधरवन्ननु सन्ति चात्र भावाः ।
 निगदित इति मूलपक्षजाते, वदति ततः प्रतिवाद्यनुय सम्यक् ॥ १६१ ॥
 यदि सकलमिदं विनश्वरं तन् स्मरणविचारणचारिमा कथं स्यात् ।
 तदिदमिह पुराबलोकितं यत् कथमियमित्यनुसंहतिर्घटेत ॥ १६२ ॥
 वदति स मतिसन्ततिः स्म तुल्या भवति सदैव सनातना मते नः ।
 10 बलमिदमनुसंहतेऽथ तस्या व्यवहरणं च तथैव वर्त्तते नः ॥ १६३ ॥
 अनुवदति मुदा स्म जैनविद्वानिह मतिसन्ततिरप्रणाशिनी चेत् ।
 सदिति सुविदितैव तन् श्रुत्वानुमतिरिदं तव चात्मवाग्विरुद्धम् ॥ १६४ ॥
 न विबुधकमनीयमेतदुच्चैः स्वसमयमूढमतिर्भवान् यदिच्छुः ।
 ननु सकलविनश्वरत्वसन्धां परिहर तच्चिरकालतो बिलप्राप् ॥ १६५ ॥
- 15 इति वचननिरुद्धरीकृतोऽसौ सुगतमतप्रभुराचचार मौनम् ।
 जित इति विदिते 'जनैर्निपेते द्रुततरमेष सुतप्रतैलकुण्डे ॥ १६६ ॥
 अथ कलकल उद्गमूव तेषां दशबलविद्वद्रीतिश्रुत्याभावात् ।
 इति भवदपमानभारमुष्मा भयतरला अनशस्त्री निरीशाः ॥ १६७ ॥
 अथ विशदविशारदस्तदीयो वदन्मतिः किल तद्वदेक एकः ।
 20 समगत च^१ तथैव पञ्चापस्ते निधनमबापुरनेन निर्जिताश्च ॥ १६८ ॥
 दशबलमत^२ शासनाधिदेवी खरवचनैरुपलम्बिताऽथ सा तैः ।
 प्रतिघवशविसर्पिर्दपभङ्गै रणकदिनेषु सुरस्तेर्हि कालः ॥ १६९ ॥
 ननु^३ शृणु कटपूतनेऽत्र यस्त्वामविरतमर्चयिता सुधी^४ नरेन्द्रः ।
 कुमरविधिना श्रुतोऽधुना तन्ननु भवती क गतासि^५ हन्त तारे ! ॥ १७० ॥
- 25 मलयजघनसारकुङ्कुमादि-प्रकृतिविलेपनधूपसारभोगैः ।
 सुरभिकुसुमदामभिश्च सम्यग् ननु तव दृपद इव व्यवधायि पूजा ॥ १७१ ॥
 दृढतरपरिपूजिता भवाद्गु विधुरतरावसरेऽपि सन्निधानम् ।
 यदि न वितनुते ततः स्वदेहे स किमु नहि क्रियते सुवस्तुभोगः ॥ १७२ ॥
 सविधतरमुवि स्थिता च तारा सुकरुणमानसवासना ह्यमीषु ।
 30 अनुचितमपि जल्पतो निशम्याप्रतिपमना सृदुवागिदं जगाद् ॥ १७३ ॥
 अतिशयशुचि(च ?)माप्य यद्वाका असदृशमप्यनुवादिनो भवन्तः ।
 कुवचनमपि^६ नो मयाऽत्र गण्यं मम वच एकमिदं निशम्यतां च ॥ १७४ ॥
 अतिपरत्तरदेशतः समेतौ परसमयाधिगमाय सङ्गतौ च ।

1 B N जितैः । 2 N °गतवत्तथैव । 3 N °मतिः । 4 A अनुनु शृणु; B अनुशृणु; C तनुशृणु । 5 N शुभा ।
 6 C गतासि । 7 A °मपि ।

जिनशिरसि पदप्रदानपावाभ्युपगमरूपनिभेऽप्यमुकसत्त्वौ ॥ १७५ ॥
 प्रतिकृतमिह तत्कृते दधानौ श्रुतिरिति^१ च तेन हतौ पलायमानौ ।
 नयपथपथिकौ महामुनी यत्तत्प्रतिकृतिरस्ति तस्य दुष्कृतस्य ॥ १७६ ॥
 तत इति समुपेक्षितो मया यद्विलयमवाप निजैनसंब तस्मात् ।
 विदधति ननु येऽस्य^२ पञ्चमुच्चैर्ननु मम तेऽपि सदा ह्युपेक्षणीयाः ॥ १७७ ॥ 5
 इति शुचमपहाय यूयमेते निजनिजभूमिषु गच्छताश्च धीराः ।
 दुरितभरमहं हि वो हरिष्ये निजसन्तानसमेपु को हि मन्युः ॥ १७८ ॥
 इति वचनमुदीर्य सा तिरोधान् निजनिजदेशगणं ययुश्च तेऽध^३ ।
 अपरतरपुरेषु^४ बौद्धवृद्धा^५ उपशममापुरितिश्रुतप्रवृत्त्या ॥ १७९ ॥
 इह किल कथयन्ति केचिदित्थं गुरुतरमन्त्रजप^६ प्रभावतोऽत्र । 10
 सुगतमतबुधान् विदुष्य तत्र ननु हरिभद्रविमुजुहाव तले ॥ १८० ॥
 § ६. अथ जिनभट्टसूरिरत्र कोपाद्भुतमिह शिष्यजने निजे निश्चम्य ।
 उपशमनविधौ प्रवृत्तिमाधादिह हरिभद्रमुनीश्वरस्य तस्य ॥ १८१ ॥
 मृदुवचनविधिं च शिक्षयित्वा यतियुगलं प्रजिघास्य तत्करे च ।
 क्रुध उपशमनाय तस्य गाथात्रयमिह समरदिनेऽशुचतबीजम् ॥ १८२ ॥ 15
 प्रययतुरथ तेऽपि (तौ हि) तस्य राज्ञो नगरमिदं मिलितौ च तस्य सूरैः ।
 वच इह कथयांबभूवतुस्तद् गुरुभिरमुं प्रति यन्निदिष्टमिष्टम् ॥ १८३ ॥
 प्रतिघगुरुतरोर्भवात् फलोदाहरणमिमा अवधारयस्व गाथाः ।
 इति किल वदतोस्तयोः स भक्त्या गुरुलिखिताः समवाचयन् ततस्ताः ॥ १८४ ॥

तथा हि—

20

गुणसेण-अगिसम्मा सीहाणंदा य तह पिआपुत्ता ।
 सिहि-जालिणि माइ-सुआ घण-घणसिरिमो य पइ-भज्जा ॥ १८५ ॥
 जय-विजया य सहोअर घरणो लच्छी अ तह पई भज्जा ।
 सेण-विसेणा पित्तिय उत्ता जम्मम्मि सत्तमए ॥ १८६ ॥
 गुणचन्द-वाणमन्तर समराइच्च-गिरिसेण पाणो अ । 25
 एगस्स तओ मोक्खोऽणन्तो अन्नस्स संसारो ॥ १८७ ॥
 इति चतुरमतिर्व्यसृक्षदेवं हृदि हरिभद्रविमुस्तदेतदीदृक् ।
 अपि^७ वनमुनिपारणस्य भङ्गे भवनवकेऽप्यनुवर्तते स्म वैरम् ॥ १८८ ॥
 पुनरिह मयका^८ तु कोपदावानलबहलार्चिरुदस्तचेतनेन ।
 दशबलमतसङ्गिनः प्रपञ्चं विरचयता^९ विनिबर्हिताश्च भूम्नः^{१०} ॥ १८९ ॥ 30
 अतिविरतचिरप्ररूढमिथ्याग्रहसमवैरिव विप्रलब्धचेताः ।
 अपि जिनमतबोधमाकल्प्यासुकृतवशेन तमःप्रवेशमाधाम् ॥ १९० ॥

1 N श्रुतिरित्यनेन । 2 A B N प्रकृतिकृतिः । 3 B N यस्य । 4 A ते च । 5 N एतरेषु ।
 6 C बौद्धाः । 7 N 'जव' । 8 A अपि च मुनिः । 9 N मयस्वनुकोपः । 10 A N विरचितता । 11 A C भूम्नाः ।
 B भूम्नाः ।

- नरकगमनदौहृदं हि जीव ! त्यज ननु^१ दौहृदमापतो दुरन्तम् ।
 निजमिह परिबोध्य जीवमित्यं प्रकटमुवाच तपोधनाप्रतोऽसौ ॥ १९१ ॥
 इह 'गुरुजनवत्सलत्वबुद्धेरनृणविधिः किमवाप्यते कथञ्चित् ।
 नरकगतिसमीपगामिनं मां प्रति घटते भृशमुद्दिशीर्यया यः ॥ १९२ ॥
 5 विविध^२मथ विरोधमौड्यं सुरिसृशमभिपृच्छथ च तं नृपं महेच्छः ।
 निरगमदविलम्बितप्रयागैः समगत शीघ्रमसौ गुरुकमाणाम् ॥ १९३ ॥
 शिरसि च विनिधाय तान् नतास्योऽगददथ गद्गदगीभरः स तत्र ।
 गुणविशदविनेयमोहतोऽहम् प्रभुचरणाम्बुजसेवया वियुक्तः ॥ १९४ ॥
 श्रुतविहिततपः प्रदाय बाढं मम कलुपं परिशोधयध्वमाशु ।
 10 अविनयसद्ने चित्रेयपाशे प्रगुणतरां मतिमातनुध्वमुषे^३ ॥ १९५ ॥
 गुरुरिह परिरभ्य गाढमेनं कृतवृजिनार्हतपः प्रदाय चावक् ।
 कलुप-मुकृतयोर्विधौ समर्था ननु हरिभद्रसमाः क सन्ति शिष्याः ॥ १९६ ॥
 खरतरतपसा विशोपयन्तं^४ तनुमतनुः स विनेययोर्वियोगः ।
 परिदहति भृशं मनस्तदीयं जलनिधिमौर्वे इव प्रकाशकीलः ॥ १९७ ॥
 15 अतिशयपरिद्वेगमेवमम्बा धृतिविधये सुतरामुवाच वाचकम् ।
 क इव स विरहस्तवार्दनेऽसौ गृहघननन्दनसङ्गवर्जितस्य ॥ १९८ ॥
 जिनसमयविचित्रशास्त्रसेवानिपुण ! विशुद्धमते ! स्वकर्मपाकः ।
 फलवितरणकृन्निजः परो वा तदिति विडम्बकमेव कोविदानाम् ॥ १९९ ॥
 गुरुपदवरिवस्थयाभिरामः सफल्य शुद्धतपस्यया स्वजन्म ।
 20 शरदि घन इव प्रलीनमेतद् भवति विकर्मं यथा तनु^५ त्वदीयम् ॥ २०० ॥
 अवगाथ हरिभद्रसूरिरम्बे ! जडमतिमाहृशशिष्यकावलम्बे ! ।
 न किमपि मम चेतसो^६ व्यथाकृद् विशदविधेयविनेयमृत्युमुख्यम् ॥ २०१ ॥
 दृढमिह निरपत्यता हि दुःखं गुरुकुलमप्यमलं मयि क्षतं किम् ।
 इति गदति जगाद तत्र देवी शृणु वचनं मम सन्तुतं त्वमेकम् ॥ २०२ ॥
 25 नहि तव कुलवृद्धिपुण्यमास्ते ननु त(भ)व शास्त्रसमूहसन्ततिस्त्वम् ।
 इति गदितवती तिरोदधे सा श्रमणपतिः स च शोकमुत्ससर्ज ॥ २०३ ॥
 मनसि गुरुविरोधवर्द्धिगाथात्रितयमिदं गुरुभिर्गुरुप्रसादात् ।
 प्रहितमभिसमीक्ष्य सैप पूर्वं स च सम्रार्कचरित्रमाततान ॥ २०४ ॥
 पुनरिह च शतोन्मुमधीमान् प्रकरणसार्द्धसहस्रमेव चक्रे ।
 30 जिनसमयवरोपदेशरम्यं श्रुवमिति सन्ततिमेव तां च मेने ॥ २०५ ॥
 अतिशयहृदयाभिरामशिष्यद्वयविरहोर्मिभरेण तप्तदेहः ।
 निजकृतिमिह संव्यधात् समस्तां विरहपदेन युतां सतां स मुख्यः ॥ २०६ ॥

§ ७. प्रकरणनिकरस्य विस्तरार्थं^१ हृदयविबाधक^२ चिन्तयाभिधान्तः ।
अणुतरजिनवासनं स कार्पासिक इति नामकमैश्वराय भव्यम् ॥ २०७ ॥
शुभशकुनवशात् स्वकीयशास्त्रप्रसरणकारणमेव तं व्यमृशन् ।
तत इह विरलं च भारतादिश्रवणसत्पुण्यमुवाच हृद्यविद्यः ॥ २०८ ॥

तथा हि—

5

एयं लोइयकञ्चं गद्धहल्लिङं व^३ बाहिरे मट्टं^४ ।
अन्तो फोडिज्जंतं तुसवुसमुसमीसियं सञ्चं ॥ २०९ ॥
अवददथ वणिग् विवेचयस्व प्रकटमिदं स ततो जगाद् सूरिः ।
'अनुत्तरभरभृतेष्वहो जनानामितिहासेषु यथा-तथा प्रतीतिः (?) ॥ २१० ॥
इति विशकलनाय मूढतायाः कितवकथानकपञ्चकं तदुक्तम् । 10
विषधरचति^५ मंत्रवत्^६ कुमिध्यामहविपविस्तरसंहृतिप्रवीणम् ॥ २११ ॥
श्रवणत इह तस्य जैनधर्मं प्रकटमतिबुबुधे ततो जगाद् ।
वितरणमुख एव जैनधर्मो द्रविणमृते स विधीयते कथं नु ॥ २१२ ॥
गुरुय समुवाच धर्मकृत्याद् द्रविणभरो भविता तव प्रभूतः ।
अवददथ स चेदिदं तदाऽहं सपरिजनः प्रभुगीर्विधायकः स्याम् ॥ २१३ ॥ 15
वदति गुरुय त्वमेकचित्तः शृणु बहिरष्टदिनात् तृतीयपक्षे ।
परविषयवणिज्यकारकौघः^७ स्फुटमिह^८ वस्तुनिधानमेष्यतीति ॥ २१४ ॥
तदुप तव गतस्य^९ वस्तुजातं तदथ समोद्धृतितः समर्पमाप्स्यम् ।
गुरुतरसमुतो धनं च भावि व्यवहरणात् सुकृतोदयेन भूम्ना ॥ २१५ ॥
विहितमिह मया हि शास्त्रवृन्दं ननु भवता भुवि पुस्तकेषु लेख्यम् । 20
तदनु यतिजनस्य ढौकनीयं प्रसरति सर्वजने यथा तदुच्चैः ॥ २१६ ॥
सुकृति^{१०} जनशिरोमणिस्ततो^{११} ऽसाविति वचनं विदधे गुगोरलङ्घ्यम् ।
तदनु च तदिदं भवार्णवस्य प्रतरणहेतुतरीसमं प्रवृत्तम् ॥ २१७ ॥
अथ च चतुरशीतिमेकपीठे जिनसदनानि महालयानि तत्र ।
अपरजनमपि प्रबोध्य सूरिः सुमतिरचीकरदुष्कृतोरणानि ॥ २१८ ॥ 25
चिरलिखितविशीर्णवर्णभग्नप्रविबरपत्रसमूहपुस्तकस्थम् ।
कुशलमतिरिहोद्धार जैनोपनिषदिकं स महानिशीथशास्त्रम् ॥ २१९ ॥
श्रुतपरिचयतो निजायुरन्तं सुपरिकल्प्य गुरुकमागतोऽसौ ।
गणविषयनिराश^{१२} तोत्थचेतःकदनविरागविशेषसंश्रुताङ्गः ॥ २२० ॥
अनशनमनघं विधाय निर्यामकवरविस्मृतहार्दभूरिबाधः । 30
त्रिदशवन इव स्थितः समाधौ त्रिदिवमसौ समवापदायुरन्ते ॥ २२१ ॥

1 C विस्तरार्थं । 2 C विषोषकं । 3 B N च । 4 N सिद्धं । 5 A अणुतरभरं । 6 B N विषधर इति । 7 N मंत्र-
वत् । 8 N कारकोऽयं । 6 C B वज्रं । 10 C वज्रं । 11 A C सुकृतं । 12 C °ल्लयाऽसौ । 13 C निरापितोरलं ।

इत्थं श्रीहरिभद्रसूरिसुगुरोश्चित्रं चरित्राद्भुतम्
 स्मृत्वा विस्मयकारणं पटुतरप्रज्ञालङ्घ्यं बुधाः ;
 माहकप्राथमकल्पिकावलिधियां जीवातुपाधेयवत्
 शृण्वन्तु प्रकटं पठन्तु जयताञ्चाचन्द्रसूर्यस्थिति ॥ २२२ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहारिभद्री कथा
 श्रीप्रशुभ्रमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽयमष्टाधिकः ॥ २२३ ॥

*

पुरुषोत्तम परमेष्ठिन् गिरीश गणनाथ विबुधवृन्दपते ।
 प्रशुभ्र ब्रह्मरते सुमनोमय किमसि नहि तपनः ॥ २२४ ॥

॥ इति हरिभद्रसूरिप्रबन्धः* ॥

॥ ग्रन्थ ३५४ अ० ३ । उभयं २०४३ अ० ३ ॥

१०. श्रीमल्लवादिस्मृतिचरितम् ।

§ १. संसारवाद्धिक्खाराभिस्तारयतु दुस्तरात् । श्रीमल्लवादिस्मृतिर्वो यानपात्रप्रभः प्रभुः ॥ १ ॥
 गौः सत्तारघना यस्य पञ्चाक्षीणलसद्भुवि । अवक्त्रा लक्षभेत्री च जीवामुक्ता सुपर्वशृत् ॥ २ ॥
 जडानां निषिद्धाभ्यावप्रवृत्तौ^१ वृत्तमद्भुतम् । प्रमाणाभ्यासतः कृयाते दृष्टान्तः किंचिदुच्यते ॥ ३ ॥
 रेणुप्राकारतुङ्गत्वाद् रथेनागच्छतो रवेः । रथाङ्गमिव संलग्नं शङ्कुनीतीर्यनाभिभृत् ॥ ४ ॥ 5
 हर्म्यारनिकैर्युक्तं वप्रनेमिविराजितम् । पुरं श्रीभृगुकच्छाख्यमस्ति स्वस्तिनिकेतनम् ॥ ५ ॥
 चारुचारित्रपाथोधिशमकल्लोलकेलितः । सदानन्दो जिनानन्दः स्मृतिस्त्राच्युतः श्रिया^२ ॥ ६ ॥
 अन्यदा^३ धनदानातिमत्तश्चित्ते छलं वहन् । चतुरङ्गसमावहामह्मातमदविभ्रमः ॥ ७ ॥
 चैत्ययात्रासमायातं जिनानन्दमुनीश्वरम् ।

जिये विट्ठया बुद्धा नन्दाक्यः सोगतो मुनिः ॥ ८ ॥—युग्मम् । 10

पराभवान् पुरं त्यक्त्वा जगाम बलभीं प्रभुः । प्राकृतोऽपि जितोऽन्येन कस्तिष्ठेत् तत्पुरांतरा ॥ ९ ॥
 तत्र दुर्लभदेवीति गुरोरस्ति सहोदरी । तस्याः पुत्राभ्यः सन्ति ज्येष्ठोऽजितयशोऽभिधः ॥ १० ॥
 द्वितीयो यक्षनामाभून् मल्लनामा तृतीयकः । संसारासारता चैषां मातुलैः प्रतिपादिता ॥ ११ ॥
 जनन्या सह ते सर्वे बुद्धा दीक्षामथाद्भुः । संप्राप्ते हि तरण्डे कः पाथोर्थि न विलंघयेत् ॥ १२ ॥
 लक्षणादिमहाशास्त्राभ्यासात् ते कोविदाधिपाः । अभूवन् भूपरिख्याताः प्रह्लायाः किं हि दुष्करम् ॥ १३ ॥ 15
 पूर्वविभिन्नथा ज्ञानप्रवादाभिपक्षमात् । नयचक्रमहाग्रन्थः पूर्वाचके तमोदरः ॥ १४ ॥
 विश्रामरूपास्तिष्ठन्ति तत्रापि द्वादशारकाः । तेषामारम्भपर्यन्ते कियते चैत्यपूजनम् ॥ १५ ॥
 किंचित्पूर्वगतत्वाच्च नयचक्रं विनाऽपरम् ।

पाठिता गुरुभिः सर्वे कल्याणीमतयोऽभवत् (न्) ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

एष मल्लो महाप्राज्ञस्तेजसा हीरकोपमः । उन्मोच्य पुस्तकं बाल्यात् स्व स्वयं बाचयिष्यति ॥ १७ ॥ 20
 तत्तत्त्वोपद्रवेऽस्माकमनुतापोऽतिदुस्तरः । प्रत्यक्षं तज्जनन्यास्तज्जगदे गुरुणा च सः ॥ १८ ॥
 वत्सेदं पुस्तकं पूर्वं निषिद्धं मा विमोचयेः । निषिध्येति^४ विजहुस्ते तीर्ययात्रां चिकीर्षवः ॥ १९ ॥
 मातुरत्यसमर्थं स पुस्तकं वारितद्विषन् । उन्मोच्य^५ प्रथमे पत्रे आर्यामेनामबाचयत् ॥ २० ॥

तथा हि—

विधिनियमभङ्गवृत्तिव्यतिरिक्तत्वादनर्थकमबोचत् ।

25

जैनादन्यच्छासनममृतं भवतीति वैधर्म्यम् ॥ २१ ॥

अर्थं चिन्तयतोऽस्याश्च पुस्तकं धृतदेवता । पत्रं चाच्छेदयामास दुरन्ता गुरुगीःक्षतिः ॥ २२ ॥
 इतिकर्तव्यतामूढो मल्लश्छिन्नत्वमासजत् । अरोदीच्छैशवसिख्या किं बलं देवतैः सह ॥ २३ ॥
 पृष्ठः किमिति मात्राह मद्भुत्तात् पुस्तकं ययौ । संघो विषादमापेदे ह्लात्वा तत्तेन निर्मितम् ॥ २४ ॥
 आत्मनः स्वलितं साधु समारचयते^६ स्वयम् । विचार्येति सुधीर्मल्ल आराध्नात् धृतदेवताम् ॥ २५ ॥ 30
 गिरिखण्डलनामास्ति पर्वतस्तद्गुह्यान्तरे । रूक्षनिष्पावभोक्षा स^७ पृष्ठपारणकेऽभवत् ॥ २६ ॥

1 N निषिद्धाभ्याय प्रवृत्तं । 2 C तत्राच्युतश्रियाः । 3 A धान्यदानाति° । 4 N जिनयतो° । 5 N निषिध्येति । 6 N उन्मार्ज्य । 7 B N समाचरयते । 8 N वष्टः पाठ° ।

- एवमप्यर्दितः^१ संघो वात्सल्याज्जननीयुतः । ईदृक् क्षुत्स्य पात्रं हि^२ दुःप्रापं मा विशीर्यताम् ॥ २७ ॥
 विकृतिं प्राहितस्तेन चतुर्मासिकपारणे । साधवस्तत्र गत्वाऽस्य प्रायच्छन्नं भोजनं मुनेः ॥ २८ ॥
 क्षुत्क्षेपतया संघसमाराधितया ततः । ऊचेऽन्यदा^३ परीक्षार्थं 'के मिष्टा' इति भारती ॥ २९ ॥
 'बल्ल' इत्युत्तरं प्रादान् मल्लः कुलतपोनिधिः । पण्मासान्ते^४ पुनः प्राह वाचं 'केनेति' तत्पुरः ॥ ३० ॥
 5 वके 'गृह-घृतेनेति' धारणातस्तुतोष सा । वरं वृण्वति च प्राह तेनोक्तं यच्छ पुस्तकम् ॥ ३१ ॥
 क्षुत्ताधिष्ठायिनी प्रोचेऽवहितो मदचः शृणु । ग्रन्थेऽत्र प्रकटे कुर्युर्द्विपदेवा उपद्रवम् ॥ ३२ ॥
 श्लोकेनैकेन शास्त्रस्य सर्वमर्थं ग्रहीष्यसि । इत्युक्त्वा सा तिरोधत्त गच्छ मल्लश्च सङ्गतः ॥ ३३ ॥
 नयचक्रं नवं तेन श्लोकयुतमितं कृतम् । प्राग्ग्रन्थार्थप्रकाशेन सर्वोपादेयतां ययौ ॥ ३४ ॥
 शास्त्रस्यास्य प्रवेशं च^५ संघश्चके महोत्सवात् । हस्तिस्कन्धाधिरूढस्य प्रौढस्येव^६ महीशितुः ॥ ३५ ॥
 10 ३२. अन्यदा श्रीजिनाजन्द्रप्रमुत्तत्रागमभिरात् । सूरित्वे स्थापितो मल्लः श्राद्धैरभ्यर्च्य सद्गुरुम् ॥ ३६ ॥
 तथा 'ऽजितयशोनामा प्रमाणग्रन्थमादधे । अल्लभ्य^७ सभेवादिश्रीनन्दकगुरोर्गिरा ॥ ३७ ॥
 शब्दशास्त्रे च विश्रान्तविश्राधरवराभिधे । न्यासं चक्रेऽल्पधीवृन्दबोधनाय स्फुटार्थकम् ॥ ३८ ॥
 यक्षेण संहिता चके निमित्ताष्टाङ्गबोधनी । सर्वान् प्रकाशयत्यर्थान् या दीपकलिका यथा ॥ ३९ ॥
 मल्लः समुद्रसन्महीकुलवेष्टयशोनिधिः । शुश्राव स्वविराख्यानान् न्यक्त्वा बौद्धतो गुरोः^८ ॥ ४० ॥
 15 अप्रमाणैः प्रयाणैः स भृगुकच्छं समागमत् । संघः प्रभावनां चक्रे प्रवेशदिमहोत्सवैः ॥ ४१ ॥
 बुद्धानन्दस्ततो बौद्धानन्दमद्भुतमाचरत् । श्वेताम्बरो मया वादे जित्ये दर्पं वहन्नमुम् ॥ ४२ ॥
 यस्तोन्नम्यसि भूर्नावलेपभरभारिता । जगद्भ्रष्टं कृपापात्रं मन्यते स धरातलम् ॥ ४३ ॥
 जैनर्षीनागतान् क्षुत्वा विशेषादुपसर्गकृत् । संघस्याथ महाकोशो विशां वृद्धैरवीवदत् ॥ ४४ ॥
 पूर्वजः श्वेतभिक्षुणां वादमुद्राजयोद्धुरः । स्वाद्वादमुद्रया सम्यगजेयः परवादिभिः ॥ ४५ ॥
 20 परं सोऽपि मयात्मीयसिद्धान्तैः प्रकटीकृतैः । कलितश्रुलुके कुम्भोद्भवेनेव पयोनिधिः ॥ ४६ ॥—युग्मम् ।
 किं करिष्यति बालोऽसावनालोकितकोविदः । नेहेनर्द्दी सारमेय इवासारपराक्रमः ॥ ४७ ॥
 काचित्तस्यापि चेच्छक्तिस्ततो भूपसभापुरः । स्वं दर्शयतु येनेणं वृकवद् आसमानये ॥ ४८ ॥
 मल्लाचार्य इति क्षुत्वा लीलया सिंहवत् क्षिरः । गम्भीरगीर्भरं प्राह ध्वस्तगर्वोऽद्विपन्ननाम् ॥ ४९ ॥
 जैनो मुनिः शमी कश्चिदविवादावदातयीः । जितो जित इति स्वेच्छावादोऽयं किं घटापदुः ॥ ५० ॥
 25 अथवास्तु मुधा चित्तावलेपं शत्यवद् दृढम् । अलमुद्धतुमेतस्य सज्जोऽस्मि विलसज्जयः ॥ ५१ ॥
 सज्जनो मे सुहृद्वापि^९ शास्ये स्वास्यति^{१०} चेत्पुरः । तिष्ठन् स्वकीयगोहान्तजैर्न भूयेऽपि कठदः ॥ ५२ ॥
 प्रत्यक्षं प्राभिकानां तन्मायेभूपसभं भृशम् । अनूयतां यथा प्रज्ञाप्राप्त्यर्थं लभ्यते भुवम् ॥ ५३ ॥
 इत्याकर्ण्य वचः स्मित्वा बुद्धानन्दोऽयुवाच च । वावदूकः शिशुप्रायः^{११} कस्तेन सह संगरः ॥ ५४ ॥
 अस्तु वासो निराकृत्य एव मे द्विषदन्वयी । ऋणस्तोकमिवासाध्यः कालेनातौ हि दुर्जेयः ॥ ५५ ॥
 30 ततः क्रूरे मुहूर्ते च तौ वादि-प्रतिवादिनौ । संसद्याजग्मतुः सभ्याः पूर्ववादं लपोर्दुः ॥ ५६ ॥
 मल्लाचार्यः स पण्मासी यावत् प्राह्वार्यमावदत् । नयचक्रमहाग्रन्थाभिप्रायेणावुदद्वचः ॥ ५७ ॥
 नावधारयितुं शकः सौगतोऽसौ गतो गृहम् । मल्लेनाप्रतिमल्लेन जितमित्यभवत् गिरः ॥ ५८ ॥

1 N B °प्राहितसंघो । 2 N दुःप्रापं भावि शीर्यताम् । 3 N तदा । 4 C °मास्ते । 5 N ह । 6 N B प्रौढस्य च ।
 7 N जिनयशो । 8 C अल्लभ्य । 9 A गुरो । 10 B N सुहृदपि । 11 B C स्वास्यति । 12 A वावदूकशिशुप्रायः;
 C °शिशुः प्रायः ।

मल्लाचार्ये दधौ पुष्पवृष्टिं श्रीशासनामरी । महोत्सवेन भूपाळः स्वाश्रये तं न्यवेशयत् ॥ ५९ ॥
 बुद्धानन्दपरीवारमपभ्राजनया ततः । राजा निर्वासयन्नत्र वारितोऽर्थनपूर्वकम् ॥ ६० ॥
 बिरुदं तत्र 'वादी'ति ददौ भूपो मुनिप्रभोः । मल्लवादी ततो जातः सूरिभूरिकलाभिधिः ॥ ६१ ॥
 बुद्धानन्दो निरानन्दः शुचा निष्प्रतिभो भृशम् । रात्रौ प्रदीपमादाय प्रारम्भे लिखितुं ततः ॥ ६२ ॥
 तत्रापि विस्मृतिं याते पक्षहेतुकदम्बके * । अनुत्तरो भयाल्लजावैशसात् स्फुटिते हृदि ॥ ६३ ॥ 5
 मृत्युं प्राप खटीहस्तो राज्ञा 'प्रातर्व्यलोकयत्' । मल्लेन च ततोऽशोचि वाद्यसौ हा दिवं गतः ॥ ६४ ॥
 कस्य प्राणादसौ प्रह्लां प्रगल्भां[†] स्वां प्रबुद्धवान् । अवहाता शिशुत्वान् नः स्वयमीदृक् च कातरः ॥ ६५ ॥
 बलभ्याः श्रीजिनानन्दः प्रभुरानायितस्तदा । संघमभ्यर्च्य पूज्यः स्वः[‡] सूरिणा मल्लवादिना ॥ ६६ ॥
 माता दुर्लभदेवीति तुष्टा चारित्रधारिणी । बन्धुना गुरुणाऽभाणि त्वं स्थिता पुत्रिणीषुरि ॥ ६७ ॥
 गुरुणा गच्छभारश्च योग्ये शिष्ये निवेशितः । मल्लवादिप्रभौ को हि स्वैचित्र्यं प्रबिलङ्घयेत् ॥ ६८ ॥ 10
 नयचक्रमहाग्रन्थः शिष्याणां पुरतस्तदा । व्याख्यातः परवादीमकुम्भभेदनकेसरी ॥ ६९ ॥
 श्रीपद्मचरितं नाम रामायणमुदाहरत् । चतुर्विंशतिरेतस्य सहस्रा ग्रन्थमानतः ॥ ७० ॥
 तीर्थं प्रभाव्य वादीन्द्रान् शिष्यान् निष्पाद्य चामलान् । गुरु-शिष्यौ गुरुप्रेमबन्धनेनैवे[§]यतुर्द्विवम् ॥ ७१ ॥
 बुद्धानन्दस्तदा मृत्वा विपक्षव्यन्तरोऽजनि । जिनशामनविद्वेपिप्रान्तकालमतेसरी ॥ ७२ ॥
 तेन प्राग्वैरतस्तस्य ग्रन्थद्वयमभिधितम् । विद्यते पुस्तकस्थं तत् वाचितुं स न यच्छति ॥ ७३ ॥ 15

श्रीमल्लवादिप्रभुवृत्तमेतन् मचेतनावल्लिनवाम्बुदाभम् ।

व्याख्यान्तु शृण्वन्तु कविप्रधानाः प्रसन्नदृष्ट्या च[¶] विलोकयन्तु ॥ ७४ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ श्रीमल्लवाद्यद्भुतं

20

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो नवाग्रोऽभवत् ॥ ७५ ॥

*

[अत्र C सम्भक्त आदर्शे निम्नगतमेकमधिकं पद्यं लिखितमुपलभ्यते-]

श्रीनागेन्द्रकुलैकमस्तकमणि[ः] प्रामाणिकग्रामणी-

रासीदप्रतिमल्ल एव भुवने श्रीमल्लवादी गुरुः ।

25

प्रोद्यत्प्रातिभवैभवोद्भवमुदा श्रीशारदा स्रनवे

यस्यै तं निजहस्तपुस्तकमदाजैत्रं त्रिलोक्या अपि ॥-ऋषिमण्डलान् ।

॥ इति मल्लवादिप्रबन्धः^{††} ॥

॥ ग्रन्थ ७७ । उभयम् २१२० ॥

* 'आक करवा बीसरी गया' इति B टिप्पणी । 1 C राजा । 2 A. विलोकतः ; C व्यलोकतः । 3 C प्रगल्भः । 4 C स्वसूरिणा । 5 C निबन्धनेवेयद्भुः ; N निबन्धनेयद्भुः । 6 A ऽथ । † B आदर्श एवैवं प्रबन्धसमाप्तिवृत्तिः पंक्तिः प्राप्यते ।

११. श्रीवप्पभट्टिसूरचरितम् ।

१. वप्पभट्टिः श्रिये श्रीमान् यदुत्तगगनाङ्गणे । खेलति स्म गतायाते राजा सूरः^१ कविर्बुधः ॥ १ ॥
 पीत्वा यद्गोरसं दृष्ट्वा दृष्ट्यन्तः^२ कवितर्णकाः^३ । विभ्राणाः शृंगितां विह्वलोपालेरपि^४ दुर्दमाः ॥ २ ॥
 तस्मै चरितं किञ्चित् कीर्तयिष्ये यथाश्रुतम् । मत्प्रज्ञामुक्नुवि^५ (रो ?) गोति साधुशृङ्गारभूषणम् ॥ ३ ॥
 5 अस्ति स्वस्तिनिधिः श्रीमान् देशो गूर्जरसंज्ञया । अनुत्सेकविवेकाढ्यलोकः शोकाचलखरुः^६ ॥ ४ ॥
 यदेकांशं^७ प्रतिच्छन्दस्वरभ्रमुकुरस्थितम् । गौरीशमुनिबाहुल्यात् तत्पुं पाटलाभिधम् ॥ ५ ॥
 जितशत्रुभृतीनाथः पाथःपतिगभीरिमा । तत्रास्ति^८ त्रासिताशेषबाह्यान्तररिपुव्रजः ॥ ६ ॥
 चित्रशास्त्रहस्तालिकन्दकन्दलनाम्बुदः । आभिरष्टपरमब्रह्मामन्दपीयूषसागरः ॥ ७ ॥
 मोढारूपप्रौढगच्छश्रीविबोदानूढमूढतः । श्रीमिदुसेन इत्यासीन्मुनीन्द्रस्तत्र विश्रुतः ॥ ८ ॥—युग्मम् ।
 10 विश्वविद्यावदातश्रीसौन्यः क्षितिभृतामपि । मोढेरे श्रीमहावीरं प्रणन्तु सोऽन्यदाययौ ॥ ९ ॥
 प्रणम्य विधिवत् तीर्थं प्रथगाश्रयसंश्रितः । निशायां योगनिद्राभृद् ददर्श स्वप्रमीदृशम् ॥ १० ॥
 उन्मीलंल्लीलया नेत्रे यत्केसरकिशोरकः । आरूढश्चैलशृङ्गाप्रमुत्कालः सत्त्वशालितः ॥ ११ ॥
 इति दृष्ट्वा जजगारानगारपतिरद्भुतम् । प्रीतश्च श्रावयामास प्रातमुनिमतङ्किाः ॥ १२ ॥
 कल्याणानामुपादानं हेतुत्वं विनयस्य तैः । कृपापयद्भिर्नैतैः वृष्ट आद्यादर्थं च तत्पुनः ॥ १३ ॥
 15 शिष्योऽन्यबाविकुम्भीन्द्रकुम्भनिर्भेदोद्यमः । भाग्यैः संप्रस्य कोऽप्यद्य समेप्यति महामतिः ॥ १४ ॥
 भाविप्रभावसंस्तुविष्णुप्रानन्दाभिनन्दितैः । तैः समं सूरिरागच्छज्जैनालयमनालयः ॥ १५ ॥
 त्रिः प्रदक्षिणयित्वा च यावन्नाथं विवन्दिपुः । तावत्पद्धार्षिको बाल एकस्तत्पुनः आगमत् ॥ १६ ॥
 कक्कः कौतुकतुल्यं भो ! असौ वृष्टस्तदाऽवदत् ।^९ पञ्चालदेश्य-वप्पारूपपुत्रोऽहं भट्टिदेहभूः ॥ १७ ॥
 सूरपालारूपया शत्रून् निघ्नन् पित्रा निवारितः । अजानतेति वात्सल्यादहेतुर्विक्रमे वयः ॥ १८ ॥
 20 एकोऽभ्यामप्यनापृच्छयानुशयातिशयान्ततः । आगमं प्रभुपादान्ते प्रान्ते स्वस्तं हतः स्थितः ॥ १९ ॥
 अस्यामानुष्यकं तेजो ध्यात्वेति गुरुभिस्तनः । किं त्वं नोऽन्तेऽवतिप्रासुरियजल्यत हर्षतः ॥ २० ॥
 मद्भाग्यैः कलितं पूज्या इत्युक्त्वा सोऽप्यवस्थितः^{१०} । अलिः किं नाम नो तिष्ठेद् विकाशिमि सरोरुहे ॥ २१ ॥
 एकशः धृतमात्रेणावधारयति निश्रलम् । अनुपृभां सहस्रं तु प्रह्वायां तस्य का कथा ॥ २२ ॥
 जडदुस्तर्कसंछिष्टा देवी वागधिदैवतम् । दुर्बोधशास्त्रहरेदि मुहत्त्वं यस्य बाण्डति ॥ २३ ॥
 25 प्रेक्षाभियोगसन्नुष्टाः प्रभवस्तस्य पेरुके । गत्वा कुंवाउचीप्रामे^{११} पितरौ प्रार्थयन्त ते ॥ २४ ॥
 स प्राह यावयामो^{१२} ऽहमेतद्वैकपुत्रका^{१३} । आशाधारोऽयमावाभ्यां कथं मोक्षं हि शक्यते ॥ २५ ॥
 निवेन्द्यो यदि पूज्यानां तदा नावमिधां^{१४} यदि । विभ्रुतां वप्पभट्टीति कुरुष्वे तत्सुनोऽस्तु वः ॥ २६ ॥
 ओमित्युक्ते जगत्पुण्यैः श्रद्धालुनिवहस्तयोः । आजन्मकसि(शि)पु^{१५} प्रादान्महदास्या न निष्कला^{१६} ॥ २७ ॥
 शताष्टके च वर्षाणां गते विक्रमकालतः । सप्ताधिके राघशृङ्गुतीयादिवसे गुरौ ॥ २८ ॥
 30 मोढेरे ते विह्वलायुं दीक्षित्वा नाम चादधुः । स्वाख्या त्रिकैकादशकाद् भद्रकीर्तिरिति श्रुतम् ॥ २९ ॥

1 A B 'शूरः' ; 2 N B अप्यन्तः ; * 'बाण्डा' इति B टिप्पणी । 3 A गोपालेरिव । 4 A शोकाचलखरुः ; N 'चलखरुः' ।
 5 A यदेकांशे । 6 N नाश्रिता* । 7 A तथावदत् । 8 B C पाश्चात् । 9 A C 'प्यवाभित' । 10 N शृंगारिणीप्रामे ।
 11 N यावयामो । 12 A 'पुत्रिका' ; N पुत्रकः । 13 A नवविधां । 14 A C 'कसिपुः' । 15 A निर्मला ।

तत्पित्रोः प्रतिपन्नेन पूर्वाख्या तु प्रसिद्धिभूः । शिष्यमौलिमणेरस्य कलासङ्केतवेदनसः ॥ ३० ॥

संचक्ष तद्गुणप्रामरामणीयकरञ्जितः । विदधेऽभ्यर्थनां तेषामत्रावस्थानहेतवे ॥ ३१ ॥

योग्यतातिशयं चास्य ज्ञात्वा सद्गुरवस्ततः । सारस्वतं महामन्त्रं तत्रस्थास्तस्य ते ददुः ॥ ३२ ॥

परावर्त्तयतस्तस्य निशीथे तं सरस्वती । स्वर्गज्ञानोत्तमि स्नान्यनामृतासीद् रहोमुवि ॥ ३३ ॥

तन्मन्त्रजापमाहात्म्यात् तादृग्रूपां समाथयौ । ईषद्गुह्या च तां वक्रं परावर्त्तयति स्म सः ॥ ३४ ॥ 5

स्वं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वत्स ! कथं मुखम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ३५ ॥

वरं वृण्वति तत्प्रोक्तो वप्पभट्टिरुवाच च । मातर ! विसदृशं रूपं कथं वीक्षे तवेदृशम् ॥ ३६ ॥

स्यां तनुं पश्य निर्वस्त्रामित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निभिडमेतस्य ब्रह्मव्रतमिति स्फुटम् ॥ ३७ ॥

उच्चैश्च मन्त्रमाहात्म्यं येनाहं गतचेतना । ध्यायन्ती दृढतोषेण त्वत्पुरः समुपस्थिता ॥ ३८ ॥

वरेऽपि नित्यं त्वत्र दृढं चित्रातिरेकतः । गत्यागस्योर्मम स्वेच्छा त्वदीया निर्दुतो भव ॥ ३९ ॥ 10

§ २. अन्यदा तत्र संस्थानां (९नो ?) भद्रकीर्त्तिर्वहिरगतः । वृष्टौ देवकुलं श्रित्वा तस्यैव स स्वैर्यसुस्थितः ॥ ४० ॥

तत्रस्थस्य पुमानेको नाकिपाकविडंबकः । समगंस्त प्रशस्तश्रीवृष्टिण्याकुलितस्तदा ॥ ४१ ॥

श्यामाशोकीर्णवर्णोधा सहारहृदिवांगना । स्वस्तिप्रशस्तिरत्रास्ति विहस्तिनजडस्थितिः ॥ ४२ ॥

काव्यानि वाचयामास महार्थानि सुधीरसौ । सख्याद् सख्यापयामास प्रत्यप्राद् वप्पभट्टितः ॥ ४३ ॥

तदाख्यारंजितस्वान्तः शान्ते वरेऽतिहर्षतः । ययौ सदैव वसतौ वसतौ तत्र च स्थितः ॥ ४४ ॥ 15

ततो गुरुभिराशीर्भिरानन्य समपृच्छयत । आमुष्यायणतां स्वस्याचख्यौ व्रीडावशानतः ॥ ४५ ॥

वर्यमौर्यमहागोत्रसंभूतस्य महागुतेः । श्रीचन्द्रगुप्तभूपालवंशमुक्तामणिश्रियः ॥ ४६ ॥

कान्यकुब्जयशोवर्मभूषतेः सुयशोऽङ्गभूः । पित्रा शिशावशात् किंचिदुक्तः कोपादिहागमम् ॥ ४७ ॥

अलेखीद् आमनाम स्वं क्षितौ खटिकया ततः । स्वनामाग्रहणेनास्य विवेकान् ते चमत्कृताः ॥ ४८ ॥

व्यसृश्व सूरयस्तत्र नखच्छोटनं पूर्वकम् । पूर्वं श्रीरामसैन्येऽसौ दृष्टः पाण्मासिकः किल ॥ ४९ ॥ 20

पीलुवृक्षमहाजाल्यां वस्त्रान्दोलकसंस्थितः । अचलच्छाययाऽस्माभिर्विज्ञातः पुण्यपूरुषः ॥ ५० ॥

ततस्तज्जननी वन्यफलवर्गं विचिन्वती । अस्माभिर्गदिता वत्से ! का त्वं किं वा भवत्कुलम् ॥ ५१ ॥

कथमीदृगवस्था च सर्वमाख्याहि नः पुरः । विश्वस्ता यद्वयं त्यक्तसंगां मुक्तपरिग्रहाः ॥ ५२ ॥

साऽवादीत् तातपादानां किमकथ्यं ततः प्रभो ! । श्रीकन्यकुब्जभूपालयशोवर्मकुटुम्बिनी ॥ ५३ ॥

अहं सुतेऽत्र गर्भस्थे सपत्न्या मत्सरोदयात् । पुरा लभ्यवरं प्रार्थ्य नृपात्रिर्वासितास्म्यहम् ॥ ५४ ॥ 25

ततोऽनुश्रयतो हित्वा पितृ-श्वशुरमन्दिरे । स्थाने व आगमं वन्यवृत्त्या वर्त्तं प्रभोऽधुना ॥ ५५ ॥

श्रुत्वेति सान्त्वित्वाऽस्माभिश्चैत्यशुश्रूषया स्थिरा । तिष्ठ बालं प्रवर्द्धस्व जनकत्वेव वेश्मनि ॥ ५६ ॥

तत्सपत्नी च केनापि कालेन व्यनशत् स्वयम् । सा च राज्ञा चरैः शोधयित्वा पञ्चादनीयत् ॥ ५७ ॥

प्राच्यासंस्मरणेनाथ मानेन बहुमामिता । वयं चात्र ततो देशाद् भूमावस्यां विजहिम ॥ ५८ ॥

इति श्रुतश्च वृत्तान्तस्तद्देश्यपुरुषप्रजात् । अनेन सांप्रतं भान्यं तत्पुत्रेणैव धीमता ॥ ५९ ॥ 30

यदाकृतिः शरीरस्य लक्षणानीदृशानि च । नर्त्तनं नृपसुतं पूज्या इति ध्यात्वाभ्यधुस्ततः ॥ ६० ॥

तत्रास्व वत्स ! निश्चिन्तो निजेन सुहृदा समम् । शीघ्रं गृहाण शास्त्राणि संगृहाणामन्याः कलाः ॥ ६१ ॥

1 N 'तद्भा सा । 2 A B C वीक्ष्ये । 3 N प्रख्याद् । 4 N वसाननः । 5 C 'छोटन' । 6 A विश्वस्ता । 7 A संगतः । 8 N 'दनायिता ।

ताश्रेयाः—

- पठितं लिखितं सम्यग्गणितं गीतं-नैर्त्तने । बाधं व्याकरणं छन्दो ज्योतिषं शिक्षयां सह ॥ ६२ ॥
 निरुक्तं च तथा कात्यायनं च सनिचंद्रकम् । पत्रच्छेयं नखच्छेयं सह रत्नपरीक्षयां ॥ ६३ ॥
 आयुधाभ्यासयोगश्च गजारोहणमेव च । तुरगारोहणं शिक्षां तैयोः प्रत्येकमद्भुता ॥ ६४ ॥
 5 मर्षबादो रसबादः खन्यवांस्तथैव च । रसोयनं च विज्ञानवादो मतिविशेषकः ॥ ६५ ॥
 तर्कवादश्च सिद्धान्तो विषयिग्रह-गारुडे । शौकुने वैद्यके चैवाचार्यविद्यां तथागमैः ॥ ६६ ॥
 प्रासादलक्षणं चैवं सामुद्रिकमथ स्मृतिः । पुराणं इतिहासश्च तथा वेदविधिर्वरः ॥ ६७ ॥
 विद्यानुवादि-दर्शनसंस्कारौ खेचरी कलौ । अमरीकरणं चेन्द्रजालं पातालसिद्धिर्धृत् ॥ ६८ ॥
 धूर्तानां शर्बलं गंधयुक्तिः वृश्चिकित्सया । कुत्रिममणिकर्मणि सर्ववस्तुक्रुतिस्था ॥ ६९ ॥
 10 वंशकर्म पुष्पकर्म चित्रकर्म कलाद्रुतम् । काष्ठे-पार्श्वणयोः कर्म लेपकर्म तथापि च ॥ ७० ॥
 चर्मकर्म यंत्रकर्म तथा रसवतीविधिः । कौव्यालंकार-हसिते संस्कृत-प्रकृते तथा ॥ ७१ ॥
 पैर्शीचिकं अपभ्रंशः कपटं देशभाषया । धातुकर्म प्रयोगाणामुपायाः केवलौ विधिः ॥ ७२ ॥
 एवंविधकलानां च द्वासप्ततिमधीतवान् । अनन्यसदृशः कोविदानां पर्वदि सोऽभवत् ॥ ७३ ॥
 तथा चाभ्यस्यतस्तस्य प्रह्लादपणविम्बितः । ययौ लक्षणतर्कादिशास्त्रातः स्ववश्यताम् ॥ ७४ ॥
 15 सन्नप्राचारितासख्याद राजपुत्रः प्रपन्नवान् । बप्पभट्टे ! प्रदास्यामि प्राप्तं राज्यं तव ध्रुवम् ॥ ७५ ॥
 कालेन केनचित् तस्यातंकिना जनकेन च । प्रधानाः प्रेषिताः पट्टाभिषेककृतिहेतवः (एवे ?) ॥ ७६ ॥
 कृच्छ्रादागृच्छय तं प्राप्तपुरं राज्येऽभ्यपिच्यत । पित्रा स स्वर्गतेरस्य कृतवानौर्ध्वदेहिकम् ॥ ७७ ॥
 लक्षद्वितयमश्वानां चतुर्दशशतानि च । रथानां हस्तिनां पत्तिकोटौ राज्यमसाधयत् ॥ ७८ ॥
 ३. स्वकीयमुद्भूतः प्रेषीदाह्वानाय नरानथ । आमनामा नृपः श्रीमानतिमानवविक्रमः ॥ ७९ ॥
 20 तेषां चालादरात संधानुमत्या गुरवस्ततः । प्राहिण्वन् बप्पभट्टे तं गीतार्थैः परिवारितम् ॥ ८० ॥
 तीर्थप्रभावतोम्रत्यै शनैः संयमयात्रया । जगामाभ्यामधामभि पुरमाममहीशितुः ॥ ८१ ॥
 तदागमलसद्वर्णार्कणनादर्णवो यथा । द्विजराजसमुगोतादुद्वेलः स तदाऽभवत् ॥ ८२ ॥
 भूपः समग्रसामग्र्या संमुखीनस्ततोऽगमत् । कुञ्जरोहणे विद्वत्कुञ्जरस्वार्थनां व्यधात् ॥ ८३ ॥
 बप्पभट्टिकृवाधत् भूपं शमवतां पतिः । सर्वसङ्गमुचां नोऽत्र प्रतिज्ञा हीयतेतमाम् ॥ ८४ ॥
 25 राजोवे वः पुरा पूर्वं यन्मया प्रतिशुश्रुवे । राज्यमायं प्रदास्यामि तद्वक्ष्ये वरवारणः ॥ ८५ ॥
 काममेवामुमाधत् चेद् यूयं तन्मम प्रभो ! । उक्तदोषातिदानेनामुषं कर्तुं न साम्प्रतम् ॥ ८६ ॥
 इत्यारोप्य बलात् पट्टकुञ्जरे धरणीधरः । जितक्रोधाद्यभिज्ञानधृतच्छत्रचतुष्टयम् ॥ ८७ ॥
 विश्वस्य दर्शयन्तं सन्नामरैर्वाजितं प्रमुग्धम् । प्रावेक्षयत् शमिश्रेणीधरमत्युत्तमात् पुरम् ॥ ८८ ॥—युग्मम् ।
 राज्यविह्वलं धुर्यमिति सिंहासनासनम् । मौधान्तरमनुत्वाहं भूपं मुनिरावदत् ॥ ८९ ॥
 30 जाते सूरिपदेऽस्माकं कल्यं सिंहासनासनम् । इति तस्य वचः श्रुत्वा खिन्नोऽन्यासन्त्यवीविशत् ॥ ९० ॥
 दिनानि कतिचित्त्रावस्थाप्य गुरुसन्निधौ । प्राजीहयत् प्रधानौपैः समं मुनिपतिं नृपः ॥ ९१ ॥
 मोदेरकस्थितं श्रीमत्सिद्धसेनमुनीधरम् । प्रणम्य प्रह्ववाणीभिरथ व्यह्वपयन्नमी ॥ ९२ ॥

1 N °ऽभिषिच्यताम्; A °भिषिच्यत । 2 N विद्वान् । 3 A काममेवाममा° । 4 N उक्तवेशाति° । 5 B N वीजितुं । 6 A °सनासनी । 7 N प्रधानार्थः । 8 N °स्थितिः ।

चकोरवदचन्नेऽग्रे सराल इव पल्लवे । वने मृगवदेकाकी स्तोकाभसि च मीनवत् ॥ ९३ ॥
मयूर इव घर्मतौ वप्रांसु जलधियंथा । संप्रामे कातरो यद्वद् विद्वान् वैषेयमण्डले ॥ ९४ ॥
चन्द्रवत् कृष्णपक्षान्तः^१ क्षीयते विरहातुरः । स्वामी नः प्रत्यहं पूज्या ! अनेन सुहृदा विना ॥ ९५ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

आचार्यत्वे प्रतिष्ठाप्य^२ निष्ठाधिष्ठाहदैवतम् । अयं प्रेषयतास्माभिः सह नः स्वामिनो मुदे ॥ ९६ ॥ 5
अस्योपदेशतो जैनमन्दिर-प्रतिमादिभिः । निर्मितैः सुकृतै राजा भवादिह लंघयेद् यथा ॥ ९७ ॥
श्रुत्वेति तत्पुरोऽवोचद् वाचंयमपतिस्तदा । चारित्राचारधौरेयः सुधामधुरया गिरा ॥ ९८ ॥
रत्नदीपो यथागारे बाह्यान्तरतमोपहः । तेजस्वी निश्चलस्थेमा तथा बालर्षिरेप नः ॥ ९९ ॥
भानुनाम्भोरुहं यद्वत् दाशिनेव विभावरी । शिखण्डीव पयोदेन मञ्जी मुद्रां विना यथा ॥ १०० ॥
स्त्वभेनेवोद्भित्तं गेहं देहं च प्राणधारिणाम् । म्लायत्येव मनोवृत्तिस्तथास्माकममुं विना ॥ १०१ ॥—युग्मम् ॥ 10
इत्याकल्पं प्रभोर्वाचं प्राहुः कृतधियोऽथ ते । सन्तः परोपकारार्थं नात्मार्षि गणयन्ति यत् ॥ १०२ ॥
तरवस्तरणेस्तापं स चाभ्रोहंघनकृमम् । पाथोधिर्नोश्रमं सोढा वोढा कूर्मः क्षितेर्धुरम् ॥ १०३ ॥
वारिदो वर्षणकेशं क्षितिर्विश्वासुमनकृमम्^३ । उपकाराद् ऋतेऽमीषां न फलं किञ्चिदीक्ष्यते ॥ १०४ ॥—युग्मम् ।
ततः प्रसादप्रावीण्यान् प्रेषयध्वं कृतीश्वरम्^४ । एवं कृत्वा प्रमुत्वेऽस्मत्स्वामिबाधागिरेः पविम्^५ ॥ १०५ ॥
तेषां निबन्धसम्बन्धादित्यभ्युपगते गुरुः । श्रीमन्तं संधमाहूय तत्प्रतिष्ठार्थमादिशत् ॥ १०६ ॥ 15
अथोत्सवेच्छुभिः स्वच्छैः^६ श्रावकैर्गच्छवत्सलैः । सद्यः समप्रसामभ्यां विहितायां जिनालये ॥ १०७ ॥
लभेऽथ सौम्यषड्गोपाधिष्ठिते परमाश्वरम् । सप्तप्रह्वलोपेते श्रुतोक्तविधिपूर्वकम् ॥ १०८ ॥
शिष्यस्य विश्वशिष्यस्य कर्णे चन्दनवर्चिते । गर्जत्सु त्वयंसंघातेष्वर्हत्तत्त्वं न्यवीविशत् ॥ १०९ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

वप्पभट्टिस्ततः श्रीमानाचार्यः कोविदार्यमा । दुर्वादिसिंहशरभोऽभवद् विश्वस्य विश्रुतः ॥ ११० ॥ 20
अथानुशिष्टो विधिवद् गुरुभिर्ब्रह्मरक्षणे । तारुण्यं राजपूजा च वत्सानर्थद्वयं हृदः ॥ १११ ॥
आत्मरक्षा तथा कार्या यथा न च्छल्यते भवान् । वामकामपिशाचेन यत्नं तत्र पुनःपुनः ॥ ११२ ॥
भक्तं भक्तस्य लोकस्य विकृतीत्याखिला अपि । आजन्म नैव भोक्ष्येऽहममुं नियममग्रहीत् ॥ ११३ ॥
तङ्गत्तूर्यध्वनिः श्राद्धाङ्गना^७सङ्गीतमङ्गलः । गौरवाभ्यर्थितः संघेनाथ प्रायादुपाश्रये ॥ ११४ ॥
एकादशाधिके तत्र जाते वर्षशताष्टके (८११) । विक्रमात् सोऽभवत्स्वरिः कृष्णचैत्राष्टमीदिने ॥ ११५ ॥ 25
§ ४. श्रीमद्वाममहाभूप्रेष्ठमाख्योपरोधतः । अनिच्छतोऽपि संघस्य प्रैषीत् तैः सह तं गुरुः ॥ ११६ ॥
प्रयाणैः प्रवणैः प्राप कन्यकुञ्जपुरं^८ ततः । प्रायुके बहिरुद्देशेऽवतस्ये स वनाश्रिते ॥ ११७ ॥
उद्यानपालविश्रोतेः^९ परिहाय समागतम् । सुनीशमवनीशोऽभूद् बद्धरोमाश्चक्रञ्चकः ॥ ११८ ॥
ततः प्रत्यापणं हृष्टोभाशोभितरध्यकम् । प्रतिगेहं प्रतिद्वारं बद्धवन्दनमालिकम् ॥ ११९ ॥
उद्यदूपघटीधूमस्तोमैः कृष्णाभ्रविभ्रमम् । कुर्वाणमाहितोल्लोचैरेकच्छायं महीतलम् ॥ १२० ॥ 30
कश्मीरजद्रवैः सिक्तधरं काश्मीरभूमिवत् । नगरं नगभिद्रङ्गनुल्यं भूपतिरातनोत् ॥ १२१ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

प्ररूढप्रौढसौहार्दवसुधाधीशसंस्तुतः । पुरं पौरपुरन्धीभिराकुलाट्टालकं ततः ॥ १२२ ॥

1 N घर्मतौ । 2 N °पक्षान्ते । 3 N °विद्वान् । 4 °विश्वभरकृमं । 5 B कृतीश्वरः । 6 A पविः N पतिः । 7 N स्वस्थैः ।
8 N अघातं । 9 N B विज्ञते ।

- प्रविवेश विशामीश इव सच्छत्रचामरः । अभ्रलिहृद्विपारूढो विवोढोपशमभियः ॥ १२३ ॥—युग्मम् ।
 सौधे राजा ततः सिंहासने गच्छिका (कया ?) स्तुते^१ । उपावेशयदानन्दात् सुहृदं मुनिनायकम् ॥ १२४ ॥
 प्रांशुप्रभावनोद्भूतः संघः प्रभोरथ । परिचर्यां पुरां चक्रे वक्त्रेतरमनाः सदा ॥ १२५ ॥
 शशद्राजसभावातावपि निर्भूतकल्मषः । बप्पभट्टिः^२ प्रभुः श्रीमान् भूप्रप्रे सुकृतं जगौ ॥ १२६ ॥
- 5 कल्याणपादपारामजलबाहजलप्लवः । धर्म एव निराधागधारः^३ परपदप्रदः ॥ १२७ ॥
 तस्मादौ प्रथितं दानं तच्च क्षेत्रेषु समसु । तेषु च प्रथमं विद्धि सिद्धिकृजिनमन्दिरम् ॥ १२८ ॥
 अपरं बिम्बनिर्माणमथ सिद्धान्तलेखनम् । चातुर्वर्णस्य संघस्याभ्यर्चयन्तानि किल क्रमात् ॥ १२९ ॥
 तदन्तरा च सर्वपासाधारो जैनमन्दिरम् । जिनाः श्रुतधराश्चात्र^४ स्थिताः संघप्रबोधकाः ॥ १३० ॥
 श्रीमतां सति सामर्थ्ये विधेयं विधिवच्च तत् । बहवो यत्प्रभावेन भव्याः सद्गतिमाप्नुयुः ॥ १३१ ॥
- 10 इति तद्वाक्यमाकर्ण्य प्रकर्णानां शिरोमणिः । अवोच दामभूपालः^५ प्रालेयांशुस्फुरदशाः ॥ १३२ ॥
 पृथ्वी देशः पुरं हर्ष्यं तिथिर्मास क्रतुः समाः । धन्यान्येतानि भास्वन्ते यानि त्वद्देशानांशुभिः ॥ १३३ ॥
 इत्युक्त्वाऽदात् तदादेशं भूमिलक्षणवेदिनाम्^६ । कोशकर्मनराध्यक्षपुंसां च श्रीजिनौकसे ॥ १३४ ॥—युग्मम् ।
 विश्वकर्मविदस्त्रत्र विश्वकर्मसु कर्मठाः । प्रारेभिरे महाभूला प्रासादं सुकृतोत्सवैः ॥ १३५ ॥
 दिनैः कतिपयैः सैकशतहस्तोन्नतस्थितिः । प्रासादः परिनिष्पेदे सर्वलोकमुदा समम् ॥ १३६ ॥
- 15 पूर्णवर्णसुवर्णाष्टादशभारप्रमाणभूः । श्रीमतो वर्द्धमानस्य प्रभोरप्रतिमानभूः ॥ १३७ ॥
 निरमाप्यत संप्राप्यागण्यपुण्यभरैर्जनेः । धार्मिकाणां संचरन्ती प्रतिमा प्रतिमानसम् ॥ १३८ ॥—युग्मम् ।
 श्रीबप्पभट्टिरेतस्या निर्ममे निर्ममेश्वरः । प्रतिष्ठां स^७ प्रतिष्ठासुः परमं पदमात्मनः ॥ १३९ ॥
 तथा गोपमिगौ^८ लेप्यमयविम्बयुतं नृपः । श्रीवीरमन्दिरं तत्र त्रयोविंशतिहस्तकम् ॥ १४० ॥
 सपादलक्षसौवर्णटङ्कनिष्पन्नमण्डपम् । व्यधापयन्निजं राज्यमिव सन्मत्तवारणम् ॥ १४१ ॥—युग्मम् ।
- 20 एवमभ्यर्चितो राजा गच्छन् सच्छत्रचामरः । राजकुञ्जमारूढो सुख्यसिंहासनासनः ॥ १४२ ॥
 मिथ्यात्वव्यामलभोगान् लोकान् मत्सरपूरितान् । बप्पभट्टिप्रभुश्चक्रे वक्त्रेतरनरस्तुतः ॥ १४३ ॥—युग्मम् ।
 राजा पूज्यद्विजातीनां संसर्गादनुवर्त्तकः । अन्यदान्यन्महीपालासनमाधत् सूरये ॥ १४४ ॥
 ततस्तदाशयं ज्ञात्वा विगताकारवैकृतः । जगाद प्रतिबोधाय तस्यागाधैकसत्त्वभृत् ॥ १४५ ॥
 कृतप्राकृतसत्त्वानां मदादीनां जनद्विषाम् । दम्भस्तम्भादियुक्तानां कथं लक्ष्या भवाट्टशाः ॥ १४६ ॥
- 25 ततः, यदुक्तं—
 मर्दय मानमतंगजदर्पं विनयशरीरविनाशनसर्पम् ।
 क्षीणो दर्पाद् दशवदनोऽपि यस्य न तुल्यो भुवने कोऽपि ॥ १४७ ॥
 इत्याकर्ण्य गिरं धीरां बुद्ध्वा सूरिं व्यजिज्ञपत् । प्रभो! त्वद्वाक्यमश्रुमैऽवलेपगरलं हृतम् ॥ १४८ ॥
 प्रभवः प्रभवः क्षेत्रे मम धान्यं हि मोहदम् । स्वादंतामत्र संपन्नभक्तपाकादिसंस्कृतम् ॥ १४९ ॥
- 80 § ५. अन्तःपुरेऽन्यदा म्लानवक्रभां बहभां तदा । राजा दृष्ट्वा गाथार्थं स्वेच्छयेति प्रभोः पुरः ॥ १५० ॥
 तथथा—

‘अज्जवि सा परितप्पह कमलसुद्धी अत्तणो पमाएण ।’

सागसारस्वतोद्धारसिद्धयाथ गुरुगिरा ॥ १५१ ॥

1 N गच्छिकास्तुते । 2 N बप्पभट्टिप्रभुः, C भट्टिः प्रभुश्रीमान् । 3 B N वागधारः । 4 N वरा यत्र । 5 A वेदिना ।
 6 C N सुप्रति । 7 N राजा प्रद्विजजातीनां । 8 N हृतम् ।

गाथोत्तरार्धमाचख्यौ सख्यौ स्नेहं वहन् नृतम् ।

‘सुत्तविउद्वेण’ तए जीसे पच्छाहयं अंग’ ॥ १५२ ॥

इन्द्रेदिवचसा तुष्टः प्रशंसन् कविकर्म तत् । तस्मै किञ्चिदिव भ्रान्तः पुनर्भ्रान्तलोचनः ॥ १५३ ॥

नृपो निरुपमप्रेमनिधिः शमभृता सह । अन्यदा दृष्टो देवीं संचरन्तीं पदे पदे ॥ १५४ ॥

व्यथ्यमानामिव कापि मुखभङ्गविकारिणीम् । कृपापरिष्कृतस्वान्तं इव गाथार्धमनवीत् ॥ १५५ ॥ 5

तद् यथा—

‘बाला चंकमंती पए पए कीस’ कुणइ सुहभंगं’

ततः सत्यचोवीचिवन्धुरं प्रावदत् प्रभुः ॥ १५६ ॥

असूनुतं न जल्पेत कल्पान्तेऽपि हि सिद्धवाक् ।

‘नूनं रमणपणसे मेहलया छिवइ नहंपती’ ॥ १५७ ॥ 10

श्रुतेति भूपतिः किञ्चित् सभ्रान्तो विकृतं मुखम् । चक्रे हिमोर्मिसंछिद्यसरोरुहमिवागुति ॥ १५८ ॥

इत्यालोक्ष्य समुत्थाय प्रतिश्रयगतो मुनीन् । विहारहेतुं संवाद्य स्नेहमोहापराजितः ॥ १५९ ॥

कान्यमेतद् विलिख्याथ बहिर्द्वारकपाटयोः । श्रीसंपमप्यनापृच्छथ निरगान्नगराद् बहिः ॥ १६० ॥—युग्मम् ।

तद्यथा—

यामः स्वस्ति तवास्तु रोहणगिरेर्मतः स्थितिप्रच्युता

15

वर्तिष्यन्त इमे कथं कथमिति स्वप्नेऽपि मैवं कृथाः ।

श्रीमंस्ते मणयो वयं यदि भवल्लङ्घप्रतिष्ठास्तदा

ते शृङ्गारपरायणाः क्षितिभुजो मौलौ करिष्यन्ति नः ॥ १६१ ॥

१६. दितैः कतिपयैर्गौडदेशान्तर्विहरन् गुरुः । श्रीलक्ष्णावतीपुर्याः प्रापारामावतीतलम् ॥ १६२ ॥

तत्र बाक्पतिराजोऽस्ति श्रीधर्मक्षमापपदि । विदुषां मौलिमाणिक्थं प्रबन्धकविरद्भुतः^१ ॥ १६३ ॥ 20

प्रभोरागमनं ज्ञात्वा जलदस्येव चन्द्रकी^२ । तद्गामनगीभिः स भूपालं पर्यतोपयन् ॥ १६४ ॥

वशे वाग्देवता यस्य कविर्मै प्राच्यसंस्तुतः । स इहागान् प्रभोः पुण्यैर्बप्पमट्टिसुनीश्वरः ॥ १६५ ॥

ज्योत्स्नाप्रिय इवैणांकोद्यादेपु विशांपतिः । अजल्पदुडुपट्रोमा विद्वन्मण्डलमण्डनम् ॥ १६६ ॥

विश्वकोविदकोटीरमेप जैनमुनीश्वरः । ध्रुवं यत्र^३ समभ्येति कृतपुण्यः स वासरः ॥ १६७ ॥—युग्मम् ।

परं मेऽस्यामराजेन दुर्ग्रहो विग्रहप्रहः । तदाह्वानाद् यदा पश्चाद् याति तन्मे तिरस्कृतिः ॥ १६८ ॥ 25

प्रष्टव्यस्तन्मुनिस्वामी स चेदागत्य मां नृपः । साक्षादापृच्छते^४ प्रस्थातव्यं तन्नामन्या त्वया ॥ १६९ ॥

सुधीभिः कथितेऽर्थेऽस्मिन् सुरिणांगीकृते सति । तच्चात्वा धर्मभूपालः परमानन्दमाप्तवान् ॥ १७० ॥

आमराजप्रवेशाच्च सहस्रगुणितं ततः । प्रवेशोत्सवमाधत्त पुर्यामाचार्यभूपते ॥ १७१ ॥

धर्मभूपे तदा साक्षादिव धर्मे पुरःस्थिते । चक्रवर्ती सुधीश्वन्दे प्रोचे वृत्तमिदं तदा ॥ १७२ ॥

तद् यथा*—

30

रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः सदैव हि सद्गतौ

परमकवयः काम्याः सौम्या वयं धवलच्छदाः ।

1 A विउद्वेण; B विउद्वेण । 2 A B संचरंती । 3 A °स्त्रांग । 4 N चंकमती पए कीस । 5 A नहुपंती । 6 N कवि-
स्तरः । 7 N चन्द्रिका । 8 A यशः । 9 N °दापृच्छते । * केवलं A आदर्शं लभ्यते पदमिदम् ।

गुणपरिचयोद्धर्षाः सम्यग्गुणातिशयस्पृशः

क्षितिप ! अवतोऽभ्यर्णं तूर्णं सुमानससंश्रिताः^१ ॥ १७३ ॥

तत्रापि काव्यवक्तृत्वलीलानन्दितपार्षदाः^२ । अवतस्ते सुखं सुरिदौगुन्दग इवामरः ॥ १७४ ॥

१७. ततश्चामनृपः प्रातरनायाते प्रभौ तदा । नगरान्तर्बहिर्ग्रामाकरादिष्वगवेषयत् ॥ १७५ ॥

८ अप्राप्तौ बालमित्रस्य पारवश्यं गतः शुचः । वैलक्ष्यमक्षतं भेजे च्यवनोन्मुखनाकिवत् ॥ १७६ ॥

अन्येद्युर्बहिरारामे गच्छन्नेकं ददर्श सः । बभूव^३ बभूव भुजङ्गेन हतं^४ चित्रीयितस्ततः ॥ १७७ ॥

अस्य मौली मणिं तत्राल्लोके सम्यगीक्षया । संस्तभ्य तुण्डमादत्^५ फणीन्द्रमपमीरुपः ॥ १७८ ॥

तमाच्छाद्याथ संवृत्वा संगृह्य निलये नृपः । आगत्य श्लोकशक्तं स जजल्प^६ विदुषां पुरः ॥ १७९ ॥

‘शस्त्रं शस्त्रं कृषिर्विद्या अन्यो यो येन जीवति ।’

१० तैः पूरिता समस्येमभिप्रायेर्निर्जैर्निजैः । विभेद हृदयं नैव तेषामेकोऽपि भूपतेः^७ ॥ १८० ॥

सस्मार भारतीपुत्रं बप्पभट्टिं तदा दृढम्^८ । मालतीकुसुमामोदमसौ रोलम्बबालवत् ॥ १८१ ॥

खयोता इव चन्द्रस्य बालेया इव दन्तिनः । मम मित्रस्य विद्वांसः कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥ १८२ ॥

टंकलक्षं ददे हेमस्तस्य यः किल पूरयेत् । समस्यां मदभिप्रायात् प्रादात् पटहमीदृशम् ॥ १८३ ॥

अथो दुरोदराजीव एकः सर्वस्वनाशतः । क्षुत्वेति स धनोपायममुं श्लोकार्थमाददे ॥ १८४ ॥

१५ ज्ञात्वा कुतोऽपि गौडेषु पुण्यां^९ तत्रागमश्च सः । बप्पभट्टिप्रभुं नत्वा कथयामास तत्पुत्रः ॥ १८५ ॥

अपराद्धं स चाह स्म केशलेशं विना यतः । सरस्वतीप्रसादो हि विश्वकृशाधिक्कुम्भभूः ॥ १८६ ॥

तच्च—

‘सुगृहीतं हि कर्तव्यं कृष्णसर्पमुखं यथा’ ॥ १८७ ॥

नागाबलोक इत्याख्यां^{१०} राक्षस्त्र प्रमुददौ । ततः प्रभृत्यनेनापि नाम्ना विख्यातिमाप सः ॥ १८८ ॥

२० स गृतकृत् तदादायागमद् आमनृपामृतः । मुदा निवेद्यामास तच्चमत्कारकारणम् ॥ १८९ ॥

केनापूरीति राज्ञा च पृष्टः प्रोवाच स प्रभो ! । श्रीबप्पभट्टिनेत्युक्ते ददौ तत्सोचितं नृपः ॥ १९० ॥

विरहस्य विनोदायान्येगुर्भूषो बहियेयौ । मृतं न्यमोथवृक्षस्य तले पान्थं ददर्श च^{११} ॥ १९१ ॥

शाखायां लम्बमानां च तथा करकपत्रिकाम् । क्ष्योतन्तीं विपुषां व्यूहं गाथार्थं लिखितं तथा ॥ १९२ ॥

तच्च—

२५ ‘तद्गथा मह निग्गमणे पियाह थोरंसुएहिं जं रुझं ।’

प्राग्वत् तदपि नापुरि भूपालस्य मनोहरा^{१२} । केनापि विदुषा कोऽकं विना विश्वप्रकाशकः ॥ १९३ ॥

अस्मालक्ष्यलक्ष्यायां समस्यायां स देवनी^{१३} । पुनर्ययौ च श्रीबप्पभट्टिपार्थेऽवदच्च ताम् ॥ १९४ ॥

स चानायासतो विद्वन्मौलिः प्रसुरपूरयत् । गृहीत्वा स पुनः प्रायादुत्तरार्धं नृपामृतः ॥ १९५ ॥

तच्च—

३० ‘करवत्तिर्विदुनिवडणमिहेण तं अज्ज संभरिअं’ ॥ १९६ ॥

अन्येन विदुषा केनचिद्वचन्येन तत्र तत् । सर्वं दृष्ट्वा दोषकार्थमभण्यत^{१४} यथामति ॥ १९७ ॥

१ N ‘संमिताः । २ C N ‘पार्षदाः । C ‘पार्षदाः । * ‘पिथं नकुले’ इति C टिप्पणी । ३ A ‘विप्रीतिवित’ । ४ N ‘माषल । ५ N ‘श्लोकशक्तं जजल्प । ६ N भूपतिः । ७ N तदादत्तम् । ८ N पुनर्ययौ । ९ N राक्षे । १० N सः । † ‘स्पृष्टादुभिः’ इति C टिप्पणी । ११ A B ‘मनोहराम् । N ‘मनोहरम् । ‡ ‘गृतकृत्’ इति C टिप्पणी । १२ N ‘नमाभ्यत ।

तथा हि—

करवत्तयजलबिंदुआ^१ पंथिय हियइ निरुद्ध ।—पथिकोक्तिः ।

सा रोअंती संभरी नयरिज मुंकी मुद्ध ॥ १९८ ॥—श्रीबप्पमट्टेरुक्तिः ।

इति पाठान्तरम् ।

राजा श्रुत्वेति दध्यौ च रसपुष्टिममूदशीम् । मम मित्रं मुनिस्वामी कविर्यथाति नापरः ॥ १९९ ॥ 5

प्रधानान् भूपतिः प्रेषीदाह्वानाय मुनीशितुः । तदुपालम्भगर्भाणि दोषकं वृत्तमार्यया ॥ २०० ॥

तैश्चोपान्तं प्रभोराप्याप्राप्यं विगतचेतनैः । वाचिकं कथयामासे कुशलप्रभपूर्वकम् ॥ २०१ ॥

तथा—

छायह कारणि सिरि धरिअ पबि वि भूमि पडंति ।

पत्तहं इहु पत्तत्तणु वरतरु कांडं करंति ॥ २०२ ॥ 10

न गङ्गां गाङ्गेयं सुयुवतिकपोलस्यलगतं

न वा श्रुक्तिं मुक्तामणिरुरसिजास्वादरसिकः ।

न कोटीरारूढं स्मरति च सवित्रीं वसु भुवं^२

ततो मन्ये विश्वं स्वमुखनिरतं स्नेहविरतम् ॥ २०३ ॥

पांशुमलिनांघ्रिजंघः कार्पटिको म्लानमौलिमुखशोभः । 15

यद्यपि गुणरत्ननिधिस्तथापि पथिकः पथि बराकः ॥ २०४ ॥

इत्याकर्ण्य गुरुस्तेषां पुरः प्राह बचः स्थिरम् । सौहृदे दौर्हृदे वापि संसृजेन्मनसा मनः ॥ २०५ ॥

आमनाममहीभर्तुभेवद्विर्वाचिकं हि नः । निवेदनीयमार्यस्य दृढं गाथाकदम्बकम् ॥ २०६ ॥

तथा हि—

गय माणसु चंदणु^३ भमर रणायरु सिरि(ससि?)खंडु । 20जड उच्छु य^४ बप्पमट्टि किउ सत्तय^५ गाहासंडु ॥ २०७ ॥

विंशेण विणा वि गया नरिंदश्रुवणेसु ह्रुति गारविया ।

विंशो न होइ अगओ गणहि बहुणहि वि गणहि ॥ २०८ ॥

माणसरहिणहि^६ सुहाइ जह न लब्धंति रायहंसेहि ।तह तस्स वि तेहि^७ विणा तीरुच्छंगा न सोहंति ॥ २०९ ॥ 25

परिसेसियहंसउलं वि माणसं माणसं न संदेहो ।

अन्नत्थ वि जत्थ गया हंसा वि बया न भञ्जंति ॥ २१० ॥

हंसा जहिं गय तहिं जि गय महिमंडणा हवंति ।

छेहउ ताहं महासरह जे हंसिहि मुचंति ॥ २११ ॥

मलओ सचंदणो चिय^८ नइग्रहहीरंतचंदणदुमोहो । 30पम्भट्टं पि हु^{१०} मलयाओ चंदणं जायइ^{११} महग्घं ॥ २१२ ॥

अग्घायन्ति महुयरा विमुक्ककमलायरा वि मयरंदं ।

कमलायरो वि^{१२} दिट्ठो सुओ व किं महुअरविहीणो ॥ २१३ ॥

1 A करवत्तयजलबिंदुआ । 2 C मणिबय । 3 A चंदण । 4 A उच्छुय ; C उच्छुय । 5 A B सत्तह । 6 A माणसरहि ।
7 A न लब्धंति ; C नग्घंति । 8 A वेण । 9 A नयमुह^९ । 10 A ह । 11 A जाइ । 12 A पि ।

एकेण कोत्थुहेणं विणावि रयणायरु चिय सप्पदो ।
कोत्थुहरयणं पि उरे जस्स ठिओ सो वि हु महग्घो ॥ २१४ ॥
खंडं विणा वि अखंडमंडलो चेव पुण्णिप्पायंदो ।
हरसिरि'गयं पि सोहइ न नेय विमलं ससिक्खंडं ॥ २१५ ॥

5

तथा—

पइं युक्काह वि वरतरु फिट्ठइ पत्तत्तणं न 'पत्ताहं ।
तह पुण' छाया जइ होइ तारिसी तेहि पत्तेहिं ॥ २१६ ॥
जड सव्वन्थ अह चिय उवारीं सुमणाणि सव्वरुक्खाणं ।
'दावे विवडंति गुणा पट्ठपत्तिय पावए कोडिं ॥ २१७ ॥
जे के वि पट्ठ महिमंडलंमि ते उच्छुद्धंसारिच्छा ।
सरसा जडाण मज्जे विरसा पत्तेमु दीसंति ॥ २१८ ॥
इय उज्जुयसीलालंक्रियाण पायपडियवयणसोहाण ।
गुणवंतयाण पट्ठणो पट्ठण गुणवंतया दुलहा ॥ २१९ ॥

ततः—

- 15 अस्माभिर्यदि कार्यं वस्तदा धर्मस्य भूपतेः । समायां छन्नमागत्य स्वयमायुच्छयतां द्रुतम् ॥ २२० ॥
जाते प्रतिज्ञानिर्वाहे यथा यामस्तवान्तिकम् । प्रधानाः प्रहिताः पूज्यैरिति शिक्षापुरस्सरम् ॥ २२१ ॥
कन्यकुञ्जमहीनाथमुपाजग्मुश्च तेऽप्यथ । सम्यग् व्यज्ञपयन्^१ सुरैर्वचो माहात्म्यधाम तत् ॥ २२२ ॥
१८. अकुण्ठोत्कण्ठसामसैः कर्मभैर्विगतारिभीः । गच्छन् गोदावरीतीरे प्रामं^२ कंचिदवाप सः ॥ २२३ ॥
तस्य पर्यन्तभूपीठे खण्डेवकुले तदा । चक्रे वासं कृतावासस्तद्देव्याश्चेतसि स्थितम्^३ ॥ २२४ ॥
20 निशीथे सा समागत्य रूपाक्षिता नरेश्वरम् । नुमुजे प्रार्थनापूर्वं भाग्यं जागर्ति सर्वतः ॥ २२५ ॥
प्रातरुत्थाय सन्मित्रायष्ट्रकेन तरंगितः । ययौ करभमारुह्यानायुच्छपैव तदाथ ताम् ॥ २२६ ॥
स प्राप प्रमुपादान्तं^४ प्रान्तं विरहरुकुशुचाम् । काव्यं जजल्प निर्वेदवह्निज्वालोपमं नृपः ॥ २२७ ॥

निद्राजागरणादिकृत्यनिवहे नित्यानुवृत्तिस्पृशां

स्वप्नेष्वप्यथ^५ योगिनां नयनवचेष्टामु सूक्ष्मास्त्वपि ।

- 25 तत्तादृक्^{१०} ११ स्वहृदामिवेह सुहृदां निष्टेदृशी स्याद्यदा
मित्राश्चापरिहारमाचर ततश्चेतः प्रसीद प्रभो ! ॥ २२८ ॥

नृपो याथातथ्यवचःप्रतीतोऽप्यथ कौतुकात् । गाथापारार्द्धमाचरत्यौ पूर्वाधं च गुरुस्ततः ॥ २२९ ॥

तद्यथा—

अज्जवि तं सुमरिज्जइ को नेहो एगराईण ।

- 80 गोलानईणं खंडेउलमज्जे पहिअ जं न वसिओ सि ॥ २३० ॥

इत्युक्त्वा सूरिभिर्भूपो वाढं स परिपश्यजे । अविश्वासं मनस्तस्यान्तः प्रविश्येव वीक्षितुम् ॥ २३१ ॥

प्रकामममभूपालस्तुष्टिं विश्रत्सखीक्षणे । इदं काव्यमुवाचाथ नाथः कविकुलेषु यः ॥ २३२ ॥

1 A सिरं । 2 A पत्ताहं । 3 A पण । 4 B दावे; C बारे । 5 A विज्ञपयन् । 6 A प्राममेकमवाप । 7 स्थिरम् ।
8 N पादानां । 9 A C स्वप्नेष्वप्ययोगिनां । 10 N तत्तद्वत् । 11 A B सुहृदां ।

तद्यथा—

अङ्गेरुत्पलकैः 'प्रमोदसलिलप्रस्यन्दिभिलोचनै-
राकर्ण्यद्भुतसंक्रास्तव सुधीर्भर्तुः प्रसन्नात्मनः ।

सौजन्यामृतनिर्क्षरे सुमहति स्नातुं विपद्वारिधेः

पारं गन्तुमपारपौरुष ! वयं त्वां द्रष्टुमभ्यागताः ॥ २३३ ॥

5

श्लोकं विचित्रवन्धेन लिलेख स खटीदलात् । कौतुकादामभूषालः शालिसौहार्दरक्षितः ॥ २३४ ॥

तथा हि—

अ ति अ ति अ न्म अ लं

प्री ष र ष ज ष प ष ।

मे ला मे ला मे लं मे लं

10

फ स फ स फ स फ स ॥ २३५ ॥

तं च गोमूत्रिकावन्धं ज्ञात्वा गुरुरपि स्वयम् । वाचयामास दोषक्षैरपि ज्ञातं परैर्न हि ॥ २३६ ॥

तथा हि—

अथ मे सफला प्रीतिरथ मे सफला रतिः ।

अथ मे सफलं जन्म अथ मे सफलं फलम् ॥ २३७ ॥

15

विद्वद्गोष्ठा विनिर्द्रं तं विश्रमय्य क्षपाक्षणे । प्रगेऽशङ्को नृपास्थानं सूरिः प्राप यथास्थितिः ॥ २३८ ॥

आमराजोऽप्यथ श्रीमानञ्छन्न इवांशुमान् । विशिष्टैः स्वार्थनिष्ठोऽगात् स स्वगीधरकैतवात् ॥ २३९ ॥

आमविह्वमिकां धर्मराजस्यादर्शयद् गुरुः । आगमिष्यद्वियोगामित्रबालामिव सुदुःसहाम् ॥ २४० ॥

वाचयित्वा च तां पृष्टो दूतस्ते कीदृशो नृपः । स प्राहास्य स्वगीर्भर्तुस्तुल्यो देव ! प्रबुध्यताम् ॥ २४१ ॥

मातुलिंगं करे विभ्रत् सैप पृष्टश्च सूरिणा । करे ते किं स चावादीद् 'बी ज उ रा' इति स्फुटम् ॥ २४२ ॥ 20

दूतेन चाढकीपत्रे दर्शिते गुरुराह सः । स्वगीधरं पुरस्कृत्य 'तू अ रि प त्त' मित्ययम् ॥ २४३ ॥

प्राकृतेनोत्तरं प्रादाच्छलेषेण ज्ञापनोपमम्^१ । अवबोधाय^२ यदृच्छा तु^३ धर्मस्य^४नुचेतसः ॥ २४४ ॥

अथोवाच प्रधानश्च सूरिरेष ऋथादरः । अस्मास्थिति प्रतिज्ञां य^५ दुस्तरां विदधे श्रुवम् ॥ २४५ ॥

विहितेऽप्रापि चेत् पूज्य आयाति^६ प्राज्यपुण्यतः ।

अस्माभिः सह तरेवाः प्रतुष्टा नो विचार्यताम् ॥ २४६ ॥—युग्मम् ।

25

यतः—

तत्ती सीअली मेलावा केहा,

धण उत्तावली प्रिय मंदसिणेहा ।

विरहिहिं माणुसु^१ जं मरइ तसु कवण निहोरा,

कनि पवित्तडी जणु जाणइ दोरा ॥ २४७ ॥

30

राज्ञोचे वस्तुकस्यास्य कीदृगर्थः प्रमुस्ततः । बप्पमट्टिर्नृपस्याये व्याख्यात^{१०} व्यातपीनिधिः ॥ २४८ ॥

तथाहि—एका लोहपिण्डी बद्धिना तप्ता । अर्थात् ज्ञेया । एका शीतला । अनयोर्मालकः संसर्गः कीदृशः ।
उभयोरपि तप्तयोरेव सम्बन्धो भवति । इत्यनेन किमुक्तम्—यद्वयं रत्नरत्नकतप्ताः, अयं च औदासीन्याजितै-

1 N प्रसाद^१ । 2 A C^२ दुःसहम् । 3 N द्विजराज^३ । 4 A ज्ञापनोत्तमम् । 5 A अवबोधये; B C अवबोधे । 6 A B जु । 7 N प्रतिज्ञाय दुःपूरं । 8 A प्राज्य^८ । 9 C माणुस । 10 N व्याख्यातव्या^{१०} ।

द्रियत्वाभिलोभत्वाच्च शीतस्तदस्माकमेव सह कथं मीलक इति । तथा, घना देशीशब्देन पत्नी, सा उत्सुका; प्रियश्च मन्दबोद्धः । ततः कथं मीलको भवति । विरहेण यन्मानुषं प्रियते मृतनुत्वं प्राणशेषं भवति, तस्य को निहोरक उपरोधः, तत्र हतेऽपि न जीवति । मिलित एव प्रणयिनि जीवति । तथा कर्णे पवित्रिकेयं जनो जानाति दोरकं द्वित्रिगुणवलिततन्तुरूपं स्वगीधरस्येति वास्तवार्थः ॥ १ ॥

- 5 तथा — ततं तपस्तदिच्छतीत्येवं शीलस्तपश्चरणेच्छुः स तसैषी । तथा, अली भूपाप्रिय एको लक्षणया सकामः । 'नाकामी मंडनप्रियः' इति वचनात् । अनयोर्मीलकविषये का ईडा चेष्टा, किंतु न कापि । तथा उमं धनं यैस्ते धनोत्साः, आहिताश्यादित्यात् कांतपरनिपातः, तेषामावली श्रेणिर्दानेश्वरसमूहस्तस्य प्रियो बहुभः । दानेश्वरानां हि सन्पात्रच्छा विशेषतो भवति । स चाथादाचार्यः । स मन्दबोद्धो निमोह इत्यर्थः । तथा, विरहे विशिष्टेकान्ते तज्जेतोस्त्रियते, लक्षणया तदर्थं सन्तप्यत इत्यर्थः । तस्य का न होरा मुहूर्तरूपाः । स सर्वदा तस्य विरहे सन्तप्त एवास्ते । स 'क' इति प्रश्नाध्याहारे, 'क'स्त्रि-कान्यकुब्जे, पवित्रद्विजमानः-विद्युत्समस्तजस्वी, जनो विद्वज्जनो मल्लक्षणः, स जानाति 'दो रा' द्वौ राजानौ । 'वास्तवेऽर्थ-द्वावेव राजानौ धर्मे आमश्च विद्वन्प्रियाविति मञ्जिसे । गुदायस्तु-एतावता' राजन् । त्वया ज्ञेयम्, यहुरप्रतिज्ञानिर्वाहाय अमोऽप्रायतोऽस्तीति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥

तथा — तमिः-सारा शीतला यत्र, श्रुध आदर इत्यर्थः । स तमिशीतलः । 'खराणां खराः प्रायोऽपभ्रंशे' इती-कारः । तत्र मीलकः कीदृशः । यतः-ध्वनदुकावली, चमत्कारिकाव्यश्रेणिष्वेहमा यस्य, अर्थादाचार्यः । सोऽस्मासु 15 मन्दबोद्धः । स उपरोधेन न गृह्यत इत्यर्थः । तथा, विरहे अर्थाद् विषयवियोगे सर्वसंगपरित्यागे नति योऽमरति मानुषः पुरुषः, देववन्तुस्त्रीभवति, तस्य कः स्नेहः सम्बन्धादिषु । निहोरक उपरोधः, स उपरोधेन न गृह्यत इत्यर्थः । करणप्रवृत्तिर्दानेश्वरत्वात्कर्णरीतिः । दोरा-दोया राजते महाबाहुः स आम एव । एवंविधमपि सूरिर्जनमिव प्राकृतमिव जानाति न किञ्चिदित्यर्थः ॥ ३ ॥

- तथा — तत्त्वानि ईष्टं तत्त्वेशी, अत एव अली संगनिषेधी, तस्य मेलः संसर्गः तस्य अबोऽद्यासिः । 'खराणां 20 खरा' इत्याकारः । तथा, कै ब्रह्मणि, ईडा चेष्टा, यस्य स केहः-परमब्रह्मच्छः । दीधः प्राग्वत् । धनयुक्तानामावली श्रेणिः । प्रिया अमन्दबोद्धा अत्यर्थप्रीतिर्भवति । विगनरागेषु हि सर्वः प्रीतिमान् । धनवन्तोऽपि तत्रैव रतिं विदधति । तथा, विः पक्षी गच्छः, स एवो यस्य स विरयो-विष्णुस्तस्मिन्नर्थो न्चित्तस्ये, यो प्रियते तस्य को निभः सदृशः । स च रा राजेव एवं भवति । गुरौ चित्तस्य मृन्पुरुषि श्लाघ्यः । तथा, जहुनया गंगायाः सकाशात् का अन्या पत्रिना । अयमेव भगवान् पूज्यः । तथा, 'दोरा' द्वौ राजानौ संगतौ यस्य स विराट्, सर्व- 25 सामर्थ्ययुक्तो भवानेव यदुचितं तद्विषेहीति चतुर्थोऽर्थः ॥ ४ ॥

॥ तत्तीसीअलीटीकायां ग्रंथाग्रं ३२: अ० ८ ॥

- श्रीवप्पमहिता चैवमर्थानां साष्टकं शतम् । व्याख्यातं मतिमान्द्येन न जानीमो वयं पुनः ॥ २४९ ॥
तत उत्थाय रात्रौ च वारवेश्यागृहेऽवसत् । अमूल्यं कङ्कणं दत्त्वाऽस्याः प्रातर्निर्गादु गृहात् ॥ २५० ॥
द्वितीयं राजसौधस्य द्वारि त्यक्त्वा खरांशुरुक् । इन्द्रकीले ययौ तस्माद् बहिरस्थाद् रहोवने ॥ २५१ ॥
30 ततः प्रातर्मुनिस्वामी संगलय नृपतेः सभाम् । आपप्रच्छे नृपः कन्यकुब्जप्रस्थानहेतवे ॥ २५२ ॥
तेन पूर्णप्रतिज्ञायामज्ञातायां कथं त्विति । राज्ञा पृष्ठः समाचक्ष्यावामभूष इहागमत् ॥ २५३ ॥
विद्वत्कथनतस्तेन कथितं यद्यदीदृशः । ज्ञायतां सैप एवेति 'दो रा' शब्दात् तथा पुनः ॥ २५४ ॥
द्वौ राजानौ इति स्पष्टं मातुलिगस्य दर्शनात् । इदं किमिति पृष्ठे च 'वी ज उ रा' त उत्तरात् ॥ २५५ ॥
तथा 'तू अ रि प च' ति तवारिपत्रमित्यर्थः । संस्कृताद्भवतीत्येतत् तथापि जगदे स्फुटम् ॥ २५६ ॥
35 ततो विप्रतिसारोऽस्य प्रससार प्रकर्षतः । धिगस्ति मम मूर्खत्वं न ज्ञातं कथितेऽपि यत् ॥ २५७ ॥
ततोऽवसर एतस्मिन् वारवामा प्रभोः पुरः । कङ्कणं मुमुचे रज्जरोचिरस्ततमस्ततिः ॥ २५८ ॥
क्षत्ताऽपरं समर्थ्याथ भूपालाय व्यजिज्ञपत् । द्वारेन्द्रकीले केनापि मुक्तं नाथ ! न वेदयद्दम् ॥ २५९ ॥

1 N बा एसाथै । 2 N स बा इति । 3 N नास्ति 'कणि-' । 4 N बा एसाथै । 5 N नास्ति 'एतावता' । 6 N नास्ति 'एव' । 7 A. भवान् । 8 N खरांशुरुक् । * 'पञ्चात्पाः' इति C टिप्पणी ।

यावत् पश्यति राजा तदामनामाद्य दृष्टवान् । श्रीबप्पभट्टेराष्ट्रच्छय हेतुप्रत्यायकः प्रभुः ॥ २६० ॥
 गृहागतो^१ नृपः शत्रुनाशितो न च साधितः । द्विधापि चिरवैरस्य निवृत्तिर्न प्रवर्तिता ॥ २६१ ॥
 तथा च विरहः पूज्यैरुपतस्थेऽतिदुःखदः । यावच्छ्रम्यं तु लभ्येत किं ब्रूमः सांप्रतं प्रभो ! ॥ २६२ ॥
 गुरुराह महाराज ! मा खेदोऽत्र विधीयताम् । हंसा इव वयं येनाप्रतिबद्धविहारिणः ॥ २६३ ॥
 आपृष्टोऽसि महाबाहो^२ यामः खं नाम सार्थकम् । कुर्यान् यथा^३ परे लोका निर्मलाः स्युः सुहृत्तम ! ॥ २६४ ॥ १५
 § ९. इत्युक्त्वाऽतो निरीयागात् संगत्यामनृपेण च । करभीभिरभीपुभिः सुरभिर्व्यशसा गुरुः ॥ २६५ ॥
 मार्गे तदासत्कारुदः प्रभुणा सह संचरन् । पुलिन्दमेकं कासारे क्षिप्रास्यं बारिमध्यतः ॥ २६६ ॥
 पिबन्तं च छगलवद्^४ दृष्ट्वा गुरुपुरस्तादा । आह प्राकृतकाव्याद्धर्मपूर्वक्ष्मासकौतुकः ॥ २६७ ॥

तथा हि—

पसु जेम पुलिन्द पीअइ जल्ल पंथिउ कमणिहिं कारणिणं^५ ।

10

—इत्याकर्ण्य प्रभुः प्राहोत्तराद्धं तत्क्षणादपि ॥ २६८ ॥

विलम्बन्ते न काव्येषु सिद्धसारस्वताः कश्चित् ।

तच्च—करवेवि करंबिय कज्जलिण मुद्धहि अंसुनिवारणिण ॥ २६९ ॥

प्रत्ययार्थं पुलिन्दश्च^६ समाकार्यं स भूभुजा । पृष्ठो लज्जानतास्योऽयं यथावृत्तमथावदत् ॥ २७० ॥

नाथ ! प्रवसने युष्मद्वधूं सांत्वयतः सतः । सांजनाश्रुप्रमृष्टं^७ मेऽभूतां कज्जलितो करो ॥ २७१ ॥ 15

हर्षप्रकर्षमासाद्य वृत्तान्तेनामुना नृपः । सुरेन्द्र इव सौधमं द्राक् कन्याकुब्जमासदत् ॥ २७२ ॥

प्रतिवेशोत्सवैरेव प्राच्यात्^८ सातिशयेन सः । कोटिकोटिगुणामर्षांमकार्षींश्च गुरोस्तथा ॥ २७३ ॥

§ १०. इतश्च श्रीसिद्धसेसनसूरयो जरसा नृशम् । आक्रान्ताः कृतकृत्यान् सेच्छाः प्रायोपवेशने ॥ २७४ ॥

बप्पभट्टेर्विधेयस्य विनयेस्य मुखात्पुनर्म । विदृक्ष्वो मुनिं प्रेषुवृत्तं चाङ्गानहेतवे ॥ २७५ ॥

तच्चेदम्—

20

सारीरं सयलं बलं विगलिअं दिट्ठी वि कट्टेण मे

दट्ठवेसु पयट्ठं परिगयप्पायं तहा आउगं ।

पाणा पाहुणय ङ्व गन्तुमहुणा वट्ठति वंछा तुमं

मं दट्ठु जइ अत्थि ता लहु लहु इज्जाहि निस्संसयं ॥ २७६ ॥

तं दृष्ट्वा बहुमानाद्रौ गुरो द्रागाजगाम च । राजपुंभिः समं मोहरेके प्रमुपदान्तिके ॥ २७७ ॥ 25

प्रभोः स न्यासविन्यासं ऋन्धन् प्रथमदर्शने । अतृप्तस्तस्य वात्सल्ये तेनासौ जल्पितः शमी ॥ २७८ ॥

तथा हि—

वपुः कुञ्जीभूतं तनुरपि शनैर्यष्टिशरणा

विशीर्णा दन्ताली श्रवणविकलं कर्णयुगलम् ।

निरालोकं चक्षुस्तिमिरपटलध्यामलमहो

30

मनो मे निर्लज्जं तदपि विषयेभ्यः स्पृहयति ॥ २७९ ॥

ततो वत्स मतिलच्छ गच्छवात्सल्यतत्परः । भव त्वं^९ कुरु साहाय्यं प्रेय मे चानृणो भव ॥ २८० ॥

1 A गृहायातो । 2 A महाराज । 3 A कुर्यात्तथा । 4 C छगलक° । 5 C पसु जेम पुलिन्द कमणिहिं कारणिण ।
 6 N पुलिन्द । 7 A प्रमृष्टोर्मं; B प्रमृष्टैर्मं; N प्रमृष्टो मा° । 8 N प्राच्यावाति° । 9 A गुरुसाहाय्यं ।

तत आराधनां कृत्वा परलोकं समाधिना । ते' ययुर्गणशास्त्रि' च चकेऽसौ राजपूजितः ॥ २८१ ॥
 श्रीमद्भोविन्दसूरेः श्रीनक्षत्रसूत्रे स प्रभुः । बप्पभट्टिः' समर्प्याथ गच्छ संघं च सोयमः' ॥ २८२ ॥
 अनुज्ञाप्य क्षितिस्वामिप्रधानैराहृतैर्वृतः । पुनरप्याययावामधाम निर्गन्धनायकः ॥ २८३ ॥—युग्मम् ।

१११. सभासीनोऽन्यदा राज्ञः सूरिः प्रेक्षणकक्षणे । प्रवीणपुस्तिकाहस्तः पुंरूपेव सरस्वती ॥ २८४ ॥

5 द्विधाक्षरे* पदे स्थाकुट्टिस्तन्हेनशिनी' । तदा कदाचिदाभासीनीलचण्डातर्कौ दृशम् ॥ २८५ ॥—युग्मम् ।
 तं दृष्ट्वा भूपतिसूत्रं जातरागविकल्पतः । चित्ताभिसन्धिस्मवद्वां गाथामेनामचिन्तयत् ॥ २८६ ॥

तथा हि—

सिद्धंततंतपारंगयाण जोईण जोगजुत्ताणं ।

जइ ताणं पि मयच्छी जयंति' ता ति'चिय पमाणं ॥ २८७ ॥

10 अमूढकार्यनिर्वाहज्ञानहेतुं ततस्तदा । स्नेहादेव निशि प्रैपीत् तां पुंवेपां तदाश्रये ॥ २८८ ॥

सा नीलिना क्वचिद् भयगणे स्वस्थानगे ततः । रहः शुश्रूषितुं सूरिं प्रारेभे धैर्यभित्तये ॥ २८९ ॥

क्रीकरस्पर्शतो ज्ञात्वाऽजोपसर्गमुपस्थितम् । विमर्शं नृपाज्ञानतमसश्चेष्टितं श्रुवम् ॥ २९० ॥

स सज्जः 'सज्जयसज्जमनोभूविजये ततः । अष्टाङ्गयोगसद्धर्मसंबर्म्मिततनुयुदा ॥ २९१ ॥

शुभध्यानाधमारूढः सन्तोषप्रश्नराक्षतम् । दृढसंयमकोदण्डावष्टब्धतपआनुगः ॥ २९२ ॥

15 सद्बोधपुष्टिरिष्टिगीःशक्तिशक्तिस्फुरत्करः । अनास्थया समुत्सवावन्तरङ्गद्विपजये ॥ २९३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

अत्रवीद् ब्रूहि काऽत्र त्वं किमर्थं समुपस्थिता । 'ब्रह्मवर्मवतामेया स्वाभ भूमिर्भवाष्टशाम् ॥ २९४ ॥

अध्वन्येषु यथा व्याली हारहूरं' द्विजालये । पलं दर्शनशालासु हलं राजकुले यथा ॥ २९५ ॥

धर्मे प्राणवधो' यद्वद् वेदोच्चारं यथान्यजः । नालिकेरं कपो' यद्वद् द्विके दधिकलं यथा ॥ २९६ ॥

चन्दने मक्षिका यद्वद् रामठं' कुङ्कुमे यथा । कर्पूरे लशुनो यद्वद् तथाऽत्र त्वं न चित्तहृत् ॥ २९७ ॥

20 —विशेषकम् ।

विश्वश्रोतःश्रवद्विस्त्र' जंगलकलुषाकृतौ । लज्जास्थाने' ऽबलादेहे रज्यन्ते' के कृमीन् विना ॥ २९८ ॥

श्रुत्वेति तानुवाचासौ नाहं 'पूज्याभिलाषिणी । आययौ भवतो मार्गभ्रष्टान् बोधयितुं स्फुटम् ॥ २९९ ॥

संपत्संपत्तये दानधर्मं लोकोऽनुरुध्यते । ऐश्वर्याय तपस्तप्यं तच्च राज्यं विना नहि ॥ ३०० ॥

स्वर्भुवोरपि' तत्रापि सारं सारङ्गलोचना । यया विना नृदेवानामवकेशीव पुंजतुः' ॥ ३०१ ॥

25

उक्तञ्च—

राज्ये सारं वसुधा वसुन्धरायां पुरं पुरे सौधम् ।

सौधे तल्पं तल्पे बराङ्गनानङ्गसर्वस्वम् ॥ ३०२ ॥

जगत्पथि' न वर्तन्ते विपरीताग्रहमहाः' । अवाप्तबांछया प्राप्तं त्यज्यन्तो जनहास्यदाः ॥ ३०३ ॥

दुर्बुद्धिद्विद्वितो दैवदण्डिता इव ते प्रभो ! । अवधारय पाखण्डलेदितो मा स्म भूजैडः ॥ ३०४ ॥—युग्मम् ।

30 महाभययाऽऽमराजेन' प्रैयहं प्राणवल्लभा । विज्ञा मनोहरप्रज्ञा गुणरक्तधराधिया ॥ ३०५ ॥

1 N तं । 2 N गुणशास्त्रि । 3 N 'भट्टि । 4 N सोयमं । * 'छरे मोक्षे कायाधिके च' इति C टिप्पणी । † 'बंजुके' इति C टि० । 5 A नाशने । 6 N मणिमि । 7 N B तच्चिय । 8 N सज्ज सज्जयः । 9 N संतोषयक्षराक्षसम् । 10 N ब्रह्म-चर्मं । 11 'मर्त्य' इति C टि० । 12 A प्राणिवधो । 13 N यपो । 14 'हिंनु' इति C टि० । 15 A 'द्विधः' ; B C 'विधः' । 16 N लज्जनीये । 17 N रजत्येके । 18 N पूजः । 19 N स्वर्भुवोपि च । 20 B N पुंजतुः । 21 N जगत्पथि । 22 N 'ग्रहमहा' । 23 A महाराजेन ।

प्रभो ! 'यद्वेचे वीभत्सरसन्धासवशा तनुः । अशुश्रूषाकदर्प्याङ्गभृतामेव कुपोषिताम् ॥ ३०६ ॥
 वयं निरन्तरावाप्तकूर्पादिमया इव । वेधसा विहिता अह्ना' दौर्गन्ध्यादिकथास्त्वपि ॥ ३०७ ॥
 ततो नाथेय' नाथ ! त्वां सफलीकुरु मामकम् । भोगाभोगं हि भोगेन भोगिन्या भोगिराडिव ॥ ३०८ ॥
 ततः प्राक् सिन्धिये सूरिस्तद्वाभिर्नै विसिन्धिये । उवाच च गिरं धीरां वैयोधारधुरन्धरः ॥ ३०९ ॥
 हैस्री पाञ्चालिका रिक्तान्तरालाशुचिपूरीता । बहिश्चन्दनवर्चादिभूषासुरभिरस्तु' किम् ॥ ३१० ॥ 5
 मलमूत्रादिपात्रेषु गात्रेषु मृगचक्षुषाम् । रतिं करोति को नाम सुवीर्वचो'गृहेष्विव ॥ ३११ ॥

चक्षुः संवृणु वक्रवीक्षणपरं वक्षः समाच्छादय

रुद्धि स्फुजन्दनेकभङ्गिकुटिलं रम्योपचारं वचः ।

अन्ये ते नवनीतपिण्डसहशा वक्ष्या' भवन्ति स्त्रियां

मुग्धे ! किं परिखेदितेन वपुषा पाषाणकल्पा वयम् ॥ ३१२ ॥ 10

इत्याकर्ण्यप्यकर्णं न बुद्ध्वा प्रत्युत प्रभोः । स्वभावकठिनौ हस्तौ स्वाग्रेऽपत्रपा 'न्यधात् ॥ ३१३ ॥
 ताभ्यां च 'सर्गपत्राभ्यामिव सा स्पर्शयेत् ततः । स्मरकुञ्जरकुम्भाभौ मृदुस्पर्शावुरोहौ ॥ ३१४ ॥
 ततः' शुङ्गाशिखरिखादिरांगारभारवन् । 'निर्दम्भशोकदम्भेन पूषकार मुनीधरः ॥ ३१५ ॥
 किं किमित्युचिपी वक्षोजाम्नात् पाणिं विकृष्य सः । अथाप्यगद्गदाव्यक्तवाचोवाच कथञ्चन ॥ ३१६ ॥
 अमूल्यातुल्यवास्तव्यवर्द्धितास्मादृशङ्किनाम् । गुरूणां स्मारिता अद्य निजाङ्गस्पर्शतत्त्वया ॥ ३१७ ॥ 15
 तथा¹⁰ कथमिति प्रभे कृते प्राह पुनः प्रभुः । रात्रौ स्वाध्यायकृत्यानन्तरं¹¹ विश्रामणां प्रभोः ॥ ३१८ ॥
 अहं व्यरचयं¹² सर्वकालं¹³ सर्वाङ्गसंगिनीम् । कटीं विश्राम्य तत्प्रोद्युगलं च समस्पर्शम् ॥ ३१९ ॥—युग्मम् ।
 तदथ स्मृतिमानीतं घृत-मार्दवसाम्यतः । यादृक् तव कुचद्वन्द्वं तादृक् तदपि चाभवत् ॥ ३२० ॥
 श्रुत्वेति सा परावृत्तरसा भ्रमाशतानिधिः¹⁴ । दध्यौ विधूतकामान्ध्या¹⁵ किं मे कर्मोदयं ययौ ॥ ३२१ ॥
 प्रावा लोहं कथं वज्रं दुर्भेदोऽयं सिताम्बरः । वह्निटंकादिभिर्भेद्यो प्रावा लोहद्वयं वह्निना ॥ ३२२ ॥ 20
 कुवलीकोमलफलक्षोदायैर्वज्रमप्यथ । भिद्येतानन्यसामान्यं कठिन्यं किञ्चिदस्य तु ॥ ३२३ ॥
 घृतपिण्डसमास्तेऽन्ये¹⁶ वह्निकुण्डसमासु ये । महिलासु विलीयन्ते सृष्टिरेवापरस्य तु¹⁷ ॥ ३२४ ॥
 वेधायमश्वकावस्य पुरः कर्मोर्मिकिङ्करी । कर्माप्यस्माद्¹⁸ विभेतीव तीव्रवज्रव्रतस्पृशः ॥ ३२५ ॥
 रसे विरसमाधत्त मत्काममपि भगवान् । तिरश्चकार मां यस्तु तेन दैवं हि जीयते ॥ ३२६ ॥
 ध्यायन्तीति निद्रोऽसा मुनिद्रोहे गताग्रहा । निद्रा हि विश्वदुःखाग्रौ विश्रामादुपकारिणी ॥ ३२७ ॥ 25
 प्रगे जागरिताचार्यं पर्यङ्कितसंस्थितम् । प्रणम्य प्राह नाहंयुरहं त्वद्विकृतौ कृतीन् ॥ ३२८ ॥
 वीतरागः पुरा स्मेरस्मेरमुखयारिजित्वरः । आसीन् त्वदुत्ततः सत्यमिदं ख्यातिं ययौ किल ॥ ३२९ ॥
 तदापृच्छे प्रसाद्याशु पृष्टे हस्तं प्रदेहि मे । तव शापेन शक्नोऽपि¹⁹ अश्रयत्यन्यस्य का कथा ॥ ३३० ॥
 अथाह गुरुरज्ञानवागेवा ते वयं पुनः । रोपतोषभरातीता²⁰ अह्नाः शापादिगीर्ण्वपि ॥ ३३१ ॥
 'इति श्रुत्वा ययौ भूपसमीपं वरवर्णिनी । उवाच तद्गुणप्रातक्षणविदुतवैकृता ॥ ३३२ ॥ 30
 नाथ ! पायःपतिं बाहुदण्डाभ्यां स तरल्यम् । भिनत्ति च महाशीलं शिरसा तरसा रसान् ॥ ३३३ ॥
 पदे²¹ हं(?) वह्निमास्कन्देत् सुप्तं सिंहश्च बोधयेत् । श्वेतभिङ्गुं तव गुरुं य एवं हि विकारयेत् ॥ ३३४ ॥

1 A N प्रभोर्भेद्वे । 2 A अन्ध्या । 3 'प्रावर्धे' इति C टि० । 4 N सुरभि वस्तु । 5 A मर्त्यौ । 6 N व्यधात् ।
 7 'सापपत्र' इति C टि० । 8 N नमः । 9 A निर्दमः । 10 A C 'तथा' । 11 N कृतानन्तरं । 12 A व्यरचयं ।
 13 A सर्व कालं । 14 A 'निधेः' । 15 A कामाभा । 16 N समाश्रये । 17 N च । 18 N कर्माप्यस्य । 19 A अस्मृतिः;
 N नश्यति । 20 A B N 'भरातीता' । * A आदर्शं नोपलभ्यते श्लोक एषः । 21 N यथेच्छ ।

इत्याकर्ण्यचलापालः^१ प्राप्तरोमाश्चक्रज्जुकः । स्वगुरोर्गुरुसत्त्वेन प्राह नृत्यन्मनोनटः ॥ ३३५ ॥
न्युच्छन्ने यामि वाक्याय दृग्भ्यां याम्यवतारणे । बलिर्विधीये सौहार्दहृथाय हृदयाय च ॥ ३३६ ॥
असौ मही धराधारा देशः पुरमिदं मम । भाग्यसौभाग्यभृद् यत्र बप्पभट्टिप्रमुस्थितिः ॥ ३३७ ॥
—त्रिभिर्विशेषकम् ।

- 5 स्वक्षेत्रभ्रंशिनः^२ कामं कामादिभिर्विमर्शतः^३ । परक्षेत्र^४गतास्त्र लालसत्त्वं^५ हि तलयजुः ॥ ३३८ ॥
पञ्चवोऽपि गजास्तस्मादहासीन् सर्वथा^६ तु^७ तान् । योऽस्मै गज व रे त्याख्या ततः ख्याताऽस्तु मद्गुरोः ॥ ३३९ ॥
ततो गज व रो ब्रह्म चा री च विरुद्वयम् । तस्याभूद् भूत-सद्भाव-भाविबलुः क्षुतागमात् ॥ ३४० ॥
तथा किं विदधे तत्र त्वया प्रष्टेति साऽवदत् । कटाक्षक्षेपवक्षोजतत्करस्पर्शनादिभिः ॥ ३४१ ॥
अजातबोधका चैवं तदा दोषकममुवम् । तत्र प्रह्वानुमानेन कवित्वं हि प्रसर्पति ॥ ३४२ ॥

10

तथा हि—

गयवरकेरइ सत्थरइ पायपसारिउमुत्त ।

निचोरी गुजरात जिम्ब^८ नाह न केणइ मुत्त ॥ ३४३ ॥

एवं नृपादिभिः सलगुणकीर्तनतः स्तुतः । ब्रह्मप्रभावप्रागल्भ्याद् बप्पभट्टिः प्रभुर्जयी ॥ ३४४ ॥

§ १२. प्राकारवाह्यमन्येषू राजा राजाध्वना चरन् । पश्चादोक्तसि गेहस्येक्षंश्चेक हालिकप्रियाम् ॥ ३४५ ॥

15

पञ्चांगुलबृहत्पत्रसंयुतस्तनविस्तराम् । वृणुन्नृत्तिरन्ध्रेणापमित्वा प्रियहस्तयोः ॥ ३४६ ॥

लवित्रं विस्मृतं पश्चात् प्रयान्तीं गृहमन्तरा । उरोजविम्बाकाराणि बहिःपत्राणि वीक्ष्य च ॥ ३४७ ॥

गाथाढ्यं प्रोचिवान् कौतुहलाकृष्टमनःक्रमः । दृष्टिमेरण्ड उहण्डस्कन्धे न्यस्यन् चलाचलाम् ॥ ३४८ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तच-वइविवरनिग्गयदलो एरंडो साहइ इ तरुणाण ।

20

तत्प्रातः स्वगुरोरग्रेऽवहत्संसदि संस्थितः ॥ ३४९ ॥

उत्तरार्द्धमवादीच तस्यानुपदमेव सः ।

इत्थघरे हलियवह् इहहमित्तत्थणी वसई ॥ ३५० ॥

इति श्रुत्वा^{१०} यथादृष्टपूर्कं प्रभुमस्तवीत् । सिद्धसारस्वतः कोऽपि कलौ नो मद्गुरुं^{११} विना ॥ ३५१ ॥

सायमेक्षत सोऽन्येगुरेकां प्रेषितभर्तृकाम् । यान्तीं वासालये वक्रग्रीवां दीपकरां तदा ॥ ३५२ ॥

25

उत्तरार्द्धं विधायत्र गाथायाः सुहृदः पुरः । प्रातराह ततोऽसौ च प्राग्दलं प्राह सत्वरम् ॥ ३५३ ॥

तथा हि—

पिगसंभरणपल्लुदंतअंसुधारानिवायभीयाए ।

दिजइ वंकग्गीवाइ दीवओं पहियजायाए ॥ ३५४ ॥

इत्यनेकप्रबन्धाख्यकाव्यगोष्ठीगरीयसा । कालः सुखेन याति स्म गुरु-राशोः^{१२} कियानपि ॥ ३५५ ॥

30 § १३.

श्रीधर्मभूधनोऽन्येगुरुदंतं प्रेषितवानथ । श्रीमदामस्य^{१३} कामस्य दुष्कृताणां सुधीनिधिः^{१४} ॥ ३५६ ॥

ततः स भूपमानम्य सभायामुचितासनः । सम्यग् व्यजिह्वपत् सभ्यैर्विस्मृतैर्वीक्षिताननः ॥ ३५७ ॥

1 N °प्रायनीपालः । 2 N °भ्रंशिनं । 3 N कामादितिभिः । 4 A विमर्शतः । 5 A °क्षेत्रे । 6 A सामसत्त्वे । 7 C सर्वथा । 8 N दु । 9 A जिमु । 10 A दृष्ट्वा । 11 N नामगुरुं । 12 N गुरो रगुरुः । 13 A C सुधीनिधिः ।

मम 'नाथः प्रभो ! तावकीनच्छेकत्वमङ्गिभिः । सन्तुष्टः स्पष्टमाह स्य सविस्मयमनःक्रमः ॥ ३५८ ॥
 भवत्कोविदकोटीररत्नश्रीबप्पमट्टिना । सत्यानृतकवित्वस्य व्याख्यानाच्छलिता वयम् ॥ ३५९ ॥
 यदायातोऽपि गेहान्न आतिथ्याहोऽपि नाहितः । आमो^१ रामो धिया भूयोऽनुतापातिशयः स नः ॥ ३६० ॥
 हृल्लेखाधायि वैदग्ध्यं साहसं वाक्पथातिगम् । वयं चमत्कृतेर्हृष्टास्तद्वदाम किमप्यहो ॥ ३६१ ॥
 राज्ये नः सौगतो विद्वान् नाम्ना वर्द्धनकुञ्जरः । महावादी दृढप्रज्ञो 'जितवादिनोन्नतः ॥ ३६२ ॥ 5
 देशसन्धौ समागत्य वादमुद्रां करिष्यति । सभ्यैः सह वयं तत्र समेष्यामः कुतूहलान् ॥ ३६३ ॥—युग्मम् ।
 यः कोऽपि भवतां वादकोविदः सोऽपि तत्र च^४ । आयातु सह विद्वद्भिर्घनाघन इवोन्नतः ॥ ३६४ ॥
 तद्वाक्संप्राम एवास्तु यस्य वादी विजयीते । जित एवापरेणासौ किं हतैर्बहुशक्तिभिः ॥ ३६५ ॥
 भुजे 'वाचि च शौर्यं ते वादिनो'ऽज्वपराजिताः । यद्यसौ सौगताचार्यो महावादी विजयीते ॥ ३६६ ॥
 तस्मिन् जिते जिता एवायासबाह्यं त्वया वयम् । घृतपिण्ड इव स्थानम् उदके हिमनिश्चयः ॥ ३६७ ॥ 10
 इति श्रुत्वाऽऽमभूपाल ऊचे संदेशहारकम् । श्रीधम्मो^२ऽनुचितं ब्रूयात् किं कदापि नराधिपः ॥ ३६८ ॥
 परं किञ्चिदुपालभ्यमस्ति नाहं सतां हि यत् । अस्मिन्नवसरे वाच्यं प्रस्तावो दुर्लभो ध्रुवम् ॥ ३६९ ॥
 विदुषः सुहृदस्तस्याकारणव्याजतो ध्रुवम् । आयाम मिलितुं तत्र स्फुटं 'वास्माभिरौच्यत ॥ ३७० ॥
 तत्र 'वी ज उ रा—दो रा' वाक्याभ्यां बंधुरीतितः^३ । द्वितीयो राडिब द्वौ च राजानाविति संस्कृतात्^४ ॥ ३७१ ॥
 दर्शिते चादकीपत्रे व्याख्याते^५ बप्पमट्टिना । इदं 'तू अ रि प च' ते अरिपत्राख्यसंस्कृते ॥ ३७२ ॥ 15
 त्रिराख्यातेऽपि न ज्ञातं भिया^६ वा न स्फुटीकृतम् । न^७ विद्यस्तत् तृतीयेऽपि वचसि प्रकटे नयत् ॥ ३७३ ॥
 एतत्प्रकाशितं यस्मादज्ञानात् पुनंपुंसकम् । ज्ञापितस्त्वत्प्रभुस्ते च विशिष्टा^८ विदिताः किल ॥ ३७४ ॥
 तथापि चेज्जिगीपाऽस्ति मयि तु त्वदधीशितुः । श्रद्धां ते पूरयिष्यामि भवत्वेतद् भवद्भवः ॥ ३७५ ॥
 परं विजयिनो राज्ञः पराभूतक्षमाभुजा । समाङ्गमपि राज्यं स्वमर्पणीयमदर्पिना^९ ॥ ३७६ ॥
 ईदृशं भवतः स्वामी^{१०} यदूरीकुरुते तदा । एवमस्त्वन्यथा^{११} किं नः प्रयासेन फलं विना ॥ ३७७ ॥ 20
 इत्याकर्ण्योद्बद्ध दूत आमेत्याख्या त्वया निजा । सत्या कृता विशानाथ ! मतेरपरिपाकतः ॥ ३७८ ॥
 जडोऽपि को न वेत्तीति कथिते किं पुनःपुनः । अपरोऽपि गृहायातं नृपं क्षत्रमपि ध्रुवम् ॥ ३७९ ॥
 योजयेदातिथेये न भवांस्तु प्रकटीकृतः । सत्कारायापि नाम स्वं सत्यापयति चेज्जिया ॥ ३८० ॥
 पलायमानो बाह्यानां हस्त्यारूढो^{१२} विनश्यति । तदस्याकं प्रभोर्नामवैतथ्यं जायते स्फुटम् ॥ ३८१ ॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् । 25
 निग्रहे^{१३}ऽपि स एवास्यादोषो राज्ञस्ततो नृप ! । विमृश्यकारिता तत्र सैवास्यैकाऽपराध्यति ॥ ३८२ ॥
 क्षमाहीनस्य तस्य त्वं जितेऽस्मद्वादिना ततः । पुमानप्यपमानस्य पात्रं सर्वस्वनाशतः ॥ ३८३ ॥
 ब्राह्मीकृतप्रसादस्य नास्त्येवास्य पराजयः । वादिनो विमृशतस्त्वमविमर्शो हि नाशकृत् ॥ ३८४ ॥
 श्रुत्वेति बप्पमट्टस्यास्ये सहास्ये नृपवीक्षिते । मुनीशेन सदानन्दनिर्भरं जगदे वचः ॥ ३८५ ॥
 को हि धम्मस्य नोकण्ठी पूर्वं परिचितस्य च^{१४} । यदि रागिग्रहो न स्यादस्य श्रेयोवाहिष्कृतः ॥ ३८६ ॥ 30
 अनित्यैकग्रहे रक्ते भिक्षौ कृतजयाग्रहः । क्षुण्ण^{१५} तदेव चेद्रागे जयो मोक्षस्ततः कुतः ॥ ३८७ ॥

1 A N नाथ । 2 C आभोरामो । 3 N जिनवादि° । 4 N वा । 5 'छजो वाचिवशोर्ध्वते' इति ग्रन्थाटः N पुस्तके ।
 6 N स्य । 7 N बा° । 8 A °रीतिः । 9 N °तान् । 10 N व्याख्यातः । 11 N तथा । 12 N नविप्रसू । 13 C स्वापित° ।
 14 A विधिदो । 15 N °दर्पिता । 16 N यदोरी° । 17 A पवनस्तलः । N पवनास्तलथा । 18 C N हस्त्यारूढो ।
 19 N दृढमसत् । 20 N निग्रहे । 21 N पुमानपाप° । 22 N वा । 23 A N क्षणं ।

- वैराग्य एव मुक्तिः स्यात् सर्वदर्शनसंमतम् । कार्यो नात्राधृतिर्भिद्भुजैषो मे तत्कृतोन्नतिः ॥ ३८८ ॥
 धर्मराराजस्य सम्यक् कुविचारादिदमाहृतम् । मदाश्रितो यतो वादस्तस्यबोपकरिष्यति ॥ ३८९ ॥
 कुत्राप्यवसरे तस्मादस्तु वाक्पूरतो^१ रणः । संमान्य प्रेषय प्रेष्यपुमांसं^२ धर्मभूपतेः ॥ ३९० ॥
 आमराजेन कृत्वैतत् प्रहितः समर्थ^३ भुवम् । व्यवस्थाप्य जगामासौ प्रोचे तत्स्वामिनः पुरः ॥ ३९१ ॥
 5 § १४. वाग्विप्रहाय वादीन्द्र राजा^४ वर्द्धनकुञ्जरम् । धर्मः^५ संवाह्यामास गीष्पतिं वासवो यथा ॥ ३९२ ॥
 चतुर्दिगन्तविश्रान्तकीर्तयः सुहृदस्ततः । आहूयाभ्यर्च्य सभ्यत्वे वादेऽस्मिन् विहिता मुदा ॥ ३९३ ॥
 परमारमहावंशसम्भूतः क्षत्रियाग्रणीः । तस्य वाक्पतिराजोऽस्ति विद्वान् निरुपमप्रभः ॥ ३९४ ॥
 पूर्वं परिचितश्चासौ बप्पभट्टिप्रभोस्ततः । तस्य वाग्मर्मविज्ञानहेतौ संवाहितो मुदा ॥ ३९५ ॥
 व्यवस्थितदिने प्राप प्रदेशं देशसन्धिगम् ।^६ सभाधीशमहासभ्यैः समं वर्द्धनकुञ्जरः ॥ ३९६ ॥
 10 कन्यकुब्जादपि श्रीमानामः काम^७ सुधीनिधिः । श्रीबप्पभट्टिना विद्वद्वृन्दसन्निधिना समम्^८ ॥ ३९७ ॥
 भुवं तामेव संप्रापातपत्राच्छादिताम्बरः । आवासान् स्वःपुराभासान्^९ दत्वावस्थितवानथ ॥ ३९८ ॥—युग्मम् ।
 आजन्म सर्वदा दृष्टश्चाश्लिष्यथादरः । अदृष्टपूर्ववाग्युद्धप्रेक्षायै सकुतूहलः ॥ ३९९ ॥
 अहंपूर्विकया सिद्ध-विद्याधरसुरव्रजः । समेतश्चाप्सरोवर्गैः स्वर्गवद्गगनाङ्गणे ॥ ४०० ॥
 कौतुकाकृष्टचेतोमी राजसभ्यैर्बहुधृतैः । ईयतुः सङ्गतौ तत्र तौ वादि-प्रतिवादिनौ ॥ ४०१ ॥
 15 उपविष्टेषु सभ्येषु श्रुत्यधीनमनस्तु च । स्तिमिताव^{१०} सभा साऽभूदालेख्यलिखिता किल ॥ ४०२ ॥
 निजं निजं नराधीशमाशिपाभिर्नैनन्दतुः । स्वस्वामाविरोधेन सभ्यानुमतिपूर्वकम् ॥ ४०३ ॥
 ततः श्रीसौगताचार्यैः पूर्वं वर्द्धनकुञ्जरः । आशीर्वादमुदाजह्ने व्यथकं द्वेपिर्पदाम्^{११} ॥ ४०४ ॥
 तथा हि—
 शर्मणे सौगतो धर्मः पश्य वाचंयमेन यः ।
 20 आहतः साधयन् विश्वं क्षणक्षणविनश्वरम् ॥ ४०५ ॥
 अथ श्वेतांवराचार्यो बप्पभट्टिः सुधीपतिः । अभ्यधत्ताशिपं स्वीयं भूपालाय यथा तथा ॥ ४०६ ॥
 अर्हन् शर्मोन्नतिं देयाभित्यानन्दपदस्थितः^{१२} ।
 यद्वाचा विजिता मिथ्यावादा एकांन्तमानिनः ॥ ४०७ ॥
 उभयोराशिपः श्लोकौ निरुचुः पार्षदालदा । असौ धर्मो गतः सम्यग् यमिता गीश्च वादिभिः ॥ ४०८ ॥
 25 क्षणभङ्गि जगबोक्तं भङ्गस्त्वैवानया गिरा । सौगतस्यानुमीयेत वादेवी सत्यवादिनी ॥ ४०९ ॥
 नित्यानन्दपदश्रीदो देव एकांन्तविग्रही । मिथ्यावादविजेत्री गीः श्वेतभिश्चोस्ततो जयः ॥ ४१० ॥
 इति मिथिले तत्सुग्रीवमौने सभासदः^{१३} । तावत् कस्तूरिकां हन्ते कृत्वा बौद्धोऽनवीदिदम् ॥ ४११ ॥
 ‘कसु त्री उगगरद्’ प्रोक्ते प्राकृतं^{१४} ऊचिवान् । आचार्य उपकर्त्रायं रजकस्येति^{१५} विद्यताम् ॥ ४१२ ॥
 इति तत्प्रभसङ्केतादुत्तरेणाधारीकृते । तावद् रक्ताम्बरः सर्वानुमतः पक्षमब्रवीत् ॥ ४१३ ॥
 30 सर्वानुवादेनामृत्यु ततस्तपश्चदूषकान् । उदाजहार व्याहारान् ग्रामाणिकपतिमुनिः ॥ ४१४ ॥
 उत्तरादुत्तरं चैवमुक्ति-प्रत्युक्तिरीतितः । पद व्यतीयुस्तदा मासास्तयोर्वैवदमानयोः ॥ ४१५ ॥
 श्रीमानामन्त्रोऽप्येयुरुचे सूरिं कदा प्रभो ! । व्यापातो^{१६} राजकार्याणां वादः संपूरयिष्यते ॥ ४१६ ॥

1 A वाक्पतिरतो । 2 A B प्रपुमांसं । 3 N सययो । 4 N वादेदिराजवर्द्धन । 5 N धर्म । 6 N सभाधीश । 7 N काम । 8 C वमम् । 9 N स्वःपुराष्टे । 10 A ता तत्र । 11 B C पवेषा । 12 A श्वितं । 13 A सर्व सतः । 14 A नास्ति ‘प्राकृत’ । 15 A रजस्वले । 16 B व्यापातो ।

तत आह तदाचार्यो वाग्विनोदमुखाय वः । इत्येकालं हि नञ्चेतस्यासीदिति कृतिप्रभो ! ॥ ४१७ ॥
 बाधाविधायी^१ यथेष^२ भवतस्सद्दं विलोक्य । प्रभाते निमग्नोऽप्यामि विद्वन्मन्यं हि भिक्षुकम् ॥ ४१८ ॥
 प्राग्दत्तं गुरुभिर्मन्त्रं परावर्तयतः^३ सतः । मध्यरात्रे^४ गिरां देवी स्वर्गज्ञावेणिमध्वतः ॥ ४१९ ॥
 स्नान्ती तादृशरूपा च प्रादुरासीद् रहसदा । अहो मन्त्रस्य माहात्म्यं यदेव्यपि विचेतना ॥ ४२० ॥—युग्मम् ।
 अनाद्युत्तरीरं च सकृदीपद् ददर्श ताम् । सूरिः सूर्यादिबास्यं च परावर्तयति स्म सः ॥ ४२१ ॥ 5
 स्वं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वत्स ! कथं मुखम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ४२२ ॥
 वरं वृण्वति तत्रोक्तो बप्पभट्टिरुवाच च । मातर ! विषदशं रूपं कथं वीक्षे तवेदंशम् ॥ ४२३ ॥
 स्वं तनुं पश्य निर्वन्नामित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निविडमेतस्य ब्रह्मत्रतमिति स्फुटम् ॥ ४२४ ॥
 वीक्ष्य मामीदृशीं यत्र चेतोऽस्य विकृतिं ययौ । ध्यायन्तीति दृढं तोषात् तत्पुरः समुपस्थिता ॥—युग्मम् ।
 वरेऽपि निस्पृहे त्वत्र दृढं चित्रादुवाच च । गत्यागलोर्मं स्वेच्छा त्वदीया निर्धृतो भव ॥ ४२५ ॥ 10
 ततः सूरिगिरां देवी तुष्टुवे सुष्टुवाग्भरैः । वृत्तैर^५ धरि ते त्या^६ यै^७ अतुर्दशभिरद्भुतैः ॥ ४२७ ॥
 इमां स्तुतिं सुवर्णाढ्यां कर्णकुण्डलरूपिणीम् । मानयन्त्यतिसन्तोषाद् भारती^८ वाचमूचुरी^९ ॥ ४२८ ॥
 वत्स ! किं पृच्छसीत्युक्ते सूरिरूपे विवाचसौ । सत्यं प्रज्ञाबलाज्जल्पेद्, विज्ञानमय किञ्चन ? ॥ ४२९ ॥
 देवी प्राहामुना सप्तभवा^{१०} नाराधिताऽस्म्यहम् । प्रदत्ता गुटिकाश्चप्यवचनाऽस्य मया ततः ॥ ४३० ॥
 तत्प्रभावाद् वक्तो नास्य हीयते यतिनायक ! । सोपालम्भमिवाहासौ सूरिः श्रीश्रुतदेवताम् ॥ ४३१ ॥ 15
 पुण्यासि प्रत्यनीकं किं ज्ञासन्नस्य जितेशितुः । सम्यग्दृष्टिः पुरात्रायात् शुश्रूवे भवती ननु ॥ ४३२ ॥
 सख्यती पुनः प्राह नाहं^{११} जैनविरोधिनी । उपायं तेऽप्यिष्यामि यथासौ जीयते बुधः ॥ ४३३ ॥
 सर्वेऽपि मुखशोचं ते विधायाः^{१२} पार्थदादयः । ततोऽस्य कार्यमाणस्य गण्डूषं मुञ्चतो मुखान् ॥ ४३४ ॥
 भ्रष्टा चेद् गुटिकाऽवश्यं युष्माभिर्जितमेव तन् । चतुर्दशं पुनर्दत्तं न प्रकाशयं कदापि हि ॥ ४३५ ॥
 यतस्तत्र ध्रुते साक्षाद् भवितव्यं मया ध्रुवम् । कियतां हि प्रसीदामि निष्पुण्यानां मुनीश्वर ! ॥ ४३६ ॥ 20
 इत्युक्त्वाऽन्तर्दधे देवी सूरिग्रन्थं जगौ पुरः । विह्वलवाक्पतिराजस्य यदादिष्टं गिरा तदा ॥ ४३७ ॥
 इत्यङ्गीकृत्य तेनाथ करकं नीरपूरितम् । समानाप्य सभा सर्वा वक्त्रशुद्धिं व्यधाप्यत^{१३} ॥ ४३८ ॥
 तत्कुर्वतोऽथ तस्यापि गुटिका पतिता मुखान् । भिक्षोरास्यजलैर्नुन्ना श्रीरिवापुण्यकर्मणः ॥ ४३९ ॥
 अविश्रान्तमिथोवादाध्वन्यध्वन्यतया ततः । श्रान्ता विश्रामसिच्छन्ती मूकस्येवास्व गीः स्थिता ॥ ४४० ॥
 सदस्याश्च वचः प्रोचुर्गुटिकैव वचःक्षमा । अनेहमूक एवायं भिक्षुरन्वर्थनामभूः ॥ ४४१ ॥ 25
 जित्ये श्रीबप्पभट्टिस्तं वा दि कुञ्ज रके सरी । विरुदं जुष्टुपे राज्ञा जज्ञे जयजयारवः ॥ ४४२ ॥
 धर्मराज्यं गृहीतुं च स्वबलात् सार्द्धैर्भवम् । तदाम उपचक्राम स्वं पणं कस्यजेजयी ॥ ४४३ ॥
 उवाचाथ गुरुस्तस्य यदुक्तं च पुरः पुरा । यदाज्येन पणं चक्रे धर्मभूषोऽधिकृत्य नः ॥ ४४४ ॥
 तत्सत्यैवोपकाराय^{१४} भविष्यति कदाचन । तदस्य वचसः कालो नृपनाथ ! समाययौ ॥ ४४५ ॥
 इयं प्रमाणशास्त्राणां मुद्रा यद्विहिते ततः । सम्बन्धे निग्रहो नैव यत्पराजय एव सः ॥ ४४६ ॥ 30
 अस्य राज्यं तदस्यैव सन्तिष्ठतु यथास्थितम् । अनित्यमवहेतोः कः शास्त्रमुद्रां विलुम्पति ॥ ४४७ ॥
 गुरुमकत्याभिरामोऽयमामोऽनिच्छुर्बलादपि । धर्मे^{१५} धर्मस्थितो राज्यमनुमेने प्रसादतः ॥ ४४८ ॥
 तत आश्लिष्य बौद्धं तं सूरिर्वर्द्धनकुञ्जरम् । तदासन्ने गोपगिरौ श्रीवीरभवनेऽनयत् ॥ ४४९ ॥

1 N व्यथापि । 2 N यथेषा । 3 N "वर्तयतस्ततः" । 4 A मध्ये रात्रेः । 5 A इतैरिष्टितेये^१ । 6 A भरती । 7 A नृपुत्री । 8 N सप्तभवा^२ । 9 N माहं । 10 N विषाव भीषा^३ । 11 N न्यायीयत । 12 N "वाचिष्टारव" ।

श्रीमहावीरविम्बं स विलोक्य हृदि हर्षितः । 'शान्तो वे प' इति स्तोत्रं चक्रे प्रमुदितस्तदा ॥ ४५० ॥

एवं स्तुत्वा जिनं स्वात्मनिन्दके सौगतप्रभौ । सूरिजैनरहस्यानि तस्य प्रादर्शयन् पुरः ॥ ४५१ ॥

मिथ्यात्वगलं हत्वा पीयूषामलगीर्भरैः । परीक्षापूर्वमस्थापि तच्चित्ते धर्म आर्हतः ॥ ४५२ ॥

निद्राविद्राणचैतन्ये^१ निशायामन्यदा गुरौ । प्रतिग्रहरमाह स्य ताथागतयतीश्वरः ॥ ४५३ ॥

5 चतुरश्वरनिष्पन्नं समस्यानां चतुष्टयम् । स चोत्सवप्रायितेनेवापूरयन् सूरिपुङ्गवः ॥ ४५४ ॥

मन्दाक्रान्तापदैर्मन्दाक्रान्तिसुण्णान्यतीर्थिकः । अपूरमपरैः सर्वप्रयत्नेनापि वाग्मिभिः ॥ ४५५ ॥—युग्मम् ।

'एको गोत्रे' [१] 'सर्वस्य द्वे' [२] 'स्त्रीपुंवच' [३] 'वृद्धो यूता' [४] समस्याः—

'एको गोत्रे' स भवति पुमान् यः कुटुम्बं विभर्ति

'सर्वस्य द्वे' सुगति-कुगती पूर्वजन्मानुबद्धे ।

10 'स्त्री पुंवच' प्रभवति यदा तद्वि^२ गेहं विनष्टम्

'वृद्धो यूता' सह परिचयात्प्रयत्ने^३ कामिनीभिः ॥ ४५६ ॥

सम्यक्त्वं प्राहितः सोऽथ द्वादशव्रतशोभितम् । आश्लेषपूर्वमापृच्छय स्वं स्थानं प्रययौ ततः ॥ ४५७ ॥

पूर्ववैरपरीहगन् संगतौ सोदराविब । अन्योऽन्यप्राप्तैस्तुष्टौ पुरं स्वं गतौ नृपौ ॥ ४५८ ॥

§ १५. अन्यदा रहसि प्राह धर्मभूषं स सौगतः । विजिग्ये बप्पभट्टिर्मानं तन् क्षृणं मनस्यपि ॥ ४५९ ॥

15 यतो वादेवता तस्य यथोदितविधायिनी । स्वयं वदति तद्देहे स्वप्ने जाप्रति 'चास्थिता' ॥ ४६० ॥

परं वाक्पतिराजेन त्वद्राज्यपरिभोगिणा । अस्मास्वपकृतं भूरि सुखशौचविधानान् ॥ ४६१ ॥

इति श्रुत्वापि बौद्धे स छलवादान्^४ श्लयादरः । स्नेहं वाक्पतिराजे^५ च गुणगुह्ये^६ मुमोच न ॥ ४६२ ॥

यशोवर्मनृपो धर्ममन्यदा चाभ्यपेणयन् । तस्माद् द्विगुणतन्त्रं^७ भूषं युद्धेऽवधीद् वली ॥ ४६३ ॥

तदा वाक्पतिराजश्च बंदे तेन निवेशितः । काव्यं गौडवधं कृत्वा तस्माच्च स्वममोचयन् ॥ ४६४ ॥

20 कन्यकुञ्जे समागत्य संगतो बप्पभट्टिना । स राजसंसदं नीतस्तुष्टुवे चेति भूपतिम् ॥ ४६५ ॥

तथा हि—

कूर्मः पादोऽत्र^८ यष्टिर्भुजगतनुलना भाजनं भूतधात्री

तैलोत्पूरः समुद्रः कनकगिरिरयं वृत्तवर्त्तिप्ररोहः ।

अर्चिश्चण्डांशुरोचिर्गगनमलिनिमा कज्जलं दह्यमाना

25 शशुश्रेणी पतंगो ज्वलतु नरपते ! त्वत्प्रतापप्रदीपः ॥ ४६६ ॥

चटवटिति चर्मणि छमिति^{१०} चोच्छलिच्छोणिते^{११}

धगद्धगिति मेदसि स्फुटरवोऽस्थिषु^{१२} द्वाकृतिः ।

पुनानु भवतो हरेरमरवैरिनाथोरसि

कणत्करजपञ्जरकचकापजन्मानलः ॥ ४६७ ॥

30 पृथुरसि गुणैः कीर्त्या रामो नलो भरतो भवान्

महति^{१३} समरे शत्रुघ्नस्त्वं सदैव युधिष्ठिरः ।

1 A वैतन्यैः । 2 A तस्य । 3 A मुच्यते । 4 N वा । 5 A वादाश्लयादरः । 6 N राजेन । 7 N गुणप्राप्ते । 8 N तस्माद्विगुणितं वत्सं । 9 N पाशे च । 10 A चमच्छमिति । 11 N चोच्छलिते शोणिते । 12 N स्फुटरास्त्रिधाकृतिः । 13 A महसि ।

इति सुचरितैः ख्यातिं विभ्रच्चिरन्तनभूयतां

कथमसि न मान्धाता 'देवञ्जिलोकविजय्यपि ॥ ४६८ ॥

सन्मानातिशयो राज्ञा विदधे तस्य भूयतः^१ । गङ्गां गेहागतां को हि पूजयेदलसोऽपि न ॥ ४६९ ॥

मन्यते कृतकृत्यं स्वं स्वर्गनाथोऽपि वाक्पतिम् । प्राप्य वाक्पतिराजं तु नाधिकोऽथ किमस्म्यतः ॥ ४७० ॥

त्यागाद् धर्मस्य मार्कार्पर्मनस्यनुशयं सखे ! । यद्वेहागतमत्पूजानाधानान् सोऽवमस्थितिः ॥ ४७१ ॥ 5

तवाधीनमिदं राज्यं विचिन्तं^२ सुखमास्व तत् । श्रीबप्पभट्टैर्मम च तृतीयस्त्वं महामते ! ॥ ४७२ ॥

इत्यामराजव्याहारासृतसारपरिष्ठुतः । गङ्गोदक इव स्नातः प्रीतिपावित्र्यमाप सः ॥ ४७३ ॥

सहैवोत्थाय तत्रासौ नृपमित्रेण सुरिणा । उपाश्रयमनुप्राप्यातिष्ठन् परमया मुदा ॥ ४७४ ॥

‘गौडबन्धो’^३ ‘महुमहविजय’श्चेति तेन च । कृता वाक्पतिराजेन दिशाक्षी कवितानिधिः^४ ॥ ४७५ ॥

बौद्धकारिततद्देवापोपके धर्मभूषणौ । सर्वत्र गुणिनः पूज्या गुरुस्त्रियाह तत्पुरः ॥ ४७६ ॥ 10

वृत्तौ कृतं हैमदंलक्षं तद्विगुणीकृतम् । नृपेणासौ महासौख्यात् कालं गमयति स्म सः ॥ ४७७ ॥—युग्मम् ।

§ १६. सभायामन्यदा राजा सुखासीनं गुरुं प्रति । प्राह न त्वत्समो विद्वान् स्वर्गोऽपि किमु भूतले ॥ ४७८ ॥

गुरुराह पुराऽभूवन् पूर्वं ते जैनज्ञासने । श्रुतज्ञानमहाम्भोर्धेयत्प्रज्ञा पारदधरी ॥ ४७९ ॥

शतं सहस्रं लक्षं वा पदानामेकतः पदान् । ‘अधिगच्छन्ति विद्वांसोऽभूवन् केऽप्य’धिका अपि ॥ ४८० ॥

देदंयुगमिकालेऽपि सन्ति प्रज्ञाबलद्विता । येपामहं न चाप्रोमि पादरेणुलामपि ॥ ४८१ ॥ 15

अस्मदीयगुरोः शिष्यौ वेदकाधारमंडले । विद्येते नल्लसूरिः श्रीगोविन्दसूरिरित्यपि ॥ ४८२ ॥

यत्पुरो बटरत्वेन तत्र स्थितिमनिच्छतः । शृङ्गाराय भवत्सख्यं विदेशवस्थितैर्मम ॥ ४८३ ॥

इति वाचा चमत्कारं धारयन्नब्रवीन्नृपः । भवद्भचः^५ प्रतीतोऽपि प्रेक्षिष्ये कौतुकं हि तत् ॥ ४८४ ॥

ततो वेपपरावर्तप्रप्तो गूर्जरमंडले । पुरे हस्तिजये जैनमन्दिरस्य समीपतः ॥ ४८५ ॥

उपाश्रयस्थितं भव्यकदम्बकनिपेक्षितम् । राजानमिव सच्छत्रं चामरप्रक्रियान्वितम् ॥ ४८६ ॥ 20

सिंहासनस्थितं श्रीमल्लसूरिं समैक्षत । उत्तानहस्तविस्तारसंज्ञयाह किमप्यथ ॥ ४८७ ॥

एतद्विलोक्याचार्योऽपि मध्यमातर्जनीद्वयम् । पुरस्तस्य वितस्तार शृङ्गाकारेण तत्र च ॥ ४८८ ॥

इत्युत्थाय गते तत्र जनैः पृष्ठमिदं किमु । ततः प्रापञ्चयत् सूरिः कोऽपि विद्वानसौ पुमान् ॥ ४८९ ॥

पृच्छति स्म यतीनां किं राज्यलीला ततो^६ मया । इत्युत्तरं ददौ शृङ्गे भक्तो भूपतेः किमु ॥ ४९० ॥

निविष्टमन्यदा चैले शाश्वं वात्स्या य नाभिधम् । व्याख्यातं प्रेक्ष्य तं भूपो नमस्कृत्य जिनं ययौ ॥ ४९१ ॥ 25

ननाम न गुरुं कामशास्त्र व्याख्याततः स च । विद्वानेप न चारित्री गुरुस्त्रियं विकल्पितः^७ ॥ ४९२ ॥

परिज्ञातेऽथ तत्तत्त्वे खेदं दध्रे स कोविदः । भिग्वैदग्ध्यं हि नो निर्यदपकीर्तिकलङ्कितम् ॥ ४९३ ॥

श्रीगोविन्दः शशासैनं लिखसे किं वचः शृणु । आमभूपतिरेवायं गुणो नापर ईदृशः ॥ ४९४ ॥

ततः किंचिद्धर्मशास्त्रं विधायातिरसोज्ज्वलम् । पार्श्वान्नटस्य कस्यापि बप्पभट्टिप्रभोः पुरः ॥ ४९५ ॥

प्रेषयैत्तद् यथातथ्यं चाभिनायति तत्पुरः । तत्रापररसावेशं सोऽनुभूय^८ प्रभोक्षते (?) ॥ ४९६ ॥ 30तथेति प्रतिपथाय कृत्वा तच्च नटोत्तमान् । प्रेषयच्छिक्षितान् सम्यक्^९ प्रायादामपुरं च सः ॥ ४९७ ॥

अमिलद् बप्पभट्टेश्च तेन राज्ञोऽथ दर्शितः । आदितीयैकृतो वृत्तमभिनित्ये स नूतनम् ॥ ४९८ ॥

1 A देवत्रि° । 2 A भूयता । 3 B N विचिन्तं । 4 N गौडबन्धो महुमहविजय° । 5 A कवितानिधिः । 6 N अवगच्छति । 7 N केवाधि° । 8 B भवद्भचः प्रतीतेऽपि । 9 N यतो । 10 A B विकल्पतः । 11 A प्रभोः पुरः ; B प्रभोक्षते ; 12 B प्रापयाम् ।

विहितं सन्धिबन्धने रसाय नन्नसूरिणा । तत्कर्था प्रथयन् नृत्यग्राह प्राकृतरूपकम् ॥ ४९९ ॥—युग्मम् ।

कञ्चणहु सुवियहु गिरि वेयहु वेहावइ ।

श्रीबप्पभट्टिराहेदमद्धो नं रूपकद्वयम् । नर्मधम्मैण' तच्चापि नटो व्यावृत्त्य तत्पुरे ॥ ५०० ॥

आगत्य तथ्यमाचख्यौ नन्नाचार्यकवेः पुरः । नैतद्रम्यमिदं कार्यमिति संचिन्त्य हर्षतः ॥ ५०१ ॥

5 ततो रूपं परावृत्त्य स सिद्धगुणिकादिभिः । प्रतस्थे कन्यकुञ्जे च सह गोविन्दसूरिणा ॥ ५०२ ॥

प्राप्तोऽथ मिलितो बप्पभट्टः पट्टेश्वरस्य च । राजपर्षदि नृत्यंश्च रसं कीरं वितेनिवान् ॥ ५०३ ॥

तद्व्यानैकमना भूषश्चक्रे क्षुरिकां निजाम् । 'मारि मारि'ति शब्देन नदन् सिंह इव कुधा ॥ ५०४ ॥

अङ्गरक्षैस्ततो नाट्यमिदमित्थं निवारितः । चैतन्ये 'सङ्गते पश्चात् प्रतिबुद्धो गुरुक्तिभिः ॥ ५०५ ॥

आह गोविन्दसूरिस्तद्रूप ! युक्तं कथं कृतम् । केनापि न परं शास्त्ररसः सर्वोऽनुभूयते ॥ ५०६ ॥

10 ततो वात्स्यायने व्याख्यायमाने नन्नसूरिणा । सविकल्पो मनीषी त्वमन्यः को न विकल्पयेत् ॥ ५०७ ॥

लज्जितेन' ततो राज्ञा क्षमितौ कोविदाधिपौ । सत्यं तद्वचनं बाढं यदृचे मुहुरा मम ॥ ५०८ ॥

संयमेन 'सुशीलेन वृत्त्या विद्वत्तया तथा । तद्गुरुभ्रातरो पूज्यौ भ्रान्तिर्मे क्षम्यतामिति ॥ ५०९ ॥

इत्याकर्ण्य ततः प्रोचे श्रीमद्गोविन्दसूरिणा । तपो न नः कलंक्येत त्वयि वृत्तानि पश्यति ॥ ५१० ॥

यतः—

15 भवन्तु ते दोषविदः शिवाय विशेषतस्तद्वचनैकनिष्ठाः ।

येषां प्रवादादपवादभीता गुणार्जनोत्साहपरा नराः स्युः ॥ ५११ ॥

तथा—

जे चारित्तिहिं निम्मला ते पंचायण सीह ।

विसयकसाहंहिं गंजिया ताहं फुसिज्जइ लीह ॥

20 ताहं फुसिज्जइ लीह, इत्थ ते तुल्ल सीआलह ।

ते पुण विसयपिसायछलिय गय करिणिहिं बालह ॥

ते पंचायण सीह सत्ति उज्जल नियकित्तिहिं ।

ते नियकुलनहयलमयंक निम्मलचारित्तिहिं ॥ ५१२ ॥

श्रुत्वेति नृपतिस्रोपादुवाच' मुहदं गुरुम् । धन्योऽहमेव यस्याभूद् गुरोः कुलमसूदशम् ॥ ५१३ ॥

25 राज्ञा'ऽवस्थापितौ तत्र दिनात्यय कियन्त्यपि । आप्रच्छय बप्पभट्टिं तावागतौ स्वभुवं ततः ॥ ५१४ ॥

धर्मव्याख्या सदाख्यानाख्यानप्रश्नोत्तरादिभिः । कियानपि ययौ कालः समुदोः मुहदोस्तयोः ५१५ ॥

§ १७. आययाबन्धदा वृद्धं गायनान्तावसायिनाम् । श्रवःस्वादिमहानादरसमिर्जिततुंवकः ॥ ५१६ ॥

तत्रैका किन्नरी साक्षान्मातङ्गी गीतभङ्गिभिः । राजानं रञ्जयामास रूपादपि रसादिभिः ॥ ५१७ ॥

प्रवाह्य प्रतिपक्षस्य राज्ञो रागद्विषन् जयी । श्वित्तवृत्तिमहापुरुषांमवस्कन्दं ददौ तदा ॥ ५१८ ॥

30 वास्तव्यानीन्द्रियाण्यस्य बहिर्भासेव निर्ययुः । तैरिव प्रेरितो राजा वासं बहिरचीकरत् ॥ ५१९ ॥

1 N नर्मधम्मैण । 2 N 'मना भूय चक्रे । 3 N चैतन्ये संगतः । 4 N लज्जितेन । 5 N तु शीलेन । 6 N 'व्यतस्तौ शिवैकनिष्ठाः । 7 N प्रभावाद् । 8 N नृपतिस्रोपादुवाच । 9 N राज्ञाय स्था ।

उवाच च-

वक्रं पूर्णशशी सुधाधरलता दन्ता मणिश्रेणयः
कान्तिः श्रीर्गमनं गजः परिमलस्ते पारिजातद्रुमाः ।
वाणी कामवुधा कटाक्षलहरी तत्कालकूटं विषं
तर्त्तिक चन्द्रमुखि ! त्वदर्थममरैरामन्थि दुग्धोदधिः ॥ ५२० ॥

5

अन्तश्चरेभ्यो विज्ञातवृत्तान्तः सूरिरप्यथ । दध्यौ स सादिनो दोषो यदश्वो विषयं व्रजेत् ॥ ५२१ ॥
आमभूये विमार्गस्थे विश्वप्रकृतिषु ध्रुवम् । अपकीर्तिः कलङ्कोऽयं ममैवासञ्जति स्फुटः ॥ ५२२ ॥
तदुपायाद् विनेयोऽसाविति ध्यात्वा बहिर्गृहे । ययौ विलोकनव्याजान् कामार्त्तैरौषधं स्मरन् ॥ ५२३ ॥
नव्येषु पट्टशालायाः पट्टेषु खटिनीदलेः । काव्यानि व्यलिखद् बोधवन्धुराणि ततो गुरुः ॥ ५२४ ॥—युग्मम् ।

तथाहि—

10

शैत्यं नाम गुणस्तवैव तदनु स्वाभाविकी स्वच्छता
किं ब्रूमः शुचितां व्रजन्ति' शुचयः सङ्गेन यस्यापरे ।
किं चातः परमस्ति ते स्तुतिपदं त्वं जीवितं देहिनां
त्वं चेन्नीचपथेन' गच्छसि पयः कस्त्वां निषेद्धुं क्षमः ॥ ५२५ ॥
सद्वृत्त सद्गुण महार्घ्यं महार्हं कान्त कान्ताद्यनस्तनतदोचितचारुमूर्तिः । 15
आः पामरीकठिनकण्ठविलग्न भग्न हा हार ! हारितमहो भवता गुणित्वम् ॥ ५२६ ॥
उप्पहजायाएँ असोहरीह फलकुसुमपत्तरहियाए ।
बोरीहँ वहाँ दितो भो भो पामर न लज्जिहिसि ॥ ५२७ ॥
मायंगासत्तमणस्स मेहणि तह य भुंजमाणस्स ।
अग्निभड्डह तुज्झ ना या व लोय को नद्धधम्मस्स ॥ ५२८ ॥ 20
लज्जिज्झ जेणि जणे महलज्जिह नियकुलक्कमो जेण ।
कंठट्टिएहि जीवे मा सुंदर तं कुणिज्जासु ॥ ५२९ ॥
जीयं जलर्बिदुसमं संपत्तीओं तरंगलोलाओ ।
सिविणयसमं च पिम्मं जं जाणह तं करिज्जासु ॥ ५३० ॥

लिखित्वा स्वाश्रयं प्राप बप्पमट्टिप्रमुमुदा । द्वितीयेऽहनि भूषोऽपि तत्सद्यः प्रेक्षितुं ययौ ॥ ५३१ ॥ 25
अवाचयच्च काव्यानि' हृष्टेस्त्रीनि यथा यथा । तथा तथा भ्रमोऽनेशद् दुग्धाद्धतूरमोहवत् ॥ ५३२ ॥
अथान्वतप्यत श्रीमानामः इयाममुखाम्बुजः । व्यमृशच्च' विना मित्रं कोऽन्य एवं हि बोधयेत् ॥ ५३३ ॥
इदानीमहमप्रेक्ष्यं स्वमास्यं दर्शये कथम् । तस्य व्यथाकर्त्रे विश्वप्राणिनां दोषकारणम् ॥ ५३४ ॥
सांप्रतं मे बृहद्भानुरेव शुद्धिं विधास्यति । कलङ्कपङ्क्तिर्लं त्याज्यमेवास्माकं हि जीवितम् ॥ ५३५ ॥
इति ध्यात्वा स तत्रैवादिशत् प्रेक्ष्यांश्चिताकृते । अनिच्छन्तोऽपि भूपालादेशं तत्र व्यधुर्बलान् ॥ ५३६ ॥ 30
राजलोक इवं ज्ञात्वा पूषके करुणस्वरम् । राजमित्रगुरोरपे ततोऽसौ' तत्र जग्मिवान् ॥ ५३७ ॥
उवाचाथ गुरुर्भूप ! प्रारब्धं स्त्रीजनोचितम् । किमिदं विदुषां निन्धं ततो राजाह तत्पुरः ॥ ५३८ ॥
मम प्रच्छन्नपापस्य मालिन्ये मनसा कृते । स्वदेहत्याग एवास्तु दण्डो दुष्कृतनाशनः ॥ ५३९ ॥

- यथा दुष्कृतिलोकस्य वयं दण्डमकृष्महि । तथा स्वस्यापि किं नैव कुर्मः कर्मच्छिदाकृते ॥ ५४० ॥
 गुरुराह स्मितेनाथ विमृश त्वं हि चेतसा । निबद्धं कर्म चित्तेन चित्तेनैव विमोच्यते ॥ ५४१ ॥
 स्मार्त्तानार्त्तं (र्त्ति) भिदे पृच्छ प्रायश्चित्तानि पाप्मानाम् । यतः स्मृतिषु सर्वेषां मोक्ष ऊचे मनीषिभिः^१ ॥ ५४२ ॥
 वेदान्तोपनिषत्तत्त्वश्रुतिस्मृतिविशारदाः । तत्राह्वयन्त भूपेन स्तूपेन न्यायनाकिनः ॥ ५४३ ॥
- 5 यथावृत्तं मनःशल्यं जगदे तत्पुरस्तदा । ततस्ते स्मृतिवाचालस्तथ्यं शास्त्रानुगं जगुः ॥ ५४४ ॥
 आयसी पुत्रिकां वह्निध्मातां तद्वर्णरूपिणीम् । आश्लिष्यन्मुच्यते पापाच्चाण्डालीसङ्गसम्भवात् ॥ ५४५ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिः कारयित्वा तां कथितकमात् । आनाय्य तत्र सज्जोऽभूत् तदालिङ्गनहेतवे ॥ ५४६ ॥
 वेगादागल्य पाञ्चालीमाश्लिष्यंस्तं स्वसिद्धये । पुरोधो^२-वप्पभट्टिभ्यां भूपतिर्भुजयोर्वृतः ॥ ५४७ ॥
 आह श्रीवप्पभट्टिश्च शिराधार ! शिरो भव । मा कोटिभरमात्मानं नाशयेथा मुधा सखे ! ॥ ५४८ ॥
- 10 उक्तश्चेकामचित्तेन साहसानन्यवेदमना । भवता कर्म चित्तेन वद्धमुन्मोचितं त्वया ॥ ५४९ ॥
 अस्य पापस्य मुक्तोऽसि कृष्णाभ्रादिव भास्करः । शोतिष्यसे सतामन्तर्मुखं तत्कर्म दुष्करम् ॥ ५५० ॥
 आनन्दितः प्रभोर्वाग्भिरिति तलाज कुग्रहम् । इति ज्ञाते च हर्षोऽत्र पुनर्जात इवाभवत् ॥ ५५१ ॥
 अमाल्यैर्नगरे तत्र सर्वद्वर्षालंकृते कृते । गजगन्धर्वसन्दोहरध्यापादासिन्वृतः ॥ ५५२ ॥
 पट्टहस्तिशिख्यानाप्राप्तसंस्थे मुनीश्वरे । रोमगुच्छातपत्रादिप्रक्रियाप्रकटप्रभे ॥ ५५३ ॥
- 15 प्रविवेश विशामीशः स्वयं श्रीश इव^३ श्रिया । मुराणामप्यपूर्वेण पुरमत्युत्सवेन सः ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- § १८. इतो वाक्पतिराजश्च तं दृष्ट्वा राजवैकृतम् । निर्बन्धाश्रुपमावृत्तय वैराग्यान्मथुरां ययौ ॥ ५५५ ॥
 धर्माख्याबन्तरेऽन्येषुः प्रमुर्मूपालमूचिवान् । धर्मतत्त्वानि पार्श्वधर्मानितानि विवृत्य सः ॥ ५५६ ॥
 नवनीतसमं विश्वधर्माणां करुणानिधिम्^४ । सन्याद्यमार्हतं धर्मं परीक्षापूर्वकं श्रय ॥ ५५७ ॥
 राजा प्राहार्हतो धर्मो निर्बहत्येव माटशाम् । परीक्षायां^५ परं शैवधर्मं चेतोऽलगद^६ दृढम् ॥ ५५८ ॥
- 20 त्वदुक्तो नीरमानेप्ये कुम्भेनामेन^७ रङ्गतः । परं मा मामसुं धर्मं त्याज्यविष्यसि सौहृदात् ॥ ५५९ ॥
 न मुखे पैठकाचारं बन्मि किंचिच्च वः पुरः । चेद्वोधं नहि धत्तात्र गुरुरोपादिभीः श्रिये ॥ ५६० ॥
 ब्रूतेति^८ गुरुणा श्रोके^९ नृपः प्राह स्मितं दधन् । बोधयेयुर्भवन्तोऽपि बालगोशङ्कनादिकम् ॥ ५६१ ॥
 कोविदं नैव शास्त्रार्थपरिकर्मितधीसखम् । रम्भाफलं यथा भक्ष्यं न तु निम्बफलं तथा^{१०} ॥ ५६२ ॥
 शक्तिश्चैववतामथ मध्ये मथुरमागतम् । पुराणपुरुषं नित्यं चित्ते ध्यायन्तमद्भुतम् ॥ ५६३ ॥
- 25 यज्ञोपवीतवीताङ्गं नासामन्यस्तदृष्टिकम् । तुलसीमालया लीढवक्षःस्थलमिलास्थितम् ॥ ५६४ ॥
 श्रीकृष्णगानसत्पूज्यैषण्वब्राह्मणाद्युतम् । पुत्रजीवकमालाभिर्मण्डितोरःस्थलं किल ॥ ५६५ ॥
 बराहस्वामिदेवस्य प्रासादान्तरवस्थितम् । वैराग्यातिशयात्तत्र कृतप्रायोपवेशनम् ॥ ५६६ ॥
 प्रतिबोध्य तदा जैनमते स्थापयत द्रुतम् । वाक्पतिराजसामन्तं पर्यङ्कासनसंस्थितम् ॥ ५६७ ॥
- पंचभिः कुलकम् ।
- 30 तैश्चाभ्युपगतेऽशीतिं चतुर्भिरधिकां तदा । सामन्तानां वृथायां च सहस्रं प्रैषयन्नृपः ॥ ५६८ ॥
 आचार्यैः सह ते प्रापुस्वरिति शीघ्रवाहनेः । मथुरां तत्र जाजगुर्वराहस्वामिन्द्विरे ॥ ५६९ ॥
 पूर्वोक्त्यातोदितावस्थं परमात्मस्थचेतनम् । ददृशुः सुरयो भूभृत्युमांसाश्च तमादरात् ॥ ५७० ॥
 तत्र श्रीवप्पभट्टिश्च त्रयीस्तवनत्परम् । काव्यवृन्दमुदाजङ्गे तस्य चेतः परीक्षितुम् ॥ ५७१ ॥

1 A महाविभिः । 2 A पुरोधो^२ । 3 N बसःश्रिया । 4 A निवेः । 5 N संन्याज्य^५ । 6 N परीक्षायाः । 7 N लो-
 दृढं । 8 A कुम्भनसेन । 9 N ब्रूतेऽपि । 10 A नृपे । 11 N तथा निम्बफलं न तु ।

तथा हि—

रामो नाम बभूव हुं तदबला सीतेति हुं तां पितु-
र्वाचा पंचवटीवने विचरतस्तस्याहरद् रावणः ।

निद्रार्थं जननीकथामिति हरेर्हुंकारिणः शृण्वतः

*पूर्वस्मर्तुरवन्तु कोपकुटिलध्रुवंगुरा दृष्टयः ॥ ५७२ ॥

5

दर्पणार्पितमालोक्य मायास्त्रीरूपमात्मनः ।

आत्मन्येवानुरक्तो वः श्रियं दिशतु केशवः ॥ ५७३ ॥

उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरसुरगपतौ पाणिनैकेन कृत्वा

धृत्वा चान्येन बासो विगलितकबरीभारमंसे वहन्त्याः ।

सथस्तकायकान्तिद्विगुणितसुरतप्रीतिना शौरिणा वः

10

शय्यामालिङ्ग्य नीतं वपुरलसलसद्बाहु लक्ष्म्याः पुनातु ॥ ५७४ ॥

सन्ध्यां यन्प्रणिपत्य लोकपुरतो बद्धाञ्जलिर्याचते

धत्से यत्त्वपरां विलज्ज शिरसा तच्चापि सोढं मया ।

श्रीर्जातामृतमन्थने यदि हरेः कस्माद् विषं भक्षितम्

मा स्त्रीलम्पट ! मां स्पृशेयन्निहितो गौर्या हरः पातु वः ॥ ५७५ ॥

15

यदमोघमपामन्तरुतं बीजमज त्वया ।

अतश्चराचरं विश्वं प्रभवस्तस्य गीयसौ ॥ ५७६ ॥

कुलं पवित्रं जननी कृतार्था वसुन्धरा पुण्यवती त्वयैव ।

अबाह्यसंवित्सुखसिन्धुमग्नं लग्नं परे ब्रह्मणि यस्य चित्तम् ॥ ५७७ ॥

स कर्णकुटं तच्च श्रुत्वा शीर्षं व्यधृतयत् । आकूष्य नासिकां वाचं प्राहाथो दुर्मनायितः ॥ ५७८ ॥

20

अमीषां रसकाव्यानां प्रशंसायाश्च किं सखे ! । अ(इ)यं वेला कथं नाम सौहार्दं तव चेदृशम् ॥ ५७९ ॥

इदं च श्रीबप्पभट्टिसदृशं भवतीह किम् । पारमार्थिकवाणीभिर्बोधवेला ममाधुना ॥ ५८० ॥

ततः प्राह गुरुः साधु साधु ते चेतनां स्तुमः । प्रष्टव्यमस्ति किञ्चित् भवत्पार्श्वे सुहृत्तम ! ॥ ५८१ ॥

देवानां यन्मयाऽऽख्यायि स्वरूपं भवद्व्रतः । तत्तथ्यं वितथं वास्ते तथ्यं चेदुर्मनाः कथम् ॥ ५८२ ॥

वितथं च कथं तत्स्यात् प्रलक्ष्णे संदीहीत* कः । अत्र कार्ये प्रवृत्तिस्ते राज्यादीच्छावशादिह ॥ ५८३ ॥

25

परमार्थोपलम्भे वा ? , विकल्पः प्रथमो यदि । समतं नस्तदाऽऽराद्धा देवा भूपतयोऽपि च ॥ ५८४ ॥

इष्टं प्रणयिनां दग्धुः सामर्थ्यात् संशयोऽपि न । परमार्थे तु चेदिच्छा तत् त्वं तत्त्वं विचारय ॥ ५८५ ॥

संसारोपाधिमग्नैश्च सुरैर्मुक्तिः प्रदीयते । तन्नात्र मत्सरोऽस्माकं स्वयं निखिलवेद्यसि ॥ ५८६ ॥

—पंचभिः कुलकम् ।

श्रुत्वेति सद्गुरोर्वाचं पंकापनयबाराभाम् । अवलेपो ययौ तस्य हिक्काऽकस्माद्भयादिह ॥ ५८७ ॥

30

अहो पुण्यपरीपाको मम यत् सूततः सुहृत् । संगतोऽवसरेऽसुत्र तत् तत्त्वोपकृतिं कुरु ॥ ५८८ ॥

इत्युक्त्वा विरते दत्तावधाने वाक्पतौ प्रभुः । धर्म-देव-गुरूणां च तत्त्वान्याख्यात् तद्व्रतः ॥—युगम् ।

* A. आदर्श—‘सौमित्रेयवतुर्धनुर्धनुरिति व्यक्ता गिरः पान्तु वः ।’ एतादृशोऽयं चतुर्थः पादः ।

† A. आदर्शे नास्ति श्लोकः । 1 N B नास्ति । 2 N संदिग्धः श्लोकः । 3 N तत्र चोप* ।

त्रैकाल्यं द्रव्यषट्कं नवपदसहितं जीव-वदकाय-लेश्याः
 पञ्चान्ये चास्तिकाया ब्रह्म-समिति-गति-ज्ञान-चारित्रभेदाः ।
 इत्येतन्मोक्षमूलं त्रिभुवनमहितैः प्रोक्तमर्हद्विरीशैः
 प्रत्येति अद्वधति सृशति च मतिमान् यः स वै शुद्धदृष्टिः ॥ ५९० ॥

5

अथ देवतत्त्वम्—

अर्हन् सर्वार्थवेदी यदुकुलतिलकः केशवः शंकरो वा
 विभ्रन्नौरीं शरीरे दधदनवरतं पद्मजन्माऽक्षसूत्रम् ।
 बुद्धो बालं कृपालुः प्रकटितभुवनो भास्करः पावको वा
 रागाद्यैर्यो न दोषैः कलुषितहृदयस्तं नमस्यामि देवम् ॥ ५९१ ॥
 यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यया तथा ।
 वीतदोषकलुषः स चेद् भवानेक एव भगवन् नमोऽस्तु ते ॥ ५९२ ॥
 मदेन मानेन मनोभवेन क्रोधेन लोभेन च संमदेन ।
 पराजितानां प्रसभं सुराणां वृथैव साम्राज्यरुजा परेषाम् ॥ ५९३ ॥
 प्राहं मुणिहि वि अंतडी ति मणिअडा गणंति ।
 अखयनिरंजणि परमपइ अज्जवि तउ न लहंति ॥ ५९४ ॥

10

अथ गुरुतत्त्वम्—

पंचमहव्यजुत्त पंचपरमिद्विहिं भत्तउ ।
 पंचिदियनिग्गहणु पंचविसय जु विरत्तउ ॥
 पंचसमिइ निव्वहणु पगुणगुणु आगमसत्थिण ।
 कुविहि कुगह परिहरइ भविय बोहिय परमत्थिण ॥
 बालीसदोससुद्धासणिण छव्विह जीवह अभयकरु ।
 निम्मच्छरु केसरि कहइ फुड तिगुत्तिगुत्तु सो मज्झ गुरु ॥ ५९५ ॥
 कुक्खी संबल चत्तधण निच्चुवलंबिय हत्थ ।
 एहा कहवि गवेसि गुरु ते तारणह समत्थ ॥ ५९६ ॥
 दोवि गिहत्था धडहड वडइं को किर कस्स य पत्तु भणिज्जइ ।
 सारंभो सारंभं पुज्जइ कहसु कहमेण किम सुज्जइ ॥ ५९७ ॥

25

इत्यादिसद्गुरोर्वाक्यैः प्राणिनो हृदयंगमैः । ध्यानं प्रपार्य प्रपच्छ किञ्चित् सन्दिग्ध मे मनः ॥ ५९८ ॥
 अनन्ताः प्राणिनो मुक्तिं यदि प्राप्ता नृलोकतः । रक्तो भवेत् स पूर्णत्वान्मुक्तौ स्थानं च नास्ति तत् ॥ ५९९ ॥
 गुरुराह महासत्त्वाज्ञातजैनगिरामयम् । आलापं(पः) शृणु दृष्टान्तमत्र श्राव्यं विपश्चिताम् ॥ ६०० ॥

30

तथा हि—

आसंसारं सरियासपहि हीरंतरेणुनिवहेहिं ।
 पुह्वी न निद्विय चिय उवही चि धली न संजाओ ॥ ६०१ ॥

वल्लसत्पुलकाङ्कुरो दूरीकृतकुवासनः । प्राह बाकपतिराजोऽयं राजा यो ब्रह्मवेदिनाम् ॥ ६०२ ॥
 इत्यन्तं समयं यावद् आन्ताः स्मो मोहलीलया । परमार्थपरामर्शधर्मतत्त्वबहिष्कृताः ॥ ६०३ ॥

चिरं परिचयः पूज्यैस्त्वाद्यैरपि मेऽफलः । एतावन्ति दिनान्यासीद् धर्माख्यानिनाकृतः ॥ ६०४ ॥

उक्तं च तेन—

मयनाहिकलुसिएणं इमिणा किं किर फलं निडालेण ।

इच्छामि अहं जिणवरपणामकिणकलुसियं काउं ॥ ६०५ ॥

मुमुक्षोर्मम यत्प्राय औचित्यं न विलंघयेत् । तदादिश यथादिष्टं विदधे कर्मनाशकम् ॥ ६०६ ॥ 5
 श्रीवप्पभट्टिराहाय शङ्का चेत् कर्मणां तव । मनःशुद्धिस्ततः कार्या व्यवहारोऽपि तादृशः ॥ ६०७ ॥
 ततः संन्यस्त एव त्वं जैनमार्गं समाश्रय । श्रुतेति तैः सहैवासावुदस्थाद् भवनान् ततः ॥ ६०८ ॥
 आजगामाथ पार्श्वस्य^१ स्तूपे श्रीपार्धमन्दिरे । मिथ्यादर्शनवेपं च विमुञ्चत्^२ स्वीकृतं पुरा ॥ ६०९ ॥
 जैनपिबेपमास्थाय संयमाचारशिक्षकः^३ । संसारचरमप्रत्याख्यानी प्यातैकतानमृत् ॥ ६१० ॥
 अष्टादश तदा पापस्थानान्युत्सृज्य सर्वतः । चतुःशरणमादधौ निर्द्वैतान्तरकल्मषः ॥ ६११ ॥—युगम् ॥ 10
 प्रशंसागर्हणे प्राच्यसुकृतासुकृते व्यधात् । परमेष्ठिपदावीनमानसो मानशोपभूः ॥ ६१२ ॥
 दिनान्यष्टादश प्रायमुपायं दुष्कृतादने । एकावतारान्तरितो महानन्दपदस्तदा ॥ ६१३ ॥
 सम्यगाराधनोपात्तापण्डित्यमृतिरतितः । देहसुक्यां गतः साम्यं प्राप प्राचीनवर्हिषा ॥ ६१४ ॥—युगम् ॥
 ततः किञ्चित्सखिस्नेहगद्गदः शमिनायकः । उवाच विश्वसामन्तविद्वद्बुद्धन्द्य शुण्वतः ॥ ६१५ ॥

तथा हि—

15

पहं सग्गगणं सामंतराय अवरत्तउ न फिट्ठिहइ ।

पढमं चिय वरिय पुरंदराइ सग्गस्स लच्छीए ॥ ६१६ ॥

तत्र गोकुलवासेऽस्ति पुरा नन्दनिवेशिते । श्रीशान्तिः शान्तिदेवी च हेतुर्विश्वस्य शान्तिके ॥ ६१७ ॥
 तत्र श्रीवप्पभट्टिः श्रीतीर्थधरनमस्कृतौ । गत्वा च तुष्टुषे शान्तिदेवतासहितं जिनम् ॥ ६१८ ॥
 ‘जयति जगद्भक्ताकर’ इत्याद्यं शान्तिदेवतास्तवनम् । अद्यापि वर्तते तच्छान्तिकरं सर्वभयहरणम् ॥ ६१९ ॥ 20
 ततः सामाजिकस्तोमस्तुतो व्याश्रित्य संयमो । कन्यकुञ्जपुरं वप्पभट्टिः कतिपयैर्दिनैः ॥ ६२० ॥
 पुरापि ज्ञातवृत्तान्तो नृपतिर्गृहपुरुषैः । संमुखीनः पुरोपान्तं गत्वा प्रावेशयद् द्रुतम् ॥ ६२१ ॥
 गुहं सभोपविष्टं च प्राह भूपश्रमलङ्कृतः । अहो वो वाच^४ सामर्थ्यं सोऽपि यत् प्रतिबोधितः ॥ ६२२ ॥
 प्रभुः प्राहाथ^५ का शक्तिर्मम यत् त्वं न बुध्यसे । राजाह सम्यग् बुद्धोऽस्मि त्वद्धर्मोऽस्तीति निश्चितम् ॥ ६२३ ॥
 माहेश्वरं पुनर्द्धमं मुञ्चतो मे महाव्यथा । तत्प्राच्यभवसंबद्ध इवायं किं करोम्यतः ॥ ६२४ ॥ 25
 श्रुतज्ञाननिमित्तेन ज्ञात्वा प्रभुरुवाच च । तव^६ प्राकृतकष्टस्य राज्यमल्पतरं फलम् ॥ ६२५ ॥
 सविस्मयैस्तदा पर्षत्पधानैरौच्यत प्रभुः । प्रसह्य कथ्यतां राज्ञः प्राग्भवोऽस्यत्प्रबुद्धये ॥ ६२६ ॥
 प्रभुराह ततः सम्यग् विभ्रुम्येति^७ यथातथम् । प्रभ्रूडामणेः शास्त्रादस्तापज्ञानशेवधिः ॥ ६२७ ॥
 शृणु भूमिपते ! कार्लिजराक्षस्य गिरैरधः । शालिशालदुमोर्द्ध्वस्यशाखावद्वपदद्वयः ॥ ६२८ ॥
 अधोमुखो जटाकोटिसंस्पृष्टप्रथिवीतलः । ब्यन्हे ब्यन्हे मिताहारो हारी^८ क्रोधादिविद्विषाम् ॥ ६२९ ॥ 30
 इति वर्षशतं सामं तपस्तत्वातिदुष्करम् । आयुःप्रान्ते तनुं त्यक्त्वाऽभवस्त्वं भूपनायकः ॥ ६३० ॥
 यदि न प्रत्ययो राजन् ! प्रेषय प्रवरान् नरान् । जटा अद्यापि तत्रस्था आनायय तरोस्तलात् ॥ ६३१ ॥

1 N सहैवात् उद् । 2 N पार्श्वस्य । 3 N व्यमुं चत् । 4 N संयमाचारशिक्षकः । 5 N अहो चोषाच । 6 N प्राह च ।
 7 N तत्र । 8 N विभ्रुम्येति । 9 A हाराहारी ।

इत्याचार्यकथास्मरे नृपतिः प्रेम्ण्य मातृपान् । जटा आनाययत्, तत्र गत्वाऽऽनीताश्च तास्ततः ॥ ६३२ ॥
मुनीन्द्रोऽयं महाह्वानी कलावपि कलानिधिः । भूपालः कृतपुण्योऽसौ यस्येहगुरुरद्भुतः ॥ ६३३ ॥
पार्ष्णा धृतमूर्द्धानस्तद्वृत्तोऽहससंशिनः । पयुर्पास्ति दधुः सुरिपादान्तभ्रान्तमौलयः ॥ ६३४ ॥

§ १९. अन्यदा सौधमूर्द्धस्थो नृपः कुत्रापि वेदमनि । कलहान्तरितां रामां भिक्षायै गृहमागतम् ॥ ६३५ ॥

5 जैनभिक्षुं परब्रह्मध्यानैकाग्रहसंग्रहम् । वृपस्यन्तीमवज्ञातां तेन निर्गच्छता गृहात् ॥ ६३६ ॥

बाढं कपाटमाश्रिण्य प्रहारेऽह्नेः समुद्यते । नृपुरं यतिपादाब्जप्रविष्टं^१ कौतुकादिव ॥ ६३७ ॥

पश्यन्तीमथ सोत्प्रासां निर्लेजां कामदामनीम् । गणयत्येव नेत्येवं वदन्तीं च तदैक्षत्^२ ॥ ६३८ ॥

—चतुर्भिः कलापकम् ।

प्राकृतस्याथ^३ वृत्तस्य पादमेकमुवाच सः^४ । गुरोरग्रे ततोऽवादीत्^५ सागेव पदत्रयम् ॥ ६३९ ॥

10

तच्च—

कवाडमासज्ज वरंगणाए अबन्तिथओ जुवणमत्तियाए ।

अमन्निए मुक्कपयप्पहारे सनेउरो पव्वइयस्स पाओ ॥ ६४० ॥

युवा भिक्षाचरोऽन्येयुः^६ प्रोपितप्रेयसीगृहे । दृष्टः प्रविष्टो भिक्षायै राज्ञा सौधप्रचारिणा ॥ ६४१ ॥

आनीयात्रभृतां दर्व्यामूर्द्धा^७ऽस्थान् सा तदास्यदृक् । सोऽपि तन्नाभिसौन्दर्यासक्तनेत्रस्थथा स्थितः ॥ ६४२ ॥

15 एकचित्ततया दानमहणां स्मरणात् तदा । *नृपस्तयोरेकदशोऽर्ध्यां पश्यन् जगौ स्मितः ॥ ६४३ ॥

तद्यथा—

भिक्षवयरो पिच्छइ नाहिमंडलं सा वि तस्स मुहकमलं ।

श्रीवप्पभट्टिराकण्यं नृपाग्रे वाक्यमब्रवीत् । किं गण्यानीदृशान्यस्य पयोवेरिव बुद्बुदाः ॥ ६४४ ॥

दुण्हं पि कवालं चट्टयं च काया विलुपंति ॥ ६४५ ॥

20 श्रुत्वेति भूपतिस्तुष्टः प्राह कल्याणधीनिधिम् । विना मन्मित्रमेते कः पूरयेन्मन्मथेक्षितम् ॥ ६४६ ॥

इत्येवं सत्यसौहार्दमार्दवार्दनमीतिभूः । गुरुवक्त्रान्द्युजे नित्यं श्रुतं शृङ्गीतुलां व्यधात् ॥ ६४७ ॥

§ २०. एकदा समगादेकच्छेको विश्वकलाश्रयः । चित्रकृच्चित्रकृच्चित्रकर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ६४८ ॥

पूर्वमालिखितं सम्यक् ततः^८ कर्पटवारितम् । रेखितं^९ रङ्गिषण्णौषपूर्णक्षणमथ स्फुटम् ॥ ६४९ ॥

अलक्ष्यमपि^{१०} मा चित्रभङ्गे जीववधो^{११} ध्रुवः । इति सत्यापयन्^{१२} वाचं सजीवकलया स्वया (?) ॥ ६५० ॥

25 स त्रयोदशभिर्भागैर्भूषणरूपं विधाय तत् । चित्रचूडामणिं राज्ञो दर्शयन् विकटे पटे—त्रिभिर्विशेषकम् ।

राजा सुहृद्गुणप्रामरामणीयकलम्पटः । अनास्थया समीक्ष्यास्य ददौ नोत्तरमप्यसौ ॥ ६५१ ॥

एवं त्रिविहिते रूपे यदा नोत्तरमाप सः । अवोचत् प्रेक्षकानन्यान् निर्वेदादतिदिनगीः ॥ ६५३ ॥

1 N प्रतिष्ठं । 2 A तदैक्षत्वे; B तदैक्षत् । 3 N प्राकृतस्याथ । 4 A च । 5 N प्रागेव । 6 N प्रेखितः । 7 A °प्रहण स्मरणा° ।

* N पुस्तके “नृपस्तयोरेकदशोऽर्ध्यां ने दृष्टेऽणवायरीः ॥

विकीर्णं सकलेऽप्येव विस्मयस्मरेलोचनः । गाथाद्वैमुषिवांस्तत्र यथा दृष्टार्थवाचकम् ॥

ध्यानं पश्यन् जगौ स्मिताः—” एतादृशः पाठविशेषोऽत्र दृश्यते ।

8 N सम्यक्त्वः; A सम्यक् तव । 9 N रेखितं । 10 A अलक्ष्यमपि मां; B अलक्ष्यम् । 11 N °वधाद् । 12 A सत्यापयसा° ।

छिनधि सौ करौ किं वा ललाटं स्फोटये निजम् । कला यातु क्षयं भाग्यहीनस्य मम किं भुवे ॥ ६५४ ॥

बप्पभट्टि समीक्षस्वेत्युक्तः कैश्चिदयालुभिः । ततोऽसौ गुरवे जैनं विभ्वं कृत्वा करे ददौ ॥ ६५५ ॥

प्राशंसि च ततोऽसौ तरेष चित्रकलानिधिः । भूपालयेऽथ सोऽयस्य टंकलक्षं ददौ मुदा ॥ ६५६ ॥

श्रीवद्वैमानविम्बेन भास्वत्पटचतुष्टयम् । व्यधापयदधाचैकं कन्धकुञ्जपुरान्तरा ॥ ६५७ ॥

मथुरायां तथैकं **चाणहिल्लपुर** एककम् । **सनारकपुरे** चैकं प्रतिष्ठाप्य न्यधापयत् ॥ ६५८ ॥ 5

श्रीपसनान्तरा मोढ चैत्यान्तम्लेच्छभङ्गतः । पूर्वमासीत् तमैक्षन्त तदानीं तत्र धार्मिकाः ॥ ६५९ ॥

द्वापंचाशत् प्रबन्धाश्च कृतास्ता रा ग णा दयः । श्री**बप्पभट्टिना** शैक्षकविसारस्वतोपमाः ॥ ६६० ॥

§ २१. अथ **राजगिरिं** दुर्गमन्यदा करुषे नृपः । **समुद्रसेनभूपालाधिष्ठितं** निष्ठितद्विपत् ॥ ६६१ ॥

गजाश्वरथपादातपादपातादिसादितैः । शब्दाद्वैतमिव व्योम्नि प्रतितिष्ठत् समुन्नतम् ॥ ६६२ ॥

समप्रप्राप्तं सामग्रीजाप्रद्व्यमपरिमहम् । अपि प्रपंचलक्ष्माभिर्दुर्ग्रहं विमहिद्विषाम् ॥ ६६३ ॥ 10

भैरवादिमहायन्त्रयष्टिमुक्ताश्मगोलकैः । बाह्यकुट्टिमकुट्टाकैः कुट्टिताट्टपटातटम् ॥ ६६४ ॥

अभ्रंलिहृद्वद्विस्तिशिरस्थकपिशिपिकैः । सडिबैः कुञ्जसंचारं रवेस्तारापतेरपि ॥ ६६५ ॥

सुरंगां शूकरीमुख्यप्रपंचैरपि विद्विषाम् । पतयुष्णतैलीयपुष्टैर्विकलविक्रमम् ॥ ६६६ ॥—पटुभिः कुलकम् ।

पप्रच्छ **बप्पभट्टिं** च निर्वेदादामभूपतिः । कथं कदा वा प्राप्नोऽयं प्राकारः क्षमाधरोपमः ॥ ६६७ ॥

प्रभूचूडामणैः शालान् सुविचार्यान्ववीदिति । पौत्रस्ते **भोजनामाऽयं** प्रहीष्यति न संशयः ॥ ६६८ ॥ 15

अभिमानादसोदेदं राजा तत्रैव तस्थिवान् । वर्षैर्द्वादशभिर्दुन्दुकस्य सुनोः सुतोऽजनि ॥ ६६९ ॥

स च पर्येकिकान्यस्तः प्रधानैर्जातमात्रकः । आनिन्ये तस्य दम्भोलिरिव शैलच्छिदाविधौ ॥ ६७० ॥

तद्वृष्टिर्दुर्गच्छात्रे मुखं बालस्य तन्मुखम् । विधायापायतापित्ततैलज्वालाविलासिरुक् ॥ ६७१ ॥

स कोटः कुट्टिताश्वरगणमण्डपमण्डलः । स्फुटदट्टालकस्तोमप्रभ्रस्यद्रोपुरादपि ॥ ६७२ ॥

सृष्टमानमनुष्यस्त्रीगजाश्वमहिषीगवाम् । आर्ताक्रन्दरवैः शब्दाद्वैतं सर्वत्र पोपयन् ॥ ६७३ ॥ 20

निर्घातक्षुण्णसामान्यपर्वतो महतामपि । गिरीणां प्रददद्भीतिं न्यपतन्नाकिडोलिनः ॥ ६७४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

समुद्रसेनभूपोऽपि धर्मद्वाराद् ययौ वहिः । **आमनामाथ** भूपालः श्री**राजगिरिमाविशत्** ॥ ६७५ ॥

अधिष्ठाता तु दुर्गस्य यक्षोऽङ्गीकृतवैरतः । **आमाधिष्ठायिकैः** कृष्टः प्रतोलीस्यो^{१०} हि तज्जनम् ॥ ६७६ ॥

इति लोकान् परिज्ञाय राजा तत्रागमन् तदा । तमाह प्राकृतं लोकं मुक्त्वा मामेव घातय ॥ ६७७ ॥

इति साहसवाचा स तुष्टो हिंसाग्रहान् तनः । न्यवर्तत प्रशान्तात्मा सत्संग उपकारकः ॥ ६७८ ॥ 25

मैत्री च प्रतिपेदे स यथादिष्टकरः प्रभोः । कियन्मे जीवितं मित्र ! ज्ञानादृष्टा निवेदय ॥ ६७९ ॥

पण्मास्यामवशेषायां कथयिष्यामि तत्र च । इति जल्पन् तिरोधत्तावसरे च तदग्रवीत् ॥ ६८० ॥

गंगान्तर्मागधे तीर्थे नावाऽवतरतः सतः । मकाराद्यक्षरमामोपकण्ठे मृत्युरस्ति ते ॥ ६८१ ॥

निर्यदूमं जलादृष्टाभिज्ञानं भवता दृढम् । विज्ञेयमुच्चितं यत्ने तत्प्रेत्यार्थं समाचर ॥ ६८२ ॥

§ २२. तीर्थयात्रामसौ मित्रोपदेशादुपचक्रमे । अलसः को हिते स्वस्य नेच्छेत् सद्गतिमात्मनः ॥ ६८३ ॥ 30

प्रयाणैः प्रवणैः **पुण्डरीकाद्रिं** प्राप भूपतिः । युगादिनाथमभ्यर्च्य कृतार्थं स्वमन्यत ॥ ६८४ ॥

ययौ **रैवतकाद्रिं** च श्रीनेमिं हृदि धारयन् । उपलकाभुवं प्राप प्राप्तरेखः सुधीषु यः ॥ ६८५ ॥

तीर्थं प्रणन्तुमानेकानेकादश नरेश्वरान् । अपश्यन्नश्यदावङ्को ह्यायुतपरिच्छदान् ॥ ६८६ ॥

1 A भूपालप्रेषि । 2 N B °द्विषन् । 3 A °पादापातादि° । 4 A प्रतितिष्ठन् । 5 N °प्राज्वा° । 6 A विमहिद्विषां । 7 A °सूकरी° । 8 A च विचा° । 9 A °मायसत् । 10 N कृष्टप्रतोलीत्यादिनं जनम् ।

तथैकादशभिः फल्गुबागुडम्बरदिगम्बरैः । राक्षसैरिव शाखोदान् कलिनिष्ठैरधिष्ठितान् ॥६८७॥—युग्मम् ।
स्वीकुर्वाणान्महातीर्थं शैलारोहनिषेचिनः । असंख्यसैन्यसंख्यायतानाह्वयदिलपतिः ॥ ६८८ ॥

तान् दृष्ट्वा बप्पभट्टिः श्रीसुहृद्गुणालमब्रवीत् । धर्मकर्मोद्यमे युद्धात् प्राणिनः को जिघांसति ॥ ६८९ ॥
बागाहवेन जेष्यामि विद्वत्पाशानिमान् नृप ! । नखच्छेद्येऽङ्घ्रिनीखण्डे कुठारं कः प्रयोजयेत् ॥ ६९० ॥

- 5 ते जिता बादमुद्रायाममुद्रायाममन्तरा । दीपस्य शलभद्रोपे^१ स्तुतिः संस्तुयते हि का ॥ ६९१ ॥
ततोऽपि तानभ्यस्मिन्नात्रवादीद् विशदाम्बरः^२ । निर्जयादपि^३ चेद् यूयं शमिनो न ब्रतादपि ॥ ६९२ ॥
असंख्यव्यन्तरापीशुचुम्बितां हिनस्वावलिः । अम्बा श्रीनेमिपादाज्जकादम्बा शासनामरी ॥ ६९३ ॥
आत्मनोरुभयोः कन्यायुग्मं व्यत्ययतः स्थितम् । देवी तदन्तरा येषामेतां^४ संजल्पयिष्यति ॥ ६९४ ॥
तीर्थं तदीयमेवास्तु यस्याम्बा क्रमतोऽमुत । समर्पयति तत्किं नु वादैरादीनवास्पदैः ॥ ६९५ ॥—विशेषकम् ।

- 10 उभयाभिमतो जज्ञे व्यवहारोऽयमेतयोः । पक्षयोरक्षयोदप्रभाम्बालये ततः ॥ ६९६ ॥
ततः कुमारिकां तेषां बप्पभट्टिरिहाप्यन् । द्वादशप्रहरान् यावत्तैर्मत्रैः साधिवासिता ॥ ६९७ ॥
एकमूकेव^५ नाह स्म कथंविदथ तेऽवदन् । शक्तिक्षेद् यूयमप्यत्र कन्यां जल्पयताथ नः ॥ ६९८ ॥
तन्मूर्द्ध्नि बप्पभट्टिश्च करं कमलकोमलम् । ददावम्बा च तद्वक्त्रे स्थिता स्पष्टमुवाच च ॥ ६९९ ॥

उज्जितसेलसिहरे दिक्त्वा-नाणं निसीहिया जस्स ।

- 15 तं धम्मचक्खवट्ठिं अरिट्ठनेमिं नमस्सामि ॥ ७०० ॥

ततो जयजयध्वानमिश्रो दुन्दुभिरध्वनन् । रोदःकुक्षिभरिः श्वेताम्बरपञ्चोन्नतिप्रदः ॥ ७०१ ॥
ततः प्रभृति गायथेयं चैत्यवन्दनमध्यतः । सिद्धस्तवनकृद्वाधात्रितयादूर्द्ध्वमाहता ॥ ७०२ ॥
शक्रस्तवचदाबालाङ्गनापाठ्याऽत्र मानिता । अष्टापदस्तुतिश्चापि ध्रुतवृद्धैः पुरातनैः ॥ ७०३ ॥
ततो रैवतकारोहान् समुद्रविजयाङ्गजम् । आनर्वासो महाभक्त्या^६ मानयन् जन्मनः फलम् ॥ ७०४ ॥
20 दामोदरद्वरं तत्राभ्यर्च्यमाणात् पिण्डतारके । तथा माधवदेवे च शङ्खोद्गारे च तं स्थितम् ॥ ७०५ ॥
द्वारकायां ततः श्रीमान् कृष्णमूर्त्तिं प्रणम्य च । तत्र दानादि दत्त्वा श्रीसोमेश्वरपुरं ययौ ॥ ७०६ ॥
ततः श्रीसोमनाथस्य हेमपूजापुरस्सरम् । तल्लोकं प्रीणयामास वासवो जीवनेरिव ॥ ७०७ ॥
पुनः^७ स्वं नगरं प्राप श्रीमानाममहीपतिः । यादृच्छिकं ददौ दानं धर्मस्थानानि च व्यधात् ॥ ७०८ ॥

१ २३. प्राप्ते काले मुतं राज्ये दुन्दुर्कं स न्यवेशयत् । प्रकृतीः क्षमयामास पूर्वमानन्दिता अपि ॥ ७०९ ॥

- 25 प्रयाणं दत्तवान् गंगासरित्तीरस्थमागधम् । तीर्थं जिगमिषुर्नावमारूढश्च तदन्तरा ॥ ७१० ॥
सूरिणा सह तन्मध्ये दृष्टवान् धूमनिर्गमम् । उपगंगं जनाज्ज्ञे मगदोडानिवेशनम् ॥ ७११ ॥
प्रतीते व्यन्तराख्याते सूरिराह्णमभूपतिम् । जैनधर्मं प्रपद्यस्व प्रान्तेऽपि प्रत्योऽस्ति चेत् ॥ ७१२ ॥
राजाह् प्रतिपन्नोऽस्मि सर्वज्ञः शरणं मम । देवो गुरुर्ब्रह्मचारी धर्मश्चेत् कृपयोदितः ॥ ७१३ ॥
देवो गुरुश्च धर्मश्च यश्चक्रे व्यावहारिकः । इयद्दिनानि सोऽत्याजि मया त्रिविधशुद्धितः ॥ ७१४ ॥
30 मम सौहार्दतः पूज्यपादानामपि सांप्रतम् । विधिवद्विग्रहत्याग इह वो नोचिता स्थितिः ॥ ७१५ ॥
परत्रापि यथा लोके समस्यापूर्णादिभिः । कालोऽतिवाह्यते सौख्यान्मिलितैरेव निश्चितम् ॥ ७१६ ॥
श्रुत्वेत्याह प्रमुग्धवागिर्यं स्वस्वकर्मभिः । कस्कः कां कां गतिं गन्ता बुद्धते को जिनं विना ॥ ७१७ ॥

1 A बालमाश्रये । 2 N A ^१विशदांबरः । 3 A निर्जयादपि । 4 A येषामेतां । 5 A एकमूकेव । 6 N महाभक्तो ।
7 N A. पुरः ।

गुहमेतद् व्रतस्थानां नात्मपाणापरोपणम् । तयावः पञ्चवर्षाणि ममाद्याप्यायुरस्ति च ॥ ७१८ ॥

विक्रमतो वर्षाणां शताष्टके सनवतौ च भाद्रपदे ।

शुके सितपञ्चम्यां चन्द्रे चित्राल्यक्रक्षस्थे ॥ ७१९ ॥

तुलाराशौ तथा चन्द्रस्थितेऽर्के प्रहरेऽन्तिमे । श्राव्यमाणो भृशं पञ्चपरमेष्ठिनमस्क्रियाम् ॥ ७२० ॥

दृढं जिनेऽसन्मित्रगुरुषादस्मृतिसितः ।

श्रीमान् नागावल्लोकाख्यो राजा प्राप दिवं तदा ॥ ७२१ ॥—विशेषकम् ।

अथ किंचित्सुहृन्मोहान् तत्र स्थित्वोद्धृदेदिकम् । कारयामास पार्श्वस्थः प्रधानैस्तत्सनाभिभिः ॥ ७२२ ॥

किंचिच्छोकोर्मिसन्तप्त उवाच करुणं तथा । सोद्वेगं च तदीयानां गुणानां संस्मरन् भृशम् ॥ ७२३ ॥

मा भूत् संवत्सरोऽसौ र्वसुशतनैवतेर्मा च क्रक्षेषु चित्रा
धिग्मासं तं नभस्य क्षयमपि स खलुः शुक्रपक्षोऽपि यातु ।

संक्रान्तिर्या च सिंहे विशतु हुतभुजं पञ्चमी या तु शुके

गंगातोयाग्निमध्ये त्रिदिवमुपगतो यत्र नागावलोकः ॥ ७२४ ॥

§ २४. अथ श्रीबप्पभट्टिश्च कन्यकुब्जे सुनीश्वरः । प्राप दुन्दुकभूपालाधिष्ठितं तन्निरुचयमः ॥ ७२५ ॥

सक्तः कंठ्याख्यवेदयायां भूषो भोजं निजं सुतम् । भाग्योदयकलाकेलिविलासमपि पापभूः ॥ ७२६ ॥

अभिदुष्यति मूढस्तद्वाग्भिर्विगतचेतनः । अविवेकधराधुर्यं धिग् वेदयाजनसंगमम् ॥ ७२७ ॥—युग्मम् । 15

तन्माता निजबन्धूनां ज्ञापयामास दुःखिता । संकटे हि कुलस्त्रीणां शरणं शरणं पितुः ॥ ७२८ ॥

समागत्याह्वयंस्ते च पुत्रजन्मोत्सवच्छलात् । आपृच्छायै पुनर्भोजः संवचार नृपालये ॥ ७२९ ॥

ज्ञापितो गुरुभिः सौधद्वारे विज्ञाय शस्त्रिणः । निवृत्तो मातुलैः साकं प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ७३० ॥

आचार्यमन्यदा राजा दुन्दुकः प्राह मत्सरी । मयि प्रसादमाधायानीयतां नन्दनोत्तमः ॥ ७३१ ॥

ततः स ध्यानयोगादिप्रारम्भैरुत्तरोत्तरैः । बाहयामास वर्षाणि पंच पंचत्ववासरम् ॥ ७३२ ॥

ततोऽन्तःसमये प्राप्ते राज्ञा दृढतरं गुरुः । उपरोध्य सुताह्वानहेतवे प्रैष्यतादरात् ॥ ७३३ ॥

ययौ तन्नगराभ्यासे विमर्शं च चेतसि । चेद् भोजो नीयते यस्मात् तन्नृपेण स हन्यते ॥ ७३४ ॥

नोचेत् कंठिकया बाढं मुखोऽसाविति संहितः । शिष्याणां विद्रवैः कर्त्ता शासनस्याप्रभावनाम् ॥ ७३५ ॥

सांप्रतं सांप्रतं मृत्युस्तस्मात् प्रायोपवेशनात् । तच्च कृत्वातिगीतार्थकारिताराधनादवः ॥ ७३६ ॥

स्वयमध्यात्मयोगेन दिनानामेकैर्वशतिः । अतिवाह्य भुधा-नृष्णा-निद्रादिद्वेषिविग्रही ॥ ७३७ ॥

आत्मानं दशमद्वाराभिरवासयद्युद्यतः । ईशाने नाकितां प्राप बाप्पभट्टिसुनीश्वरः ॥ ७३८ ॥—विशेषकम् ।

विक्रमतः शून्यद्वयवसुवर्षे (८००) भाद्रपदवृत्तीयायाम् ।

रविवारे हस्तक्षे जन्माभूद् बप्पभट्टिगुरोः ॥ ७३९ ॥

षड्वर्षस्य व्रतं चैकादशे वर्षे च धुरिता ।

पंचाधिकनवत्या च प्रभोरायुः समर्थितम् ॥ ७४० ॥

शरनन्द-सिद्धिवर्षे (८९५) नभःशुद्धाष्टमीदिने ।

स्वातिभेऽजनि पंचत्वमामराजगुरोरिह ॥ ७४१ ॥

1 B चन्द्रस्थितौ । 2 A द्वारि । 3 निवृत्तौ । 4 A पंचावच । 5 N ततोश्च सम । 6 N राजा । 7 N वेदाने । 8 A वर्षैः । 9 N सुरिण ।

- इत्याकर्ण्यमराजस्य पौत्रोऽतिस्फारश्लोकभूः । भोजः संकुचिताम्भोजवदनं विललाप च ॥ ७४२ ॥
 विवेकौपोऽविवेकेन जितः^१ सारस्वतं हृतम्^२ । अनुत्सेकस्तिरोधत ज्ञाने दत्तो जलांजलिः^३ ॥ ७४३ ॥
 इति क्षणं विमृश्यासावादिदेश चित्ताकृते । प्रेष्ठ्यानदूष्यचारित्रो गुरुभक्तिपवित्रितः ॥ ७४४ ॥
 पितामहवियोगेऽपि बर्द्धितस्तस्य मित्रतः । अनाथ इव लोकेऽत्र तत्रापि त्रिदिवं गते ॥ ७४५ ॥
- 5 ततः क्षणमपि स्थातुं न शक्तः पृथिवीतले । पितृवभृमुहसूरेरनुब्रज्याऽधुनोचिता ॥ ७४६ ॥
 मातृपक्षप्रधानानां बोधं चावगणय्य सः । गुरुश्रुत्युभुवं^४ प्राप गन्ता लीलावने यथा ॥ ७४७ ॥
 भुजदण्डे जनन्या च धृत्वाऽथाजल्पि तत्क्षणम् । निर्वीरात्वनिषेधाय राज्यस्य कृपयापि च ॥ ७४८ ॥
 स्वसुरद्वयसंहारे जाते ते विद्विषन् पिता । जितमन्यो महापापी त्वत्पुत्राः पीडयिष्यति ॥ ७४९ ॥
 हृदयालुः कृपालुश्च तन् त्वं प्रार्थयथा मम । कर्मतो विरमामुष्मान् हृदानन्दन नन्दन^५ ! ॥ ७५० ॥
- 10 इति मातुरलंघ्यत्वान् श्रीभोजः साश्रुलोचनः । उत्तरीयं निविक्षेप चित्तायं गुरुपृष्ठतः ॥ ७५१ ॥
 अस्तोकशोकसम्भारधारणकान्तदेहरुक् । ऊ(औ?)ङ्कदेहिकमाधत् कृत्यं^६ पैतामहं प्रभोः ॥ ७५२ ॥
- § २५. अन्यदा मातुलैः साकमाकस्मिकद्वोपमः । तातं शमयितुं प्रायात् कन्यकुञ्जमव्यवित्तितः ॥ ७५३ ॥
 प्रविष्टो^७ गोपुरेणाथ द्राग् राजद्वारसंनिधौ । मालाकारं ददर्शाथ वीजपूत्रयान्वितम् ॥ ७५४ ॥
 तेन दौकनकं^८ स्वामिपुत्रस्यास्य कृतं तदा । तं गृहीत्वा ययावन्तःसौधं रोधं विशन् विशम्^९ ॥ ७५५ ॥
- 15 सह कंटिकाया तत्रोपविष्टं प्रवरासने । जघान हृदये घातैश्चिन्तितैर्बीजपूरकैः ॥ ७५६ ॥
 महाप्राणकृताघातादुभौ प्राणैर्वि(व्य)युज्यताम् । प्रागुभ्यातपुत्रहत्याहोभीतैरिव विनिर्गतैः ॥ ७५७ ॥
 अपद्रारादु बहिः कृष्ण^{१०} कोष्ठारमिव वेदमनः । दुन्दुकं कन्दुकस्थित्या क्रोडया प्रेरितं^{११} नैरः ॥ ७५८ ॥
 निस्थानस्थानपूर्वं सोऽविशन् कंठीरवासने । प्रणतः सर्वसामन्तैः^{१२} सपौरैर्मन्त्रिभिर्यथा ॥ ७५९ ॥
 श्रीमदामबिहाराख्यतीर्थं नन्तु ययौ नृपः । तत्र शिष्यद्वयं दृष्टं वप्पभट्टैर्महासुने^{१३} ॥ ७६० ॥
- 20 विद्याव्याख्येपतस्ताभ्यां न चक्रे भूमिपोचितम् । अभ्युत्थानादिसन्मानं श्रीभोजोऽथ व्यचिन्तयत् ॥ ७६१ ॥
 अज्ञातव्यवहारौ हि शिष्यावेतौ प्रभोः पदे । न युज्येते यतो विधे व्यवहारो महत्वभूः ॥ ७६२ ॥
 श्रीनन्नसूरिराचार्यः श्रीमान् गोविन्द इत्यपि । आहूय पूजितौ राज्ञा पट्टे च स्थापितौ प्रभोः ॥ ७६३ ॥
 मोदेरे प्रहितो नन्नसूरिः सूरिगुणोन्नतः^{१४} । पार्थं गोविन्दसूरिश्चावस्थाप्यत नृपेण तु ॥ ७६४ ॥
 भोजराजस्ततोऽनेकराज्यराष्ट्रमहाप्रहः^{१५} । आमामदभ्यधिको जज्ञे जैनप्रबचनोन्नतौ ॥ ७६५ ॥
- 25 व प्प भ ट्टि र्भ द्र की र्त्ति र्वा दि कु ज्ञ र के स री ।
 ब्र ह्म चा री ग ज व रो रा ज पू जि त इत्यपि ॥ ७६६ ॥
 विख्यातो विरुद्धैर्नशासनक्षीरसागरे । कौस्तुभः^{१६} कृतसंस्थानः पुरुषोत्तमवशस्ति ॥ ७६७ ॥
 जयताजगतीपीठे धर्मकल्पद्रुमाङ्कुरः । इदानीमपि यन्नाममञ्चो जाड्यविपापहः ॥ ७६८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

ॐ

1 A विवेकांशौ । 2 A जितसारं । 3 N हितं । 4 A जलांजलि । 5 N पितृवभृ । 6 A गुरुश्रुत्युभुवं । 7 A नन्दनः ।
 8 A कृतं । 9 N प्रतिष्ठो । 10 A दौकनके । 11 N दिशलिखाम् । 12 A कृत्वा । 13 N प्रेरितं । 14 A सपूरैः ।
 15 A महामतिः, B महामति । 16 N सूरिगणो । 17 N राज्यप्रमहप्रहः । 18 A B कौस्तुभकृतसंस्थानं ।

इत्थं श्रीवप्पभट्टिप्रभुचरितमिदं विश्रुतं विश्वलोके
प्रागविद्वत्ख्यातशास्त्रादधिगतमिह यत् किञ्चिदुक्तं तदल्पम् ।
पूज्यैः क्षन्तव्यमत्रानुचितमभिहितं यत्तथा तत्प्रसादात्
एतत्सर्वाभिगम्यं भवतु जिनमतस्यैर्यपात्रं ध्रुवं च ॥ ७६९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

5

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ श्रीवप्पभट्टेः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः किलैकादशः ॥ ७७० ॥

दुष्कर्मजैत्रः पुरुषोत्तमाङ्गाज्जन्माविशुद्धाक्षरहेतुमूर्तिः ।

गिरीशतुङ्गाध्वपुरःस्थितश्रीः प्रद्युम्नदेहः शिवतातिरस्तु ॥ ७७१ ॥

10

श्रीकन्यकुञ्जक्षितिपप्रबोधकर्तुस्तथा पूर्वगतश्रुतेन ।

विश्वे समस्यानवपाठबन्धैः श्रीमद्रकीर्तनैरिनर्ति कीर्तिः* ॥ ७७२ ॥

॥ मंथा० ८२०, † उभयं २९४० ॥

१२. श्रीमानतुङ्गसूरिचरितम् ।

- § १. प्रभोः श्रीमानतुङ्गस्य देशनायां रदत्विषः । जयन्ति ज्ञानपायोपिशारदेन्दुसहोदराः ॥ १ ॥
 नित्यं योजनलक्षेण वर्णनीयः^१ सुवर्णरूक् । मानतुङ्गः प्रभुः पातु मेरुः सौमनसाश्रितः ॥ २ ॥
 अस्त्रैवावाह्यमैतिहा^२मप्रणाय^३ जगत्पि । निकार्य^४ तीर्यशृङ्गारप्रकर्षस्य प्रकीर्तये ॥ ३ ॥
- 5 सदा सुरसरिद्वीचीनिचयाचान्तकदमला । पुरी^५ वाराणसीत्यस्ति साक्षादिव दिवःपुरी ॥ ४ ॥
 आसीत् कोविदकोटीरमर्षिदारिद्र्यपारभूः । तत्र श्रीहर्षदेवाख्यो राजा नतु कलङ्कभृत् ॥ ५ ॥
 ब्रह्मक्षत्रियजातीयो धनदेवाभिधः सुधीः । श्रेष्ठी तत्राभवद् विश्वप्रजाभूपार्यसाधकः ॥ ६ ॥
 तत्सुतो मानतुङ्गाख्यो विख्यातः^६ सत्त्वसत्यभूः । अवज्ञातपरद्रव्यवनितावितथाग्रहः ॥ ७ ॥
 सन्तीह मुनयो जैना नम्रा भग्नसराधयः । तच्चैत्ये जग्मिवानन्यदिग्बसे विवशेतरः ॥ ८ ॥
- 10 वीतरागप्रभुं नत्वा गत्वा गुरुपदान्तिकम् । प्राणमद्वयमशृङ्खाशीर्वादेन गुरुणाहितः ॥ ९ ॥
 महाव्रतानि पंचास्योपादिशन्नव्रतं तथा । ऊर्णकार्पासकौशेयशोम्बा^७वृत्तिनिषेधतः ॥ १० ॥
 इत्याद्यनेकधा धर्ममार्गाकर्णनतस्तदा । वैराग्यरङ्गिणो मानतुङ्गस्य व्रतकांक्षिणः ॥ ११ ॥
 तन्मातापितरौ षट्पाञ्चार्थस्तस्य व्रतं ददौ । चारुकीर्तिर्महाकीर्तिरित्यस्याख्यां ददौ च सः ॥ १२ ॥
 स्त्रीणां न निर्दृष्टिमान्या भुक्तिः^८ केवलिनोऽपि हि । द्वात्रिंशदन्तरायणि वुवुधे च बुधेश्वरः ॥ १३ ॥
- 15 कृतलोचस्ततो हस्तस्थिततोयकमण्डलुः ।^९ सन्यक्तसर्वावरण^{१०} ईर्यासमिति संयुतः ॥ १४ ॥
 गृहस्थावसथोऽस्यावस्थानकृतभोजनः । मायूरपिच्छिकाहस्तो मौनकालेषु मौनवान् ॥ १५ ॥
 सदा निःप्रतिकर्मासौ प्रतिक्रमणयोर्द्वयोः । दक्षो गुरुकनीयस्त्वे^{११} दुष्करं^{१२} कुरुते व्रतम् ॥ १६ ॥—विशेषकम् ॥
- § २. अस्य स्वसृपतिलक्ष्मीधरो लक्ष्मीवरस्थितिः । आस्तिकानां शिरोरत्नमन्त्रासीद् विष्कुरगशः ॥ १७ ॥
 दृढभक्त्या स चर्यार्धमन्यदोपनिमज्जितः । महर्षिस्तेन काले च^{१३} मध्ये तद्गृहभागमत् ॥ १८ ॥
- 20 अशोधनप्रमादेनानुमन्धानाजलस्य च । नैके संमूर्छितास्तत्र पूतरास्तत्कमण्डलौ ॥ १९ ॥
 गण्डूपार्थदृष्टिर्थावबुलुके जलमाददे । ददर्श तान् स्वसा प्राह लीना श्वेताम्बरव्रते ॥ २० ॥
 व्रते कृपाभरः^{१४} सारस्तदसी द्विन्द्रियास्त्रसाः । विपश्यन्ते प्रमादाद् वस्तुजैनसदृशं नहि ॥ २१ ॥
 लज्जावरणमात्रेऽत्र वस्त्रखण्डे परिग्रहः । ताप्रपात्रे कथं न स्याद् यादृच्छिकमिदं किमु ॥ २२ ॥
 धन्याः श्वेताम्बरा जैनाः प्राणिरक्षार्थमुद्यताः । न सन्निधत्ते नीरमपि रात्रौ क्रियोद्यताः ॥ २३ ॥
- 25 अचेलाश्च सचेलाश्च नावधारणदुर्नयम् । आद्रियन्ते स्म निःसङ्गाः परमार्थकृतादराः ॥ २४ ॥
 पञ्चाश्रवेन्द्रियार्थानां परिहारपरायणाः । गुप्तिभित्तिस्तृभिर्गुप्ताः स्थिताः^{१५} समितिपंचके ॥ २५ ॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् ॥
- इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह प्राञ्जलं शृणु मद्रवचः । गृहवासपरित्यागो मया पुण्यार्थिना कृतः ॥ २६ ॥
 आस्तामन्यः^{१६} समाचारो यत्र जीवद्यापि न । तेन धर्मेण किं कुर्वे श्रीसर्वज्ञविरोधिना ॥ २७ ॥
- 30 अत्र देशे समायान्ति दुःप्रापाः^{१७} श्वेतभिक्षवः । सा प्राह मण्यदेशात्ते समायास्यन्ति सांप्रतम् ॥ २८ ॥

1 A वर्णनीयः । 2 'अनादिवाता' इति D टिप्पणी । 3 'संमत' इति D टि० । 4 'निवाचः' इति D टि० । 5 A वाणारसी ।
 6 A सत्यसत्त्वः । 7 A नमः । 8 N शौचावृत्तिः । 9 N भुक्तिः । 10 N सत्यकः । 11 B 'सर्वावरणः' N 'सर्वावरणः' ।
 12 N कनीयस्त्वेदुःकरं । 13 A दुःप्रतः । 14 N कालेन । 15 N कृपासतः । 16 N स्थितिः । 17 A अन्यसमा ।
 18 N दुःप्रापाः ।

साङ्ख्यं कारयिष्यामि तव तैः सह निश्चितम् । तपसा निर्मलेनाशु भवं पावयसे यथा ॥ २९ ॥
 इदानीं कापि कृपादौ रहो जलमिदं त्यज । शासनस्य यथा म्लानिर्न भवेद्भुतकार^१ ॥ ३० ॥
 विराधना पुनर्जीवगणस्यात्र भवेद्भुवम् । अपरापरनीरोत्थजीवा अन्योऽन्यविद्विषः ॥ ३१ ॥
 श्रुत्वेति तद्वचोऽर्कापीद् भृशं विप्रतिसारतः* । भोजितः परया मन्त्रया बोधितश्चाश्रयं ययौ ॥ ३२ ॥
 अन्यदा^३ जितसिंहारुः सूरयः पुरमाययुः । पुरा श्रीपार्थतीर्थेशकल्याणकपविजिताम् ॥ ३३ ॥ 5
 गङ्गातीरस्थमुद्यानमुदामं शिखरिव्रजैः । शिशियुर्जानसंयुक्ताम्बिदशा इव नन्दनम् ॥ ३४ ॥
 तथा च ज्ञापिते श्राद्धकान्तया सोदरो मुनिः । श्रुत्वा समाययौ तत्र गुरुणां सङ्गनस्तदा ॥ ३५ ॥
 पूर्वपिभिः समाचीर्णा सामाचारी न्यवेद्यत । तैस्तद्रे च पीयूषवन् तां सोऽथादृतोऽष्टुणोन् ॥ ३६ ॥
 गुरुभिर्दाक्षिन्^५ श्वासौ नदीष्णोऽप्रेऽपि च कचिन् । तपस्याविधिपूर्वं चागममध्याप्यतादरात् ॥ ३७ ॥
 ततः प्रतीतिभृन् सम्यक्तपःश्रुतसमर्जनान् । योग्यः सन् गुरुभिः सूरिपदे गच्छादृतः कृतः ॥ ३८ ॥ 10
 द्विष्टकाव्यभ्रसिद्धान्ता देवी वाचामधीश्वरी । यद्वचोऽष्टुतसंसिक्ता परमानन्दमूरभूत् ॥ ३९ ॥
 स तदातनकाटीयलीनज्ञानक्रियोजतिः । अभूद्भूमिकन्निद्रोपद्रवान्तरविद्विषाम् ॥ ४० ॥

§ ३. इतश्च पुरि तत्रासीद् वेदवेदाङ्गपारगः । विरंचिरिव मूर्तिस्थो भूदेवः पार्थिवाचितः ॥ ४१ ॥
 कोविदानां शिरोरत्नं मयूर इति विश्रुतः । प्रत्यर्थिकविसर्पाणां^६ मयूर इव दर्पद्वज्ज ॥ ४२ ॥—युग्मम् ।
 दुहिता मुहिता रूपशीलविद्यागुणोदयैः । तस्य सत्या उमा-गङ्गा-लक्ष्मीदेव्यो यदीक्षणात् ॥ ४३ ॥ 15

पङ्के पङ्कजमुज्झितं कुवलयं चापारनीरे हृदे
 बिम्बी चापि वृतेर्बहिः प्रकटिता क्षिप्तः शशी चाम्बरे ।
 यस्याः पाणिविलोचनाधरमुखान् वीक्ष्य स्वमृष्टिर्विधे-
 कच्छिष्टेव पुरातनी समभवद् देवाद् विधायेह ताम् ॥ ४४ ॥

अद्भुतं कुलरूपैस्तस्याः समुचितं वरम् । सर्वत्रालोचयन् सम्यगप्राप्तावार्तिमासदन्^७ ॥ ४५ ॥ 20
 तर्कलक्षणसाहित्यरसास्वादवशेकधीः । अनूचानो महाविप्रो बाणारूपः प्रागुणाश्रितः ॥ ४६ ॥
 प्रख्यातवमूकः^८ कामाभिरामाकारधारकः । दृष्टे तत्र मयूरोऽभूद्^९ वारिदाडम्बरे यथा ॥ ४७ ॥
 संमान्योद्वाहयामास तां सुतां तेन^{१०} वैभवात् । अनुरूपवरप्राप्तिमुता^{११} पित्रापि दुस्त्यज्जा ॥ ४८ ॥
 ततः^{१२} श्रीहर्षभूपत्य^{१३} दर्शितो दुहितुः पतिः । आशिपोदितया तस्योदितया तोपमाप च ॥ ४९ ॥
 तस्यावासः पृथक् चक्रे धनधान्यादिसम्भृतः । एवं राजार्हिती^{१४} तौ द्वौ साङ्ख्य^{१५} प्रापतुः सदा ॥ ५० ॥ 25

§ ४. बाणोऽन्यदा समं पश्या स्नेहतः कलहयितः । सिता हि मरिचक्षोदाद् ऋते भवति दुर्जरा ॥ ५१ ॥
 पितुर्दुर्हमागद् रूढा बाणपत्नी मरोद्बुरा । सायं तद्दुर्हमागल भर्ता ग्राहानुनीतये ॥ ५२ ॥

तथा—

मानं मुञ्च स्वामिनि ! शत्रुं जगतो विनाशितस्वार्थम् ।
 सेवक-कामुक-परभवसुखेच्छवो नावलंपभृतः ॥ ५३ ॥

30

वासगाराद्वहिः प्रेण्वः पण्डितं तां सखी जगौ । वाग्भङ्गीभिस्ततो मानामुचि तस्यामरोऽवदन् ॥ ५४ ॥

1 N 'करी' । * 'अनुशयात्' इति D टि० । 2 N 'जितसिंह' । 3 A B D 'वीक्षित' । 4 B D 'प्रत्यर्थितसर्पदप्याणां' ।
 5 A 'सम्यग् प्राप्तावार्ति' समासदत् । 6 N 'प्रख्यातवमूकः' । 7 N 'मयूरोभूदादिशब्दो' । 8 N 'नैव' । 9 N 'प्राप्तिः' । 10 B D
 तत्र; N यत्र । 11 N 'देवस्य' । 12 A D 'राजार्हिती' । 13 N 'संगल' ।

उक्तं च—

लिखन्नास्ते भूमिं बहिरवचनतः प्राणदयितो

निराहाराः सख्यः सततरुदितोच्छन्ननयनाः ।

परित्यक्तं सर्वं हसितपठितं पञ्जरशुकै-

5 स्तवावस्था चेयं विसृज कठिने मानमधुना ॥ ५५ ॥

विलक्षीभूय साऽप्याह^१ बहिरागल्य कोविदम् । भवने प्रविशामोऽस्यामुक्त्वा^२ वयमुपानहौ ॥ ५६ ॥

एतस्यां मौनमालम्ब्यावस्थितायां पुनस्ततः । विद्वानविद्वन्मन्योऽसौ बहुप्रातर्जगाद च ॥ ५७ ॥

तद्यथा—

गतप्राया रात्रिः कृशतनुशशी शीर्यत इव

10 प्रदीपोऽयं निद्रावशमुपगतो घूर्णित इव ।

प्रणामान्तो मानस्तदपि न जहासि कुधमहो

कुचप्रत्यासत्त्या हृदयमपि ते सुभ्रु ! कठिनम् ॥ ५८ ॥

तद्विस्तिपरतः सुप्तोऽवकाशे तत्पिता तदा । जजगारातिसम्भ्रान्तः काव्यं श्रुत्वेत्युवाच च ॥ ५९ ॥

स्थाने त्वं 'सुभ्रु'शब्दस्य 'चंडी'त्याख्यामुदाहरेः । यतोऽस्या दृढकोपायाः शब्दोऽयमुचितः खलु ॥ ६० ॥

15 इत्याकर्ण्य पितुर्वाचं लज्जाभरनतानना । विममर्श निशावृतं विश्वं मे जनकोऽभ्यूषोत् ॥ ६१ ॥

धिग्मां मूर्खामविज्ञातकारिणीमित्यकुलसयन् । आत्मानं सा ततो वस्यमर्षं च व्यधाद् घनम् ॥ ६२ ॥

मदं मुक्त्वा च सा प्रेम भर्त्तरि स्थिरमादधे^४ । गङ्गा हिमवतो गर्जे यथा शीतांशुशेखरे ॥ ६३ ॥अहं^५ शैशवतो भ्रान्ता यद्यसौ विद्वदमणीः । जनकोऽनुचिताधायी विमन्दाक्षः कथं किल ॥ ६४ ॥इदं किमुचितं वक्तुं कुलीनानां हि तादृशम्^६ । मातृ-स्वस्तु-दुहितृणामवाच्यं नहि वाच्यभूः ॥ ६५ ॥

20 शशाप कोपादोपेन पितरं प्रकटाक्षरम् । कुप्री भव क्रियाभ्रष्टावज्ञातौरसनात्रकः ॥ ६६ ॥

तस्याः शीलप्रभावेण सद्यः श्वेताङ्गचन्द्रकैः । कलाप्यमे मयूरोऽग्रे तदा जज्ञे स चन्द्रकी ॥ ६७ ॥

सागान्निजगृहं बाणो विभ्रती सक्तिमादरात् । पितुर्दुर्वचनं तस्याः सान्त्वनाय तदाऽभवत् ॥ ६८ ॥

सद्यः कुष्ठं समालोक्य^७ पश्चात्तापार्त्तिविद्रुतः^८ । अवाङ्मुखो गृहेऽस्वाप्सीज^९ ययौ राजपर्वदि ॥ ६९ ॥

पञ्चपान् वासरात्रासौ जगाम क्षमापमन्दिरे । बाणोऽपि कुपितस्तस्य बहून् दोषानभाषत ॥ ७० ॥

25 भोगिभोग^{१०} विनाशैकप्रतिज्ञो मलिनाङ्गभृत् । सुहृत्समागमे लज्जास्थानं प्रकटयन् सदा ॥ ७१ ॥

असौ मेघसुहृन्मेघसुहृच्चन्द्रकितस्तनौ । चित्रश्रित्रात्समायोग्यो भूपानां नैनसां निधिः ॥ ७२ ॥

राजा श्रुत्वेति किं सत्यं मयूरः कुष्ठदूषितः । इति चित्रात् समाहृतवांस्तं निजनरैः प्रभुः ॥ ७३ ॥

कृतावगुण्ठनः पठ्या^{११} स संवीताङ्गमण्डनः । उपभूषतिमागच्छदनिच्छन् स्थानमत्र च ॥ ७४ ॥

बाणेनोचे स्फुटं दृष्ट्वा मयूरं प्राकृतादथ । शीतरक्षाङ्गसंव्यानं 'वरकोटी'ति संसदि ॥ ७५ ॥

30 पुनर्निजं गृहं गत्वा व्यग्रशब्देतसि स्थिरम् । कलङ्कपङ्किलानां हि नोचिता सहृदां^{१२} सभा ॥ ७६ ॥

सहक्रीडितसंघेऽस्मिन् ये तिष्ठन्त्यङ्कशङ्किताः । भूखङ्गच्छिन्नमेते किं स्वं मूर्खानं न जानते ॥ ७७ ॥

वैराग्यान् त्यज्यते देहः सतां तदपि नोचितम् । दुःस्वानामसहिष्णुत्वात् स्त्रीवत्कारतरता हि सा ॥ ७८ ॥

सुरः सनातनप्रीतिहार्यः कश्चित्कलानिधिः । आराध्यते प्रसादेन यस्य देहो नवो भवेत् ॥ ७९ ॥

1 N D साहाह । 2 A °मुष्ठा । 3 A तच्च । 4 N °मादधौ । 5 N अहो । 6 N तादृशैः । 7 N तदालोक्य ।
8 N विह्वलः । 9 N खेऽस्था । 10 A °भाग° । 11 D N पथः । 12 N सुहृदां ।

सहस्रकिरणः कर्मसाक्षी ध्येयो मयास्य यत् । दृश्येते सफले साक्षादाराधनविराधने ॥ ८० ॥
 पदपादं रज्जुयन्त्रं सोऽवलम्ब्यात्रोपविष्टवान् । गर्तं च खदिराङ्गारैरयोऽर्चिभिरपूरयत् ॥ ८१ ॥
 शार्दूलवृत्तमेकैकमुक्त्वा शक्तिर्याच्छिनत् । पादमेवं च काव्येषु पञ्चसुक्तेषु कृष्टिना ॥ ८२ ॥
 छिन्दतः शेषपादं च मार्त्तण्डो व्यक्ततेजसा । आगत्यास्य ददौ देहं मंशु विध्यापितोऽनलः ॥ ८३ ॥
 काव्यानां शततः सूर्यस्तु तं संविदधे ततः । देवान् साक्षात्करोति स्म येपामेकमपि स्मृतम् ॥ ८४ ॥ 5
 श्रीभानुलोपतस्तस्य नीरुजं देहमातनोत् । सार्द्धोऽश्वर्णिक्कयदीप्यत्कनकभास्वरम् ॥ ८५ ॥
 प्रातः प्रकटदेहोऽसावाययौ राजपर्वदि । श्रीहर्षराजः पप्रच्छासीत् ते किं रुग्ं नवा वद ॥ ८६ ॥
 आसीद् देव ! परं ध्यातः सहस्रकिरणो मया । तुष्टो देहं ददावद्य भक्तेः किं नाम दुष्करम् ॥ ८७ ॥
 तदा च बाणपक्षीयैः सासूरैरिव पण्डितैः । जगदे किंचिदत्युग्रं प्रागवृत्तश्रुतितः स्फुटम् ॥ ८८ ॥

तथा हि—

10

यद्यपि हर्षोत्कर्षं विदधति मधुरा गिरो मयूरस्य ।

बाणविजृम्भणसमये तदपि न परभागभागिन्यः ॥ ८९ ॥

राजाह सत्यमेवेदं गुणी गुणिषु मत्सरी । यूयमत्रापि सासूया ब्रूमहेऽत्र वयं किमु ॥ ९० ॥
 बैद्योपधं विना येन प्राञ्जलेनैव चेतसा । सूर्ये आरापितो भक्त्या कवित्वैर्देहमातनोत् ॥ ९१ ॥
 परितोषं परं प्राप सविता यद्वचःक्रमैः । के वयं मानुपास्तत्राहारादिकलुपाकुलाः ॥ ९२ ॥ 15
 बाणः प्राह प्रभो ! प्रायः कृतपक्षं किमुच्यते । अस्य कः किल शृङ्गारो देवस्यातिशये स्फुटे ॥ ९३ ॥
 एवंजातीयमाश्चर्यातिशयं कोऽपि दर्शयेत् । अपरो यदि चेच्छक्तिः कः प्रत्यर्थी शुभायतौ ॥ ९४ ॥
 इति राज्ञो वचः श्रुत्वा बाणः प्राहातिसाहसान् । हस्तौ पादौ च संछिद्य चण्डिकावासपृष्ठतः ॥ ९५ ॥
 मां परानयतु स्वामी तत्र मुकोज्झितः स्थिरम् । यथाऽमुष्मादतिप्रौढि प्रतिहार्यं प्रदर्शये^१ ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।
 अवादीच मयूरोऽपि तथाप्यस्यानुकम्पया । मयि प्रसज्य भूपाल मा कार्षीरेनमीदृशम् ॥ ९७ ॥ 20
 यतो महुहितुः कष्टं व्यङ्गशुश्रूषणाद् भवेत् । आजन्म तन्ममामीलं विलगेत प्रभो ! दृढम् ॥ ९८ ॥
 श्रुत्वा च भूपतिर्भक्तिं मयूरे विश्रदद्भुताम् । बाणे कोपं वहन् प्राह तथा कौतूहलं महन् ॥ ९९ ॥
 कर्त्तव्यमेव बाणस्य गीःप्राणस्य कवेर्वचः । पाणिपादं नवं चेत् स्यादस्य स्फारं तदा यशः ॥ १०० ॥
 अन्यथा चेत् तथास्फारवचसां भज्यते मणिः^४ । यदृच्छावचसां नावकाशो राज्ञां हि पर्वदि ॥ १०१ ॥
 अथवा सूर्यमाराध्य त्वमेनमपि^५ पण्डितम् । विमदं निर्बिषं नागमिव प्रगुणमाचरे ॥ १०२ ॥ 25
 उक्त्वा चैवं कृते राज्ञा चण्डीं स्तोतुं प्रचक्रमे । बाणः काव्यैरतिश्रव्यैरुद्दामाक्षरडम्बरैः ॥ १०३ ॥
 ततश्च प्रथमे वृत्ते निवृत्ते सप्तमेऽक्षरे । सधामा^६ तन्मुखी भूत्वा देवी प्राह वरं वृणु ॥ १०४ ॥
 विधेहि^७ पाणिपादं मे इत्युक्तिसमनन्तरम् । संपूर्णावयवः^८ शोभाप्रत्यय इव निर्जराः ॥ १०५ ॥
 महोत्सवेन भूपालमन्दिरं स समीपिवान् । राज्ञा पुरस्कृतौ प्रीतिहार्येऽस्यातामुभावपि ॥ १०६ ॥
 ततो विवदमानौ च निवर्त्तते पुग कुधा । भूप एवं ततः प्राह निर्णयो नानयोरिह ॥ १०७ ॥ 30
 वादेवी मूलमूर्तिस्था यत्रास्ते तत्र गम्यताम् । उभाभ्यमपि काश्मीरनीवृति^९ प्रवरे पुरे ॥ १०८ ॥
 जयः पराजयो वाऽस्तु स्वामिन्यैव कृतोऽनयोः । प्रत्यवायं सचैतन्यः को हि स्वयानुपञ्जयेत् ॥ १०९ ॥
 यः पराभूमिमाप्नोति तद्वन्धाः प्राङ्गणे मम । प्रज्वाल्य पुस्तकस्तोमं^{१०} विनाश्या अस्त्वमौ पणः ॥ ११० ॥

1 N पंचसुक्तेन । 2 N बागवृत्त° । 3 B D N प्रतिश्रये । 4 A मलिः । 5 A लयेवमपि । 6 N समाधौ । 7 N विदेहि । 8 B D °वयवशोभा° । 9 N 'निवृत्ति° । 10 A °स्तोत्रं ।

- ताभ्यामभ्युपयाते च व्यवहारेऽथ पण्डितैः । उभौ तत्र प्रतिस्थाते राजमर्त्यैः सहाहिर्तौ^१ ॥ १११ ॥
 तावत्प्रेतापि कालेन प्रयाणैरविखण्डितैः । आसेदाते पुरं ब्राह्मीब्रह्माद्भुतपवित्रितम् ॥ ११२ ॥
 आराधयांभवूवाते तपसा दुष्करेण तौ । तुष्टा देवी परीक्षार्थं तौ पृथक्पृथग् दूरतः ॥ ११३ ॥
 समस्वापदमप्राक्षीत् तूर्णमापूरि तेन च । अपरेणापि संपूर्णां तथैवाक्षरपंक्तिका ॥ ११४ ॥
 5 विलम्बित-द्वुतभेदतया काष्ठार्द्धमानतः । जिनं चाणेन शीघ्रत्वाद् विलम्बाच्च जितः^२ परः ॥ ११५ ॥
 तथा हि—

दामोदरकरायातविह्वलीकृतचेतसा ।

दृष्टं चाणूरमद्वेन शतचन्द्रं नभस्तलम् ॥ ११६ ॥

- इति गीर्तिर्णयं लब्ध्वा प्रधानैः सहितौ कवी । निजं नगरमायातौ तस्थुर्भूमिप्राप्तः ॥ ११७ ॥
 10 मयूरश्च निजग्रन्थपुस्तकानि^३ नृपाङ्गणे । आनीयाज्वालयत्^४ खेदात् तानि जातानि भस्मसात् ॥ ११८ ॥
 भस्मापि यावदुद्गीर्णं श्रीसूर्यशतपुस्तकम् । तावत्प्रत्यक्षमनुयांशुपकटाक्षरमस्ति च ॥ ११९ ॥
 ततो राज्ञा प्रभावोऽस्य गौरवेण प्रकाशितः । उभयोर्विदुषोर्मानं साम्ये स समभावयत् ॥ १२० ॥
 § ५. तौ भूपालः स्तुवन्नित्यममालं चान्यदा जगौ । प्रत्यक्षोऽतिसयो भूमिदेवानामेव दृश्यते ॥ १२१ ॥
 कुत्रापि दर्शनेऽन्यस्मिन् कथमस्ति प्रजल्पत । प्राह मन्त्री यदि स्वामी शृणोति प्रोच्यते ततः ॥ १२२ ॥
 15 जैनः श्वेताम्बराचार्यो मानतुङ्गाभिधः सुधी । महाप्रभावसंपन्नो विश्वे तावके पुरे ॥ १२३ ॥
 चेत् कुतः कुतः हलमत्रास्ति तदाहूयन् तं गुरुम् । चित्ते वो यादृशं कार्यं तादृशं पूर्यते तथा^५ ॥ १२४ ॥
 इत्याकर्ष्य नृपः प्राह तं सत्पत्रं समानय । सन्मानपूर्वमेतेषां निष्ठुगृह्णाणां नृपः कियान् ॥ १२५ ॥
 तत्र गत्वा पुरो मन्त्री गुरुनान्यं चावदन् । आह्वाययति वात्सल्याद्भूपः पादोऽवधार्यताम् ॥ १२६ ॥
 गुरुगद्गद महामालं^६ ! राज्ञा नः किं प्रयोजनम् । निरीहाणामियं भूमिर्नहि प्रेत्यभवार्यिताम् ॥ १२७ ॥
 20 मन्त्रिणोचे प्रभो ! श्रेष्ठा भावनातः प्रभावना । प्रभाव्यं शासनं पूज्यैस्तद्वाज्ञो रङ्गतो भवेत् ॥ १२८ ॥
 इति निर्वन्धतस्तस्य श्रीमानतुङ्गमूरयः । राजसीधं समाजगमुरभ्युत्तम्यौ च भूपतिः ॥ १२९ ॥
 धर्ममलाभाशिषं दत्त्वा निविष्टा उचिवासने । नृपः प्राह द्विजन्मानः कीदृक् सातिसयाः क्षिती^७ ॥ १३० ॥
 एकेन सूर्यमागम्य स्वाह्वाद् रोगो वियोजितः । अपरश्चण्डिकासेवावशाद्विभे करक्रमौ ॥ १३१ ॥
 भवतामपि शक्तिश्चेत् कायस्ति यनितायकाः ! । तदा कंचिच्चमत्कारं पूज्या दर्शयतायुना ॥ १३२ ॥
 25 इत्याकर्ष्याथ ते प्राहुर्न गृहस्था वयं नृप ! । धनधान्यगृहक्षेत्रकलत्रापत्यहेतवे ॥ १३३ ॥
 राजरञ्जनविशान्निलोकाक्षेपादिकाः क्रियाः । यद् विद्धमः परं कार्यं शासनेत्कर्ष एव नः ॥ १३४ ॥
 इत्युक्ते प्राह भूगलो निगडैरेव यक्षयताम् । आपादमस्तकं ध्वान्ते निवेश्य प्रावदन्निति ॥ १३५ ॥
 ततोऽपवरके राजपुरुषैः परुषैस्तदा । निगडैश्च चतुश्रत्वारिंशत्संख्यैरयोमयैः ॥ १३६ ॥
 नियन्त्रितः समुत्पात्य^८ लोहयन्त्रसमो गुरुः । न्यवेदयताथ तद्द्वाराररी च पिहितौ ततः ॥ १३७ ॥—युग्मम् ।
 30 अतिजीर्णं सनाराचं^९ तालकं प्रददुस्ततः । सूचिभेद्यतमस्काण्डः स पातालनिभो वभौ ॥ १३८ ॥
 वृत्तं भक्ता मर इति प्राच्यं^{१०} प्राहैकमानसः । त्रादकृत्य निगडं तत्र वुटित्वापे(पै)ति तत्क्षणात् ॥ १३९ ॥
 प्राक्संख्यया च वृत्तेषु भणितेषु हुतं ततः । श्रीमानतुङ्गमूरिश्च मुक्तलो मुक्तलोऽभवत् ॥ १४० ॥
 स्वयमुद्वटिते द्वारयन्त्रं संयमसंयतः । सदानुच्छृंखलवपुर्वभौ ॥ १४१ ॥
 अन्तःसंसदमागल्य धर्मलाभं नृपं ददौ । प्रातः पूर्वाचलान्निगन्भास्वानिव महानुतिः ॥ १४२ ॥

1 A सहाहिर्तौ । 2 A यतः । 3 B D 'पुस्तकानि च प्रांगणे । 4 A ज्वालयन् । 5 A B D तत्र । 6 A महाप्राह ।
 7 A समुद्राव्य । 8 B 'नाराचजालकं । 9 N प्रह्वं ।

नृपः प्राह शमस्ताहृक् शक्तिश्चायतिमानुपी । देवीदेवकृताधार^१ विना कस्येदृशं महः ॥ १४३ ॥
 देशः पुरमहं धन्यः कृतपुण्यश्च वासरः । यत्र ते वदनं प्रैक्षि प्रभो ! प्रातिभसप्रभम्^२ ॥ १४४ ॥
 आदेशं सुकृतावेशं प्रयच्छ स्वच्छतानिषे ! । आजन्मरक्षादक्षः स्याद् यथा मे त्वदनुग्रहः ॥ १४५ ॥
 श्रुत्वेति भूपतेवीचं प्राहुस्ते यदकिंचनाः । लब्धीनामुपयोगं न^३ कुत्राप्ययं विदमहे ॥ १४६ ॥
 परं श्रीमन् गुणाम्भोषे ! प्रशाधि वसुधामिमाम् । जैनधर्मं हताक्षेमं परीक्ष्य परिपालय ॥ १४७ ॥ 5
 अथाबोचन्महीनाथः^४ पान्थो जैनादृते पथि । अदर्शनादियत्कालं पूज्यानां वञ्चिता वयम् ॥ १४८ ॥
 अहो ममाबलेपोऽभूद् ब्राह्मणा एव सत्कलाः । देवान् सन्तोष्य यैः स्त्रीयो दर्शितः प्रत्ययो मम ॥ १४९ ॥
 विवदानावहंकाराजैतावुपरतौ कचिन् । दर्पायैव न बोधाय या विद्या सा मतिभ्रमः ॥ १५० ॥
 येषां प्रभावः सर्वातिशायी प्रशम ईदृशः । सन्तोषश्च तदाख्यातो धर्मः परीक्षया^५ ॥ १५१ ॥
 तन्मया भवतामेवोपदेशः संविधीयते । अतःपरं कटुद्रव्यं त्यक्त्वा स्वाद्यं हि गृह्यते ॥ १५२ ॥ 10
 तत आदेशपीयूषोपात्तं नृपं कुरुष्व माम् । राज्ञो वाचमिति श्रुत्वा सूरिः प्रणयगदद् गिरम् ॥ १५३ ॥
 दीनपात्रोचितिभेदान् त्रिधा दानरुचिर्भव । जीर्णान्युद्धर चैत्यानि विम्बानि च विधापय ॥ १५४ ॥
 आह मन्त्री प्रभो वेत्तिप्रतिभं कज्जलोज्ज्वलम् । जैनवाच्यमादेशश्चरीरेणैव विलुप्यते ॥ १५५ ॥
 इत्थं धर्मोपदेशं च प्रदेशमिव सद्गतेः । तेऽथ प्रदाय भूपाय संययुः स्वाश्रयं तदा ॥ १५६ ॥
 सर्वोपद्रवनिर्नाशी 'भक्तमर' महास्त्ववः । तदा तैर्विहितः ख्यातो वर्त्ततेऽद्यापि भूतले ॥ १५७ ॥ 15

६६. कदापि कर्मवंचिचिन्त्यान् तेषां चित्ररुजाभवत् । कर्मणा पीडिता यस्मान् शलाकापुरुषा अपि ॥ १५८ ॥
 धरणेन्द्रस्मृतेरायात् पृष्टोऽनशनहेतवे । अवासीदायुरद्यापि स तन् संहियते कथम् ॥ १५९ ॥
 यतो भवाद्दशामायुर्बहुलोकोपकारकम् । अष्टादशाक्षरं मन्त्रं तत्तत्तेषां समर्पयन् ॥ १६० ॥
 द्वियते स्मृतियोगेन^६ रोगादि नवधा भयम् । अन्तर्ययी ततः श्रीमान् धरणो धरणीतलम् ॥ १६१ ॥
 ततस्तदनुसारं सत्त्वं विदधे प्रभुः । ख्यातं 'भयहरं' नाम तदद्यापि प्रवर्त्तते ॥ १६२ ॥ 20
 हेमन्तशतपत्रश्रीर्देहोऽस्ताममहोनिधिः । सूरैरजनि तस्याहो सुलभं तादृशं हृदः ॥ १६३ ॥—युग्मम् ।
 सायं प्रातः पठेदन्तं स्वतनं यः शुभाशयः । उपसर्गां ब्रजन्त्यस्य विविधा^७ अपि दूरतः ॥ १६४ ॥
 मानतुङ्गप्रभुः श्रीमानुद्योतं जिनशामने । अनेकधा विधायैवं शिष्याभिप्राय सन्मतीन् ॥ १६५ ॥
 देधा गुणाकरं शिष्यं पदे स्वीये निवेश्य च । इङ्गिनीमथ संप्राप्त्यानशनी दिवमभ्यगात् ॥ १६६ ॥

इत्थं श्रीमानतुङ्गप्रभुचरितमतिस्वैर्यकृज्जैनधर्म-

25

प्रासादस्तम्भरूपं सुकृतभरमहापट्विष्टम्भहेतु ।

श्रुत्वा कुत्रापि किंचिद् गदितमिह मया संप्रदायं च लब्ध्वा

शोधयं मेधाप्रधानैः सुनिपुणमतिभिस्तच्च नोत्प्रासनीयम् ॥ १६७ ॥

अचिन्द्रप्रभसूरिपटसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरेनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

30

श्रीपूर्वपिचित्ररोरुहणगिरौ श्रीमानतुङ्गाजुतं

श्रीप्रयुञ्जमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽभवद् द्वादशः ॥ १६८ ॥

॥ प्रथमं १७४, अ० ३ । उभयं ३११४ ॥

१ N देवदेवी । २ N प्रातिभसविभम् । ३ N लक्ष्मीना । ४ N च । ५ N महीपालः । ६ A धर्मशुद्धपरिषदा । ७ D N स्थितितोयेन । ८ A त्रिविधा ।

१३. श्रीमानदेवसूरिचरितम् ।

- § १. सुरेः श्रीमानदेवस्य प्रभावाम्भोनिधिर्नवः । सदा यत्कमसेविन्यौ ते जया-विजये श्रियौ ॥ १ ॥
 निर्वृतिं यत्कमाम्भोजगुणानुचरणद् दधुः । गतिं मनोहरां हंसा मानदेवः स वः श्रिये ॥ २ ॥
 तद्वृत्तसिन्धुतः किंचिदेकदेशं विभाव्य च । आख्यानपण्यविस्तरान् तरिष्यामि स्वमूढताम् ॥ ३ ॥
 5 अस्ति सप्तशतीदेशो निवेशो धर्मकर्मणाम् । यदानेशभिया भेजुस्ते राजशरणं गजाः ॥ ४ ॥
 तत्र कोरंटकं नाम पुरमस्त्युन्नताश्रयम् । द्विजिह्वविमुखा यत्र विनतानन्दना जनाः ॥ ५ ॥
 तत्रास्ति श्रीमहावीरचैत्यं शैल्यं दधदृढम् । कैलासशैलवद्भाति सर्वाश्रयतयानया ॥ ६ ॥
 उपाध्यायोऽस्ति तत्र श्रीदेवचन्द्र इति श्रुतः । विद्वद्बुद्धशिरोरत्नं तमस्ततिहरो जने ॥ ७ ॥
 आरण्यकतपस्यायां नमस्यायां जगत्पि । सक्तः शक्तान्तरङ्कारिविजये भवतीरभूः ॥ ८ ॥
 10 सर्वदेवप्रभुः सर्वदैव सद्ग्यानसिद्धिभृत् ।
- सिद्धक्षेत्रे^१ यियासुः श्रीवाराणस्याः^२ समागमत् ॥ ९ ॥—युग्मम् ।
 बहुश्रुतपरीवारो विश्रान्तस्तत्र वासरान् । कांश्चित्प्रबोध्य तं चैत्यव्यवहारमभोचयत् ॥ १० ॥
 स पारमार्थिक तीर्थं घन्ते द्वादशघातपः । उपाध्यायस्ततः सूरिपदे पूज्यैः प्रतिष्ठितः ॥ ११ ॥
 भीदेवसूरिरित्याख्या तस्य ख्यातिं ययौ किल । श्रूयन्तेऽद्यापि वृद्धेभ्यो वृद्धास्ते देवसूरयः ॥ १२ ॥
 15 श्रीसर्वदेवसूरिणः श्रीमच्छत्रुञ्जये गिरौ । आत्मार्थं साधयामास श्रीनाभैर्यैकासनः ॥ १३ ॥
 चारित्रं निरतीचारं ते श्रीमदेवसूरयः । प्रतिपाल्य निवेशयाथ सूरिं प्रद्योतनं^३ पदे ॥ १४ ॥
 अन्तेऽज्ञानमाधाय ते सदाराद्रसंयमाः । सन्यगाराधनापूर्वं दैवी श्रियमशिश्रियन् ॥ १५ ॥
- § २. अथो विजहुर्नङ्गुले श्रीप्रद्योतनसूरयः । तेषां परोपकारायावतारो हि भवेत् क्षितौ ॥ १६ ॥
 तत्र श्रीजिनदत्तोऽस्ति ख्यातः श्रेष्ठी घनेश्वरः । सर्वसाधारणं यस्य मानसं मानवानयोः ॥ १७ ॥
 20 घारिणीति^४ प्रिया तस्य धर्मे निविडवासना । वर्त्तते व्यवहारेण द्वयोऽस्तु पुरुषार्थयोः ॥ १८ ॥
 तत्पुत्रो मानदेवोऽस्ति मानवानप्यमानकृत् । वैराग्यरङ्गितस्त्वान्तः प्रान्तभूरान्तरद्विषाम् ॥ १९ ॥
 श्रीप्रद्योतनसूरीणामन्यदोपाश्रयेऽगमत् । ते धर्मं तस्य चाचख्युस्तरण्डं भवसारारे ॥ २० ॥
 संसारसारतां बुद्ध्या गुरुपादान् व्यजिज्ञपत् । मानदेवः परित्रय्यां ददध्वं मे प्रसीदत ॥ २१ ॥
 निर्बन्धात् पितरौ चानुज्ञाप्य शुद्धे दिने ततः । चारित्रमप्रहीदुप्रमाचचार व्रतं च सः ॥ २२ ॥
 25 अङ्गैकदशकेऽधीती^५ छेद-मौलेपु निष्ठिनः । उपाङ्गेषु च निष्णातस्ततो जज्ञे बहुश्रुतः ॥ २३ ॥
 विज्ञाय सोऽन्यदा विज्ञो योग्यः सद्गुरुभिस्ता । पदप्रतिष्ठितश्चक्रे चान्द्रगच्छां^६ बुधेः^७ क्षशी ॥ २४ ॥
 प्रभावाद् ब्रह्मणस्तस्य मानदेवप्रभोस्तदा । श्रीजया-विजयादेव्यौ नित्यं प्रणमतः कर्मौ ॥ २५ ॥
 एवं प्रभावभूविष्टे शासनस्य प्रभावकः । संभव्योमाङ्गणोद्योतं भास्वानिव स च व्यभान् ॥ २६ ॥
- § ३. अथ तक्षशिलापुत्रां चैत्यपञ्चशतीभृति । धर्मक्षेत्रे तदा जज्ञे गरिष्ठमशिवं जने ॥ २७ ॥
 30 अकालमृत्युं संपातिरोगैर्लोकं उपद्रुतः^{१०} । जज्ञे यत्रापि च वैद्यो न प्रमुग्धुणहेतवे ॥ २८ ॥
 प्रतिजागरणे ग्लानदेहस्येह प्रयाति यः । गृहाग्नः स रोगेण पात्यते तत्पके द्रुतम्^{११} ॥ २९ ॥

1 A कोटरकं । 2 D सिद्धक्षेत्रे । 3 A वाराणस्याः । 4 A D प्रद्योतने । 5 A घारिणीति । 6 A ऽधीते । 7 A चन्द्र-
 गच्छां बुधेः । 8 A 'गणोद्योती । 9 N 'मृत्युं संपाति' । 10 A उपद्रुतः । 11 A द्रुतम् ।

स्वजनः कोऽपि कस्यापि नास्तीह समये तथा । आकन्दभैरवारावरीद्रूपाऽभवत् पुरी ॥ ३० ॥
 चित्तानां^१ च सहस्राणां^२ दृश्यन्तेऽत्र बहिः क्षितौ । शवानामर्द्धदधानां^३ श्रेणयश्च भयंकराः ॥ ३१ ॥
 सुभिक्षमभवद् गृध्रकव्यादानां तदोदितम् । शून्या भवितुमारेभे पुरी लङ्घेपमा तदा ॥ ३२ ॥
 पूजा च विश्वदेवानां विश्रान्ता पूजकान् विना । गृहाणि शबसंघातदुर्गन्धानि तदामबन् ॥ ३३ ॥
 कियानप्युद्धृतः संघश्चैले कृत्वा समागमम् । मन्त्रयामास कल्पान्तः किमयैवागतो ध्रुवम् ॥ ३४ ॥ 5
 न कपर्दी न चाम्बा च ब्रह्मशान्तिर्न यक्षराट् । अद्याभागेन संघस्य नो विद्यादेवता अपि ॥ ३५ ॥
 भाग्यकाले यतः सर्वो देवदेवीगणः स्फुटः । सप्रत्यय इदानीं तु ययौ कुत्रापि निश्चितम् ॥ ३६ ॥
 इति तेषु निराशेषु समेता शासनामरी । उपादिशत् तदा संघमेवं सन्तप्यते कथम् ॥ ३७ ॥
 म्लेच्छानां व्यन्तरैरुग्रैः सर्वैः सुरसुरीगणः । विद्रुतस्तद्धिधीयेत किमत्रास्माभिश्च्युताम् ॥ ३८ ॥
 अतः परं वृत्तयेऽत्र वर्षे भङ्गो भविष्यति । तुरुष्कैर्विहितः सन्त्यगृह्णात्वा कृत्यं यद्योचितम् ॥ ३९ ॥ 10
 परमेकमुपायं वः कथयिष्यामि वस्तुतः । शृणुतावहिताः सन्तः संवरक्षा यथा भवेत् ॥ ४० ॥
 ततस्तेनाशिषे क्षीणे मुक्त्वा पुरमिदं ततः । अन्यान्यनगरेष्वेव गन्तव्यं वचसा मम ॥ ४१ ॥
 श्रुत्वा च किञ्चिदाश्वासन्तस्ते पुनरभ्यधुः^४ । समादिश महादेवि ! कोऽन्यो^५ नः परिरक्षिता ॥ ४२ ॥
 देवी प्राहाथ नङ्गुले मानदेवाख्यया गुरुः । श्रीमानस्ति तमानाद्य तत्पादक्षालनोदकैः ॥ ४३ ॥
 आवासानभिविज्ञेयं यथा शान्त्यति डामरम् । एवमुक्त्वा तिरोधत्त श्रीमच्छासनदेवता ॥ ४४ ॥ 15
 श्रावकं वीरदत्तं ते प्रैषुर्नङ्गुलपत्तने । विज्ञप्तिकां गृहीत्वा च स तत्र क्षिप्रमागमत् ॥ ४५ ॥
 भूष(प्रभू) ?णामाश्रयं दृष्ट्वा व्यधाभ्रैपेधिकां तदा । मध्याह्ने सूरिपादाश्च मध्येऽपवरकं स्थिताः ॥ ४६ ॥
 उपाविशान शुभे स्थाने स्थाने सदब्रह्मसंविदाम् । पर्यङ्कामनमासीना नासामन्यस्तदृष्टयः ॥ ४७ ॥—युगम् ।
 समानाः^६ कृच्छ्र-कल्याणे कृणे स्तौणे मणौ मृदि । तेषां प्राप्ते प्रणामाय देव्यौ श्रीविजया-ज्ये ॥ ४८ ॥
 कोणान्तरुपविष्टे च ते दृष्ट्वा सरलः स च । निमग्नतामा तमस्तोमे दध्यौ चिन्ताविपन्नधीः^७ ॥ ४९ ॥ 20
 ध्रुवं प्रतारिकाऽस्माकं साऽपि शासनदेवता । ययैतावन्तमध्वानं प्रेष्याहं क्लेशितो ध्रुवम् ॥ ५० ॥
 आचार्योऽयं हि राजर्षिर्मध्येदिव्याङ्गनं स्थितः । अहो चारित्रमस्यास्ति शान्त्येदस्मादुपद्रवः ॥ ५१ ॥
 मामायान्तं च विज्ञाय ध्यानव्याजमिदं दधौ । क एवं नहि जानीते तस्मादासे क्षणं बहिः ॥ ५२ ॥
 ध्याने च पारिते मुष्टिं बद्ध्वासावृजुधार्मिकः । प्राविशद् द्वारमध्ये च सावङ्गं गुरुमानमत् ॥ ५३ ॥
 विज्ञाय चेकित्तैर्देव्यौ तस्याविप्रतिपन्नताम् । अदृष्टैर्वन्धसम्बन्धैस्ते निपाल्य बन्धन्तुः ॥ ५४ ॥ 25
 आरटन्तं च तं तारस्वरं दृष्टानुकम्पया । प्रभुर्विभोचयामास तदज्ञानप्रकाशनात्^८ ॥ ५५ ॥
 जयाह रे महापाप ! शापयोग्य क्रियाधम । प्रभोः श्रीमानदेवस्य चारित्रस्य शरीरिणः ॥ ५६ ॥
 एवं विकल्पमाधत्से श्रावकव्यसको भवान् । पुंशाप ! नाकिचिह्नानामनभिज्ञाज्ञशेखरः ॥ ५७ ॥—युगम् ।
 ईशस्त्वानिमिषे दृष्टी चरणावक्षितिस्तृणौ । पुष्पमाला न च म्बाना देव्यावावां^९ न लक्षसे ॥ ५८ ॥
 प्रागेव मुष्टिघातेन प्रैषयिष्ये यमालयम् । जैनश्रद्धालुदम्भेनाहमपि च्छलिता त्वया ॥ ५९ ॥ 30
 प्रभोरादेश एव त्वज्जीवने हेतुरधिमः । परं पातकभूः कस्मादीदृशस्त्वं समागतः ॥ ६० ॥
 मुष्टिर्वैद्यो लभेतात्र लक्षमित्यभिसन्धितः* । बद्धमुष्टिर्भवानागात् तादृगेव प्रयातु तत् ॥ ६१ ॥

1 A चित्तानां; N चैत्तानां । 2 A सहस्राणां । 3 N विद्रुतः । 4 N ०२प्यधुः । 5 N अन्यः । 6 A, D समानां; B समाना । 7 A दध्यौविति प्रनष्टधीः; D विप्रतिपन्नधीः । 8 N B प्रकाशनात् । 9 N देव्यावावां । * 'अभिप्रायात्' इति D टि० ।

- स प्राह श्रूयतां देव्यौ श्रीसंघः प्रजिघास माम् । पुट्यास्तक्षशिलाख्यायाः शासनेषोपदेशतः ॥ ६२ ॥
 अशिवोपशमार्थं श्रीमानदेवस्य सुप्रभोः । आह्वानायाथ मूर्खत्वान्ममैवाशिवमाययौ ॥ ६३ ॥
 उवाच विजया तत्राशिवं किमिव नो भवेत् । तत्र युष्मादृशः आह्ला दशनच्छिद्रवीक्षकाः ॥ ६४ ॥
 वराक ! न विजानासि प्रभावं त्वममुष्य भोः । मेघा वर्षन्ति सख्यानां निष्पत्तिश्चास्य सत्त्वतः ॥ ६५ ॥
 5 श्रीशान्तिनाथतीर्थशासेविनी शान्तिदेवता । सा स्मृतिहितं कृत्वाऽस्मद्व्याजः द् वन्दते ह्यमुम् ॥ ६६ ॥
 विजयाह त्वयैकेन श्रावकेण ससंसदा^१ । प्रहिणोमि कथं पूज्यानर्णहृदया किमु ॥ ६७ ॥
 बहवस्त्वादृशाः^२ सन्ति यत्रेहगार्मिकोत्तमाः । कथं भवेत् पुनर्हृदयः प्रहिनस्तत्र नो गुरुः ॥ ६८ ॥
 सूरयः प्राहुरादेशः संघस्यावेय एव नः । अशिवोपशमः 'कार्यस्तद्वर्त्यैर्विधायते'^३ ॥ ६९ ॥
 वयं तु नागमिष्यामोऽत्रत्यसंचाननुज्ञया । संघमुख्ये इमे देव्यौ तयोरनुमतिर्न च ॥ ७० ॥
 10 अमूष्यामुपदिष्टो यः पुरा कमठत्रलितः । अस्ति मन्त्राधिराजाह्वयः श्रीपार्श्वस्य प्रभोः क्रमः ॥ ७१ ॥
 श्रीशान्तिनाथ-पार्श्वस्थप्रभुमृत्तिपवित्रितम् । गर्भितं तेन मन्त्रेण सर्वाशिवनिपेथिता ॥ ७२ ॥
 श्री शान्तिस्तवनाभिख्यं गृहीत्वा स्तवनं वरम् ।

स्वस्थो गच्छ निजं स्थानमशिवं प्रशमिष्यति ॥ ७३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

- इत्यादेशं च संप्राप्य तथैव कृतवान् मुदा । प्राप्तस्तक्षशिलायां स स्तवं संघस्य चार्पयत् ॥ ७४ ॥
 15 तस्य चाद्यालगोपालं पठनः स्तवनं मुदा । दिनेः कतिपयैरेव प्रशान्तोऽयमुपद्रवः ॥ ७५ ॥
 कोऽपि कुत्रापि चायातः प्रणश्य^४ जनमध्यतः । गते वर्षत्रये भग्ना तुरुष्केः सा महापुरी ॥ ७६ ॥
 अद्यापि तत्र बिम्बानि पित्तलादममयानि च । तद्गृहेषु सन्तीति ख्याता वृद्धजनश्रुतिः ॥ ७७ ॥
 ततः प्रभृति संघस्य क्षुद्रोपद्रवनाशकः^५ । स्तवः प्रवर्ततेऽद्यापि 'शान्तिं शांत्या दि' रद्भुतः ॥ ७८ ॥
 मन्त्राधिराजनामाभूत् तस्य मन्त्रः प्रसिद्धिभूः । चिन्तामणिरिवेष्टार्थप्रदं आराधनावशान् ॥ ७९ ॥
 20 सूरिः श्रीमानदेवाख्यः शासनस्य प्रभावनाः । विधायानेकशो योग्यं शिष्यं पट्टे निवेश्य च ॥ ८० ॥
 जिनकल्पाभसंज्ञैस्त्वया सँज्ञिष्य विप्रहम् । आयुःप्रान्ते परं ध्यानं विभ्रत् त्रिदिवमाप सः ॥ ८१ ॥

हन्थं श्रीमन्मानदेवप्रभूणां वृत्तं चित्तस्यैर्यकून्मादृशानाम् ।

विद्याभ्यासैकाग्रहृद्धानमन्यव्यासङ्गानां यच्छतादुच्छिद्रं च ॥ ८२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभस्वरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

- 25 चन्द्रः सुररिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ प्रभुसूरीक्षितः

शृङ्गोऽसावगमत् त्रयोदश इह श्रीमानदेवाश्रयः ॥ ८३ ॥

सर्वज्ञचिन्तनवशादिव तन्मयत्वमासादयन् जयति जैनमुनिः स एषः ।

प्रभुसूरीरपि भूरिमतिः कवीनामर्षेषु काव्यविषयेषु विचक्षणो यः ॥ ८४ ॥

1 B N समं मुदा । 2 A °तादृशः । 3 B D कार्यं । 4 N विधायते । 5 N प्रगम्य । 6 A °नास्मान् । * B आदर्श एवोपलभ्यते पंक्तिरियम् ।

१४. महाकविश्रीसिद्धिर्विचरितम् ।

११. श्रीसिद्धिर्विः श्रियो देयाद् धियामध्यामधामभूः । निर्वन्धग्रन्थतामापुर्वद्वन्धाः सांप्रतं सुवि ॥ १ ॥
 श्रीसिद्धिर्विप्रभोः पान्तु वाचः परिपचेलिमाः । अनाद्यविद्यासंस्कारा यदुपास्तेभिर्देलिमाः ॥ २ ॥
 सुप्रभः पूर्वजो यस्य सुप्रभः^१ प्रतिभावताम् । बन्धुबन्धुरभाय्यश्रीर्यस्य^२ माघः कवीश्वरः ॥ ३ ॥
 चरितं कीर्तयिष्यामि तस्य प्रस्यज्जडाशयम् । भृशुषकचमत्कारि वारिताखिलकल्मषम् ॥ ४ ॥ 5
 अजर्जरश्रियां धाम वेपालक्ष्यजरज्जरः । अस्ति गूर्जरदेशोऽन्यसज्जराजन्यदुर्जरः ॥ ५ ॥
 तत्र श्रीमालमित्यस्ति पुरं मुखमिव क्षितेः । चैत्योपरिस्थकुम्भालियेत्र चूडामणीयते ॥ ६ ॥
 प्रासादा यत्र दृश्यन्ते मत्तवारणराजिताः । राजमार्गाश्च शोभन्ते मत्तवारणराजिताः ॥ ७ ॥
 जैनालयाश्च सन्यत्र नवं धूपगमं श्रिताः । महर्षयश्च निःसङ्गा न बन्धुसगमं श्रिताः ॥ ८ ॥
 तत्रास्ति हास्तिकाश्रयापहस्तितरिपुत्रजः । नृपः श्रीवर्मलाताख्यः शत्रुमर्मभिदाक्षमः ॥ ९ ॥ 10
 तस्य सुप्रभदेवोऽस्ति मञ्जी मित्रं जगत्पि । सर्वव्यापारमुद्राभ्युद्राकुर्जुनानने ॥ १० ॥
 देवायोजनसौ यस्य नीतिरीतिमुदीक्ष्य^३ तौ । अवलम्ब्य स्थितौ विष्णुपदं कर्तुं तपः किल ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्राबुभावसाविष विश्वभरक्षमौ । आघो दत्तः स्फुरद्भुक्तो द्वितीयश्च शुभंकरः ॥ १२ ॥
 दत्तविजोऽनुजीविभ्यो दत्तश्चित्तस्थ^४ धर्मधीः । अप्रवृत्तः कुङ्कुलेषु तत्र सुजामवच्छ्रिया ॥ १३ ॥
 हर्म्यकोटिस्फुरत्कोटिध्वजजालान्तरस्थिता । जलजन्मतयेषु श्रीर्यस्मादासीदनिर्गमा ॥ १४ ॥ 15
 तस्य श्रीमोजभूषालबालमित्रं कृतीश्वरः । श्रीमाघो नन्दनो ब्राह्मीस्यन्दनः शीलचन्दनः ॥ १५ ॥
 ऐन्दुगुनीलोकस्य सारसारस्वतायितम् । शिशु पा ल ब धः काव्यं प्रशस्तियस्य शाश्वती ॥ १६ ॥
 श्रीमाघोऽस्तावधीः श्लाघ्यः प्रशस्यः कस्य नाभवत् । चित्रं जाड्यहरा यस्य काव्यगङ्गोर्मिबिषुषः ॥ १७ ॥
 तथा शुभंकरश्रेष्ठी विश्वविश्वप्रियंकरः । यस्य दानाद्भुतैर्गीतैर्हर्म्यैश्चो हर्षभूरभूत् ॥ १८ ॥
 तस्याभूद् गेहिनी लक्ष्मीलक्ष्मीलक्ष्मीपतेरिव । यया सत्यापिताः सत्यः सीताया विश्वविधुताः ॥ १९ ॥ 20
 नन्दनो नन्दनोत्तंसः कल्पद्रुम इवापरः । यथेच्छादानतोऽर्थिभ्यः प्रथितः सिद्धनामतः ॥ २० ॥
 अनुरूपकुलां कन्यां धन्यां पित्रा विवाहितः । मुंक्ते वैपयिकं सौख्यं दोग्दुन्दुग इवामरः ॥ २१ ॥
 १२. दुरोदरभरोदारो दाराचारपराङ्मुखः । अन्यदा सोऽभवत् कर्म दुर्जयं विदुषामपि ॥ २२ ॥
 पितृमातृगुक्लिग्धबन्धुमित्रैर्निवारितः । अपि नैव न्यवर्त्तितुं दुर्वारं व्यसनं यतः ॥ २३ ॥
 अगृहातिप्ररुद्धेऽसिंहहर्त्रिंशमसौ वशः । तदेकचित्तधूर्तानां सदाचारादभूद् बहिः ॥ २४ ॥ 25
 स पिपासाशानयाति शीतोष्णाद्यविमर्शतः । योगीव लीनचित्तोऽत्र वित्रस्यस्तापुवाक्यतः ॥ २५ ॥
 निशीथातिक्रमे रात्रावपि स्वकगृहागमी । बध्वा प्रतीक्ष्य एकस्यास्तया नित्यं प्रतीक्ष्यते ॥ २६ ॥
 अन्यदा रात्रिजागर्गान्यायितवपुरुषमाम् । गृहव्यापारकृत्येषु विलीनाङ्गस्थितिः ततः ॥ २७ ॥
 ईदृग् ज्ञातेयसम्बन्धवशकं केशवाभरम् । श्वश्रूश्रूणि मुखन्तीं वर्षं प्राह सगद्गदम् ॥ २८ ॥—युग्मम् ।
 मयि सत्यां पराभूतिं क्लेशे कुर्यात् ततः स्वयम् । सिधसे^५ कुविकल्पैस्सर्वं गृहकर्मसु^६ चालसा ॥ २९ ॥ 30
 श्वशुरोऽपि च ते व्यग्रो यदा राजकुलादिह । आगन्ता च ततो देवावसरादावसज्जिते ॥ ३० ॥
 मामेवाक्रोध्यति त्वं तत् तर्ह्य मम निवेद्य । यथा द्राग् भवदीयातिप्रतीकारं करोम्यहम् ॥ ३१ ॥—युग्मम् ।

1 A सुरप्रभः । 2 'बन्धुभायस्य श्रीर्यस्य' इत्येतादृशः पाठः सर्वेष्वेव समुपलभ्यते । 3 A 'नीतिमुदीक्षितौ' । 4 A D दत्तचित्तस्थ धर्मः । N दत्तचित्तसुधर्मः । 5 N शीतोष्माश्च । 6 N व्यग्रतत् । 7 B D सिधसे; N सिधसे । 8 N कर्मवराजसा ।

- सा न किंचिदिति प्रोच्य श्वश्रुनिर्बन्धतोऽवदत् । युष्मत्पुत्रोऽर्द्धरात्रातिक्रमेऽभ्येति करोमि किम् ॥ ३२ ॥
 श्रुत्वैत्याह तदा श्वश्रुः किं नामेऽजल्प मे पुरः । सुतं खं बोधयिष्यामि वचनैः कर्कशप्रियैः ॥ ३३ ॥
 अथ स्वपिहि वत्से ! त्वं निश्चिन्ताऽहं तु जागरम् । कुर्वे सर्वं भलिष्यामि नात्र कार्याऽवृत्तित्वया ॥ ३४ ॥
 ओमित्यथ क्षुपाप्रोक्ते रात्रौ तदधामि^१ तस्थुपी । विनिद्रा पश्चिमे यामे रात्रेः पुत्रः समागमत् ॥ ३५ ॥
 5 द्वारं द्वारमिति प्रौढस्वरोऽसी यावदूचिवान् । इयद्रात्रौ क आगन्ता माताऽबादीदिति स्फुटम् ॥ ३६ ॥
 सिद्धः सिद्ध इति प्रोक्ते तेन सा कृतकक्रुपा । प्राह सिद्धं न जानेऽहमप्रस्तावविहारिणम् ॥ ३७ ॥
 अधुनाऽहं क यामीति सिद्धेनोक्ते जनन्यपि । अन्यदा शीघ्रमायाति यथाऽस्मात् कर्कशं जगौ ॥ ३८ ॥
 एतावत्यां निशि द्वारं विवृतं यत्र पश्यसि । तत्र यायाः समुद्राटद्वारा सर्वाणि किं निष्ठा ॥ ३९ ॥
 भवत्वेवमिति प्रोक्ते सिद्धस्तस्माभिरीय च । पश्यन्नानुताद्वारो द्वारेऽगादनगारिणाम् ॥ ४० ॥
 10 सदाऽप्यनावृतद्वारशालायां पश्यति स्म सः । सुनीन् विविधचर्यासु स्थिताभिष्पुण्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
 कांश्चिद्द्वारात्रिकं कालं विनिद्रस्व गुरोः पुरः । प्रवेदयन्त उत्साहान् कांश्चित्स्वाध्यायरङ्गिणः ॥ ४२ ॥
 एत्कटिकासनान् कांश्चित् कांश्चिद्गोदोहिकासनान् । वीरासनस्थितान् कांश्चित् सोऽपश्यन् मुनिपुङ्गवान् ॥ ४३ ॥
 अचिन्त्यचञ्छमसुधानिर्भरे निर्जेरा इव । सुस्नातशीतला एते वृष्णाभीता मुमुक्षवः ॥ ४४ ॥
 माटशा व्यसनसक्ता अभक्ताः स्वगुरुष्वपि । मनोरथद्रुहस्तेषां विपरीतविहारिणः ॥ ४५ ॥
 15 धिगु ! जन्मेदमिहामुत्र दुर्यशो दुर्गतिप्रदम् । तस्मात् सुकृतिनी वेला यत्रैते दृष्टिगोचराः ॥ ४६ ॥
 अमीषां दर्शनात् कोपिन्यापि 'सूपकृतं मयि । जनन्या क्षीरसुतप्रमपि पित्तं प्रणाशयेत् ॥ ४७ ॥
 ध्यायन्नित्यप्रतस्तस्यै नमस्तेभ्यश्चकार सः । प्रदत्तधर्मलाभाशीर्निर्ग्रन्थः प्रसुराह च ॥ ४८ ॥
 को भवानिति तैः प्रोक्ते प्रकटं प्राह साहसी । शुभंकरात्मजः सिद्धो शूतान्मात्रा निवेधितः ॥ ४९ ॥
 उद्गाढद्वारि यायास्तबभोकसीयन्मद्यानिशि । इत्यम्बावचनादत्रा^२ प्रावृतद्वारि सङ्गतः ॥ ५० ॥
 20 अतःप्रभृति पूज्यानां चरणौ शरणं मम । प्राप्ते प्रबहणे को हि निस्तितीपेति नास्मुधिम् ॥ ५१ ॥
 उपयोगं धृते दत्त्वा योग्यतादृष्टमानसाः । प्रभावकं भविष्यन्तं परिह्वयाथ तेऽवदन् ॥ ५२ ॥
 अस्मद्वेषं विना नैवास्मत्पार्श्वे स्थीयतेतराम् । सदा स्वेच्छाविहारणां दुर्महः स भवादृशम् ॥ ५३ ॥
 धार्यं ब्रह्मव्रतं घोरं दुश्चरं^३ कातरैर्नरैः । कापोतिका तथा वृत्तिः समुदानाऽपराभिधा ॥ ५४ ॥
 दारुणः केशलोचोऽथ सर्वाङ्गीणव्यथाकरः । सिकतापिण्डवर्षायं निरास्वादश्च संयमः ॥ ५५ ॥
 25 उच्चावचानि वाक्यानि नीचानां ग्रामकण्टकाः । सोढव्या दशनैश्चर्वणीया लोहमया यवाः ॥ ५६ ॥
 उग्रं वष्टाष्टमाद्यं तत्तपः कार्यं सुदुष्करम् । स्वाद्यास्वाद्येषु लब्धेषु रागद्वेषौ न पारणे ॥ ५७ ॥
 इत्याकर्ण्यवदत् सिद्धो मत्सदृग्व्यसनस्थिताः । छिन्नकर्णोष्ठनासादिबाहुपादयुगा नराः ॥ ५८ ॥
 क्षुधाकरालिता भिक्षाचौर्यादिर्दुर्त्तिधारिणः । अप्राप्तशयनस्थानाः पराभूता निजैरपि ॥ ५९ ॥
 नाथ ! किं तदवस्थाया अपि किं दुष्करो भवेत् । संयमो विषयवन्धस्तन्मूर्ध्नि^४ देहि करं मम ॥ ६० ॥
 30 यददत्तं न गृहीमो वयं तस्मात् स्थिरो भव । दिनमेकं यथाऽनुज्ञापयामः^५ पैतृकं तव ॥ ६१ ॥
 ततः प्रमाणमादेश इत्युक्त्वा तत्र मुस्यिते । परं हर्षं दधौ सूरिः सुविनेयस्य लाभतः ॥ ६२ ॥
 ६३. इतः शुभंकरः श्रेष्ठी प्रातः पुत्रं समाह्वयत् । शब्दादाने च सम्भ्रान्तोऽपश्यत्^६ पत्नीं नताननाम् ॥ ६३ ॥
 अथरात्रौ^७ कथं नागात् सिद्ध इत्युदिता सती । लज्जानम्राऽवदत् शूतीशिक्षितोऽथ सुतो ययौ ॥ ६४ ॥

1 N तद्वद्वारि । 2 N कोपिन्यापुपकृतं । 3 B N इयंति वाचनादत्रा^२ । D इत्यम्बावचनादत्रा^२ । 4 N दुष्करं । 5 N निष्ठा-
 यामः । 6 N संभ्रान्तः पश्यन् । 7 N अथरात्रे ।

मेष्टी दण्यो महेलाः स्युरुत्तानधिषणा ध्रुवम् । न कर्कशवचोयोग्यो^१ व्यसनी शिष्यते शनैः ॥ ६५ ॥

ईषत्करं ततः प्राह प्रिये ! भव्यं त्वया कृतम् । वयं किं प्रवदामोऽत्र वणिजां नोचितं हृदः ॥ ६६ ॥

गृहाद् बहिश्च नियोगं प्रयासाङ्गीकृतस्थितिः । व्यलोकयत् पुरं सर्वमहो मोहः पितुः सुते ॥ ६७ ॥

‘दृष्ट्वाश्चरितं’ शालायामसावुपशमोर्मिभिः । आधुतोऽपूर्वसंस्थानः ततोऽवादि च तेन सः ॥ ६८ ॥

यद्येवं शमिसामीप्यस्थितिं पश्यामि ते सुत ! । अमृतेनेव सिष्ये तन्मन्दनानन्दनस्थिते ! ॥ ६९ ॥

श्रुतव्यसनिनां साध्वाचारातीतकुचेपिणाम् । सङ्गतो मम हृद्दुःखहेतुः केतुरिव ग्रहः ॥ ७० ॥

आगच्छ वत्स ! सोत्कण्ठा तव माता प्रतीक्षते । किञ्चिन्मद्वचनैर्दना सन्तप्ता निर्गमात् तव ॥ ७१ ॥

स प्राह तात ! पर्याप्तं ‘गेहागमनकर्मणि । मम लीनं गुरोः पादारविन्दे हृदयं ध्रुवम् ॥ ७२ ॥

जैनदीक्षाधरो मार्गं मार्गं निष्पत्तिकर्मतः । आचरिष्यामि तन्मोहो भवद्भिर्मा विधीयताम् ॥ ७३ ॥

याया अपावृत्तद्वारे वेदमनीलान्धिकावचः । शमिसंनिध्यवस्थानं मत्तं नस्तद्^२ भवद्भवः ॥ ७४ ॥

यावज्जीवं हि विदधे यद्यहं तत् कुलीनता । अक्षता स्यादिदं चित्ते सम्पक् तात ! विचिन्तय ॥ ७५ ॥

अथाह^३ सम्भ्रमाच्छ्रेष्ठी किमिदं वत्स ! चिन्तितम् । असंख्यध्वजविश्लेषं धनं कः सार्ययिष्यति ॥ ७६ ॥

विलस त्वं यथासौख्यं^४ प्रदेहि निजयेच्छया । अविमुञ्चन् सदाचारं सतां श्लाघ्यो भविष्यसि ॥ ७७ ॥

एकपुत्रा तवान्धा च निरपत्या बहुस्तया । गतिस्तयोस्त्वमेवासि^५ जीर्णं माऽजीगणस्तु माम् ॥ ७८ ॥

पित्रेत्यनुवृत्तिं प्राह सिद्धः सिद्धशमस्थितिः । संपूर्णं लोभिषाणीभित्तात्र मे क्षुतिरक्षुतिः ॥ ७९ ॥

ब्रह्मण्येव^६ मनो लीनं ममातो गुरुपादयोः । निपत्य ब्रूहि दीक्षां मे पुत्रस्व मम^७ यच्छत (?) ॥ ८० ॥

‘‘अतिनिर्वन्धतस्तस्य तया चक्रे शुभंकरः । गुरुः प्रादान् परिग्रयां तस्य पुण्ये^८ स्वरोदये ॥ ८१ ॥

वितैः कतिपयैर्नोसमाने तपसि निर्मिते । शुभे लभे पञ्चमहाव्रतारोपणपर्वणि ॥ ८२ ॥

शिवबन्धं आबधामास पूर्वतो गच्छसन्ततिम् । सत्प्रभुः शृणु वत्स ! त्वं श्रीमान् बज्रप्रभुः पुरा ॥ ८३ ॥

तच्छिष्यब्रह्मसेनस्याभूद् विनयेचतुष्टयी । नागेन्द्रो निर्धृतिश्चन्द्रः क्वातो विद्याधरस्तथा ॥ ८४ ॥

आसीन्निर्धृतिगच्छे च सूर्याचार्यो धियां निधिः । तद्विनेयश्च गर्गर्विरहं दीक्षागुरुस्तव ॥ ८५ ॥

शीलाङ्गानां सहस्राणि त्वयाऽष्टादश निर्भरम् । बोढव्यानि विविश्राममांभिजात्यफलं हृदः ॥ ८६ ॥

ओमिति प्रतिपद्याथ तप उग्रं चरन्नसौ । अध्येता वर्त्तमानानां सिद्धान्तानामजायत ॥ ८७ ॥

१४. स चोपदेशमालया श्रुतिं^१ बालावबोधिनीम् । विदधेऽवहितप्रज्ञः सर्वज्ञ इव गीर्भरेः ॥ ८८ ॥

सूरिर्दीक्षिण्यचन्द्राण्यो गुरुव्रताउत्ति तस्य सः । कथां कुचल्लयमालां चक्रे शृङ्गारनिर्भराम् ॥ ८९ ॥

किञ्चित् सिद्धकृतग्रन्थसोत्प्रासः सोऽवदत् तदा । लिखितैः किं नवो ग्रन्थस्तदवस्थागमाक्षरैः ॥ ९० ॥

शाखं श्रीसमरादित्यचरितं कीर्त्यते भुवि । यद्रसोर्मिभुता जीवाः क्षुत्तृड्याथ न जानते ॥ ९१ ॥

अर्थोत्पत्तिरसाधिक्यसारा किञ्चित् कथापि मे । अहो ते लेखकस्येव ग्रन्थः पुस्तकपूरणः ॥ ९२ ॥

अथ सिद्धकविः प्राह मनोदूनोऽपि नो खरम् । वयोसिक्रान्तपाठानामीदृशी कविता भवेत् ॥ ९३ ॥

का स्पृष्टां समरादित्यकवित्वे पूर्वसूरिणा । खद्योतस्येव सूर्येण माहगमन्दमतेरिह ॥ ९४ ॥

इत्थमुत्तेजित^२ स्वान्तस्तेनासौ निर्ममे बुधः । ‘‘अज्ञदुर्बोधसम्बन्धां^३ प्रस्तावाष्टकसम्भृताम् ॥ ९५ ॥

१ ‘वचोयोग्ये’ । २ ‘इतश्च’ । ३ ‘वर्तित्र’ । ४ ‘आ निर्ममात्’ । ५ ‘आ गेहे गमन’ । ६ ‘न तदभूद्वचः’ । ७ ‘ब अन्वाह’ । ८ ‘न वस्तु’ । ९ ‘न विदेही’ । १० ‘न लगेबासी’ । ११ ‘न ब्रह्मणीव’ । १२ ‘ब यच्छ तत्’ । १३ ‘न ब इति’ । १४ ‘B C पुष्पे-क्षरो’ । १५ ‘B C इदमालाव’ । १६ ‘N ‘‘मुतेजित’ । १७ ‘B अग्निः’ ; N ‘अन्य’ । १८ ‘न संभदां’ ।

रम्यामुपमितिभवप्रपञ्चाख्यां महाकथाम् । सुबोधकवितां^१ विद्वदुत्तमाङ्गविधूतनीम् ॥ ९६ ॥—धुग्मम् ।

ग्रन्थं व्याख्यानयोग्यं यदेनं चक्रे क्षमाश्रयम् । अतः प्रभृति सङ्कोऽस्य व्याख्या ह विरुद्धं ददौ ॥ ९७ ॥

दर्शिता^२ चास्य तेनाह हसितुः स ततोऽवदत् । ईदृक् कवित्वमाधेयं त्वद्गुणाय भयोदितम् ॥ ९८ ॥

९६. ततो व्यचिन्तयत् सिद्धो ज्ञायते यदीह न । तेनाप्यज्ञानता तस्मादध्येतव्यं ध्रुवं मया ॥ ९९ ॥

5 तर्कप्रस्था मयाधीताः स्वपरेऽपीह ये स्थिताः । बौद्धप्रमाणशास्त्राणि न स्युस्तद्देशमन्तरा ॥ १०० ॥

आपप्रच्छे गुरुं सम्यग् विनीतवचनैस्ततः । प्रान्तरस्थितदेशेषु गमनायोन्मनायितः ॥ १०१ ॥

निमित्तमवलोक्याथ श्रोतेन विधिना ततः । सवात्सल्यमुवाचाथ नाथप्राथमकल्पिकम् ॥ १०२ ॥

असन्तोषः शुभोऽध्याये वत्स ! किञ्चिद् वदामि तु^३ । स त्वमत्र न सत्त्वानां समये प्रमये धियाम् ॥ १०३ ॥

भ्रान्तचित्तः^४ कदापि स्याद् हेत्वाभासैस्तदीयकैः । अर्थी तदागमश्रेणेः स्वसिद्धान्तपराङ्मुखः ॥ १०४ ॥

10 उपार्जितस्य पुण्यस्य नाशं त्वं प्राप्स्यसि ध्रुवम् । निमित्तत इदं मन्ये तस्मान्माऽत्रोद्यमी भव ॥ १०५ ॥

अथ चेदबलेपले गमने न निवर्तते । तथापि मम पार्थ त्वमाणा वाचा भवेत्कदा ॥ १०६ ॥

रजोहरणमस्माकं प्रताङ्गं नः समर्पये । इत्युक्त्वा मौनमातिष्ठेद्^५ गुरुश्चित्तव्याधरः ॥ १०७ ॥

प्राह सिद्धः क्षुत्ति च्छादयित्वा शान्तं हि कल्मषम् । अमङ्गलं प्रतिहतमकृतज्ञः क ईदृशः ॥ १०८ ॥

चक्षुरुद्राटितं येन मम ज्ञानमयं मुदा । पुनस्तद् ध्यामयेत् को हि धूमायितपरोक्तिभिः ॥ १०९ ॥

15 अन्त्यं वचः कथं नाथ ! मयि पूर्यैरुदाहृतम् । कः कुलीनो निजगुरुकर्मयुगं परित्यजेत् ॥ ११० ॥

मनः कदापि गुप्येत चेद् घत्तूरभ्रमादिव । तथापि प्रमुपादानामादेशं विन्दे^६ ध्रुवम् ॥ १११ ॥

*दुरध्वेयानि बौद्धानां शास्त्राणीति क्षुत्तिक्षुत्तिः । स्वप्रज्ञायाः प्रमाणं तद्व्यस्ये तद्गुणिलध्वनिः ॥ ११२ ॥

इत्युक्त्वा प्रणम्याथ स जगाम यथेप्सितम् । महाबोधामिधं बौद्धपुरमन्यकवेपथुन् ॥ ११३ ॥

कुशामीयमतेस्तस्याहोशेनापि प्रबोधतः । विद्वद्भुवन्दशास्त्राणि तेषामासीच्चमत्कृतिः ॥ ११४ ॥

20 तस्याङ्गीकरणे मञ्जुस्तेषामासीदुरासदः । तमस्युद्योतको रत्नमाप्य माध्यस्थ्यमाश्रयेत् ॥ ११५ ॥

तादृग्वचःप्रपञ्चैस्तेर्वद्वैकैर्द्वैकैरपि । तं विप्रलम्भयामासुर्मीनवद्दीवरा रसात् ॥ ११६ ॥

शनैर्भ्रान्तमनोवृत्तिर्बभूवासौ यथातथा । तदीयदीक्षामादत्तं जैनमार्गातिनिष्ठशः^७ ॥ ११७ ॥

अन्यदा तैर्गुरुत्वैऽसौ स्थाप्यमानोऽवदन्ननु । एककेलं मया पूर्वं संवीक्ष्या गुरवो ध्रुवम् ॥ ११८ ॥

इति प्रतिक्षुत्तं यस्मात् तदग्रे तत्प्रतिश्रवम् । सत्यसन्धस्यजेत् तत्^८ कस्तत्र प्रहिणुताथ माम् ॥ ११९ ॥

25 इति सत्यप्रतिज्ञत्वमतिचारु च सौगते । मन्यमानास्ततः प्रैपुः स चागाद् गुरुसंनिधौ ॥ १२० ॥

गत्वाथोपाश्रये सिंहासनस्थं वीक्ष्य तं प्रमुग्धः । ऊर्ध्वस्थानशुभा यूयमित्युक्त्वा मौनमास्थितः ॥ १२१ ॥

गर्गस्वामी व्यसृज्य सङ्गहे तदिदं फलम् । अनिमित्तस्य जैनी वाग् नान्यथा भवति ध्रुवम् ॥ १२२ ॥

अस्माकं ग्रहवैपर्यभिदं जज्ञे यदीदृशः । सुविनेयो महाविद्वान् परशास्त्रैः^९ प्रलम्भितः ॥ १२३ ॥

तदुपायेन केनापि बोध्योऽसौ यदि भोत्स्यते । तदस्माकं प्रियं भाग्यैरुदितं किं बहुक्तिभिः ॥ १२४ ॥

30 ध्यात्वेत्युत्थाय गुरुमिदं निवेश्यासनेऽर्पिता । चैत्यवन्दनसूत्रस्य दृष्टिलिखितं त्वि स रा ॥ १२५ ॥

ऊचुश्च यावदायामः कृत्वा चैत्यनतिं^{१०} वयम् । ग्रन्थस्तावदयं वीक्ष्य इत्युक्त्वा तेऽगमन् बहिः ॥ १२६ ॥

1 N °कपितां । 2 N °थास्य । 3 B तु । 4 N आतं चेतः । 5 N °गुहं । 6 A C °निदधे । * नोपलभ्यते श्लोकोऽयं
N गुरुके । 7 C °मापत । 8 B N निष्ठुहः । 9 C लजेकस्तत्र । 10 N परशास्त्रं । 11 N नयम् ।

ततः सिद्धश्च तं ग्रन्थं वीक्षमाणो महामतिः । व्यष्टृशत् किमकार्यं तन्मयाऽऽरब्धमचिन्तितम् ॥ १२७ ॥
कोऽन्य एवंविधो माहागवित्तरितकारकः । स्वार्यंशशी^१ पराख्यानैर्मणिं काचेन हारयेत् ॥ १२८ ॥
महोपकारी^२ स श्रीमान् हरिभद्रप्रभुर्यतः । मद्यमेव येनासौ ग्रन्थोऽपि निरमाप्यत ॥ १२९ ॥

“आचार्यो हरिभद्रो मे धर्मबोधकरो गुरुः ।

प्रस्तावे भावतो हन्त स एवाचे^३ निवेशितः ॥ १३० ॥

5

अनागतं परिज्ञाय चैत्यवन्दनसंश्रया ।

मदर्थं निर्मिता येन वृत्तिर्ललितविस्तरा ॥ १३१ ॥

विषं विनिर्धूय कुवासनामयं व्यचीचरद् यः कृपया मदाशये ।

अचिन्त्यवीर्येण सुवासनासुधां नमोस्तु तस्मै हरिभद्रसूरये ॥ १३२ ॥”

किं कर्त्ता च मया शिष्याभासेनाथं गुरुर्मम । विज्ञायैतन्निमित्तेनोपकृतं त्वाह्वयन्मिपात् ॥ १३३ ॥ 10

तदङ्घ्रिरजसा मौलिं पावयिष्येऽधुनानिशम् । आगः खं कथयिष्यामि गुरुः स्वाज्ञं ह्यनीदृशः ॥ १३४ ॥

‘ताथागतमतभ्रान्तिर्गता मे ग्रन्थतोऽमुतः । कोद्रवस्य यथा शक्तापाततो मदनभ्रमः ॥ १३५ ॥

एवं चिन्तयतस्तस्य गुरुर्वाङ्मयवस्ततः । आगतस्तद् दृशं पश्यन् पुस्तकस्थां मुदं दधौ ॥ १३६ ॥

नैपेयिकीमहाशब्दं श्रुत्वोद्ध्वः सम्भ्रमादभूत् । प्रणम्य रूक्षयामास शिरसा तत्पदद्वयम् ॥ १३७ ॥

उवाच किनिमित्तोऽयं मोहस्तव मयि प्रभो ! । कारयिष्यन्ति चैत्यानि पश्चात् किं मादृशोऽधमाः ॥ १३८ ॥ 15

उन्मीलादूपकाः^४ स्फोटस्फुटा वदनविद्रुहः । स्वाद्विप्राश्चला दन्ताः कुशिष्याश्च गताः शुभाः ॥ १३९ ॥

आहूतो मिलनव्याजाद् बोधायैव ध्रुवं प्रभो ! । हरिभद्रस्तथा^५ ग्रन्थो भवता विदधे करे ॥ १४० ॥

भग्नभ्रमः कुशास्त्रेषु प्रभुं विज्ञापये ततः । स्वस्यान्तेवासिपाशस्य पृष्ठे हस्तं प्रदेहि मे ॥ १४१ ॥

देवगुणायवहोत्तममहापापस्य मे तथा । प्रायश्चित्तं प्रयच्छाद्य दुर्गतिच्छिन्त कृपां कुरु ॥ १४२ ॥

अथोवाच प्रमुस्तत्र करुणाशरणाशयः । आनन्दाश्रुपरिश्रुत्या परिश्रितोत्तरीयकः ॥ १४३ ॥ 20

मा खेदं वत्स ! कार्पीस्त्वं को वनीवच्यते न वा । पानशौण्डैरिवाभ्यस्तकुतर्कमदविह्वलैः ॥ १४४ ॥

नाहं त्वां धूर्त्तितं मन्ये यद्रूपो विस्मृतं न मे । मदेन विकलः कोऽपि त्वां विना प्राक्श्रुतं स्मरेत् ॥ १४५ ॥

वेषादिधारणं तेषां विश्वासायापि सम्भवेत् । अतिभ्रान्तिं च नात्राहं मानये तव मानसे ॥ १४६ ॥

प्रख्यातवमृकः^६ प्रज्ञाज्ञातशास्त्रार्थमर्मकः । कः शिष्यस्त्वादृशो गच्छेऽनुच्छेदे सच्चित्तविश्रमः^७ ॥ १४७ ॥

इत्युक्तिभिस्तमानन्द्य प्रायश्चित्तं तदा गुरुः । प्रददेऽस्मै निजे पट्टे तथा प्रातिष्ठिपञ्च तम् ॥ १४८ ॥ 25

स्वयं तु भूत्वा निस्सङ्गस्त्वङ्गद्रङ्गभुवं तदा । हित्वा प्राच्यर्षिचीर्णाय तपसेऽरण्यमाश्रयन् ॥ १४९ ॥

कायोत्सर्गा कदाप्यस्यादुपसर्गसहिष्णुधीः । कदापि निर्निमेषाक्षः प्रतिमाभ्यासमाददे ॥ १५० ॥

कदाचित्पारणे प्राग्नाहारपातिसंस्वरः^८ । कदाचिन्मासिकाद्यैश्च तपोभिः कर्म सोऽक्षपत् ॥ १५१ ॥

एवंप्रकारमास्थाय चारित्रं दुश्चरं तदा । आयुरन्ते विधायाधानशानं स्वययौ सुधीः ॥ १५२ ॥

इतश्च सिद्धव्याख्याता विख्यातः सर्वतोमुखे । पाण्डिल्ये पण्डितमन्यपरशासनजित्तरः ॥ १५३ ॥ 30

समस्तशासनयोगोत्तं कुर्वन् सूर्यं इव स्फुटम् । विशेषतोऽवदातैस्तु कृतनिर्वृतिनिर्वृतिः ॥ १५४ ॥

असंख्यतीर्थयात्रादिमहोत्साहैः प्रभावनाः । कारयन् धार्मिकैः सिद्धो बचःसिद्धिं परां दधौ ॥ १५५ ॥

श्रीमत्सुप्रभदेवनिर्मलकुलालंकारचूडामणिः,
 श्रीमन्माधकबीम्बरस्य सहजः प्रेक्षापरीक्षानिधिः ।
 तद्वृत्तं परिचिन्त्य कुप्रहपरिष्वङ्गं कथंषित्कलि-
 प्रागल्भ्यादपि सङ्गतं त्यजत भो लोकद्वये शुद्धये ॥ १५६ ॥
 5 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 षन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुखा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ सिद्धर्विवृत्तारूपया
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो जगत्संख्यया ॥ १५७ ॥

॥ प्र० १६० । उभयं ३३८० ॥

॥ इति श्रीसिद्धर्षिप्रबन्धः ॥

१५. श्रीवीरसूरचरितम् ।

११. आन्तरारिहृषिंसी' दुष्कर्मगजयूथहृन् । अष्टापदोदयद्वर्णः 'श्रीवीरः' खान्वयः श्रिये ॥ १ ॥
 श्रीमद्भीरुगणशिखामिपादाः पान्थु यदादरात् । कषयादिरिपुघ्नानो भवेन्नागमनक्षमः ॥ २ ॥
 विबुधा विबुधा यत्सोपदेवैरमृताश्रवैः । खान्वयोरुपकाराय तस्य वृषं प्रवन्त्येते ॥ ३ ॥
 पुरं श्रीमालमित्यस्ति गभस्तिरपहस्तितः । यदुद्यानदुमैः पूर्वपश्चिमावाश्रयद् गिरि ॥ ४ ॥ 5
 मन्दतामरसत्वं च यत्र विप्रति नो जनाः । मन्दतामरसत्वं च दधते न सरांस्थपि ॥ ५ ॥
 श्रीधूमराजवंशीयः कुमुदामोदिमण्डलः । राजात्र देवराजोऽस्ति तरङ्गितनयोदधिः ॥ ६ ॥
 वणिक् प्राप्रहरस्तत्र शिखनागाभिधः सुधीः । यन्मन्त्रैर्हियतेऽत्युपद्रिजिह्वप्रभवं विषम् ॥ ७ ॥
 दृढानुरागी श्रीजैनधर्मे श्रीधरणाभिधम् । आरराध स नागेन्द्रं तद्भक्तेरतुष्य सः ॥ ८ ॥
 कलिकुण्डकर्मं तस्य सर्वसिद्धिकरं ददौ । विषापहारकं सद्यो जपहोमादिकैर्विना ॥ ९ ॥ 10
 यः फूत्कारकरस्सैरष्टानामपि संहरेत् । विषं नागकुलानां स मन्त्रो लिप्युण्यदुर्लभः ॥ १० ॥
 स्वर्गं स तदा चके तत्सन्धर्भप्रताप'परिप्लुतम् । स्मरणादपि दुरितहरं ख्यातं धरणोरोगेन्द्राख्यम् ॥ ११ ॥
 तस्य पूर्णलताऽन्वर्था कान्ता धर्मद्वमाश्रिता । कुलकन्दा वचःपत्रा यथाऽपुष्पा महःफला ॥ १२ ॥
 स्वस्ति वीरस्तयोः पुत्रो रत्नदीप इव स्फुरन् । अक्षयार्चिस्तमोहन्ता दिवसप्रकटप्रभः ॥ १३ ॥
 यस्य कोटिष्वज्यजादू वैजयन्त्य इवोर्जिताः । सुमनस्येन गीर्वाणान् जिह्वा वीरः कथं न सः ॥ १४ ॥ 15
 स सप्तोद्वाहितः कन्याः सप्तानां व्यवहारिणाम् । सप्तान्धीतामिवामूल्यरत्नौघैर्मण्डिताः श्रिये ॥ १५ ॥
 श्रीवीरं वन्दितुं वीरः श्रीमत्सत्यपुरे सदा । मृते पितरि वैराग्याद् याति पर्वसु सर्वदा ॥ १६ ॥
 अन्यदा तत्स्फुरोच्छलन् विद्रोतुमयशस्करैः । अबेध्यतारथान्' शुष्कपत्रैः कारस्करैरिव ॥ १७ ॥
 प्रणश्य च तदा श्यालः भेषिणो गृहमागमन् । अधृतेस्त्रागमन्माता गृहद्वारे जनश्रुतेः ॥ १८ ॥
 वीरः कुत्र तथा पृष्ठे नर्मणा सोऽप्यभापत । चोरेर्वीरो मृषावीरः प्रहतः सत्त्ववर्जितः ॥ १९ ॥ 20
 इत्याकर्ण्य तदम्बा च 'तथैवास्यादजीविता । अहो अतुच्छं वात्सल्यं मातुर्वाक्यपथातिगम् ॥ २० ॥
 मितुर्भेतुः कलाचार्य-मित्रयोरुपकारिणः । भवेत् कथंचिदानृण्यं जनन्या न कथंचन ॥ २१ ॥
 तदा च चौरसंपाताद् वीरो वीरप्रसादतः । स्वक्षेत्रेणाकृतेनागात् (?) शालभादिव कर्षुकः ॥ २२ ॥
 दृष्ट्वा खान्वा' गतप्राणां विस्मरन्निजसङ्कटम् । किमभूदित्यतः पृच्छन् यथावृत्तं' तदाऽप्युचोत् ॥ २३ ॥
 अनुगतः प्रियावन्पुर्वीरेणाभिदधे तदा । अस्त्रिभङ्गं कथं नर्मं कृतं भद्रागयदूषकम् ॥ २४ ॥ 25
 स प्राह कोऽपि नमोत्था किं मातेव विपद्यते । शल्यं विल्वकवन्मेऽमुदित्याजन्माप्यनिर्गमम् ॥ २५ ॥
 वीरः प्राहाय वैराग्याज्जनन्या मम च स्फुटम् । कीदृग्दूरतरं स्नेहसम्बन्धे पश्यतान्तरम् ॥ २६ ॥
 हास्येन मन्थति श्रुत्वा माता सलेन संस्थिता । सलेऽपि निधने तस्या वयं किञ्चिन्मुचोऽपि न ॥ २७ ॥
 उक्त्वेति कोटिमैकैकां कलत्रेभ्यः प्रदाय सः । शेषः (' वं) श्रीसंचपूजायु चैलेष्वेवाव्ययद्' धनम् ॥ २८ ॥
 परिग्रहपरित्यागं कृत्वा गार्हस्थ्य एव सन् । गत्वा सत्यपुरे श्रीमद्वीरमाराधयन्मुदा ॥ २९ ॥ 30
 उपपासान् सदा चाष्ट कृत्वा पारणकं व्यधात् । समस्तविकृतित्यागादहो अस्म्य महत्तपः ॥ ३० ॥

1 B N आन्तरारिहृषिंसी । 2 A B N 'द्वर्णश्रीवीरः' । 3 N 'प्रभाव' । 4 N अबेयताखान् । 5 N तथैवा ।
 6 A D स्तां तं । 7 A D यदादरात् । 8 N चैलोषे चाख्य' ।

प्रासुकाहारभोजी च स चतुर्विधोपधी । पुरबाहे इमशानादौ कायोत्सर्गं निशि व्यधात् ॥ ३१ ॥
 दिव्यमानुषतैरओषसर्गेषु स सासहिः । तप्यमानस्तपस्तीव्रमभवत् तीर्थसन्निभः ॥ ३२ ॥
 निजक्रियानुमानेन गुरोरुत्कण्ठतः सदा । एकचित्तो महावीरपादान् ध्यायत्यमन्दधीः ॥ ३३ ॥

३२. प्रदोषसमयेऽप्येवुः प्रतिमाथं बहिर्भुवि । गच्छन् दूरान् समायातं^१ मायातं जङ्गमं शमम्^२ ॥ ३४ ॥
 ५ चारित्रमिव मूर्तित्वं मथुरायाः समागतम् । स वर्षशतदेशीयमपश्यद् विमलं गणिम् ॥ ३५ ॥
 क्षितिपीठलुठन्मूर्द्धा सर्वाभिगमपूर्वकम् । वबन्दे नन्दितस्तेन धर्मलाभाशिषा च सः ॥ ३६ ॥
 अकाले नगराद्वाधे धर्मशील ! क गम्यते । इत्युक्ते प्रान्तभूमीषु व्युत्सर्गायेति सोऽवदत् ॥ ३७ ॥
 गणिः प्राहातिथिषोऽहमङ्गविधोपदेशतः । मिलित्वा ते स्वकालाय यामि शशुञ्जये गिरौ ॥ ३८ ॥
 वीरोऽवदथ भेयो दिनं मे यद्बवाहशाः । प्रसादमसमं कृत्वोत्कण्ठन्ते किल माटशाम् ॥ ३९ ॥
 १० निशां सफलवाम्यद्य तत्पूज्यवरिवस्थया । चिन्तामणिं करप्राप्तं कः कुण्ठोऽप्यवमन्यते ॥ ४० ॥
 इत्युक्त्वा दर्शयन् स्वीयोपाश्रयं तस्य सद्गुरोः । शुभ्रपां च स्वयं चक्रे देहविश्रामणादिकाम् ॥ ४१ ॥
 ततश्चाह मुनीशोऽङ्गविधां त्वमशठः पठ । प्रभावकः श्रुतज्ञानाद् भवितोसि मते यथा ॥ ४२ ॥
 वीरः प्राह गृहस्थानां कथं सिद्धान्तवाचना । नाधीतं पुनरायाति वृद्धत्वाद् विदधे किमु ॥ ४३ ॥
 अथाह गुरुध्वन्यो भवान्तरगताबहम् । अङ्गविद्या महाविद्या तवायाता स्वयंवरा ॥ ४४ ॥
 १५ तदर्थं ज्ञापयिष्यामि शीघ्रं तत्पुस्तकं पुनः । धारापद्मपुरे श्रीमान्नाभेयस्य जिनेशितुः ॥ ४५ ॥
 चैत्यस्य शुक्रनासेऽस्ति तं गृहीत्वा च वाचयेः ।

- इत्युक्त्वाऽद्यात् परित्रज्यां गुरुर्वीरस्य सादरम् ॥ ४६ ॥—युगम् ।
 दिशन् ग्रन्थस्य तस्याथं दिनत्रयमवास्थित । ततो जगाम स श्रीमान् विमलो विमलाचले^३ ॥ ४७ ॥
 तत्र श्रीवृषभं नत्वा तदेकध्यानमानसः । संन्यासान् त्रिदिवं प्राप पापमातङ्गकेसरी ॥ ४८ ॥
 २० ततो गुरुनियोगेन वीरस्तत्र पुरे ययौ । स्थाने च तत्समादिष्टे श्रद्धेभ्यः प्राप पुस्तकम् ॥ ४९ ॥
 अपीता तेन तत्राङ्गविद्या च गणिविद्या । तस्याः प्रसादतः सोऽभूदुग्रशक्तिर्महातपाः ॥ ५० ॥
 अभूदथ परीवारस्तस्य प्राचीनपुण्यतः । अवुद्धबोधने सैप नियमं चाग्रहीत् तदा ॥ ५१ ॥
 ३३. विजिहीर्षुर्गणिर्वीरोऽणहिल्लपुरसंमुखम् । आजगाम स्थिरग्रामे विरूपानाथसंश्रिते ॥ ५२ ॥
 स चात्र बलभीनाथापराख्यो व्यन्तराधिपः । रात्रौ देवगृहे सुप्तं हन्ति मर्यं महारुपा ॥ ५३ ॥
 २५ तद्बोधाय महामातृपीठान्तर्गणिविद्यया । अर्द्धतुर्यकरोन्मानं कुण्डं कृत्वा महोदयः ॥ ५४ ॥
 तत्रस्थैः स निपिद्धोऽपि महाशक्तिभरात् ततः । अस्यादस्थानमीदृशभयानामक्षतत्रतः ॥ ५५ ॥—युगम् ।
 शञ्जहादिवातबद्धिप्रान्यवजानन् सुराद्रिवन् । कायोत्सर्गे स्थितः कार्यो^४ निष्पक्वो मनस्यपि ॥ ५६ ॥
 उद्यत्कलिकिलारावैर्भीतिं बाहेष्वयं वदन् । आययौ बलभीनाथ आतङ्कं विदधज्जने ॥ ५७ ॥
 व्यकार्पाङ्गस्तिनः पूर्वं जङ्गमानिव पर्वतान् । तमाश्रितान् सुरेन्द्रेण सह वैरभयादिव ॥ ५८ ॥
 ३० तस्य रेखां न लङ्घन्ते मर्यादां सागरा इव । उन्नतावनतैः सुण्डादण्डैरुडुमरा अपि ॥ ५९ ॥
 ततः प्रसर्पतः सर्पान् सदृशानैश्चयत्तराम् । दृष्टिनिर्यद्विपञ्चालान् भस्मीभूतान्यदेहितः ॥ ६० ॥
 तां रेखामनतिक्रम्य स्थांस्तान् वीक्ष्य निर्जरः । विलक्ष इव दध्यौ स महिमाऽस्य जनातिगः ॥ ६१ ॥
 ततो राक्षसरूपाणि भैरवाणि चकार सः । क्षोभाय तस्य नाभूवन् प्रतिकूलानि तान्यपि ॥ ६२ ॥

अनुकूलैरधारम्भि मुमुक्षोर्विप्रलम्भनम् । माता-पिता-कलत्राणि क्रन्दन्ति स समैक्षयत् ॥ ६३ ॥
तत्पञ्चस्तान्यवाहासीत्, मोहविन्ध्यस्य^१ कोभ्रतिः । वीरे कुम्भोद्भवेऽमुत्र दक्षिणां दिशमाश्रिते ॥ ६४ ॥
कलावति^२ सुराचार्यं^३ सत्त्वं वीरतपोनिधेः^४ । द्रष्टुं पूर्वाचलं प्राप्ते कौतुकादिव भास्करे ॥ ६५ ॥
प्रत्यक्षीभूय ग्रीवाण उवाचासौ तपोनिधिम् । अस्वर्वपर्वताश्वन्यध्वन्यवध्वस्तथाक्रमम् ॥ ६६ ॥
पूर्वं सुरमरेशानां मानभङ्गो मया दधे । त्वां विना नैव केनापि शक्तेर्मे^५ स्वलनं कृतम् ॥ ६७ ॥ 5

१४. पूर्वास्थदङ्करीपुर्यामागतोऽहं शिवालये । भीमेश्वराख्ये तल्लिङ्गमप्रणम्यैव च स्थितः ॥ ६८ ॥
चरणौ तज्जलाधारे^६ न्यस्य सुप्रश्नं तत्क्षणे । तत्रागत्य नृपोऽपृच्छन्मां सविस्मयमानसः ॥ ६९ ॥
नमसि त्वं न किं देवमज्ञानाच्छक्तितोऽथवा । तदाऽबोचमहं राजन् ! हेतुं ते कथये स्फुटम् ॥ ७० ॥
शिवोऽयं शक्तिसम्बद्धो मां दृष्ट्वा लज्जया नतः । भविष्यति यतः पुंसो लज्जा पुंसोऽप्रतो भवेत् ॥ ७१ ॥
एवंस्थितेऽपि देवेऽस्मिन् नमति^७ प्राकृतो जनः । पशूपमे जने तस्य का व्रीडास्या ममापि च ॥ ७२ ॥ 10
चेत् तं^८ कौतुकमत्रास्ति मत्प्रणामात् तदास्य चेत् । उवाचः कोऽपि जायेत तत्र दोषोपमोऽपि मे ॥ ७३ ॥
इत्युक्त्वा विरते मय्यब्रवीद् भूमिपतिस्ततः । वैदेशिका भवन्त्यत्र स्फारवाक्यकमाः सदा ॥ ७४ ॥
चर्मदेहः पुमान् देवसाम्यं स्वस्येह मन्यते । हास्यं सचेतनानां तद् बालानां विप्रलम्भनम् ॥ ७५ ॥
या काचिदस्ति ते शक्तिसां प्रयुञ्ज्व न ते पुनः । दोषोऽगुरपि कार्येऽत्र नगरं साक्षि वर्तताम् ॥ ७६ ॥
श्रुत्वेति प्रणतिं यावत् कुर्वे संगल्य सन्निधौ । त्रादकृत्य तावत् पुष्कोट लिङ्गं लोकस्य पश्यतः ॥ ७७ ॥ 15
अथाहमवदं मीतिसम्भ्रमभ्रान्तलोचनम् । भूपालं बालवत्कण्ठरोधाव्यक्तस्वरं तदा ॥ ७८ ॥
मदुत्तेजनदर्भेन त्वया वैरं प्रसाधितम् । लिङ्गोऽस्मिन्नर्चनाद्वैरैर्नूनं चिरकालतः ॥ ७९ ॥
श्रुत्वेति पादयोर्मौलिं मेलयित्वा तु नीतिभूः । राजा सपरिवारोऽयमाह देवस्त्वमेव नः ॥ ८० ॥
तीर्थं त्वयैव दत्तं स्यादन्यथोच्छ्रितं^९ भ्रमेव तत् । शिवस्त्वमेव देहस्यः पाषाणा इतरे पुनः ॥ ८१ ॥
एवमुक्ते योगपट्टेनावेष्टयमिदं त्वहम् । सम्बद्धद्विदलं तत्र लिङ्गमथापि पूज्यते ॥ ८२ ॥ 20
महाबोधे ततो बौद्धविहारशतपञ्चकम् । तान् विजित्य मया भग्नं तत्र सामर्थ्यतो निजात् ॥ ८३ ॥
तथा मम प्रतिज्ञाऽस्ति संमुखं विजये ध्रुवम् । महाकालाख्यया शम्भुर्भीत्या मे कोणके स्थितः ॥ ८४ ॥
सोमेश्वरजयार्थं च चलित्वागममत्र च । सोऽत्रागत्यामिलिद् भीतो मम ब्राह्मणरूपतः ॥ ८५ ॥
प्राहैतद्^{१०} दारुणं क्षेत्रं पवित्रं दत्तमत्र च । महोदयाय तद् याचे दातुमीशो भवान् यदि ॥ ८६ ॥
मयोचेहं क्षमो दाने मार्गणानां यथेप्सितम् । पट-मूक-टंकानां लक्षैराज्यान्नेहमेसु ॥ ८७ ॥ 25
ततोऽसौ ब्राह्मणोऽबोचन् मम किंचिद् ददस्व तत् । याचस्वेति मदुक्ते च स प्राह श्रूयतां ततः ॥ ८८ ॥
अत्र क्षेत्रे स्थिरो भूत्वाऽवतिष्ठस्व महाबल ! । श्रुत्वेति ज्ञानतो यावदीक्षे तावत् स शङ्करः ॥ ८९ ॥
आतङ्गात् सोमनाथाख्यः छलितुं मां समाययौ । वामनो बलिभूपालमिव वृद्धद्विजच्छलात् ॥ ९० ॥
दण्डं कमपि मे देहि यथा सत्यः प्रतिश्रवः । मम स्यादन्यथात्रापि स्थितस्तेऽस्मि व्यथावहः ॥ ९१ ॥
अथ स प्राह नाहंयुस्त्वव्यहं तद्वचः शृणु । मयात्रा तस्य पूर्णा स्याद् यस्त्वामत्र^{११} नमस्त्विति ॥ ९२ ॥ 30
अन्यथाऽद्वैकाला^{१२} सा स्यादित्युक्त्वा स्वाश्रयं गतः । वर्ततेऽद्यापि तत्तादृग् मद्बचः को विलङ्घयेत् ॥ ९३ ॥
ततः प्रभृत्यसौ प्रामः स्थिरमिलाख्ययाऽभवत् । मम शम्भोश्च वाचां हि स्थिरता नहि दुर्लभा ॥ ९४ ॥

1 A मोहविन्ध्यस्य; N मोहविन्ध्यकोभ्रतेः । 2 N कुम्भोद्भवेऽपि । 3 N D द्रष्टुमात्रः । 4 A B °निधिः । 5 N भङ्गे ने । 6 N तु जलाधारे । 7 A B D तमपि । 8 N स्थिते । 9 N पाषाण इतरः । 10 N प्राहैदं । 11 N स्यादयत्नामत्र न पश्यति । 12 N °द्वैकाला ।

- इति न स्वलिता शक्तिर्मम मलैः सुरैरपि । त्वं तु श्वेताम्बराकारो दैवं मत्तोऽपि शक्तिमान् ॥ ९५ ॥
 नावमन्तुमहं शक्तः समीक्षे दूरतः स्थितः । रेखाकुण्डं ज्वलन्नाश्रुदिवं शङ्कितः पुमान् ॥ ९६ ॥
 तुष्टस्तव तपःशक्तेः बाञ्छितं प्रार्थय द्रुतम् । अक्षेपात् पूरयिष्ये तत् कल्पवृक्ष इव ध्रुवम् ॥ ९७ ॥
 पारयित्वा ततो वीरः परमेष्ठिनमस्कृतेः । जगादनादरा अत्र सर्वसङ्गुचो वयम् ॥ ९८ ॥
 5 तथापि किञ्चिन्मङ्गलैर्गृहाणेत्युदितेऽमुना । मुनिराह वधं रक्ष तवाप्यायुर्विनश्रमम् ॥ ९९ ॥
 दुर्गतौ पतने हेतुर्मौलोऽयं प्राणिनां वधः । तथाकृत्यैः पुरावृत्तैर्हो मे नाऽयहंकृतैः ॥ १०० ॥
 महादानेषु सामर्थ्यमात्मनश्च त्वयोदितम् । जीवामयप्रदानं च सर्वेभ्योऽप्युत्तमं पुनः ॥ १०१ ॥
 हर्षादाह स तथ्यं ते वचो जानेऽहमप्यदः । स्वेच्छाचारी परीवारो मम तस्य प्रियं त्विदम् ॥ १०२ ॥
 त्वद्वचोभिः सुधासारसारैरित्यतिहर्षितः । प्रासादजगतीमध्ये जीवानां रक्षये वधम् ॥ १०३ ॥
 10 श्रीवीरोऽप्याह भूयात् तद् राज्ञा ज्ञातमिदं वचः । आचन्द्रकालिकं वृत्तमावयोः पुण्यहेतवे ॥ १०४ ॥
 §५. अणहिल्लपुरं^१ उवासीकवर्ती^२ नूतनः । श्रीमान् चासुण्डराजाल्यस्तत्रास्मिन्^३ समये नृपः ॥ १०५ ॥
 अज्ञापयदिवं च श्रीविरूपानाथ एव तत् । प्रधानैस्तैर्नृपस्याथ हर्षात् तत्राययौ च सः ॥ १०६ ॥
 सत्कर्मणि चिकीर्षात्र कस्य नो महतेत्यसौ । विज्ञाय जीवरक्षायै तच्छासनमचीकरत् ॥ १०७ ॥
 आहूतश्च ततो राज्ञा पुनरप्याययौ तदा । अणहिल्लपुरं^४ धीरस्तत्रावोधानबोधयन् ॥ १०८ ॥
 15 आचार्यत्वप्रतिष्ठाऽस्य विदधे परमार्थिभिः । सूरिभिर्वर्द्धमाना^५ ल्वैः सङ्गाध्यक्षं महोत्सवान् ॥ १०९ ॥
 तत्र श्रीबलभीनाथः^६ श्रीवीरप्रभुभक्तितः । प्रत्यक्षीभूय धर्माख्यां शृणोत्यस्याप्रतः स्थितः ॥ ११० ॥
 परं क्रीडाप्रियत्वेन नरं प्रेक्ष्य सलक्षणम् । अवतीर्यास्य देहे च क्रीडते पीडया विना ॥ १११ ॥
 श्रीमान् वीरोऽपि तद् दृष्ट्वाऽवादीदेवं न सांप्रतम् । व्यन्तराधीश ! ते केलि मनुष्या असहिष्णवः ॥ ११२ ॥
 एवं निवृत्ते चासौ प्रमुणा स निषेधितः । तथाह मम तोषस्य फलं किमपि नात्र वः ! ॥ ११३ ॥
 20 §६. उवाच^७ प्रमुरानन्दान् तव सामर्थ्यमस्ति किम् । अष्टापदाचले गन्तुं श्रीजैनभवनोन्नते ॥ ११४ ॥
 स देवः प्राह शक्तिर्नो गन्तुं नावस्थितौ पुनः । तत्र सन्ति यतः सुरैः ! व्यन्तरेन्द्रा महाबलाः ॥ ११५ ॥
 अवस्थातुं न शक्नोमि तत्तेजः सोढुमक्षमः । याममेकं त्ववस्थास्ये चल्^८ चेत् कौतुकं तव ॥ ११६ ॥
 अधिकं तु क्षणं मित्र ! त्वमवस्थास्यसेऽथ चेत् । तत्तत्रैव भवानत्रागन्ताऽहं तु ध्रुवं हृदः ॥ ११७ ॥
 मुनौ तत्प्रतिपेदाने धवलं धवलं ततः । विहृत्यारोहयन् तं च बन्धवेष्टितमस्तकम् ॥ ११८ ॥
 25 क्षणेनैव ययौ तस्य तिरैर्मुग्धं स ऊर्ध्वगः । वृषाटुत्तारयामास चैत्यद्वारे ततो मुनिम् ॥ ११९ ॥
 द्वारपाश्चात्किं जाजानुपाश्चात्त्यशुषिरान्तरे^९ । तस्यौ नीलीय तत्रस्थदेवज्योतिरसासहिः ॥ १२० ॥
 गन्वृत्तत्रितयोच्छ्रयं योजनायामविस्तरम् । चतुर्द्वारं महाचैत्यमावचकविधापितम् ॥ १२१ ॥
 दृष्ट्वा प्रमाणवर्णैश्च प्रतिमास्ता यदो(थो)दितेः । एकैकस्मान्नमस्काराच्छ्रु(स्तु ?)त्वा स प्राणममुदा ॥ १२२ ॥
 प्रभावनाविधित्सायै तद्भिन्नमानयन् । पञ्च शाल्यक्षतान्^{१०} तस्मादप्रहीन्नाकिढीकितान् ॥ १२३ ॥
 30 निशायाः प्रथमे यामे चलितस्तीर्थयात्रया । प्राग्वन् स पुनरायाश्च द्वितीये घटिकाधिके ॥ १२४ ॥
 सौरभामोदतः शल्लेरक्षतानामुपाश्रयः । विमानमिव सौधमं^{११} सुमनःसंवृतो बभौ ॥ १२५ ॥
 पृष्ठे मुनिभिराहाथ गुरुष्टापदाचले । बन्द्यध्वं मुदा देवान् श्राद्धमेकथयंश्च तम् ॥ १२६ ॥
 चैत्ये च मिलितः सङ्गः श्रीमान् भूमिपतेः स च । आख्यापयन् महाश्रयं कौतुकादाययौ स च ॥ १२७ ॥

1 A. 'निकृन्तनं' । 2 N. 'पुरे वाली' । 3 N. 'वर्ती' च । 4 N. 'स्तत्रापि' । 5 N. 'पुनर' । 6 N. 'बलवत्' । 7 N. 'शिक्षरान्तरे' ।
 8 A. 'गन्वृत्ति' । 9 A. D. 'शाल्यकृतान्' । 10 N. 'साधर्म' ।

तेनाकार्यानुयुक्तोऽथाभिमानं पुनराह च । चतुर्विंशतिसंख्यानां स्वभावाख्यानतोऽर्हताम् ॥ १२८ ॥

तथा हि—

बे घडला बे सामला बे रत्नुपलवन्न ।

मरगयवन्ना बिन्नि जिण सोलस कंचणवन्न ॥ १२९ ॥

नियनियमाणिहिं कारबिय भरहिं जि नयणाणंद ।

5

ते महं भाविहिं बंदिया ए चउवीस जिणंद ॥ १३० ॥

राजाह खेष्टदेवानां स्वरूपकथने वरा । नास्ति प्रतीतिरस्माकमन्यत् किमपि कथ्यताम् ॥ १३१ ॥

अक्षतान् दर्शयामास 'निःसामान्यगुणोदयान् । वर्णैः सौरभविस्तारैरपूर्वान् मानवव्रजे ॥ १३२ ॥

ते द्वादशाङ्गुलायामा अङ्गुलं पिण्डविस्तरे । अवेष्ट्यन्त सुवर्णेन महीपालेन ते ततः ॥ १३३ ॥

पूर्वं तुरुष्क भङ्गस्य तेऽभूवंस्तदुपाश्रये । अपूज्यन्त च सङ्गेनाष्टापदप्रतिबिम्बवत् ॥ १३४ ॥

10

एवं चातिशयैः सम्यक् सामान्यजनदुस्तैः । श्रीमान् वीरगणिः सूरिर्विंशपूज्यस्तदाऽभवत् ॥ १३५ ॥

१३. अन्यदा मन्त्रिणं वीरं रहः प्राह महीपतिः । पूर्वादिष्टक्रमाभ्याप्यादा राज्यं पालयतो मम ॥ १३६ ॥

सुमनोमण्डलाश्रेयो वचःसिद्धिकुलालयः । वीरो गुरुश्च मन्त्री च ममार्त्तान्दुविधुन्तुदः ॥ १३७ ॥

एकश्चिन्ताज्वरोऽस्माकं 'महाबाधानिबन्धनम् । श्रुत्वा प्रतिविषेहीदं कस्याप्रेऽन्यस्य' कथ्यते ॥ १३८ ॥

अथाह वीरमन्त्रीशः स्वामिन्नादिश्यतां मम । कियते भृत्यलेशेन किं मयाऽन्यदधीशितः ॥ १३९ ॥

15

राजाह मम शुद्धान्तकान्तानां सम्भवे सति । स्त्रावो भवति गर्भस्य तत्र प्रतिविधिं कुरु ॥ १४० ॥

इत्यादिष्टो महामाल्यः श्रीमद्वीरप्रभोः पुरः । व्यजिह्वपत् ततः सूरिमूरीकृत्य स चाब्रवीत् ॥ १४१ ॥

अभिमन्त्रितवासैर्मै कियतामभिवेचनम् । अवरोधपुरन्धीणां प्रजायन्ते सुता यथा ॥ १४२ ॥

एवं च विहिते मन्त्रिप्रमुणा वचने गुरोः । श्रीमद्वल्गुभराजाया नरेन्द्रस्याभवन् सुताः ॥ १४३ ॥

१८. अष्टादशशतदेशे विहरन्नन्यदा प्रभुः । अगादुंबरिणीग्रामे ग्राम्येतरनरान्विते ॥ १४४ ॥

20

विशुद्धोपाश्रये तत्र स्थितो गत्वा निशागमे । व्युत्सर्गाय बहिःप्रेतबनमाशिश्रिये मुदा ॥ १४५ ॥

परमारवराप्तायसद्वन्नाकरहीरकः । रुद्राभिधः स तं दृष्ट्वा नमश्चक्रेऽतिभक्तितः ॥ १४६ ॥

उवाच च मुने ! मास्याः श्वापदव्रजसंकुले । इमंज्ञाने ग्राममध्ये न आगच्छ प्रासुकाश्रये ॥ १४७ ॥

तिष्ठ सौख्यात् तदाकर्ण्य मुनिः प्राह गुरोः सदा । कायोत्सर्गे बहिः पृष्ठव्यां कुर्वन्ति प्रभवस्ततः (?) ॥ १४८ ॥

आवेया नाधृती राजपुत्र^१ ! श्रुत्वेति सोऽगमत् । निजं धाम ततस्तस्य जंबूपायनमागमत् ॥ १४९ ॥

25

स सिंखादयिषुजंबूफलान्यत्रोदयत् तदा । इत्थं तत्र कृमिं दृष्ट्वा शूक्या^२ धूनयन् शिरः ॥ १५० ॥

जगाद क्रमयः सूक्ष्माः फलेष्वपि यदाऽभवन्^३ । अष्टं किमिव स्वायं निशादौ हि विवेकिता ॥ १५१ ॥

आहूय ब्राह्मणैः पृष्टैः प्रायश्चित्तं प्रदेष्टितम् । विशुद्धये द्विजन्मभ्यो देयः स्वर्णमयः कृमिः ॥ १५२ ॥

दृष्ट्यै श्रुत्वेति संकल्प्य द्वितीयोऽपि कृमिर्मया । हन्तव्यो नावगच्छामि ततो धर्ममयं हृदि ॥ १५३ ॥

प्रष्टव्यश्च विचारोऽयं कस्यापि क्षमिनो मुनेः । प्रातर्जैनमुनिं ग्राममध्यमागतमानमत् ॥ १५४ ॥

30

ततः पप्रच्छ सन्वेहं गुरुर्विस्तरतोऽवदत् । जीवाः सर्वत्र तिष्ठन्ति द्विधा स्वावरजङ्गमाः ॥ १५५ ॥

स्वावरालो धरा-नीर-बहि-वात-महीरुहः । जङ्गमाश्च परिह्वेयास्ते द्वि-त्रि-चतुरिन्द्रियाः ॥ १५६ ॥

पञ्चेन्द्रियाः सुरास्तिर्यगरनैरयिका अपि । गजमीनमयूराद्याः स्वल्पनीलाम्बरोपगाः ॥ १५७ ॥

वनस्पतिस्तथा जीवाधारो मूलफलादिके । उत्पद्यन्ते विपद्यन्ते यज्जीवास्तत्र भूरिशः ॥ १५८ ॥

धर्मः कृपैव जीवानां विवेकस्य । विचारय । इति संयमिनो वाचं स श्रुत्वा प्रत्यबुध्यत ॥ १५९ ॥
 सर्वं हित्वाऽप्रहीद् दीक्षामक्षीणभयसे स च । शास्त्रेष्वधीतपूर्वी च जैनागममवाचयत् ॥ १६० ॥
 महाविद्वान् स गीतार्थः क्रिया-ज्ञानद्वयेऽप्यभूत् । प्रदीप इव दीपेन गुरुणा समदीधितिः ॥ १६१ ॥
 श्रुतज्ञानात् परिज्ञाय स्वायुःपर्यन्तमन्यदा । गच्छभारं च शिष्येण रुद्रे श्रीवीरसूरयः ॥ १६२ ॥
 श्रीचन्द्रसूरिमित्याख्यापूर्वकं ते न्यवेशयन् । स्वयं तु योगतोषेन तस्थुर्निष्कंपसञ्चराः ॥ १६३ ॥
 हित्वा देहं जरद्रेहमिव दिव्ययुवं ययुः । श्रीवीरप्रभवो बोधशक्तैराधारतां गताः ॥ १६४ ॥
 वसु-वह्नि-निधौ (१३८) जन्म, व्रतं व्योम-वसु-ग्रहे (१८०) ।

इन्द्र-नन्द-ग्रहे (१९१) वर्षेऽवसानमभवत् प्रभोः ॥ १६५ ॥

गार्हस्थ्यं समभवत् तस्य द्विचत्वारिंशत् समाः । एकादशव्रतेऽध्यायुष्मिपश्चाशत्समा अभूत् ॥ १६६ ॥

10

श्रीवीरसूरेर्विदितं चरित्रं कर्णावतंसं कुरुतात्र सन्तः ।

उत्कण्ठते श्रीजिनयोधिलक्ष्मीर्यथा महानन्दसुखप्रबोधा ॥ १६७ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्ववर्षिचरित्ररोहणगिरौ वीरस्य वृत्तं प्रभोः

15

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गस्तिथीसंख्यया ॥ १६८ ॥

५

नवोऽयं प्रद्युम्नः शिवसहचरः प्रीतिमतुलां

ददौ सन्तोषाय प्रकटरिपवे यो रतिमपि ।

कवित्वक्षोदायामृतरुचिसन्वित्वं च मनुते

शुभध्यानोपायं परिहृतमदादिः स जयतु ॥ १६९ ॥

20

॥ मं० १७१ अ० ५ । उभयं ३५११ अ० ५ ॥

॥ इति श्रीवीरगणिप्रबन्धः ॥

१६. वादिवेतालशान्तिसूरचरितम् ।

पातु वो वा दि वे ता लः कालो दुर्मन्त्रवादिनाम् । शान्तिसूरिः प्रभुः श्रीमान् प्रसिद्धः सर्वसिद्धिदः ॥१॥

व्याचिख्यासां तदाख्याने दधे तद्वक्तिभावितः । अनूरुः सूरसेवातः किं न व्योमाध्वजाङ्गिकः ॥ २ ॥

§ १. अस्ति श्रीगूर्जरो देशः कैलासाद्रिनिभः श्रिया । धनदाधिष्ठितश्चाहमानसामानसङ्क्रमः ॥ ३ ॥

अणहिल्लपुरं तत्र नगरं न गरप्रभम् । वचः प्रभु द्विजिह्वाणां यत्र सद्बचनामृतैः ॥ ४ ॥

5

श्रीभीमस्तत्र राजासीद् ध्रुवराष्ट्रभवद्विषन् । सदाप्राप्तार्जुनश्लोको^१ लोकोत्तरपराक्रमः ॥ ५ ॥

श्रीचन्द्रगच्छविस्तारिशुकिमुक्ताफलस्थितिः । धारापद् इति ख्यातो गच्छः स्वच्छधियां निधिः ॥ ६ ॥

सञ्चारित्रश्रियां पात्रं सूरयो गुणभूरयः । श्रीमद्विजयसिंहाख्या विख्याताः सन्ति विष्टपे ॥ ७ ॥

श्रीमत्संपकचैलस्य प्रत्यासन्नाश्रयस्थिताः । भव्यलोकारविन्दानां बोधं विदधतेऽर्कवत् ॥ ८ ॥

तथा—

10

§ २. श्रीपत्तनप्रतीचीनो लघुरप्यलघुस्थितिः । उन्नतायुरितिप्राग उन्नतायुर्जनस्थितिः ॥ ९ ॥

तत्रास्ति धनदेवाख्यः श्रेष्ठी श्रीमालवंशभूः । अर्हद्गुरुपदद्वन्द्वसेवामधुकरः कृती ॥ १० ॥

धनश्रीरिव मूर्तिस्था धनश्रीस्तस्य गेहिनी । तत्पुत्रो भीमनामाऽभूत् सीमा प्रज्ञाप्रभावताम् ॥ ११ ॥

कम्बुकण्ठच्छत्रं मौलिराजातुमुजविस्तरः । छत्रपद्मध्वजास्तीर्णपाणिपादसरोरुहः ॥ १२ ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णः पुण्यनैपुण्यशेवधिः । विज्ञातो गुरुभिः सङ्गभारधौरेयतानिधिः ॥ १३ ॥

15

अलंचकुर्विहारेण ग्राममग्राम्यबुद्धयः । तच्चे वितन्द्रविज्ञानविज्ञातशुभसम्भवाः ॥ १४ ॥

श्रीनाभेयं प्रणम्याथ चैले तस्य गृहं ययुः । अर्ययांचक्रिरे भीमं धनदेवसमीपतः ॥ १५ ॥

कृतपुण्योऽस्मि मत्पुत्रध्वेत् पूज्यार्थप्रसाधकः । इत्युक्त्वा प्रददौ पुत्रममुत्रेह च शर्मणे ॥ १६ ॥

एवं तैस्तदुज्ञातैरदीक्ष्यत शुभे दिने । भीमो मिथ्यादृष्टां भीम उदग्रप्रतिभावलः ॥ १७ ॥

शान्तिरित्यभिधा तस्य वैधेयस्य^२ व्यधीयत । सकलाः स कलाः प्राप पूर्वसङ्केतिता इव ॥ १८ ॥

20

समस्तशास्त्रपाथोधिपारदृष्टाऽभवत् क्रमान् । विचिन्त्येति निजे पट्टे प्रभवस्तं न्यवेशयन् ॥ १९ ॥

स्वगच्छभारं विन्यस्य तत्र प्रायोपवेशनात् । प्रेत्यार्थं साधयामासुस्तेऽथ संसृतिसंहतौ ॥ २० ॥

§ ३. अणहिल्लपुरे श्रीमद् भीमभूपालसंसदि । शान्तिसूरिः^३ कवीन्द्रोऽभूद् वादिचक्रीति विश्रुतः ॥२१॥

अन्यदाऽवन्तिदेशीयः^४ सिद्धसारस्वतः कविः । ख्यातोऽभूद् धनपालाख्यः प्राचेतस इवापरः ॥२२॥

स गोरसे व्याहतीते साधुभिर्जीवदर्शनात् । यैरबोध्यत तत्पूज्यश्रीमहेन्द्रगुरोर्गिरा ॥ २३ ॥

25

गृहीतवटसम्यक्त्वः कथां तिलकमञ्जरीम् । कृत्वा व्यजिज्ञपत् पूज्यान् क एनां शोधयिष्यति ॥ २४ ॥

विचार्य तैः समादिष्टं सन्ति श्रीशान्तिसूरयः । कथां ते शोधयिष्यन्ति सोऽथ पत्तनमागमत् ॥२५॥

तदा च सूरयः स्मृतितत्त्वसरणतत्पराः । देवतावसरे ध्यानलीना आसन् मठान्तरा^५ ॥ २६ ॥

प्रतीक्ष्याणां प्रतीक्षायामुपयुक्तः कवीश्वरः । नूतनाध्ययनं शिष्यमेकमद्भुतमब्रवीत् ॥ २७ ॥

तथा हि—

30

खचरागमने खचरो हृष्टः खचरेणाङ्कितपत्रधरः ।

खचरचरं खचरश्चरति खचरमुखि ! खचरं पश्य ॥ २८ ॥

1 N 'जुनश्रीको । 2 N 'कच्छत्र' । 3 A B विधेयस्य; 'विनयस्य' इति D टिप्पणी । 4 N 'सुरेः । 5 N अन्यदा-
बन्दिदेशीयः । 6 N मठांतरे ।

- इदं व्याख्यादि चेद् वेत्ति लघु^१ पण्डितमण्डनः । इत्याकर्ण्य स च व्याख्यादिदं वृत्तमकृच्छृतः ॥ २९ ॥
 श्रुतेति^२ 'स कविस्वामी प्राह हृष्ट इदं कियत् । श्रीशान्त्याचार्यहस्तस्य प्रभावो बहुरीक्ष्यते ॥ ३० ॥
 उपन्यासं प्रतिष्ठायास्तत्र सर्वज्ञ-जीवयोः । ऊर्जस्विगर्जिपर्जन्यध्वनिना विदधेऽथ^३ सः ॥ ३१ ॥
 सिंहासनमलं च गुरुभिस्तावदाशु तैः । अपरो मातृकापाठोचितशिष्यस्तथोच्यते ॥ ३२ ॥
 5 इदानीं किं कृतं वत्स ! स्तम्भाबष्टम्भिना त्वया । स प्राहानेन यत्प्रोक्तं तत्सर्वमवधारितम् ॥ ३३ ॥
 वदेति प्रभुभिः प्रोक्ते निम्बानध्वानधीरगीः । उज्जप्राहातिकुमाराहव्यूहसंहरणामहः ॥ ३४ ॥
 श्रुतेति धनपालोऽपि चमत्कारातिपूरितः । उवाच भारती किं तु प्राप्ता बालर्विरूपतः ॥ ३५ ॥
 प्रपयध्वं मया सार्धममुमेव धियां निधिम् । गुरुसन्देशसन्दोहशैलदम्भोलिविभ्रमम् ॥ ३६ ॥
 अय ते सूरयः प्रोचुः कालोऽस्य पठितुं ततः । छिष्टप्रमाणशास्त्राणि परमन्येष्वधीनितः ॥ ३७ ॥
 10 पात्रं चेच्छास्त्रपाथोचैर्बादिकलोलितं भवेत् । इत्याशा नस्ततो नायमन्यायाद् व्यतिरिच्यते ॥ ३८ ॥
 सिद्धसारस्वतो विद्वानथोचै प्रभुभिर्धुवम् । देसाः शृङ्गारणीयोऽयं मालवः स्वकमान्धुरजैः ॥ ३९ ॥
 इत्याकर्ण्य प्रभुः प्रोचै चेन्निर्वन्धोऽयमत्र वः । आपष्टव्यस्तदा^४ सङ्गः प्रधानाचार्यसङ्गतः ॥ ४० ॥
 §४. ततस्तदनुमत्या तेऽवन्तिदेशे व्यजीहरन् । वृताः^५ श्रीभीमभूपालप्रधानैः सपरिच्छदैः ॥ ४१ ॥
 पयि सञ्चरतां तेषां निशि सङ्गत्य भारती । आदेशं प्रददे वाचा प्रसादातिशयरश्या ॥ ४२ ॥
 15 स्व-स्वदेशेननिष्पाता ऊर्ध्वं हस्ते त्वया कृते । चतुरङ्गसभाध्यक्षं विद्रविष्यन्ति वादिनः ॥ ४३ ॥
 सक्रोशं योजनं धारानगरीतः समागमन् । तस्य तत्र गतस्य श्रीभोजो हर्षेण संमुखः ॥ ४४ ॥
 एकैकवादिविजये पणं संविदधे तदा । मदीया वादिनः केन जय्या इत्यभिसन्धितः ॥ ४५ ॥
 लक्षं लक्षं प्रदास्यामि विजये वादिनं प्रति । गूर्जरस्य बलं वीक्ष्य भेतभिक्षोर्मया ध्रुवम् ॥ ४६ ॥-युग्मम् ।
 विश्वदेशेनवादीन्द्रान् स राज्ञः पर्वदि स्थितः । जिग्ये चतुरशीतिं च स्वस्वाभ्युपगमस्थितान् ॥ ४७ ॥
 20 अजैषीदूर्ध्वहस्तेन प्रत्येकं प्रतिवासरम् । अनायासादसौ सारवक्ता न्यायिकनिष्ठधीः ॥ ४८ ॥
 लक्षांस्तत्संख्यया दत्त्वा द्रव्यस्याथ महीपतिः । तत आह्लास्त तत्कालं सिद्धसारस्वतं कविम् ॥ ४९ ॥
 ततोऽनुययुस्ते तं स भीतो द्रव्यव्ययादतः । पंचकोटिव्ययप्राप्तो वादिपंचशतीजये ॥ ५० ॥
 किं नामामुष्य जैनपर्वधनपालस्ततोऽम्वीन् । शान्तिरित्यभिधा सुरेरस्य श्रुतेति^६ भूपतिः ॥ ५१ ॥
 शान्तिनाम्ना प्रसिद्धोऽस्ति वेतालो वादिनां पुनः । ततो वादं निषेध्यासौ सम्मान्यातः प्रहीयते ॥ ५२ ॥
 25 तत्त्व^७ शोषकत्वेन नामुमत्र विसृज्ये । अन्यथा मत्सभां जित्वा को यात्यक्षतविग्रहः ॥ ५३ ॥
 स्युः पञ्चदश लक्षेण सहस्रा गूर्जरावनेः । एवमह्नेऽथ तज्ज्ञे लक्षद्वादशकं ततः ॥ ५४ ॥
 तथा षष्टिसहस्राश्च मया दत्तास्ततोऽधुना । कथा शोधयितव्याऽऽद्य धनपालधियांनिधेः ॥ ५५ ॥
 पर्यालोच्येति तेनाथ स्थापिताः शान्तिसूरयः । लक्षैर्द्वादशभिस्तत्र देशे^८ चैत्यान्यवीकरन् ॥ ५६ ॥
 अवशिष्टास्तथाषष्टिः^९ सहस्रा भूपदत्ततः । थारापद्राभिधद्रङ्गे प्रहिताः प्रभुभिस्तदा ॥ ५७ ॥
 30 तत्रस्यादिप्रभोर्ध्वे मूलनायकवामतः । तैर्देवकुलिकाऽकारि सशालश्च रथो महान् ॥ ५८ ॥
 कथा च धनपालस्य तैरशोष्यत निस्तुपम् । वादि वेताल निरुदं तदैषां प्रददे नृपः^{१०} ॥ ५९ ॥
 कवीश्वरानुयाताश्च गूर्जरेशधरावधिः । प्रत्याश्रुत्याथ ते प्रापुः पत्तनं^{११} श्रीनिकेतनम् ॥ ६० ॥

1 N तप्तुः । 2 N श्रुतेति । 3 N च । 4 N °पायोविः । 5 N °वृष्ट्यः सदा । 6 N वृताः । 7 N श्रुतेति ।
 8 N देवो । 9 N °चन्द्रः षष्टिः । 10 B N बादिवेतालनिरुदं सूरीणां प्रददे नृपः ।

१५. अग्रे च तत्र वास्तव्यजिनदेवस्य धीमतः । श्रेष्ठिनस्तनयः पद्मानामा दृष्टो महाहिता ॥ ६१ ॥

माकिंकेः सर्वपक्षीयैर्मणौषधविज्जिम्भैः । अत्ययं प्रतिकारेषु कृतेष्वपि न सज्जितः ॥ ६२ ॥

तत उत्पाद्य गर्वायां निक्षिप्तः स्वजनैः सह । सर्पदष्टव्यवस्थेयं पुनरुज्जीवनाशया ॥ ६३ ॥

इति विज्ञापिते शिष्यैर्जिनदेवगृहेऽगमन् । सम्बोधनार्थमाचख्युरथ ते प्रभवस्तदा ॥ ६४ ॥

दष्टं दर्शयतास्माकं प्रकाश्य क्षितिमध्यतः । जिनदेवस्तदाकर्ण्य श्मशाने तैः समं ययौ ॥ ६५ ॥ 5

भुवमुत्साय तस्मिन् दृशिंते गुरवोऽमृतम् । तत्त्वं स्मृत्वाऽस्पृशन् देहं दष्टश्चासौ समुत्थितः ॥ ६६ ॥

गुरुपादौ नमस्कृत्य पद्माः पद्मनिमाननः । ग्राहाहं गुरवः सखजनाः कथमिहागमन् ॥ ६७ ॥

प्रागुक्ते कथिते सद्यो जिनदेवेन हर्षितः । उत्सवाद् गुरुभिः सार्धं स खं निलयमागमन् ॥ ६८ ॥

तत्पित्राभ्यर्चिताः पूज्या निजमाश्रममाययुः । गुरुर्वेदमागतश्चोपकर्ता प्राप्येत केन सः ॥ ६९ ॥

१६. अथ प्रमाणशास्त्राणि शिष्यान् द्वात्रिंशतं तदा । अध्यापयन्ति श्रीशान्तिसूरपञ्चैत्यसंस्थिताः ॥ ७० ॥ 10

सूरिः श्रीमुनिचन्द्राख्यः श्रीनङ्गुलपुरादगात् । अणहिल्लपुरे चैत्यपरिपाटीविधित्तया ॥ ७१ ॥

संपत्संपत्तिरम्यश्रीश्रीसंपक्जिनालये । नत्वा श्रीवृषभं सूरिवृषभं प्राणमत् ततः ॥ ७२ ॥

प्रमेया दुःपरिच्छेद्या बोद्धतर्कसमुद्भवाः । तेनाबधारिताः सर्वेऽन्यप्रज्ञानवगाहिताः ॥ ७३ ॥

अपुस्तकः स ऊर्ध्वस्यो दिनान् पञ्चदशाऽष्टणोत् । तत्रागत्य तदध्यायध्यानधीरमनास्तदा ॥ ७४ ॥

बहुशः कथ्यमानेऽपि प्रमेये दुर्घटेऽन्यदा । छात्रेणवनधिगच्छत्सु पूज्या निर्बेदसागमन् ॥ ७५ ॥ 15

भसिते^१ हुतमित्युक्त्वा गुरवोऽत्र निःश्वसुः । तदा श्रीमुनिचन्द्राख्यः सूरिः पूज्यान् व्यजिह्वत ॥ ७६ ॥

सपुस्तकाः पाठका ये प्रप्रज्ञाबलोन्नताः^२ । किं वदन्ति त एवात्र पुरा गुरुपुरस्कृताः ॥ ७७ ॥

अपरो बहिरायातः सर्वथातुपलक्षितः । सोऽपि किं लभते वक्तुं नवेत्यादिशत प्रभो ! ॥ ७८ ॥

श्रुत्वेति हृष्टमत्कारि तद्वचः प्रभवोऽवदन् । प्रज्ञायां पक्षपातो नः शिष्याणां नान्यदेहेषु ॥ ७९ ॥

इतोऽङ्घ्रि पोडशेऽतीते यद् व्याख्यातं सुदुर्घटम् । अस्माभिस्तदभिप्रायादद्योक्तं सुविवेचनम् ॥ ८० ॥ 20

निशमत्येत्यसौ प्राज्ञस्तदधीतदिनावधिः । सर्वेष्वहस्तु यच्चोक्तं तद्वक्तव्यं यथातथम् ॥ ८१ ॥

सद्यश्च तैर्यदाख्यातं परप्राज्ञैः सुदुःश्रवम् । सर्वानुवादसंवादमवादीद् विशदं ततः ॥ ८२ ॥

श्रीशान्तिसूरिभिक्षोपपोषतः परिष्वजे । प्रोचे च संनिवेश्याङ्गे रत्नं^३ रेणुवृत्तं भवान् ॥ ८३ ॥

वत्स ! प्रमाणशास्त्राणि पठाशठमतिर्मम । पार्श्वे नन्धरदेहस्य लाभमत्र गृह्ण भोः ! ॥ ८४ ॥

पुनर्व्यह्वयत्^४ सूरिर्मुनिचन्द्रः^५ प्रभो ! कथम् । अध्येयं स्थानकामावे दुष्प्रापं स्थानमत्र यत् ॥ ८५ ॥ 25

ततोऽन्तर्कशालायाः पञ्चाङ्गणे समर्पयन् । आश्रयार्थं गृहं चारु आढ्यपाध्वाद् विदूषणम्^६ ॥ ८६ ॥

षट्दर्शनप्रमाणानां शास्त्राण्येष्टशतोऽथ सः । अध्येष्ट ज्ञापक-ज्ञात्रोयौगो दुर्लभ ईदृशः ॥ ८७ ॥

ततः सुविहितानां हि साधूनामाश्रयाः पुरे । बभूवुरत्र संविच्या^७ सर्वसङ्गचरित्रिणाम् ॥ ८८ ॥

उत्त राध्य य न ग्रंथ टीका श्रीशान्तिसूरिभिः । विदधे वादिनागेन्द्रसन्नागदमनीसमा^८ ॥ ८९ ॥

शिष्येण मुनिचन्द्रस्य सूरिः श्रीदेवसूरिणा । तन्मध्यत उपन्यस्तस्त्रीनिर्वाणबलादिह् ॥ ९० ॥ 30

पुरः श्रीसिद्धराजस्य जितो वादे दिगंबरः । तदीयवचसां निश्चा^९ विद्वद्दुःसाधसाधिका^{१०} ॥ ९१ ॥

1 N व्यषस्यायाः । 2 N जीवनाश्रयः । 3 N हर्षितः । 4 N भर्षिताः । 5 N दिनानां च दशः । 6 N भस्मिन् । 7 N प्रज्ञाबलोन्नताः । 8 N तददृशः । 9 N रत्नरेणुः । 10 N व्यजिह्वयत् ; A विज्ञापयत् । 11 N बन्धप्रभो । 12 N विभूषणम् । 13 N B संवृत्ता । 14 N दमनी हि सा । 15 N निश्चा । 16 A साधका ।

- § ७. अथान्येषुर्जिते धर्मे धनपालेन मालवे । एक एव महीपीठे कविस्त्वमिति मानिते ॥ ९२ ॥
 प्रोक्ते च धनपालेन बुधोऽणहिल्लुपक्षने । अस्ति श्वेताम्बरार्यः शान्तिस्सूरिः परो न हि ॥ ९३ ॥
 दिनैः कियद्विरम्यागात् तं द्रष्टुं धर्मकोविदः । स्वर्गश्रीगर्वसर्वस्वहरं श्रीपत्तनं पुरम् ॥ ९४ ॥
 धारापद्महाचैत्यप्रत्यासन्नमठं ततः । शुत्वागादपराह्णेऽसौ बुधदर्शनकौतुकी^१ ॥ ९५ ॥
- 8 तदानीं स प्रभुर्वेदे कण्वीपीठित औषधम् । विमृश्य^२ पिहितद्वारारिस्तदुचितान्शुकः ॥ ९६ ॥
 संवीक्ष्य कुञ्जिकालिद्राज्यापितं यतिभिर्गुरुम् । पृच्छयैव विज्ञेय्येऽमुं धर्मो^३ ध्यात्वेति तं जगौ ॥ ९७ ॥
 'कस्त्व'मत्रोत्तरं सूरिः प्रादाद् 'देव' इति स्फुटम् । 'देवः क' इति तत्प्रभे त्व'हमि'त्युत्तरं ददौ ॥ ९८ ॥
 'अहं क' इति पृच्छायां 'श्वे'ति वाचमबोचत । 'श्वा क' एतादृशि प्रभे 'त्वमि'त्युत्तरमातनोत् ॥ ९९ ॥
 पुनः 'त्वं क' इति प्रभे वितीर्णं प्राग्बहुत्तरम् । तयोश्चक्रकमेतद्धि जज्ञेऽनन्तमनन्तवत् ॥ १०० ॥
- 10 ततश्चमलकृतः सोऽभूद् द्वार उद्घटिते सति । स तत्त्वोपप्लवग्रन्थाभ्यासोपन्यासमातनोत् ॥ १०१ ॥
 वितण्डाविरते चात्र श्रीशान्त्याचार्य उज्जगौ । 'कृतसर्वांनुवादोऽत्र प्रतिज्ञस्तं विवादिनम् ॥ १०२ ॥
 ममार्य निजं वेपं योगपट्टादिकं तथा । अङ्गचेष्टाः समस्तास्ते विधीयन्ते तथा 'तथा ॥ १०३ ॥
 तथा कृते च सर्वत्र धर्मोऽवाद्यतिविस्मितः । पादावस्य प्रणम्याह नाहमीशो^४ भवज्ज्ञेय ॥ १०४ ॥
 बुधस्त्वमेव च श्रीमन् ! धनपालोदितं वचः । प्रतीतमेव मन्त्रिते तादृक्किमनृतं वदेन् ॥ १०५ ॥
- 15 इत्युक्त्वा प्रययौ स्थानं निजं स निरहंकृतिः । अहंकारश्रियां नामाभिचारपरमोपधिः ॥ १०६ ॥
- § ८. अथ द्विविधदेशीयोऽन्यदा वादी समागमन् । अव्यक्तं भैरवाशब्दानुकारं^५ किमपि ब्रुवन् ॥ १०७ ॥
 प्रभवस्तस्य भाषायामभ्रिहा अपि कौतुकात् । भित्तिस्थे घोटके हस्तं दत्त्वाभिदधिरे स्फुटम् ॥ १०८ ॥
 वद त्वमन्यदेशीयवादिना सह सङ्गतम् । अव्यक्तवादी पशुवद् योग्योऽयं तिर्यगाङ्कितः ॥ १०९ ॥
 वदतीत्यं प्रभो सांक्रामिकसारस्वतोत्तरे । तुरङ्गमप्रतिकृतिस्तरलं साऽवदद् भृशम् ॥ ११० ॥
- 20 विकल्पैर्गहनैः कष्टादप्यशक्यानुवादिभिः । तथा निरुत्तरः पश्चात्कारं स्वं तेन लम्बितः ॥ १११ ॥
 गते निर्विद्यतेऽस्मिन् कांदिशीके जनोऽवदत् । अस्मिन्सपति नास्त्यन्यो वादी वाग्देवतावारात् ॥ ११२ ॥
- § ९. विहारं कुर्वतां तेषां धारापद्मपुरेऽन्यदा । देवी श्रीनागिनी व्याख्याक्षणे नित्यं समृच्छति ॥ ११३ ॥
 तत्पट्टे वासनिक्षेपमासनायाथ ते व्यधुः । देव्या सह गुरोस्तस्य समयोऽयं प्रवर्तते ॥ ११४ ॥
 अन्यदा वासनिक्षेपं वैचित्र्यान् ते विसस्मरुः । आसने प्रेषणे चात ऊर्ध्वस्था सा चिरं स्थिता ॥ ११५ ॥
- 25 ध्यानस्थानां निशामध्ये सद्यो देवीस्वरूपिणी । मध्येमठमुपालम्भप्रदानायाययौ तदा ॥ ११६ ॥
 वद्योतं सुरयो दृष्ट्वा स्त्रियं^६ चातिरतित्थितम्^७ । प्रवर्तकं मुनिं प्रोत्तुर्नारी प्राप्ताऽत्र किं मुने ! ॥ ११७ ॥
 वेदयह^८ नेति तेनोक्तेऽवदद् देवी स्वं तथा । वासालाभान्ममाद्याह्नी सव्यथावृ^९र्ध्वसंस्थितेः ॥ ११८ ॥
 श्रुतज्ञानमयाङ्गानां भूयाषेद् वोऽपि विस्मृतिः । आयुः पण्मासशेषं तदभिक्षानादतः प्रभोः ॥ ११९ ॥
 स्वगच्छसंस्थितिं कृत्वा प्रेत्य पथ्यं विधत्त तत् । ज्ञाते ममोचितं ह्येतत्^{१०} कालविज्ञापनं प्रभोः ॥ १२० ॥
- 30 इत्युक्त्वाऽन्तर्हितायां च देव्यां प्रातर्निजं गणम् । सङ्घं च मन्त्रयित्वा द्वात्रिंशत्सत्पात्रमध्यतः ॥ १२१ ॥
 सुषीभ्रास्त्रयः सूरिपदे तेन निवेशिताः । श्रीवीरसूरिः श्रीशालिभद्रः^{११} सूरिस्तथापरः ॥ १२२ ॥
 श्रीसर्बदेवसूरिश्च मूर्त्ना रत्नत्रयीव सा । सदृतालङ्कृता दीप्यमाना सत्तेजसा वभौ ॥ १२३ ॥
 नाभूत् श्रीवीरसूरीणां कथंचित् सूरिसन्ततिः । तेषां राजपुरिग्रामे श्रीनेमिः शाश्वतं वपुः ॥ १२४ ॥

1 N कौतुकः । 2 N संसृष्ट । 3 N कृतः सर्वो । 4 N यथा तथा । 5 N 'मीशे । 6 BN 'शब्दान्' हाकारः, A शब्दान् कारं किमपि न ब्रुवन् । 7 D स्वयं; A स्थितं । 8 N स्थिताम् । 9 N वेदीर्ध । 10 N कालं विज्ञापितं । 11 D श्रीलम्भः ।

शाखाहये परे विद्वत्कोटीरपरिवारिते । सूरयोऽद्यापि वर्चन्ते संघोद्वारधुरन्धराः ॥ १२५ ॥
 श्रीशान्तिसूरयः श्रीमदुज्जयन्ताचलं प्रति । यशोभिधानसुधादसुतसाहेन^१ संगताः ॥ १२६ ॥
 कृत्वा प्रयाणमल्पैश्च दिनेस्तं गिरिमध्ययुः । श्रीनेमिं हृदये ध्यात्वा चकुः प्रायोपवेशनम् ॥ १२७ ॥
 धर्मध्यानाग्निनिर्दग्धभवार्तिविततैधसः । अज्ञातस्तुतृषानिद्राप्रभृत्यन्तःप्रतीतयः ॥ १२८ ॥
 समाधिना व्यतीत्याथ दिनानां पञ्चविंशतिम् । वैमानिकसुरावासमधिजग्मुर्जगन्मताः ॥ १२९ ॥ 5

श्रीविक्रमवत्सरतो वर्षसहस्रे गते सषण्णवतौ (१०९६) ।

शुचिसितिनवमीकुजकृत्तिकासु शान्तिप्रभोरमृदस्तम् ॥ १३० ॥

इत्थं श्रीशान्तिसूरेर्वरचरितमिदं वादिवेतालनाम्नः

पूर्वश्रीसिद्धसेनप्रभृतिमुचरितव्रातजातानुकारम् ।

अथप्रातीनविद्वज्जनपरिणतामादधानं^२ (?) श्रिये स्ता- 10

न्नन्याच्चाचन्द्रकालं विबुधजनशतैः सम्यगभ्यस्यमानम् ॥ १३१ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणशिरौ शृङ्गोऽगमत् षोडशः

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः श्रीशान्तिसूरिप्रथा ॥ १३२ ॥ 15

॥ ग्रंथ १३६, अ० ९ । उभयं ३६४६, अक्षर १७ ॥

॥ इति श्रीवादिवेतालप्रबन्धः ॥

१७. श्रीमहेन्द्रसूरचरितम् ।

- § १. श्रीमन्महेन्द्रसूरिभ्यो नमस्कारं प्रशास्यहे । सत्कारमिवागण्यपुण्यपण्यसिरीकृतौ ॥ १ ॥
 श्रीमतो धनपालस्य सालस्यः को गुणस्तुतौ । यस्याविचलविश्वासे ब्राह्मी तथ्यवचःक्रमा ॥ २ ॥
 ५ तद्गुत्ते वाचमाधस्ये दास्ये तिष्ठन् गुरुक्रमे । विधास्ये स्वस्य नैर्मल्यमादास्ये जन्मनः फलम् ॥ ४ ॥
 अस्त्यबन्त्यभिधो देशो देशोनं बाढबामुखम् । यस्य येन वसन्त्यत्र कुलानि नवभोगिनाम् ॥ ५ ॥
 आधारः पुरुषार्थानां पुरी धाराऽस्ति यत्पुरः । दानकल्पदुवाहुल्यादसारा साऽमरावती ॥ ६ ॥
 तत्र श्रीभोजराजोऽस्ति राजा निर्व्याजवैभवः । अवैरं यन्मुखाम्भोजं भारती-श्रीनिवासयोः ॥ ७ ॥
 यद्यशःस्वर्णदीतीरे प्रवृत्तव्योमविद्वे । विधिः पूजाविधौ नालिकेरवद्रिधुमादधे ॥ ८ ॥
- 10 § २. इतश्च मध्यदेशीयसंकादयस्थानसंश्रयः । देवर्षिरस्ति देवर्षिप्रभावो भूमिनिर्जरः ॥ ९ ॥
 तस्य श्रीसर्वदेवाख्यः सुतुरन्धुनसत्क्रियः^१ । ब्राह्मण्यनिष्ठया यस्य तुष्टाः शिष्टा विशिष्टया ॥ १० ॥
 तस्य पुत्रद्वयं जहो विहेशैरर्चितक्रमम् । आद्यः श्रीधनपालाख्यो द्वितीयः शोभनः पुनः ॥ ११ ॥
 तत्रान्यदाऽऽययो चान्द्रगच्छपुष्करभास्करः । श्रीमहेन्द्रप्रभुः पारदश्चा ध्रुतपयोनिचेः ॥ १२ ॥
 जनानां संशयोच्छेदमादधद् व्याख्यया तथा । विधुतः सर्वदेवेन द्विजराजेन स ध्रुतः ॥ १३ ॥
- 15 स चास्योपाश्रये प्रायादुचितं मानितश्च तैः । दिनत्रयमहोरात्रं तथैवास्यात् समाधिना ॥ १४ ॥
 पप्रच्छ प्रभुरप्येवं परीक्ष्यहेतवे हि नः । सुधियो यूयमायाय कार्यं बाध्यस्ति किंचन ॥ १५ ॥
 स्वयंभुवोऽपरा^२ मूर्तिः प्राहासौ द्विजसत्तमः । महात्मनां हि माहात्म्यवीक्षणं सुकृताजैनम् ॥ १६ ॥
 कार्यं नः किञ्चिदप्यन्यदस्ति तत्रार्थिनो बयम् । रहस्यं 'यदनाख्येयमितरेषां गुणोदधे' ! ॥ १७ ॥
 स्थित्वैकान्ते प्रभुः प्राह ख्यात यत् कथनोचितम् । इति श्रुत्वा जगादासौ पिता नः पुण्यवानभूत् ॥ १८ ॥
- 20 राजपूज्यस्ततो लक्ष्मिदानं प्रापदसौ सदा । गृहे मम निचेः^३ शङ्का लुण्णाविलसितं ह्रदः ॥ १९ ॥
 तं सर्वज्ञातविज्ञाना यूयं यदि ममोपरि । अनुग्रहधिया ख्यात परोपकरणोद्युतः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणः सकुटुम्बस्तत्सज्जनैः सह खेलति । दानभोगैस्ततः श्रीमन् ! प्रसीद प्रेक्षयस्व तत् ॥ २१ ॥—युग्मम् ।
 सूरिर्विभृश्रय तत्पाञ्चालाभं शिष्योत्तमस्य सः । आह सम्यग् भवत्कार्यं विधास्यामो धियां निचे ! ॥ २२ ॥
 परं नः किं भवान् दाता रहः कथ्यं हि नस्तवया । सामिस्वामिन् ! समस्तस्य दास्यामि तव निश्चितम् ॥ २३ ॥
- 25 अहं स्वरुचि भावत्कवस्तुनोऽर्थं^४ समाददे । साक्षिणोऽत्र विधीयन्तां द्रव्यव्यतिकरो ह्ययम् ॥ २४ ॥
 व्याख्याता वेदवेदाङ्गशास्त्रेषु वितथं कथम् । वदाम्यत्र तथाप्यस्तु विश्वासाय प्रभोरिदम् ॥ २५ ॥
 साक्षीकृत्य तत्सत्तत्रस्थितान् मेने गुरुस्तदा । हृष्टेन गृहमागत्य पुत्रयोजगदे तथा ॥ २६ ॥
 शुभेऽस्ति सूरिमाहास्त ज्ञानाज्ज्ञात्वा स तद्भुवम् । निश्चित्योवाच तद्वच्यं खानयित्वाऽऽप स द्विजः ॥ २७ ॥
 चत्वारिंशत्सुवर्णस्य दृष्टलक्षा विनिर्ययुः । दृष्टेऽपि निःस्पृहोत्तंसः सूरिः स्वोपाश्रयं ययौ ॥ २८ ॥
- 30 श्रीमतः सर्वदेवस्य महेन्द्रस्य प्रभोस्तथा । दान-ग्रहणयोर्बोवो बर्षं यावत् तदाऽभवत् ॥ २९ ॥
 अन्यदा सत्यसन्धत्वाद् ब्राह्मणः सूरिमाह च । देयद्रव्येऽत्र ते दत्ते स्वगृहं प्रविशाम्यहम् ॥ ३० ॥
 सूरिः प्राहाभिरुचितं^५ प्रदीप्ये वचनं मम । भवत्विदं ततो मित्रं गृह्णान् त्वं द्विजोऽवदत् ॥ ३१ ॥

1 N येन च सन्धत्र । 2 N न्यूनविक्रमः । 3 N स्वयंभुवः परः । 4 N वदना^१; A यदना^२ । 5 A °द्वेः ।
 6 A D निवेशका । 7 N वस्तुतो । 8 B दानाग्रहण^३ । 9 N प्राहातिरुचितं ।

सूरिराह सुतद्वन्द्वाद् देशेकं नन्दनं मम । सत्यप्रतिज्ञता चेत् ते न वा गच्छ गृहं निजम् ॥ ३२ ॥
 इतिकर्तव्यतामूढो द्विजः कष्टेन सोऽवदन् । प्रदास्यामि ततो वेदम निजं चिन्तातुरो ययौ ॥ ३३ ॥
 तत्रानासृतसद्वायां शिष्येऽसौ निद्रया विना । दृष्टश्च धनपालेनागतेन नृपसोधतः ॥ ३४ ॥
 विषादः किमिमित्तोऽयं नन्दने मयि तिष्ठति । यथादिष्टकरे तत् त्वमाख्याहि मम कारणम् ॥ ३५ ॥
 ततः प्राह पिता वत्स ! सत्पुत्रा हि भवादृशाः । पित्रादेशविधाने स्फुटीदृग्गालाभिसन्धयः ॥ ३६ ॥ 5
 ऋणतः पितरं पतिं^१ नरकादुद्धरत्यथ । सद्गतिं च प्रदत्ते यो वेदे प्रोक्तः सुतः स च ॥ ३७ ॥
 श्रुति-स्मृति-पुराणानामभ्यासस्य कुलस्य च^२ । फलं तदेव गुष्माकं यद् ऋणादस्मदुद्धृतिः ॥ ३८ ॥
 ततः शृण्वबधानात् त्वं सन्ति जैना महर्षयः । महेन्द्रसूरयो यैस्ते द्रव्यमीदृक् प्रदर्शितम् ॥ ३९ ॥
 यथाभिरुचितं चैषामर्धदेयं प्रतिश्रुतम् । ततः पुत्रद्वयादेकं याचन्ते करवै हि किम् ॥ ४० ॥
 सङ्कटादमुतो वत्स ! त्वयैव ह्यधुना वयम् । मोक्षयामहे तत्तत्तेषां शिष्यो मत्कारणाद् भव ॥ ४१ ॥ 10
 कोपमगं तदाह श्रीधनपालो धियां निधिः । तातोक्तं भवता यादृग् नेदृक् कोऽप्युचितं वदेत् ॥ ४२ ॥
 सांकाश्यस्थानसंकाशा वयं वर्णेषु वर्णिताः । चतुर्वेदविदः साङ्गपारायणभृतः सदा ॥ ४३ ॥
 तथा श्रीमुञ्जाराजस्य प्रतिपन्नसुतोऽभवन् (ऽभवम् ?) । श्रीभोजबालसौहार्दभूमिभूमिसुरो ह्यहम् ॥ ४४ ॥
 तत्पूर्वजानिह स्वीयान् पुत्रो भूत्वा प्रपातये । श्रद्धे पतिनश्चाप्राणां दीक्षया ह्यवगीतया ॥ ४५ ॥
 एकस्त्वमृणतो मोक्ष्यः पात्याः सर्वेऽपि पूर्वजाः । इमं कृष्यबह्वारं नाथास्ये^३ सज्जननिन्दितम् ॥ ४६ ॥ 15
 कार्येणानेन नो कार्यं मम स्वरुचितं कुरु । तातमित्यवमलायुं स तस्मादन्यतो ययौ ॥ ४७ ॥
 अश्रुपूरुतामूढोऽसौ निराशो गुरुसङ्कटे । यावदस्ति समायातस्तावदगात् सुतोऽपरः ॥ ४८ ॥
 दृष्टस्तेनापि दैन्येऽत्र निमित्तं स तदाऽवदन् । धनपालेन कुत्रापि कार्ये^४ प्रतिहता वयम् ॥ ४९ ॥
 भवान् बालस्ततः किनु तत्र प्रतिविधास्यते । गच्छ स्वकर्मभोक्तारो भविष्यामः स्वलक्षणेः ॥ ५० ॥
 निराशं वाक्यमाकर्ण्य तत्पितुः शोभनोऽवदन् । मा तात ! विह्वलो भूया मयि पुत्रे सति ध्रुवम् ॥ ५१ ॥ 20
 धनपालो राजपूज्यः कुटुम्बभरणक्षमः । निश्चितस्तत्प्रसादेन भवतादिष्टमाचरे ॥ ५२ ॥
 वेद-स्मृति-श्रुतिस्तोमपारगः पण्डितोऽग्रजः । कृत्याकृत्येषु निष्णातः स वेवेकु यथारुचि ॥ ५३ ॥
 अहं तु सरलो बाल्यादेतदेव विचारये । पित्रादेशविधेरन्यो न धर्मस्तनुजन्मनाम् ॥ ५४ ॥
 अत्र कृत्यमकृत्यं वा नैवाहं गणयाम्यतः । कूपे क्षिप निपादानां मामर्पय यथारुचि ॥ ५५ ॥
 श्रुत्वेति सर्वदेवश्च तं बाढं परिपक्वजे । मामृणान्मोचयित्वा त्वं समुद्धर महामते ! ॥ ५६ ॥ 25
 ततः प्रागुक्तकार्यं तच्छ्रुवितोऽसौ सुनोत्तमः । अतिहर्षान् ततः प्राह कार्यमेतन् प्रियं प्रियम् ॥ ५७ ॥
 श्रीजैना मुनयः^५ सस्वनिधयस्तपसोज्ज्वलाः । तत्संनिधावबस्थानं सद्गार्थैरेव लभ्यते ॥ ५८ ॥
 जीवानुकम्पया धर्मः स च तत्रैव तिष्ठति । चिह्नं यत्सत्यधर्मस्य ज्ञानमीदृक् प्रतीतिदम् ॥ ५९ ॥
 कः स्यास्यति गृहावासे विषये^६ चिकिलाकुले । इदं कार्यमिदं कार्यमिति चिन्तार्तिजर्जरे ॥ ६० ॥
 विभेत्पुत्रमथया वन्धुर्वल्लभाया धनश्रियः^७ । असन्तुष्टधियस्तिष्ठत्यपि भोग्येषु वस्तुषु ॥ ६१ ॥ 30
 ममापीदृग्गतिः कन्यासम्बन्धे भाविनी ध्रुवम् । तत्तात ! मत्प्रिये कार्यं शङ्कसे किं निषेधतः ॥ ६२ ॥
 तदुत्तिष्ठ कुरु ज्ञानं देवार्चनमथ क्रियाम् । वैश्वदेवादिनां कृत्वा निर्वृतः कुरु भोजनम् ॥ ६३ ॥
 ततो मां तत्र नीत्वा च तेषामङ्गे विनिक्षिप । पवित्रये निजं जन्म यथा तत्पदसेवया ॥ ६४ ॥

इत्याकर्ण्य तदा विप्र आनन्दाश्रुपरिप्लुतः । उत्तस्यौ 'वाढमाभिरुप्य मूर्ध्नि चुम्बितवान् सुतम् ॥ ६५ ॥
ततः सर्वाः क्रियाः कृत्वा भोजनानन्तरं द्विजः । प्रायान् शोभनदेवेन सहाचार्यप्रतिश्रये ॥ ६६ ॥
अङ्गमारोपयामास स तेषां बह्वभं सुतम् । यावान् भाति विधातव्यः पूज्येस्तावानयं सुतः ॥ ६७ ॥
सूर्यस्तमनुज्ञाप्यादीक्षयंस्तं सुतं मुदा । तद्दिनान्तः शुभे लग्ने शुभप्रहर्निरीक्षिते ॥ ६८ ॥
ते विजह्नुः प्रभाते चापभ्राजनविशङ्किताः । अणहिल्लपुरं प्रापुर्विहरन्तो भुवं शनैः ॥ ६९ ॥

१३. इत्थं धनपालेन सर्वदेवः पृथक्कृतः । विकर्मकृत्रिधिद्रव्यान् पुत्रं विक्रीतवानिति ॥ ७० ॥
अष्टद्वयसुखास्ते च दीक्षपतितशूद्रकाः । कौतस्कुताः शमव्याजात् स्त्रीबालादिप्रलम्भकाः ॥ ७१ ॥
निर्वास्यते ततो देशदेवां पापण्डमद्भुतम् । ध्यात्वा विज्ञप्य राजानं तबके तेन रोषतः ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।
एवं द्वादशवर्षाणि श्रीभोजस्याक्षया तदा । न मालवे विजडे तच्छ्रीधेताम्बरदर्शनम् ॥ ७३ ॥
स्थितानां गूर्जरे देशे धारासहो व्यजिज्ञपत् । श्रीमन्महेन्द्रसूरीणां यथावृत्तं यथातथम् ॥ ७४ ॥
इतः शोभनदेवश्चाध्यापितः सूरिभिस्तदा । विदधे वाचनाचार्यः शक्रेणापि स्तुतो गुणैः ॥ ७५ ॥
अवन्तिसहविक्रान्तिं श्रुत्वाक्यान् शोभनो विभुः । यास्याम्यहं निजभ्रातुः प्रतिबोधाय सत्वरम् ॥ ७६ ॥
दौर्मनस्यमिदं सङ्गे मन्निमित्तं समाययौ । अहमेव प्रतीकारं तत्र सन्धातुमुत्तरे ॥ ७७ ॥
गीतार्थैर्मुनिभिः सार्द्धं प्रभुभिः प्रैष्यताथ सः । धारापुरमथायातः प्रयातः प्रौढिमद्भुताम् ॥ ७८ ॥
प्राप्ते काले च साधून् स प्रेयीद् गोचरचर्याया । श्रीमतो धनपालस्य गृहे परिचिते चिरम् ॥ ७९ ॥
तत्र तावन्मौ साधू विद्वदीशस्तदा च सः । ज्ञानायोपविवेशाय स्नेहाभ्यक्तं वपुर्दण्डम् ॥ ८० ॥
व्याहृत्य धर्मलाभं तौ तस्थुः स्वस्थचेतसौ । सरलस्तीति विदधे धनपालप्रियोत्तरम् ॥ ८१ ॥
प्राह श्रीधनपालश्च किंचिदेष्टानयोर्भुवम् । गृहाद् यान्त्वर्थिनो रिक्ता अधर्मोऽयं यतो महान् ॥ ८२ ॥
उपिताम्रं तयाऽऽनीतं गृहीतेऽत्र ततो दधि । द्वितीयमाहृतं पृष्टं तैरेतत् किमहर्भवम् ॥ ८३ ॥
किं दग्निं पूतराः सन्ति नवा यूयं दयाभृतः । एतद्व्यहस्थितं लात नोचेद् गच्छत शीघ्रतः ॥ ८४ ॥
तावूचतुरियं रीतिरस्माकं किमस्यसि । अस्यया महान् दोषः प्रियवाक्यं हि सुन्दरम् ॥ ८५ ॥
अथ चेत् पृच्छसि भ्रान्तिं विना जीवस्थितिं ध्रुवम् । गोरसेऽहर्द्रयातीते नासत्यं ज्ञानिनां वचः ॥ ८६ ॥
सुधीनाथस्ततोऽवादीन् तदानादीनवं वचः । दर्शयतं प्रतीत्यै नो दग्निं जीवानमृदृशि ॥ ८७ ॥
पूलिकालककस्याथ ताभ्यां तत्र व्यमोच्यत । जीवा दग्निस्ततस्तस्यां द्रागेवारुहृदस्तदा ॥ ८८ ॥
चलन्तस्ते हि चक्षुष्या अचक्षुष्याः स्थिताः पुनः । तद्वर्णास्तदस्या जीवास्तदा तेनेक्षिताः स्फुटाः ॥ ८९ ॥
मिथ्यात्वस्वावलेपोऽथ तद्राक्ष्येन विनिर्ययो । तदा कृतीश्वरस्याहिनायमभौर्विषं यथा ॥ ९० ॥
अचिन्त्यदसौ धर्म एषां जीवदयोज्ज्वलः । य एष पशुर्हिंसाविरसौ मिथ्येव लक्ष्यते ॥ ९१ ॥

उक्तं च तेन—

सञ्चत्यथ अत्थि धम्मो जा मुणियं ण जिण सासणं तुम्हं ।

कणनाउराण कणगं ससियपयं अलभमाणणं ॥ ९२ ॥

- 30 विद्वन्नाथस्ततोऽवादीन् को गुरुः कुत आगमः । भवतां कुत्र वा स्थाने शुद्धे यूयमवस्थिताः ॥ ९३ ॥
श्रुत्वाति वदतस्त्रौ च श्रूयतामवधानतः । गूर्जराद् देशतः श्रीमन्नायाता वयमत्र भोः ॥ ९४ ॥
श्रीमन्महेन्द्रसूरीणां शिष्यः श्रीशोभनो गुरुः । नाभेयमुबनाभ्यर्णे स्थितोऽस्ति प्रासुकाश्रये ॥ ९५ ॥

इत्युक्त्वा जंगमस्तौ च निजं स्थानं महासुनी । सुखातो 'मुक्तिपूर्वं च सुधीः प्रायादुपाश्रये ॥ ९६ ॥

अथ श्रीशोभनो विज्ञोऽभ्युत्तसौ गुरुबान्धवम् । आलिलिङ्गे च तेनासौ सोदरक्लेशमोहतः ॥ ९७ ॥

तेन चार्द्धान्ते वृत्तेऽप्रजे नोपाविशत् तदा । ऊचे च पूज्य एव त्वममुं यो धर्ममाश्रयः ॥ ९८ ॥

जिनेन्द्रदर्शनं धर्ममूलं भोजनृपाश्रया । यन्निर्वाण्य मयोपार्जि नान्तस्तस्य महाहसः ॥ ९९ ॥

सर्वदेवः पिता त्वं चातुज एतौ महामती । यावेनं सुगुरुं धर्ममाद्रियेथां भवच्छिदे ॥ १०० ॥ 5

वयमत्र पुनर्धर्माभासे धर्मतया श्रिते । स्थिता गतिं न जानीमः कामपि प्रेत्य संश्रयाम् ॥ १०१ ॥

तदाख्याहि मदाभ्यायोदधिरत्नातुज स्फुटम् । धर्मं शर्मकरं कर्मममोच्छेदविधायिनम् ॥ १०२ ॥

अथ श्रीशोभनो विद्वान् बन्धौ^१ क्लेशभरं वहन् । उवाच त्वं कुलाधार ! शृणु धर्मं कृपैव यत् ॥ १०३ ॥

देव-धर्म-नुरुणां च तत्त्वान्यवहितः शृणु । देवो जिनो महामोहस्मरमुख्यारितिवरः ॥ १०४ ॥

स्वयं मुक्तः परास्मोचयितुं सामर्थ्यभूयुक्षम् । प्रदाता परमानन्दपदस्य भगवान् शुभम् ॥ १०५ ॥ 10

शापातुग्रहकर्तारो मन्ना विपयकर्ममे । स्त्रीशस्त्राक्षस्त्रगाधारास्ते देवाः^२ स्युर्दृषा इव ॥ १०६ ॥

गुरुः क्षमदमश्रद्धासंयमश्रेयसां निधिः । कर्मनिर्जराणासक्तः सदा संचरितसंवरः^३ ॥ १०७ ॥

परिग्रहप्रहारम्भो जीवहिंसाकृतोद्यमः । सर्वाभिलाषसम्पन्नो ब्रह्महीनः कथं गुरुः ॥ १०८ ॥

सत्यास्तेयदयाशौचक्षमाब्रह्मतपःक्रियाः । मृदुत्वार्जवसन्तोषा धर्मोऽयं जिनभाषितः ॥ १०९ ॥

अवयवस्तुदानेन भवेच्च पशुहिंसया । अधर्मो धर्मवत्ख्यातो नार्हः कृत्रिमवस्तुवत्^४ ॥ ११० ॥ 15

समुवाच ततः श्रीमान् धनपालः श्रियां निधिः । प्रतिपन्नो मया जैनो धर्मः^५ सद्रतिहेतवे ॥ १११ ॥

ततः श्रीमन्महावीरचैल्यं गत्वा ननाम च । वीतरागनमस्कारं श्लोकयुग्मेन सोऽब्रवीत् ॥ ११२ ॥

तथा हि—

बलं 'जगदध्वंसनरक्षणक्षमं' क्षमा च किं संगमके कृतागसि ।

इतीव सखिन्त्य विमुच्य मानसं रूपेव रोषस्तव नाथ निर्ययौ ॥ ११३ ॥ 20

कतिपयपुरस्वामी कायच्यपैरपि दुर्ग्रहो,

मितवितरिता मोहेनासौ पुरातनस्तो मया ।

त्रिमुवनविभुर्बुद्ध्याऽऽराध्योऽधुना 'स्वपदप्रदः',

प्रभुरधिगतस्तत्प्राचीनो दुनोति दिनच्ययः ॥ ११४ ॥

अन्यदा पूर्णिमासन्ध्यासमये नृपमब्रवीत् । जैनदर्शनसंचारहेतवे देशमध्वतः ॥ ११५ ॥ 25

राजंस्तव यशोज्योत्स्नाधवलाम्बरविस्तरः । प्रकटस्तमसो हन्ता भूयादर्घ्यप्रकाशकः ॥ ११६ ॥

राजाऽवदन्मया ज्ञातोऽभिसन्धिर्मन्त्रि(र्गमित्र !)ते^{१०} ततः । श्वेताम्बराश्रन्त्स्वत्र देशे को दर्शनं द्विषन् ॥ ११७ ॥

ततो^{११} धारापुरीसहः संगत्याज्ञापयत् प्रभोः । श्रीमन्महेन्द्रसुरेस्तत् तत्रायामंशु सोऽप्यथ ॥ ११८ ॥

क्रमेण धनपालश्च धर्मतत्त्वविचक्षणः । दृढसम्यक्त्वनिष्ठाभिर्ध्वस्तमिध्यामतिर्बभौ ॥ ११९ ॥

§ ४. राज्ञा सह महाकालभवेन सोऽन्यदा ययौ । तन्मण्डपगवाक्षे चोपाविशन्न शिवाग्रतः ॥ १२० ॥ 30

राज्ञाहूतः स च द्वाराग्रतः स्थित्वा इदित्यपि । व्यावृत्त्य त्रिस्ततो भूपः पप्रच्छैनं सविस्मयः ॥ १२१ ॥

सखे ! किमिदमित्यत्र पृष्टे स प्राह संगभृत् । देवोऽस्ति शक्तिसम्बद्धो ब्रीडान्न न विलोक्यते ॥ १२२ ॥

1 N भक्ति° । 2 N बन्धोः । 3 N देवताः । 4 N सदा चरितसंवरः । 5 N °वक्त्रवत् । 6 N जैनधर्मो । 7 N जग-
हिंसन° । 8 N क्रमं । 9 N शुपद° । 10 D °मित्र ते । 11 A ततो; D ताता ।

राजाह विषसेषेवावत्सु किं त्वीदृशोऽर्चितः । भवता प्राह सोऽहं च बालत्वाद्धृजितो नहि ॥ १२३ ॥
 दिनानीयन्ति लोकश्च भवन्तोऽपीदृशा यतः । शुद्धान्तान्तर्बधूसके त्वप्यपीक्षितुमक्ष्णः^१ ॥ १२४ ॥
 कामसेवापरैः प्राच्यैरपि भूपैर्भवादौः । बलित्वादर्चनं त्वस्य प्रवर्तितमिहेदृशः ॥ १२५ ॥

यतः—

5

अवरहं देवहं सिरु पुजिअइ महएवह पुणु लिंगु ।

बलिआ जं जि प्रतिष्टइं तं जणु मन्नइ चंगु ॥ १२६ ॥

स्मित्वा द्यूधौ च भूपालो हास्यं सत्यसमं हृदः । पृच्छाम्यपरमप्यस्मिन्नेतदुत्तरसंस्पृहः ॥ १२७ ॥

बहिर्भुङ्क्तिरिदेर्मूर्तिं दृष्ट्वा प्राह च कौतुकात् । एष किं दुर्बलो जल्प^२ ! सिद्धसारस्वतोऽसि भोः ! ॥ १२८ ॥

अथाह धनपालोऽपि सत्योक्तौ भवति क्षणः । अस्तु वा सत्यकथने को दोषो नस्ततः शृणु ॥ १२९ ॥

10

तथा हि—

दिग्वासा यदि तत्किमस्य धनुषा साम्प्रत्य किं भस्मना

भस्माप्यस्य किमङ्गना यदि च सा कामं परिद्वेष्टि किम् ।

इत्यन्योऽन्यविरुद्धचेष्टितमहो पश्यञ्जितम्बामिनं

भृङ्गी शुष्कशिरावनद्धमधिकं धत्तेऽस्थिशेषं वपुः ॥ १३० ॥

15

याज्ञवल्क्यस्मृतिं व्यासो बहिः पार्षदमण्डले । तारं व्याख्याति भूपश्च तत्र शुभ्रपुरासिवान् ॥ १३१ ॥

व्यावृत्त्य स्थितमद्राक्षीद् वयस्यं च ततोऽवदत् । धृतिस्मृतिषु तेऽवज्ञाऽवहितो न शृणोपि यत् ॥ १३२ ॥

सोऽजल्पन्नावगच्छामि तदर्थं व्यस्तलक्षणम् । प्रत्यक्षेण विरुद्धं हि शृणुयान् को मतिभ्रमी ॥ १३३ ॥

कथम्—

स्पर्शोऽमेध्यभुजां गवामघहरो वन्या विमञ्ज्वा द्रुमाः

स्वर्गच्छागवधाद्दिनोति च पितृन् विप्रोपमुक्ताशनम् ।

आसादच्छद्मपराः सुराः शिखिहृतं ग्रीणाति देवान् हविः

स्फीतं फल्गु च वल्गु च श्रुतिगिरां^३ को वेति लीलयायितम् ॥ १३४ ॥

अथ निष्पद्यमाने च यज्ञे तत्र महापशोः । बद्धस्य हन्तुमश्रौपीद् दीनारावं महीपतिः ॥ १३५ ॥

एष^४ किं जल्पतीत्युक्ते कविचक्री ततोऽवदत् । आपामेपां विज्ञानामि तत्सत्यं शृणु तद्वचः^५ ॥ १३६ ॥

25

तथा हि—

अर्काहितदलोच्छेदी सत्त्वोल्लासतनुस्थितिः ।

नाम्ना गुणैश्च विष्णुर्यः स कथं वध्यतामजः ॥ १३७ ॥

नाहं स्वर्गफलोपभोगतृषितो नाभ्यर्थितस्त्वं मया

सन्तुष्टस्तृणभक्षणेन सततं साधो न युक्तं तव ।

स्वर्गं यान्ति यदि त्वया विनिहता यज्ञे ध्रुवं प्राणिनो

यज्ञं किं न करोषि मातृपितृभिः पुत्रैस्तथा बान्धवैः ॥ १३८ ॥

30

श्रीभोजः कुपितस्तस्यापसव्यवचनक्रमैः । दध्यावमुं हनिष्यामि विब्रुवन्तं द्विजवृषम् ॥ १३९ ॥

साक्षादस्य हतौ किं चापवादः परमो भवेत् । रहः कुत्रापि वेलायां वप्योऽसावेव संश्रवः^६ ॥ १४० ॥

तदा चागच्छतो राजपथि स्वं मन्दिरं प्रति । वृद्धा स्त्री दृक्पथं प्रायात् तदस्था बालिकान्विता ॥ १४१ ॥
नवकृत्यः शिरो धूतयन्ती वृद्धां विलोक्य सः । नृपः प्राह किमाहासो ततोऽवादीन् कृतीश्वरः ॥ १४२ ॥

तथा हि—

किं नन्दी किं मुरारिः किमु रतिरमणः किं हरः किं कुबेरः
किं वा विद्याधरोऽसौ किमथ सुरपतिः किं विधुः किं विधाता ।
नायं नायं न चायं न खलु नहि न वा नापि नासौ न चैषः

5

क्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले^१ ! भूपतिर्भोजदेवः ॥ १४३ ॥

श्रुत्वाथ भूपतिर्दृष्ट्यौ नववारोचितान् किमु । विकल्पाश्रवकृत्योऽथ^२ नवा पर्यहरत् ततः ॥ १४४ ॥

ज्ञानिवद्धिता कोऽन्य एतं दुर्भाषकं विना । निग्रहार्हः स किं श्रीमन्मुञ्जवर्द्धितविग्रहः ॥ १४५ ॥

कदाचिद् भूपतिर्मित्रं पापद्वारवाहयन् ततः । ययौ स खेटकास्तत्र शूकरं च व्यलोकयन् ॥ १४६ ॥

10

कामं कर्णान्तविश्रान्तमाकृष्य किल कार्यकम् । बाणं प्राणं दधद् हस्ते व्यमुञ्जत्यश्रुदास्यकः ॥ १४७ ॥

पतितोऽसौ किरिचोरं घर्घरावमारसन् । प्राहुर्विज्ञाः प्रमुयौघः पार्थो^३ वा नान्य ईदृशः ॥ १४८ ॥

पण्डितेश्च ततो दृष्टिः श्रीभोजस्यागमत् तदा । किञ्चिद् वदिष्यथेत्युक्ते स प्राह शृणुत प्रभो ! ॥ १४९ ॥

तच्चेदम्—

रसातलं यातु यदत्र पौरुषं क नीतिरेषा^४ शरणो ह्यदोषवान् ।

15

निहन्त्यते यद् बलिनापि दुर्बलो हृद्वा महाकष्टमराजकं जगत् ॥ १५० ॥

अन्यदा नवरानेषु^५ लिङ्गजागोत्रजार्चने । राज्ञाथ विहिते हन्यमाने छागसते तथा ॥ १५१ ॥

रक्षास्रे घातरक्षास्रे बद्धा खड्गाद् द्विधाकृते । एकघातात् सदेशस्थाः प्रशंसंस्तुष्टं हतौ ॥ १५२ ॥

धनपालो जगादाथ कारुण्यैकमहोदधिः । एतत्कर्मकृतो विज्ञाः प्रशंसाकारिणोऽपि च ॥ १५३ ॥

यतः—

20

पसुवे रुडंवि^६ बहसियउ^७ निमुणइ साहुकारु ।

तं जाणइ नरयहं दुहहं^८ दिन्नउ संचकारु ॥ १५४ ॥

अन्यदा श्रीमहाकाले पवित्रारोहपर्वणि । महामहेऽगमद् राजा वयस्वं प्रत्युवाच च ॥ १५५ ॥

सखे ! त्वदीयदेवानां कदापि न पवित्रकम् । अपवित्रास्ततस्ते स्यु राजमित्रं ततोऽवदन् ॥ १५६ ॥

तथा हि—

25

पवित्रमपवित्रस्य पावित्र्यायाधिरोहति । जिनः स्वयं पवित्रः किमन्यैस्तत्र पवित्रकैः ॥ १५७ ॥

अपावित्र्यं शिवे चैतद्भक्तमप्यादत्तं यतः । लिङ्गार्चनन्तरं^९ याच्यमानाभ्युपगमाद् ध्रुवम् ॥ १५८ ॥

भूर्ति श्रीकामदेवस्य रतियुक्तां हसन्मुखाम् । तालिकायाः प्रदानायोदितहस्तां नराधिपः ॥ १५९ ॥

पश्यन् पण्डितचण्डांशुमाभापत सकौतुकः । किमेव तालिकां दित्सुहृदस्य कथयति स्फुटम् ॥ १६० ॥

धनपालस्ततः सिद्धसारस्वतवशात् तदा । अवदत् तथ्यमेवाशु ज्ञानी को हि विलम्बते ॥ १६१ ॥

30

तच्चेदम्—

स एव भुवनत्रयप्रथितसंयमः शङ्करो

विभर्ति बपुषाऽधुना विरहकातरः कामिनीम् ।

1 N दृक्पथप्राया । 2 N हतेः । 3 N तत्रा^१ । 4 N पार्थे । 5 D निबजा । 6 D रुडेति । 7 A बहसियउ । 8 A नरह दुहह । 9 N लिङ्गार्चनं तरे ।

अनैन किल निर्जिता वयमिति प्रियायाः करं

करेण परिताडयन् जयति जातहासः स्मरः ॥ १६२ ॥

अन्यदा नृपतिः प्राह तव सन्तुतभाषणे । अभिज्ञानं किमप्यस्ति सत्यं कथय तन्मम ॥ १६३ ॥

चतुर्द्वारोपविष्टानां केन द्वारेण निर्गमः । स्यादस्माकमिदानीमित्याख्याहि कविवासव ! ॥ १६४ ॥

5 ततोऽसौ पत्रकेऽलेखीदक्षराणि महामतिः । ततः स मुद्रयित्वा च स्वर्गीवित्तस्य चार्पयन् ॥ १६५ ॥

ध्यायन्निति नृपो द्वारचतुष्कस्वेह मध्यतः । एकेन केनचिद् द्वारा गतिर्ज्ञाता भविष्यति ॥ १६६ ॥

ज्ञानिनोऽप्यस्य वचनमत्र सिध्या करिष्यते । ततो गते गृहं मित्रे भुक्त्याह्वानं समागमन् ॥ १६७ ॥

मण्डपोपरिभागे च छिद्रं प्रापातयन्नरैः । तेन छिद्रेण निर्गल राजा स्वखचितो ययौ ॥ १६८ ॥

तन्मध्याह्ने कवीशं तमाकार्यापृच्छदद्भुतम् । पत्रकं कर्षयित्वा स स्वर्गीमध्याददर्शयन् ॥ १६९ ॥

10 तत्र चोपरिभागेन निर्यास्यति नृपो ध्रुवम् । इति तथ्यं वचस्तस्य ज्ञात्वा राजा चमत्कृतः ॥ १७० ॥

अन्येद्युः सेतुबन्धेन प्राहिणोन्नपतिर्नरान् । प्रशस्तिर्विश्रुते यत्र विहिता श्रीहनूमता ॥ १७१ ॥

तत्काव्यानयनार्थं ते मधूच्छिद्यस्य पट्टिकाः । निधायाम्भोलिधौ मत्स्यवसाञ्जितविलोचनाः ॥ १७२ ॥

प्रशस्त्युपरि तां बाढं विन्यस्याथ पुनस्ततः । उत्पाट्यापरतैलाक्तपट्टिकासु च मीलिताः ॥ १७३ ॥

ततोऽप्युद्धृत्य पत्राल्यामक्षराण्यलिखन्नराः ।

15 तानि 'रक्षःकुलानीव खण्डवृत्तान्यतोऽभवन् ॥ १७४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ॥

राज्ञालोक्यन्त तान्यत्राविशदर्थानि किं पुनः । हट्टे शाकफलानीव खण्डितान्यरसान्यभुः ॥ १७५ ॥

पूरयन्ति निजैः प्रह्लाविशेषैस्ते महाधियः । परं राक्षश्चमत्कारकरी कस्यापि नैव वाक् ॥ १७६ ॥

द्विपदी त्रिपदी चैका तन्मध्याददर्पिता ततः । श्रीमतो धनपालस्य बालस्य कविताविधौ ॥ १७७ ॥

तथा हि—

20 (क) 'हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपादैः ।'

तथा—

(ख) 'स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वरसुता वारोङ्गराजस्वसु-

र्युतेनाथ जिता निशा कमलया देवी प्रसाद्याथ च ।

इत्यन्तःपुरचारिचारवनिताविज्ञापनानन्तरं'

25 वचनानन्तरं विद्वान् ते समये अपूरयन् ।

तथा हि—

(क) 'अयि खलु विषमः पुराकृतानां विलसति जन्तुषु कर्मणां विपाकः' ॥ १७८ ॥

तथा—

(ख) 'स्मृत्वा पूर्वसुरं विधाय बहुशो रूपाणि भूपोऽभजत् ॥ १७९ ॥'

30 कीरविद्वान् हसन्नाह जैनोचितमिदं वचः ॥ १८० ॥

एषां मते परीपाकः कर्मणां हि प्रकथ्यते । समस्यापूर्णं हेतुं सौवीरामोदमेदुरम् ॥ १८१ ॥

कवीन्द्रः प्राह कीरस्य रागः स्याद् वदने ध्रुवः । मलिनाङ्गस्य सत्यं तु सूर्यः प्रकटयिष्यति ॥ १८२ ॥

द्वापंचाशत्यले^१ काले 'शुष्येचेन्मम मातृषम्' । अत्रेष्टाक्षराण्येवावश्यमीदृक् प्रतिश्रवे ॥ १८३ ॥
 कौतुकादथ भूपालस्तत्तथैव व्यधापयत् । राजमित्रं^२ ततः काले शुद्धः शुद्धयशोनिधिः ॥ १८४ ॥
 प्रतीत एव राजात्र सत्ये को नाम मत्सरी । अद्यान्येचुरपृच्छत् तं सुधीशं भोजमूपतिः ॥ १८५ ॥
 जैना जलाश्रयद्वारं सुकृतं किं न मन्वते^३ । ततोऽवदत् स तत्रापि सूरतं सूरतव्रतः ॥ १८६ ॥

तथा हि—

5

सत्यं वप्रेषु शीतं शशिकरधवलं वारि पीत्वा यथेच्छं
 विच्छिन्नाशेषतृष्णाः प्रहसितमनसः प्राणिसार्था भवन्ति ।
 शोषं नीते जलौघे दिनकरकिरणैर्यान्यनन्ता विनाशं
 तेनोदासीनभावं भजति यतिजनः कूपवप्रादिकार्ये ॥ १८७ ॥

राजाह सत्यमेवेदं धर्मः सत्यो जिनाश्रयः^४ । व्यवहारस्थितानां तु रुच्यो नैव कथंचन ॥ १८८ ॥ 10
 ततो राजसखा प्राह पित्राहमपि पाठितः । किञ्चिच्छात्वा मयाश्रायि का कथा त्वगुवे जने ॥ १८९ ॥

यतः—

त्याज्या हिंसा नरकपदवी नानृतं भाषणीयं
 स्तेयं हेयं विषयविरतिः सर्वसङ्गान्निवृत्तिः ।
 जैनो धर्मो यदि न रुचितः पापपङ्कावृतेभ्य-
 स्तार्त्तिकं न्यूनो घृतमवमत्तं किं प्रमेह्यति नो चेत्* ॥ १९० ॥

15

§ ५. धनपालस्ततः समक्षेयां वित्तं व्ययेत् सुधीः । आदौ तेषां पुनश्चैवं संसारोत्तारकारणम् ॥ १९१ ॥
 विमृश्येति प्रभोर्नामिसूनोः प्रासादमातनोत् । बिम्बस्यात्र प्रतिष्ठां च श्रीमहेन्द्रममुर्दधौ ॥ १९२ ॥
 सर्वज्ञपुरतस्तत्रोपविश्य स्तुतिमादधे । 'ज य जं तु क ण्ये'त्यादि गाथापंचशता मितम् ॥ १९३ ॥
 एकदा नृपतिः स्मार्त्तकथाविस्तरनिस्तुषः । वयस्यमवदज्जनकथां श्रावय कामपि ॥ १९४ ॥ 20
 द्वादशाथ सहस्राणि ग्रन्थमानेन तां ततः । परिपूर्णं ततो विद्वत्समूहैरवधारिताम् ॥ १९५ ॥
 यथार्था काचदोषस्योद्धारात् तिलकमञ्जरीम् । रसेन कवितारूपचक्षुर्नैर्मल्यदायिनीम् ॥ १९६ ॥
 विद्वज्जनात्यक्पूर्वपूराभां वर्णसम्भृताम् । सुग्रीर्विरचयांचक्रे कथां नवरसप्रथाम् ॥ १९७ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।
 रसा नव परां कोटिं प्रापिताः कविचक्रिणा । कथायां तत्समाप्तौ च तद्व्याने परिवर्तते ॥ १९८ ॥
 स्वयूच्यानामिवासीपां प्रस्तावं ते दधुर्धुवम् । रसानां स ततः पण्णामास्वादमुपदधुः ॥ १९९ ॥ 25
 दुहित्रा च ततः पृष्टं तात ! ग्रन्थः समापि किम् । अहो स्पृद्धां पितृव्याने सुताह्वाने च चित्रकृत् ॥ २०० ॥
 अथासौ गूर्जराधीशं^५ कोविदेशशिरोमणिः । वा दि वे ता ल वि श दं श्रीशान्त्याचार्यमाह्वयत् ॥ २०१ ॥
 अशोधयदिमां चासातुस्तत्रादिप्ररूपणात्^६ । शब्दसाहित्यदोषास्तु सिद्धसारस्वतेषु किम् ॥ २०२ ॥
 § ६. तस्यां व्याख्यायमानायां स्थालं हैममोचयत् । भूपालः पुस्तकस्याधो रससङ्ग्रहेहेतवे ॥ २०३ ॥
 तत्र तद्रूपसीयूषं पूर्वमाहृतवान्^{१०} नृपः । आधिव्याधिसमुच्छेदहेतुमश्वयुतिदिम् ॥ २०४ ॥ 30
 सम्पूर्णायां च तस्यां स प्राह पृच्छामि किञ्चन । तथा त्वामर्थये किञ्चिन्नैव धारयसे^{११} रूपम् ॥ २०५ ॥

1 A स्फाले । 2 A शुद्धे तमः ; N B शुद्धे चेन्मम । 3 A मानसम् । 4 D N राजा मित्रं । 5 N A मन्वते ।
 6 A D जिनाश्रयः । * 'सर्पिर्दुष्टं तत् क्लियता यत् प्रयेही न शृङ्गे ।' इति B आदौ पृष्ठपार्श्वभागे पाठमेदो लिखितो लभ्यते ।
 7 N 'मिमाम् । 8 A गूर्जराधीशः । 9 N 'सूत्राणां । 10 N 'माहृतवान् । 11 N किञ्च तेन धारय मे ।

- पूर्वमेव कथारम्भे शिवः पातित्यमङ्गलम् । चतुःस्थानपरावर्त्तं तथा कुरु च^१ मद्रिरा ॥ २०६ ॥
 धारासञ्ज्ञामयोध्यायां महाकालस्य नाम च । स्थाने शकावतारस्य शङ्करं वृषभस्य च ॥ २०७ ॥
 श्रीमेघवाहनाख्यायां मम नाम कथा ततः । आनन्दसुन्दरा विश्वे जीयादाचन्द्रकालिकम् ॥ २०८ ॥
 सुषीः ग्राह महाराज ! न शुभं प्रत्युताशुभम् । परावर्त्ते कृतेऽमुष्मिन् ससृतं मद्रवः शृणु ॥ २०९ ॥
 5 पयःपात्रे यथा पूर्णं श्रोत्रियस्य करस्थिते । अपावित्र्यं भवेत् तत्र मयस्यैकेन बिन्दुना ॥ २१० ॥
 एवमेपां विनिमये कृते पावित्र्यहानितः । 'कुलं मे ते ध्रुवं राव्यं राष्ट्रं च क्षीयतेतराम् ॥ २११ ॥
 श्रे ये से वाविशेषं ये न जानन्ति द्विजिह्वाताम् । यान्तो हीनकुलाः किं ते न लज्जन्ते मनीषिणाम् ॥ २१२ ॥
 अयं राजा रुषा पूर्णः पुस्तकं तद्भ्यधादसौ । अङ्गारशकटीबद्धौ जाड्यात् पूर्वं पुरस्कृते ॥ २१३ ॥
 ततो रोषाद् बभ्राणासौ गाथामेकां नृपं प्रति । पुनर्नोनेन बक्ष्यामीत्यभिसन्धिः कठोरणीः ॥ २१४ ॥

10

सा चैयम्—

मालविऑसि किमन्नं मग्नसि कञ्चण निवृहं^२ तंसि ।

धणवालं पि न मुंचसि पुच्छामि सर्वचणं कत्तो ॥ २१५ ॥

15

- अथ वेदम निजं गत्वा दौर्मनस्येन पूरितः । अवाङ्मुखः स सुष्वाप तदाऽनासृततत्पके ॥ २१६ ॥
 न ज्ञानं देवपूजा न मुक्तेर्वातापि न स्मृता । वचनं नैव निद्रापि पण्डितस्य तदाऽभवत् ॥ २१७ ॥
 15 मूर्त्त्येव सरस्वत्या नवहायनबालया । दुहित्रा मन्द्यहेतुं स पृष्ठस्थं यथाह^३ तत् ॥ २१८ ॥
 उत्तिष्ठ तात ! चेद्राज्ञा पुस्तकं पावके हुतम् । अक्षयं हृदयं मेऽस्ति सकलां ते भुवे कथाम् ॥ २१९ ॥
 ज्ञानं देवार्चनं मुक्तिं कुरु शीघ्रं यथा तव । कथापाठं^४ ददे हृष्टस्ततः सर्वं चकार सः ॥ २२० ॥
 कथा च सकला तेन शुश्रुवेऽत्र^५ सुतामुखात् । कदाचिन्न श्रुतं यावत् तावत्प्रायाः समाययौ ॥ २२१ ॥
 सहस्रत्रितयं तस्याः कथाया अश्रुटत् तदा । अन्यत् सम्बन्धसम्बद्धं सर्वं न्यस्तं च पुस्तके ॥ २२२ ॥
 20 अथापमानपूर्णोऽयमुच्चाल ततः पुरः । मानाद्विनाकुताः सन्तः सन्तिष्ठन्ते न कर्हिचित् ॥ २२३ ॥
 पञ्चिमां दिशमाश्रित्य परिस्पन्दं विनाचलत् । प्राप सत्यपुरं^६ नाम पुरं पौरजनोत्तरम् ॥ २२४ ॥
 तत्र श्रीमन्महावीरचैत्ये नित्ये पदे इव । दृष्टे स परमानन्दमाससाद् विदांबरः ॥ २२५ ॥
 नमस्कृत्य स्तुतिं तत्र विरोधामाससंस्कृताम् । चकार प्राकृतां^७ देव निम्मले^८त्यादि साऽस्ति च ॥ २२६ ॥
 दिनैः कतिपयैर्भोजनभूजानिस्मजृह्वत् । नास्तीति ज्ञातवृत्तान्तः किञ्चित्खेदबशोऽभवत् ॥ २२७ ॥
 25 आह चेबिन्त्यते चित्ते कद्रदोऽस्मासु यात्वसौ । परस्तत्सदृशो नान्यस्तध्यवाग् भारतीयः ॥ २२८ ॥
 ईहकपुरुषसंसर्गे मन्दभाग्या वयं ननु । 'देशन्तस्य कथं हंसवासपुण्यं विजृम्भते ॥ २२९ ॥
 इत्यस्य लिखमानस्य चकोरस्य कुहूषिव । प्रायाद् धर्माभिधः^९ कौलो विद्वांसद्वृत्तमुच्यते ॥ २३० ॥

तद्यथा—

१७. आधारोऽनन्तगोत्राणां पुरुषोत्तमसंश्रयः । आकरोऽनेकरत्नानां लाटदेशोऽस्ति वार्द्धिवत् ॥ २३१ ॥
 30 यत्र मेकलकन्योर्मिनिचयो दर्शनाज्जनम् । पवित्रयेत् तदस्ति श्रीभृगुकुच्छाख्यया पुरम् ॥ २३२ ॥
 तत्रास्ति वेदवेदाङ्गपारगो वाडवाग्णीः । सूरदेव इति ख्यातो वेधा इव शरीरवान् ॥ २३३ ॥
 सतीशिरोमणिलस्य कान्ता कान्तनयस्थितिः । सावित्रीत्याख्यया ख्यातिपात्रं दानेश्वरेषु या ॥ २३४ ॥
 तयोर्भवाभूतां च पित्राज्ञानिलयौ सुतौ । धर्मः शर्मश्च दुहिता गोमतीत्यभिधा तथा ॥ २३५ ॥

धर्मः स्वनामतो वामः शठत्वादनयस्थितिः । पितुः सन्तापकृज्जहो सूर्यस्येव शनैश्चरः ॥ २३६ ॥
 स पित्रोक्तो धनं वत्स ! जीविकायै समर्जय । मुधा न लभ्यते धान्यं यत्ते जठरपूरकम् ॥ २३७ ॥
 निष्कलत्वात् ततो नीचसंसर्गात् पाठवैरतः । सर्वोपायपरिभ्रष्टोऽभूदिक्षुक्षेत्रक्षकः ॥ २३८ ॥
 तत्र श्रीक्षेत्रपालोऽस्ति न्यप्रोधाधः सदैवतः । तदर्थातिरतो धर्मः सदासीद् भक्तिबन्धुरः ॥ २३९ ॥
 स च स्वस्वामिनो गेहे गतः कचन पर्वणि । मुंढवात्रेति तदुक्तः सन् प्रोवाच प्रकटाक्षरम् ॥ २४० ॥ 5
 न वल्मे क्षेत्रपालाश्चां विनाऽहं प्रलयेऽपि हि । क्षेत्रं ययौ ततोऽभ्यर्च्य तमूर्ध्नां यावदास्थितः ॥ २४१ ॥
 तावदैक्षिष्ट नम्रां स योगिनीं तद्भूतेर्वैहिः । क्षेत्रपालप्रसादेन शक्तिं मूर्तिमतीमिव ॥ २४२ ॥
 तया चेक्षुलतामेकां प्रार्थितेनातिभक्तिना । तद्युग्मं रससर्वस्वपूर्णं तस्याः समर्प्यत ॥ २४३ ॥
 तदास्वादप्रमोदेन सप्रसादाऽथ साऽवदत् । किं त्वं घृणायसे वत्स न वा सोऽप्यवदत् ततः ॥ २४४ ॥
 न घृणाय मेहमाये सा ततः पुनराह च । व्यादेहि वचनं तेन तच्छके सादरं वचः ॥ २४५ ॥ 10
 सा च तद्रसगण्डपं सुधावत्तन्मुखेऽक्षिपत् । हस्तं तन्मस्तके प्रादादायातस्य वृतेर्वैहिः ॥ २४६ ॥
 तिरोधत्त क्षणेनैव सा देवी च गिरां ततः । विमुच्य स च तत्सर्वं तस्मात्प्रिरगमद् द्रुतम् ॥ २४७ ॥
 शनैर्गच्छन् पुरः प्राप पूर्वगंगातटं ततः । अव्यवित्तमवादीष्ट कान्यं सारस्वतोदयात् ॥ २४८ ॥

तथा हि—

एते मेकलकन्यकाप्रणयिनः पातालमूलसृष्टशः 15

संत्रासं जनयन्ति विन्ध्यभिदुरा वारां प्रवाहाः पुरः ।

हेलोद्वर्त्तितनर्तितप्रतिहतव्यावर्त्तितप्रेरित-

त्यक्तस्त्रीकृतनिहुतप्रकटितप्रोद्धूततीरद्रुमाः ॥ २४९ ॥

तत उत्तीर्य नावासौ नगरान्तः समागमत् । निजावासं जनन्या च स्नेहादस्पर्शं हस्तयोः ॥ २५० ॥

अद्योत्सूरे कथं प्रागा इति पित्रोदितस्तथा । लसता सोऽनुजेनापि शिरसा हृदि पस्पृशे ॥ २५१ ॥ 20

जामिगद्गदशब्दाश्च आतर्भातः पुनःपुनः । सर्वानप्यवमन्यासौ रूक्षाक्षरमथावदत् ॥ २५२ ॥

मातर्मा सृष्टश मा सृष्टश त्वमपि मे मा तात तृप्तिं कृथाः

आतः किं भजसे वृथा भगिनि किं निःकारणं रोदिषि ।

निःशङ्कं मदिरां पिबन्ति नृपलं खादन्ति ये निर्दया-

श्चण्डालीमपि यान्ति निर्घृणतया ते हन्त कौला वयम् ॥ २५३ ॥ 25

इत्युक्त्वा निर्ययौ गेहात् त्यक्त्वा स्वस्नेहमञ्जसा । अव्यवित्तदेशसारां स धारां प्राप पुरीं ततः ॥ २५४ ॥

स राजमन्दिरद्वारि पत्रालम्बं प्रदत्तवान् । कान्यान्यमूनि चालेखीन् तत्र मानाद्रिमूर्द्धगः ॥ २५५ ॥

तद्यथा—

शम्भुगौडमहामहीपकटके धारानगर्यां द्विजो

विष्णुर्भट्टिअमंडले पशुपतिः श्रीकन्यकुब्जे जितः ।

ये चान्येऽपि जडीकृताः कतिपये जल्पानिले वादिनः

सोऽयं द्वारि समागतः क्षितिपते ! धर्मः स्वयं तिष्ठति ॥ २५६ ॥ 30

यः कोऽपि पण्डितमन्यः पृथिव्यां दर्शनेष्वपि । तर्क-लक्षण-साहिल्योपनिपत्य वदत्वसौ ॥ २५७ ॥
अथ श्रीमोज्ज्वलपुरः संगल पर्वदम् । तृणाय मन्यमानोऽसौ साहंकारां गिरं जगौ ॥ २५८ ॥

गलत्वदानिं चिरकालसञ्चितो' मनीषिणामप्रतिमल्लतामदः ।

उपस्थिता सेयमपूर्वरूपिणी तपोधनाकारधरा सरस्वती ॥ २५९ ॥

5

क्षितिप तव समक्षं बाहुरूर्ध्वीकृतो मे
वदतु वदतु वादी विद्यते यस्य शक्तिः ।

मपि वदति वितण्डावादजल्पप्रवीणे
जलधिबलयमग्रे नास्ति कश्चिद् विपश्चित् ॥ २६० ॥

10

हेमाद्रेर्बलवत्प्रमाणपटुता तार्क्ष्यस्य पक्षो दृढः

शैलानां प्रतिवादिता दिविषदां पात्रावलम्बग्रहः ।

देशस्यैव सरस्वतीबिलसितं किंवा बहु ब्रूमहे

धर्मे सञ्चरति क्षितौ कविवुधख्यातिर्ग्रहाणां यदि ॥ २६१ ॥

बृहस्पतिस्तिष्ठतु मन्दबुद्धिः पुरंदरः किं कुरुते वराकः ।

मपि स्थिते वादिनि वादिसिंहे नैवाक्षरं वेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ २६२ ॥

15

आचार्योऽहं कविरहमहं वादिराद् पण्डितोऽहं

दैवज्ञोऽहं भिषगहमहं माञ्जिकस्ताञ्जिकोऽहम् ।

राजन्नस्यां जलधिपरिखामेखलायामिलाया-

माज्ञासिद्धः किमिह बहुना सिद्धसारस्वतोऽहम् ॥ २६३ ॥

20

इत्यादम्बरकाव्यानि तस्य श्रुत्वा महाधियः । अवाङ्मशोऽभवन् सर्वे भूपालो व्यसृशन् ततः ॥ २६४ ॥

पुंसा तेन विना पर्षच्छून्येव प्रतिभासते । स कथं पुनरागन्ता य एवमपमानितः ॥ २६५ ॥

पुनः प्राप्यः कथंचित् स्यात् तदा प्रतिविधास्यते । एवं विचिन्त्य सर्वत्राप्रेषीद् विश्वास्यपूरुषान् ॥ २६६ ॥

शोधितः सर्वदेशेषु तेषामेके तमाप्नुवन् । मरुमण्डलमध्यस्थे पुरे सत्यपुराभिषे ॥ २६७ ॥

तैश्च नैनयिकीभिः स वाणीभिस्तत्र सान्त्वितः । औदासीन्ये स्थितः प्राह नायास्ये तीर्थसेव्यहम् ॥ २६८ ॥

तैर्विज्ञप्ते यथावृत्ते भूपः पुनरचीकथन् । ततो(?)वो)दासीनताभासं वचोऽसावखरप्रियम् ॥ २६९ ॥

25

श्रीमुञ्जस्य महीभर्तुः प्रतिपन्नसुतो भवान् । ज्येष्ठोऽहं तु कनिष्ठोऽस्मि तत्किं गण्यं लघोर्वचः ॥ २७० ॥

पुरा ज्ञायान्महाराजस्वामुत्सङ्गोपवेशितम् । प्राहेति विरुद् तेऽस्तु श्री कूर्चाल सरस्वती ॥ २७१ ॥

लक्षा' वयं त्वया' वृद्धा राज्यमाप्राप्त्य भाग्यतः । जये पराजये वाप्यवन्निदेशः 'स्थलं तव ॥ २७२ ॥

ततो मत्प्रियहेतोस्त्वमा गच्छागच्छ माऽथवा । जित्वा धारां त्वयं कौलः परदेशी प्रयास्यति ॥ २७३ ॥

तत्ते रूपं विरूपं वा जानासि स्वयमेव तत् । अतःपरं प्रवक्तुं न सांप्रतं नहि बुद्ध्यते ॥ २७४ ॥

30

प्राकृतोऽपि स्वयं ज्ञातं कुरुते नेतरत् पुनः । किं पुनस्त्वं महाविद्वोस्तद्' वाथाकृतिं कुरु ॥ २७५ ॥

धनपाल इति श्रुत्वा स्वभूमेः पक्षपाततः । तरसाऽगात् ततो ज्ञात्वा राजाभिमुखमामगम् ॥ २७६ ॥

दृष्टे च पादचारेण भूपः संगम्य धीनिधिम् । दृष्टमाश्लिष्य चावादीत् क्षमस्वाविनयं मम ॥ २७७ ॥

धनपालस्ततः साधुरवादीद् ब्राह्मणोऽप्यहम् । निःस्पृहो जैनलिङ्गश्चावश्यं तद्व्रतसस्पृहः ॥ २७८ ॥
 मयि मोहो महाराज विलम्बयति मामिह । भवेन्मानापमानोऽपि^१ नमुदासीनचेतसि ॥ २७९ ॥
 अथ राजाह मे वेदो नापुरप्यस्यसौ तव । त्वयि जीवति भोजस्य सभा यत् परिभूयते ॥ २८० ॥
 पराभवस्त्वैवायमिति श्रुत्वा कृतिप्रभुः । प्राह मा खिद्यतां भिक्षुरकुशेऽज्ञेय्यते प्रगे ॥ २८१ ॥
 श्रुत्वेति हृदये तुष्टो ययौ श्रीभोजभूपतिः । विद्वानपि निजं वेश्म^२ चिरलक्तं पुनर्ययौ ॥ २८२ ॥ 5
 संमार्जनातिगे गेहे शशकालुकृतैर्विलैः । दृश्यनिःसंख्यवल्मीकदुर्गमे प्राविशत् ततः ॥ २८३ ॥
 राजा सौधे गतः प्रातः पृष्टो भूपेन वेश्मनः । शुद्धिं विद्वत्प्रभुः प्राह श्रूयतां सुव्रतं वचः ॥ २८४ ॥

तथैवम्—

पृथुकार्तस्वरपात्रं भूपितनिःशेषपरिजनं देव ! ।

विलसत्करेणुगहनं संप्रति सममावयोः सदनम् ॥ २८५ ॥

10

राज्ञा धर्मस्तदाहृत आस्थाने स्वःसभोपमे । श्रूयतां धनपालोऽयमावयौ वादिदर्पहत् ॥ २८६ ॥
 धर्मोऽथ छित्तपं विभं पूर्वं परिचितं तदा । दृष्ट्वा काव्यमदोऽवादीत् तदावर्जनगर्भितम् ॥ २८७ ॥

श्रीछित्तपे कर्ममराजशिष्ये सभ्ये सभाभर्तारि भोजराजे ।

सारस्वते श्रोतसि मे ह्रवन्तां पलालकल्पा धनपालवाचः ॥ २८८ ॥

धनपेति नृपस्यामंत्रणे मे मम तद्विरः । आलवाचः ह्रवन्तां हि सिद्धसारस्वते हरे^३ ॥ २८९ ॥ 15
 इति भूपालमित्रेण शब्दखण्डनयाऽनया^४ । अस्मैव प्रतिपक्षार्थोऽश्वरैस्तैरेव जल्पितः ॥ २९० ॥
 समस्थामप्यामास सिद्धसारस्वतः कविः । धर्मस्तां च पुनरेऽसौ वारानष्टोत्तरं शतम् ॥ २९१ ॥
 तासामेकाऽपि निर्दोषा न विद्वच्चित्तहारिणी । पुनरे चान्त्यवेलायामिथं तेन मनीषिणा ॥ २९२ ॥

‘हयं व्योमाम्भोधेस्तदभिव जवात् प्राप्य तपनं

निशानौर्विभ्रिष्टा घनघटितकाष्ठा बिघटते’ ॥—इति समस्या ।

20

‘वणिकूचका’क्रन्दत्विषि शकुनिकोलाहलगणे

निराधारास्तारास्तदनु च निमज्जन्ति मणयः’ ॥ २९३ ॥

अतिश्रुतिकटुत्वेन चन्द्रास्तवर्णनेन च । न्यूनोक्तिदूषणाच्चापि ‘सभ्यैर्नैपापि मानिता ॥ २९४ ॥

ततो वर्जं समस्यायाः पतित्विति च सोऽवदत् । विलक्षो जयभद्रासः स मिथ्याडम्बरी कविः ॥ २९५ ॥

ततः श्रीधनपालेनापूरि विद्वन्मनोहरा । अनायासात् समस्येयं यतोऽस्यैतत् कियत् किल ॥ २९६ ॥ 25

‘असावप्यामूलवृद्धितकरसन्तानतनिकः

प्रयात्यस्तं ‘स्वस्तसितपट इव श्वेतकिरणः’ ॥ २९७ ॥

भग्नो मग्नः पराभूतिवारिधौ बोधतस्ततः^५ । तरण्डाद्धर्म उद्ग्रे कवीन्द्रेणेति गाथया ॥ २९८ ॥

आसंसारं कइपुंगवेहिं पइदियह गहियसारोवि ।

अज्जवि अभिन्नमुद्दो व्व जयइ बायापरिप्फंदो ॥ २९९ ॥

30

ततः श्रीभोजराजोऽपि कृतीशानुमतस्तदा । यच्छन् धर्मस्य वित्तस्य लक्षं तेनेत्यवार्त^६ ॥ ३०० ॥

1 N हि । 2 वेधं त्यक्त्वा । 3 A हरे; B मरे । 4 N तथा । 5 N वणिक्वक्त्राकरं । 6 N साम्यैर्नैपा । 7 D सस्तः ।
 8 N बोधितं । 9 N भाषत ।

तद्यथा—

ब्रह्माण्डोदरकोटरं कियदिदं तत्रापि मृद्गोलकं
पृथ्वीमण्डलसञ्ज्ञकं कुपतयस्तत्राप्यमी कोटिशः ।

तत्रैके गुरुगर्वगङ्गदगिरो विश्राणयन्त्यर्थिनां

5

हा हा हन्त वयं तु वज्रकठिनास्तानेव याचेमहि ॥ ३०१ ॥

न प्रहीष्ये ततो विस्रमसारकमशाश्वतम् । अभिमाने हृते जीवे पुरुषः शबसन्निभः ॥ ३०२ ॥

स 'आह कविरेकोऽसि' धनपाल^३ धियांनिधे^४ ! । इति प्रतीतं मञ्चिते बुधो नास्ति तु निश्चितम् ॥ ३०३ ॥

सविस्मयं ततः प्राह सिद्धसारस्वतः कविः । नास्तीति नोच्यते विद्वन् ! रत्नगर्भा वसुन्धरा ॥ ३०४ ॥

अणहिल्लपुरे श्रीमान् शान्तिसूरिः कृतिप्रभुः । जैनः ख्यातस्त्रिभुवने बुधस्तमबलोकय ॥ ३०५ ॥

10

क्लेशाद् विसर्जितो राज्ञा 'कवीशेनाप्यसौ ततः । विजये तस्य भग्नाशो व्यग्रशम्मानसान्तरा ॥ ३०६ ॥

अथ पूर्वं न केनापि स्खलितं वचनं मम । ईदृग्मम वचो हन्ता साक्षाद् भाषी नतु द्विजः ॥ ३०७ ॥

प्रयाणं सुन्दरं तस्माद् बुधालोकमिषादतः । ध्यात्वेति गूर्जरं^{११} देशं प्रति स्थानमावतनोत् ॥ ३०८ ॥

प्रातः संसदि भूपालस्तमाहूत विशारदम् । नास्तीति च परिज्ञाते धनपालः कविर्जगौ ॥ ३०९ ॥

'धर्मो जयति नाधर्मम्' इत्यलीक्रीकृतं वचः । इदं तु सत्यतां नीतं 'धर्मस्य त्वरिता गतिः' ३१० ॥

15

राजा प्राह यथा जीवं विनाङ्गेऽवयवान्विते । सत्यपि स्यान्न सामर्थ्यमुत्तरेऽपि परागतौ ॥ ३११ ॥

तद्वदेकं विना मित्रं धनपालं कृतिप्रभुम् । मूकेव^{१०} धर्मसंवादे सभा शोभा^{१२} विनाकृता ॥ ३१२ ॥

तस्मात्स एव मत्पार्थ शृङ्गायतु सर्वदा । श्रुत्वेति धनपालोऽपि तुष्टः सन्मानतः प्रभोः ॥ ३१३ ॥

यथा स पत्तनं प्राप्तो जितः श्रीशान्तिसूरिभिः । बुध्वाऽऽस्ते मानितास्तेन तज्ज्ञेयं तच्चरित्रतः ॥ ३१४ ॥

३८. इतश्च शोभनो विद्वान् सर्वग्रन्थमहोदधिः । यमकान्विततीर्थेऽस्तुतीश्वरं केऽतिभक्तितः ॥ ३१५ ॥

20

तदेकध्यानतः आश्रमहे त्रिभिर्भिक्षया ययौ । प्रष्टुः श्राविकया किं त्वं त्रिरागा^{१३} हेतुरत्र कः ॥ ३१६ ॥

स प्राह चित्तव्याक्षेपात्र जाने स्वगतागते । श्राविकाऽऽस्यान् परिज्ञाते गुरुभिः प्रष्टु एव तन् ॥ ३१७ ॥

स प्राह न स्तुतिध्यानाजानेऽपदयदथो^{१४} गुरुः । तत्काव्यान्यति^{१५} हर्षेण प्राशंसत्तं चमत्कृतः ॥ ३१८ ॥

तदीयदृष्टिसङ्केने तत्क्षणं शोभनो ज्वरात् । आससाद् परं लोकं सङ्गस्याभागतः कृती ॥ ३१९ ॥

तासां जिनस्तुतीनां च सिद्धसारस्वतः कविः । टीकां चकार सौदर्येणैवं चित्ते बहन् दृढम् ॥ ३२० ॥

25

आयुरन्तं परिज्ञाय कोविदेशोऽन्यदा नृपम् । आयुच्छत परं लोकं साधितुं गुरुसंनिधौ ॥ ३२१ ॥

श्रीमन्महेन्द्रसूरीनां पादाम्भोजपुरस्सरम् । तनुं समलिखद् गेहिधर्म एव स्थितः सदा ॥ ३२२ ॥

उभेण तपसा शुद्धदेहः क्षिप्तान्तरद्विषन् । सम्यक्त्वं निरतीचारं पालयन्नालये गुरोः ॥ ३२३ ॥

तिष्ठन्नित्यौप्यमानः स^{१६} स्वविरैः श्रुतपारगैः । अन्ते देहं परित्यज्य श्रीसौधर्ममशिश्रय^{१७} ॥ ३२४ ॥—युग्मम् ।

गुरवोऽपि तदा तस्य दृष्टा छेकत्वमद्भुतम् । लोकद्वयेऽपि सन्यासपूर्वं तेऽपि दिवं ययौ ॥ ३२५ ॥

ॐ

1 A स चाह^१ । 2 N 'रेकोऽपि' । 3 N धनपालः । 4 N धियांनिधिः । 5 N बारीशे^२ । 6 N परागतैः । 7 N मूके च ।
8 N शोभाविना । 9 N कृति च^३ । 10 N किं तु विरगो^४ । 11 N 'बहो' । 12 N 'न्यय दयं' । 13 N 'मानस्य स्थ' ।
14 A D 'तिश्रियत्' ।

श्रीमन्महेन्द्रगुरुदीक्षितशोभनस्य
 प्रज्ञाधनस्य धनपालकवेक्ष्य वृत्तम् ।
 श्रीजैनधर्मदृढवासनया लभन्तां
 भव्यास्तमस्ततिहरं ननु बोधिरत्नम् ॥ ३२६ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपद्मसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ वृत्तं महेन्द्रप्रभोः
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो मुनीन्दुप्रभः ॥ ३२७ ॥
 श्रीदेवानन्दसूरिर्विशतु मुवमसौ लक्षणायेन हैमा-
 दुद्धृत्य प्राज्ञहेतोर्विहितमभिनवं सिद्धसारखतारुण्यम् ।
 शान्दं शास्त्रं यदीयान्वयिकनकगिरिस्थानकल्पद्रुमश्च
 श्रीमान् प्रद्युम्नसूरिर्विशदयति गिरं नः पदार्थप्रदाता ॥ ३२८ ॥

5

10

॥ इति श्रीमहेन्द्रप्रभसूरिप्रबन्धः ॥

॥ प्र० ३६१, अ० ६६ । उभयं ४००८, अ० ५ ॥

१८. श्रीसूराचार्यचरितम् ।

- सूराचार्यः श्रिये श्रीमान् सुमनःसङ्गपूजितः । यत्प्रज्ञया सुराचार्यो मात्राधिकतया जितः ॥ १ ॥
 सूराचार्यप्रभोरत्र ब्रूमः किं गुणगौरवम् । येन श्रीभोजराजस्य सभा प्रतिभया जिता ॥ २ ॥
 चरित्रं चित्रवत्तस्य' सुधीर्द्विद्विप्तिपु स्थितम् । ज्ञात्वा वर्णोज्ज्वलं व्याख्यायते स्थैर्याय चेतसः ॥ ३ ॥
- 5 § १. अणहिल्लपुरं नाम गूर्जरावनिमण्डनम्^१ । अस्ति प्रशस्तिवत् पूर्वभूपालनयपद्धतेः ॥ ४ ॥
 प्रतापाक्रान्तराजन्वचक्र^२श्चक्रेश्वरोपमः । श्रीभीमभूपतिस्तत्राभवद् दुःशासनार्दनः ॥ ५ ॥
 शास्त्रशिक्षागुरुर्द्रोणाचार्यः सत्याक्षतत्रतः । अस्ति क्षात्रकुलोत्पन्नो नरेन्द्रस्यास्य मातुलः ॥ ६ ॥
 तस्य संग्रामसिंहाख्यभ्रातुः पुत्रो महामतिः^३ । महीपाल इति ख्यातः प्रज्ञाविजितवाक्पतिः ॥ ७ ॥
 तत्तातेऽस्संगते दैवाद् बाल्य एव प्रभोः पुरः । तन्माता भ्रातृपुत्रं स्वं प्रशापीति प्रभुं जगौ ॥ ८ ॥
- 10 निमित्तातिशयाज्ज्ञात्वा तं शासनविभूषकम् । आदराजगृहुभ्रातृजायां सन्तोष्यवाग्भरेः ॥ ९ ॥
 शब्दशास्त्रप्रमाणानि साहिलागमसंहिताः । अमिलन् स्वयमेवास्त्र साक्षिमात्रे गुरो स्थिते ॥ १० ॥
 ज्ञेहादेव गुरोः पार्श्वममुखन् जगृहे व्रतम् । स्वपटे स्थापयेन्मधु ताटशा नोचितातिगाः ॥ ११ ॥
 वार्त्तामार्गिकशास्त्राभोरुहभासुर^४ भानुमान् । जनाज्ञानतमदलेदी सूराचार्यः स विधुतः ॥ १२ ॥
- § २. अथ श्रीभोजराजस्य वाग्देवीकुलसद्गनः । कलासिन्धुमहासिन्धोर्विद्वल्लीलामहौकसः ॥ १३ ॥
- 15 प्रधाना आजग्मिवांसः^५ श्रीभीमनृपपदम् । गाधामेकामजल्पश्च निजनाथगुणाद्भुताम्^६ ॥ १४ ॥—युग्मम् ।

तथा हि—

हेलानिदलियगहंदकुंभपयडियपयावपसरस्स ।

सीहस्स मएण समं न विग्गहो नेय संघाणं ॥ १५ ॥

- हेलया तद्वज्राय तेषां सन्मानमादधे । आवास-भुक्तिवृत्त्यायैर्भूषस्थानं च ते ययुः ॥ १६ ॥
- 20 गतेषु तेषु भूपालः स्वप्रधानानिहादिसन् । शोध्यः प्रत्युत्तरार्थं विपश्चिन् कश्चिदद्भुतः ॥ १७ ॥
 स्वस्वमत्यनुमानेन प्रत्यार्थाः कविभिः कृताः । न चमत्कारिणी राज्ञस्तत्सामेकाऽपि चाभवन् ॥ १८ ॥
 सर्वदर्शनिशालाम् चतुष्के चत्वरि त्रिके । हर्म्यचैत्येषु गच्छन्ति ते तत्^७ प्रेक्षाकुतूहलात् ॥ १९ ॥
 श्रीमद्गोविन्दसूरीणां चैत्ये ते चान्यदा ययुः । तदा पर्वणि कुत्रापि तत्रासीत् प्रेक्षणक्षणः ॥ २० ॥
 अङ्गहारप्रकारेश्च त्रिपताकादिहस्तकेः । तत्र नर्तति लास्येन ताण्डवेन च नर्तकी ॥ २१ ॥
- 25 आतोद्यतालसंवादसपञ्च^८विपमासनैः । श्रान्ता श्रद्धणोपलसम्भं स्पर्शे श्रद्धणवन्मृदुम् ॥ २२ ॥
 आशिश्चेप नदी खेदहृतये पवनार्थिनी । तत्काटिन्यप्रकर्षस्य द्रावणायेव निर्भरम् ॥ २३ ॥—युग्मम् ।
 व्यजिज्ञपन् विशिष्टाश्च श्रीगोविन्दाय सूरये । इमामीदृगवस्थानां वर्णयत्वं^९ प्रभो ! स्फुटम् ॥ २४ ॥
 सूराचार्यं च तत्रस्थं तदुत्कीर्तनहेतवे । तं तदा दिदिशुः पूज्यास्तक्षणाबाध सोऽजवीन् ॥ २५ ॥

तद्यथा—

- 30 यत् कङ्कणाभरणकोमलबाहुवल्लिसङ्गात् कुरङ्गकहर्शोर्नवयौवनायाः ।
 न खिद्यसि प्रचलसि प्रविकम्पसे त्वं तत् सत्यमेव ह्यपदा ननु निर्मितोऽसि ॥ २६ ॥

1 N चित्रकृतस्य । 2 N D मण्डलम् । 3 N चक्रं । 4 N महीपतिः । 5 N B °वहाभासनमादु° । 6 A D आज-
 गसांस । * 'धराजानिजनाद्भुताम्' इति A D । 7 N ततः । 8 N °सम्पन्न° । 9 A वर्णयत्वं ।

पत्कालं ते नृपायेदं गत्वा हृष्टा न्यजिह्वपन् । गोविन्दाचार्यपाथेऽस्ति कविः प्रत्युत्तरक्षमः ॥ २७ ॥
 भूपालः प्राह सौहार्दभूमिः स्मरितो हि नः । समानयत सन्मान्य 'सत्कविं तं गुरुं ततः ॥ २८ ॥
 आदेशानन्तरं ते श्रीगोविन्दस्वाश्रयं ययुः । आजूह्वंश्च तं' सोऽपि भूपसंसदमाययौ ॥ २९ ॥
 सूरार्चार्यं च पाथेऽस्य दृष्ट्वा भूपः प्रमोदभूः । मन्मातुलस्य पुत्रोऽसौ सम्भाव्यं सर्वमत्र तत् ॥ ३० ॥
 आशीर्वाद्योपविष्टश्च स्मरिभूपार्ह आसने । श्रीभोजप्रहितां गाथां विद्वद्भिः श्रावितस्ततः ॥ ३१ ॥ 5
 तदनन्तरमेवाथ सूरार्चार्य उवाच च । कोऽवकाशो बिलम्बस्य तादृक्पुण्योदये सति ॥ ३२ ॥

तथा हि—

अंधयस्युपाणकालो भीमो पुह्वीह निम्मिओ विहिणा ।

जेण सयं पि न गणियं का गणणा तुज्झ इक्कस्स ॥ ३३ ॥

इत्यार्यां 'भीमभूपालः श्रुत्वा रोमाञ्चकञ्चुकी । धाराधिपप्रधानानां हुतं प्राजीहयत् करे ॥ ३४ ॥ 10
 श्रीभोजस्तां प्रवाच्याथ' विममशेति चेतसि । ईदृक्कविमवो देशः स कथं परिभूयते ॥ ३५ ॥
 सूरिः श्रीभीमराजेन सम्मान्येति व्यसृज्यत । किं कुर्यात् त्वयि पार्वत्ये श्रीभोजो विदुषां निधिः ॥ ३६ ॥
 § ३. अन्यदा गुरुभिः शिष्याभ्यापनेऽसौ न्ययोज्यत । कारयन्ति गुणा एव प्रतिष्ठां पुरुषाकृतेः ॥ ३७ ॥
 कुशाप्रीयमतिः शास्त्ररहस्यानि पटुप्रभः । तथा विज्ञाति जानन्न्येकशः श्रुत्वापि ते यथा ॥ ३८ ॥
 तारुण्यवयसा प्रज्ञापाटवेनाधिकेन च । किञ्चिद्गुप्तः स्वशिष्याणां कृत्यत्यनवगच्छताम् ॥ ३९ ॥ 15
 ततस्तान् शिक्षयन्नेकां रजोहरणदण्डिकाम् । नित्यं भनक्ति कोपोऽरिस्तादृशानपि गच्छयेत् ॥ ४० ॥
 एकदा त्वबलेपोऽपि खजातीयसहायताम् । कर्तुमत्राययौ स्त्रीयानुपदीनो न को भवेत् ॥ ४१ ॥
 वैयाघ्रचकरं स्त्रीयं 'स्त्रिभक्तभिल्यभङ्गतः । आदिशदण्डिका लौहा कार्याऽस्माकं रजोहृतौ ॥ ४२ ॥
 छात्रा वित्रासमापन्नाः स्त्रिभक्तभिल्यभङ्गतः । उपाध्यायान् कथंचित् ते वासरं निरयापयन् ॥ ४३ ॥
 आवश्यकविधेः शास्त्रगुणनाञ्चानु ते ततः । अर्द्धरात्रिकालस्यावसरेऽपि विनिद्रकाः ॥ ४४ ॥ 20
 ज्येष्ठप्रभुक्रमम्भोजसेवाहेवाकिनस्ततः । नत्वा न्यजिह्वपन् विश्रमयन्तक्षरणद्वयम् ॥ ४५ ॥
 शरण्यां शरणायाता अश्रान्तस्त्रवदश्रवः । शिरोभेदश्रुतेर्भीता उपाध्यायस्य चेष्टितम् ॥ ४६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 श्रुत्वा प्रभुभिराविष्टं वत्साः स्वच्छाशया ननु^१ । एष बोऽह्माय पाठाय त्वरते ननु वैरतः ॥ ४७ ॥
 यद्यभ्यस्यदण्डस्य सोऽर्थी तद्वि विरुध्यते । शिक्षिष्यते तथायं वो नाचरेद् विद्वद् यथा ॥ ४८ ॥
 इत्थमाश्रयितास्ते च स्वस्थानेष्वसूषुपन् । सूरार्चार्योऽपि तत्रागाच्छ्रूयहेतवे प्रभोः ॥ ४९ ॥ 25
 ददे कृतककोपान् तैर्वन्दने नातुबन्धना । अप्रसादे ततो हेतुं परच्छाह प्रभुः पुनः ॥ ५० ॥
 लोहदण्डो यमस्यैवायुधं नहि चरित्रिणाम् । घटते हिंस्रवस्तु स्यात् तथैव तु परिग्रहे ॥ ५१ ॥
 आयोऽपि कोऽप्युपाध्यायः पाठको न शिशुव्रजे । अहो ते स्फुरिता प्रज्ञा पुंसां हृदयेभेदिनी ॥ ५२ ॥
 श्रुत्वेति व्यसृष्टाच्छात्रवर्गादयमुपद्रवः । उत्तस्ये च प्रभोरग्रेऽवादीत् सविनयं वचः ॥ ५३ ॥
 पूज्यहस्तसरोजं न^{१०} मौलिं किं व्यलसन्मम । एवं निर्विशताशङ्का^{११} मयि यूयं विधत्^{१२} किम् ॥ ५४ ॥ 30
 काष्ठदण्डिकया देहे प्रहरो दीयते यथा । न तथा लोहदण्डेन ज्ञापनैव विधीयते ॥ ५५ ॥
 मद्रुणा यद्यमीषां स्युरिति चिन्ता ममामवत् । घृतपूर्णाक्षपलकैर्न स्युः सत्यमिदं वचः ॥ ५६ ॥

1 N सन्मान्यं सकविं गुरुं । 2 आजूह्वंस्ततः । 3 N 'विहस्य । 4 इत्यर्थः । 5 N प्रवाच्या । 6 N गुणा वत्र प्रतिष्ठा ।
 7 N 'परीनोतको । 8 N D 'सिद्धयित' । 9 N स्वच्छाशयास्य तु । 10 N 'घटते' । 11 'शंका । 12 व्यधत् ।

१४. अथ ज्येष्ठप्रसुः प्राह सर्वेषां गुणसंहतिः । कोट्यशेनापि नास्त्यत्र को मदस्तद्गुणेषु भो ! ॥ ५७ ॥

इत्याकर्ण्य ततः **सूराचार्यः** प्राच्यमतिस्थितिः । प्राह नाहंकृतोऽहं को गर्वोऽनतिशयस्य मे ॥ ५८ ॥

अभिसन्धिर्ममार्थं तु चेन्मया पाठिता अमी । विद्वत् परदेशेषु जायन्ते वादिजिवराः ॥ ५९ ॥

पूच्यानां किरणा भूत्वा जनजाह्यहूतौ ननु । युष्माकं सोऽपि शृङ्गार उन्नतिर्जनशासने ॥ ६० ॥

5 गुरवः प्राहुरुत्तानमते बालेषु का कथा । किमागच्छसि लभ्रमं कृतभोजसमाजयः ॥ ६१ ॥

श्रुत्वेत्याह स चादेशः प्रमाणं प्रभुसंमितः । आदास्ये विकृतीः सर्वाः कृत्वादेशममुं प्रभोः ॥ ६२ ॥

इत्युक्त्वा निजसंस्तारेऽक्षिपत् शेषक्षणं ततः । सामर्थ्यं सूरिशार्दूलः शार्दूलः श्रस्तफालवत् ॥ ६३ ॥

प्रातः कृत्वाऽन्ववादीत् सोऽनध्यायोऽस्यास्तु पाठने । शिशुत्वाज्जह्नुः शिष्या महोत्सव इवागते ॥ ६४ ॥

मध्याह्ने शुद्धमाहारमानीय यतिप्रण्डले । मिलिते **सुरसूरि** तमाह्वययत सहुरुः ॥ ६५ ॥

10 आययौ परिवेष्टे स गृह्णाति विकृतिं नहि । अनुनीतोऽपि गीतार्थैः पूज्यैरप्युदिते दृढम् ॥ ६६ ॥

अमुञ्चन्नाम्रहं सङ्गेनाप्युक्ते इदमभ्यधात् । मम प्रतिश्रवो हन्ताऽनाश्रवो मोच्यतां पुनः ॥ ६७ ॥

भणिष्यथाथ चेत् किञ्चित्ममानशनं ध्रुवम् । ततः संवाहयामासे गीतार्थैः सह साधुभिः ॥ ६८ ॥

तत उत्सङ्गमारोप्य शिशिक्षे तैरसौ सुधीः । परदेशे विहर्ता त्वं वत्स ! भूयान् सचेतनः ॥ ६९ ॥

शास्त्रं वंशो जातिः प्रज्ञा कुलमनणुसंयमाः सन्ति ।

15 जयिनश्च यमा नियमास्तथापि यौवनमविश्रास्यम् ॥ ७० ॥

इति पूज्योपदेशश्रीशृङ्गारैः स तरङ्गितः । मानयन् स्वान्यदेशीयलब्धवर्णास्तपस्विनः ॥ ७१ ॥

ततः श्री**भीम**भूपालपृच्छायै राजसंसदम् । संप्राप गुर्वनुज्ञातो राज्ञां ज्ञातः पुरापि यः ॥ ७२ ॥

सुवर्णमणिमाणिक्यमये पीठे च भूपतिः । न्यवेशयद् वुषं वन्धुं हेमान्यत् सौरमाद्भुतम् ॥ ७३ ॥

तदा च **मालवा**धीशविशिष्टाः पुनराययुः । स्वरूपं निजनाथस्य भूपालाय व्यजिज्ञपन् ॥ ७४ ॥

20 देव ! त्वद्विदुषां प्रह्लाप्रातिभै रक्षितो नृपः । श्री**भोजः** सम्यगुत्कण्ठां तेषु धारयते प्रसुः ॥ ७५ ॥

ततः प्रहिणुत प्रेक्षादक्षनाथ ! प्रसद्य तन् । अन्योन्यं कौतुकं विद्वद्भूतां विष्यते यथा ॥ ७६ ॥

राजा प्राह महाविद्वानास्ते मद्गान्धवो नवः । परदेशे कथं नाम प्रस्थाप्योऽसौ स्वजीववत् ॥ ७७ ॥

प्रतिपत्तिं ममेवास्त्य चेद्विषये भवत्पतिः । प्रवेशादिषु मानं च स्वयं दत्ते तदस्तु तन् ॥ ७८ ॥

सूराचार्योऽपि दध्यौ च तोषाद् भाग्यमिहोदितम् । मम पूज्यप्रसादेन यत् तस्याह्वानमागमत् ॥ ७९ ॥

25 अथाह भूपते **धारा**धिनाथकृतिनां मया । गाथया कविता दृष्टा तत्रोत्तरमदामहम् ॥ ८० ॥

शमिनां कौतुकं नः किं विचित्रे जगति ध्रुवे¹⁰ । श्रीमद्**भोजस्य** चित्रार्थं गम्यते त्वदनुज्ञया ॥ ८१ ॥

राजाह तत्र मङ्गाता त्वं किं तं वर्णयिष्यसि । स प्राहाह मुनिर्भूषं कृतो हेतौ¹¹ स्तुवे ततः ॥ ८२ ॥

ऊरीकृते प्रधानैश्च तत्र **मालव**भूपतेः । प्रयाणायानुजज्ञे तं विश्लेशं **भीम**भूपतिः ॥ ८३ ॥

गजमेकं ततः प्रैषीत् सप्तीनां शतपञ्चकम् । पदातीनां सहस्रं च स बन्धौ भक्तिनिर्भरः ॥ ८४ ॥

30 शुभे मुहूर्ते नक्षत्र-वार-महबलान्विते । चरे लभे प्रहे क्रूरे तत्रस्थे शुभवीक्षिते ॥ ८५ ॥

गुरुसङ्गाभ्यनुज्ञातो बहिः प्रस्थानमातनोत् । पञ्चमेऽह्नि प्रयाणं च चक्रे चक्रेश्वराकृतिः ॥ ८६ ॥—युगम् ।

ततः प्रयाणकस्तोकेमवासौ **गूर्जरा**वनेः । सन्धिक्षोणिमवापाथ¹² ससज्ज स च सज्जयः ॥ ८७ ॥

धाराधिरूढप्रह्लाभूर्धारापुरमवाप्तवान् । प्रधानैश्च प्रतिज्ञातं ज्ञापितः स्वप्रमुस्ततः ॥ ८८ ॥

ततः सर्वार्द्धिसामप्रया सैन्यमान्यमदैन्त्यभूः । अवन्तिनायकः सज्जयित्वा¹³ स्याभिमुखोऽचलत् ॥ ८९ ॥

1 N व्यहस्य । 2 N 'हृती । 3 N सेषण । 4 D सतिष्ठे । 5 N च । 6 N हेमास्य । 7 A. भूपते धाराधिनाथः । 8 N 'कृतिना । 9 N गाथाया । 10 N ध्रुवम् । 11 N तदनु । 12 N हेतोः । 13 N 'समाप्याथ । 14 N सज्जयित्वा ।

दन्तावलैः कलैर्विन्ध्य इव पर्यन्तपर्वतैः । रथैर्ध्वनिप्रथैरभ्रैरभ्रवद् व्यभात् ॥ ९० ॥

शोभमानो बरास्थीयैः कलोलैरिव वारिधिः ।

पदातिराजिभिर्भोजे^१ राजा राजेव तारकैः ॥ ९१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

राजामालोपरोधेन^२ व्रताचारव्यतिक्रमे । प्रायश्चित्तचिकीर्षिते^३ सूरिरारूढवान् गजम् ॥ ९२ ॥

हमोचरे करिस्कन्धान् तावुत्तीर्य स्थितौ भुवि । राजा च मुनिराजश्च मिलितौ भ्रातराविव ॥ ९३ ॥ 5

देशागतमहाविद्वदुचितं नृपकोशतः । प्रबालकमयं पट्टं तदध्यक्षाः^४ समानयन् ॥ ९४ ॥

नियुक्तैश्चाथ तैः स्थूलवेष्टनेभ्यो विवेष्ट्य च । कम्बिकाहस्तमानेन दैर्घ्यविस्तरयोः समः ॥ ९५ ॥

अष्टाङ्गलोच्छ्रयः सूर्येबिम्बवत्तेजसा दृशा । दुर्दर्शः शुद्धभूपीठे व्यमुच्यत नृपाङ्गया ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।

अत्राध्वमिति भूपालानुज्ञाताः प्रत्यलेखयन् । ते रजोहरणान् त्रिस्तं तत्रोपविशुस्ततः ॥ ९७ ॥

अथ श्रीभोज आह स्मरणरोमालिपिच्छकान् । किं नु प्रमार्जितं रेणुजीवा^५ वात्र 'लसन्ति किम् ॥ ९८ ॥ 10

उपविष्टस्ततः सूरिः कम्पमानशरीरकः । राह्वा पृष्ठः कथं कम्पो जह्ने वः^६ प्राह सोऽप्यथ ॥ ९९ ॥

राजपत्नीन् विकोशास्त्रहस्तान्^७ वीक्ष्य विभेम्यहम् । राहोवेऽसौ स्थितौ राह्वां स प्राहासौ व्रतस्थितिः^८ ॥ १०० ॥

अस्त्वेवमिति राहोक्ते स जैनीमाशिषं ददौ । भूपालायोत्तरस्यैर्यहर्षिताय कलानिधिः ॥ १०१ ॥

हुत्वा मन्त्री विधाता लवणमुडुगणं सान्ध्यतेजःकृशानौ

धात्रीपात्रं विमोच्य द्विजनिनन्दमहामन्त्रघोषेण यावत् ।

15

आदायेन्तुं घरटं कृषति मुडुरुषा शाकिनी ताम्रचूड-^९

ध्वानान् तावज्जय त्वं वसुमतिमुमनोमंडले भोजराज ! ॥ १०२ ॥

परस्परं प्रशंसामिर्निर्गम्य कमपि क्षणम् । राजा स्वं मन्दिरं प्राप सूरिः पुर्वन्तरीयिवान् ॥ १०३ ॥

१५. मध्ये नगरि तत्रास्ति विहारो हारवत्^{१०} क्षितेः । जनाद् विश्वाय तत्रायान् सूरार्च्यः कलानिधिः ॥ १०४ ॥

सुवर्णमणिभाणिक्यपूजाभिः प्रसरत्प्रभाः । प्रतिमा वीतरागाणां ववन्दे भक्तिनिर्भरम् ॥ १०५ ॥ 20

लुठत्पाठकपाठामिकर्मठाशठपण्डिते । प्रणष्टवठरे प्रायान्मठे निष्ठितकल्मषः ॥ १०६ ॥

तत्र^{११} ब्रूत्सरस्वत्याचार्योऽनार्यतमोऽर्यमा । अस्ति प्रशस्तिर्यस्यास्ति विधिविद्वन्मुखे सदा ॥ १०७ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं च प्रणतस्तैः प्रमुमुदा । तच्छिष्याः प्राणमन्तामून्^{१२} सौवागतिकबाणयः ॥ १०८ ॥

तैस्तथातिथयो नैव गोचरे प्रहितास्तदा । आनीय शुद्धमाहारं भोजिता भक्तिपूर्वकम् ॥ १०९ ॥

साधर्मिकनृपश्राद्धकुशलप्रभ्रकेलिभिः । अपराहोऽभवत् तेषां परितोषभराल्लघुः ॥ ११० ॥ 25

अवलेपश्च भूपस्य प्रभूतातिशयादभूत् । तदा कदाचिदम्भोजादपि कीटः प्रजायते ॥ १११ ॥

असौ षडपि संमील्य दर्शनानि तदाऽभणत् । भवद्विभ्राम्यते लोकः पृथगाचारसंस्थितैः ११२ ॥

तस्मात् सर्वेऽपि संगल्य दर्शनस्थ^{१३} मनीषिणः । कुरुष्वमेकमेवेदं सन्दिहाम यथा नहि ॥ ११३ ॥

विज्ञातं मन्त्रिमुख्यैस्तु भूपः प्राच्योऽपि कोऽपि न । समर्थोऽपि विधाताऽऽसीदीदृक्षस्वेह कर्मणः ॥ ११४ ॥

भूपतिः^{१४} प्राह किं कोऽपि परमारान्वये पुरा ।

30

आसीत् स्वशक्तितो भोक्ता सगौडं दक्षिणापथम् ॥ ११५ ॥

1 A विभात् । 2 N B C आजद् । 3 D राजमलोपरोधेन । 4 N प्रायश्चित्तं चिकीर्षिते । 5 B N तदध्यक्षः समानयत् । 6 D रेणुजीवा । 7 N वात्र नर्षति । 8 N ऽथ । 9 N राजपत्नीविकोशास्त्रहस्तान् । 10 N व्रतस्थितिः । 11 B शाकिनी ताम्र-चूडध्वाना । 12 N हारवक्षिते । 13 N ब्रूत्सर । 14 N 'तामुं । 15 N दर्शयन्त । 16 N भूपतिः ।

- तूष्णीकैष्विति विबुध तेषु भूपो निजैर्नरेः । समपिण्डयदेकत्र बाटके तान् पशूनि च ॥ ११६ ॥
 सहस्रसंख्या तत्र पुंनः स्त्रीरपि चानयत् । भोक्तुं नादाच्च सर्वेषामेकमत्यचिकीर्षया ॥ ११७ ॥
 अनाविसिद्धशालीषप्रमाणैश्च निजैर्निजैः । मतिरेका^१ कथं तेषां धान्येष्वेको यथा रसः ॥ ११८ ॥
 भुधा^२ बाधापरीणामादौकमत्वं त्वज्जायत । जीवो निजः कथं रक्ष्य इति चिन्तामहाज्वरे ॥ ११९ ॥
 5 तन्मध्ये दर्शनस्थिता सूराचार्योऽपि चागमत् । सर्वैरेक्येन सोऽभाणि सान्त्वनापूर्वकं तदा ॥ १२० ॥
 भूपालः काल एवायं य एवं दर्शनव्रजे । ऐक्यबुद्धिं विधित्सुस्तत्र भूतं न भविष्यति ॥ १२१ ॥
 भवन्तो गूर्जराष्ट्रेका बाक्प्रपञ्चेन केनचित् । निवर्त्तयध्वमेनं कुविकल्पादमुतो दृढात् ॥ १२२ ॥
 परं सहस्रलोकानां भवन्तः प्राणदानतः । उपार्जयध्वमत्युभं पुण्यं यदूणनातिगम् ॥ १२३ ॥
 सूराचार्यस्ततः प्राहातिथीनां नः किमागतौ । कार्यं भवेन्महीशोऽपि न नः^३ प्रतिवदेत् किमु ॥ १२४ ॥
 10 परन्तु दर्शनमेणिराध्यानादिपद्धतिः । तदुक्तोपक्रमं किञ्चित् करिष्यामो विमोचकम् ॥ १२५ ॥
 अमात्यपार्थतो भूपपुरतोऽप्यापयद् गुरुः । आयातयातमस्माकं नृपेण सह नामतः^४ ॥ १२६ ॥
 परं दर्शनिलोकानां बहूनामनुकम्पया । किञ्चिद्दामि चेद्भूपोऽवधारयति तत्त्वतः ॥ १२७ ॥
 राजापि शीघ्रमायातु गूर्जरः कविकुञ्जरः । इत्युक्ते मन्त्रिभिः सार्धं स ययौ राजमन्दिरम् ॥ १२८ ॥
 अवदद् भूपते ! अभ्यागतानामातिथ्यमद्भुतम् । उचितं विदधे सम्यक् तप^५ एव तपस्विनाम् ॥ १२९ ॥
 15 परं न नः स्वकं^६ कार्यं दर्शनानि धृतानि यत् । तत्तु दूयेत तेनैव वयं यामो भुवं स्वकाम् ॥ १३० ॥
 तत्रापि हि गताः किं नु स्वरूपं कथयेमहि^७ । धारापुरश्च संस्थानं पृच्छामो भवदन्तिके ॥ १३१ ॥
 राजाहाभ्यागतानां वो नाहं किमपि संमुखम् । भणाम्येषां तु पार्थक्ये हेतुं पृच्छामि निश्चितम् ॥ १३२ ॥
 स्वरूपं मत्पुरो यूयं शृणुताव्यमचेतसः । चतुर्भिरेविकाशीतिः प्रासादानामिह स्थिता ॥ १३३ ॥
 चतुष्पथानि तत्संख्यानि च प्रत्येकमस्ति च । चतुर्भिरेविकाशीतिरानामेवं पुरि च सूरणा ॥ १३४ ॥
 20 सूरिः प्राद्वेकमेकां कुरु किं बहुभिः कृतैः । एकत्र सर्वं लभ्येत लोको भ्रमति नो यथा ॥ १३५ ॥
 राजाऽवदत् पृथग्वस्त्वार्थिनामेकत्र मीलने । महाबाधा ततश्चक्रे पृथग् हृद्वावली मया ॥ १३६ ॥
 इत्याकर्ण्योवदत् सूरिर्भूरिर्वैकुण्ठकेलिपु^८ । विद्वानपि महाराज ! विचारयसि किं नहि ॥ १३७ ॥
 स्वकृतान्यपि हृद्गानि भङ्गं न क्षमसे यदि । अनाविदर्शनानि त्वं कथं ध्वस्तुं समुद्यतः ॥ १३८ ॥
 दयार्थी जैनमासेयाद् रसार्थी कौलदर्शनम् । वेदांश्च व्यवहारार्थी मुक्त्यर्थी च निरञ्जनम् ॥ १३९ ॥
 25 चिरप्रसूढचित्तस्यावलेपैः सकलो जनः । एकः कथं भवेत् तस्मान्महीपाल ! विचिन्तय ॥ १४० ॥
 श्रुत्वेति भ्रष्टकुप्राहावलेपो भूपतिसदा । संमान्य भोजयित्वा च दर्शनान्यमुचद् धृतो ॥ १४१ ॥
 अवश्येयं भवद्भिश्च सांगत्याग्रहमाह्वयम् । इत्थं बहुमतोऽगच्छन् निजं सूरिरुपाश्रयम् ॥ १४२ ॥
 ३६. तत्र व्याकरणं श्रीमद्भोजराजविनिर्मितम् । तच्च विद्यामठे छात्रैः पठ्यतेऽहर्निशं भृशम् ॥ १४३ ॥
 मिलन्ति सुधियः सर्वे तत्राकारणमागमत् । ततः^९ प्रचलितः सूरिः श्रीमान् "बृट्सरस्वती" ॥ १४४ ॥
 30 सद्देश्यामो वयमपि सूराचार्येण जल्पिते । गूर्जरावनिविद्वत्ताशङ्कया च न्यपेक्षि तैः ॥ १४५ ॥
 दर्शनार्थं परिश्रान्ता यूयमद्यावतिष्ठथ । सदोद्यतः पुनरसौ प्राह तत्प्रेक्षणेत्सुकः ॥ १४६ ॥
 तारुण्ये कः श्रमो युष्मादृशविद्वद्भिरीक्षणे । कुतूहलाद् विहारो नः समागच्छाम एव तत् ॥ १४७ ॥
 अथ तेऽप्यनुमन्तारोऽप्रतिषेधेन तान् सह । नीतवन्तस्तदा पाठशालायां शङ्कितास्तदा ॥ १४८ ॥

1 N गतिरेकः । 2 A D भुदा^२ । 3 D महीशोऽपि । 4 A B न न प्रति^३ । 5 N सहस्रामतः । 6 N भूय ।
 7 N परं ततः कथं । 8 N कथयामहो । 9 A B भूरिवैकुण्ठकेलिपु । 10 N तत्र । 11 N चरत^४ । 12 A "चरत्स्वती" ।

उपाध्यायश्च तत्राहातिथयः कुत आययुः । ऊचे तत्रस्थिताचार्यैरणहिल्लपुरादिति ॥ १४९ ॥
विशेषसम्भ्रमावकेऽध्यापकः स्वागतादिकम् । उपावीविश्वदेवोऽपि प्रधानासनि तद्द्वयम् ॥ १५० ॥
सूर्याचार्यस्ततः प्राह ग्रन्थः कोऽत्र प्रवाच्यते । कृतिः श्रीभोजराजस्य शब्दशास्त्रं स चावदत् ॥ १५१ ॥
प्रोच्यतां तन्नमस्कार इत्युक्तेऽध्यागतैर्बुधैः । उपाध्यायः सह च्छात्रैः पटुस्वरमुवाच तम् ॥ १५२ ॥

तद्यथा—

5

चतुर्मुखमुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम् ।

मानसे रमतां नित्यं शुद्धवर्णा सरस्वती ॥ १५३ ॥

सूर्याचार्यस्ततः प्राह किञ्चिदुत्पासगमितम् । एवंजातीयविद्वांसो देशेऽत्रैव न चान्यतः ॥ १५४ ॥
अस्माभिर्भारती पूर्वमश्रावि ब्रह्मचारिणी । कुमारी साम्प्रतं तत्र व्यपदिष्टा वधूरिति ॥ १५५ ॥
चित्रमश्रुतपूर्वं तदन्यत् पृच्छामि किञ्चन । मातुलस्य सुता गम्या यथाऽऽसे दक्षिणापथे ॥ १५६ ॥ 10
सुराष्ट्राणां भ्रातृजाया देवरस्य यथोचिता । भवदेशे तथा गम्याऽनुजाङ्गजवधूः कथम् ॥ १५७ ॥
यद्वधूशब्दसामीप्ये 'मानसे रमतां मम' । प्रयुक्तं तद् भवन्त्येव देशाचाराः वृथग्विधाः ॥ १५८ ॥
अनुत्तरं प्रतिहतश्चालस्यस्यसंकथाः । कालं विलम्बयामासेष्टानध्यायकृतादरः ॥ १५९ ॥
सन्ध्यावसरसंप्राप्तः श्रीभोजनृपतेः पुरः । अपराह्वेतिवृत्तं स जगौ विस्मयकारकम् ॥ १६० ॥
भूपश्च विस्मितः प्राह सम्भाव्यं गूर्जरावनौ । इदं प्रातर्बिलोक्योऽसौ विद्वानाहूय निश्चितम् ॥ १६१ ॥ 15
तत्रस्थाचार्यपार्थे च भूपालः प्रैषयन्नराम् । आह्वातुमतिथिं ते 'च भक्तिपूर्वं तमाह्वयन् ॥ १६२ ॥
ततो' बृहत्सरस्वत्याचार्येण सह स प्रभुः । ययौ श्रीभोजभूनायसभां स्वर्गसभानिमाम् ॥ १६३ ॥
राज्ञा नृपाङ्गणेऽग्रे' च शिलैका निहिता तदा । गूर्जराग्रे निजप्राणस्फूर्तिदर्शनहेतवे ॥ १६४ ॥
तत्र पूर्णं पुनश्चिद्वं प्राग् विधाप्य विधाय' च । तद्वर्णसमकल्केन तादृशोऽपि छलार्थिनः ॥ १६५ ॥—युग्मम् ।
आगच्छन्तं तदाऽऽलोक्य सूरिं' शरमिलापतिः । आकर्णं धनुराकृष्यामुचलक्षे दृशं दधन् ॥ १६६ ॥ 20
सूर्याचार्यश्च सूर्यमेक्षी कल्कालेपं तटस्थितम् । बाणाप्रोत्कीर्णमालोक्य गर्भार्थं कान्यमब्रवीत् ॥ १६७ ॥

तथा हि—

विद्धा विद्धा शिलेयं भवतु परमतः कार्मुकक्रीडितेन

श्रीमन् पाषाणभेदव्यसनरसिकतां मुखं मुखं प्रसीद ।

वेधे कौतूहलं चेत् कुलशिखरिकुलं बाणलक्ष्मीकरोषि

25

ध्वस्ताधारा धरित्री नृपतिलक ! तदा याति पातालमूलम् ॥ १६८ ॥

इत्थमद्भुतसामर्थ्यवर्णनात् तोषितो नृपः । अप्रुच्यप्रहमेनं श्रीघनपालोऽपि बुद्धवान् ॥ १६९ ॥

व्यचिन्तयश्च बुद्धैव' विज्ञानं भूपतेरियम् । गर्भितोकिरहो जैना जीयन्ते केन मेधया ॥ १७० ॥

निजाश्रयं ययौ श्रीमात्रं सूर्याचार्यो नृपाचितः ।

१७.

राजाऽऽस्थानमथाऽऽस्थाय समस्तविदुषोऽवदत् ॥ १७१ ॥ 30

गूर्जरोऽयं महाविद्वानाययौ श्वेतवीवरः । अनेन सार्धं कोऽपीह वाद्यमुद्रां बिभर्तु वः ॥ १७२ ॥

पण्डितानां सहस्रार्धमभ्ये सर्वेऽप्यवाङ्मुखाः । भग्नस्तत्प्रतिघातेन चनगर्भार्थमाका इव ॥ १७३ ॥

विलक्षो नृपतिः प्राह किं गेहेनर्दिनः खलु । स्वयं वृत्तिमुजोऽस्माकं विद्वज्जत्या मुधा बुधाः ॥ १७४ ॥

- तेषामेको महाप्राज्ञः प्रादान्मन्त्रं प्रभो ! शृणु । मा वैलङ्घ्यं प्रपथेथा रत्नगर्भो वसुन्धरा ॥ १७५ ॥
 निर्जेरा इव देहस्था गूर्जराः खेतभिक्षवः । दुर्जयास्ततो मन्त्रसाध्यं कार्यमिदं प्रभो ! ॥ १७६ ॥
 छात्रः कोऽपि महाप्राज्ञ आघोषश्चसमावयाः^१ । प्रमाणशालोपन्यासं पाठ्यतामशतः सुधीः ॥ १७७ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिस्तुष्टिपुष्टः पण्डितवाक्यतः । अस्त्वेषमिलवादीन् तत् त्वमेवैतत् कुरुष्व भो ! ॥ १७८ ॥
 5 एकः पटुर्बटुः सौम्यः प्रह्लावकृत्वसेवधिः । तर्कशास्त्रसदभ्यासोपन्यासं पाठतस्ततः ॥ १७९ ॥
 अतिव्यकाश्वरं तेनादायि 'पाठो गुरोः पुरः । एतद् विज्ञाप्य राजानं मुहूर्तः शोधितः शुभः ॥ १८० ॥
 ज्ञापितं बादसूराय सूराचार्याय भूभुजा । समाहूय च बादार्थं स्थापितोऽसौ वरासने ॥ १८१ ॥
 पट्टवासोनिवसनश्छात्रः शृङ्गारितस्ततः । सुवर्णरत्नपुष्पाद्याभरणैः^२ शरणैः श्रियः ॥ १८२ ॥
 स्वमङ्गं तं समारोप्य राजाह प्रतिवाद्यसौ । ततो जगाद वादीन्द्रः प्रकटाक्षरपद्धतिः ॥ १८३ ॥
 10 क्षीरकण्ठः क्षीरगन्धर्वस्त्रोऽपक्वित्रमवागसौ । यूतां न उचितो नैव समानो^३ विप्रहः खलु ॥ १८४ ॥
 राजाह रभसा नायं बाल एवेति भाव्यताम् । शिशुरूपा ह्यसौ ब्राह्मी जितेऽस्मिन् मत्सभा जिता ॥ १८५ ॥
 पूर्ववादो लघोरस्तु सूरिणोक्ते ततः शिशुः । यथालिखितपाठं च व्यक्तमस्त्रलिताक्षरम् ॥ १८६ ॥
 अपदच्छेदवाक्यं तं^४ विसरारुविभक्तिकम् । शृण्वन्मेने ह्यसावर्थावगमेन^५ विना वदेत् ॥ १८७ ॥—युग्मम् ।
 इत्येवं शङ्कया क्षुण्णं विमृशन्नभिश्चिकाय च । पट्टिकापाठ एवायमीदृशोऽत्र नहीतरत् ॥ १८८ ॥
 15 जल्पेद् यावद् रयेणासौ तावत् परुषशब्दतः । पाश्चात्वं तु पदं कूटं बभणे भवता हि भो ! ॥ १८९ ॥
 पुनर्भणेत स प्रोक्तो^६ रभसेति ततोऽबदत् । पट्टिकायां ममेदृशं लिखितं निश्चयो मम ॥ १९० ॥
 सूराचार्य इति श्रुत्वा प्राह सन्तोषनिर्भरम् । यादृक् लक्षणशास्त्रादौ श्लोको वादोऽपि तादृशः ॥ १९१ ॥
 तदापृच्छामहे श्रीमन् ! भोजभूषालपुङ्गव ! । अदर्शि मालवो देवो मण्डकाः स्वाविता अपि ॥ १९२ ॥
 इत्युक्त्वा प्रययौ सूरिमेतं हृत्तजितद्विषन्^७ । लज्जा-मन्युभराक्रान्तो राजाऽऽस्थानं व्यसजयत् ॥ १९३ ॥
 20 § ८. श्रीमान् बृटसरस्वत्याचार्यः प्रापुणमभ्यधात् ।
 अस्माकं शासनोद्योतात् सुखं त्वन्मुख्यतोऽसुखम् ॥ १९४ ॥
 श्रीभोजराजः स्वसभाजेतारं हन्ति निश्चितम् । जये पराजये वापि न भेयः किमु कुर्महे ॥ १९५ ॥
 सूराचार्यस्ततोऽवादीद् वीरधोरणिधूररः । स्वं रक्षिष्येऽहमात्मानं भवद्विर्माऽनुतप्यताम् ॥ १९६ ॥
 तदा श्रीधनपालेन प्रेषितः^८ कविचक्रिणा । पुरुषो गूर्जराचार्यं प्रोच्ये स्वस्वामिवाचिकम् ॥ १९७ ॥
 25 पूज्यामल्लेन^९ केनापि मद्देवमायान्तु सत्वरम् । अविश्वास्यो नृपस्यास्य प्रसादोऽपि भयंकरः ॥ १९८ ॥
 मण्डनं सर्वदेवानां भवाहम् विश्रुतः सुधीः । भाग्यातिशयतो माहगुजनैर्दुर्लभ एव यत् ॥ १९९ ॥
 महर्शनानन्तरं व विधेया कापि नाधृतिः । सुखेन गूर्जरं देशं प्रापयिष्यामि निश्चितम् ॥ २०० ॥
 अहो जागर्ति भाग्यं वः साधूनामिति भाषिणाम् । प्रातः क्षणेऽन्धवारैस्तच्चैवं^{१०} बाढमवेष्ट्यत ॥ २०१ ॥
 सन्तोषाज्यपत्रं^{११} वः प्रदास्यति नृपाप्रणीः । विद्वांसमतिथिं प्रेषयध्वं विष्वक्तवादिनम् ॥ २०२ ॥
 30 इति वास्तव्यसूरिं तेऽप्यधुर्विधुरिताननम् । आयास्यतीति तानाह शून्यतायातचेतनः ॥ २०३ ॥
 मध्याह्ने कर्कशे सूर्यतापात् कुम्भे गुरौ तदा । कृतवेषपरावर्तो दाम दत्वा दृढं गले ॥ २०४ ॥
 तत्रत्यैकानगारेण प्रावृत्यासौ जरत्यटीम् । मलिनां निःसरंश्चैत्यद्वारेण जगदे भटैः ॥ २०५ ॥—युग्मम् ।

1 N समाहूयः । 2 N पाठतः । 3 N पाठः । 4 N पुष्पाद्याभरणैः । 5 N समाने । 6 N तत् । 7 N 'वगमो न ।
 8 N सतोक्ते । 9 N हृत्तजितद्विषम् । 10 N प्रेरितः । 11 N पूज्याय येन । 12 D प्रातरवेष्ट्यतः । N बाढमवेष्ट्यतः ।
 13 N सन्तोषत्रयम् ।

बहिः कथं तु निर्यासि मध्ये गच्छ सिताम्बर । अपिते गूर्जरे सर्वे सर्वतो मुक्तला शुभम् ॥ २०६ ॥

स च श्रुत्वा करालोत्किर्बिकरालमुखोऽबधत् । मध्ये सिंहासनासीनं भूपालमिव गर्बितः ॥ २०७ ॥

कर्णे धृत्वा प्रभोद्रे नयतास्माकवैरिणम् । जयपत्रमथाप्नोति यमपत्रमथापि वा ॥ २०८ ॥

तृषाक्रान्ता वयं युष्मत्पुरवास्तव्यतां गताः । भवद्वर्मेण नीराय गच्छामो मुञ्चत हुतम् ॥ २०९ ॥

एकेन चाश्ववारेण कृपया मोचितोऽथ सः । मनीषिमौलिरन्नस्य गृहं प्रापापमीः प्रभुः ॥ २१० ॥ 5

स चाह वाक्पथातीताच्छेकताने यतीश्वरः । यमदृष्टिपथान्तर्धाय मे दृक्पथे स्थितः ॥ २११ ॥

अथ ते जन्म मन्येऽहं गच्छस्तेऽथ सपुण्यकः^१ । यद्वाधानागतो जैनशासनव्योमभास्करः ॥ २१२ ॥

कथमागा इदं वृष्टः सूर्याचार्यो यथातथम्^२ । अभ्यधादिति^३ च श्रुत्वा परमानन्दमाप्तवान् ॥ २१३ ॥

भूमीगृहे सावकाशेऽवस्थाप्यादरपूर्वकम् । शुद्धाहारेण तं भक्षया प्रयत्नाभयदुष्टतः ॥ २१४ ॥

ततस्तान्मूलिकस्तोमं तत्र यान्तं निरीक्ष्य सः । अत्यादरेण संमान्य भोजनाच्छादनादिना ॥ २१५ ॥ 10

ततश्चाभ्यर्थयामास तान् मम भ्रातरं स्वकम् । अणहिल्लपुरं यावत् परानयत निश्चितम् ॥ २१६ ॥

तेऽप्युच्चुर्वाङ्मणः पूज्यो राज्ञां ज्ञातो बुधाग्रणीः । तदादेशः प्रमाणं नः कार्यमावश्यकं ह्यदः ॥ २१७ ॥

नात्रानिर्वृतिराधेया नयामः सपरिच्छदम् । यानारोहे वरे^४ मुक्तौ^५ निश्चिन्तो वर्ततामसौ ॥ २१८ ॥

श्रीमता धनपालेन दीनाराणां क्षतं ददे । अङ्गीकरणतोऽसीषां रङ्गसङ्गतारङ्गिणा ॥ २१९ ॥

गुरचोदकमध्ये^६ च गुप्तं कृत्वा गुरुं तदा । पर्याप्य वृषभान् शीघ्रं ते चेल्गूर्जरावनौ ॥ २२० ॥ 15

महीतटागतेन श्रीसूर्याचार्येण सहुरोः । विज्ञापितं नरैरात्मागमनं कोशलोत्तरम् ॥ २२१ ॥

१९. इतश्च विविशुशैलमपराहे भटाः स्वयम् । साधुं स्थूलोदरं दृष्ट्वा सिंहासन्युपवेशितम् ॥ २२२ ॥

प्रधानवक्त्रसंवीतमुद्यनन्दकलाकृतिम् । एषमूर्चुर्नृपादेशाभिर्गच्छत जिनालयान् ॥ २२३ ॥—युग्मम् ।

मध्ये योऽत्र विलम्बः सोदूखले घातवज्जना । उत्थाय सोऽप्रतो भूत्वाऽश्ववारेः सह जग्मिवान् ॥ २२४ ॥

पार्थिवस्य पुरो भूत्वाऽवतस्थे मौनमास्थितः । विलक्षेण ततो राज्ञाऽऽज्ञायका^७ जल्पितास्तदा ॥ २२५ ॥ 20

कोऽयं भवद्विरानीतो बठरः स्थूलदेहधृत् । गतोऽसौ गूर्जरश्लेको भवतामप्रतो ननु ॥ २२६ ॥

अक्षिण रेणुं हि निक्षिप्य केनाप्यन्धाः कृताः^८ कथम् । भवतां सदृशः कश्चित्तनारहितो नहि ॥ २२७ ॥

तेऽप्युचुर्नाथ ! नीरस्य बाहकं दुर्गतं मुनिम् । एकं मुक्त्वा न कस्यापि निर्गमोऽस्मत्पुरः प्रभो ! २२८ ॥

भूप आह परावृत्य वेधं बः पश्यतां थयौ । विजित्य नः^९ सभां नान्यत्सं विनोत्पन्नबुद्धिमान् ॥ २२९ ॥

पुरस्थं ग्राह राजा स्वमावासं गच्छ पुण्यतः । मूर्खत्वं हि वरं श्लाघ्यं येनास्यतोऽपि जीवितः ॥ २३० ॥ 25

इत्यसौ प्रहितो राजा मठे व्यावृत्य चाययौ । मूर्ध्नि एव भुवनैवाश्रतवर्द्धन-मुण्डने ॥ २३१ ॥

११०. इतः श्रीभीमभूपालः प्रजिघांश नरान् निजान् । आह्वयकान् निजभ्रातुर्मातुलो प्रतिभिः^{११} सह ॥ २३२ ॥

स्वदेशे प्रकटो भूत्वा राजधानीमथाययुः । गुरवः^{१२} सङ्गसंवीतास्तस्याभिसुखमागमन ॥ २३३ ॥

राजा च सर्वसामग्र्या प्रतिपन्थीबं^{१३} कः शुभे । आचार्यः स्वगुरोः पादौ प्रक्ष्य ह्रीमानिवानमत् ॥ २३४ ॥

प्रत्यासन्नश्च तेषां स सर्वोभिगमपूर्वकम् । योगीवाष्टाङ्गयोगेन प्रह्वोऽभिहितवान् वचः ॥ २३५ ॥ 30

सफलाऽथ गुरोराशा सफला मातुराशिषः । प्रसन्ना दृक् च मादक्षे भीमसङ्गस्य फलेप्रदिः ॥ २३६ ॥

अविमृश्य विधायी च गतो मासिके तदा ।

अश्वतोऽहमिहागच्छं यजित्वा भोजपर्वदम् ॥ २३७ ॥—युग्मम् ।

1 N सुपुण्यकः । 2 N यथा तथा । 3 N अभ्यधादिति । 4 A D N यानारोहेतरे । 5 N मक्तौ । 6 N गुरवोऽहम् । 7 N हायिका । 8 N ततो । 9 N प्यन्धाः कृताः । 10 D N न सता । 11 N प्रतिभिः । 12 A सभूयः संघ संवीतः सखाः । D स संघः संवीतः सखाः ।

- तथाऽन्तेवासिनोऽग्नी श्रीगुरुपादाप्रतो मम । क्ष(क्ष्)ीणं नाकषयिष्यन्ताशिक्षिष्यत न च प्रभुः ॥ २३८ ॥
 बालोऽहं यदि दर्पेण न व्यधास्यं प्रतिश्रवम् । गुरुमस्तकहस्तस्य कः प्रमाणमयोच्यते ॥ २३९ ॥—युग्मम् ।
 इत्याकर्ण्य प्रभुर्द्रोणः शोणहृद् इव स्थिरः । उवाच वाचमाचारचाहचारित्रचक्षुरः ॥ २४० ॥
 एवं प्रतिश्रवं क्षीबदुष्करं विदधीत कः । निर्वाहयेत च श्रीमन् ! विना त्वामाप्तवाग्वरम् ॥ २४१ ॥
 5 सगच्छ-सङ्गाश्च वयमाचामान्तेरुपस्थिताः । आभषद्दनालोकात् सम्यक्क्षासनदेवताम् ॥ २४२ ॥
 सगद्गदयुवित्वैवं स बाढं परिपस्वजे । गुरुमिन्नाथ भूपोऽपि श्रीभीमः प्राह सादरम् ॥ २४३ ॥
 मनीषी विनयी छेकस्तत्कालोत्पन्नबुद्धिमान् । त्वां विना दृश्यते नान्यस्तेजस्वी दृढधैर्यभूः ॥ २४४ ॥
 श्रीभोजं छलयित्वा यत्तादृक्प्राज्ञपरिमहम् । आगत्याक्षतदेहत्वं मम तेजोऽभ्यवर्द्धय ॥ २४५ ॥
 किञ्चित् पृच्छामि सन्देहं नृपतिः स 'स्तुतो न वा । सूरसूरिरथ प्राह पयोबाहनिभम्बनिः ॥ २४६ ॥
 10 रसना मे महाराज ! त्वां विना स्तौति नापरम् । मनुक्तस्य च कान्यस्य भावार्थं शृणु कौतुकात् ॥ २४७ ॥
 शिखा विद्धा सती विद्धा छिद्रे शरसुचां हि कः । विक्रमः कार्मुककीडां मुखं तद् व्याजतः कृतम् ॥ २४८ ॥
 व्यसने दृषदां भेदाद् भवतां पूर्वजो गिरिः । अर्जुदस्तस्य भेदे तु भ्वस्ताधारा धरिष्यपि ॥ २४९ ॥
 पातालमूलं यान्तीयं शिक्षयेऽहमिति ब्रुवन् । अपि द्विपति सच्छिक्षा दातव्या शमजीवितैः ॥ २५० ॥
 श्रीभीमः प्राह तच्छ्रुत्वा पुलकोद्भेदेदुरः । मद्गन्धुना जिते भोजे का मे चिन्तास्ति तज्ये ॥ २५१ ॥
 15 स्वसमीपे समारोप्य गजराजवरासने । सूरार्चार्यस्य भूपाः प्रवेशेत्सवमातनोत् ॥ २५२ ॥
 § ११. अतीचारान् स विहाप्य गुरुपात्रं महामतिः । देशान्तरगतौ जातान्तपसाऽशोधयद् दृढम् ॥ २५३ ॥
 युगादिनाथ-श्रीनेमिचरितानुवर्तकीर्तनात् । इतिवृत्तं द्विसन्धानं व्यधात् ॥ स कविशेखरः ॥ २५४ ॥
 यः पूर्वं पिपठीः शिष्यवर्गस्तस्मिन् सूरिराद । सम्यग् निष्पाद्य बादीन्द्रतया स समयोऽजयत् ॥ २५५ ॥
 श्रीद्रोणसूरिणेत्त्रिन्यां परलोके सुसाधिते । क्षितावक्षामचारित्रपवित्रः 'सूरसद्गुरुः ॥ २५६ ॥
 20 प्रभावनाभिः श्रीसङ्गमुन्नम्य भुतोदधिः । शिष्यान्निष्पाद्य सम्पाद्य जैनप्रवचनोन्नतिम् ॥ २५७ ॥
 योग्यं सूरिपदे न्यस्य भारमत्र निवेश्य च । प्रायोपवेशनं पञ्चत्रिंशद्दिनमितं दधौ ॥ २५८ ॥
 आत्मारामादरः सम्यग् योगत्रयनिरोधतः ॥
 श्रीभीमभूपतेर्बन्धुरुत्तमां गतिमाश्रयत् ॥ २५९ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।
 श्रीसूरार्चार्यवृत्तं व्यरचि परिचितं बादविद्याविनोद-
 25 धुभ्यद्वादिप्रवादं किमपि गुरुमुखादन्यतो वाथ ॥ किञ्चित् ।
 श्रेयो देयाद्भवेयं जिनपतिवचनोद्योतनस्यैर्यहेतुः
 सेतुर्जात्राम्बुराशेर्भवतु भवभृतामथ विषोद्यमाय ॥ २६० ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुबा ।
 30 श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ श्रीसूरसूरेः कथा
 श्रीप्रशुभ्रमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽयमष्टादशः ॥ २६१ ॥
 ॥ प्रथ० २६९, अ० २३ । उभयं ४२७७, अ० २८ ॥
 ॥ इति श्रीसूरार्चार्यप्रबन्धः ॥

1 N बालोऽहं । 2 A D 'माप्तवान् भरः । 3 N 'धीर्यभूः । 4 N सङ्गतो । 5 A विधात् । 6 N द्रोणसूरिणां गङ्गा ।
 7 N सूरिः । 8 A D भोगप्रितयरोधतः । 9 C N 'थाप्य ।

१९. श्रीअभयदेवसूरिचरितम् ।

- श्रीजैनतीर्थधम्मिलोऽभयदेवः प्रभुः श्रिये । भूयात् सौमनसोद्भेदभास्वरः सर्वमौलिभूः ॥ १ ॥
 आहत्याष्टाङ्गयोगं यः स्वाङ्गमुद्यत्य च प्रभुः । श्रुतस्य च नवाङ्गानां प्रकाशी स श्रिये द्विधा ॥ २ ॥
 वदन् बालो यथाऽव्यक्तं मातापित्रोः प्रमोदकृत् । तद्वृत्तमिह वक्ष्यामि गुरुहर्षकृते यथा ॥ ३ ॥
- § १. अस्ति श्रीमालवो देशः सद्वृत्तरसशालितः । जंबूद्वीपाख्यमाकन्दफलं सदर्पणवृत्तसूः ॥ ४ ॥ 5
 तत्रास्ति नगरी धारा मण्डलाप्रोदितस्थितिः । मूलं नृपश्रियो दुष्टविग्रहद्रोहाशालिनी ॥ ५ ॥
 श्रीभोजराजस्तत्रासीद् भूपालः पालितावनिः । शेषस्येवापरे मूर्ती विश्वोद्धाराय यद्वज्रौ ॥ ६ ॥
 तत्र लक्ष्मीपतिर्नाम व्यवहारी महाधनः । यस्य श्रिया जितः श्रीदः कैलासाद्रिमशिश्रयन् ॥ ७ ॥
 अन्यदा मध्यदेशीयकृष्णब्राह्मणनन्दनौ । प्रह्वप्रज्ञाबलाक्रान्तवेदविद्याविशारदौ ॥ ८ ॥
 अभीतपूर्विवीं सर्वान् विद्यास्थानान्श्चतुर्दश । स्मृत्यैतिहापुराणानां कुलकेतनतां गतौ ॥ ९ ॥ 10
- श्रीधरः श्रीपतिश्चेति नामानौ यौवनोद्यमात् ।
 देशान्तरदिदृक्षायै निर्गतौ तत्र चागतौ ॥ १० ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- तौ पवित्रयतः स्मात्र लक्ष्मीधरगृहाङ्गणम् । सोऽपि भिक्षां ददौ भक्त्या तदाकृतिवशीकृतः ॥ ११ ॥
 गेहाभिमुखभित्तौ च लिख्यते स्मास्य लेखकम् । टंकविंशतिलक्षणां नित्यं ददत्तुश्च तौ ॥ १२ ॥
 सदा दर्शनतः प्रज्ञाबलादप्यतिसङ्कुलम् । तत्परिस्फुरितं सम्यक् सदाभ्यस्तमिवावयोः ॥ १३ ॥ 15
 जनो मत्पार्श्वतः सूपकारवत्सूपकारवान् । वचते निष्ठुरः किं तु मम किञ्चिन्न यच्छति ॥ १४ ॥
 ब्राह्मणा अपि गीर्वाणान् मन्मुखादाहुतिप्रदाः । तर्पयन्तु फलं तु स्यात् तत्कर्म्मकरतैव मे ॥ १५ ॥
 इतीव कुपितो बहिरङ्गैकेनापि भस्मसात् । विदधे तां पुरीमूरीकृतप्रतिकृतक्रियः ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
- लक्ष्मीपतिर्द्वितीयेऽङ्गि न्यस्तहस्तः कपोलयोः । सर्वस्वनाशतः खिन्नो लेख्यदाहाद् विशेषतः ॥ १७ ॥
 प्राप्ते काले गतौ भिक्षाकृते तस्य गृहाङ्गणे । प्राप्तौ मुष्टं च तदुष्टा विपण्णाविदम्वचतुः ॥ १८ ॥ 20
 यजमान ! तवोन्निकट्रेनावां सुदुःखितौ । किं कुर्वहे क्षुधा किं तु सर्वदुःखातिशायिनी ॥ १९ ॥
 पुनरीदृक्शुचाक्रान्तसत्त्ववृत्तिर्भवान् किमु । धीराः सत्त्वं न मुञ्चन्ति व्यसनेषु भवाद्दशाः ॥ २० ॥
 इत्याकर्ण्य तयोर्वाक्यमाह श्रेष्ठी निशम्यताम् । न मे धनान्नवखादिदाहाद् दुःखं हि तादृशम् ॥ २१ ॥
 यादृखलेख्यकानाशेन निर्धर्मेण जनेन यत् । कलहः संभवी धर्महानिकृत् क्रियते हि किम् ॥ २२ ॥—युगम् ।
- जजल्पतुश्च तावावां भिक्षावृत्तौ तवापरम् । शक्तुवो नोपकर्तुं हि व्याख्यावो लेख्यकं पुनः ॥ २३ ॥ 25
 श्रुत्वातिहर्षभूः श्रेष्ठी स्वपुरस्तौ बरासने । न्यवेशयजनः स्वार्थपूरकं ध्रुवमर्हति ॥ २४ ॥
 तौ चादितः समारभ्यतिथिवारक्षसङ्गतम् । व्यक्तवत्सरमासाङ्कसहितं खदिनीदलेः ॥ २५ ॥
 वर्णजात्यभिधामूलद्रव्यसंख्यानवृद्धिभृत् । आख्यातं लेख्यकं स्वाख्याख्यानवद्विषणाबलात् ॥ २६ ॥
 पत्रकेषु लिखित्वा तत् श्रेष्ठी दध्यावहो इमौ । मम गोत्रसुरौ कौचित् प्राप्तौ मदनुकम्पया ॥ २७ ॥
 यद्विशोषकमात्रेण वदन्तौ तावदस्मृतम् । दस्तरी-संपुटी-पत्रनिरपेक्षं हि लेख्यकम् ॥ २८ ॥—युगम् । 30
 ततः सन्मान्य सद्रोष्य वक्षार्थैर्बहुमानतः । स्वगेहचिन्तकौ तेन विहितौ हितवेदिना ॥ २९ ॥
 जितेन्द्रियौ स तौ शान्तौ दृष्ट्वै व्यमृशद् धनी । शिष्यौ मद्गुरुपार्थङ्मू सां चेत् तत्संचभूषणौ ॥ ३० ॥

१२. इतः सपादलक्षेऽस्ति नाम्ना कूर्चपुरं पुरम् । मपीकूर्चकमाधातुं यदर्थं शात्रवानने ॥ ३१ ॥

अल्लम्पालपौत्रोऽस्ति^१ प्राक्पोत्रीव^२ धराधरः ।

श्रीमान् भुवनपालाख्यो विख्यातः सान्वयाभिधः ॥ ३२ ॥

तत्रासीत् प्रथमश्रीभिर्वर्द्धमानगुणोदधिः । श्रीवर्द्धमान इत्याख्यः सूरिः संसारपारभूः ॥ ३३ ॥

5 चतुर्भिरधिकाशीतिश्चैत्यानां येन तलजे । सिद्धान्ताभ्यासतः सत्यतत्त्वं विज्ञाय संसृतेः ॥ ३४ ॥

अन्यदा विहरन् धारापुर्यां धाराधरोपमः । आगाद् वाग्ब्रह्मधाराभिर्जनमुज्जीवयन्नयम् ॥ ३५ ॥

लक्ष्मीपतिस्तदाकर्ण्य श्रद्धालक्ष्मीपतिस्ततः । ययौ प्रशुभ्र-शाम्बाभ्यामिव ताभ्यां गुरोर्नतौ ॥ ३६ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं स प्रणम्योपाविशत् प्रशुम् । तौ विधाय निविष्टौ च करस्पृष्टयोजनम् ॥ ३७ ॥

वर्त्यलक्षणवर्यां च दध्यौ वीक्ष्य तनुं तयोः । गुरुराहानयोर्भूर्त्तिः सम्यक् स्वपरजित्वरी ॥ ३८ ॥

10 तौ च प्राग्भवसन्वद्भाविवानिमिपलोनौ । वीक्षमाणौ गुरोराख्यं व्रतयोयौ च तैर्मतौ ॥ ३९ ॥

देशनामीशुभिर्वर्धस्ततामसौ बोधरङ्गिनौ । लक्ष्मीपत्यनुमत्या च दीक्षितौ शिक्षितौ तथा* ॥ ४० ॥

महाव्रतभरोद्धारधुरीणौ^४ तपसां निधी । अध्यापितौ च सिद्धान्तं योगोद्बहनपूर्वकम् ॥ ४१ ॥

ज्ञातव्यं च सूरित्वे स्थापितौ गुरुभिश्च तौ । 'शुद्धवासो हि सौरभ्यवासं समनुगच्छति ॥ ४२ ॥

जिनेश्वरस्ततः सूरिपरो बुद्धिसागरः । नामभ्यां विश्रुतौ पूज्यैर्विहारेऽनुमतौ तदा ॥ ४३ ॥

15 ददे शिक्षिते तैः श्रीमत्पत्तने^५ चैत्यसूरिभिः । विभ्रं सुविहितानां स्यात् तत्रावस्थानवारणान् ॥ ४४ ॥

युवाभ्यामपनेतव्यं शक्त्या बुद्ध्या च तत् किल । यदिदानींतने काले नास्ति प्राज्ञो भवत्समः ॥ ४५ ॥—युग्मम् ।

अनुशास्तिं प्रतीच्छाव इत्युक्त्वा गूर्जरावनौ । विहरन्तौ शनैः श्रीमत्पत्तनं प्रापतुर्मुदा ॥ ४६ ॥

सद्गीताधर्यपरीवारौ तत्र आन्तौ गृहे गृहे । विशुद्धोपाश्रयालभाद् वाचां सस्मरतुर्गुरोः ॥ ४७ ॥

श्रीमान् दुर्लभराजाख्यस्तत्र चासीद् विशांपतिः । गीष्पतेरप्युपाध्यायो नीतिविक्रमशिक्षणे^६ ॥ ४८ ॥

20 श्रीसोमेश्वरदेवाख्यस्तत्र चासीत् पुरोहितः । तद्वेदे जग्मतुर्गुंमरूपौ सूर्यसुताविव ॥ ४९ ॥

तद्गुरोर्वेदोच्चारं सङ्केतसंयुतम् । तीर्थं सत्यापयन्तौ च ब्राह्मं पित्र्यं च दैवतम् ॥ ५० ॥

चतुर्वेदीरहस्यानि सागणीशुद्धिपूर्वकम् । व्याकुर्वन्तौ स शुश्राव देवतावसरे ततः ॥ ५१ ॥

तद्ध्यानध्याननिर्मप्रचेताः स्तम्भितवन् तदा । समभेन्द्रियचैतन्यं शुश्रोरेव^७ स नीतवान् ॥ ५२ ॥

ततो भक्त्या निजं बन्धुमाप्याय वचनामृतैः । आन्धानाय तयोः प्रैपीत् प्रेक्षापेक्षी द्विजेश्वरः ॥ ५३ ॥

25 तौ च दृष्टान्तरायातौ दध्यावमोजभूः किमु । द्विधा भूयाद् आदत्तं दर्शनं शस्त्रदर्शनम् ॥ ५४ ॥

हित्वा भद्रासनादीनि तद्विज्ञान्यासनानि तौ । समुपाविशतां शुद्धस्वकम्बलनिपद्ययोः ॥ ५५ ॥

वेदोपनिषदां जैनतत्त्वश्रुतगिरां तथा । बाग्भिः साम्यं प्रकाश्यैतावभ्यधत्तां तदाशिषम् ॥ ५६ ॥

तथा हि—

अपाणिपादो ह्यमनो ग्रहीता पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः ।

80 स वेत्ति विश्वं नहि तस्यास्ति वेत्ता शिवो ह्यरूपी^८ स जिनोऽवनाद् वः ॥५७॥

ऊचतुश्चानयोः सम्यगवगम्यार्थसङ्ग्रहम् । दययाभ्यधिकं जैनं तत्रावामाद्रियावहि ॥ ५८ ॥

युवागमवस्थितौ कुत्रेत्युक्ते तेनोचतुश्च तौ । न कुत्रापि स्थितिश्चैत्यवासिभ्यो लभ्यते यतः ॥ ५९ ॥

1 N पुत्रोऽपि; 'वंशयो' इति D टिप्पणी । 2 N शक्योऽतीव । * इदं पद्यं नोपलभ्यते N पुस्तके । 3 N सूरिणौ तपसौ ।
4 N सिद्धवासौ । 5 N पत्तनैवेत्यं । 6 N शिक्षणाद् । 7 D शुश्रोरेव । 8 N अरूपः ।

चन्द्रशालां निजां चन्द्रज्योत्स्नानिर्मलमानसः । स तयोरापयन् तत्र तस्थुः सपरिच्छदै ॥ ६० ॥
 द्विचत्वारिंशता भिक्षादोषैर्मुक्तमलोलुपैः । नवकोटीविशुद्धं चायातं भैक्षममुञ्जताम् ॥ ६१ ॥
 मध्याह्ने याक्षिकस्मात्तर्दीक्षितानभिहोत्रिणः । आहूय दर्शितौ तत्र निव्यूढौ तत्परीक्षया ॥ ६२ ॥
 यावद् विद्याविनोदोऽयं विरिञ्चेरिव पर्षदि । वर्त्तते तावदाजगुर्नियुक्ताश्चैत्यमानुषाः ॥ ६३ ॥
 ऊचुश्च ते ह्यटिलेव गम्यतां नगराद् बहिः । अस्मिन् लभ्यते स्थातुं चैत्यबाह्यसिताम्बरैः ॥ ६४ ॥ 5
 पुरोधाः प्राह निर्णयमिदं भूपसभान्तरे । इति गत्वा निजेशानामाख्यातमिदं (?) भाषितम् ॥ ६५ ॥
 इत्याख्याते च ते सर्वैः समुदायेन भूपतिः । वीक्षितः प्रातरायासीत् तत्र सौवस्तिकोऽपि सः ॥ ६६ ॥
 व्याजहाराय देवास्मद्गृहे जैनमुनी उभौ । स्वपक्षे स्थानमप्राप्नुवन्तौ सम्प्रापनुस्ततः ॥ ६७ ॥
 मया च गुणगृह्यत्वात् स्थापितावाश्रये निजे । भट्टपुत्रा अमीभिर्मे प्रहिताश्चैत्यपक्षिभिः ॥ ६८ ॥
 अत्रादिशत भे क्षूणं दण्डं चात्र यथार्हतम् । श्रुत्वेत्याह स्मितं कृत्वा भूपालः समदर्शनं ॥ ६९ ॥ 10
 मत्पुरे गुणिनः कस्माद् देशान्तरत आगताः । वसन्तः केन वार्यन्ते को दोषस्तत्र दृश्यते ॥ ७० ॥
 अनुयुक्ताश्च ते चैवं प्राहुः शृणु महीपते ! । पुरा श्रीवनराजोऽभूत्वापोत्कटवरान्वयः ॥ ७१ ॥
 स बाल्ये वर्द्धितः श्रीमद्देवचन्द्रेण सूरिणा । नागेन्द्रगच्छभूद्वारप्राग्बराहोपमास्थुषा ॥ ७२ ॥
 पञ्चाश्रयाभिधस्थानस्थितचैत्यनिवासिना । पुरं स च निवेश्येदमत्र राज्यं ददौ नवम् ॥ ७३ ॥
 वनराजविहारं च तत्रास्थापयत प्रभुः । कृतज्ञत्वादसौ तेषां गुरुणामर्हणं व्यधात् ॥ ७४ ॥ 15
 व्यवस्था तत्र चाकारि सङ्गेन नृपसाक्षिकम् । सम्प्रदायविभेदेन लाषव न यथा भवेत् ॥ ७५ ॥
 चैत्यगच्छयतित्रातसम्मतो वसतान्मुनिः । नगरे मुनिभिर्नात्र वस्तव्यं तदसम्मतेः* ॥ ७६ ॥
 राज्ञां व्यवस्था पूर्वेषां पाल्या* पाश्चात्यभूमिपैः । यदादिशसि तत्कार्यं राजन्नेवंस्थिते सति ॥ ७७ ॥
 राजा प्राह समाचारं प्राग्भूपानां वयं दृढम् । पालयामो गुणवतां पूजां तूर्द्धपथेस* न ॥ ७८ ॥
 भवादृशां सदाचारनिष्ठानामाशिषा नृपाः । एधन्ते युष्मदीयं तद् राज्यं नात्रास्ति संशयः ॥ ७९ ॥ 20
 उपरोधेन नो यूयममीषां वसन्तं पुरे । अनुमन्यध्वमेवं च श्रुत्वा तेऽत्र तदा दधुः ॥ ८० ॥
 सौवस्तिकस्ततः प्राह स्वामिन्नेषामवस्थितौ । भूमिः काप्याश्रयस्थार्थे श्रीमुखेन प्रदीयताम् ॥ ८१ ॥
 तदा समाययौ तत्र शैवदर्शनेवासवः । ज्ञानदेवाभिधः* कूरसमुद्रविर(क्)दाहं(हिं)तः ॥ ८२ ॥
 अभ्युत्थाय समभ्यर्च्य निविष्टं निज आसने । राजा व्यजिज्ञपत् किञ्चिदथ विज्ञप्यते प्रभो ! ॥ ८३ ॥
 प्राप्ता जैनर्षयस्तेषामर्षयश्चमुपाश्रयम् । इत्याकर्ण्य तपस्वीन्द्रः प्राह प्रहसिताननः ॥ ८४ ॥ 25
 गुणिनामर्चनां यूयं कुरुध्वे विधुतैनसाम् । सोऽस्माकमुपदेशानां फलपाकः श्रियां निधिः ॥ ८५ ॥
 शिव एव जिने* बाह्यत्यागात् परपदस्थितः । दर्शनेषु विभेदो हि विहं मिथ्यामतेरिदम् ॥ ८६ ॥
 निस्तुषश्रीहिदृष्टानां मध्ये त्रिपुरुषाश्रिता । भूमिः पुरोधसा प्राहोपाश्रयाय यथाकृचि ॥ ८७ ॥
 विप्रः स्वपरपक्षेभ्यो निषेध्यः सकलो मया । द्विजस्तत्र प्रतिश्रुत्य तदाश्रयमकारयन् ॥ ८८ ॥

ततः प्रभृति सज्जज्ञे वसतीनां परंपरा ।

30

महद्भिः स्थापितं वृद्धिमभूते नात्र संशयः ॥ ८९ ॥

१३. श्रीबुद्धिसागरः सूरिश्च व्याकरणं नवम् । सहस्राष्टकमानं तत् श्रीबुद्धिसागराभिधम् ॥ ९० ॥

अन्यदा विहरन्तश्च श्रीजिनेश्वरसूरयः । पुनर्धारापुरीं प्रापुः सपुण्यप्राप्त्यदर्शनाः ॥ ९१ ॥

1 N ०मिह भाषितं । 2 N लाषव च यथामवत् । 3 D *तदसमितेः । 4 N माया । 5 D न नः । 6 A B कूरः ।
 7 N बाल्या* ।

- भेडी **महाधरस्तत्र** पुरुषार्थत्रयोमतः । मुक्तवैकां स्वधने संख्यां यः सर्वत्र विचक्षणः ॥ ९२ ॥
 तस्याभयकुमारारब्धो धनदेव्यङ्गभूरभूत् । पुत्रः सहस्रसिद्धोऽपि यदुणोक्तौ नहि प्रभुः ॥ ९३ ॥
 सपुत्रः सोऽन्यदा सूरिं प्रणन्तुं सुकृती ययौ । संसारासारतामूलः धृतो धर्मश्चतुर्विधः ॥ ९४ ॥
 अथाभयकुमारोऽसौ वैराग्येण तरङ्गितः । आपष्टच्छे निजं तातं तपःश्रीसङ्गमोत्सुकः ॥ ९५ ॥
 5 अनुमत्या ततस्तस्य गुरुभिः स च दीक्षितः । ग्रहणासेवनारूपशिक्षाद्वितयमग्रहीत् ॥ ९६ ॥
 स चावगाढसिद्धान्तं तत्त्वप्रेक्षानुमानतः । बभौ महाक्रियानिष्ठः श्रीसङ्गम्भोजभास्करः ॥ ९७ ॥
 श्रीवर्द्धमानसूरीणामादेशात् सूरितां ददौ । श्रीजिनेश्वरसूरिश्च ततस्तस्य गुणोदधेः ॥ ९८ ॥
 श्रीमानभयदेवाख्यः सूरिः पूरितविष्टपः । यशोभिर्विहरन् प्राप पत्न्यपद्रुपुरं शनैः ॥ ९९ ॥
 आयुःप्रान्ते च संन्यासमवलम्ब्य दिवः पुरीम् । अलंचकुर्वद्द्विमानसूरयो भूरयः क्रमान् ॥ १०० ॥
 10 समये तत्र दुर्भिक्षोपद्रवैर्देशदोरुष्यतः । सिद्धान्तसुटिमायासीदुच्छिन्ना वृत्तयोऽस्य च ॥ १०१ ॥
 ईषस्थितं च यत्सूत्रं प्रेक्षासुनिपुणैरपि । दुर्बोधदेश्यशब्दार्थं खिलं जज्ञे ततश्च तन् ॥ १०२ ॥
 निशीथेऽथ^१ प्रभुं धर्मस्थानस्थं शासनामरी । नत्वा निस्तन्द्रमाह साभयदेवं सुनीश्वरम् ॥ १०३ ॥
 श्रीशीलाङ्कः पुरा कोट्याचार्यनाम्ना प्रसिद्धिभूः । वृत्तिमेकादशाङ्ग्याः स विदधे धौतकल्मषः ॥ १०४ ॥
 अङ्गद्वयं विनाऽन्येषां कालादुच्छेदमाययुः । वृत्तयस्तत्र संयानुग्रहायाय कुरुष्वमम् ॥ १०५ ॥
 15 सूरिः प्राह ततो मातः^२ । कोऽहमल्पमतिजडः । श्रीमुधर्मकृतमन्थदर्शनेऽप्यसमर्थधीः ॥ १०६ ॥
 अज्ञत्वात् कचिदुत्सरे विष्टे कल्मषार्जनम् । प्राच्यैरनन्तसंसारभ्रमिशृद् दर्शितं महत् ॥ १०७ ॥
 अनुलुब्ध्या च ते वाणी तदादिश करोमि किम् । इतिकर्तव्यतामूढो^३ लेभे न किञ्चिदुत्तरम् ॥ १०८ ॥
 देवी प्राह मनीषीश ! सिद्धान्तार्थविचारणे । योग्यतां तव मत्वाऽहं^४ कथयामि विचिन्तय ॥ १०९ ॥
 यत्र सन्दिग्धते चेतः प्रष्टव्योऽत्र मया सदा । श्रीमान् सीमन्धरखानी तत्र गत्वा धृतिं कुरु ॥ ११० ॥
 20 आरभस्व ततो ह्येतत् माऽत्र संशय्यतां त्वया । स्मृतमात्रा समायास्ये इहार्थं त्वत्पदोः शपे ॥ १११ ॥
 श्रुत्वेत्यङ्गीचकाराथ कार्यं दुष्करमप्यदः । आचामाम्भानि चारुच्य ग्रन्थसंपूर्णतावधिः ॥ ११२ ॥
 अष्टेशेनैव संपूर्णो नवाङ्ग्या वृत्तयस्ततः । निरवाह्यत देव्या च प्रतिज्ञा या कृता^५ पुरा ॥ ११३ ॥
 महाश्रुतधरैः शोधितासु तासु चिरन्तनैः । ऊरीचक्रे तदा श्राद्धैः पुस्तकानां च लेखनम् ॥ ११४ ॥
 ततः शासनदेवी च बिजने तान् व्यजिज्ञपत् । प्रभो ! मदीयद्रव्येण विधाप्या प्रथमा प्रतिः ॥ ११५ ॥
 25 इत्युक्त्वा सा च समवसरणोपरि हैमनीम् । उत्तरीयां निजज्योतिःश्वतट्टिहसिं दधौ ॥ ११६ ॥
 तिरोधत् ततो देवी यतयो गोचरादथ । आगता ददशुः सूर्यविम्बवत् तद्विभूषणम् ॥ ११७ ॥
 चित्रीयितास्ततश्चित्ते पञ्चलुक्ते प्रभून् मुदा । ते चाचल्युरुदन्तं तं श्राद्धानाह्वाययंस्था ॥ ११८ ॥
 आयातानां तत्सलेषां गुरवः प्रैक्ष्यंश्च तत् । अजानन्तश्च तन्मूल्यं श्रावकाः पत्तनं ययुः ॥ ११९ ॥
 अदर्शितैश्च सा तत्र स्थितरत्नपरीक्षिणाम् । अज्ञास्तेऽपि च तन्मूल्ये मञ्चं विदधुरीदृशम् ॥ १२० ॥
 30 अत्र श्रीभीमभूपालपुरतो मुच्यतामियम् । तद्वतो निःक्रयो प्राहो मूल्यं निर्णीयते तु^६ न ॥ १२१ ॥
 ससुदायेन ते सर्वे पुरो राजस्तदद्भुतम् । सुसुबुः किल शक्रेण प्रणयात् प्राभूतं कृतम् ॥ १२२ ॥
 तदुदन्ते च विह्वले तुष्टः प्रोवाच भूपतिः । तपस्विनां विना मूल्यं न गृह्णामि प्रतिग्रहम् ॥ १२३ ॥
 ते प्रोबुः श्रीमुखेनास्य यमादिशति निःक्रयम् । स एवास्तु प्रमाणं नस्ततः श्रीभीमभूपतिः ॥ १२४ ॥

1 N महीधर । 2 B °सिद्धान्तः तलकावनुमागतः ; D °सिद्धान्ततत्त्वः प्रेक्षावृत् । 3 N ऽत्र । 4 N लभते । 5 N मन्ताहं ।
 6 D पुत्र कृता । 7 N ननु ।

द्रुमलक्षत्रयं कोशाश्वशब्दं दापयति स्म सः । पुस्तकान् लेखयित्वा च सूरिभ्यो दक्षिरेऽथ तैः ॥ १२५ ॥
पत्तने ताम्रलिप्त्यां चाशापल्यां धवलकके । चतुराश्रतुरशीतिः श्रीमन्तः श्रावकास्तथा ॥ १२६ ॥
पुस्तकान्यङ्गवृत्तीनां वासनाविषदाशयाः । प्रत्येकं लेखयित्वा ते सूरिणां प्रददुर्मुदा ॥ १२७ ॥—युग्मम् ।
श्रावचरन्त नवाङ्गानामेवं तत्कृतवृत्तयः । श्रीसुधर्मोपदिष्टेष्टतत्त्वतालककुञ्जिकाः ॥ १२८ ॥

५४. पुरं धवलकं प्रापुरथ संयमयात्रया । स्थानेष्वप्रतिबन्धो हि सिद्धान्तोपास्तिलक्षणम् ॥ १२९ ॥ 5
आचामास्तपःकष्टाभिश्चायामतिजागरात् । अलायासान् प्रभोजेभ्यो रक्तदोषो दुरायति ॥ १३० ॥
अमर्षन्तं जनास्तत्र प्रोचुरुत्सूत्रं देशानात् । वृत्तिकारस्य कुष्ठोऽभूत् कुपितैः शासनामरैः ॥ १३१ ॥
निशम्येति शुचाक्रान्तः स्वान्तः प्रायामिलायुक्तः । निशि प्रणिदधे पन्नगेन्द्रं श्रीधरणाभिधम् ॥ १३२ ॥
लेलिहानेश्वरं लेलिहानं देहमनेहसा । अक्षिरेणैक्षत श्रीमान् स्वप्ने सत्त्वकषोपलः ॥ १३३ ॥
कालरूपेण कालेन व्यालेनालीढविग्रहः । क्षीणायुरिति संन्यास एव मे साम्प्रतं ततः ॥ १३४ ॥ 10
इति ध्यायन् द्वितीयाहो^४ निशि स्वप्ने स औच्यत ।

धरणेन्द्रेण रोगोऽयं मयाऽऽलिख्य हृतस्ततः ॥ १३५ ॥—युग्मम् ।
निशम्येति गुरुः प्राह नातिमं मृत्युमीतितः । रोगाद्वा पिशुना यस्तु^१ कद्वदा तद्धि दुःसहम् ॥ १३६ ॥
नागः प्राहावृत्तिनात्र कार्या जैनप्रभावनाम् । एकामथ विवेहि त्वं हित्वा दैन्यं जिनोद्धृतेः ॥ १३७ ॥
श्रीकान्तीनगरीसत्त्वधनेशश्रावकेण यत् । वारिवेरन्तरा यानपात्रेण प्रजता सता ॥ १३८ ॥ 15
तदधिष्ठायकसुरस्तम्भिते बहने ततः । अर्चितव्यन्तरस्योपदेशेन व्यवहारिणो^२ ॥ १३९ ॥
तस्या भुवः समाकृष्टा प्रतिमाणां त्रयी शितिः^३ । तेषामेका च चारूपग्रामे तीर्थं प्रतिष्ठितम् ॥ १४० ॥
अन्या श्रीपत्तने चिन्नातरोर्मूले निवेशिता । अरिष्टनेमिप्रतिमा प्रासादान्तःप्रतिष्ठिता ॥ १४१ ॥
तृतीया स्तम्भनग्रामे सेटिकावटिनीतटे । तरुजाल्यन्तरे भूमिमध्ये विनिहिताऽस्ति च ॥ १४२ ॥
तां श्रीमत्पार्श्वनाथस्याप्रतिमां प्रतिमामिह । 20

प्रकटीकुरु तत्रैतन्महातीर्थं भविष्यति ॥ १४३ ॥—पङ्क्तिः कुलकम् ।
पुरा नागार्जुनो विद्यारससिद्धो धियां निधिः । रसमस्तम्भयद् भूम्यन्तःस्वबिम्बप्रभावतः ॥ १४४ ॥
ततः स्तम्भनकामिख्यस्तोत्रं ग्रामो निवेशितः ।

तद्देवा तेऽपि कीर्तिः स्याच्छाश्वती पुण्यभूषणा ॥ १४५ ॥—युग्मम् ।
अट्टान्यैः सुरी वृद्धारूपा ते^४ मार्गदर्शकाः । श्वेत(श्वान्)^५स्वरूपतः^६ क्षेत्रपालो गन्ता^७ यथागतः ॥ १४६ ॥ 25
उत्सवेत्यन्तर्हिते तत्र सूर्यः प्रमदोदुराः । व्याकुर्वन्ति स्म सङ्घस्य निशावृत्तं तदद्भुतम् ॥ १४७ ॥
ततश्च संमदोत्तलैः प्रक्रान्ता धार्मिकैस्तदा । यात्रा नवशती तत्र शकटानां चचाल च ॥ १४८ ॥
अग्रे भूत्वा प्रमुग्धैर्वा-कौलेयकपदानुगः । श्रावकानुगतो^८ऽचालीत् वृणकण्टकिना पथा^९ ॥ १४९ ॥
शनैस्तत्र ययुः सेटीनीरे तत्र तिरोहितौ । वृद्धा-श्वानौ ततस्तस्थुस्त्रामिहान्तोऽमुतः ॥ १५० ॥
पप्रच्छुरग्रे गोपालान् पूज्यं किमपि भो ! किमु । जाल्यामत्रास्ति तेष्वेकः प्रोवाच श्रूयतां प्रभो ! ॥ १५१ ॥ 30
ग्रामे महीणलाख्यस्य मुख्यपट्टकिलस्य गौः । कृष्णऽऽगत्य क्षरेत् क्षीरमत्र सर्वैरपि स्तनैः ॥ १५२ ॥
गृहे रिक्तेव सा गच्छेद् दुष्प्रमानाऽतिकष्टतः । मनागमुञ्चति दुग्धं न ज्ञायतेऽत्र न कारणम् ॥ १५३ ॥
तत्र तैर्दर्शितं क्षीरमुपविदयास्य सन्निधौ । श्रीमत्पार्श्वप्रभोः स्तोत्रं प्रोच्ये प्राकृतवस्तु कैः ॥ १५४ ॥

1 N अमर्षणवना^१ । 2 N ओजुरच्छत्र^२ । 3 N त्रेयाणि^३ । 4 N द्वितीयेऽङ्कि । 5 N बंजु । 6 N हारिणौ । 7 N त्रयी-
सिद्धः । 8 N दुरिद्वारवासे । 9 N स्वरूपतस्तत्र । 10 N D पात्रो यथागतः । 11 N युगतो । 12 N यथा ।

- ‘जयतिहृद्यणेत्यादि’ दृष्टं द्वात्रिंशत् तदा । अवदन् स्तवनं तत्र नासाग्रन्यस्तदृष्टयः ॥ १५५ ॥
 बभूव प्रकटं श्रीमत्पार्थनाथप्रभोस्ततः । शनैरुन्निद्रतेजसि बिम्बं तत्प्रतिवस्तुकम् ॥ १५६ ॥
 प्रणतं सुरिभिः सङ्गसहितैरेतदञ्जसा । गतो रोगः समग्रोऽपि कायोऽभूत् कनकप्रभः ॥ १५७ ॥
 गन्धाम्भोभिः स सङ्गाप्य कर्पूरादिविलेपनैः । विलिप्य चार्चितः सौमनसैः सौमनसैस्तदा ॥ १५८ ॥
 5 चक्रे तस्योपरि च्छाया सच्छायाप्रतिसीरया । सत्रादवारितान् तत्र सङ्को ग्राम्यानभोजयत् ॥ १५९ ॥
 प्रासादार्थं ततश्चक्रुः आद्वाद द्वयस्य मीलनम् । अङ्कशेनामिललक्षं ग्राम्यैरनुमता च भूः ॥ १६० ॥
 श्रीमल्लवादिशिष्यश्च^१ आद्वैरात्रेश्वराभिधः । महिषाख्य^२पुरावासः समाह्वयि धियां निधिः ॥ १६१ ॥
 अनुक्तः स ‘समान्य कर्मान्तरविचक्षणः । अथ प्रासाद आरेभे’ सोऽचिरात् पर्यपूर्यत ॥ १६२ ॥
 कर्माध्यक्षस्य दृष्टौ यद्वस्म एको दिनं प्रति । विहितो घृतकर्षश्च भुक्तौ तण्डुलमानकम् ॥ १६३ ॥
 10 विहृत्य भोजनान् तेन तेन द्रव्येण कारिता । स्वा देवकुलिका चैव सा तत्राऽद्यापि दृश्यते ॥ १६४ ॥
 शुभे मुहूर्ते बिम्बं च पूज्यास्तत्र न्यवेशयन् । तद्वात्रौ धरणाधीशस्तेपामेतदुपादिशन् ॥ १६५ ॥
 स्तवनादमुतो गोप्यं मद्राचा वस्तुकद्वयम् । कियतां हि विपुण्यानां प्रत्यक्षीभूयते मया ॥ १६६ ॥
 तदादेशादतोऽद्यापि त्रिंशद्वत्तमिता स्तुतिः । सपुण्यैः पश्यमानाऽत्र छुद्रोपद्रवनाशिनी ॥ १६७ ॥
 ततःप्रभृत्यदस्तीर्थं मनोवाञ्छितपूरणम् । प्रवृत्तं रोगशोकादिदुःखदावधनाघनः ॥ १६८ ॥
 15 अद्यापि कलशो जन्मकल्याणकमहामहे । आयो धवलकभ्रादः स च रूपयति प्रभुम् ॥ १६९ ॥
 बिम्बासनस्य पाश्चात्यभागेऽक्षरपरंपरा । ऐतिह्यान् श्रूयते पूर्वकथितात् प्रथिता जने^३ ॥ १७० ॥
 नमस्तीर्थकृतस्तीर्थे वर्षे द्विकचतुष्टये (२२२२) । आषाढः श्रावको गौडोऽकारयत् प्रतिमात्रयम् ॥ १७१ ॥
 श्रीमान् जिनेश्वरः सुरिस्तथा श्रीबुद्धिसागरः । चिरमायुः प्रपाल्यैतौ संन्यासाद् दिवसीयतुः ॥ १७२ ॥
 श्रीमान् भयदेवोऽपि शासनस्य प्रभावना[म्] । पत्तने श्रीकर्णाराज्ये धरणोपास्तिशोभितः ॥ १७३ ॥
 20 विधाय योगनीरोधधिकृतापरवासनः । परं लोकमलंचक्रे धर्मध्यानैकधीनिधिः ॥ १७४ ॥—युग्मम् ।
 वृत्तान्तोऽभयदेवसूरिसुगुरोरीहक सतामर्चितः
 कल्याणैकनिकेतनं कलिकलाशैलाग्रवज्रप्रभः^४ ।
 भूयाद् दुर्धरदुर्घटोदिततमःप्रध्वंससूर्यादयः
 25 श्रेयःश्रीनिलयो लयं दिशतु वो ब्रह्मण्यनन्तोदये ॥ १७५ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।
 श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ प्रगुप्तसूरीक्षितो
 वृत्तान्तोऽभयदेवसूरिसुगुरोः शृङ्गो ग्रहेन्दुप्रभः ॥ १७६ ॥
 वरकरुणबन्धुजीवकद्वतिलकनालीकरूपविजयश्च ।
 80 श्रीप्रद्युम्नसुजाते सुमनश्चित्रं नवकुलश्रीः ॥ १७७ ॥

॥ इति श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ॥

॥ ग्रंथाग्र १८२, अ० ४ । उभयं ४४५६ ॥

1 N °शिष्यस्य । 2 N महिषाख्यः । 3 N समं मान्य । 4 N आरोढुं । 5 N B A ऐतिह्यान्; A पूर्वकथितात् प्रथिताञ्च जने; N पूर्व प्रकथिता जने । 6 N °शैलादि° ।

२०. श्रीवीराचार्यचरितम् ।

§१.

वीराचार्यः श्रिये 'वोऽस्तु सन्तः क्रोधाचार्यक्षयम् ।

यवभ्वासे कृताभ्यासाः^१ कर्तुमिच्छन्ति साम्प्रतम् ॥ १ ॥

यत्करस्पर्शमात्रेण कन्यादिष्वपि संक्रमम् । विधाय भारती वक्तिः कथं वीरः स वर्ण्यते ॥ २ ॥

बहुश्रुतमुखाच्छ्रुत्वा तद्वृत्तं कियदप्यहम् । वर्णयिष्यामि बालः किं न वक्ति स्वानुमानतः ॥ ३ ॥

श्रीमच्चन्द्रमहागच्छसागरे रत्नशैलवत् । अवान्तराख्यया गच्छः वण्डिल्ल इति विधुतः ॥ ४ ॥

श्रीभावदेव इत्यासीत् सुरिरत्र च रत्नवत् । पात्रे स्नेहादिहीनोऽपि सदा लोकहिते रतः ॥ ५ ॥

श्रीमद्विजयसिंहाख्याः सूरयस्तत्पदेऽभवन् । प्रतिवादिद्विषघटाकटपाटनलम्पटाः ॥ ६ ॥

तत्पट्टमानससरोहंसाः श्रीवीरसूरयः । बभूवुर्गति-शब्दाभ्यामनन्यसदृशश्रियः ॥ ७ ॥

राजा श्रीसिद्धराजस्तान् मित्रत्वे स्थापयन् गुणैः । स्वभावविशदे ह्येव वृदाति कुमुदे मुदम् ॥ ८ ॥

अथ मित्रं समासीनो^२ नृपतिर्नर्मणाऽवदत् । श्रीवीराचार्यमुन्निद्रं तेजो वः क्षितिपाश्रयात् ॥ ९ ॥

अथाहुः सूरयः स्वीयप्रज्ञाभाग्यैर्विजृम्भते । प्रतिष्ठा नान्यतः आ किं सिंहोजस्वी नृपादृतः ॥ १० ॥

राजाह मत्सभां मुक्त्वा 'भवन्तोऽपि विदेशगाः । अनथा इव भिक्षाका बाह्यभिक्षामुजो ननु ॥ ११ ॥

सुरिराह भवत्प्रेम सन्दानमिव नोऽभवन् । दिनानीयन्ति गच्छाम आगृष्टः साम्प्रतं भवान् ॥ १२ ॥

भूपः प्राह न दास्यामि गन्तुं निजपुरान् तु^३ वः । सुरिराह निषिध्यामो यान्तः^४ केन वयं ननु ॥ १३ ॥इत्युक्त्वा स्वाश्रयं प्रायात् सुरिर्भूरिकलानिधिः । रुरोध नगरद्वारः सर्वान्^५ नृपतिर्नरैः ॥ १४ ॥इतश्च गुरवः सान्ध्वं^६ धर्मकृत्यं विधाय ते । विधिबद्धं विदधुर्ध्यानं श्रीपर्णीपट्टकासनाः^७ ॥ १५ ॥

अध्मात्मयोगतः प्राणनिरोधाद् गगनाध्वना । विद्याबलाच्च ते प्रापुः पुरी पल्लीतिसञ्ज्ञया ॥ १६ ॥

प्रातर्विलोकिते तत्रादृष्टे राजा^८ व्यचिन्तयत् । किं मित्रं गत एवायं सदा शिथिलमोहधीः ॥ १७ ॥

ईदृक् पुनः कथं प्राप्योऽनेकसिद्धिकुलावनिः । सिद्धस्नेहे वयं मन्दपुण्याः पिण्याकसंनिभाः ॥ १८ ॥

इतश्च ब्राह्मणैः पल्लीवासैः श्रीपत्तने पुरे । विज्ञाप्यततरां श्रीमज्जयसिंहनरेशितुः ॥ १९ ॥

तिथि-नक्षत्र-वारावासरव्यक्तियुते दिने । श्रीवीरसूरिरायातः संगतो न इति स्फुटम् ॥ २० ॥

क्षुत्वेति विममर्शाथ भूपालः केलिरीदृशी । विकृता यत्स एवैष प्रेमोहापोहवासरः ॥ २१ ॥

ययावाकाशमार्गेण तद्वात्रावेव स भ्रुवम् । नर्मलीलाद्वितीयेऽह्नि तद्विजानां स संगतः ॥ २२ ॥—युग्मम् ।

उत्कण्ठा^१रसपूर्णोऽथ प्रधानान् प्राहिणोन्नृपः । आह्वानाय महाभक्त्या ययुस्ते तत्र संक्षु च ॥ २३ ॥

नृपस्यानुनयः सान्द्रीकृत्य तैश्च प्रकाशितः । औदासीन्यस्थितास्ते च प्रोचुः प्रचुरसंयमाः ॥ २४ ॥

*निजं विद्याबलं ज्ञातुं वयं हि विजिहीर्षवः । देशान्तरं पुराप्यात्मस्थानस्यैर्ज्ञायते न तत् ॥ २५ ॥

कारणं सहकार्यत्र राज्ञ उच्चावचं वचः । तस्माद् विद्वत्य देशेषु यथेष्यामो भवत्पुरे ॥ २६ ॥

दुर्लभं मातुषं जन्म व्रतं विद्या बलं श्रुतम् । मुधा नराधिपस्नेहे योहैः को नाम हारयेत् ॥ २७ ॥

इत्याकर्ण्यथ ते प्रोचुरेकं शृणुत भूपतेः । वचःसिद्धत्वमस्माकं त्वत्संगान् तथ्यतास्पदम् ॥ २८ ॥

भविष्यति पुनः कालमियन्तं पितृनाम तत् । सिद्धे भवति पार्श्वस्थे वयं सिद्धा हि नान्यथा ॥ २९ ॥

१ N सोऽस्तु । २ A कृताभ्यासाः कर्तुमिच्छति; D कृताभ्यासाः । ३ N समासीनो । ४ N भवतो । ५ N 'पुरय । ६ N जातः । ७ N सर्वत्र नृपतेर्नरैः । ८ N सान्ध्वं । ९ N श्रीपट्टादिकाः । १० N ह्यावितयत् । ११ N उत्कर्षावरः । * एष श्लोको नास्ति N पुल्ले ।

श्रुत्वेति बहुमानाद्रेत्रिव तैराददे वचः । आयास्यते पुरे तत्र मा चिन्ताऽत्र विधीयताम् ॥ ३० ॥

महाबोधपुरे बौद्धान् वादे जित्वा बहून्थ^१ । गोपालगिरिभागच्छन् राक्षा तत्रापि पूजिताः ॥ ३१ ॥

परप्रवादिनस्तैश्च जितास्तेषां च भूपतिः । छत्र-चामरयुग्मादिराजचिह्नान्यदानमुदा ॥ ३२ ॥

व्याघ्रत्याथ^२ निजां भूमिमायान्तस्तेऽवतस्थिरे । पुरे नागपुरे तत्राप्यकार्षुश्च प्रभावनाः ॥ ३३ ॥

5 ज्ञात्वाथ सिद्धराजेनाहूता भक्तिश्रुताऽथ ते । त्रैषुः परिच्छदं गोपगिरिराजसमर्पितम् ॥ ३४ ॥

विजहुः सूर्यस्तस्माच्छनैः संयममात्रया । अणहिल्लपुरासजं चारूपग्राममागमन् ॥ ३५ ॥

अभ्युद्ययावथ श्रीमज्जयसिंहनरेश्वरः । प्रवेशोत्सवमाधत्तादृष्टपूर्वं सुरैरपि ॥ ३६ ॥

६२.

अथत्र वादिसिंहाख्यः सांख्यवादी समागमत् ।

पत्रं^३ प्रदत्तबानीहक्लिखितं^४ श्लोकदुर्घटम् ॥ ३७ ॥

10

तथा हि—

उद्धृत्य बाहू किल रारटीति यस्यास्ति शक्तिः स च बावदीतु ।

मपि स्थिते वादिनि वादिसिंहे नैवाक्षरं वेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ ३८ ॥

श्रीमत्कर्ममहाराजबालमित्रं यतीश्वरः । गोविन्दाचार्यं इत्यस्ति वीराचार्यकलागुरुः ॥ ३९ ॥

रात्रौ रहः समागल्य छत्रवेपः क्षमाधिपः । प्राह तं किमर्थं भिक्षुरपि पूज्यैः प्रतीक्ष्यते ॥ ४० ॥

15

तैः प्रोचे भवतामेव वाग् विलोक्याऽत्र भूपते ! । प्रभाते विवदिव्यन्तं वीराचार्यो विजेष्यते ॥ ४१ ॥

प्रीतो राजा प्रभाते तमाह्लास्य नृपपर्वदि । स निःस्पृहत्वदम्भेन शान्तोऽवददितं तदा ॥ ४२ ॥

वयं किमागमिष्यामो निःसंगा यदि भूपतिः । अस्मद्वाकौतुकी भूम्यासनोऽत्रायान्तु सोऽपि तत् ॥ ४३ ॥

प्रातः कुतूहली राजोरीकृत्य तदप्यथ । तदावासे समागच्छदुर्व्यामुर्व्यामुपाविशत् ॥ ४४ ॥

समाह्वयत गोविन्दसूरिं सूरिसभासदम् । सोऽपरान् साकृतीनीपद् विदुषोऽपि पुरो दधे ॥ ४५ ॥

20

वीराचार्यं महाप्रज्ञाप्रज्ञातानेकशास्त्रकम् । उद्यत्कवित्वं वक्तृत्वावार्थं पश्चाच्चकार च ॥ ४६ ॥

समाययौ ततस्तत्रोपविष्टः कम्बलासने । राजाह को वदेदेषाममुना वादिना सह ॥ ४७ ॥

श्रीगोविन्दप्रभुः स्माहानौचिल्यञ्जरसंगिना । अनेन शास्त्रपाथोधितरणडोपमधीजुषः ॥ ४८ ॥

अज्ञेन सह लज्जन्ते वदन्तस्तत् शिशुः कृती । वीरो वदिष्यति प्राज्ञः श्रुत्वा वादी स चावदत् ॥ ४९ ॥

दुग्धगन्धमुखो मुग्धः किं वक्ष्यति मया सह । असमानो विग्रहोऽयं नाम्नाकं भासते शुभः ॥ ५० ॥

25

राक्षोचे क्षीरकण्ठास्यादर्थपीयूषगन्धितः । अस्मात् त्वन्मदधत्तूरविभ्रमः स हरिष्यति ॥ ५१ ॥

श्रुत्वेति स उपन्यासमवज्ञावशतो दधे । अर्धकूर्परं हस्तस्थमस्तकस्तकैर्गमयम् ॥ ५२ ॥

विरते तत्र चाजल्पन् श्रीवीरो विदुषां प्रभुः । वदामि गगान् पथाद् वा यच्चित्ते तव भासते ॥ ५३ ॥

स्वेच्छं तदुद्दिशे छन्दोऽलंकारं च ममाग्रतः । सर्वानुवादमर्थानुवादं वा सत्वरं भवान् ॥ ५४ ॥

श्रुत्वेति स पुनः प्राह गूर्जराडम्बरः पुरः । मम न^५ कियते बालः किं ज्ञास्यति^६ भवानिह ॥ ५५ ॥

30

अथ शक्तिस्तवास्ते चेत् पथेन छन्दसा पुनः । वद मत्तमयूरेणालंकाराभिह्वान् तथा ॥ ५६ ॥

सर्वानुवादमाश्रित्य स निशम्येति तं जगौ । उत्तिष्ठासनसंस्थोऽस्याः सावधानस्ततः शृणु ॥ ५७ ॥

वयं तहि गिरां देव्या अवहेलां विदम्भाहे । अर्द्धसुप्तपुरो वादादाकर्ण्येति स चोत्थितः ॥ ५८ ॥

वाचि वीरं ततो वीरं यथा प्रागुक्तसंभवान् । उपन्यस्यन्तमाकर्ण्योत्थितोद्यतगीर्वाणः ॥ ५९ ॥

1 N बहून् तथा । 2 N व्याघ्रत्याथ । 3 N पर । 4 N लिखितश्लोकः । 5 N कवित्वविरहता । 6 A. N कर्तुः । 7 N गमनं । 8 A ज्ञास्यति ।

भीवीरे विरते जल्पादर्थस्तस्य कुर्वतः । अनुवादं जगदासौ जल्प सर्वांनुवादतः ॥ ६० ॥
न शक्नोऽहमिति प्राह बाहिसिंहस्ततो नृपः । स्वयं बाहौ विभृत्यामुं पातयामास भूतले ॥ ६१ ॥
बभूव न शक्नोदुच्चैरासने कथमासिवान् । तथा च कविराजः श्रीश्रीपालो वाक्यमब्रवीत् ॥ ६२ ॥

गुणैरुत्तुङ्गतां याति नोच्चैरासनसंस्थितः ।

प्रासादशिखरस्थोऽपि काकः किं गरुडायते ॥ ६३ ॥

ततो विहस्यमानं तं दृष्ट्वा भीवीर ऊचिवान् । श्रूयतां भूप मे वाणी प्राणी दर्पेण जीयते ॥ ६४ ॥
यदनेन नराधीश ! शुद्धन्यायैकनिष्ठधीः । सभाभ्यक्षमवज्ञातो^१ वर्णाश्रमगुरुर्भवान् ॥ ६५ ॥
स्वास्याम्बुजस्थिरावासप्रदानात्प्रीणिता दृढम् । त्वद्गुणा कोपभूरत्र देव्यदाद् बाधि मन्दताम् ॥ ६६ ॥—युग्मम् ।
बाचां रणे तु चास्माकं प्राभूदः समयो ह्ययम् । बादी निगृह्यमाणो हि संरक्ष्यः प्रतिवादिना ॥ ६७ ॥
ततो विमुच्यतां श्रीमन् ! मदान्धोऽयं कृपास्पदम् । निशम्येति नृपेणासौ मुक्तो^२ दृष्ट्वा ततो बहिः ॥ ६८ ॥ 10
जयपत्रार्पणादस्याददे तेजः परं तदा । द्रव्यं तु निःस्पृहत्वेन स्पृशत्यपि पुनर्न सः ॥ ६९ ॥

§ ३. अन्यदा जययात्रायां चलिते^३ गूर्जरेक्षिपुः^४ । चतुरङ्गचमूचके रेणुच्छादितभानुनि ॥ ७० ॥

श्रीवीराचार्यचैत्यस्य पुरतः सञ्चरिष्युनि । नृपमीक्षितुमाप्ते च कवीन्द्रे तत्र विश्रुते ॥ ७१ ॥

क्रमात् तत्र च संग्राहः श्रीसिद्धाधीशभूपतिः । तं समीक्ष्य कविः कश्चिन् समस्थापदमभ्यधात् ॥ ७२ ॥

तदुद्दिश्य कवी वीराचार्यं दृष्टिं व्यधामृपः । अनायासान् ततोऽपूरि कृतिना तेन सत्वरम् ॥ ७३ ॥ 15

तथा हि—

कालिन्दि ब्रूहि कुम्भोद्भवजलधिरहं नाम गृह्णासि कस्मा-

च्छत्रोर्मं नर्मदाऽहं त्वमपि मम सपत्न्याश्च गृह्णासि नाम ।

मालिन्यं तर्हि कस्मादविरलविगलत्कञ्जलैर्मालवीनां

बाष्पाग्भोभिः किमासां समजनि चलितो गूर्जराणामधीशः ॥ ७४ ॥ 20

श्रुत्वेति भूप आचख्यौ तव सिद्धगिराजनया । मालवेशं गृहीष्यामि संशयो नात्र मे हृदि ॥ ७५ ॥

त्वया बलानकस्तेनाशिष्टो मे शत्रुनिग्रहः । विजयस्य पताकेयं ततस्तत्रास्तु सा दृढम् ॥ ७६ ॥

श्रीमावाचार्यचैत्यस्य पताकाऽभूद् बलानके । महता विहितं यस्माच्चिरेणापि न नश्यति ॥ ७७ ॥

§ ४. बादी कमलकीर्त्याख्य आशाम्बरयतीश्वरः । बादसुद्राष्टद्वयागादवज्ञातान्यकोविदः ॥ ७८ ॥

आस्थानं सिद्धराजस्य जिह्वाकण्डूययार्दितः । वीराचार्यं स आह्लास्य ब्रह्माक्षं विदुषां रणे ॥ ७९ ॥ 25

पञ्चवर्षीयबालां स सहादाय समागमन् । अवज्ञया बादिनं तं वीक्ष्य न्यविशदासने ॥ ८० ॥

स चोपन्यस्तवान् सर्वसामर्थ्येन गुरुस्ततः । भीवीरो बालया सार्द्धमरंस्त कुतुकादिव ॥ ८१ ॥

स तं दृष्ट्वाऽब्रवीद् बादी भूपते ! भवतः सभा । नोचिता विदुषां बालक्रीडाविभूवसम्भृता ॥ ८२ ॥

‘राजाऽहं हस्त्रमाणेन क्रीडलेख बुधेश्वरः । इत्युक्त्वा प्रेक्षितो^५ वीरो नृपेण प्राह^६’ सस्मितः ॥ ८३ ॥

समानवयसोर्बादो विमृश्येति मया ततः । एषा बाला समानिन्ये बन्नावृत्ति^७ निरादरा ॥ ८४ ॥ 30

एष बाधपि नम्रत्वाद् दृश्यते डिम्भसन्निभः । उभयोरेतयोरस्तु बादो व्रीडात्त्वेन नः^{१०} ॥ ८५ ॥

क्षीनिर्वाणनिषेवेनानयैवास्व च विग्रहः । विवेयस्तादृशो बादमुद्रयासुं विजेष्यते ॥ ८६ ॥

1 N श्रूयते । 2 N सभाभ्यक्षमवज्ञातो । 3 B मुक्तः कृष्ण । 4 N चलितो । 5 N गूर्जरे क्षिपुः । 6 N राजा हस्त्रमाणेन ।
7 N प्रेक्षितो । 8 D सह । 9 N B बन्नावृत्तः । 10 N तु ।

अस्पृष्टहस्तं तन्मौलौ प्रदायोचे यतीश्वरः । तां जल्प वादिनानेन स्थापय स्त्रीषु निर्वृतिम् ॥ ८७ ॥

ततः सा निपुणाशीतप्रमाणविदुषामिव । वाग्भरः स्थापयामास तेनाशक्यस्थिरोत्तरैः ॥ ८८ ॥

अनेङ्गमूकतां प्राप्ते तत्र विप्रस्तमानसे । सन्तुर्जयजयारावाः सभ्यानां नृपतेरपि ॥ ८९ ॥

5 भूपालः प्राह को जेता मत्सभां तपति प्रभौ । श्रीवीरे वादिवीरेऽत्र सिद्धेऽनेकासु सिद्धिषु ॥ ९० ॥

यदीयहस्तास्पर्शेन संक्रान्ता यत्र तत्र च । वाग्देवी भाषतेऽजस्रं स शक्यः केन वर्णितुम् ॥ ९१ ॥

एवं युगप्रधानाभगुणव्यूताः पटा इव । श्रीवीरसूरयः पान्तु भव्यजाढ्यापहारिणः ॥ ९२ ॥

श्रीमत्कालकसूरीणामनिर्वाच्यं प्रभाङ्गतम् । अद्यापि यत्कुले वीराः प्राग्वीरान् भासयन्त्यमी ॥ ९३ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

10

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवीरवृत्ताद्भुतं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः सर्विशोऽभवत् ॥ ९४ ॥

॥ अ० ९६ अ० ११; उभयं ४५५२ अ० ११ ॥

॥ इति श्रीवीरसूरिप्रबन्धः ॥

२१. श्रीवादिदेवसूरिचरितम् ।

श्रीदेवसूरिर्यः पातु य आक्रम्य दिगम्बरम् । कीर्तयिष्ये सिद्धमूलधिष्य'मतिष्ठिपत् ॥ १ ॥

देवाचार्यः प्रिये' भूयान् केवलज्ञानशालिनाम् । विमोच्याभोजनं येनाव्युच्छित्तिः शासने कृता ॥ २ ॥

जीवितानादिराजीवममध्यमहितोद्यम् । अनन्तविधुरद्रोहं वदनं तस्य संस्तुमः ॥ ३ ॥

भ्रान्तिसंवर्तकभ्रान्तिदुर्वृत्तरजसः शमे । अवारवारिवाहश्च तद्वृत्तं परिकीर्त्यते ॥ ४ ॥

5

§ १. अस्ति गूर्जरदेशस्य नवनीतमिवोद्धृतम् । अष्टादशशतीनाम् मण्डलं स्वर्गखण्डलम् ॥ ५ ॥

तत्र मङ्गाहृतं नाम नगरं नगराजिभिः । ध्वान्तस्त्रेव महादुर्गमगम्यं सूर्यरोचिषाम् ॥ ६ ॥

सद्वृत्तोजीवनच्छायो राजमानः स्वतेजसा । प्राग्वाटवंशमुकासीद् वीरनागाभिधो गृही ॥ ७ ॥

तत्प्रिया सत्किवाधारा प्रियंकरगुणावनिः । जिनदेवीति देवीव मेना हिमवतो बभौ ॥ ८ ॥

अन्यदा सा निशि स्वप्ने पीयूषरुचिमेक्षत । प्रविशन्तं मुखे पृथ्व्यामवतारेच्छया किल ॥ ९ ॥

10

अन्वये गुरवस्तस्य श्रीमुनिचन्द्रसूरयः । सन्ति शान्तिकमभ्रान्ते येषां नामाक्षराण्यपि ॥ १० ॥

प्रातः सा तत्पुत्रो' गत्वा नत्वा सत्त्वमहालया । अपृच्छन्मुदिताचार्यं(०थं ?) स्वप्नस्यातिशयस्पृशः ॥ ११ ॥

देवचन्द्रनिभः कोऽप्यवततार तवोदरे । आनन्दयिष्यते विश्वं येन ते चेत्यमादिशन् ॥ १२ ॥

अथ सा समयेऽसूत सुतं वञ्चोपमद्युतिम् । यत्तेजसा कलिः शैलश्चकम्पे भेदभीतितः ॥ १३ ॥

हृदयानन्दने तत्र वर्धमाने च नन्दने । चन्द्रस्वप्नात् पूर्णचन्द्र इत्याख्यां तत्पिता व्यधात् ॥ १४ ॥

15

कदाचिन्नगरे तत्राशिवं जहो जनान्तकृतम् । सहसैव यतो लोकः प्रेक्ष्याप्रेक्ष्यत्वमादधौ ॥ १५ ॥

वीरनागो विचिन्त्यैतद् दक्षिणां दिशमाश्रयत् । भृगुकच्छपुरं प्राप लाटदेशविमूषणम् ॥ १६ ॥

विहारं जंगमं तीर्थं श्रीमुनिचन्द्रसूरयः । चक्रुस्तत्र तदादेशान् स्थापितोऽसौ सचर्मिभिः ॥ १७ ॥

वर्षोष्टकवयाः पूर्णचन्द्र इत्यस्य नन्दनः । चक्रे 'सुखासिकादीनां वाणिज्यं शैशवोचितम् ॥ १८ ॥

वित्तं नौवित्तहर्म्येषु विकाशिचणकैः समाः । द्राक्षा अवापदर्भत्वेऽपि हि पुण्यानि जाग्रति ॥ १९ ॥

20

कस्मिंश्चित्सदनेऽन्येभ्युगतो व्यञ्जनविक्रये । द्रम्मान् हेम च गेहेशं पितेरुज्जन्तमेक्षत ॥ २० ॥

'भवाभाग्याद् घटश्लक्ष्णकर्कराङ्गाररूपतः । पश्यति स्म ततः पूर्णचन्द्रः प्राहातिविभ्रितः ॥ २१ ॥

किमुज्झसि महाद्रव्यं नरसङ्गीवनौपधम् । इत्युक्ते स गृही दध्यौ चित्तेऽहो पुण्यवानसौ ॥ २२ ॥

वत्स ! द्रव्यमिदं वंशपात्रे क्षिप्त्वा ममाप्येय । इत्युक्तः 'पूरयित्वाऽसौ पात्राण्यस्याप्येयं तदा ॥ २३ ॥

तत्करस्पर्शमाहात्म्यात् तद् द्रव्यं पश्यति स्म सः । अपुण्य-पुण्ययोः साक्षाद्दीर्घं दृश्यतेऽन्तरम् ॥ २४ ॥

25

सोऽन्तर्गहं क्षिपेत्सर्वं नहिहतमन्तरा । एका सुखादिकादेतोः प्रसृतिस्तेन चार्थवत् ॥ २५ ॥

हृष्टश्च पितुराख्याय' ददौ तद् द्रविणं मुदा । वीरनागः प्रभूणां च यथावृत्तमदोऽवदत् ॥ २६ ॥

व्यमृशस्तेऽप्यवातार्पित' किमेव पुरुषोत्तमः । दर्शयन्ती स्वरूपाणि लक्ष्मीर्यस्याभिलाषुका ॥ २७ ॥

रङ्गकुमुदचन्द्रांशुप्रसराच्छादकोदयः । विरोचनो विनेयश्चेदेवानन्तोन्नतिस्तदा ॥ २८ ॥

तत्तस्तेऽप्यवदन् बाचं शृणु नस्तव यद्वरम् । वस्तु सम्पद्यते कस्य भक्त्या तत् प्रतिपद्यते ॥ २९ ॥

30

स प्राह नाथ ! पूज्यानां कुले नो गुरुताभूताम् । अहं त्वेकमुनो जीर्णस्तदास्या मेऽत्र जीवितुम् ॥ ३० ॥

1 N मूलविद्या° । 2 N प्रियो । 3 N तत्पुत्रे । 4 B सुखादिका° । 5 D वित्तः; N वित्तनोचितम् । 6 N D तवा° ।

7 N इत्युक्ता । 8 N चार्पिता । 9 D विवेक्षाख्याय । 10 A ऽप्यावाता° ।

व्यवसाये क्षमः कीदृशेऽपि बाह्यं जनन्यपि । अस्मि नश्यत्तुल्येमाऽनन्यसुखं वदामि किम् ॥ ३१ ॥
 अत्र चेत् पूज्यपादानामाग्रहस्तन्मया नहि । विचारणं हि कर्तव्यं गृह्यतामेव नन्दनः ॥ ३२ ॥—विशेषकम् ।
 प्रसुराहाधमे पञ्चशती चारित्रिणां गणे । सर्वेऽपि ते सुताः सन्तु तवैकस्मादतः प्रति ॥ ३३ ॥
 अमी साधर्मिका यावज्जीवं कशिपुदास्तव । धर्मं वेद्वास्त निश्चितः परलोकैकशम्बलम् ॥ ३४ ॥
 5 तदम्बां च यथादेशकारिणीमतुमान्य च । पूर्णचन्द्रं दृढाभक्तिं प्रभवः समदीक्षयन् ॥ ३५ ॥

§ २. रामचन्द्राभिधां तस्य^१ ददुरानन्दनाकृतेः^२ । दर्शनोच्छासिनः सङ्गसिन्धुद्विधिविधायिनः ॥ ३६ ॥
 दुर्ज्ञेय^३त्वकलंकस्यापनोदादुपकारिणीम् । यत्प्रज्ञा^४ दुर्गेशास्त्राणामपि बाग्योचरः स किम् ॥ ३७ ॥
 तर्क-लक्षण-साहित्यविद्यापारगतः स च । अभूत् स्वपरसिद्धान्ते वर्तमाने कषोपलः ॥ ३८ ॥
 शिवाद्वैतं वदन् धन्वः^५ पुरे धवलके द्विजः । काश्मीरः सागरो जिये वादात् सत्यपुरे पुरे ॥ ३९ ॥
 10 तथा नागपुरे क्षुण्णे गुणचन्द्रो दिगंबरः । चित्रकूटे भागवतः शिवभूत्याख्यया पुनः ॥ ४० ॥
 गंगाधरो गोपगिरौ धारायां धरणीधरः । पद्माकरो द्विजः पुष्करिण्यां वादमदोद्धुरः ॥ ४१ ॥
 जितश्च श्रीभृगुक्षेत्रे कूटपाख्यो ब्राह्मणप्रणीः । एवं वादजयोन्मुद्रो रामचन्द्रः श्रितावभूत् ॥ ४२ ॥
 विद्वान् विमलचन्द्रोऽथ हरिचन्द्रः प्रभानिधिः । सोमचन्द्रः पार्श्वचन्द्रो विबुधः कुलभूषणः ॥
 प्राज्ञः शान्तिस्त्रयाऽशोकचन्द्रश्चन्द्रोलसद्यशः । अजायन्त सखायोऽस्य मेरोरिव कुलाचलाः ॥ ४४ ॥

15 ततो योग्यं परिहाय रामचन्द्रं मनीषिणम् । प्रत्यक्षिपन् पदे दत्तदेवसूत्रिवराभियम् ॥ ४५ ॥
 पितुस्तस्य व्रतं वीरनागाख्यस्य स्वसुः पुनः । पुरातनव्रतमुद्राया अनुद्राया महाव्रतैः ॥ ४६ ॥
 महत्तराप्रतिष्ठां च व्यधुर्विबुधितोहसः । श्रीमच्चन्द्रनबालेति नामास्याः प्रददुर्मुदा ॥ ४७ ॥—युग्मम् ।

§ ३. अन्यथा गुर्वुत्क्रावाः भीमन्तो देवसूरयः । विहारमादधुः पूज्याः पुरे धवलकृभिर्वे ॥ ४८ ॥
 उदयो नाम तत्रास्ति विदितो धार्मिकामणीः । भीमत्सीमंधरस्त्रामिबिम्बं सैव व्यधापयन् ॥ ४९ ॥
 20 स प्रतिष्ठाविधौ तस्यानिश्चिन्वन् सद्गुरुं ततः । श्रीमच्छासनदेवीं चाराग्नौ त्र्यहमुपोषितः ॥ ५० ॥
 युगप्रधानकल्पेन भीमता देवसूरिणा । प्रतिष्ठापय विम्बं स्वमित्युपादिशताय सा ॥ ५१ ॥
 तत्तदर्थनया विंशप्रतिष्ठां विदधुस्तदा । ऊदावसति नाम्ना तच्चैत्यमथापि विधत्ते ॥ ५२ ॥

§ ४. अथ नागपुरेऽप्येधुः प्रभवो विजिहीर्षवः । गिरीन्द्रमर्बुदं प्रापुस्तदा आरुह्युश्च तम् ॥ ५३ ॥
 मक्षिणोऽश्चप्रसादस्य गिरिमारोहतः सह । गुरुभिः कर्मवैविध्याद् दन्दश्लोऽद्वयत् पदे ॥ ५४ ॥
 25 ज्ञात्वा ते प्रेषयंस्तस्य हेतुं पादोदकं तदा । धौतमात्रे तदा तेन दंशोऽसौ निर्बिषोऽभवत् ॥ ५५ ॥
 भीनामेयं नमस्कृत्य संसारार्णवतारणम् । तुष्टुवुः श्रीमदम्बां च प्रत्यक्षां शासनेनशरीम् ॥ ५६ ॥
 साऽवाहीत् कथयिष्यामि किञ्चित् बहुमानतः । दूरे सपादलक्षे त्वं मा यासीन्मम बाक्यतः ॥ ५७ ॥
 गुरुस्तवाष्टमासायुरसादेव दिनाद् यतः । व्यावर्त्तय ततो वेगादणहिल्लिपुरं प्रति ॥ ५८ ॥
 इत्याख्याय तिरोषाच्च देवीं दृष्ट्वा ततः प्रभुः । मप्यम्बाया इवाम्बाया वत्सलत्वमहो महन् ॥ ५९ ॥
 30 व्यावृत्त्यायात् ततः पूज्यपुर आख्यत् सुरीवचः । आनन्दमसमं प्रापुस्ते कालज्ञानतो निजात् ॥ ६० ॥
 § ५. अन्यथा देवबोधाल्यः श्रीभागवतदर्शनी । भूरिवाद्जयोन्मुद्रः भीमत्पसनमाययौ ॥ ६१ ॥
 अबालम्बत^१ पत्रं च राजद्वारे मदोद्धुरः । तत्र स्फोटं दुरालोकं विबुधैरल्लिख सः ॥ ६२ ॥

तथा हि—

एकद्वित्रिचतुःपञ्चषण्मेनकमने न काः ।

देवबोधे मयि क्रुद्धे षण् मेनकमनेनकाः ॥ ६३ ॥

ततः सर्वेऽपि विद्वांस एनमालोक्य सूर्यवत् । दृशो विपरियन्ति स्म दुर्बोधं सुधियामपि ॥ ६४ ॥

षण्मासान्ते तदा चाम्बाप्रसादो भूपतेः पुरः । देवसूरिप्रभुं विहराजं दर्शयति स्म च ॥ ६५ ॥ 5

स भूपालपुरः श्लोकं विभेदोद्भेदधीनिधिः । कुलस्थजलवत्प्रण्डशैलं राक्षा मतः सुहृत् ॥ ६६ ॥

अथास्य श्लोकस्य विवरणं—कै गै रै शब्दे । कायन्तीति कचित् इत्ययं काः शब्देन वादिनः । ते बद्धाः । सन्तीति क्रियाप्याहारे, पञ्चादिनो न सन्ति । क सति—देवबोधे मयि क्रुद्धे सति । पुनः कथंभूते—एकद्वित्रिचतुःपञ्चषण्मेनकमने । मां क माने, मानं माः किं प्रमाणं । एकं प्रमाणं प्रत्यक्षरूपं येषां ते एकमाः, चासीकाः, एकप्रमाणवादिनः । तथा द्विमाः—द्वे प्रमाणे प्रत्यक्षानुमानरूपे येषां ते द्विमाः, द्विप्रमाणवादिनो बौद्धाः वैशेः 10 त्रिमाः—त्रीणि प्रमाणानि प्रत्यक्षानुमानागमरूपाणि येषां ते त्रिमाः, त्रिप्रमाणवादिनः सांख्याः । चत्वारि प्रत्यक्षानुमानागमोपमानरूपाणि प्रमाणानि येषां ते चतुर्माः, चतुःप्रमाणवादिनो नैयायिकाः । तथा पञ्चमाः—पञ्च प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्थापत्तिरूपाणि प्रमाणानि येषां ते पञ्चमाः, पञ्चप्रमाणवादिनः प्रामा-कराः । तथा षण्माः—षट् प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्थापत्यभावरूपाणि प्रमाणानि येषां ते षण्माः, षट्प्रमाण-वादिनो भीमांसकाः । तेषामिनास्तद्देवृत्वात्, तान् कमते अभिलपति, स एकद्वित्रिचतुःपञ्चषण्मेनकमनः, 15 तस्मिन्मयि । तथा मेनकमनेनका अपि न काः न वादिनः । मा लक्ष्मीः, तस्या इनः स्वामी विष्णुः, कमनो ब्रह्मा, इन आदित्यः, मेनकमनेनाः । अल्पत्वात्कप्रत्यये मेनकमनेनकाः । तेऽपि विष्णु-ब्रह्म-सूर्या मयि देवबोधे क्रुद्धे सति अज्ञानत्वाच्च काः न वादिनः । यतो—देवान् बोधयति—इति शम्भुव्युत्पत्त्या तेऽपि मया बोधिताः सुज्ञाना भवन्ति । ततो मानुषाणां पटुवादिनां विदुषामपि किं प्रमाणं का वार्ता ॥ इति पञ्चावलंब्याख्या ॥ प्र० १६ ॥

✽

॥ ६६. अथास्ति 'धाहडो' नाम धनवान् धार्मिकप्रणीः । गुरुपादान् प्रणम्याथ चक्रे विज्ञापनामसौ ॥ ६७ ॥ 20

आदिश्यतामतिक्रम्य कृत्यं यत्र धनं व्यये । प्रभुराहालये जैने द्रव्यस्य सफलो व्ययः ॥ ६८ ॥

आदेशानन्तरं तेनाकार्यतं श्रीजिनालयः । हेमाद्रिधवलस्तुक्को दीप्यत्कुम्भमहामणिः ॥ ६९ ॥

श्रीमतो बद्धमानस्वाभीमरद् विष्वभमद्भुतम् । यत्तेजसा जिताश्चन्द्रसूर्यकान्तमणिप्रभाः ॥ ७० ॥

श्रुत्वाकादृशके साष्टासप्ततौ विक्रमार्कतः । वत्सराणां व्यतिक्रान्ते श्रीशुनिचन्द्रप्रयः ॥ ७१ ॥

आराधनाविधिभ्रेष्ठं कृत्वा प्रायोपवेशनम् । शमपीयूषकलोलप्लुतास्ते त्रिदिवं ययुः ॥ ७२ ॥—युगम् । 25

वत्सरे तत्र चैकत्र पूर्णं श्रीदेवसूरिभिः । श्रीवीरस्य प्रतिष्ठां स धाहडोऽकारयन्मुदा ॥ ७३ ॥

॥ ७७. अथ नागपुरे श्रीमान् देवसूरिप्रसुर्ययो । अभ्यागादत्र च श्रीमानाह्लादननरेत्वरः ॥ ७४ ॥

प्रणनाम सहायतः स च भागवतेत्वरः । देवबोधे इमामार्योमार्योचारोऽवदत् प्रभुम् ॥ ७५ ॥

सा वेयं—

यो वादिनो द्विजिह्वान् साटोपं विषममानमुद्गिरतः ।

शमयति स देवसूरिर्नरेन्द्रबन्धः कथं न स्यात् ॥ ७६ ॥

30

एवं चासौ महाभक्त्या स्थापितो नगरनगरा । राक्षा विज्ञाततत्त्वार्थो अभ्याज् बोधयति स्म सः ॥ ७७ ॥

तत्र श्रीसिद्धराजोऽथ नगरं द्रुक्चेतराम् । तत्रस्य देवसूरिं च ज्ञात्वा व्यावहृते ततः ॥ ७८ ॥

मण्यस्थितेऽत्र तन्मित्रे दुर्गं लातुं न शक्यते । इति व्यात्वाऽऽह्वयद् भक्त्या नृपः श्रीपत्तने प्रभुम् ॥ ७९ ॥

तत्र वर्षास्ववस्थायाम्निने^१ तं चाभ्यसित्रयत् । प्रार्कारं जगृहे श्रीमान् सिद्धराजश्च सत्वरम् ॥ ८० ॥
 § ८. अथ कर्णावतीसङ्कोच्चेयुक्तकण्ठितः प्रभोः । आह्वययन्महाभक्त्या चतुर्मासकहेतवे ॥ ८१ ॥

ततस्तत्राययुः पूज्याः सङ्गादेशपुरस्कृताः । शुद्धोपाश्रयमासाद्यावस्थानं प्रतिशुश्रुवुः ॥ ८२ ॥
 अरिष्टनेमिप्रासादे व्याख्यानं च प्रतुष्टुवुः । अवुध्यन्तावुधा लोका यस्य श्रवणतो घनाः ॥ ८३ ॥

5 इतश्च दक्षिणात्यः श्रीकर्णाटनृपतेर्गुरुः । श्रीजयकेशिदेवस्य श्रीसिद्धेशप्रसूतितुः ॥ ८४ ॥

अनेकवादिमिर्जिष्णुर्षोदिपुत्रकपद्धतिम् । वामपादे बहन् गर्वपर्वताधित्यकाशितः ॥ ८५ ॥

जैनो जैनमतद्वेषिदर्पसर्पकरण्डिका । श्रीमान् कुमुदचन्द्राख्यो वादिचक्री दिगम्बरः ॥ ८६ ॥

श्रीवासुपूज्यचैत्यस्थो वर्षानिर्वाहहेतवे । श्रीदेवसूरिधर्माख्याप्रभावामर्पणस्तदा ॥ ८७ ॥

दानान्मुखसरयन् बंदिद्वन्द्वानि प्रजिघाय सः । उशीपयन् वचोभिस्तं सूरिं शमिकुलेधरम् ॥ ८८ ॥

10 —पंचभिः कुलकम् ।

वैतालिकपतिर्धर्मिपर्वदन्तःप्रविश्य च । आह स्तुतिपरस्तस्य काव्यानि क्रोधदीप्तये ॥ ८९ ॥

गेय-वाङ्मययोः पारदधरौ प्रेक्ष्य यन्मतिम् ।

वीणापुस्तकभृद् ब्राह्मी विस्मिता तदपारगा ॥ ९० ॥

ततस्तद्भङ्गमास्थाय तदुपास्तितरास्तिकाः । सिताम्बरः परानन्दभाजो भवत किं न हि ॥ ९१ ॥

15 तथा हि—

हंहो श्वेतपदाः किमेष विकटाटोपोक्तिसण्डक्लितैः

संसारवटकोटरेऽतिविषमे मुग्धो जनः पाल्यते ।

तत्त्वातत्त्वविचारणासु यदि वो हेवाकलेशस्तदा

सत्यं कौमुदचन्द्रमंहियुगलं रात्रिदिवं ध्यायत ॥ ९२ ॥

20 अथाह देवसूरीणां माणिक्याख्यो विनेयराट् । दर्शनप्रतिकूलाभिर्वाग्मी रोपाङ्कुरं बहन् ॥ ९३ ॥

तद्यथा—

कः कण्ठीरवकण्ठकेसरसटाभारं स्पृशाल्यंहिणा

कः कुन्तेन शिनेन नेत्रकुहरे कण्डूयनं कांक्षति ।

कः सन्नयति पद्मगेश्वरशिरोरत्नावतंसश्रिये

25 यः श्वेताम्बरदर्शनस्य कुरुते बन्धस्य निन्दामिमाम् ॥ ९४ ॥

माणिक्यः शिष्यमाणिक्यं जगदे देवसूरिभिः । नात्र कोपावकाशोऽस्ति खरवादिनि दुर्जने ॥ ९५ ॥

अथ बन्दिराज आह श्वेताम्बरचणकतुरग इह वादी ।

श्वेताम्बरतमसोऽर्कः श्वेताम्बरमशकधूमोऽयम् ॥ ९६ ॥

श्वेताम्बरप्रहसने^६ स सूत्रधारः प्रभुः कुमुदचन्द्रः ।

80 किं वाच्यस्तव वाचा संदिश किमिहान्यवाग्दमरेः^५ ॥ ९७ ॥

स गुरुः प्राह नाहंयुर्व्रतमास्माकदर्शने । ततः कथय मङ्गलानुः^४ पुर एकं हि वाचिकम् ॥ ९८ ॥

तद् यथा—

दिगम्बरशिरोमणे ! गुणपराङ्मुखो मा स्म भू-

र्गुणप्रहफलं हि तद् वसति यद् रमापङ्कजे ।

ततस्त्यज मवं कुरु प्रशमसंयतान् खान् गुणान्

दमो हि मुनिभूषणं स च भवेन्मद्रव्यत्यये ॥ ९९ ॥

ह्रस्वं कथिते बन्दिबरेणास्य पुरो मुनेः । बादिनः सोऽवदन्मुखंसाधूनां शम उत्तरम् ॥ १०० ॥
 उत्तेजनं किमप्येव क्रियते चित्तपीडनम् । अस्य विद्याकलामध्यं ज्ञायते येन तत्त्वतः ॥ १०१ ॥
 विद्युरयेति निजैः साधुवृन्दं रथ्यान्तरागतम् । वैरानुबन्धचेष्टाभिरुपासर्जयदद्भुतम् ॥ १०२ ॥ 5
 इत्येवमुपस्पृष्टेऽत्र निःप्रकम्पे सुमेरुवत् । दिग्वासा निजरूपाभमविशिष्टं प्रचक्रमे ॥ १०३ ॥
 निजचैत्यामतो यान्तीं वृद्धां गोचरचर्यया । उपसर्गयितुं साध्वीमारेभेऽन्येगुरुद्यतः ॥ १०४ ॥
 अथ पल्लवकान् पल्लवकानिव 'तमस्तरोः । प्रेष्य तां कुण्डके क्षिप्त्वा नर्तयामास साहसी ॥ १०५ ॥
 अहो साध्वीमसौ वृद्धां दर्शनिव्याजनुकसः । विडम्बयति पापीति तस्यावर्णो जनेऽभवत् ॥ १०६ ॥
 अथ सा मोचिता केक्षिदनुकम्पापरैरनरैः । सूररूपाश्रयं प्रायादतिगद्गदशब्दभूः ॥ १०७ ॥ 10
 किञ्चित्तोऽपमानोऽयमिति पृष्टा च सूरिभिः । जरामन्युभराव्यक्तस्वरं प्राह तदप्रतः ॥ १०८ ॥
 बर्द्धितोऽध्यापितः सूरिपदे मद्गुरुभिर्भवान् । स्थापितोऽस्मादशानीदृग्विडम्बनकृते ध्रुवम् ॥ १०९ ॥
 दिग्म्बरोऽयं बीभत्सदर्शनः स्वविटव्रजैः । राजाध्वनि प्रयान्तीं मामनाथवदुपाद्रवत् ॥ ११० ॥
 विद्वत्तया प्रमुत्तेन किं फलं तेऽवकेशिना । किं करस्तेन शस्त्रेण यदि शत्रुनं हन्यते ॥ १११ ॥
 शमशैत्यमहाबह्व्याः फलं परिभवो दृढः । प्रस्यते मुच्यते वापि राहुणा स्वेच्छया शशी ॥ ११२ ॥ 15
 अथ ते विक्रमः^१ कालः पठितस्य फलं ह्यदः । धान्ये क्षुष्के धने चास्ते वर्षन् मेघः करोतु किम् ॥ ११३ ॥
 देवसूरिरयो वाचमुवाच कोधदुर्द्धराम् । मा विषादं कुरुष्वार्यैः^२ दुर्विनीतः पतिष्यति ॥ ११४ ॥
 आर्याह दुर्विनीतोऽयं पतिष्यति नवा पुनः । त्वयि न्यस्तभरः सङ्गः पतिष्यत्येव वेप्रवत् ॥ ११५ ॥
 प्रसुराह क्षिरीभूय चेद् विलोकयसे ततः । मुक्तानामिह वेधो नः संभवी गुणयुक्तये^३ ॥ ११६ ॥
 अथ चोवाच माणिक्य^४ ! विज्ञप्तिं लिख मामिकाम् । श्रीमत्पत्तनसङ्गाय विनयातिशयस्पृशम् ॥ ११७ ॥ 20
 आदेशानन्तरं सोऽथ लिखति स्म स्फुटाक्षरम् । अदर्शयत् प्रभोः पञ्चादधासौ प्रत्यवाचयत् ॥ ११८ ॥

‘स्वस्ति नत्वा जिनं श्रीमदणहिल्लपुरे प्रक्षुम् ।

संघं कर्णावतीपुर्याः श्रीमंतो देवसूरयः ॥ ११९ ॥

भक्त्या विज्ञपयन्त्यत्राशाम्बरेण विवादिना ।

श्रीध्रमेवागमिष्यामः कृतवादाश्रवा इति ॥ १२० ॥’ 25

अचिराश्वन्यपुंसङ्ग हस्ते साऽथ समर्पिता । गूर्जराणां राजधानीं स प्राप प्रहरत्रयात् ॥ १२१ ॥
 दृष्ट्वा सङ्गेन मर्त्योऽसौ भोजनाच्छावनादिभिः । सम्मान्य प्रहितः शीघ्रं प्रतिलेखं समर्प्य च ॥ १२२ ॥
 आथाद् देवगुरोः पार्श्वे सङ्गादेशं ददौ मुदा । एनं ललाटे विन्यस्य विट्ट्यावाचयच्च सः ॥ १२३ ॥

‘स्वस्ति श्रीतीर्थनेतारं नत्वा श्रीपत्तनात् प्रक्षुम् ।

सङ्गः कर्णावतीपुर्यां परवादिजयोजितम् ॥ १२४ ॥ 30

श्रीदेवोपपदं स्मरि समादिशति सम्मदात् ।

आगन्तव्यं श्रुतित्येव भवता वादिपुङ्गव ! ॥ १२५ ॥

किं च श्रीवादिबैतालान् शान्त्या चार्थस्य सद्गुरोः ।

पार्श्वेऽधीतस्य शैवाल्यवादिजेतुर्महामतेः^१ ॥ १२६ ॥

इति चन्द्रप्रभोः किं न भवान् शिष्यशिरोमणिः ।

कालेऽधुनातने सङ्कोदयस्त्वय्येव तिष्ठते ॥ १२७ ॥

ततः श्रीसिद्धभूपालं विज्ञाप्यात्र सकौतुकम् ।

त्वत्कृतं विजयं स्वस्य वयं वीक्षामहे ध्रुवम् ॥ १२८ ॥

श्राद्धानां श्राविकाणां च शतानि ग्रीणि सप्त च ।

विजयाय तव श्रीमन्नाचामाम्लानि तन्वते ॥ १२९ ॥

प्रतिहन्तुं प्रत्यनीकसुराणां वैभवं लघु ।

देव्याः श्रीशासनेश्वर्या बलं दातुं स्वसत्त्वतः^२ ॥ १३० ॥

तदर्थमिति विज्ञाय विश्ववन्द्यः स बन्दिनम् । प्राहिणोद्वादिने धीमान् शिक्षयित्वा स्ववाचिकम् ॥ १३१ ॥

स गत्वा चाह—वादीन्द्रो देवाचार्यो^३ वदत्यदः । मनुखेन व्रजजन्मि पत्ननेऽहं त्वमापतेः ॥ १३२ ॥

सभायां सिद्धराजस्य पश्यतां तत्सभासदाम् । स्वपराभ्यस्तवाणीनां प्रमाणं लभ्यते यथा ॥ १३३ ॥

अवत्वेवमिति प्रोच्य^४ स दिगम्बरसंनिधौ । गत्वा प्रोवाच तत्सर्वं क्षुतं तेनावधानतः ॥ १३४ ॥

गमिष्यत इति प्रोक्ते वादिनाऽजायत क्षुत्तम् । तत्तस्याशकुनं मत्वा समेत्याकथयद् गुरोः ॥ १३५ ॥

ततः सुरिर्विने शुद्धे मेघलम्बे रवौ स्थिते । सप्तमस्ये शशांके च षष्ठे राहौ रिपुद्रुहि ॥ १३६ ॥

प्रयाणं कुर्वतस्तस्य निमित्तं शकुनाः शुभाः । स्फुरितं दक्षिणेनाक्षणा शिरःस्पन्दोऽप्यभूद्भृशम् ॥ १३७ ॥

किंकीविर्हृशोर्मोर्गमाययौ चन्द्रकी व्यरौत् । मृगाः प्रदक्षिणं जग्मुर्विषमा विषमच्छिदः ॥ १३८ ॥

तथा रथः प्रभोस्तीर्थनाथस्याभ्यर्चितो जनैः । अभ्यर्हितप्रतिमया बभूवाविभुखस्तथा ॥ १३९ ॥

इत्यादिभिर्निमित्तैश्च मनःसौष्ठवमाश्रितः । अक्षेपात् पत्ननं प्राप प्राप्तरूपेश्वरः प्रभुः ॥ १४० ॥

प्रवेशोत्सवमाधत्त सङ्घ उत्कण्ठितस्ततः । तत्र सिद्धाधिपं भूपमपश्यच्च क्षणे शुभे ॥ १४१ ॥

पुनश्च मागधावीशो दिगम्बरपुरो गतः । प्राह स्फुटं वचोभिः श्रीदेवाचार्यस्य वाचिकम् ॥ १४२ ॥

मदं सुखं यतः पुंसां दृष्टेऽसौ व्यसनं महत् । शलाकापुरुषस्यापि दशास्वस्य यथा पुरा ॥ १४३ ॥

एवमुक्त्वा स्थिते बैतालिके दिग्बसनोऽवदत् । श्वेताम्बराः कथाभिह्वा एषामेतद्धि जीवनम्^५ ॥ १४४ ॥

अहं तु तत्कथातीतः^६ प्रीतो वादेन केवलम् । येन स्वस्य परस्यापि प्रमाणं हि प्रतीयते ॥ १४५ ॥

'एकमेवोचितं तेन जल्पितं' यन्नृपापतः । संगम्य^७ वादमुद्रायां तदेतत् कियतां ध्रुवम् ॥ १४६ ॥

तत्रागच्छाम शीघ्रं च वयमप्यथ निश्चितम् । प्रत्यान्नावस्तदित्युक्त्वाऽऽरुरोहं च सुखासनम् ॥ १४७ ॥

संमुखं पुनरासीच्च क्षुतं व्यग्रशूद्रं च । विकारः शब्दस्तत्रास्या काऽस्तु मादृशम् ॥ १४८ ॥

स्याद् वाततोऽपि कण्ठूतिर्जिह्वाया मे नरेण न । प्रतिहन्त्येत वादेन क्षुतमस्मान्निषेधकम् ॥ १४९ ॥

याम एव तथाप्येवमुक्त्वा सञ्चरतः सतः । अजातरत्नं फणी इयामः कालरात्रेः कटाक्षवत् ॥ १५० ॥

व्यलम्बत परीवारस्तस्याशकुनसम्भ्रमात् । आह च स्वामिनो नैव कुशलं हृदयते हृदः ॥ १५१ ॥

स प्राह पार्श्वनाथस्य तीर्थोधिष्ठायको मम । घरणेन्द्रो ददौ दर्शं साहाय्यविधये ध्रुवम् ॥ १५२ ॥

इत्याशङ्कानैर्बोद्धं निविद्धोऽपि दिगम्बरः । अणहिल्लपुरं प्राप तथा प्रावेशि कैरपि ॥ १५३ ॥

१ N महात्मनः । २ N स तलतः । ३ N प्रोक्ते । ४ N मत्वा । ५ N जीवितम् । ६ N कथागीतः । ७ N एवमेवो-
८ N तन्मूपा । ९ N संगम्य ।

- ॥१९॥ इतश्च श्रीदेवसूरेः पुरं प्रविशतः सतः । धाहडो नागदेवश्चाययाते संमुखौ तदा ॥ १५४ ॥
 ताभ्यां प्रणम्य विज्ञप्तं दिगम्बरपराजये । दाप्यतां स्वेच्छया द्रव्यमेतदर्थं तदार्जितम् ॥ १५५ ॥
 श्रीदेवसूरयः प्राहुर्यदि ब्राह्मीप्रसादतः । न जयस्तन् किमुकोचैः संकोचैः सत्यसंविदाम् ॥ १५६ ॥
 अथाह धाहडो नाथाशाम्बरेण धनन्ययात् । तत्रस्थेन धनाध्यक्षाद्वशिता^१ गांगिलादयः ॥ १५७ ॥
 ऊचुश्च प्रभवो देवा गुरवश्चात्र जाप्रति । कार्यो^२ व्ययो न युष्माभिरस्थाने द्रविणस्य तत् ॥ १५८ ॥ 5
 ततः कुमुदचन्द्रेणागतेन नगरान्तरा । श्वेताम्बरजयोन्नयै कृतं पत्रावलम्बनम् ॥ १५९ ॥
 दिनानां विंशतिं प्रत्युपाश्रयं यतिनां तदा । नीरं लृणानि मुक्त्वा च स पुरोगान्यवादनम् ॥ १६० ॥
 केशावत्रितयं तस्य पक्षे सभ्यतया स्थितम् । अन्येऽप्यर्वागृह्णः सर्वे तस्य पक्षस्थोऽभवन् ॥ १६१ ॥
 धाहडस्तस्य^३ तत्पत्रं राजद्वारविलम्बितम् । स्फाटयामास शृङ्गारमिव तस्य जयश्रियः ॥ १६२ ॥
 श्रीसिद्धाधीश्वरो राजा श्रीपालादधिगम्य च । वृत्तान्तमाह्वयत् तत्र श्वेताम्बर-दिगम्बरौ ॥ १६३ ॥ 10
 सभाज्यवस्त्राभाधाय प्रैपीद् दूतं च सत्वरम् । सम्बन्धकावताराय तयोर्गांगिलसंग्रिणे ॥ १६४ ॥
 ततः श्रीकरणे सोऽथ श्रीदेवगुरुराह्वयत् । जातिप्रत्ययतः किञ्चिद्^४ विद्विष्टमिव चावदत् ॥ १६५ ॥

तथा हि—

- दन्तानां मलमण्डलीपरिचयात् स्थूलं भविष्युस्ततिः^५
 कृत्वा भैक्षकपिण्डभक्षणविधिं शौचं किलाचाम्लतः^६ । 15
 नीरं साक्षि शरीरशुद्धिविषये येषामहो कौतुकं
 तेऽपि श्वेतपटाः क्षितीश्वरपुरः^७ कांक्षन्ति जल्पोत्सवम् ॥ १६६ ॥
 आह देवगुरुः स्फूर्त्या भीमांसासक्तताजुषः । धीवराश्चोचितं तद् वः शौचाचारविचारणम् ॥ १६७ ॥

परमुक्तं च—

- विमृश विमृशाम्भोभिः शक्योऽपसारयितुं न यै- 20
 जठरपिठरीक्रोडस्थेमाप्यहो मल्लेशकः ।
 कथमिव सदा तिष्ठन्नात्मन्यरूपिणि तैरहो
 परिदलयितुं पायोऽनार्यः स पातककर्दमः ॥ १६८ ॥
 भाणिक्यः प्राह किनाम द्विजस्यास्ति दूषणम् । श्रीसिद्धेश उपालभ्यः स विवेकबृहस्पतिः ॥ १६९ ॥
 संस्कारसूत्रपातेन चतुर्द्धा हृदयात्मनाम् । वपुर्मनोवचःकार्यजातेष्वन्यान्यरूपतः ॥ १७० ॥ 25
 अकृत्य-कृत्ययोस्तुल्यकर्तव्यत्वस्पृशां सदा । द्विजन्मनां प्रधानत्वं दर्शनानां विहम्बनम् ॥ १७१ ॥
 इत्येवमूहापोहेन सम्बन्धो नार्पितस्तदा । प्रातः सभागतः^८ प्रष्टो राजा सचिवगांगिलः ॥ १७२ ॥
 लिखितो भवता कः सम्बन्धः किं वादिनोद्बियोः । स प्राहैषामपाविष्ण्वाभार्हा राजसभास्थितिः ॥ १७३ ॥
 अतो मया न चालेखि सम्बन्धो नृपतिस्ततः । अन्तःकोपानलं बध्ने पयोधिरिव बाहवम् ॥ १७४ ॥
 एवं च सदसन्मर्यादविशेषविदुषस्तव । व्ययस्य करणं तेऽलंकारोपस्तबोचितः ॥ १७५ ॥ 30
 प्रजानां^९ गौरवर्णोऽपि काल एवावभासते । अल्पोऽप्यत्र न ते दोषः सा समैवाविचारिता ॥ १७६ ॥
 परं दर्शनबाह्यत्वाद् प्राम्थ्यवन्नागरोऽपि सन् । नान्तर्मुखो गुणान् दोषीकृत्य यस्मात् प्रजल्पसि ॥ १७७ ॥

1 A ध्यक्षोद्दिशिता; B व्यशाषिता । 2 N कार्योऽन्ययो । 3 N तत्रत्यं । 4 N लिखितं । 5 N ०प्युस्तुति । 6 N किल-
 ज्ञातमनः । 7 N किमीश्वरपुरः । 8 N सभागतः । 9 N प्र(अ)ज्ञानां ।

- अन्यदेकं च ते भाग्यं यत्नेन ब्रह्मचारिणा । एवं विवदमानोऽपि श्लाघाद् मत्सीकृतोऽसि^१ न ॥ १७८ ॥
 संमान्य चास्य सम्बन्धमधुनैव समर्पय । लिखित्वा वादिनोर्बादकाले जयपराजये ॥ १७९ ॥
 राजादेशं गृहीत्वेति तेन प्रैषि निजोऽनुजः । सान्त्वनाय प्रभोः सोऽपि तत्कृत्वाह्वयद्वत्र तम्^२ ॥ १८० ॥
 प्रभुर्विजयसेनाख्यं प्रैषीत् तत्र मनीषिणम् । नोचितं गमनं तत्र सचिवानागतौ^३ स्वयम् ॥ १८१ ॥
 दिगम्बरो विजीयते चेत् तत्रयकारपूर्वकम् । निर्वास्योऽतः पुराद्^४ धृत्वा परित्यज्यं स चौरवत् ॥ १८२ ॥
 अथ श्वेताम्बरो हारयेत् तत्तस्य शासनम् । उच्छिष्टाशास्त्ररत्वेनावस्थाप्यं तैः स्यितैः किमु ॥ १८३ ॥
 इत्येवं लेखयित्वाऽत्र तद्^५ राजकरणेऽमुचत् । कृतपक्षोऽपि सम्बन्धोऽनुमतस्तैर्बलोन्नतैः^६ ॥ १८४ ॥
 प्रेषितः सिद्धराजेन श्रीश्रीपालः कवीश्वरः । शिक्षां दत्वातिवात्सल्याद् देवसूरिप्रभोरथ ॥ १८५ ॥
 स प्रणम्य नृपस्नाह्वा वाचिकं तत्पुरः स्फुरन् । स्वदेश-परदेशस्था अपि विज्ञा ममाहिताः ॥ १८६ ॥
 परं तथा त्वया बन्धो^७ ! वक्तव्यं वादलीलया । यथा देशान्तरी जेयः श्वेयः श्वेयः श्वेयः^८ मम ॥ १८७ ॥
 त्वय्येव मम चित्तस्य दृढावस्थितिरीदृशी । यथा श्रीहयसे नो नः समां कार्यस्था ध्रुवम् ॥ १८८ ॥
 अथ श्रीदेवसूरिश्च प्रददे प्रतिवाचिकम् । प्रतापस्ते महाराज ! विदेशिबुधजित्वरः ॥ १८९ ॥
 वयं सहकृतस्तत्र परं मा दोल्यतां मनः । गुरुपदिष्टपक्षौर्षैर्विजेज्ये तं विवादिनाम् ॥ १९० ॥
 क ईदृग् विदुषां शास्त्रा तद्वचःकौतुकी च कः । भवानिव भवानिच्छुरत्यहं येन वादकृत् ॥ १९१ ॥
 इति तद्वच आख्याय श्रीपालः कविवासवः । भूपालोऽपि मुदं प्राप देवसूरिवचोमृतैः ॥ १९२ ॥
 ११०. चन्द्राशिववर्षेऽत्र (११८१) वैशाखे पूर्णिमादिने ।
 आहूतो बादशाखायां तौ बादिप्रतिवादिनौ ॥ १९३ ॥

- वादी कुमुदचन्द्रश्चायथावाडम्बरस्थितः । सुखासनसमासीनश्छत्रचामरशोभितः ॥ १९४ ॥
 प्रतीहारेण युक्तेऽत्र पट्टे चासुत्राविशत् । आहायापि न चायाति श्वेतभिर्भुजः कथं भिया^९ ? ॥ १९५ ॥
 अथ श्रीदेवसूरिश्चाययौ भूपालसंसदम् । ऊचे कुमुदचन्द्रश्च स्वप्रहासलगावितः ॥ १९६ ॥
 तथा हि—

श्वेताम्बरोऽयं किं ब्रूयान्मम वादरणाङ्गणे ।

सांप्रतं सांप्रतं तस्माच्छीघ्रमस्य पलायनम् ॥ १९७ ॥

- सूरिः प्रोधाव च बन्धुनं किमसत्यं वदत्यसौ । श्वेताम्बरो^{१०} यतः श्रायमस्माद्वादरणाङ्गणे ॥ १९८ ॥
 भवणे तस्य पर्वतं रणे नाधिकृतिः पुनः । परं पलायनं शीघ्रं युक्तं युक्तं वदत्यदः ॥ १९९ ॥
 श्रुत्वेति पार्षदा वाचं शब्दखण्डनयानया । विस्मिताः स्मितभाषाय दभ्युरस्य जयो ध्रुवम् ॥ २०० ॥
 एकाग्रमानसौ तत्र शासने पक्षपातिनौ । धाहडो नागदेवश्च सह चाजयमवतुर्मुदा ॥ २०१ ॥
 धाहडः स्वराजं व्यङ्ग्यपदद् द्रव्येण भेदिताः^{११} । सभ्याः क्षुता मया द्रव्यं तदास्ये दिगुणं ध्रुवम् ॥ २०२ ॥
 प्रभावनाकृते स्त्रीयशासने तत्^{१२} समादिश । अथावदद् गुरुद्रव्यव्ययः कार्यो न हि त्वया ॥ २०३ ॥
 अथ प्रभुमिरादिष्टः श्रीमुनिचन्द्रसूरिभिः । स्वप्ने यद् वत्स ! वक्तव्यः प्रयोगः स्त्रीषु मुक्तिकृत् ॥ २०४ ॥
 उ च रा ध्व य न मन्यटीका श्रीशान्तिस्सूरिभिः । कृता तदनुसारेण वक्तव्यं जेष्यते रिपुः ॥ २०५ ॥
 इत्युक्त्वा नृपतेराशीर्वादं दर्शनसङ्गतम् । अभ्ययात् सूरिरानन्दहेतुं केतुं विवादिनाम् ॥ २०६ ॥

1 N कृतोऽपि सन् । 2 N ते । 3 सचिवानां मतो । 4 A B पुराकृत् । 5 N तं । 6 B बलोन्नतैः, D बलोन्नतैः । 7 A N कृतेर्मम । 8 N वितस्य । 9 A यतश्चायं । 10 N भेदिता । 11 N वत्स ।

नारीणां विदधाति निर्वृतिपदं श्वेताम्बरप्रोच्छसत्-
कीर्तिस्फीतिमनोहरं नयपथप्रस्तारभङ्गीगृहम् ।

यस्मिन् केवलिनो विनिर्जितपरोत्सेकाः सदा दन्तिनो

राज्यं तज्जिनशासनं च भवतश्चौलुक्य ! जीयाधिरम् ॥ २०७ ॥

ऊचे कुमुदचन्द्रेण वादिना सिद्धभूपतेः । आशीरासीमभूमीशविद्वद्विजयशोभिनः ॥ २०८ ॥ 5

सा चेयं-

खद्योतयुतिमातनोति सविता जीर्णोर्णनाभालय-

च्छायामाश्रयते शशी मशकतामायान्ति यत्राद्रयः ।

इत्थं वर्णयतो नभस्तव यशो जातं स्मृतेर्गोचरं

तद्यत्र भ्रमरायते नरपते ! वाचस्ततो मुद्रिताः ॥ २०९ ॥ 10

तस्मिन् महर्षिस्तसाहः सगरश्च कलानिधिः । प्रह्लाभिरामो रामश्च नृपस्यैते सभासदः ॥ २१० ॥

ते प्रोचुर्युद्रिता वाच इति दिग्वाससः क्षतिः । नारीमुक्तिर्हानिमुक्तिर्धैर्यं तत्र जयो ध्रुवः ॥ २११ ॥

देवाचार्यश्च 'भाभूश्च' श्रीपालश्च महाकविः । पक्षे दैर्गवरे तत्र केशवत्रितयं मतम् ॥ २१२ ॥

तत्रोत्साहो महोत्साह उवाच प्रकटाक्षरम् । किंचिदुत्प्रासनागर्भं दृष्ट्वा दिग्बलपार्षदान् ॥ २१३ ॥

तथा हि-

15

संघृतावयवमस्तदूषणं साधनं सदसि दर्शयिष्यतः ।

अस्य लुञ्जितकक्षस्य केवलं केशवत्रितयमेति सम्भ्यताम् ॥ २१४ ॥

महर्षिणा च विह्वले उपलक्ष्य प्रमुक्ततः । प्रयोग उच्यतां सम्यगादिदेशेति कौतुकात् ॥ २१५ ॥

ततोऽसौ नास्ति निर्वाणं, स्त्रीभवस्थस्य देहिनः । तुच्छसत्त्वतया तस्य, यस्तुच्छो मुक्तिरस्य न ॥ २१६ ॥

अत्रोदाहरणं बालः पुमान् तुच्छोऽबलाभवः । अतो न निर्वृतिस्तत्र प्रयोगममुमाह सः ॥ २१७ ॥ 20

देवसूरिरथाह स्यासिद्धं धर्मविशेषणम् । स्त्रीभवे निर्वृतिं प्राप मरुदेवाऽऽगमे मतम् ॥ २१८ ॥

तवाप्रसिद्धमेतत्तदेकान्तं ततः पठ । तस्य मार्गमतिक्रम्य दुर्नयो ह्यवधारणम् ॥ २१९ ॥

तथा हेतुश्च ते दूष्योऽनेकान्तिकतया मतः* । स्त्रियोऽपि यन्महासत्त्वाः प्रत्यक्षागमवीक्षिताः ॥ २२० ॥

सीताया आगमेऽध्यक्षं पुनः साक्षान्महीपतेः । माता श्रीमयणल्लाख्या सत्त्वधर्मैकशेषधिः ॥ २२१ ॥

तथा व्याप्तिरलीक्यं प्रतिव्याप्ते प्रटौकनात् । याः स्त्रियस्ता* ध्रुवं तुच्छा नैतत् तत्सत्त्वदर्शनात् ॥ २२२ ॥ 25

तथा तद्दर्शनात् तत्रोदाहृतिश्चापि दृषिता । बालं पुंसामभिज्ञानादतिमुक्तकसाधुवत् ॥ २२३ ॥

तथास्योपनयोऽसिद्धः प्राक् सिद्धान्तात् सदूषणात् । ततो निगमनं दूष्यं प्रत्यनुमानसम्भवात् ॥ २२४ ॥

अनूद्य दूषयित्वैवं परपक्षमथ स्वकम् । पक्षं देवगुरुः प्राह स्त्रीभवेष्वथ निर्वृतिः ॥ २२५ ॥

प्राणिनः सत्त्ववैशिष्ट्यात् स्त्रियः सत्त्वाधिका मया । दृष्टाः कुन्ती-सुभद्राया अयोदाहृतिरागमे ॥ २२६ ॥

महासत्त्वाः स्त्रियः सन्ति मोक्षं गच्छन्ति निश्चितम् । इत्युक्त्वा विरते देवगुरावाशाम्बरौऽवदन् ॥ २२७ ॥ 30

पुनः पठ ततोऽवाचि तत्राप्यनवधारिते । त्रिरप्याह कृते नैवमनुद्धा तमदूषयत् ॥ २२८ ॥

प्रतिवाद्याह वाच्यस्यामबोधः प्रकटोत्तरम् । दिग्वासाः प्राह जल्पोऽयं कटिरे लिख्यतामिह ॥ २२९ ॥

महर्षिः प्राह संपूर्णा वादमुद्राऽत्र* दृश्यते । दिगम्बरो जितः द्वेताम्बरो विजयमाप च ॥ २३० ॥

एवं चानुमते रात्रा प्रयोगं केदाबोऽलित् । बुद्धा च दूषिते तत्र देवसूरिस्तथाऽवदत् ॥ २३१ ॥
 अनूष दूषणं भित्त्वा स्वपक्षं स्थापयन्निह । कोटाकोटीति शब्दं स प्रयुज्यते विदूषणम् ॥ २३२ ॥
 अपशब्दोऽयमित्युक्ते बादिना पार्श्वदेशरः । उस्ताहः प्राह शुद्धोऽयं शब्दः पाणिनिस्त्वितः ॥ २३३ ॥

उक्तं च—

5

कोटाकोटिः कोटिकोटिः कोटीकोटिरिति त्रयः ।

शब्दाः साधुतया हन्त संमताः पाणिनेरमी ॥ २३४ ॥

इत्थं निरनुयोन्यानुयोगो निग्रहभूमिका । तवैवैषा समायाता व्यावर्त्तस्य ततो प्रहान् ॥ २३५ ॥

अशक्नुवन्निति प्रत्युत्तरे देवगुरोस्ततः । सवैलक्ष्यमथाहस्मानुत्तरः स दिगंबरः ॥ २३६ ॥

महाराज ! महात् वादी देवाचार्यः किमुच्यते । राजाह बद् निस्तन्द्रः कथयिष्यामि विस्मृतम् ॥ २३७ ॥

10

अवदत्यन्यसम्भ्यैश्च 'हारिताला प्रपातिता । सम्बन्धकविधिं भूप आदिशन्निजपूरुषैः ॥ २३८ ॥

जयपत्रं प्रसादेन देवसूरैर्दर्शौ नृपः । ततोऽवादीद् गुरुक्षं च किमप्याचक्ष्महे वचः ॥ २३९ ॥

शास्त्रीयवाद्मुद्रायां निग्रहो यत्पराजयः । तद्वादिनस्तिरस्कारः कोऽपि नैव विरच्यताम् ॥ २४० ॥

राजाह भवतां वाग्भिरिदमप्यस्तु किं पुनः । आहम्बरापहारेण दर्शयित्वमवाप्यताम् ॥ २४१ ॥

एवं कृते तदा बज्जार्गलाख्या सिद्धयोगिनी । श्रीमत्कामाख्याया देव्या प्रहिता साययौ रवात् ॥ २४२ ॥

15

भूयास्त्वमक्षयस्कन्धः सिद्धाधीश ! तथा सुहृत् । तथा श्रीदेवसूरिश्चाशिषेयभिननन्द तौ ॥ २४३ ॥

मयीकृष्णकमालीय भाले न्यस्तो दिगम्बरः । ततः सा पश्यतामेव निश्चकाम नभोष्मना ॥ २४४ ॥

तुष्टिर्नामे ततो लक्षं द्रव्यस्य मनुजाधिपः । द्दृश्यपेधि निग्रन्थेश्वरेणाश्रुहताजुषा ॥ २४५ ॥

गणगन्धर्वसिद्धादिदेवैः पूर्वमनीक्षितः^१ । राजादेशान् प्रवेशस्य सोऽवर्त्तयत महोत्सवः ॥ २४६ ॥

समस्ततूर्धनिर्घोषपूर्वं संगीतमङ्गलैः । कुलाङ्गनाकृतैः सुरिर्वसतौ प्रविवेश सः ॥ २४७ ॥

20

राजवैतालिकस्तत्र तारस्वरत आशिषम् । ददौ सद्यैचित्तीकृत्यविदं देवगुरुं प्रति ॥ २४८ ॥

सन्तोषं स्फारनिःकिञ्चनजनवचनैराहतं प्रेक्ष्य नय्यं

कामो हिंसादिकेभ्योऽप्यवगणिततमः शत्रुपक्षे शमादौ ।

आदिष्टो यस्य चेतो नृपतिपरिभवात् पुण्यपण्यं प्रवेश्य

प्रायासीद् बालयित्वा द्युचिमतिवहिकां देवसूरिः स नन्धात् ॥ २४९ ॥

25

श्रीसिद्धहेमचंद्राभिधानं शब्दानुशासने । सूत्रधारः प्रभुः श्रीमान् हेमचन्द्रप्रभुजगौ ॥ २५० ॥

तथा हि—

यदि नाम कुमुदचन्द्रं नाजेष्यद् देवसूरिरिहमरुचिः ।

कटिपरिधानमध्यास्यत कतमः श्वेताम्बरो जगति ॥ २५१ ॥

श्रीचन्द्रसूरयस्त्र सिद्धान्तस्येव मूर्त्यः । शासनोद्धारकूर्मायाशासन श्रीदेवसूरये ॥ २५२ ॥

30

§ ११. श्रीमद्देवगुरौ सिंहासनस्थे सति भास्वति । प्रतिष्ठायां न लग्नानि वृत्तानि महतामपि ॥ २५३ ॥

तदा गच्छस्य^२ संघस्य समस्तस्य विभावरी । विभावरीयसी जैषा विनिर्द्रत्वात् क्षणादगात् ॥ २५४ ॥

प्रातश्च प्रत्युपेक्षायामुपधिं साधवस्तदा । अपश्यन् खण्डश्रृण्वीकृतामाबुभिरुद्रैः^३ ॥ २५५ ॥

प्रवर्त्तकेन विज्ञप्ते गुरुणां ते^४ व्यचिन्तयन् । दिग्भासाः स्वसमं वेषं ममापि हि चिकीर्षति ॥ २५६ ॥

1 N 'तदा' । 2 N 'हरिताल' । 3 N 'साङ्गौरवात्' । 4 N 'पूर्वमनीक्षितः' । 5 N 'गच्छस्य' । 6 N 'रुद्रैः' । 7 N 'व्यचिन्तयन्' ।

तत्र प्रतिविधौ शक्तिर्ममं पूज्यप्रसादतः । सौवीरपूर्ण आनायि कुम्भो यतित एकतः ॥ २५७ ॥
 गलपिण्डनतः कण्ठं तस्य बद्धाऽन्तराऽमुचन् । अभिमन्य ततः सापूनाह सर्वत्र साहसी ॥ २५८ ॥
 खेदं कमपि मा कार्षुर्ध्वन्तः कौतुकं महत् । समीक्षत यदेतेषां भावि दुर्विनये फलम् ॥ २५९ ॥
 पादोनग्रहरे आद्या नमस्याजगुरानताः । प्रसादाद् गुरुमस्माकं मुखैर्नमिति भाषिणः ॥ २६० ॥
 मद्गन्धोः का भवेद् बाधा न जानीमो वयं ननु^१ । अज्ञानदम्भवतः सर्वप्रकारस्ते निषेधिताः ॥ २६१ ॥ 5
 सार्द्धेयामे च संपूर्णे नम्राचार्यस्तदागमन् । नम्राचार्य इवाहार्यः प्रशंसां प्रकटं दधत् ॥ २६२ ॥
 आश्लिष्याद्वासने सूरिरुपावेशयदत्र तम् । भ्रातः ! का तव^२ पीडाऽस्ति ममाज्ञातमिदं ध्रुवम् ॥ २६३ ॥
 स प्राह छिन्धि मा त्वं मां भव मा दीर्घरोषभूः । विमोचय निरोधं मे तन्निरोधे स्मृतिध्रुवम् ॥ २६४ ॥
 तस्यैतद् वचनं दीनं श्रुत्वाऽबददसौ प्रभुः । भवान् सपरिवारोऽपि यातु मे वसतेर्बहिः ॥ २६५ ॥
 तदादेशेन ते द्वारे स्थिता आभ्याततुन्दकाः । ललाया इव संपूर्णतिम्यदङ्गास्ताद^३ वसुः ॥ २६६ ॥ 10
 साधोः पार्श्वोत् समानाय्य कुम्भं सौवीरपूरितम् । आच्छोटयन्मुखं तेषां सख्यज्ञे मुक्तलः श्रवः ॥ २६७ ॥
 अनिरोधे निरोधे सत्यसपत्राकृताश्च^४ ते । नृजलस्य प्रवाहेण जनः सर्वोऽपि विस्मितः ॥ २६८ ॥
 अर्हितोऽपि भृशं शोकतप्तस्तस्मात् पराभवात् । ययौ कुमुदचन्द्रोऽयमदृश्यत्वममास्त्रिव^५ ॥ २६९ ॥
 तुष्टिदानं ददानस्य राज्ञः सुरेरगृह्यतः । आशुकोऽब्दे^६ गते मञ्जी राज्यारामशुकोऽश्रवीत् ॥ २७० ॥
 देवैषां निःस्पृहाणां न धनेच्छा तज्जिनालयः । विधाप्यते यथामीषां पुण्यं तव च वर्धते ॥ २७१ ॥ 15
 भवत्वेवं नृपप्रोक्ते मञ्जी चैत्यमकारयत् । स्वेन तेनेतरेणापि स्वामिनाऽनुमतेन सः ॥ २७२ ॥
 दिनस्तोकं च संपूर्णः प्रासादोऽभंलिहो महान् । मेरुचूलोपमः स्वर्णरत्नकुम्भश्चजालिभिः ॥ २७३ ॥
 श्रीनाभेयविभोर्विम्बं पित्तलामयमद्भुतम् । दशमगोचरं रोचिःपूरतः सूर्य विम्बवत् ॥ २७४ ॥

अनलाष्टशिखे वर्षे (११८३) वैशाखद्वादशीनिशि^७ ।

प्रतिष्ठा विदधे तत्र चतुर्भिः सूरिभिस्तदा ॥ २७५ ॥

20

एवं प्रभावनापूरप्लाविते धर्मिणां हृदि । क्षेत्रे वपन् बोधिबीजं चिरं च व्यहरत् प्रभुः ॥ २७६ ॥
 § १२. अन्यदा व्रजतोऽरण्ये नान्ना पिप्पलवाटके । शार्दूलं गुरुशार्दूले रेखया स^८ न्यपेधयत् ॥ २७७ ॥
 बालशृङ्गाकुलो गच्छो विहारे प्रान्तरावनौ । क्षुधादिबाधया तत्र छिष्टो दुःप्रतिकारया ॥ २७८ ॥
 तदीयचिन्तामात्रेण सायंऽकस्मादुपागते । प्रासुकैर्मक्तपानैस्तद्गव्यास्तं प्रत्यलाभयन् ॥ २७९ ॥—युग्मम् ।
 स्याद्वा द पूर्वकं रत्नाकरं स्वादुवचोऽश्रुतम् । प्रमेयशतरत्नाढ्यममुक्तं स किल श्रिया ॥ २८० ॥ 25
 पीतान् दृष्ट्वा पुरा कुम्भोद्भवान्मोभिनीधीनिह । परवादिघटोद्भूतशतागम्यं व्यधात्रवत् ॥ २८१ ॥—युग्मम् ।
 इति श्रीदेवसूरीणामसंख्यातिशयस्पृशाम् । वर्षाणां व्यधिकाशीतिरत्यकामदतन्त्रिणाम् ॥ २८२ ॥
 श्रीभद्रेश्वरसूरीणां गच्छभारं समर्प्य ते । जैनप्रभावनाथेमनिस्तुषश्रेयसि स्थिताः ॥ २८३ ॥

रसयुग्मरवौ वर्षे (१२२६) श्रावणे मासि संगते ।

कृष्णपक्षस्य सप्तम्यामपराह्णे गुरोर्दिने ॥ २८४ ॥

30

मर्त्यलोकास्थितं लोकं प्रतिबोध्य पुरंदरम् ।

बोधका इव ते जग्मुर्दिवं श्रीदेवसूरयः ॥ २८५ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

1 N मासि° । 2 D न द्रु । 3 N वत । 4 D आप्मान° । 5 N संपूर्णैतिम्पद्ग° । * 'सपत्राकृतिविपत्राकृती ललं-
 तपीवने ।' इति D टिप्पणी । 6 N 'ममास्त्रिव च । 7 N आशुकोष्ठे । 8 N शिखी । 9 N रेखायातं ।

शिखिवेदशिखे (११४३) जन्म दीक्षा युग्मशरेश्वरे (११५२) ।

वेदाश्वशङ्करे वर्षे (११७४) सूरित्वमभवत् प्रभोः ॥ २८६ ॥

नवमे वत्सरे दीक्षा एकविंशत्तमे तथा । सूरित्वं सकलायुष्यं व्यशीतिवत्सरा अभूत् ॥ २८७ ॥

इत्थं श्रीदेवसूरेश्चरितमधरितशुद्धवादिप्रवादं

5

नादं वर्द्धिष्णु जैनप्रवचनभविनां सत्त्वमुक्तैरसेव्यम् ।

श्रेष्ठश्रेयःप्रदं तद् भवतु भवभृतामद्य काले भवानां

नन्यादाचन्द्रकालं विबुधजनशतैर्नित्यमभ्यस्यमानम् ॥ २८८ ॥

अचिन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीशुभा ।

10

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ श्रीदेवसूरेः कथा

श्रीप्रद्युम्नसुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः कुयुग्मक्रमः ॥ २८९ ॥

अर्थं यच्छति संसृतिस्थितिमतां दुःखापनोदक्षमं
कल्पद्रुमजचिन्तिताश्मनिवहादप्यद्भुतं यः प्रसुः ।

15

स श्रीमान् कनकप्रभः कथमयं शक्यो मया वर्णितुं

प्रशुभ्रो यतिनायकश्च समभूद् यन्नाममम्रस्मृतेः ॥ २९० ॥

॥ इति श्रीदेवसूरिप्रबन्धः ॥

॥ प्र० ३२५, उभयं ४८७९ ॥

२२. श्रीहेमचन्द्रसूरिचरितम् ।

श्रीहेमचन्द्रद्वितीयांशमध्यायं वचनामृतम् । जीवातुर्विधजीवानां राजचिन्तावनिश्चितम् ॥ १ ॥
पातकान्तकमातङ्गस्पर्शदूषणपूषणः । श्रीहेमचन्द्रद्वितीयां वाचः स्वर्णोदकधृतः ॥ २ ॥
अनन्तागमविद्याभ्युत्थितस्त्वोजीवनस्थितिः । श्रीहेमचन्द्रिरिव्याद् वः प्रतिश्रीपादलिप्तकः ॥ ३ ॥
कृतिसद्गुणसुखासमायकभरितं प्रभोः । स्वाप्यतेऽन्तः प्रकाशाय सतां हृदयवेश्मसु ॥ ४ ॥

§ १. अस्ति श्रीगूर्जरो देशः केशावेशविपुलभूः । पुरुषार्थत्रयश्रीषु स्वर्गोऽपीच्छति यत्तुलाम् ॥ ५ ॥

अणहिल्लपुरं नाम कामधुकं प्रणयिप्रजे । अस्ति प्रासादराजीमिर्नगरं नगरंभूः ॥ ६ ॥
संकन्दनसुपर्वादिजिह्वा यस्य नोपमाम् । सुरासुरोरगावीक्षाः प्रापुर्लोकेश्वरा अपि ॥ ७ ॥
स तत्र बाक्कुसासारसंश्रितगणितकोरकः । राजा सिद्धाधिपः सिद्धाधिपगीतयशः अभूत् ॥ ८ ॥—युग्मम् ।

सत्पूजाभोगशृङ्गारप्रभावदृढरङ्गभूः । बन्धूकमिव धन्धूकं देशे तत्रास्ति सत्पुरम् ॥ ९ ॥

व्यूढभोढान्वयप्रौढ उदूढमहिमा दृढः । बाढमाढौकयद् दाढ्यं प्रौढिषु प्रौढचेतसाम् ॥ १० ॥
उत्कोचकृतसंकोच उल्लोचः सत्त्वमण्डपे । भ्रेष्टी तत्राभवत्तत्राचः प्रवाचः पूजयन् सदा ॥ ११ ॥—युग्मम् ।

गेहिनी पाहिनी तस्य देहिनी मन्दिरेन्दिरा । यस्याः सीता-सुभद्रायाः सत्याः सत्याः सतीत्वतः ॥ १२ ॥
सा 'श्रीचूडामणिश्चिन्तामणि' स्वप्नेऽन्यदैक्षत । दत्तं निजगुरुणां च भक्त्यावेशनिवेशतः ॥ १३ ॥

चान्द्रगच्छसराःपञ्च तत्रास्ते मण्डितो गुणैः । प्रद्युम्नसूरिशिष्यः श्रीदेवचन्द्रसुनीश्वरः ॥ १४ ॥

आचरन्ती पाहिनी प्रातः स्वप्नस्वप्नसूचितम् । तत्पुरः स तदर्थं च शास्त्रदृष्टं जगौ गुरुः ॥ १५ ॥

जैनशासनपाथोधिकौस्तुभः संभवी सुतः । तव स्तवकृतो यस्य देवा अपि सुवृत्ततः ॥ १६ ॥

श्रीवीतरागविम्बानां प्रतिष्ठादोहदं दधौ । अन्यदा सा स चापूरि सत्पत्या भूरिपुण्यतः ॥ १७ ॥

असूत सा च पुण्येऽङ्गि जितवह्निप्रभं रुचा । मलयचलचूलेषु चन्दनं नन्दनं मुदा ॥ १८ ॥

नानाविधध्वनन्तूर्यभरदम्बरिताम्बरैः । बद्धोपने व्यतीते च द्वादशाहे मुदा तदा ॥ १९ ॥

अभिधाविधिमाधितुः सनामीन् भक्तितो निजान् । आहूय व्याहरन्तत्राचः सदाचरणबन्धुरः ॥ २० ॥

अस्मद्देहेऽवतीर्णोऽत्र प्रतिष्ठादोहदोऽजनि । एतन्मातुस्तया रम्याः पूजाभिः स्युः सुरा अपि ॥ २१ ॥

तच्छांगदेव इत्यस्य स्थानभूत्राम सान्वयम् । विदधे विश्ववस्तूनां यतः सत्यं शुभायतिः ॥ २२ ॥

—चतुर्भिः कलापकम् ।

क्रमुकैः क्रोडकर्पूरैः पत्रैः सौरभनिर्भरैः । दत्त्वा नागरखण्डैश्च ताम्बूलं तान् व्यसर्जयत् ॥ २३ ॥

वर्द्धमानो वर्द्धमान इवासौ मङ्गलाश्रयः । शिशुत्वेऽप्यशिशुप्रज्ञः सोऽभूदक्षतदक्षतः ॥ २४ ॥

तस्याथ पञ्चमे वर्षे वर्षीयस इवाभवत् । मतिः सद्गुरुशृङ्गाविधौ विधुरितैनसः ॥ २५ ॥

§ २. अन्यदा मोढचैत्यान्तः प्रभूणां चैत्यवन्दनम् । कुर्वतां पाहिनी प्रायात् सपुत्रा तत्र पुण्यभूः ॥ २६ ॥

सा च प्रदक्षिणां दत्त्वा यावत् कुर्युः स्तुतिं जिने । चङ्गदेवो निपथायां तावन्निविदिवो द्रुतम् ॥ २७ ॥

स्मरसि त्वं महास्वप्नं सङ्कटालोकयिष्यसि । तस्याभिज्ञानमीक्षस्व स्वयं पुत्रेण यत्कृतम् ॥ २८ ॥

इत्युक्त्वा गुरुभिः पुत्रः सङ्गनन्दननन्दनः । कल्पवृक्ष इवाप्रार्थि स जनन्याः ॥ २९ ॥

सा प्राह प्रार्थ्यतामस्य पिता युक्तमिदं ननु । ते तदीयाननुज्ञाया भीताः किमपि नाभ्यधुः ॥ ३० ॥

- अलङ्घ्यत्वाद् गुरोर्वाचामाचारस्थितयो तथा । दून्वापि सुतः, ज्ञेहादाप्येत स्वप्रसंस्थतेः ॥ ३१ ॥
 तमादाय स्तम्भनीये जग्मुः श्रीपाश्वरमन्दिरे । माघे सितचतुर्दश्यां ब्राह्मे धिष्ये घनोर्विने ॥ ३२ ॥
 धिष्ये तथाष्टमे धर्मस्थिते चन्द्रे वृषोपगे । लग्ने बृहस्पतौ शशुस्थितयोः सूर्यभौमयोः ॥ ३३ ॥
 श्रीमानुदयनस्तस्य दीक्षोत्सवमकारयत् । सोमचन्द्र इति ख्यातं नामास्य गुरवो वृषुः ॥ ३४ ॥
 5 संचरकः परित्कारान् प्रजाप्य परमाक्षरैः । आर्हतेस्तेऽर्हमर्हानां तमेकप्रणिधानतः ॥ ३५ ॥
 अर्थैर्त्य' मिलिते कोपकलिते कटुभाषिणि । चाचे' प्राचेतसामस्तमयं प्राशमयत् स्वयम् ॥ ३६ ॥
 सोमचन्द्रस्ततश्चन्द्रोऽज्ज्वलप्रज्ञाबलादसौ । तर्क-लक्षण-साहित्यविद्याः पर्यच्छिनद् द्रुतम् ॥ ३७ ॥
 ३८. अन्वदाऽचिन्तयत् पूर्वं परो लक्षपदानुगः । आसीदेकपदान् तस्माद्विगस्मानल्पमेधसः ॥ ३८ ॥
 तत आराधयिष्यामि देवीं कादमीरवासिनीम् । चकोरद्विजरोचिष्णुं ज्योत्स्नामिव कलावतः ॥ ३९ ॥
 10 इति व्यक्तयान् प्रातः प्रभुं विनयनम्रवाक् । संमुखीनागमं देव्या ध्यात्वा सोऽप्यन्वमन्यत ॥ ४० ॥
 गीतार्यः साधुभिः सार्धं धाम विद्याव्रजस्य च । प्रस्थानं तामलिण्याः स ब्राह्मीदेशोपरि व्यधात् ॥ ४१ ॥
 श्रीरैवतावतारे* च तीर्थे श्रीनेमिनामतः । सार्धे 'माधुमते' तत्रावात्सीदवहितस्थितिः ॥ ४२ ॥
 निशीथेऽस्य विनिद्रस्य नासाग्रन्यस्तचक्षुषः । आराधनात् समक्षाऽभूद् ब्राह्मी ब्रह्ममहोनिषेः ॥ ४३ ॥
 वत्स स्वच्छलते ! यासीन् मा स देशान्तरं भवान् । तुष्टा त्वद्वक्तिपुष्ट्याऽहं सेत्स्यतीहितमत्र ते ॥ ४४ ॥
 15 इत्युक्त्वा सा तितोपच देवी वाचामधीश्वरी । स्तुत्या तस्या निशां नीत्वा पश्चादागादुपाश्रयम् ॥—युग्मम् ।
 सिद्धसारस्वतोऽङ्गेशात् सोमः सीमा विपश्चिताम् । अभूद्भूमिभिरिन्द्रान्तरवैरिभिरुदहः ॥ ४६ ॥
 प्रभावकधुराचुर्यमग्नं सूरिपदोचितम् । विज्ञाय सङ्ग्राममप्य गुरवोऽमन्त्रयन्निति ॥ ४७ ॥
 योग्यं शिष्यं पदे न्यस्य स्वकार्यं कर्तुमौचिति । अस्मत्पूर्वेऽमुमाचारं सदा विहितपूर्व्विणः ॥ ४८ ॥
 तदैव विद्वद्देवज्ञप्रज्ञाङ्गं व्यचारयत् । विभूश्य तेऽथ व्याचक्रुः* सर्वोत्तमगुणं क्षणम् ॥ ४९ ॥
 20 जीवः कर्कं तनीं सूर्यो मेघे व्योम्नि बुधान्वितः । चन्द्रो वृषे च लाभस्थो भौमो धनुषि पङ्गवः† ॥ ५० ॥
 धर्मस्थाने झपे शुक्रः क्षमिरेकादशो वृषे । राहुस्तृतीयः कन्यायां विश्वविघ्नविनाशकः ॥ ५१ ॥
 इति सर्वग्रहचलोपेतं लग्नं समृद्धिदत् । होरा चान्द्री ततः पूर्वां त्रेष्काणः प्रथमस्तथा ॥ ५२ ॥
 बर्गोत्तमः शशांकांशो नवमो द्वादशस्तथा । त्रिंशांशो बाक्यतेः पञ्चो लग्नेऽस्मिन् गुणमण्डिते ॥ ५३ ॥
 प्रतिष्ठा यस्य जायेत पुरुषस्य सुरस्य च । राज्ञां ज्ञातो जगत्पूज्यः स भवेद् विश्वशेखरः ॥ ५४ ॥
 25 —पंचभिः कुलकम् ।
 अथ वैशाखमासस्य तृतीयामध्यमेऽहनि । श्रीसङ्कनगराशीविहितोत्सवपूर्व्वकम् ॥ ५५ ॥
 सुहूतं पूर्व्वनिर्णीते कृतनन्दीविधिक्रमाः । ध्वनत्सूर्यरोनुद्रमङ्गलाचारबन्धुरम् ॥ ५६ ॥
 शब्दद्वितेऽथ विश्रान्ते समये घोषिते सति । पूरकापूरितश्वासकुम्भकोद्गदेन्दुराः ॥ ५७ ॥
 श्रवणेऽगरुकर्पूरचन्दनद्रवचर्चिते । कृतिनः सोमचन्द्रस्य निष्ठानिष्ठान्तरात्मनः ॥ ५८ ॥
 30 श्रीगौतमादिसूरिशैराधितमबाधितम् । श्रीदेवचन्द्रगुरवः सूरिमन्त्रमचीकथन् ॥ ५९ ॥
 —पंचभिः कुलकम् ।
 तिरस्कृतकलाकेलिः कलाकेलिकुलाश्रयः । हेमचन्द्रप्रभुः श्रीमाराज्ञा विख्यातिमाप सः ॥ ६० ॥
 तदा च पाहिनी जेहवाहिनी सुत उत्तमे । तत्र चारित्रमादत्ताविहस्ता गुरुहस्ततः ॥ ६१ ॥

1 N अवेस्य । 2 N ओचे । 3 N साधुमते । * 'उज्जयंततीर्थे' इति D टिप्पणी । † 'सारस्वते' इति D टि० । 4 N व्याचक्रुः ; A B व्याचक्रुः । 5 N पङ्गवः । 6 N वैश्वविघ्नविनाशकः । 7 N *मस्ततः ।

प्रवर्तिनीप्रतिष्ठां च दापयामास नम्रगीः । तदेवामिनवाचार्यो गुरुभ्यः सम्भ्यसाक्षिकम् ॥ ६२ ॥

सिंहासनासनं तस्या अन्वमानयदेप च । कटरे जननीमकिरुत्तमानां कपोपलः ॥ ६३ ॥

§ ४. श्रीहेमचन्द्रसूरिः श्रीसङ्घसागरकौस्तुभः । विजहारान्यदा श्रीमदणहिल्लपुरं पुरम् ॥ ६४ ॥

श्रीसिद्धभृश्रुदन्तेशु राजपाटिकया चरन् । हेमचन्द्रं प्रभुं वीक्ष्य तटस्वविपणो स्थितम् ॥ ६५ ॥

निरुध्य टिबकासने गजप्रसरमकुशात् । किंविद् भणिष्यतेत्याह प्रोवाच प्रभुरप्यथ ॥ ६६ ॥

5

कारय प्रसरं सिद्ध ! हस्तिराजमशङ्कितम् ।

अस्यन्तु दिग्गजाः किं तैर्भृस्त्वयैवोद्धृता यतः ॥ ६७ ॥

श्रुत्वेति भूपतिः प्राह तुष्टिपुष्टः सुधीश्वरः । मध्याह्ने मे प्रमोदायागन्तव्यं भवता सदा ॥ ६८ ॥

तत्पूर्वं दर्शनं तस्य जज्ञे कुत्रापि सत्क्षणे । आनन्दमन्दिरे राज्ञा यत्राजयमभून् प्रभोः ॥ ६९ ॥

अन्यदा सिद्धराजोऽपि जित्वा मालवमण्डलम् । समाजगाम तस्मै चाशिषं दर्शनितो ददुः ॥ ७० ॥ 10

तत्र श्रीहेमचन्द्रोऽपि सूरिभूरिकलानिधिः । उवाच काव्यमव्यग्रमतिश्रव्यनिर्दर्शनम् ॥ ७१ ॥

तथा हि—

भूमिं कामगवि ! खगोमयरसैरासिञ्च रत्नाकरा !

मुक्तास्वस्तिकमातनुध्वमुदुप ! त्वं पूर्णकुम्भो भव ।

घृत्वा कल्पतरोर्दलानि सरलैर्दिग्बारणास्तोरणा-

15

न्याधत्त स्वकैर्विजित्य जगतीं नन्वेति सिद्धाधिपः ॥ ७२ ॥

व्याख्याविभूयिते वृत्ते वृत्ते इव विभोस्ततः । आनुहावावनीपालः सूरिं सौधे पुनः पुनः ॥ ७३ ॥

§ ५. अन्यदाऽवन्तिकोशीयपुस्तकेषु नियुक्तैः । दर्शयमानेषु भूपेन प्रैक्षि लक्षणपुस्तकम् ॥ ७४ ॥

किमेतदिति पप्रच्छ स्वामी 'तेऽपि व्यजिज्ञपन् । भो ज व्या क र णं होतच्छब्दशास्त्रं प्रवर्त्तते ॥ ७५ ॥

असौ हि मालवाधीशो विद्वच्चक्रशिरोमणिः । शब्दालङ्कारदेवज्ञतकशास्त्राणि निर्ममे ॥ ७६ ॥

20

विकित्सा-राजसिद्धान्त-रस'-वास्तूदयानि च । अङ्क-शाकुनकाध्यात्म-स्वप्न-सामुद्रिकान्यपि ॥ ७७ ॥

प्रन्थान् निमित्तव्याख्यान-प्रभञ्जुडामणीनिह । विवृतिं चायसद्भावेऽर्धकाण्डं^१ मेघमालया ॥ ७८ ॥

भूपालोऽप्यवदत् किं नास्त्यकोशे शास्त्रपद्धतिः । विद्वान् कोऽपि कथं नास्ति देशे विश्वेऽपि गूर्जरे ॥ ७९ ॥

सर्वे सम्भूय विद्वांसो हेमचन्द्रं व्यलोकयन् । महाभक्त्या च राज्ञाऽसावभ्यर्च्यै प्रार्थितः प्रभुः ॥ ८० ॥

शब्दव्युत्पत्तिकृच्छ्राब्जं निर्मायात्मननोरथम् । पूरयस्व महर्षे ! त्वं विना त्वामत्र कः प्रभुः ॥ ८१ ॥

25

संक्षिप्तं प्रवृत्तोऽयं समयेऽस्मिन् कलापकः । लक्षणं तत्र निष्पत्तिः शब्दानां नास्ति तादृशी ॥ ८२ ॥

पाणिनिर्लक्षणं वेदस्याङ्गमित्यत्र च द्विजाः । अवलेपादसूयन्ति कोऽयं सैरुन्मनायितैः ॥ ८३ ॥

यशो मम तव ख्यातिः पुण्यं च मुनिनायक^२ ! । विश्वलोकोपकाराय कुरु व्याकरणं नवम् ॥ ८४ ॥

इत्याकर्ण्यभ्यधात् सूरिर्हेमचन्द्रः सुधीनिधिः । कार्येषु नः किलोक्तिर्वैः स्मरणायैव केवलम् ॥ ८५ ॥

परं व्याकरणाग्र्ये वृत्तन्ते पुस्तकानि च । तेषां श्रीभारतीदेवीकोश एवास्तिता^३ श्रुवम् ॥ ८६ ॥

30

आनाययतु काश्मीरदेशात् तानि स्वमानुषैः । महाराजो यथा सम्यक् शब्दशास्त्रं प्रतन्यते ॥ ८७ ॥

इति तस्योक्तिमाकर्ण्य तत्क्षणादेव भूपतिः । प्रधानपुरुषान् प्रैषीद् बाग्देवीदेशमप्यतः ॥ ८८ ॥

प्रचराख्यपुरे तत्र प्राप्तोस्ते देवतां गिरम् । वन्दनादिभिरभ्यर्च्य तुष्टुवुः पाठनस्तवैः ॥ ८९ ॥

1 N साम्यपीति । 2 N 'तरुवास्तू' । 3 N 'संशास्त्रं' ; B 'संशास्त्रं' । 4 B D 'नायकः' । 5 N 'नास्ति ते श्रुवम्' ।

समादिशत् तत्तुष्टा निजाधिप्रायकान् गिरा । मम प्रसादवित्तः श्रीहेमचन्द्रः सिताम्बरः ॥ ९० ॥
ततो मूर्धन्यन्तरस्येव मदीयस्यास्य हेतवे । समर्थं प्रेक्ष्यतां प्रेक्ष्यवर्गः पुस्तकसञ्चयम् ॥ ९१ ॥
ततः सत्कृत्य तान् सम्पन्ग् भारतीसचिवा नरान् । पुस्तकान्यर्पयामासुः प्रेषुश्चोत्साहपण्डितम् ॥ ९२ ॥
अचिरात्तगरं स्वीयं प्रापुर्देवीप्रसादिताः । हर्षप्रकर्षसम्पन्नपुलकाङ्कुरपूरिताः ॥ ९३ ॥

- 5 सर्वं विज्ञपयामासुर्भूषणालय गिरोदिताः । निष्ठानिष्ठे प्रभौ हेमचन्द्रे तोपमहादरम् ॥ ९४ ॥
इत्याकर्ण्य चमत्कारं धारयन् वसुधाधिपः । उवाच धन्यो मदेशोऽहं च यत्रेदृशः कृती ॥ ९५ ॥
श्रीहेमसूरयोऽप्यत्रालोक्य व्याकरणव्रजम् । शास्त्रं चकुर्नवं श्रीमत् सिद्धं है माख्य मद्भुतम् ॥ ९६ ॥
द्वात्रिंशत्पादसंपूर्णमष्टाध्यायमुणादिमत् । धातुपारायणोपेतं रङ्गङ्गिह्नातुशासनम् ॥ ९७ ॥
स्वसद्भुत्तिमन्नाममालनेकार्यमुन्दरम् । मौलिं लक्षणशास्त्रेषु विश्वविद्वद्भिराहतम् ॥ ९८ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।
10 आदौ वित्तीर्णशास्त्राणि नहि पाठ्यानि सर्वतः । आयुषा सकलेनापि पुमर्थस्वलनानि तत् ॥ ९९ ॥
संकीर्णानि च दुर्बोधदोषस्थानानि कानिचित् । एतत् प्रमाणितं तस्माद् विद्वद्भिरधुनातनैः ॥ १०० ॥
श्रीमूलराजप्रभृतिराजपूर्वजभूयताम् । वर्णवर्णनसम्बद्धं पादान्ते श्लोकमेककम् ॥ १०१ ॥
तच्चतुष्कं च सर्वान्ते श्लोकैश्चिद्विद्वद्भिरुदा । पञ्चाधिकैः प्रशस्तिश्च विहिताऽवहितेस्तदा ॥ १०२ ॥—युग्मम् ।
राज्ञः पुरः पुरोगैश्च विद्वद्भिर्वाचितं ततः । चक्रे लक्षत्रयं^३ वर्षे राज्ञा पुस्तकलेखने ॥ १०३ ॥
15 राजादेशाभिपुङ्क्तैश्च सर्वस्थानेभ्य उद्यतैः । तदा चाहूय सच्चक्रे लेखकानां शतत्रयम् ॥ १०४ ॥
पुस्तकाः समलेख्यन्त सर्वदर्शनिनां ततः । प्रत्येकमेवादीयन्ताध्येतृणामुद्यमस्युशाम् ॥ १०५ ॥—विशेषकम् ।

अंग-वंग-कलिगेपु लाट-कर्णाट-कुङ्कणे ।

महाराष्ट्र-सुराष्ट्रासु वत्से कच्छे च मालवे ॥ १०६ ॥

सिंधु-सौवीर-नेपाले पारसीक-मुरंडयोः^४ ।

- 20 गंगापारे हरिद्वारे काशि-चेदि-गयासु च ॥ १०७ ॥

कुरुक्षेत्रे कन्यकुञ्जे गौड-श्रीकामरूपयोः ।

सपादलक्षवज्रालंघने च खसमध्यतः ॥ १०८ ॥

सिंहलेऽथ महाबोधे चांडे मालव-कैशिके ।

इत्यादिविश्वदेशेषु शास्त्रं व्यस्तार्थतः स्फुटम् ॥ १०९ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

- 25 अस्य सोपनिबन्धानां पुस्तकानां च विंशतिः । प्राहीयत नृपेन्द्रेण काश्मीरेषु^५ महादरात् ॥ ११० ॥
एतत्तत्र गतं शास्त्रं स्वीयकोशे निवेशितम् । सर्वो^६ निर्वाहयेत् स्वेनाहतं देव्यास्तु का कथा ॥ १११ ॥
काकलो नाम कायस्थकुलकल्याणशेखरः । अष्टव्याकरणाध्येता प्रज्ञाविजितभोगिराट् ॥ ११२ ॥
प्रभुस्तं दृष्टमात्रेण ज्ञाततत्त्वार्थमस्य च । शास्त्रस्य ज्ञापकं चाबु विदधेऽध्यापकं तदा ॥ ११३ ॥
प्रतिमासं स च ज्ञानपञ्चम्यां पृच्छनां दधौ । राजा च तत्र निर्व्यूढान् कङ्कणैः समभूययत् ॥ ११४ ॥
30 निष्पन्ना अत्र शास्त्रं च दुःकुलस्वर्णभूषणैः । सुखासनातपत्रैश्च ते भूपालेन योजिताः^७ ॥ ११५ ॥

३६. अन्यदा सत्प्रभोस्तस्य समायां स्वःपतेरिव । विबुधव्रातं^८ रोचिष्यामेकक्षारण आययौ ॥ ११६ ॥

अवह्वयान कोऽप्यत्र संमुखं तस्य वीक्षते । रत्नेषु वीक्ष्यमाणेषु जरत्तृणमणेरिव ॥ ११७ ॥

अथ चासावपभ्रंशादपाठीद् दोहकं वरम् । तत्पुण्यदोहदं ब्राह्मीप्रसादं प्रकटं नतु ॥ ११८ ॥

1 N मूलराजप्रभृतिगीराजः । 2 N विहितविहिते । 3 N वर्षत्रयं । 4 N मुरंडके । 5 D कसौरेषु । 6 A सर्वा । 7 N निर्वाहयेतेना । 8 N निभोजिताः । 9 N विबुधव्रातः ।

तथा हि—

हेमसूरि अत्थाणि ते ईसर जे पंडिया ।

लच्छि-वाणि मुहकाणि सा पई भागी मुह मरउं ॥ ११९ ॥

तारमुकेऽस्य^१ पूर्वाङ्गो नाम्ना पूज्यप्रजल्पनात् । अवज्ञाकृतिनोऽभूवन् सभ्यानां कोपतो दृशः ॥ १२० ॥

माखिष्ठाः सावधानेषु तेषु तस्य पदत्रयम् । उवाच चारणस्तत्र श्रुत्वा ते पुलकं दधुः ॥ १२१ ॥—युग्मम् । ५

अचिन्तयंश्च वाण्यस्य चमत्कारकदुभ्रता । वुषस्य हि स्थितिर्यत्र तत्र स्यान्महिमा गुरुः^२ ॥ १२२ ॥ऊचुर्मुदा ते सम्भूय पुनः पठ पुनः पठ । पठिते प्रभवोऽवोचन्निःक्षोभन्निः^३ पुनः पठ ॥ १२३ ॥

चतुःकृत्वोऽपि पाठे तु मते कृतिभिरादरात् । कोपाभासमिवाभिभ्रद् विचाराश्चारणोऽवदत् ॥ १२४ ॥

यूयं यथेष्टदातारो यदि तत्स्वानुमानतः । गृह्णाम्यहं गुरुं भारं वाहीक इव दुर्वहम् ॥ १२५ ॥

त्रिःपाठे दोहकस्यास्य यल्लब्धं तेन मे धृतिः । नैवाधिकेन कार्यं मे^४ प्रत्युताहितद्वदुजा ॥ १२६ ॥ 10

तस्यायुतत्रयं पूज्याः सभ्यपार्श्वदापयन् । स ऊचे मे धनं पूर्णमासप्रपुरुषावधि ॥ १२७ ॥

अहं प्रतिग्रहं गृहे^५ न चातोऽन्यधिकं किल । इत्युक्त्वा प्रययौ सोऽथ प्रदेशं स्वसमीहितम् ॥ १२८ ॥

१७. राजा श्रीसिद्धराजेनान्यदाऽनुयुयुजे प्रभुः । भवतां कोऽस्ति पट्टस्य योग्यः शिष्यो गुणाधिकः ॥ १२९ ॥

तमस्माकं दर्शयत चित्तोत्कर्षाय मामिव । अपुत्रमनुकम्पार्हं पूर्वं त्वां मा स्म शोचयन् ॥ १३० ॥

आह श्रीहेमचन्द्रश्च न कोऽप्येवं हि विन्तकः । आयोऽप्यभूदिलालपाः सत्पात्राभ्युपेक्षितचन्द्रमाः ॥ १३१ ॥ 15

सज्जानमहिमस्थैर्यं मुनीनां किं न जायते । कल्पद्रुमसमे राशि त्वयीदृशि कृतस्थितौ ॥ १३२ ॥

अस्यामुष्यायणो रामचन्द्राख्यः कृतिशेखरः । प्राप्तरेखः प्राप्तरूपः संघे विश्वकलानिधिः ॥ १३३ ॥

अन्यदाऽदर्शयंसेऽमुं क्षितिपस्य स्तुतिं च सः । अनुकामायविद्वद्भिर्हृद्देखाधायिनीं व्यधात् ॥ १३४ ॥

तथा हि—

मात्रयाऽप्यधिकं किंचिन्न^६ सहन्ते जिगीषवः ।

20

इतीव त्वं धरानाथ ! धारानाथमपाकृथाः ॥ १३५ ॥

शिरोधूननपूर्वं च भूपालोऽत्र दृशं दधौ । रामे वामेतराचारो विदुषां महिमस्पृशाम् ॥ १३६ ॥

‘एकदृष्टिर्भवान् भूयाद् वत्स ! जैनेन्द्रशासने । महापुण्योऽयमाचार्यो यस्य त्वं पदरक्षकः’ ॥ १३७ ॥

इत्युक्त्वा विरते राशि रामस्यादुष्यदेककम्^७ । नेत्रं दृष्टिर्हि दुर्मुष्या मुकृतातिशयस्पृशाम् ॥ १३८ ॥

उपाश्रयाश्रितस्यास्य महापीडापुरःसरम् । व्यनशद् दक्षिणं चक्षुर्न रत्नमनुपद्रवम् ॥ १३९ ॥ 25

कर्मप्रामाण्यमालोच्य ते शीतोभूतचेतसः । स्थितास्तत्र चतुर्मासीमासीनास्तपसि स्थिरे ॥ १४० ॥

१८. चतुर्मुखाख्यजैनेन्द्रालये व्याख्यानमद्भुतम् । श्रीनेमिचरितस्यामी श्रीसङ्ग्रामे प्रतुष्टुः ॥ १४१ ॥

मुधासारवचःस्तोमाकृष्टमानसवासनाः । शुश्रूषवः समायान्ति तत्र दर्शनिनोऽपिलाः ॥ १४२ ॥

पाण्डवानां परित्रय्याव्याख्याने विहितेऽन्यदा । ब्राह्मणा मत्सराध्माता व्याचख्युर्मुष्टपतेरिदम् ॥ १४३ ॥

स्वामिन् ! पुरा महाव्यासः कृष्णद्वैपायनोऽवदत् । वृत्तं युधिष्ठिरादीनां भविष्यज्ज्ञानतोऽद्भुतम् ॥ १४४ ॥ 30

तत्रेदमुच्यते स्वायुःप्रान्ते पाण्डोः सुता अमी । हिमानीमहिते जग्मुर्हिमवद्भूधराध्वनि ॥ १४५ ॥

श्रीकेदारस्थितं शम्भुं ज्ञानपूजनपूर्वकम् । आराध्य परमामक्तिस्त्वान्ताः^{१०} स्वान्तमसाधयन् ॥—युग्मम् ।

1 B तारमुकेषः; N पूर्वाङ्गो । 2 N गुरोः । 3 D निक्षोभः पुनर्निः पठ । 4 A नः । 5 N न चातोऽ । 6 D कंचिन्न । 7 A B D एकदृष्टिः । 8 A D पुष्परक्षकः । 9 N रामस्यादुपदेशकम् । 10 N परया भक्षया स्वान्ताः ।

- अमी श्वेताम्बराः शूद्रा विद्वत्स्यतिसूक्तयः । तदुक्तवैपरीत्यानि जल्पन्ति निजपर्वदि ॥ १४७ ॥
 अनौचित्यकृताचारात् पुरे तेऽरिष्टमित्यदः । भूयुता रक्षणीयाश्च दुराचाराः प्रजाकृताः ॥ १४८ ॥
 विचार्य हृदि कार्याणि विचारक ! विषेहि तत् । इत्युक्त्वा विररामासौ द्विजव्यूहोऽतिधीरगीः ॥ १४९ ॥
 राजाप्याह न भूपाला अव्यभिश्य विधायिनः । दर्शनानां तिरस्कारमविचार्यं न कुर्वते ॥ १५० ॥
 5 अनुयोज्या अमी चात्र दशुश्चेत् सत्यमुत्तरम् । तन्मे गौरविता एव न्याय एवात्र नः सुहृत् ॥ १५१ ॥
 हेमाचार्योऽपि निर्ग्रन्थः सङ्गत्यागी महामुनिः । असंयुतं कथं ब्रूयाद् विचार्यं तदिदं बहु ॥ १५२ ॥
 एवं भवत्विति प्रोचुः प्रवीणा प्राक्षणा अपि । आजुहाव ततो राजा हेमचन्द्रं मुनीश्वरम् ॥ १५३ ॥
 अपृच्छदथ माध्यस्थ्यत सर्वसाधारणो नृपः । शास्त्रे चार्हती दीक्षा किं गृहीता पाण्डवैः किमु ॥ १५४ ॥
 सुरिरप्याह शास्त्रे न इत्युचे पूर्वसुरिभिः । हेमाद्रिगमनं तेषां महाभारत मध्यतः ॥ १५५ ॥
 10 परमेतन्न जानीमो ये न (नः ?) शास्त्रेषु वर्णिताः । त एव व्यासशास्त्रेऽपि कीर्यन्तेऽथ परेऽपरे ॥ १५६ ॥
 राजाह तेऽपि बहवः पूर्वं जाताः कथं मुने ! । अथावोचद् गुरुस्त्र श्रूयतामुत्तरं नृप ! ॥ १५७ ॥
 व्याससन्दर्भिताख्याने श्रीमार्गेयः पितामहः । युद्धप्रवेशकालेऽसावुवाच स्वं परिच्छदम् ॥ १५८ ॥
 मम प्राणपरित्यागे तत्र संस्क्रियतां तनुः । न यत्र कोऽपि दग्धः प्राग् भूमिखण्डे सदा शुचौ ॥ १५९ ॥
 विधाय न्याय्यसङ्गतं मुक्तप्राणे पितामहे । विमृश्य तद्वचस्तेऽङ्गस्युत्पाद्यास्य ययुर्गिरी ॥ १६० ॥
 15 अमानुषप्रचारे च शृङ्गे कुत्रापि चोन्नते । अमुञ्चन् देवतावाणी कापि तत्रोद्ययौ तदा ॥ १६१ ॥

तथा हि—

अत्र भीष्मशतं दग्धं पाण्डवानां शतत्रयम् ।

द्रोणाचार्यसहस्रं तु कर्णसंख्या न विद्यते ॥ १६२ ॥

- एतद् वयमिहाकर्ण्यं व्यश्रुशाम स्वचेतसि । बहूनां मध्यतः केऽपि चेद् भवेयुर्जिनाश्रिताः ॥ १६३ ॥
 20 गिरौ शत्रुञ्जये तेषां प्रत्यक्षाः सन्ति मूर्तयः । श्रीनासिक्यपुरे सन्ति श्रीमन्नद्रप्रभालये ॥ १६४ ॥
 केदारे च महातीर्थे कोऽपि कुत्रापि तत्रतः । बहूनां मध्यतो धर्मं तत्र ज्ञानं न 'नः स्फुटम् ॥ १६५ ॥
 स्मार्त्ता अप्यनुयुज्यन्तां वेदविद्याविशारदाः । ज्ञानं कुत्रापि चेद् गङ्गा नहि कस्यापि पैतृकी ॥ १६६ ॥
 राजा श्रुत्वाह तत्सत्यं वक्ति जैनपिरेप यत् । अत्र ब्रूतोत्तरं तथ्यं यद्यस्ति भवतां मते ॥ १६७ ॥
 अत्र कार्ये हि युष्माभिर्येकं तथ्यं वचो ननु । अजल्पि यद्विचार्यैव कार्यं कार्यं क्षमायुता ॥ १६८ ॥
 25 तथाहमेव कार्येऽत्र दृष्टान्तः समदर्शनः । समस्तदेवप्रासादसमूहस्य विधापनात् ॥ १६९ ॥
 उत्तरानुद्यात् तत्र मौनमाशिश्रियंस्तदा । स्वभावो जगतो नैव हेतुः कश्चिन्निरर्थकः ॥ १७० ॥
 राजा सत्कृत्य सुरिश्राभाष्यत स्वागमोदितम् । व्याख्यानां कुर्वतां सम्यग् दूषणं नास्ति बोऽण्वपि ॥ १७१ ॥
 भूपेन सत्कृतश्चैव हेमचन्द्रप्रभुसदा । श्रीजैनशासनव्योम्नि प्रचकाशे गभस्तिवत् ॥ १७२ ॥
 १९. राज्ञः सौवस्तिकोऽप्येयुराभिगारुयो वृथा रूपम् । वहन् जजल्प सूरिं तं निविष्टं राजपर्वदि ॥ १७३ ॥
 30 धर्मं वः शमकारुण्यशोभिते न्यूनमेककम् । व्याख्याने कृतशङ्काराश्रिय 'आयान्ति सर्वदा ॥ १७४ ॥
 अवभिस्मितमकृतं प्रासुकं ददते च ताः । विकारसारमाहारं तद्ब्रह्म क स्थितं हि वः ॥ १७५ ॥

यतः—

विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो ये चाम्नुपन्नाशना-

स्तेऽपि क्रीमुखपङ्कजं सुललितं दृष्ट्वैव मोहं गताः ।

आहारं सुहृदं पुनर्बालकरं ये भुञ्जते मानवा-

स्तेषामिन्द्रियनिग्रहो यदि भवेद् विन्ध्यः प्लवेत् सागरे ॥ १७६ ॥

अथ सूरिवाचात्र नेदं विद्वज्जनोचितम् । अविमर्शपुरस्कारं वचः शुचि पुरोहित ! ॥ १७७ ॥

यतो विचित्रा विश्वेऽस्मिन् प्राणिनां चित्तवृत्तयः । पशूनामपि चैतन्यवतां नृणां तु किं पुनः ॥ १७८ ॥

यतः—

5

सिंहो बली हरिणशकरमांसभोजी

सम्बत्सरेण रतिमेति किलैकवारम् ।

पारापतः खरशिलाकणभोजनोऽपि

कामी भवत्यनुदिनं वद कोऽत्र हेतुः ॥ १७९ ॥

श्रुतेति भूपतिः प्राहातिसाहसमिदं नृणाम् । य उत्तराय नालं स्यात् स यद्वदति पर्षदि ॥ १८० ॥ 10

इति भूपालसन्मान्यो बहान्यः सुकृतार्थिनाम् । श्रीहेमसूरिः सङ्गोष्ठोद्धारधुरन्धरः ॥ १८१ ॥

§ १०. अथान्यदा महाविद्वान् श्री भा ग व त दर्शनी । देवबोधोपाख्यायां सांक्रामिकसारस्वतोत्तरः ॥ १८२ ॥

आजगाम धियां धामाणहिल्लपुरमध्यतः । व्यजिह्वपन्निमुक्ताश्च श्रीसिद्धाधिपतेः पुरः ॥ १८३ ॥

ततः श्रीपालमामस्य कविराजं नराधिपः । रहो मञ्जयते स्वासौ प्रतिपन्नं सहोदरम् ॥ १८४ ॥

देवबोधो महाविद्वान् द्रष्टव्योऽसौ कथं हि नः । निस्पृहत्वादनागच्छन् सभायां तपसोजितः ॥ १८५ ॥ 15

आत्मदेशे परो विद्वानागतो यन्न पूज्यते । तन् क्षूणमात्मनः केन निवार्यमपकीर्तितम् ॥ १८६ ॥

अथाह कविराजोऽपि विद्वानाहम्बरी च यः । स कथं निस्पृहो लक्ष्मीं विना परिकरः कथम् ॥ १८७ ॥

सा विद्वद्ब्रह्मैर्भुष्मादृशैर्भूर्पैर्भवेदिह । दत्तैव नापरः कश्चिदुपायोऽस्याः समजने ॥ १८८ ॥

परं श्रीभारतीभक्त्यात्यादरः स्वामिनो यदि । तत् सुधर्म्मासधर्मायां पर्याहाद्व्यतामसौ ॥ १८९ ॥

अस्त्वेवमिति राज्ञोके प्रधानपुरुषस्ततः । प्राहीयन्त ततस्तेनाभिहितास्ते मदोद्वेगतम् ॥ १९० ॥ 20

आह्वानायागता यूयं मम भूपतिदेशतः । भूपालेः किं हि नः कार्यं स्पृहाविरहितात्मनाम् ॥ १९१ ॥

तथा काशीश्वरं कन्यकुब्जाधीशं समीक्ष्य च । गणयामः कथं स्वल्पदेशं श्रीगूर्जेश्वरम् ॥ १९२ ॥

परमसाहिदृक्षायै भवतां स्वामिनस्तदा । उपविष्टः क्षितौ सिंहासनस्थं मां स पश्यतु ॥ १९३ ॥

एवं विसर्जितास्ते च यथावृत्तं व्यजिह्वपन् । कविराजं नृपः प्राह तद्वाचातिचमत्कृतः ॥ १९४ ॥

विना जैनमुनीन् शान्तान् को न नामावल्लिखी । तारतम्याश्रिते ज्ञाने कोऽवकाशो मदस्य तत् ॥ १९५ ॥ 25

द्रष्टव्यमिदमप्यस्य चेष्टितं कौतुकात् ततः । सश्रीपालस्ततो भूपोऽन्यदागच्छन् तदालये ॥ १९६ ॥

सिंहासनस्थमद्राक्षीद् विद्वद्बुद्धनिषेवितम् । मृगेन्द्रमिव दुर्धर्षं देवबोधं कवीधरम् ॥ १९७ ॥

दृढभक्त्या नमस्त्रके राजा विनयवामनः । गुणपूर्णं सतां चित्ते नावकाशो मदस्य यत् ॥ १९८ ॥

प्रत्यक्षविश्वरूपं तं विश्वरूपवराशिषा । अभिनन्द्यावदन् पाणिस्त्रज्याऽदर्शयन् भुवम् ॥ १९९ ॥

अत्रोपविश्यतां राजन् ! श्रुतेति क्षमापतिततः । श्रीश्रीपालकृतं काव्यमुवाच प्रकटाक्षरम् ॥ २०० ॥ 30

यतः—

इह निवसति मेरुः शेषरो मृधराणा-

मिह विनिहितभाराः सागराः सप्त चान्ये ।

इदं महिपतिदम्भस्तम्भसंरम्भधीरं

घरणितलमिहैव स्थानमस्मद्विधानाम् ॥ २०१ ॥

इत्युक्त्वा^१ऽयं प्रतीहार^२पटासृतघरातले । उपाविशद् विशां नाथः प्रमाथो दोषविविधाम् ॥ २०२ ॥

पर्यदोऽनुचितः कोऽयमिति हस्तेन दार्ढ्यते । कविराजे नृपोऽवादीदनादीनवगीभेरः ॥ २०३ ॥

५ 'एकाहविहितस्फीतप्रबन्धोऽयं कृतीश्वरः । क वि रा ज इतिख्यातः श्रीपालो नाम मानभूः' ॥ २०४ ॥

श्रीदुर्लभसरोराजस्तथा रुद्रमहालये । अनिर्वाच्यरसैः कान्यैः प्रशस्तीरकरोदसौ ॥ २०५ ॥

महाप्रबन्धं चक्रे च वैरोचनपराजयम् । विहस्यः सङ्ग्रिन्योऽपि नैवास्व तु किमुच्यते ॥ २०६ ॥

श्रुत्वेति स्मितमाधाय देवबोधकविर्जगौ । कान्यमेकं लसद्गर्वपर्वताधिलकासमम् ॥ २०७ ॥

तथा हि—

१० शुक्रः कवित्वमापन्नः एकाक्षिविकलोऽपि सन् ।

चक्षुर्दयविहीनस्य युक्ता ते कविराजता^३ ॥ २०८ ॥

अतिशीघ्रे तथा गुम्फे भित्त्यन्तःपूरणाकृतौ । कोऽभिमानस्ततो धीमन्नेकमस्मद्वचः शृणु ॥ २०९ ॥

तद्यथा—

१५ भ्रातर्ग्रामकुविन्द ! कन्दलयता वस्त्राण्यमूनि त्वया

गोणीविभ्रमभाजनानि बहुशोऽप्यात्मा किमायास्यते ।

अप्येकं रुचिरं चिरादभिनवं वासस्तदासुष्यते

यत्नोज्झन्ति कुचस्थलात् क्षणमपि क्षोणीभृतां बल्लभाः ॥ २१० ॥

समस्यां दुर्गमां काचित् पृच्छतेति नृपोदिते । श्रीपाल ऊचिवानेकं स्फुटं शिखरिणीपदम् ॥ २११ ॥

तच्च—

२० 'कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनि'

तत्पाठपृष्ठ एवायमवदन्^४ कविनायकः । चरणत्रितयं वृत्ते को विलम्बोऽप्यमूढसि ॥ २१२ ॥

तद्यथा—

चिरं चित्तोद्याने चरसि च मुख्वाब्जं पिबसि च

क्षणादेणाक्षीणां विषयविषमुद्रां हरसि च ।

२५ नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च किं कौतुककरः

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ॥ २१३ ॥

शृणुण चैकं मत्पार्थे किंशब्दं व्यवहारतः । दौस्थ्यं यत्र भवेद् यस्याधमर्णो न स तत्र किम् ॥ २१४ ॥

निगद्यन्ते समस्याश्चामूढस्यो विषमार्थकाः । एकपादा द्विपादा च त्रिपादी च बुधोचिता ॥ २१५ ॥

किंशब्दबहुलास्वेताः शून्यप्रभनिभा नृप ! । सदृशा भणितेरस्य निन्या संसदि धीमताम्^५ ॥ २१६ ॥

३० तथा हि—

(१) पौत्रः सोपि पितामहः ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

१ N इह महि° । २ N इत्युक्त्वा च । ३ A D प्रतीहारः । ४ N एकोद् विहित° । ५ N भूमिभू । ६ N कविराजिता । ७ N एवासाववदत् । ८ B N निषा कोविदसम्पदा ।

(३) नमः कर्पूरपूराभं, चन्द्रो विद्रुमपाटलः । कज्जलं क्षीरसङ्काशं.....

बाष्पाऽनुपद्मेवासौ ताः पुनरे कवीश्वरः । सिद्धसारस्वतानां हि विलम्बकविता कुतः ॥ २१७ ॥

ताश्च—

मूर्तिमेकां नमस्यामः शम्भोरम्भोमयीमिमाम् ।

अञ्जोत्पन्नतया यस्याः (१) पौत्रः सोऽपि पितामहः ॥ २१८ ॥

5

चलितश्चकितो भीतस्तव देव ! प्रयाणके ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ २१९ ॥

(३) नमः कर्पूरपूराभं चन्द्रो विद्रुमपाटलः ।

कज्जलं क्षीरसङ्काशं करिष्यति शनैः शनैः ॥ २२० ॥

इत्थं गोष्ठा महाविद्वन्शिरःकम्पकृता तदा । कियन्तमपि निर्बाह्यं क्षणं सौर्धं ययौ नृपः ॥ २२१ ॥

10

§ ११. अन्यदा श्रीदेवसूरीजितवादक्षणे युद्धा । वृत्ते वित्ते नरेन्द्रेण लक्षसंख्ये तदुद्धृते ॥ २२२ ॥

अपरेणापि विचेन जैनप्रासाद उन्नते । विधापिते ध्वजारोपविधानाख्यमहामहे ॥ २२३ ॥

देवबोधोऽपि सत्यात्रं तत्राहूयत हर्षतः । समायातेन भूपेन धर्मे ते स्युः समा यतः ॥ २२४ ॥

श्रीजयसिंहमेवोख्यमहेशमुवनप्रातः । आगच्छन् शङ्करं दृष्ट्वा शार्दूलपद्मातनोत् ॥ २२५ ॥

यतः—

15

एको रागिषु राजते प्रियतमादेहार्दहारी हरो

श्रीमद्राजविहारेऽसावाययावुत्सवोन्नते । दृष्ट्वाऽर्हन्तं द्वितीयं च पदं प्रणिजगाद सः ॥ २२६ ॥

नीरागेषु जिनो विमुक्तललनासङ्गो न यस्मात् परः ।

ततस्तत्र महापर्वत्पार्वथान् वुधशेखरान् । सावहेलं समीक्ष्याह स्वज्ञानाशावलितधीः ॥ २२७ ॥

तद्यथा—

20

दुर्वारस्मरघस्मरोरगविषय्यासङ्गमूढो जनः

शेषः कामविडम्बितो न विषयान् भोक्तुं न मोक्तुं क्षमः ॥ २२८ ॥

भद्रासने समासीनः शक्तिप्रकटनाकृते । आह भूपं नरं कञ्चिदानाययत पामरम् ॥ २२९ ॥

राज्ञाऽऽदिष्टः प्रतीहारस्तत्क्षणदानयद् द्रुतम् । श्रीसिद्धाधीशकासारान् कञ्चित् कासारबाहकम् ॥ २३० ॥

भगवानपि पप्रच्छ किं ते परिचयोऽक्षरे । कियानप्यस्ति स प्राह 'स्वज्ञातिसदृशं वचः' ॥ २३१ ॥

25

स्वामिनाजन्म नो शिक्षे 'था जा' इत्यक्षरे विना । रक्ताक्षवाहे रक्ताक्षस्त्युच्छास्यतागताम् ॥ २३२ ॥

उवाच विदुषां नाथो देवबोधस्तदीयके । उत्तमाङ्गे करं न्यस्यामुष्य वाक् श्रूयतां जनैः ॥ २३३ ॥

सतो दत्तावधानेषु सभ्येषु स्थिरधीरणीः । काव्याभ्यासीव महिषीमहामालोऽज्ववीदिदम् ॥ २३४ ॥

तं नौमि यत्करस्पर्शाद् व्यामोहमलिने हृदि ।

सद्यः सम्पद्यते गद्यपद्यचन्दविदग्धता ॥ २३५ ॥

30

इत्याकर्ण्य सकर्णेषुत्कर्णेष्वतिचमत्कृते । द्रव्यलक्षं ददौ सिद्धाधीश्वरोऽस्य कवीशितुः ॥ २३६ ॥

§ १२. आप्राक् तदीयवैरस्यात् श्रीपालोऽपि कृतिप्रसुः । वृत्तान्यन्वेषयत्यसामूयागर्भमना मनाक् ॥ २३७ ॥

अन्यदात्यद्वुतं चारैर्भगवश्चरितं किल । महज्जिन्यमवज्ञेयं सम्यग् विज्ञातमौच्यत ॥ २३८ ॥

- अश्रद्धेयं बचः श्रद्धातन्वयमस्मत्प्रतीतितः । प्रत्यक्षं यदृशा दृष्टमपि सन्देहयेन्मनः ॥ २३९ ॥
 वेदगर्भः सोमपीयी दम्भा यक्षोपवीतकम् । अपिबद् गाङ्गनीरेण प्राक्तभागवतव्रतः ॥ २४० ॥
 असौ यत्नाश्रमाभासाचारः सारस्वते तटे । निशीये स्वपरीवारवृतः पिबति वारुणीम् ॥ २४१ ॥
 राजा बुधः कविः शूरो गुरुवक्रः शनैश्चरः । अस्तं प्रयाति वारुण्यासङ्गी चित्रमयं तु न ॥ २४२ ॥
 5 अथाह कविराजोऽपि सम्भ्रमोद्धान्तलोचनः । कथं हि जाषटीत्येतच्छ्रद्धेयं नापि वीक्ष्य यत् ॥ २४३ ॥
 अस्य तुर्याश्रमस्थस्य भोगैर्व्यवहृतैरपि । नार्थस्तद्दर्शनाचारविरुद्धैस्तु किमुच्यते ॥ २४४ ॥
 तेऽप्युचुः स्वदशाऽऽलोक्य वयं ब्रूमो न चान्यथा । यस्यादिशत तस्याह वीक्षयामः प्रतिज्ञया ॥ २४५ ॥
 श्रीपालोऽप्युचिवान् श्रीमज्जयसिंहनरेशितुः । अद्य दर्शयत इयामोत्तरार्धे तत्र सङ्गते ॥ २४६ ॥
 ओमिति प्रतिपन्ने च तैर्नृपांमे यथातथम् । व्यजिज्ञपदिदं सर्वं सिद्धसारस्वतः कविः ॥ २४७ ॥
 10 इत्याकण्ड्याह भूपालः सत्यं चेन्मम दर्शय । इदं हि न प्रतीयेत साक्षादृष्टमपि स्फुटम् ॥ २४८ ॥
 अर्धरात्रे ततो राजापसर्पे प्रेक्षिताध्वना । 'स्रवन्तीसैकतं प्राप दुःप्रापं कातरैरनैः ॥ २४९ ॥
 शृङ्खलामहागुल्मान्तरितो यावदीक्षते । भूपस्तावद् ददर्शामुमुन्मत्तानुचराश्रितम् ॥ २५० ॥
 यथेच्छं गीयमानत्वादव्यक्तध्वनिसम्भृतम् । चपकास्यस्फुरन्मद्युतवक्त्रसखीसखम् ॥ २५१ ॥—युग्मम् ।
 प्रतीतः सिद्धराजोऽपि दृष्टेदमतिवैशसम् । विचिकित्सां दधौ चित्ते नासाक्षुण्णं पूर्वंकम् ॥ २५२ ॥
 15 अहो संसारवैचित्र्यं विद्वांसो दर्शनाभिताः । इत्थं विलुप्तमर्यादाः कुर्वते कर्म कुत्सितम् ॥ २५३ ॥
 इदानीं यद्यहं साक्षादेन नो जल्पयाम्यथ । प्रातः किमेष मन्येत दुश्चरित्रमिदं ननु ॥ २५४ ॥
 इति ध्यायत एवास्य वाणी भूपस्य कर्णयोः । प्राविशत् प्रकटा कोटि रसप्राप्तातिकैलितः ॥ २५५ ॥
 वीक्ष्य प्रान्तदशं स्वेशं तत्तेजःप्रसरोज्वला । विभान्त्यनु प्रयाति स्म ज्योत्स्ना कटसतीत्यितिः ॥ २५६ ॥
 प्रसन्नास्वादमलन्तप्रसन्नास्वादमेककम् । विधायाथ निजं स्थानं गम्यतेऽथ विरम्यते ॥ २५७ ॥
 20 इतिस्मृतिमनु क्षमापः प्रकटं वदति स्म तम् । अपि नः संविभागोऽस्तु कः स्वादेषु पराङ्मुखः ॥ २५८ ॥
 क्षणं ध्यात्वा समुत्पन्नप्रतिभः प्रोचिवानिति । भवता निधिना भूप ! दिष्ट्या बद्धासहै वयम् ॥ २५९ ॥
 सौवर्णपात्रमापूर्वापिर्पितं तेनाथ भूधृता । यावत् समीक्ष्यते तावत् क्षीरपूर्णं व्यलोक्यत ॥ २६० ॥
 पपावथासृतास्वाद् व्यसृशद् भूपतिः क्षणम् । इदं दुग्धं तु मयं वा शक्त्यापावृत्ततद्रसम् ॥ २६१ ॥
 चेत् परावृत्तमस्याहो शक्तिप्रातिभमद्भुतम् ! ततो विससृजेऽनेनावसरोऽयं मनीषिणा ॥ २६२ ॥
 25 प्रातर्भूपसभां गत्वा देवबोधोऽवदत् । आपृच्छयसे महाराज ! वयं तीर्थयियासवः ॥ २६३ ॥
 श्रीसिद्धभूपतिः प्राह भवाद्दशमुनीधराः । देशस्य शान्तिनीरं कः प्रहेष्यति सकर्णकः ॥ २६४ ॥
 आह सोऽप्यर्थवादेन कृतं यत्र श्रितीधरः । प्रत्येति स्वल्भापाभिः स्थितिस्तत्र न युज्यते ॥ २६५ ॥
 कुलविद्यावयोज्ञानशक्त्यश्वेन्नरं नहि । व्यावर्तयन्ति सन्निव्यकर्मभ्यस्तन् परैर्हि किम् ॥ २६६ ॥
 देवा देव्यो महामन्त्रा विद्याश्चानेकशो वशे । येषां ताः सिद्धयश्चाष्टौ कल्यातेऽर्वाङ्ग^१जनैर्हि किम् ॥ २६७ ॥
 80 ततो भूपाल ! नास्मादग्न्योगेया पर्वन् तव स्फुटम् । ईदृग्प्रामन्तद्राम्बसंयोगः सहस्रोऽस्तु वः ॥ २६८ ॥
 साङ्गतमवदद् भूपः श्रीपालं कविपुङ्गवम् । शुश्रुवे शमिनो वाक्यं कोपगर्भं ननु त्वया ? ॥ २६९ ॥
 प्रज्ञाचक्षुः कविर्द्वयौ कार्यसम्मानदण्डितः । भिक्षुरेव क्रियाभ्रष्टः स्रस्त्ररूपो यथा भवेत् ॥ २७० ॥

1 B N प्रातभागवत° । 2 N अबन्ति । 3 N नासाक्षुण्ण° । 4 N °सतीत्यिति । 5 N °मद्युपस्ता यः । 6 N संविभागोऽस्तु ।
 7 A भूधृतः । 8 N व्यलोक्यतम् । 9 N कृतीधरः । 10 N तदुरे हि । 11 N कल्पलौकाङ्ग° ।

उवाच च महाराजाऽचिन्त्यशक्तिमृतो ह्यमी । महाप्रभावा मुनयो न ग्रहेयाः स्वदेशतः ॥ २७१ ॥
 नहि द्रव्येण विद्वांस आबध्यन्ते न चाटुभिः । परिज्ञातस्वभावा हि सद्भासत्येन केवलम् ॥ २७२ ॥
 श्रुत्वा श्रव्यं वचस्तथ्यं स्वशिरो मुनिपादयोः । स्पर्शयित्वा जगौ वाक्यं राजा विनयसम्भृतम् ॥ २७३ ॥
 मुनिसद्वृत्तमाहात्म्याद् भूपालाः पालकाः क्षितेः^१ । बासवा इव शोभन्ते तत्र हेतुर्नहीतरः ॥ २७४ ॥
 अस्मद्देशान्तरा तिष्ठ क्रियानिष्ठमुनीश्वर ! । अर्थिप्रणयभङ्गं हि महात्मानो न कुर्वते ॥ २७५ ॥ 5
 इत्थं गिरां भरैः प्रीतोऽवातिष्ठत गुरुस्तदा । तिस्रः समाः समासन्नदारिद्र्यश्च^२ शनैरभूत् ॥ २७६ ॥
 तस्य न क्रेय-विक्रेयव्यवहाराद् धनागमः । राजदत्तं हि मुच्येत तद्विना दौर्लभ्यमाययौ ॥ २७७ ॥
 सूरैः श्रीहेमचन्द्रस्य विदितं वृत्तमप्यभूत् । श्रीश्रीपालश्च तत्पार्थंऽमश्नयत् तदिदं रहः ॥ २७८ ॥
 असौ भिक्षुर्निजाचारभ्रष्टो नष्टक्रियः^३ कुधीः । निष्ठानिष्ठयतिव्यूहादृश्यवक्त्रः कुवृत्तभूः ॥ २७९ ॥
 दारिद्र्यराजधानीत्वादिदानीमृणजर्जरः । मबोद्धतमहालोललोलावशविनष्टभूः ॥ २८० ॥ 10
 अधुना सपरीवारो भिक्षया मुक्तिभाक् ततः । दर्शनी दर्शनाचारे स्थापितो निजलक्षणेः ॥ २८१ ॥
 सिद्धीनामष्टसंख्यानां पट्टं ययुस्तस्य सद्गुणैः । अणिमा लघिमा च द्वे पोषं^४ प्रापतुरद्भुतम् ॥ २८२ ॥
 श्रीसिद्धाधीश्वरं मूर्त्तं देवेन्द्रमिव तेजसा । सौधमौलिस्थकाकोल इव सिंहासने स्थितः ॥ २८३ ॥
 वर्णाश्रमगुणं भूमावुपदेशयति स्म यः । निर्विवेकस्य तस्यैतन् मान्यावज्ञालताफलम् ॥ २८४ ॥
 मया चाश्रवि तन्मन्त्रो यद्गणपद्भवो हि नः । राज्यपूज्यं हेमचन्द्रं^५ विना न प्रतिहन्यते ॥ २८५ ॥ 15
 तदसौ चेत् समायाति पूज्यपार्थं ततोऽपि न । मान्योऽसौ पतितस्मास्य वक्त्रं कः प्रेक्षते सुधीः ॥ २८६ ॥
 अथोगुर्गुर्वो यूयं यजन्त्यत तदेव तत् । एकत्रास्य गुणे नस्तु बहुमानः परत्र नः ॥ २८७ ॥
 दृश्यते ऽनन्यसामान्यं सांक्रामिकं गुणोत्तरम् । सारस्वतं न कुत्रापि समयेऽस्मिन्नयुं विना ॥ २८८ ॥
 ततोऽसौ निर्विषः सर्प इव चेदागमिष्यति । म्लानमानः^६ कुतो धीमान् लभ्याऽनेनापि सत्कृतिः ॥ २८९ ॥
 अथाह कविराजोऽपि गुणमेवेक्षते महान् । कृष्णवत् कृष्णमुकासुधदन्तधवलत्ववत् ॥ २९० ॥ 20
 स्वाभिप्रायो मया प्रोचे पुनः पूज्यैर्बहुश्रुतैः । यथाविचारं कार्याणि कार्याणि गरिमोचितम् ॥ २९१ ॥
 अन्यदाभिनवग्रन्थगुम्फाकुलमहाकवौ । पट्टिकापट्टसंघातलिख्यमानपदव्रजे ॥ २९२ ॥
 शब्दव्युत्पत्तयेऽन्योन्यैः कृतोहापोहबन्धुरे । पुराणकविसन्दृग्ध^७ दृष्टान्तीकृतशब्दके ॥ २९३ ॥
 ब्रह्मोल्लासनिबासेऽत्र भारतीपितृमन्दिरे । श्रीहेमचन्द्रसूरीणामास्थाने सुस्थकोविदे ॥ २९४ ॥
 क्षुधाधुरपरीवारप्रेरितः स परेशवि । अपराह्णे समागच्छत् प्रतीहारनिवेदितः ॥ २९५ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ॥ 25
 अभ्युत्थत्तुश्च ते देवबोधविद्वन्मतल्लिकाम् । मन्त्रोपधिप्रभास्तन्धवह्निवल्लीतेजसम् ॥ २९६ ॥
 स्वागतं स्वागतं विद्वत्कोटीर जगती^८ श्रुतः । कृतपुण्यं दिनं यत्र जातस्त्वं लोचनानिधिः ॥ २९७ ॥
 तदलंकृत्यतामघाह्मसंनः नः कलानिधे ! । सङ्कटेष्वपि निर्व्यूढकलाप्रागल्भ्यभूषित ! ॥ २९८ ॥
 श्रुत्वेति देवबोधोऽपि द्यूषो मे मर्म वेत्त्यसौ । कथनात् कथनातीतकलातो वा न विद्महे ॥ २९९ ॥
 यथातथा महाविद्वानसौ भाग्यश्रियोर्जितः । अत्र को मत्सरः स्वच्छे बहुमानः शुभोदयः ॥ ३०० ॥ 30
 समयेऽद्यतने कोऽस्य समानः पुण्य-विद्ययोः । गुणेषु कः प्रतिद्वन्द्वी तस्मात् प्राञ्जलतोचिता ॥ ३०१ ॥
 अथोपाविशदेतेनानुमतेऽद्धीसने कृती । मनसा मन्यमानश्च पुरुषां तां सरस्वतीम् ॥ ३०२ ॥
 सविस्मयं गिरं प्राह सारसारस्वतोद्भवलः । पार्पयपुलकाङ्कुरघनाघनघनप्रभाम् ॥ ३०३ ॥

1 A क्षितौ; N क्षितेः । 2 A दारिद्र्यः; N समासन्नदारिद्र्यः । 3 N नष्टः क्रिया । 4 N पोषः । 5 N नाम्यसामान्यः ।

6 N संक्रामितः । 7 N मानकृतो । 8 N धृदृष्टः । 9 A B जगतीश्वरः ।

तथा हि—

पातु वो हेमगोपालः कम्बलं दण्डमुद्रहन् ।

षड्दर्शनपशुग्रामं चारयन् जैनगोचरे ॥ ३०४ ॥

- व्याधृतशिरसः श्लोकमेनं सामाजिका हृदा । श्रुत्वा सत्यार्थपुष्टिं च तेऽतुलं विस्मयं दधुः ॥ ३०५ ॥
- 5 ततः श्रीपालमाकार्यलोहयन् तेन स प्रभुः । आद्यो धर्मो व्रतस्थानां विरोधोपशमः खलु ॥ ३०६ ॥
अस्य वृत्तं ततः श्रीमज्जयसिंहनरेशिषुः । ज्ञापयित्वा च तत्पार्श्वोद् द्रव्यलक्ष्मदापयत् ॥ ३०७ ॥
अन्यदर्शनसम्बद्धविद्वत्पणिततस्तदा । प्रहीणभाग्यशक्त्यायुःस्थितिं स्वं सुविमृश्य सः ॥ ३०८ ॥
तत्रतत्रानृणो भूत्वा देवबोधो महामतिः । तेन द्रव्येण गङ्गायां गत्वाऽसाग्नौ परं भवम् ॥—युग्मम् ॥
- § १३. अन्यदा सिद्धभूपालो निरपत्यतयार्दितः । तीर्थयात्रां प्रचक्रामानुपानत्पादचारतः ॥ ३१० ॥
- 10 हेमचन्द्रप्रभुस्तत्र सहानीयत तेन च । विना चन्द्रमसं किं स्यान्नीलोत्पलमतन्द्रितम् ॥ ३११ ॥
द्विधा चरणचारेण प्रभुर्गच्छन्नदृश्यत । शनैर्यान् जीवरक्षार्थं मूर्तिमानिव संयमः ॥ ३१२ ॥
अर्थितैर्बाह्वनारोहे निषिद्धश्चरितस्थितेः । किञ्चिद् दूतो जडा युयमिति तानाह सौहृदात् ॥ ३१३ ॥
प्राकृतेनोत्तरं प्रादाद् यद् वयं निजडा इति । राजा चमत्कृते 'दध्यावूचेऽसौ सजडा जडाः ॥ ३१४ ॥
वयं तु सुधियः स्त्रीयमाचारं' दधतो ननु । निजडा इत्यहो सुरैर्ध्वनिव्याख्यातिचातुरी ॥ ३१५ ॥
- 15 विनत्रयं न संजगमुर्नृपस्याध्वनि सोऽपि च । कुपितानिव^१ विज्ञाय सान्त्वनाय तदागमम् ॥ ३१६ ॥
प्रतिसीरान्तरस्थानामाचामान्लेन भुञ्जताम् । तामपावृत्य भूपालोऽपश्यत् तदशने विधिम् ॥ ३१७ ॥
अहो जितेन्द्रिया एते छिन्नमन्त्रं हि नीरतः । आकृष्य गृह्णते तद् दुश्चरमेतत् तपो भुवम् ॥ ३१८ ॥
अज्ञान एव लोकोऽयममूर्त् मिष्टान्नभोजिनः । नाभक्तेरुक्तमित्यागः पुत्राग^२ ! क्षम्यतां मम ॥ ३१९ ॥
ध्यात्वेत्याह भवदेहव्ययोच्छेदाय कर्कशम् । नाभक्तेरुक्तमित्यागः पुत्राग^२ ! क्षम्यतां मम ॥ ३२० ॥
- 20 सूरिः प्राह महाराज ! कुयोद् गीः किं खरा प्रिया । अरक्तद्विष्टवृत्तानां नृपतेर्दुर्गतस्य वा ॥ ३२१ ॥

यतः—

भुञ्जीमही वयं भैश्च जीर्णं वासो वसीमहि ।

शयीमहि महीपृष्ठे कुर्वीमहि किमीश्वरैः ॥ ३२२ ॥

- सम्मान्य तांस्ततो राजा स्थानं सिंहपुरा^१भिधम् । दत्त्वा द्विजेभ्य आरूढः श्रीमच्छत्रुञ्जये गिरौ ॥
- 25 श्रीयुगाविप्रभुं नत्वा तत्राभ्यर्च्य च भावतः । मेने स्वन्नम् भूपालः कृतार्थमतिहर्षभूः ॥ ३२४ ॥
ग्रामद्वादशकं तत्र ददौ तीर्थस्य भूमिपः । पूजायै यन्महान्तरां स्नानुमानेन कुर्वते ॥ ३२५ ॥
ततश्च गिरिमार्गेणाचिराद् रैवतकाचलम् । निकषा निकषः पुण्यवतां भर्ता भुवोऽयमन् ॥ ३२६ ॥
स प्रादापयदावासान् संकलीग्रामसन्निधौ । गिरिं तत्र स्थितोऽपश्यन्नेत्रामृतरसायनम् ॥ ३२७ ॥
तदा श्रीनेमिचैलस्य पर्वतोर्ध्वमुवि^३ स्थितेः । जीर्णोद्दारे कारिते च श्रीमत्सज्जनमस्त्रिणा ॥ ३२८ ॥
- 30 प्रासादं धवलं दृष्ट्वा राजा पृष्टः स चात्रवीत् । तीर्थप्रभावनाहर्षवशासम्कुललोचनः ॥ ३२९ ॥
देव ! यादवसदृशावतंसस्य जिनेशितुः । प्रासादः स्वाभिप्रादानां कृतिरेषा समीक्ष्यते* ॥ ३३० ॥—युग्मम् ॥

1 D °कृतैर्दध्या° । 2 N स्त्रीयसाचारः । 3 N कुपितानि च । 4 N सिंहासनाभिधम् । 5 N स्नानुमाने° । 6 N पर्वतोर्ध्वमुवि स्थितः । * B आदर्श एतच्छ्लोक्युग्ममेतादृशं लभ्यते—

प्रासादं धवलं दृष्ट्वा राजा पृष्टः सचात्रवीत् । देव ! यादवसदृशावतंसस्य जिनेशितुः ॥
दारिद्र्योपविनाशस्य शुद्धसंपत्तिदायकः । प्रासादः स्वाभिप्रादानां कृतिरेषा समीक्ष्यते ॥

नृपतिः प्राह जाने श्रीहेमचन्द्रोपदेशतः । उज्जयन्तमहातीर्थं श्रीनेमिस्तत्र तीर्थं कृतम् ॥ ३३१ ॥
 जगत्पूज्यः कृतिर्मेऽस्तु कथमेवेति संशये । श्रुत्वेत्यमाल आह स्वावधानादवधार्यताम् ॥ ३३२ ॥
 अद्य प्राग् नवमे वर्षे स्वामिनाऽधिकृतः कृतः । आरुहोह गिरिं जीर्णमद्राक्षं च जिनालयम् ॥ ३३३ ॥
 प्रतिवर्षं त्रिलक्षीं च व्ययित्वा चैत्यमुद्धतम् । स्वामिपादैरनुमतं चेत् प्रमाणमिदं न चेत् ॥ ३३४ ॥
 सप्तविंशतिलक्षांश्च द्रम्मान् गृह्णातु भूपतिः । इत्याकर्ण्य प्रभुः प्राह पुलकोद्रेदमेदुरः ॥ ३३५ ॥ 5
 कथमुक्तमिदं मञ्चिन् ! तुच्छं द्रव्यादशाश्रयात् । वपुः सिरि ममाकार्षीः पुण्यं कीर्तिमयं महत् ॥ ३३६ ॥
 त्वत्समः स्वजनः कोऽस्ति ममेह-परलोकयोः । सखा विषीद् मा तस्मादस्मिन्नारुहते ततः ॥ ३३७ ॥
 वचोऽनुपदमीशश्चापिलकायां ययौ गिरेः । मण्डपे शुद्धमेदिन्यां स्थित्वाऽष्टाङ्गं नतो जिनम् ॥ ३३८ ॥
 पीठेष्वानीयमानेषु न्यवारयत तं जनम् । तीर्थेऽत्र नोपवेष्टव्यं परेणाप्यासनादिके ॥ ३३९ ॥
 स्वापस्तले विधेयो न मुक्तो नाहुनिका तथा । स्त्रीसङ्गः सूतिकर्मापि न द्रोऽथ विलोडनम् ॥ ३४० ॥ 10
 इत्यादि सिद्धमप्यथा दा वर्ततेऽद्यापि शाश्वती । ततोऽभ्यर्च्य जिनं स्वर्णरत्नपुष्पोत्करैर्वरैः ॥ ३४१ ॥
 ततोऽम्बाशिखरं गत्वा तां संपूज्य ननाम च । अवलोकनशृङ्गं चारुह स तु कौतुकी ॥ ३४२ ॥
 तत्र श्रीनेमिनार्थं च नत्वा भक्तिभरानतः । दिशोऽवलोकयामास तत ऊचे स चारणः ॥ ३४३ ॥

यतः—

महं नायं सीधेस जं चडिड गिरनारसिरि ।

15

लह्मा' च्याह' देस अलयउं' जोअ' कर्णऊत्र ॥ ३४४ ॥

पर्यतादवतीर्याथ श्रीसोमेश्वरपत्तनम् । ययौ श्रीहेमचन्द्रेण सहितश्च शिवालयम् ॥ ३४५ ॥
 सूत्रिश्च तुष्टुवे तत्र परमात्मस्वरूपतः । ननाम चाविरोधो हि मुक्तेः परमकारणम् ॥ ३४६ ॥

तथा हि—

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यया तथा ।

20

वीतदोषकलुषः स चेद् भवानेक एव भगवन्नमोऽस्तु ते ॥ ३४७ ॥

महादानानि दत्त्वा च पूजाश्च महिमाद्भुताः । व्याहृतः कोटिनगरं प्रापदम्बिकयाहतम् ॥ ३४८ ॥

अपलब्धित्तयाऽऽकान्तोऽम्बिकामाराधयत् ततः । श्रीहेमसूरिभिर्भक्ष्यमूलाबासैरिहादरात् ॥ ३४९ ॥

उपोष्य त्रिदिनीं ते चाह्वयस्तां शासनामरीम् । प्रत्यक्षीभूय साऽप्याहं शृणु वाचं मुने ! मम ॥ ३५० ॥

नास्यास्ति सन्ततेर्भाग्यं जीवोऽपीदृग् न पुण्यभूः । समयेऽत्र कुमारस्य भूपभ्रातृसुतस्य च ॥ ३५१ ॥ 25

स भावी भूपतिः पुण्यप्रतापमहिमोर्जितः । राज्यान्तराणि जेतासौ भोक्ता च परमार्हतः ॥ ३५२ ॥

अणहिल्लपुरं प्रायादनायासोत्सवोदयम् । अन्तर्दूतः सुताभावप्रजापीडनशङ्कितः ॥ ३५३ ॥

११४. इतः श्रीकर्णभूपालबन्धुः क्षत्रसिरोमणिः । देवप्रसाद इत्यासीत् प्रासाद इव सम्पदाम् ॥ ३५४ ॥

तत्पुत्रः श्रीत्रिभुवनपालः पालितसद्भवतः । कुमारपालस्तत्पुत्रो राज्यलक्षणलक्षितः ॥ ३५५ ॥

अथ श्रीसिद्धभूमीशः पुत्राशाभङ्गदुर्मनाः । आह्वययत दैवज्ञानं परमज्ञानिर्निभान् ॥ ३५६ ॥ 30

महचारायसद्भाव-प्रभञ्जनामणिकमैः । केवलीभिश्च संवाद्य तेऽप्याचख्युः प्रभोः पुरः ॥ ३५७ ॥

स्वामिन् ! कुमारपालोऽसौ युष्मद्वन्धुसुतो भुवम् । अलंकरिष्यते राज्यमनुत्वा न चलेदिदम् ॥ ३५८ ॥

- प्रतापाकान्तदिवचकोऽनेकभूपालजित्वरः । भविष्यति पुनस्तस्य पश्चाद् राज्यं विनश्यति ॥ ३५९ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिर्मान्यं भवतीति विदन्नापि । तत्र द्वेषं परं बोधा वचेच्छुरभवात् ततः ॥ ३६० ॥
 कथंचिदिति स ज्ञात्वाऽपमृत्यु शिवदर्शने । जटामुकुटवान् भस्मोद्गूलनः सत्तपो दधे ॥ ३६१ ॥
 विह्वलमन्यदा चरैर्जटाधरशतत्रयम् । अभ्यागादस्ति तन्मध्ये भ्रातृपुत्रो भवतिपुः ॥ ३६२ ॥
- 5 भोजनाय निमग्न्यन्ते ते सर्वेऽपि तपोधनाः । पादयोर्यस्य पद्मानि ध्वजश्छत्रं स ते द्विपन् ॥ ३६३ ॥
 श्रुत्वेत्याह्वय्य तान् राजा तेषां प्राश्नालयत् स्वयम् । चरणौ भक्तितो यावत् तस्याप्यवसरोऽभवत् ॥ ३६४ ॥
 पद्मेषु दृश्यमानेषु पदयोर्दृष्टिसञ्ज्ञया । ख्यातेऽत्र तैर्नृपो ज्ञानात्^१ कुमारेऽपि बुबोध तत् ॥ ३६५ ॥
 ततः कमण्डलुं हस्ते कृत्वा प्रश्रावदम्भतः^२ । बहिर्भूय नृपावासादुपलक्षणमीर्द्धिने ॥ ३६६ ॥
 वसतिं हेमसूरीणां व्रतः स्रस्तवपुर्वलः । आययौ भूपतो रक्ष रक्षेत्याख्यन् स्वलब्धं गिरा ॥ ३६७ ॥
- 10 प्रभुभिः साहसात् ताडपत्रलक्षान्तराहितः । राजमर्यैः पदायातैर्व्यालोकि ननु चेक्षितः^३ ॥ ३६८ ॥—युगम् ।
 निद्रयाकृष्य प्रेषितश्च प्रायाद् देशान्तरं पुनः । प्राग्वदागात् साहसिक्यमहो भाग्यस्य लक्षणम् ॥ ३६९ ॥
 तथा निर्गत्य तस्मात् वामदेवतपोवने । तत्तीर्थस्नानदम्भेन जटी प्रायादपायमीः ॥ ३७० ॥
- आलिनाम्रः कुलालस्य यावदालयसन्निधौ । आययौ पृष्ठतो लग्नान् सादिनस्तावदैक्षत ॥ ३७१ ॥
 आह प्रजापते ! रक्ष शरणागतवत्सल ! । मां संकटादतो रक्ष तन्ममागतमेव यत् ॥ ३७२ ॥
- 15 स च^४ 'सञ्चितनीवाहकोणे संस्थाप्य तं तदा । मुमोच बद्धिमहाय विमुच्य तदवस्थितिम् ॥ ३७३ ॥
 स तुरङ्गिभिरायतैः पृष्ठः कोऽपि जटाधरः । तत्रायतो नवाऽजल्पि न व्यग्रत्वाङ्मयैक्षयत ॥ ३७४ ॥
 निर्विद्यानादराच्चैते व्यावृत्त्य प्रययुस्तदा । रात्रौ सोऽपि बहिः कृष्टस्तेन देशान्तरेऽचलत् ॥ ३७५ ॥
- § १५. स्तम्भतीर्थपुरं प्रायाद् द्विजेनानुगतस्ततः^५ । तदा वोसरिणा श्रीमान् कुमारः स्फागृत्तभूः ॥ ३७६ ॥
 श्रीमालवंशभूस्तत्र व्यवहारी महाधनः । समस्तयुद्धानामिष्यस्तस्य पार्श्वेऽगमद्^६ बटुः ॥ ३७७ ॥
- 20 एकान्तेऽस्य स्ववृत्तान्ते तेन सत्ये निवेदिते । अवादीद् वणिजो श्रेष्ठः किञ्चित्प्रार्थितश्चम्बलः ॥ ३७८ ॥
 अनमीष्टो महीशस्य यस्तेनार्थो न नः स्फुटम् । तद् द्रागपसरेह त्वां मा द्राक्षू राजपूरुषाः ॥ ३७९ ॥
 बटो ! स्वामिनमात्मीयं पुरः सीमां प्रहापय । एवमुक्तः स नैरादयं प्राप प्राप्तभयोदयः ॥ ३८० ॥
 श्रुत्वा कुमारपालोऽपि तत्पुरं प्राविशन् निशि । बुभुक्षाक्षामकुक्षिः सन् चतुर्थे लङ्घने तदा ॥ ३८१ ॥
 सूरिः श्रीहेमचन्द्रश्च चतुर्मासकमास्थितः । तदा चारित्रसञ्ज्ञान^७लङ्घिभिर्गौतमोपमः ॥ ३८२ ॥
- 25 उद्यद्वाख्यानलीलाभिर्वाग्निदस्यैव वृष्टिभिः । शीतीकुर्वन् सदा भव्यमनोभूमिं शशिप्रभुः ॥ ३८३ ॥
 कथंचिदपि तत्रागतं कुमारेऽपीक्षितश्च तैः । आकृत्या लक्षणेऽप्ययमुपालक्षि विचक्षणैः ॥ ३८४ ॥
 बरासन्पुपवेद्योच्चै राजपुत्रास्त्व निर्वृतः । अमुतः सप्तमे वर्षे पृथ्वीपालो भविष्यति^८ ॥ ३८५ ॥
 *स प्राह पूज्यपादानां प्रसादेन भविष्यति । सर्वं कथं^९ तु स^{१०} प्राप्यः कालो^{११} निःकिञ्चनैः क्षुधा ॥ ३८६ ॥
 द्वात्रिंशत्तमथ द्रम्मानस्य श्रावकपार्थिवः । दापयित्वा पुनः प्राहुः शृण्वेकं नो वचः स्थिरम् ॥ ३८७ ॥
- 80 अद्यप्रभृति दारित्र्यं नायाति तव सन्निधौ । व्यवहारैरमोक्ष्योऽसि भोजनाच्छादनादिभिः ॥ ३८८ ॥
 एवं भावीति चेद् राज्ये प्राप्ते मम कृतं विभो ! । अबलोक्यमिदानीं तु बहूकैः फल्गुभिः किमु ॥ ३८९ ॥
 ह्युक्त्वा प्रययौ देशान्तरं गृहो नराधिपः । घनं घनाघनेश्छत्र इव पार्ष्णचन्द्रमाः ॥ ३९० ॥

1 N जानात् । 2 N प्रस्ताव । 3 B N न तु वीक्षितः, A ननु वेक्षितः । 4 N निमित्ततः । 5 N D तदा । 6 N *मह-
 द्दः । 7 N संज्ञातं । 8 D N भविष्यति । * एष पूर्वार्द्धो नास्ति A B N आदर्शपुस्तके । 9 B N न । 10 A B
 सुप्राप्यः । 11 B N कालं ।

कापालिकव्रते^१ कौले शैवे चित्रपटोत्तरे । चरन् कदापि कुत्रापि कुत्रिमे कुत्रिमक्रमः ॥ ३९१ ॥
ततो वर्षाणि सप्तापि दिनानीवात्यबाहयत् । गुरुवाक्यैर्मनो विभ्रन् सङ्कटोऽपि विसङ्कटम् ॥ ३९२ ॥
तस्य भोपलदेवीति कलत्रमनुगाऽभवत् । छायेव सर्वावस्थास्समुच्चनीति सविधे स्थितिम् ॥ ३९३ ॥

द्वादशस्थव वर्षाणां शतेषु विरतेषु च ।

एकोनेषु महीनाथे सिद्धाधीशे दिवं गते ॥ ३९४ ॥

5

ज्ञात्वा कुतोऽपि सत्त्वाढ्यः कुमारोऽगाभिजिजं पुरम् । अस्यादासन्नदेशस्थो वासके^२ श्रीतरोरधः ॥ ३९५ ॥
दुर्गादेव्याः स्वरं तत्र मधुरं शुश्रुवे सुधीः । तामाजुहाव भाग्यस्य जिज्ञासुः प्रभितिं तदा ॥ ३९६ ॥
मम पश्यसि चेद् राज्यं देवि ज्ञाननिधे ! ततः । उपविश्यैव मे मूर्ध्नि स्वरं श्रुतिसुखं कुरु ॥ ३९७ ॥
वचनानन्तरं साऽपि तथैवाधादतिस्फुटम् । 'तू राज' इति संरावं तच्चैतःसौधदीपकम् ॥ ३९८ ॥
आयात् पुरान्तरा श्रीमत्साव्यस्य मिलितस्ततः । चित्ते सन्दिग्धराज्याग्निमिन्नान्वेषणादृतः ॥ ३९९ ॥ 10
स तेन सह संगत्य पार्श्वे श्रीहृम्मसुप्रभोः । तन्निषद्यावृते पट्टे उपविष्टो विशिष्टधीः^३ ॥ ४०० ॥
भविष्यत्येव ते राज्यं यन्निविष्टोऽस्मदासने । एतदेव निमित्तं न ह्यस्युप्य गुरुजंगी ॥ ४०१ ॥
राज्येच्छया पादपातीति विगानभिया नहि । नतोऽहमिति शङ्क्यो न प्रभो दुर्विनयो मयि ॥ ४०२ ॥
तत्रास्ति कृष्णदेवाकृष्णः सामन्तोऽध्यायुतस्थितिः । स्वसुः पतिः कुमारस्य मिलितो निशितस्य च ॥ ४०३ ॥

—युग्मम् । 15

श्रीसिद्धराजमेरौ च संजग्मुः शिवमन्दिरे । प्रधाना राज्यसर्वस्वं राज्ययोग्यपरीक्षिणः ॥ ४०४ ॥
कुमारोऽपि पुरस्मान्तराऽऽजगाम चतुष्पथे । एकत्र सङ्गतानां च प्रधानानां तदाऽमिलत् ॥ ४०५ ॥
कृष्णः प्रवेशयामास प्रासादे तं करे कृतम् । तत्रापरी च तस्याते^४ राजपुत्रौ प्रवेशितौ ॥ ४०६ ॥
तयोरेकः प्रणम्यात्र पार्पद्यान् स उपाविशत् । अपरोऽपि स्वसंव्यानपटं^५ मुकुलमातनोत् ॥ ४०७ ॥
अथ श्रीकृष्णदेवेनोपविशेल्युदिते सति । संवृत्य वस्त्रयुग्मं स्वमुपाविशद् बरासने ॥ ४०८ ॥ 20
व्यचारयन्त नीतिज्ञा एकस्तावत् कृतानतिः । निस्तेजाः परिभूयेत स्वेः परैरपि निन्ध्यधीः ॥ ४०९ ॥
सम्भ्रान्तलोचनं पश्यन्नपरो मुक्तलाञ्छलः । तस्य पार्श्वान् परैर्भूषैर्विश्वं राज्यं ग्रहीष्यते ॥ ४१० ॥
अतौ कुमारपालश्च दैवज्ञानुमतः पुरा । धीरं पश्यन्निहायातः संवृत्याञ्चलमण्डलम् ॥ ४११ ॥
निग्रहीता विपक्षाणां विग्रहीता दिगन्तरान् । भविष्यति महाभाग्यः सार्वभौमसमः भ्रिया ॥ ४१२ ॥
अभिपेकमिहैवात्य विदध्वं ध्वस्तदुर्द्धियः । आसमुद्रावधिं दृष्ट्वीं पालयिष्यत्यतौ ध्रुवम् ॥ ४१३ ॥ 25
अथ द्वादशशा तृप्यध्वनिडम्बरिताम्बरम् । चक्रे राज्याभिषेकोऽस्य भुवनत्रयमङ्गलम् ॥ ४१४ ॥
प्रविशेशोत्सवै राजा राजसौधं नृपासनि । निविष्टो गोत्रवृद्धाभिरक्षतैरभ्यवह्यत ॥ ४१५ ॥
कृतप्रशमनाचारः प्रतापोन्नः परंतपः । कुमारपालभूपालः पालयामास मेदिनीम् ॥ ४१६ ॥

§ १६. सपादलक्षभूमीशमणोराराजं मदोद्धतम्^६ । विग्रहीतुमनाः सेनामसावेनामसजयत् ॥ ४१७ ॥

हास्तिकाश्वीयपादातरध्याभिरभितो वृतः । धिष्यन्ग्रहौषधीतारानिकरैरिव चन्द्रमाः ॥ ४१८ ॥ 30
चचाल लघु सामन्तमण्डलीकमहाधरैः^७ । अन्यैश्च शूत्रियैः सेव्यपादाम्भोजयुगस्ततः ॥ ४१९ ॥
दिनैः कतिपयैरेवाजयमेरुं सुदुर्ग्रहम् । लंकादुर्गमिवागम्यं नृपः प्राकारमासदत् ॥ ४२० ॥—विशेषकम् ।
परितोऽस्य च बच्चूलवद्विरीखद्विरहभैः । करिरैर्गुपिलं^८ नृणां दुर्गं योजनद्वयम् ॥ ४२१ ॥

१ 'व्रते' । २ N वासकैः । ३ N 'मिनिष्टधीः' । ४ N तत्रापरवतस्थाते । ५ N 'पटं मुकुल' । ६ N मदोद्धतम् । ७ N मण्डलेकमहाधरैः । ८ N करिरैर्गुपिलं ।

- बहुधा बहुभिर्मलैश्छिद्यमानमपि क्षयम् । प्राप्नोति न ततः स्त्रियो व्यावर्त्तत नराधिपः ॥ ४२२ ॥
 उपवर्षं समागत्याणहिल्लपुरमध्यतः । चतुर्मास्यां पुनः सैन्यं जातशेषमपोषयत् ॥ ४२३ ॥
 प्रावर्त्तत च तस्यान्ते पुनर्धीष्मे न्यवर्त्तत । एवमेकादश समा व्यतीयुः पृथिवीपतेः ॥ ४२४ ॥
 मम पीतपराभ्रोवैरपि भाग्याधिकः कथम् । अणोराज इति ध्यायन् क्षणं तस्यो नराधिपः ॥ ४२५ ॥
- 5 तस्य वाग्भटदेवोऽस्ति मर्षी मर्षीव नाकिनाम् । नीत्या क्षेत्रेण मण्णोद्यनस्याङ्गभूस्तदा ॥ ४२६ ॥
 अपृच्छत् तं नराधीशः सङ्कटोऽस्मिन् समागते । अस्ति सप्रत्ययः कश्चित् सुरो यक्षोऽथवा सुरी ॥ ४२७ ॥
 प्रातिहार्यप्रभावेण भवामो जितकाशिनः । यस्य तस्य मनोऽवश्यं वश्यं नो भवतु ध्रुवम् ॥ ४२८ ॥
 व्यजिज्ञापदथ श्रीमान् वाग्भटस्तस्य वाग्भटः । अवधार्य वचः सावधानेन प्रमुणा मम ॥ ४२९ ॥
 यदा श्रीस्वामिपादानामादेशात् प्रमुसोदरः । कीर्त्तिपालो महाबाहुः सुराष्ट्रामण्डलं ययौ ॥ ४३० ॥
- 10 तरेशाधीश्वरं निमहीतुं नवधनाभिधम् । अनेकशो विप्रहैश्च खेदितायनराधिपम् ॥ ४३१ ॥
 तदा मज्जनकस्तत्र श्रीमानुदयनाभिधः । स्तंभतीर्थपुरावासी जहो सैन्यबलप्रदः ॥ ४३२ ॥
 अन्यथा गच्छता तत्र पुंडरीकाद्रिरुद्धुरः । द्रष्टव्यस्यावचेष्टेष्टेन दुष्प्राप्यदर्शनः ॥ ४३३ ॥
 आचख्ये च निजेज्ञस्य तस्य माहात्म्यमद्भुतम् । *धर्मश्रद्धाश्रिताश्चर्यादथ सोऽप्यारुरोह तम् ॥ ४३४ ॥
 श्रीमद्युगादिनाथं च नमस्कृत्यातिभक्तितः । मेने कृतार्थमात्मानं स ध्यानादनुजः प्रभोः ॥ ४३५ ॥
- 15 प्रासाद आलुलोके च तेन सोऽप्यतिजर्जरः । ततः श्रीकीर्त्तिपालेन प्रोचेऽसौ भांडशालिकः ॥ ४३६ ॥
 प्रासादस्यास्य नक्षेत्रस्युद्दिष्टीर्षा स्थिता ध्रुवम् । जित्वामुं विग्रहं प्रत्याहूतैः सर्वं विधास्यते ॥ ४३७ ॥
 पर्वतादवतीर्याथ प्रतस्थे पुरतोऽधिपः । अभ्यमित्रिणतां प्राप नृपः सोऽपि मदोद्धतः ॥ ४३८ ॥
 तत आसीन्महायुद्धं कुत्ताकुन्ति गदागदि । सैन्ययोरुभयोः शौर्यावेशादज्ञातघातवान् ॥ ४३९ ॥
 तस्मिन्नुदयनोऽपि स्वस्वामिनः^१ पुरतः स्थितः । प्रजहो प्रहृतश्चासौ न्यपतद् भूमिमण्डले ॥ ४४० ॥
- 20 युद्धे जिते हते शत्रौ शोभ्यमाने रणे प्रभुः । निरीक्ष्योदयनं आसावशेषपायुषमूचिवान् ॥ ४४१ ॥
 अनित्यो भौतिको देहः स्थिरेण यशसा त्वया । व्यक्रीयत स्फुटं साधु वणिग्व्यवहृतिः कटः^२ ॥ ४४२ ॥
 किंचिद् यदस्ति ते चित्ते शल्यं सुरसुरायितम् । ब्रूहि तद् विदधानोऽहं किंचित् ते स्वाभ्यासिताः ॥ ४४३ ॥
 अथ स प्राह नाथ स्मो वयं स्वामिवशाः स्थिताः । तत्कार्यादपरं नैव जानीमोऽनन्यचेतनाः ॥ ४४४ ॥
 श्रीमतसिद्धाधिपाद् बिभ्यद् भवद्बन्धुः क्षितीश्वरः । वटुमेकं समीपे मे प्रैषीत् स न्यक्नोतो मया ॥ ४४५ ॥
- 25 श्रीमान् कुमारपालोऽपि क्षणं मयि तदा घनम् । अधारयिष्यदत्युग्रमम्रीचके मयापि तत् ॥ ४४६ ॥
 इदानीं तु त्वदंघ्रीणामग्रेऽसूर^३ सुष्ठतो मम । उभौ लोकौ निजान्नायः क्षुतं शीलं पवित्रितम् ॥ ४४७ ॥
 मूलौ विप्रतिसारो नास्माकं विज्ञापयामि तु^४ । किञ्चिन्मग्नन्दनस्यास्य वाग्भटाख्यस्य कथ्यताम् ॥ ४४८ ॥
 शत्रुक्षयमहातीर्थे प्रासादस्य प्रतिश्रुतः^५ । जीर्णोद्धारस्ततः श्रेयोहेतुर्मे स विधीयताम् ॥ ४४९ ॥
 ओमित्युक्त्वा ततः कीर्त्तिपालेनाङ्गीकृते तदा । परासुरभवत् तत्र श्रीमानुदयनः शमी ॥ ४५० ॥
- 30 कृते तत्रानृपो वमुरहं स्वामधुना पुनः । स्वां देवकुलिकामेकां नगरान्तर्व्यधापयम् ॥ ४५१ ॥
 तथाऽत्रैव पुरे वासी व्यवहारी महाधनः । श्रीछत्रुक इत्याख्यः श्रेष्ठी नवतिलक्षकः ॥ ४५२ ॥
 मन्यैश्या तेन चाकारि धर्मस्थानेऽत्र खत्तकम् । श्रीमत्तत्राजितस्वामिबिम्बं चास्याप्यतामुना ॥ ४५३ ॥
 प्रतिष्ठितं च श्रीहेमसूरिभिर्ज्ञानभूरिभिः । तदीयहस्तमन्त्राणां माहात्म्यात् सकलं ब्रूमत् ॥ ४५४ ॥

1 A °परांभोधिपि भाग्याधिपः । * पठित एव उत्तरार्धः N पुच्छके । 2 A D खलसिधः । 3 N व्यवहृते कटः ।

4 N तन्मुचतो । 5 N तद् । 6 N परिश्रुतः । 7 N पुरे शमीर् ।

तत्रोपयाचितं स्वामी वेदिच्छति ततो भुवम् । विजयोऽस्याभिधाऽपीदृगपराजितताकरी ॥ ४५५ ॥
 इति विज्ञापनां श्रुत्वा मामकां नायको भुवः । विदधातु विचार्यैव ननु प्रमुपुरो मतिः ॥ ४५६ ॥
 विज्ञप्तेऽत्रावनीनेता ध्यातामात्यवचःक्रमः । ऊचे मन्त्रिन् ! भवद्वाक्यात् कार्यजातं मया स्मृतम् ॥ ४५७ ॥
 सखे ! शृणु यदा पूर्वं वयं सामान्यवृत्तयः । स्तम्भनीर्थमगच्छाम दिनत्रयमुपोषिताः ॥ ४५८ ॥
 बोसरिर्बेदुरस्माभिः प्रैष्यतोऽद्यनान्तिके । अकृतार्थस्तत्रागमात् तदागः स्फुरितं न मे ॥ ४५९ ॥ 5
 एतेऽहो ! स्वामिनो भक्ता इति चेतस्वभून्मम । परेषु रोषणः स्वीयाभाग्यदर्शी कृती न सः ॥ ४६० ॥
 तथा श्वेताम्बराचार्यो हेमसूरिर्मया तदा । प्रदोषसमयेऽदर्श कल्पद्रुमसमः श्रिया ॥ ४६१ ॥
 पाथेयं कृपया किंच न दद्याद् यद्यसौ प्रभुः । राज्यं कः प्राप्स्यदानन्दि भवत्सङ्गमसुन्दरम् ॥ ४६२ ॥
 तथा तद्वचनं तन्म्यमभूद् दैवतवाक्यवत् । अद्यापि ध्वनति ध्मातघण्टाटङ्कारवद्बुद्धम् ॥ ४६३ ॥
 विम्बस्वास्य प्रतिष्ठातृव्याजात् स्मारयता गुरुम् । ममोपकृतमत्यर्थं कृतवेदी नराधमः ॥ ४६४ ॥ 10
 तथा श्रीसिद्धराजोऽपि हत्वा खंगारभूपतिम् । तज्जातीयबहुत्वेन शक्तो देशं न वासितुम् ॥ ४६५ ॥
 इदानीं त्वत्पितुर्बुद्ध्या शत्रवस्ते विनाशिताः । सर्वेऽपि च यथा तेषां नामापि नहि बुध्यते ॥ ४६६ ॥
 मुक्तौ न्यक्षेपि देशश्च मुक्तास्तत्राधिकारिणः । ईदृग् वीमान् भवद्गमा स्वामिभक्तिफलं हि तत् ॥ ४६७ ॥
 कीर्तिपालकुमारोऽसौ पदातिर्विप्रहादिषु । अबुधः सांयुगीनेन त्वत्पित्रैव बुधः कृतः ॥ ४६८ ॥
 तीर्थोद्धारश्च सन्दिष्टस्तेन ते तदपीह नः । कार्यं ततोऽप्युत्तैवायमादेशो भवतान् तव ॥ ४६९ ॥ 15
 राजकोशात् समादाय धनान्यापूर्णतावधि । पूर्वं तस्य प्रधानस्य स्वस्यास्माकं च बाञ्छितम् ॥ ४७० ॥
 इदानीं त्वस्य देवस्य विम्बं मे दर्शय द्रुतम् । पुण्यैर्लभ्यं समभ्यर्च्य प्रस्थानं कुर्महे ततः ॥ ४७१ ॥
 ततः सन्दर्श्यमानाध्वा श्रीमद्वाग्भटमन्त्रिणा । संचालाचलाधीशः प्राप चास्य जिनालयम् ॥ ४७२ ॥
 श्रीमन्तं पार्श्वनाथं प्रागानतो मूलनायकम् । ददर्श मन्त्रिणा ख्यातमजितं तदनु प्रभुम् ॥ ४७३ ॥
 कुङ्कुमागुरुकपूरकस्तूरीचन्दनद्रवैः । सुगन्धकुसुमैश्चाचार्यं विदधे बासनावशात् ॥ ४७४ ॥ 20
 व्यजिह्वपञ्च तीर्थेऽथ त्वत्प्रभावाभूषं रिपुम् । अस्मिन्नवसरे नाथ ! विज्ञेय्ये त्वत्प्रसादतः ॥ ४७५ ॥
 ततो मम भवानेव देवो माता गुरुः पिता । अत्र साक्षी भवान् मन्त्रिन् ! पाल्यमेतद्वचो मया ॥—युग्मम् ।
 इत्युक्त्वाऽऽनम्य तं भूपः पुलकाङ्कितविग्रहः । तदा विजययात्रायै^१ सैन्यानि समवाहयत् ॥ ४७७ ॥
 § १७. उपचन्द्रावति प्रायात् प्रयाणैरप्रमाणकैः । आवासान् दापयामास तत्र भूवासवो मुदा ॥ ४७८ ॥
 तत्र विक्रमसिंहोऽस्ति राज्ये मुख्यं महाधरः । राज्ञः कटकसेवाया निर्बिण्णो गमनामनाः ॥ ४७९ ॥ 25
 प्रशस्तैः स महामात्यैर्निजैः समममन्नयत् । वयं खेदं परं प्राप्ता निर्जीवनृपसेवया ॥ ४८० ॥
 कः प्रतापो बलं किं वा भ्रान्तदेशान्तरे नरे । अत्र चित्रपटाजीवे नमस्कारोऽतिदुःकरः ॥ ४८१ ॥
 भस्माधारः पुटीपात्रं जटा मूर्ध्नि शिवार्चनम् । एवं वेधे प्रणामो नः काऽत्र राज्यविडम्बना ॥ ४८२ ॥
 तस्मात् कथंचिदत्रैव यद्यसौ साध्यते नृपः । असौ हि शशकः खञ्जो^२ रुणष्णिपवावाटकम् ॥ ४८३ ॥
 कोऽपि चौलुक्यवंशीयः क्षात्रतजोभिरद्भुतः । राज्ये निवेश्यतेऽस्माकं तदाह्नां कर्तुमौचित्यं ॥ ४८४ ॥ 30
 प्रादुस्तस्य प्रधानाश्च नोचितं भवतां कुले । स्वामिद्रोहो यतोऽपीशसिद्धाधिपपदस्थितः ॥ ४८५ ॥
 अस्माकं सर्वथाऽऽराध्यो युद्धेष्वनियतो जयः । दुर्गरोषविशेषेण विष्टुश्यं तदिदं धनम् ॥ ४८६ ॥
 उवाच च कथं वण्यो^३ भूपालोऽसौ भविष्यति । कृतं वोऽ^४ परशिक्षाभिरुपायं वदत भुवम् ॥ ४८७ ॥

1 N प्रतिष्ठानं । 2 N प्रबानं । 3 N *यात्रायां । 4 N *मुष्यमहाधरः । 5 N चमत्कारो । 6 A षंको । 7 A B बोलिष्यम् । 8 N बोध्यो । 9 N वो परभिक्षाभिः ।

- बयं हि तस्य वक्तारः स्वामिना करणे पुनः । प्रमाणं खरचिर्नाथ ! तत्कुरु प्रतिभासितम् ॥ ४८८ ॥
 अथाह विक्रमो वह्नियत्रं प्रकुरुताधुना । मत्सौधेऽसौ यथावद्यमङ्कशेन विनश्यति ॥ ४८९ ॥
 'व्यचारयन्निमित्तं ते निजाबासेऽग्निदीपनम् । प्रागल्भ्यान् कुमतेरेतद्' विनाशस्यैव सूचकम् ॥ ४९० ॥
 किं च प्रविद्धामोऽत्र दुर्लभ्या भवितव्यता । राग्योच्छेदोऽस्य सम्पन्नो भूपालो विजयी पुनः ॥ ४९१ ॥
 5 श्रीसिद्धाधीशपट्टे यः प्राच्यपुण्यैर्निवेशितः । एतत्सदृशसुल्यानां नासौ योग्यो भविष्यति ॥ ४९२ ॥
 एवं विमृश्य तेऽवोचन् हस्तस्पृष्टललाटकाः । स्वाम्यादेशः प्रमाणं नः कार्यो नाऽत्र विचारणा ॥ ४९३ ॥
 सूत्रधारैस्ततो भूम्यन्तरा सौधं निवेशितम् । ऊर्ध्वं च स्तम्भपट्टादि चलं वस्त्राश्चलोपमम् ॥ ४९४ ॥
 तस्योपरि प्रतिसीराप्रावासास्तरणास्त्रुताः । मण्डिता विततोल्लोचाऽवचूलेः पद्मकस्तथा ॥ ४९५ ॥
 मौक्तिकैः कुसुमैर्गुच्छैर्विच्छन्दकशतैरपि । सुन्दरा तत्र शय्या च सूत्रतन्तुमयाऽरवि ॥ ४९६ ॥—युग्मम् ।
 10 एकत्र कीलके कृष्टे^१ तत्सर्वं गर्तमन्दिरे । खदिराङ्गारसंपूर्णे भस्मीभवति तत्क्षणात् ॥ ४९७ ॥
 एवं निवेश ते नेत्रे नेत्रे बाष्पानुते दधुः । तन्नायकोऽप्युवाचैवं मतिः कार्यप्रसाधिका ॥ ४९८ ॥
 असौ यथा तपस्वीदृक्शय्यायां चङ्गभङ्गिभिः^२ । आक्षिप्ताक्षो निवेश्येत^३ तदाम्याधोगते^४ मृतिः ॥ ४९९ ॥
 इति प्रातर्विचिन्त्यायमायाच्छिविरमध्यतः । राजपादान् नमश्चक्रेऽवनीलुठनपूर्वकम् ॥ ५०० ॥
 विज्ञो विज्ञपयामास **मारवो** मण्डलेश्वरः । दम्भान् सुयां सुवे विभ्रद् विपपूर्णां घटो यथा ॥ ५०१ ॥
 15 अलङ्कुरुत हर्म्यं मे प्रसादः कियतां प्रभो ! । तत्र प्रत्यवसानेनावसानेनाथ^५ दुःस्थितेः ॥ ५०२ ॥
 'ध्यात्वेति धीनिधिर्भूषो **मारवेषु** न विश्वसेत् । प्राह नः परिवारः प्राग् भुङ्कामनु वयं ततः ॥ ५०३ ॥
 क एवं हि हितान्वेषी स्वामिभक्तश्च दृश्यते । **परमारकुलोद्भूतं** भवन्तमभयं विना ॥ ५०४ ॥
 तत्र कः प्रतिपेदास्ति शुभे कार्ये महाधर ! । अस्माकं भवदावास एव योग्यो विलोकितुम् ॥ ५०५ ॥
 स्वाम्यादेशः प्रमाणं मे इति प्रोच्य परिच्छेदम् । भक्तोऽसौ भोजयांचकेऽपराह्वावध्यवाधया ॥ ५०६ ॥
 20 अङ्गारश्वास्ततः स्वामिर्तूर्तिश्चासदोद्यताः । आहूतास्तत्समस्तं च कुट्टिमं प्रकटीकृतम् ॥ ५०७ ॥
 यत्रासन्नः पुमानेको वृद्धो मतिमतां पतिः । आजिघ्रन् गन्धमत्युयं ध्माताङ्गारगणस्य सः ॥ ५०८ ॥
 विममर्श निजस्वान्ते विज्ञानं किञ्चिदद्भुतम् । तत्रास्ते वह्निसम्यद्धं प्रभुद्रोहस्य^६ कारणम् ॥ ५०९ ॥
 ततस्तं **विक्रमः** साभिप्रायं दृष्टिविकारतः । परिह्रायातिसप्तके वक्राशयशिरोमणिः ॥ ५१० ॥
 ययां **विक्रमसिंहोऽथ** सह तेनैव मन्दिरम् । राहः प्राह च मत्सौधे नाथ ! पादोऽवधार्यताम् ॥ ५११ ॥
 25 अथ भूस्वच्छया तेन न्यपेधि गमनं प्रति । भूपतिः प्राह तच्च मे समस्तं भोजितं त्वया ॥ ५१२ ॥
 वयं तु प्राक्त्रियामायां चिन्ताजागरपीडिताः । अधुनाऽभ्यवहारेषु^७ नाभिलाषुकचेतसः ॥ ५१३ ॥
 मुहूर्तत्रापि दैवज्ञैः प्रयानाय विचारितः^८ । संप्रत्येव ततो दक्षा बाधा प्रसीयते यथा ॥ ५१४ ॥
 त्वमपि स्वां चयूं सजीकृत्य कृत्यविशारद ! । शीघ्रमागच्छ न च्छेका^९ जम्भायन्ते त्वरायिते^{१०} ॥ ५१५ ॥
 अन्तःशङ्कां वह्नोमित्युक्त्वा च प्रययौ स्वकम् । धाम ज्ञातमिवायं स्वं विवृशन्^{११} चेतसि क्षणम् ॥ ५१६ ॥
 30 झटित्वेव प्रतस्ये च स्कन्धाधारः^{१२} प्रभोलदा । अचिराद् रिपुदुर्गस्योपकण्ठे शिविरं दधौ ॥ ५१७ ॥
 स यथास्थानमातस्यौ शिविरस्य निवेशनम्^{१३} । अहर्दिवं प्रहरके जापद्वयमभटोद्भुरम् ॥ ५१८ ॥

1 N प्रतिभासितं । 2 B विचारयन् । 3 N कुमारेतद् । 4 N कृष्टे । 5 B वयंभिनः । 6 D निविश्येत । 7 B तदा-
 भोवगतेर्दृष्टिः । 8 A प्रत्यवसानेनाव्यधनेनाथः B प्रत्यवसानेनावधीनेनाथः । 9 N ध्यात्वेति । 10 A प्रभोद्रोहस्यः N प्रभुशिरो-
 हृत् । 11 B 'भ्यवहारे द्वु । 12 N निवेशितः । 13 N तच्छेका । 14 A भुङ्कामां लरितायते; N जंमार्यते लरायते ।
 15 A व्यधुशन् । 16 A स्तंभाधारःप्रभोः; D स्तंभाधारः; N स्तंभापाटः । 17 N विकेतनं ।

अर्णोराजोऽप्यजानानः सिद्धकुम्भमवग्रतम् । अबमेनेऽवलेपोप्रव्याहारोर्मिभिरेव तम् ॥ ५१९ ॥
 अत्रैकादश वर्षाणि विजुगोप पदोरचः । समाच द्वावसेऽप्यस्तु काऽत्र भूपालकल्पना ॥ ५२० ॥
 हतसप्तोद्धृतैर्मौल्या कृत्रिमैरपि दृशेनैः । जीव जीवेति जल्पन्निर्मतो राजा स्वसेवकैः ॥ ५२१ ॥
 तथा चारुभटः श्रीमत्सिद्धराजस्य पुत्रकः । ह्वातुकास्त्ररभ्रान्तहस्ती मामुपसिष्ठते ॥ ५२२ ॥
 इत्यनल्पविकल्पैः स यन्त्रान् नासज्जयत् तथा । दुर्गे खर्ग इवासीन उदासीनोऽकुतोभयः ॥ ५२३ ॥ 5
 कुन्ततोमरशक्त्याद्यैः पूर्णेष्वहालकेष्वपि । विलेभे न भटप्रातं निजभाग्यकदर्थितः ॥ ५२४ ॥
 श्रीमान् कुमारपालोऽपि शास्तेति प्रणिधिप्रजैः । अनीकिनीं निजां दानमानाद्यैः समपूजयत् ॥ ५२५ ॥
 गजानां प्रतिमानानि शृङ्खलान् मुकुटांस्तथा । अश्वानां कविका-बल्गा-दाम-पल्ययनानि च ॥ ५२६ ॥
 रथानां किंकिणीजालचक्राङ्गयुगशस्त्रिकाः । योधानां हस्तिका-वीरवलयानि च चन्द्रकान् ॥ ५२७ ॥
 सुवर्णरत्नमणिव्यसूचीसुखसायन्यपि । चतुरङ्गेऽपि सैन्येऽसौ भूषणानि ददौ मुदा ॥ ५२८ ॥—विशेषकम् । 10
 रोहणहुमकपूर्कदमीरजविलेपनैः । स्वयं विलिप्य वक्त्राणि भटानां पटुताश्रुताम् ॥ ५२९ ॥
 सहस्रपत्रचापेयजातीविविकिलस्त्रजः । कामं धम्मिल्लमालासु बबन्ध स्वयमीशिता ॥ ५३० ॥—युग्मम् ।
 हेमन्तसितपत्रामैः श्लातकुम्भसमैरसौ । स्कन्धानम्यर्चयद् योधप्रधानानां प्रमोदतः ॥ ५३१ ॥
 सान्धकारे निशीथे च राजा तेजःप्रतापभूः । तानुत्साह्य सुधासप्रीचीभिर्वचनवीचिभिः ॥ ५३२ ॥
 चचाल संमदोत्तालकलकेलिकुलवनिः । अतुर्यवक्त्रिणैर्विषं रहो योगीव निष्पन्निः ॥ ५३३ ॥ 15
 पर्वताधिलकाभूमिं गत्वा तूर्वरान् समम् । व्यस्तारयत् तथा चक्रे भूपः सुकरिकास्तथा ॥ ५३४ ॥
 तदा च वाग्भटामालयलोनादिष्टः समानय । आप्रभातात् पंचशतीमाद्राणां सैरिभत्वचाम् ॥ ५३५ ॥
 तेनानीताश्च ताः संवर्म्मिणोऽयं रथमण्डपः^१ । खंडीः प्रपातयामासुस्तन्मध्यस्था^२ भटोत्कटाः ॥ ५३६ ॥
 एके च दृशेनैः खड्गान्युत्पाटयारुहदुद्धृतम् । प्राकारकपिशिरीषाणि तच्छीषाणीव विक्रमान् ॥ ५३७ ॥
 व्यद्रवन्नय तेऽन्तस्था विहिते संप्रसारणे । ह्वसीकृताः^३ कुमारैरे भूषेनाख्यातवेदिना ॥ ५३८ ॥ 20
 विवृत्य गोपुरद्वारं बहिनिरसरत् प्रगे । अर्णोराजोऽपि तत्राजौ स्वजीवे विगतस्पृहः ॥ ५३९ ॥
 बाधमानेषु संप्रामतुर्येषु प्रतिशब्दितैः । शब्दाद्वैतं बभूवात्र पक्षयोरुभयोरपि ॥ ५४० ॥
 कातराणां तदा तत्र देहाभाक्षाक्षमानिब^४ । परित्यज्य ययुः प्राणाः पातालं शरणाधिः ५४१ ॥
 ततः प्रवृत्ते युद्धं खड्गाखड्गि शराशरि । बाहुबाहवि सर्वत्रादृश्यमानजनास्यकम् ॥ ५४२ ॥
 शरसंक्रान्तिकाले च भूधरा अस्मया इव । बहुशः खण्डयमानाङ्गा अदृश्यन्त गजेश्वराः ॥ ५४३ ॥ 25
 पक्षकृष्माण्डकानीबाखण्ड्यन्तात्र तुरङ्गमाः । शालिपर्पटवद्रथ्याः समचूर्यन्त निर्भरम् ॥ ५४४ ॥
 परिपक्वित्रमकलिङ्गवत् पसिजठरावलिः । पाटिता तत्र कालेयद्वीहकुफुससंकुलाः ॥ ५४५ ॥
 विचेरुर्गनेन गृध्रा नूनं मांसाभिलाषुकाः । विमानस्याप्सरो दूता इव प्राणेशसङ्गमे ॥ ५४६ ॥
 इत्येवमन्वयस्यातिनामोद्धयट्टनपूर्वकम् । युद्धे भवति शान्तासु घृलीषु मद्वारिभिः ॥ ५४७ ॥
 पट्टवारणयोस्तत्र दन्तादन्ति विलम्बयोः । दृष्ट्वा चारुभटो राह्वाऽरिनिषादितया स्थितः ॥ ५४८ ॥ 30
 ह्याभिलाषोरणस्तत्र हस्तिह्वाभयापहृत् । उत्कील्याच्छपटीं द्विः स कृत्वा तस्य श्रुती प्यधात्^५ ॥ ५४९ ॥
 तवङ्गाचरुभटो गर्वाद्धस्तिदन्ते पदं दधौ । यत् कियान् प्रतिमातङ्ग इति चेन्नसि चिन्तयन् ॥ ५५० ॥
 पक्षयोर्भूर्जरेणोऽपि लोचने संन्यवीविशत् । बलं विघटितं सर्वं महाधरसुखं तदा ॥ ५५१ ॥

- क्राङ्गितेन तदाऽजल्पि शामल ! त्वमपीह किम् । भेदितो वारणं पश्चाद् व्यावर्त्तयसि यत्सले ! ॥५५१॥
 स ग्राह नाभ ! नो शङ्क्यं स्मरेऽपि त्रयभेदनम् । निषादी इयामलः स्वामी गजः कलभकैसरी ॥ ५५३ ॥
 पश्चात्कर्मगतो नीचैस्ततः प्रतिगजात् पतन् । शत्रुराज्यस्य सर्वस्वं प्राहश्चाकुरुभटस्त्वया ॥ ५५४ ॥
 यावदेवं बद्धेष तावद्विषटितौ रदौ । अन्तर्द्वयोर्जवात् तत्रापतत् स्वस्वामितेजसा ॥ ५५५ ॥
- 5 जगृहे तलवर्गीयैः सुभटेः संयतश्च सः । अर्णोराजश्च राक्षापि कुन्तेन निहतोऽलिके ॥ ५५६ ॥
 प्रणाशामिमुखः कांदिशीकश्चाकुरुभटं विना । व्यावर्त्तयद् गजं सेनाप्यस्य व्याजुधुदे ततः ॥ ५५७ ॥
 जितं जितमिति प्रोच्य पटमभ्रमयत् प्रभुः । मन्यमानश्च राजानं स्वं तदा विकमोर्जितात् ॥ ५५८ ॥
 सामन्ताश्चाययुः सर्वे मञ्जु तं पर्यवारयन् । जितो भवद्भिरेवासाविलावर्जयदत्र तान् ॥ ५५९ ॥
 दैसः कोशश्च लुण्टाकैस्तस्य सेनाप्यलुण्टयत । सुदूषणाः सत्त्वहीना युद्धे पृष्ठप्रदायिनः ॥ ५६० ॥
- 10 ततश्चमूचराः सर्वे तदीयद्रविणैर्धनैः । स्वयं ग्रहणतोऽनृप्यन्नासप्तपुरुषावधि ॥ ५६१ ॥
 जितकाशी ततो भूपो न्यवर्त्तत पुरं प्रति । यच्छन् यथार्थं दानमर्थिभ्यः कल्पवृक्षवत् ॥ ५६२ ॥
- § १८. अष्टादशशतीदेशप्रख्यपत्तनमासदत् । पूर्ववत् वृत्तमत्युर्ध्वं तदीशस्याप्यनुभूयत् ॥ ५६३ ॥
 नृपतिर्विजये सौविद्विज्ञानं मल्लानधादिशत् । ततो निमज्जनायातः पश्चाद्वाहुन्यैरुच्यत ॥ ५६४ ॥
 प्रेष्ठ्य प्रेष्ठ्यान् निजांस्तस्य मन्दिरं मन्दुरावरम् । अज्वालयत् क्षणादेव यथाभवदसत्सदृक् ॥ ५६५ ॥
- 15 शकतेऽनालुते^१ क्षिप्तः स्वस्थानावालिताङ्गकः । हुंकारेऽप्यन^२ 'लंभुणुः सोऽभूत् का वचने कथा ॥ ५६६ ॥
 नयुत्तारेषु पाषाणोद्घाटसंकटभूमिषु । अभूदसृग्विलिप्ताक्षः स पटकारस्फुरच्छिराः ॥ ५६७ ॥
 परमारान्वयै राजपुत्रैरुत्तार्यै भूपतिः । सम्यक्प्रणम्य विहस्रोऽन्वमन्यत 'तृणातृत्तिम् ॥ ५६८ ॥
 मञ्जातिमञ्जकलितमुदुङ्गलवतोरणम् । अणहिल्लपुरं प्राप क्षमापः प्राप्तजयोदयः ॥ ५६९ ॥
 महोत्सवे प्रवेशस्य गजालुदः सुरेन्द्रवत् । वाग्भटस्य विहारं स दृष्टो दृग्गसायणम् ॥ ५७० ॥
- 20 तत्र प्रविश्य श्रीमन्तमजितस्वामिनं नृपः । आर्चयत् सुरभिद्रव्यैरत्नासन्नोपकारिणम् ॥ ५७१ ॥
 श्रीपार्श्वमथ च स्मृत्वा संपूज्य च ततोऽवदत् । प्रायुक्तं यन्मया नाथ ! तत्तथैवावधारयताम् ॥ ५७२ ॥
 ततः प्रणम्य सोत्कण्ठं कण्ठीरववरासने । पट्टकुञ्जरकुम्भस्ये स्थितोऽगाद् भूधृदालयम् ॥ ५७३ ॥
 गोत्रद्वयाङ्गनावर्गसङ्गीतस्फुटमङ्गलः । प्रतीच्छन् शिरसा बद्धोपनान्यनुवभूव सः ॥ ५७४ ॥
 ततो विक्रमसिंहस्य स्थाने सन्धीभिर्वेश्य च । आनाप्यानतिदूरे तं 'भूपालः ग्राह सस्मितः ॥ ५७५ ॥
- 25 भो विक्रमाप्रियक्रेण भूपाला एव पञ्चताम् । प्रायान्ति नैव सामन्ता इति त्वं केन शिक्षितः ॥ ५७६ ॥
 तत्रैव यद्यहं त्वां भो ! बहौ होता ततो भवान् । भस्मीभूतः क दृश्येत सपुत्रपशुबान्धवः ॥ ५७७ ॥
 यादृशाश्च भवन्तः स्युर्गृहकर्मकरा मम । मलिना न वयं नाथास्तादृशास्तदसून् वह ॥ ५७८ ॥
 अक्षेपि बंदिशालायां ततोऽसौ निजकर्मतः । इह लोके हि भोज्यन्ते राजभित्तामसास्तमः ॥ ५७९ ॥
 तथा श्रीरामदेवाख्यं तद्वाहुनन्दनं नृपः । श्रीयशोधवलं चन्द्रावल्यामेव न्यवीविशत् ॥ ५८० ॥
- *
- 30 § १९. अन्येयुर्वाग्भटमालं धर्मोत्पन्निकवासनः । अष्टच्छदार्हताचारोपदेशारं गुरुं नृपः ॥ ५८१ ॥
 सुरैः श्रीहेमचन्द्रस्य गुणगौरवसौरभम् । आख्यदक्षामविद्यौघमध्यामोपशमभियम् ॥ ५८२ ॥
 शीघ्रमाह्वयतामुक्तो राजा वाग्भटमक्षिणा । राजवेश्मन्यनीयन्त सुरयो बहुमानतः ॥ ५८३ ॥

1 N 'न्यपुण्य ते । 2 N B तद्वत् । 3 N शाकटेयासति । 4 N हुंकारेणान् । 5 N लमुन्मत्तवर्णां क्षुत्तिम् । 6 N तत्-
 भूपालं । 7 N 'रामवेश्मन्यं । 8 N 'शामाभयम् ।

अभ्युत्थाय महीशेन ते वृत्तासन्नुपाविशन् । राजाह सुगुरो ! बर्षं द्विष जैनं समोहरम् ॥ ५८४ ॥
 अथ तं च द्वाभ्युत्थमाचक्षौ स शुनीश्वरः । असत्यत्वेनताम्रपट्टपरिग्रहविषर्जनम् ॥ ५८५ ॥
 निशामोजनमुक्त्वा मांसाहारस्य हेयता । वृत्ति-स्थिति-स्वसिद्धान्तनियामकसत्तेर्ह्य ॥ ५८६ ॥

उक्तं च योगशास्त्रे —

चित्रादिषति यो मांसं प्राणिप्राणापहारतः ।

5

उन्मूलयत्यसौ मूलं दयाख्यं धर्मशास्त्रिनः ॥ ५८७ ॥

अशनीयन् सदा मांसं दयां यो हि चिकीर्षति ।

ज्वलति ज्वलने वल्लीं स रोपयितुमिच्छति ॥ ५८८ ॥

हन्ता पलस्य विक्रेता संस्कर्ता मक्षकस्तथा ।

क्रेताऽनुमन्ता दाता च घातका एव यन्मनुः ॥ ५८९ ॥

10

‘अनुमन्ता विशसिता नियन्ता क्रयविक्रयी ।

संस्कर्ता चोपहर्ता च स्वादकथेति घातकाः’ ॥ ५९० ॥

नाकृत्वा प्राणिनां हिंसां मांसमुत्पद्यते क्वचित् ।

न च प्राणिवधः स्वर्ग्यस्तस्मान्मांसं विवर्जयेत् ॥ ५९१ ॥

इत्यादिसर्वेदयानां परित्यागमुपादिशत् । तथेति प्रतिजग्राह तेषां च नियमान् नृपः ॥ ५९२ ॥

15

श्रीचैत्यवन्दनस्रोत्रस्तुतिमुख्यमधीतवान् । वन्दनक्षामणालोचप्रतिक्रमणकान्यपि ॥ ५९३ ॥

प्रत्याख्यानानि सर्वाणि तथा गाथाविचारकाः । नित्यं आशनमाधत्त पर्वस्वेकाशनं तथा ॥ ५९४ ॥

स्नात्राचारप्रकारं चारात्रिकस्यावशिष्टम् । जैनं विधिं समभ्यस्य चिरश्रावकवद् बभौ ॥ ५९५ ॥

प्राक्कृते चाभिधाहारे परमानुशयं गतः । उवाचावाच्यमेतन्मे पातकं स्वभ्रपातकम् ॥ ५९६ ॥

निक्रयोऽस्यांहसो नास्ति पुनरेतद् प्रवीम्यहम् । अपराधी निगृह्येत राजनीतेरिति स्थितिः ॥ ५९७ ॥

20

दशनान् पातयाम्यद्य मांसाहारापराधिनः । सर्वत्र सहते कर्ता दृष्टमित्थं स्मृतावपि ॥ ५९८ ॥

गुरुराह महाराज ! रुढं स्थूलमिदं वचः । सकृदेहापदा न 'स्याग्निःकृतिः कृतकर्मणः' ॥ ५९९ ॥

तत आर्हतयमेच्छापवित्रितमना भवान् । प्रवर्त्ततां तथा पङ्क्तुः समस्तः क्षाल्यते यथा ॥ ६०० ॥

दन्ता द्वात्रिंशतः पाप्मनोक्षाय त्वं विधापय । द्वात्रिंशतं विहाराणां हाराणामिष तेऽवनेः* ॥ ६०१ ॥

निजवसुस्त्रिभुवनपालस्य सुकृताय च । मेरुशृङ्गोन्नतं चैलं श्रीजैनेन्द्रं विधापय ॥ ६०२ ॥

25

अथाह मेदिनीपालः सुरीतिरियमुज्ज्वला । भवकान्तारनिस्तार एतदेव च शम्भलम् ॥ ६०३ ॥

अथो परमया भक्त्या प्राहिणोत् प्रभुमालये । अपरेषुश्च संप्राप चागभट्टस्य जिनालयम् ॥ ६०४ ॥

तत्रायतस्य भूपस्य ययौ नेपालदेशातः । श्रीबिम्बमेकविंशत्यङ्गुलं चान्द्रमणीमयम् ॥ ६०५ ॥

*प्राशुतेऽप्राशुते तत्र मूर्ते चिन्तामणाविव । सर्वतो व्यक्तसद् राजा पूर्णमासीनिशीथवत् ॥ ६०६ ॥

ततो मञ्जिणमाकार्य प्रसादविशदाननः । कुत्राप्यमाल्य ! कार्येऽहमधमर्णो भवामि वः ॥ ६०७ ॥

30

इत्याकर्ण्य स च प्राह प्राणाः स्वामिवक्षा मम । परिच्छदो घनं भूमिरास्ता कान्येषु वस्तुषु ॥ ६०८ ॥

राजाह प्राङ्छिर्याचै प्रासादो मे प्रदीयताम् । सनाथं करवै मित्र ! यथा प्रतिसयानया ॥ ६०९ ॥

महाम्रसादो मे नाथ ! भवत्वेवं वृत्तिर्मम । श्रीकुमारविहारोऽतः परं स्वान्याख्ययाऽस्तु तत् ॥ ६१० ॥

१२०. किञ्चिच्च स्वामिने विहायये तद्वधार्थताम् । श्रीकीर्तिपालतः पित्रा सन्दिग्धं मम यद्वचः ॥ ६११ ॥

श्रीशत्रुञ्जयतीर्थस्य प्रासादः श्रेयसे मम । जीर्णशीर्णस्त्वयोद्धार्य इति मे कलमस्यदः ॥ ६१२ ॥

प्रमुपादेस्तावदिष्टं यात्रायाः प्रक्रमे तदा । देवतास्थितिवेलायां कीर्तिपालप्रतिश्रुतात् ॥ ६१३ ॥

अस्मत्कोशधनं लात्वा कार्या चैत्योद्धृतिस्त्वया । स आदेशो ममास्तु स्तैः पितुरानृण्यदेतवे ॥ ६१४ ॥

5 श्रुत्वेत्याह नृपोऽस्माकं कार्येऽस्मिन् सोदरादरात् । एवमप्यस्त्वनुल्लंघ्यवचनस्त्वं हि नः सखे ॥ ६१५ ॥

स्वामिन् ! महाप्रसादोऽयमित्युक्त्वा तत्र धीसखः । विमलाद्रौ ययौ श्रेष्ठिव्यापारिपरिवारितः ॥ ६१६ ॥

तत्र तीर्थे प्रभुं नत्वा नाभेयं भक्तिनिर्भरः । गुरुद्वारा प्रदाप्यास्थात् प्रतिसीराश्च सर्वतः ॥ ६१७ ॥

विमानकानि 'मंचांश्च प्रादात् करभिकासया । वाटिकानि चतुष्पाटीः पट्टशटकमण्डिताः ॥ ६१८ ॥

चञ्चलतुरकांश्चापि स्वर्विमानोपमयुतीन् । अनेकभटसङ्घातसङ्घीर्णाकृतपर्वतान् ॥ ६१९ ॥—विशेषकम् ।

10 तत्र चैको वणिक् प्रत्यासन्नप्राप्तात् समागतः । निधिदौर्ध्वस्य 'वृष्टातिपटवरयुगं दधत् ॥ ६२० ॥

षट्द्रम्भनीविकलैश्च क्रीताप्यकुतपं बहन् । कटके ग्राहकव्यूहबाह्यत्वाद् रूपकाधिकम् ॥ ६२१ ॥

द्रम्भं स चार्चयित्वाऽतितुष्टः श्रीवृषभप्रभुम् । कुसुमे रूपकक्रीतैः पूजयामास भक्तिः ॥ ६२२ ॥

सप्त द्रम्भान् सप्त लक्षानिव प्रभून् बहन् मुदा । वीक्षकः सचिवाधीशं तर्कटीद्वारमागमत् ॥ ६२३ ॥

दृष्ट्ये तेन मन्त्रीन्दुरीषजवनिकान्तरात् । क्रमेणैव द्वे बद्धजालशेवालरन्ध्रतः ॥ ६२४ ॥

15 स व्यग्रश्चतुःप्राच्यपुण्य-पापयोरेतदन्तरम् । पुरुषत्वे समेऽमुष्य मम चानीदृगाकृतिः ॥ ६२५ ॥

स्वर्णमौक्तिकमाणिक्पाभरणंशुद्धुरीक्ष्यरक् । व्यापारि-व्यवहार्यस्त्रजीवि-व्रातपरिच्छदः ॥ ६२६ ॥

चक्रीच मुकुटावद्वमण्डलाभ्यर्चितकमः । श्रीनाभेयमहातीर्थजीर्णोद्धारमनोरथः ॥ ६२७ ॥

अहं तु स्वगृहिण्याप्यभिभूतो निर्धनत्वतः । सन्व्यावध्यपि सन्दिग्धाहारप्राप्तिमुधाश्रमः ॥ ६२८ ॥

कुतपोद्ब्रह्महिष्टशिरो आशौचवादि । एकरूपकलाभेन धन्यमन्यो दिनं प्रति ॥ ६२९ ॥

20 एवं विचिन्तयन् द्वारपालेन परतः कृतः । श्रीमद्वागभटदेवेन मन्त्रिणादार्शि देवतः ॥ ६३० ॥

वणिगाहृत्यतामेवेत्युके स द्वारपालकः । दूरप्रयातमपि तस्मात्साक्षादेक्षतः प्रभोः ॥ ६३१ ॥

तत्पुरः पर्वदन्तः स ऊर्ध्वोऽस्यात् स्वाणुवत् स्थिरः । अनभिज्ञः प्रणामादौ मामणीत्वाद् ऋजुस्थितिः ॥ ६३२ ॥

कस्त्वमित्युक्तिभाजि श्रीमन्मन्त्रिण प्रकटाक्षरम् । प्रागुक्तनिजवृत्तं स आख्यदक्षामदुःखभृत् ॥ ६३३ ॥

मन्त्रीश्वरः 'पुनः ग्राह धन्यस्त्वं केशतोऽर्जितम् । यद्रूपकं व्ययित्वाचां श्रीजिनस्य समाचरः ॥ ६३४ ॥

25 इत्युक्त्वा स करे धृत्वा स्वाद्यांसनि निवेशितः । धर्मबन्धुर्भवान् मे तत् कार्यं किञ्चिद् ब्रवीहि भोः ! ॥ ६३५ ॥

सोऽस्य प्रभोः प्रियैर्वाक्यैः प्रीणितोऽचिन्तयन्मुदा । संप्रापितः परां कोटिमनेनाकिञ्चनोऽप्यहम् ॥ ६३६ ॥

तदा साधार्मिकास्तत्र व्यवहारिनियोगिनः । इष्टे तीर्थसमुद्धारेऽनन्त'पुण्यभरार्थिनः ॥ ६३७ ॥

बहिरां मण्डयामासुर्द्रव्यमीलनिकाकृते । प्राग्मन्त्रिणस्ततो ज्येष्ठानुक्रमदभिधा व्यपुः ॥ ६३८ ॥

दृष्ट्वा नामान्यसौ दध्यौ चेद् द्रम्भाः सप्त मामकाः । कार्येऽस्मिन्नपकुर्वन्ति तत्र धन्यो मया समः ॥ ६३९ ॥

30 बह्नुकामोऽसि किञ्चित्किमित्युक्ते' मन्त्रिणा स च । ग्राह सप्त गृहीत्वाऽमुन् द्रम्भान् प्रीणय मां प्रभो ! ॥ ६४० ॥

तदाचारात् परानन्दमेदुरः सचिबोऽबवत् । त्वं मे धर्ममुद्बद्धं भ्रातृललानर्पय सत्वरम् ॥ ६४१ ॥

श्रीतीर्थजीर्णोद्धारस्य निष्पत्त्याज्ञाऽथ मेऽभवत् । नीवीं जीवितवत्सीयां यदङ्गेशत्वमव्ययः ॥ ६४२ ॥

बहिरादौ च तस्मात् लिखित्वाऽथ निजाभिधाम् । अपक्षस्य ततो नामान्यन्येषां धनशालिनाम् ॥ ६४३ ॥

वयं तु कोटिसंख्यस्य द्रव्यस्य स्वरकर्मभिः । उपात्तस्य व्यये 'तन्नाश्रुतोऽन्यधनमिच्छवः ॥ ६४४ ॥
 स्वकीयकोषादाहारीन् ततः पट्टांशुकत्रयम् । द्रव्यपञ्चमतीं चैवं प्राहेतद्धि गृहाण भोः ! ॥ ६४५ ॥
 मञ्जीशेन स चेत्युक्तः स्मिताऽवादीदसौ वणिक् । न विक्रीणे भुवं पुण्यमस्मिन्नद्रव्यलेखातः ॥ ६४६ ॥
 भवन्तः स्वामिनः प्राकृष्यपुण्यसम्पन्नवैभवाः । कुर्वन्तः किं न लज्जन्ते माटशां विप्रलम्भनम् ॥ ६४७ ॥
 इत्याकण्योदुषट्रोमा मञ्जीन्दुः प्राह वाणिजम् । मत्तो धन्यस्त्वमेवासि यत्प्रेष्टुं निःस्पृहं मनः ॥ ६४८ ॥ ५
 ततः केलिमयूरीः सपत्रैर्नागरस्त्रण्डकैः । वीढकं प्रददावस्य कर्पूरपरिपूरितम् ॥ ६४९ ॥
 तद् गृहीत्वा स सम्मानपूरितः स्वं गृहं ययौ । गेहिन्या विभ्यद्भ्यस्तदुर्व्याक्यालीकुलक्षितेः ॥ ६५० ॥
 अकस्मात् सा च तं स्वादुवचनैः पर्यतोषयत् । आजन्मादृष्टपूर्वं तद् दृष्ट्वा विस्मयमाप सः ॥ ६५१ ॥
 तेनोक्ते च यथावृत्ते साऽवादीत् पारितोषिकम् । यन्न त्वया गृहीतं तन्निर्गृहीतं मे व्यधाद् धनम् ॥ ६५२ ॥
 यदि त्वं मञ्जिणः पात्रं लोहदंकार्धमप्यहो । अग्रहीष्यत् ततो नाहमस्यासं त्वदगृहे भुवम् ॥ ६५३ ॥ 10
 वेनुयोग्यं ततः स्थापुं ऋष्यं गाढं कुरुष्व तत् । तथेत्युक्तः कुर्वीं प्रार्थ्यं दरमप्राप्तवन् ततः ॥ ६५४ ॥
 खाते चाल्पे खनित्रं च खटुकृतमतः स तु । भार्याभार्या कथयामास सा च ततोऽवदत् ॥ ६५५ ॥
 रात्रौ निर्व्यञ्जने किंचिद्विधेयं नतु सांप्रतम् । बेलं विलम्ब्य तत्तस्मात्तदाऽकृष्यत यन्नतः ॥ ६५६ ॥
 चत्वारि हैमटकानां सहस्राणि स वासदत् । अल्पाया अपि पूजायाः फलमेतज्जिनेशितुः ॥ ६५७ ॥
 अर्पयिष्याम्यहं मञ्जिवाग्भट्टस्य धनं ह्यदः । ईदृशि व्ययितं तीर्थं तद्धि कोटिशुणं भवेत् ॥ ६५८ ॥ 15
 पद्मपाप्यनुमतः प्रातर्गिरिमारुह्य मञ्जिणम् । वीक्ष्य तद्दर्शयामास गृहीतेत्यवदन्न तम् ॥ ६५९ ॥
 क्षुत्वेति धीसखस्वामी प्राह मद्रचनं शृणु । सत्त्वात्ते सप्तमिर्द्रमैः पूर्णो मम अनोरधः ॥ ६६० ॥
 अतः परं भवद्रव्यं ग्रहीतुं नाहमीशिता । अनेन भविता वस्मान् सौवर्गः सकलो गिरिः ॥ ६६१ ॥
 अभिस्तन्धनं मे सोऽस्ति तत् स्वं द्रव्यं यथावृत्ति । व्ययवर्धय मुंस्त्वाद्य धर्मं वाऽऽवेदि शीघ्रतः ॥ ६६२ ॥
 स प्राह कुतपोद्वाहभाग्यस्य कनकं किमु । स्थाता मे निलये 'तत्कः क्लेशोऽङ्गीक्रियतेऽस्य तु ॥ ६६३ ॥ 20
 भवान् यथातथाकर्तुमिदं शक्तः प्रभुत्वतः । तत्पसय गृहाणेदं तुष्टोऽस्तु कुतपो मम ॥ ६६४ ॥
 प्राह मञ्जी ततो द्रव्यं न गृह्णामि निरयंकम् । एनं भारं न वोढाऽस्मि बाहीक इव दुर्वहम् ॥ ६६५ ॥
 एवं विवदतोर्मि-वणिजोर्दिनमत्यगात् । रात्रौ च श्रीकपर्दीशः साक्षाद् वाणिजमभ्यधात् ॥ ६६६ ॥
 श्रीयुगादिप्रभो रूपकर्पातुष्टो धनं ह्यदः । अहं प्रादर्शयं ते तत् त्वं व्ययस्व निजेच्छया ॥ ६६७ ॥
 क्षयं यास्यति नैवेतद् दानभोगैर्धनेरपि । अन्यस्येदं हि नाधीनमत्रान्यन्मा विचार्येताम् ॥ ६६८ ॥ 25
 अत्र चैतदभिज्ञानं त्वत्पत्नी दुर्मुखाऽप्यलम् । अकस्मात् प्रियवाक्याऽभूद् भक्तिप्रह्ला च विद्धि तत् ॥ ६६९ ॥
 इदं समीक्ष्य च प्रातः श्रीनाभेयप्रभुं स च । सुवर्णरत्नपुष्पायैस्तद्वस्त्रानः समपूजयत् ॥ ६७० ॥
 अभ्यर्च्य श्रीकपर्दीशं ततः स्वगृहमागतम् । स्वकृतेः सुकृतैर्जन्म पवित्रं व्यतनोत्तराम् ॥ ६७१ ॥
 श्रीमद्वाग्भट्टदेवोऽपि जीर्णोद्धारमकारयत् । सदेवकुलिकस्यास्य प्रासादस्यातिभक्तितः ॥ ६७२ ॥
 घनद्रव्यव्ययचिन्तावशादक्षेपतस्तदा । पर्यपर्यन्तं कुम्भप्रात्रारोहं मुदा सह ॥ ६७३ ॥ 30

शिखीन्दुरविवर्धं च (१२१३) पञ्जारोपे व्यधापयत् ।

'प्रतिष्ठां सप्रतिष्ठां स श्रीहैमचन्द्रद्वारिभिः ॥ ६७४ ॥

*

- § २१. इतश्च स्वर्षिमानभीलतः प्रयुति विधुतः । श्रीकुमारविहारोऽयं मन्व्यहृत्पुण्यलक्षणम् ॥ ६७५ ॥
 पटुवैकटिकप्रेमिणघटनाकोटिदंकिताम् । बिम्बं श्रीपार्श्वनाथस्य निष्पन्नं रम्यतायवि ॥ ६७६ ॥
 प्राविष्टिपत् शुभे लभे मयी भीहमेसूरिभिः । अतिचिन्तामणिं प्राणिबाष्मितातीतबलसुदम् ॥ ६७७ ॥
 प्रासादकुम्भकार्षे च भूषयिर्लक्षकभियम् । छिद्रं विमोचयामास विद्योपकृतितत्परः ॥ ६७८ ॥
- § २२. पूर्णमासीनिशीथे च रोगिप्रार्थनया ततः । प्रकटीकृततच्छिद्रेऽधृतमन्त्रावि बिम्बतः ६७९ ॥
 तच्चक्षुरादिरोगाणामपहारं जनेऽतनोत् । उपचके क एवं हि नृपतिः सर्वतो मुखम् ॥ ६८० ॥
 प्रासादैः सप्तहस्तैश्च यथावर्णैर्महीपतिः । द्वात्रिंशत् विहारानां साराणां निरमापयत् ॥ ६८१ ॥
 द्वौ शुभौ श्यामलौ द्वौ च द्वौ रक्तोत्पलवर्णकौ । द्वौ नीलौ षोडशाथ स्युः प्रासादाः कनकप्रभाः ॥ ६८२ ॥
 चतुर्विंशतिचैलेषु भीमन्तो ऋषभादयः । 'सीमंधरायाश्चत्वारश्चतुर्षु निलयेषु च ॥ ६८४ ॥
- § २३. श्रीरोहिणिश्च समवसरणं प्रमुपादुकाः । अशोकविटपी चैवं द्वात्रिंशत् स्थापितास्ता ॥ ६८५ ॥
 द्वात्रिंशत् पुरुषाणामनृणोऽस्मीति गर्भितम् । व्यजिज्ञपत् प्रभोर्भूपः^१ पूर्ववाक्यानुसारतः ॥ ६८५ ॥
 सप्तद्विंशतिशताङ्गुलमानो जिनेश्वरः । श्रीमत्तिष्ठणपालाख्ये पंचविंशतिहस्तके ॥ ६८६ ॥
 विहारोऽस्यायत् श्रीमात्रेसिनाथोऽपरैरपि । समस्तदेशस्थानेषु जैनचैत्यानचीकरत् ॥ ६८७ ॥—युग्मम् ।
- § २४. क्षणे धर्मोपदेशस्य सप्तव्यसनवर्णनम् । घनदौर्गत्यदुर्योनिप्रव्रजमणकारणम् ॥ ६८८ ॥
- § २५. एषादिशक्त प्रभू राहो स्वदेशेऽसौ न्यपेधयत् । अचीकरदमारिं च पटहोद्घोषपूर्वकम् ॥ ६८९ ॥
 पुरा देशप्रसिन्धेन राह्या मृतवणिक्प्रिया । सपादलक्ष ऐक्षिष्ट खेहिता राजपूरुषैः ॥ ६९० ॥
 तदा निषेधं जप्राह तस्या एवातुकम्पया । निर्वांराखेन^२ नो कार्यं राज्यं चेन्मे भविष्यति ॥ ६९१ ॥
 अधुनाऽत्र मृते कापि व्यवहारिणि विद्युते । अपुत्रे तदुधनं कान्तानीयतास्याधिकारिभिः ॥ ६९२ ॥
 स्वामी प्रपच्छ तान् कस्य विपुत्रश्रीर्भवेदियम् । तेऽवदन् रूढिरेषाऽस्ति तत्पुत्रस्य नृपस्य वा ॥ ६९३ ॥
- § २६. स्मित्वाऽह भूपः पूर्वेषां राहामेषाऽविवेकधीः । यत्कौटिल्यं विना वाच्या दोषा निजगुरोरपि ॥ ६९४ ॥
 अज्ञाश्चतस्रिभ्यः सर्वापीनाया हेतवे नृपाः । उत्तमाधममध्यानां पुत्रतामनुयान्ति यत् ॥ ६९५ ॥
 तस्माद्ब्राह्मं भविष्यामि विश्वलोकस्य नन्दनः । विश्वस्थानन्दनो भावी निर्वााराधन उज्जिते ॥ ६९६ ॥
 मृतभर्तृमुताद्रव्यमित्यौज्जद भूपतिः सुधीः । अमुक्तं^३ नल-रामाद्यैरपि प्राक्कालराजभिः ॥ ६९७ ॥
 प्रमुनिजोपदेशानां सत्यत्वात् परितोषवान् । भूपवृत्तलसद्वृत्तित्थेभ्यो वृत्तमुदाहरन् ॥ ६९८ ॥

२६

तथा—

नयन्मुक्तं पूर्वैरधुनघुषनाभागभरत-

प्रभृत्युर्वानाथैः कृतयुगकृतोत्पत्तिभिरपि ।

विमुञ्चन् सन्तोषात् तदपि रुदतीवित्तमधुना

कुमारक्षमापाल ! त्वमसि महतां मस्तकमणिः ॥ ६९९ ॥

३०

एवं सान्तःपुरो राजा प्रत्याख्यानी^४ निरन्तरम् । राज्यं बभार देवेन्द्र इव स्फीवं विकण्टकम् ॥ ७०० ॥

§ २३. अन्येषुजैनधर्मस्थं भूपालं प्रणिधिव्रजे । बलहीनं द्विधा ज्ञात्वा कल्याणकटकाधिपः ॥ ७०१ ॥

भूपोऽप्यभिन्नयन्नाथात्^५ प्रयाणं बलकोटिभिः । कुमारपालसज्जात्वा चारैश्चिन्तामवाप च ॥ ७०२ ॥

विज्ञप्तं च प्रभूणां तत् प्रभोजनैश्च मे किमु । अस्मात् पराभवो भावी प्राप्तशासनलाघवः ॥ ७०३ ॥

प्रमुराह महाराज ! त्वां श्रीशासनदेवताः । पान्ति जानाति लग्नस्तत् सप्तमे बासरे भवान् ॥ ७०४ ॥

1 N अतिचिन्तामणिं बाष्मिता^१ । 2 N शुक्रनाथैव । 3 A D वामन्तायाश्च चत्वारः^२ । 4 N भूपं । 5 N निर्वांराखेन ।
 6 N अमुक्तं । 7 N 'कल्याननिरं' । 8 N 'ज्ञायात्' ।

श्रुत्वेति सचमत्कारं ययौ भूपः स्वमन्दिरम् । अभ्याषद् रजनौ सुरिर्विधिना परमाक्षरम् ॥ ७०५ ॥

तदधिष्ठायकस्तस्यादेशं साक्षाद् ददौ तदा । भाग्यात् कुमारपालस्य सत्रुरसंगतोऽयं सः ॥ ७०६ ॥

सप्तमे वासरे चारैरिरिहृतोः स वर्द्धितः । वृषोऽवददहो ज्ञानं महुरोर्नापरत्र तत् ॥ ७०७ ॥

§ २४. अन्यदाऽलिख्यमाने च खगुरुग्रन्थसङ्ग्रहे । प्राप्तीत्या शास्त्रविस्तारविधये निधये धियाम् ॥ ७०८ ॥

तालपत्रमुदितर्जने 'शालभेभ्यो दत्तेन च । ईशान्तरादनायातैस्तैश्चिन्ता भूपतेरभूत् ॥ ७०९ ॥

महुरोः करणे शक्तिर्लेखनेऽपि न मे पुनः । शास्त्राणां श्रीडिता अथ ततस्ते पूर्वजा मया ॥ ७१० ॥

गत्वारामे निजे तालजाले स्थित्वाऽस्य वृत्तनम् । गन्धद्रव्यैर्व्यधाद् भूपः सुगन्धकुसुमेस्तथा ॥ ७११ ॥

उवाच 'वृणराज ! त्वं पूज्यो ज्ञानोपकारतः । सर्वदर्शनिशास्त्राणामाधारस्त्वं दलेः कलेः ॥ ७१२ ॥

पुस्तकावस्थितौ चेन्मे भाग्यं जागर्ति निर्भरम् । तदा भवन्तु श्रीतालाः सर्वेऽमी तालमूरुहः ॥ ७१३ ॥

इत्युक्त्वा प्रथितं 'मुक्तमागिकयैः स्मर्णनिर्मितम् । प्रैवेयकं तरोः स्कन्धे न्यवेशयदशङ्कधीः ॥ ७१४ ॥ 10

व्यापृत्य सौधमूर्द्धानमधितस्रौ नराधिपः । प्रातः प्रावर्द्धयंस्ते चारामपालाः प्रभुं मुदा ॥ ७१५ ॥

सर्वे श्रीताडितां जग्मुः स्वामिन्नत्र तच्छ्रुत्वा । यथेच्छं लेखकैः शास्त्रसमूहो लिख्यतां ततः ॥ ७१६ ॥

वस्त्राभरणभोग्यादि तेषां सत्पारितोषिकम् । ददावदन्यदं दानमनादीनवचेतनः ॥ ७१७ ॥

ततः प्रवृत्ते पुस्तकानां लेख्यविधिस्तदा । भूपालयशसां भाग्यसङ्घात इव सङ्घतः ॥ ७१८ ॥

राजा सान्तापुरो गेहिग्रतं बिभ्रदमिन्दितम् । सम्यग्बभार साम्राज्यं स 'चक्रीव त्रयोदशः ॥ ७१९ ॥ 15

§ २५. अन्यदा भूपतिं श्रीमदजितस्वामिसंस्तवम् । कुर्वन्तं प्राग् रिपुच्छेदसंकल्पपरिपूरितः ॥ ७२० ॥

तस्मात्सादविधानेच्छुं प्रमुदाविश्वव स्फुटम् । गिरौ तारङ्गनागाख्येऽनेकसिद्धोन्नतस्थितौ ॥ ७२१ ॥

विहार उचितः श्रीमन्नक्षत्रस्थानवैभवात् । शाश्वत्सुखापराभूतिर्गिरिरेडोऽपि श्रूयताम् ॥ ७२२ ॥

चतुर्विंशतिहस्तोत्तममाणं मन्दिरं ततः । विन्म्वं चैकोत्तरसताङ्गुलं तस्य न्यधापयत् ॥ ७२३ ॥

अद्यापि त्रिदशप्रतनरेन्द्रस्तुतिशोभितः । आस्ते सङ्घजनैर्दृश्यः प्रासादो गिरिशेखरः ॥ ७२४ ॥ 20

५

§ २६. आसीदुदयनस्यापि द्वितीयो नन्दनाम्नीः । अंबडाभिधया श्रीमानमानवपराक्रमः ॥ ७२५ ॥

श्रीमत्कुमारपालस्यादेशतो वृपतेरसौ । कुंकणाधिपतेर्मल्लिकार्जुनस्याच्छिनच्छिरः ॥ ७२६ ॥

लाटसंडल-अंबेरीसहस्रनवकं तथा । कुंकणा-नंदपद्मं च राष्ट्रं पल्लीवनानि च ॥ ७२७ ॥

मुंके देशानिमात्रं स्वामिप्रसादाग्निजविक्रमात् । 'राजसंहार' इत्युपं सान्धयं विरुद्धं बहन्-||-युग्मम् ।

अथ श्रीभृगुकच्छेऽसौ श्रीभृगुप्रतजिनालयम् । चिरंतनं काष्ठमयं जर्जरं परिदृष्टवान् ॥ ७२९ ॥ 25

ध्रुवोत्कीर्णजलकाष्ठपत्रधूर्णस्तृतावनिः (नि ?) । ऋषयः कीलकप्रश्यतृकच्छायाकावृतम् ॥ ७३० ॥

अतिवृष्टिगलत्तोरं पतझिञ्चिन्नजं तदा । गर्भागारेऽपि निरुद्योतदास्त्रासितजिनेश्वरम् ॥-त्रिमिर्विशेषकम् ।

पूर्वप्रासादमुत्कील्य स्वस्थानम् प्रभुं ततः । प्रक्रान्तजीर्णोद्धारश्च गर्तोऽग्रमसीलनत् ॥ ७३२ ॥

अत्रान्तरे लले कस्मिंश्चिदस्मिन् योगिनीगणः । द्वात्रिंशलक्षणत्वेनाच्छलयन् श्रीमदम्बडम् ॥ ७३३ ॥

सर्वाङ्गीण्ययाक्रान्तस्ततः प्रवृत्तिं रुण्णकृ । अश्रुतृण्यो विलीनाङ्गः केवलं क्षीयतेतराम् ॥ ७३४ ॥ 30

पद्मावतीति तन्मात्राऽऽदादा पद्मावती सुती । उपादिसिद्धिं स्वप्ने शृणु सत्यं वचः सुते ! ॥ ७३५ ॥

महापीठमिदं विश्वयोगिनीसङ्घतः । तद्वत्सं मोचयेन्नान्यो हेमचन्द्रं गुरुं विना ॥ ७३६ ॥

- व्रतः प्रातः प्रभोरेषाऽऽकारणायाविश्वरान् । वेगात् तेऽपि प्रभुं दृष्ट्वा यथादेशं व्यजिह्वयन् ॥ ७३७ ॥
 क्षुत्ते मष्टे भानुरेव क्षरणं नापरस्ततः । जीवितव्यं सपुत्राया मम वैहि प्रभो ! ततः ॥ ७३८ ॥
 क्षुत्तेति गुरुराश्वेव^१ यश्चाश्नन्द्रसमन्वितः । आबधौ पादचारेण समीपेऽम्बडमश्लिणः ॥ ७३९ ॥
 गणी गणितनिष्णातश्चेष्टामेक्षिष्ट तस्य च । चित्ते विचिन्त्य तन्मातुर्देवौ शिक्षामलक्ष्यवीः ॥ ७४० ॥
 5 नरं निशीये विश्वासपात्रं प्रैषय मेऽन्तिके^२ । चपलाज्जबलिचक्रं परं सौगन्धसङ्गतम् ॥ ७४१ ॥
 प्रातैलिकानामादेशे दापिते निशि सूरयः । दुर्गाद् बहिः प्रवेष्टुं लो गणिना सह तेन च ॥ ७४२ ॥
 उद्घाट्य गोपुरद्वारा तत्र निर्गत्य ते ततः । गच्छन्तो दृष्टशुभार्गे कलविहङ्गकदम्बकम् ॥ ७४३ ॥
 चगचगिति शब्दाढ्ये तन्मुखे बलिमश्लिपन् । यश्चाश्नन्द्रस्ततो दृष्टनष्टं तत् तत्क्षणादभूत् ॥ ७४४ ॥
 गच्छन्ति कियदध्वानं तावचे कपिपेटकम् । अद्राक्षुर्मंशु तत्रापि सपर्यक्षिपदध्वतान् ॥ ७४५ ॥
 10 असंसुलं तवामभूत् ततोऽप्यग्रे च ते ययुः । श्रीसैन्धवीस्तूरीवेशमपात्रं कातरमीषणम् ॥ ७४६ ॥
 अग्रे व्यलोकयन् यावत् तावन्मार्जारमण्डलम् । अविच्छिन्नमहारौद्रशब्दमीषितवालकम् ॥ ७४७ ॥
 पुष्पाणि तत्र रक्तानि विश्लेषाथ ननाश तत् । तोरणाम^३ महादेव्याः प्रसुरकुण्डमः स्थितः ॥ ७४८ ॥
 अनाकुलं गणी^४ प्रोचे हेमस्तूरिलबाह्वणे । आयासीदतिदूरेण पादचारेण कष्टम् ॥ ७४९ ॥
 अभ्युत्थानादिका पूजा कर्तुं समुचिता तव । एषोऽर्चितो यतः सर्वैः पीठैर्जालन्धरादिभिः ॥ ७५० ॥
 15 एवं वदत एवास्म्य चलच्चलकुण्डला । पुरः^५ श्रीसैन्धवीदेव्यस्याद् योजितकरद्वया ॥ ७५१ ॥
 आतिथ्यमतिथीनां नो विवेहि विनुवेशरि ! अम्बडं मोचय स्वीयपरिवाराद् बलादपि ॥ ७५२ ॥
 क्षुत्तेति सद्गुरोर्वाक्यं ग्राह सा परमर्ष्यताम् । सहस्रधाविभक्तम् स परं योगिनीगणैः ॥ ७५३ ॥
 गण्यथाह महाक्षेपादित्थमप्यस्तु चेतव । व्यावृत्त्य निजके स्थाने उपवेष्टुं समर्थता ॥ ७५४ ॥
 प्रभोः श्रीहेमचन्द्रस्य दीयतां मानमद्भुतम् । ततो यथोभयो रूपमवतिष्ठेत मण्डले ॥ ७५५ ॥
 20 इत्याकर्ण्य भयोद्धान्ता देवी शब्दं दधौ गुरुम् । यदाहूतः सुरीबर्गोऽमुञ्चदहाय मश्लिणम् ॥ ७५६ ॥
 प्रदापयामि वाचो वः किं देव्येतुहिते सति । ब्रह्मादिवाग्भिरास्या का परब्रह्मनिचेः प्रभोः ॥ ७५७ ॥
 भवत्याः प्राप्तुं किञ्चिद् विधास्यामः पुनः प्रगे । विसृज्येति सुरी स्थानं^६ स्वं ययौ प्रभुरप्यतः ॥ ७५८ ॥
 श्रीमदम्बडमश्लीन्दोर्निद्रा रात्रौ तदाययौ । प्रातः साहस्रिकं भोगं स श्रीदेव्या व्यधापयत् ॥ ७५९ ॥
 इत्थं श्रीसैन्धवीदेव्याः^७ प्रभुभिर्मोचितोऽम्बडः । श्रीमत्सुव्रतचैत्यस्य जीर्णोद्धारमकारयत् ॥ ७६० ॥
 25 हस्ताष्टादशकं चैत्यमप्रतिच्छन्दघाटयत् । अनेकदेववेशमार्क्यं बभौ हेमाद्रिः कृतवत् ॥ ७६१ ॥
 ध्वजारोपोत्सवं तत्राकारयत् सचिवाग्रणीः । तं समीक्ष्याशिषं प्रादाद् गुरुस्तुष्टिभरैर्गुरुः ॥ ७६२ ॥

तथा हि—

किं कृतेन न यत्र त्वं यत्र त्वं तत्र कः कलिः ।

कलौ चेद्भवतो जन्म कलिरस्तु कृतेन किम् ॥ ७६३ ॥

- 80 तज्जयाचन्द्रसूर्यं त्वं निजवन्दयमनोरथात् । पूरयन् चूरपञ्जतर्बहिःशास्त्रवमण्डलम् ॥ ७६४ ॥
 तमापृच्छय समागत्य स्वस्थाने भूपतिं प्रभुः । प्रधानायुः^८ प्रधानेन विदधे मेतुर् मुदा ॥ ७६५ ॥
 दुस्साध^९साधिका यस्य गुरोरीदृग्मानुषी । झफिलस्तकृतपुण्यत्वं मय्येवेति नृपोऽवदत् ॥ ७६६ ॥

1 N गुरुराह लेखयश्चन्द्र । 2 N प्रैषयदन्तिके । 3 B तोरणमश्लितो देव्याः । 4 N गणी । 5 N पुर । 6 N सुरीस्थाने । 7 B सेन्धवा । 8 D प्रधानाग्रपदा । 9 D दुस्साध ।

§ २७. अन्येषुरुपदिष्टे च सम्यक्त्वे सहसाक्षिकम् । राजा गृहीते गुरुभिर्गाथाभेनां स जल्पितः ॥ ७६७ ॥

तथा हि—

तुम्हाण किंकरो हं तुम्हे नाहा भवोयहिगयस्स ।

सयलधणाहसमेओ महे तुम्ह समण्णिओ अप्पा ॥ ७६८ ॥

व्याख्यातायामथैतस्मार्थं सत्यापयन्नृपः । राज्यं समर्पयामास जगदुर्गुरवस्ततः ॥ ७६९ ॥ 5

निस्सङ्गानां निरीहाणां नार्थो राज्येन नो नृप ! । आपिबामः कथं भोगान् वान्ताननुचितं हृदः ॥ ७७० ॥

एवं विवादसम्बाधे दानाग्रहणकारणे । गुरु-भूपालयोर्मन्त्री वैशिष्ट्यमकरोदिदम् ॥ ७७१ ॥

सर्वाणि राजकार्याणि कार्याण्यश्रावितानि न । अतः परं प्रभो राज्ये भूयादनुमतं हृदः ॥ ७७२ ॥

प्रतिपन्ने ततः शब्दव्रतसद्धानहेतवे । भूपस्याध्यात्मतत्त्वाधिर्वागमाय च स प्रभुः ॥ ७७३ ॥

योगशास्त्रं सुशास्त्राणां शिरोरत्नसमं व्यधात् । अध्याप्य तं स्वयं व्यक्तं तत्पुरश्च व्यचारयत् ॥—युग्मम् ॥ 10

§ २८. जग्राह नियमं राजा दर्शनी जिनदर्शने । यादृशस्तादृशो वा मे वन्द्यो^१ मुद्रेव भूपतेः ॥ ७७५ ॥

चतुरङ्गचमूमाध्ये राजा राजाध्वना व्रजन् । गजारूढोऽन्यदाऽऽश्वीक्षीर्जैर्नाथं वेदयथा समम् ॥ ७७६ ॥

क्षुरल्लनशिरःकेशं सितवैकक्षकादृतम् । कस्तूरीरास्तीर्णसम्भानपद्मद्वारूढपादकम् ॥ ७७७ ॥

अतुल्यफणमृद्वल्लीदलबीटकहस्तकम् । आलम्बितमुजादण्डमसेऽस्मा मन्दिराद् बहिः ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

कुम्भयोन्यस्थं मूर्धनं तं ननाम महीपतिः । पृष्ठासनस्थितश्चक्रे नङ्गुलनृपतिः स्मितम् ॥ ७७९ ॥ 15

ददर्श बागभटामात्यस्तत् प्रभोश्च न्यवेदयत् । ततो राज्ञः पुरः पूज्या इत्थं धर्मकथां व्यधुः ॥ ७८० ॥

तथा हि—

पासत्थाह बंदमाणस्स नेव किन्ती न निज्जरा होइ ।

कायकिलेसं एमेव कुणइ तह कम्मबन्धं वा ॥ ७८१ ॥

व्यसृष्टाद् भूपतिः केनाप्यथ हृतं निवेदितम् । व्यजिह्वपञ्च पूज्यानां शिक्षाभिर्निर्बृत्तो^२ऽस्म्यहम् ॥ ७८२ ॥ 20

इतश्च पृथिवीशक्रान्तमस्कारमुदीक्ष्य सः । दध्यावध्यामचैतन्यं का मय्यस्ति नमस्तथा ॥ ७८३ ॥

विश्वस्तवीतरागाहो^३ लक्षभोगपुनर्महे । अदृश्यास्ये प्रतिज्ञाया अष्टे दुर्माक्षानामनि ॥ ७८४ ॥—युग्मम् ।

अमुचद् भुजमस्याश्च चापतुल्यं मनोभुवः । कुधियां पेटकं वाथ बीटकं व्रतकण्टकम् ॥ ७८५ ॥

नरकाध्वनि यानाभे मुमोचायमुपानहौ । विरागी स्वाश्रयेऽगच्छद्दुष्टं स्वल्पभर्तृकम् ॥ ७८६ ॥

पुनर्व्रतं समुत्थार्य गुरुपान्ते महामनाः । सङ्कत्यागादनशनप्रत्याख्यानी बभूव सः ॥ ७८७ ॥ 25

निजैरेकधाऽप्युक्तो दृढो नासौ निजामहात् । पश्चाद् व्याजुष्टे द्रोणीमन्त्रो लब्धो हि कस्यजेत् ॥ ७८८ ॥

अनश्नान्याश्रयास्तत्र प्रार्थन्त प्रभावनाः । वरिषस्यां तपस्यायाः श्रेयोधी कः करोति न ॥ ७८९ ॥

विज्ञानेऽधिष्ठितैस्तत्र भूपो नन्तुं तपोनिधिम् । अभ्याययौ प्रमोदेन सान्तःपुरपरिच्छदः ॥ ७९० ॥

यावत् पश्यति तद्वक्त्रं तावद् दृष्टः स एव यः । पण्याङ्गनागृहद्वारे कुवेरोऽपि नतस्तदा ॥ ७९१ ॥

तद्गुरुन् मुनिवर्गं च नत्वा भूपालपुङ्गवः । तत्पादौ प्रणमंस्तेन निषिद्धो मुञ्चधारणात् ॥ ७९२ ॥ 30

महाराज ! गुरुस्त्वं मे भवात्प्रेक्षारितस्तत्त्वया । तव विधेऽपि बन्धस्य प्रणामो ह्यतिदुर्जरः ॥ ७९३ ॥

मादृशा अष्टचारित्रा विराधितजिनोक्तयः । आराधकाः कथं नु स्युः स्फुरन्नरकदौहदाः ॥ ७९४ ॥

मवाद्दशः ग्रथिव्यां चेन्नायोऽपूर्वपितृप्रभुः । न स्याल्लोकद्वयापायसंहतां प्राणशृङ्गणे^१ ॥ ७९५ ॥—युग्मम् ।
अवच्यं वन्द्यमानेन मां निस्तारयितुं त्वया । पुपूरे समसंवेगवासना सङ्गमोचिनी^२ ॥ ७९६ ॥

निर्जैर्गृहस्थैर्यतिभिरभियुक्तोऽपि^३ जीवितुम् । ङ्गीबो व्रतस्य कष्टानि न सोढा प्रायमासदम् ॥ ७९७ ॥
उवाच भूपतिर्धाम् ! मुनीशः कस्त्वया समः । निमित्तादेकतरस्यक्तसङ्गः प्रत्येकबुद्धवत् ॥ ७९८ ॥
५ तीर्थहृद्देशनाधारं प्रणामं मे स्वभाषजम् । मानयन्नुपकाराय कृतज्ञमुकुटायसे ॥ ७९९ ॥

समाथ वन्दनामात्राजितमप्यप्रतीच्छया । अदित्सन् सुकृतं संविभागाहं मां न मन्यसे^४ ॥ ८०० ॥
उदरं भरिता युक्ता सतां नेतदिति ब्रुवन् । तद्वचोऽवसरादानात् प्रणनाम बलादपि ॥ ८०१ ॥
अथाहानशनी धन्यो देशः पुण्यश्रियः प्रजाः । क्षाल्यते यत्र पङ्कभ्रवदर्शनामृतवृष्टिभिः ॥ ८०२ ॥
श्रुत्वेत्यानन्दसम्भेदगद्गदाक्षः^५ क्षमापतिः । प्रभोः श्रीहेमचन्द्रस्य गत्वा वृत्तमथावदत् ॥ ८०३ ॥
१० युष्माभिरुपदिष्टानां नियमानां प्रपालना । प्रभो ! कामदुःखेभ्यं समस्तहृदभीष्टदा ॥ ८०४ ॥
अबोचन् गुरवः पुण्यदेशं तव जाग्रती । प्रकाशयति वस्तुनि गुरुभक्त्यर्चिरर्चिता ॥ ८०५ ॥
एवं कृतार्थ्यन् जन्म सप्तश्रेण्यां धनं वपन् । चक्रे संप्रतिवज्जेनभवेनैर्मण्डितां महीम् ॥ ८०६ ॥

§ २९. श्रीशालाकानृणां वृत्तं खोपज्ञं प्रभवोऽन्यदा । व्याचख्युर्नृपतेर्धर्मस्थिरीकरणहेतवे ॥ ८०७ ॥

श्रीमहावीरवृत्तं च व्याख्यान्तः सूरयोऽन्यदा । देवाधिदेवसम्बन्धं व्याचख्युर्मृपतेः पुरः ॥ ८०८ ॥

१५ यथा प्रभावती देवी भूपालोदयनप्रिया । श्रीचेटकावनीपालपुत्री तस्या यथा पुरा ॥ ८०९ ॥
वारिधौ व्यन्तरः कश्चिद् यानपात्रं महालयम् । स्तम्भयित्वाऽर्पयच्छाद्वस्याद्धं^६ संपुटं दृढम् (?)^{*} ॥ ८१० ॥
एतं देवाधिदेवं य उपलक्षयिता प्रभुम् । स प्रकाशयिता^७ नान्यं^८ इत्युक्त्वाऽसौ तिरोदधे ॥ ८११ ॥
पुरे वीतभये यानपात्रे सङ्घटिते यथा । अन्यैर्नोद्घाटितं देव्या वीराख्यायाः प्रकाशितम् ॥ ८१२ ॥

यथा प्रयोत्तराजस्य हस्तं सा प्रतिमा गता । दास्या तत् प्रतिविम्बं च मुक्तं पश्चात् पुरे यथा ॥ ८१३ ॥

२० प्रन्थगौरवभीला च न तथा वर्णिता कथा । श्रीवीरचरिताञ्छेया तस्यां श्रुतिसकौतुकैः ॥—पङ्क्तिः कुलकम् ।

तां श्रुत्वा भूपतिः कल्पहस्ताभिपुण्डीरसौ । प्रेप्य वीतभये शन्येऽचीखनन् तद्बुधं क्षणान् ॥ ८१५ ॥

राजमन्दिरमालोक्य भुवोऽन्तस्तेऽतिहर्षतः । देवतावसरस्यानं प्रापुर्विम्बं तथार्हतः ॥ ८१६ ॥

आनीतं च विभो राजधानीमतिशयोत्सवैः । स प्रवेशं दधे तस्य सौधदैवतवेदमनि ॥ ८१७ ॥

प्रासादः स्फाटिकस्तत्र तद्योग्यः ग्रथिवीभृता । प्रारंभेऽथ निषिद्धञ्च^९ प्रभुभिर्भाविवेदिभिः^{१०} ॥ ८१८ ॥

२५ राजप्रासादमध्ये च नहि देवगृहं भवेत् । इत्यमाह्वानमुल्लङ्घ्य न्यवर्त्तत ततो नृपः ॥ ८१९ ॥

एकावपत्रतां जैनशासनस्य प्रकाशयन् । मिथ्यात्वशैलवञ्चं श्रीहेमचन्द्रप्रभुर्वभौ ॥ ८२० ॥

§ ३०. तथा लोलार्कचैत्यस्यामतः क्षेत्राधिपालये । अपश्यदामिषापूर्णं शरावं तण्डकाधिपः ॥ ८२१ ॥

तेन त्रिलोचनस्येव संहर्तुरनयसृष्टशाम् । तत् त्रिलोचननाम्रञ्च तलारक्षस्य दर्शितम् ॥ ८२२ ॥

असंख्यजनसञ्चारानुपलब्धपदस्ततः । अन्वेषयन्नुपायं स लेभे मतिमतां वरः ॥ ८२३ ॥

३० कुलालवृन्दमाकार्यं प्रत्येकं तदुदैक्षयत् । शरावं घटितं कैन पमच्छेति कुशामधीः ॥ ८२४ ॥

एकस्तेषामभिज्ञाय व्याहरद् घटितं मया । अचीकरच्च तं लक्षो नङ्गुलेशशङ्कीधरः ॥ ८२५ ॥

१ A न प्राणिशृङ्गे । २ A 'मोचिनी । ३ N यतिभिरभियुक्तोऽपि । ४ N सुकृतं संविभागाहं न मन्यसे । ५ N गद्गदाक्षः समापतिः । ६ B N आदृतसार्द्धः । * सप्ताक्षरपादोऽयम् A D आदर्शद्वयेऽपि । ७ A प्रकाशयता । ८ B 'न्यस्य । ९ N प्रति-विद्धञ्च । १० A D 'भाववेदिभिः ।

वित्तुज्य तान् महीशाय तलारक्षो व्यजिह्वपत् । व्याजह्ने तत्क्षणात्राहः[ः] केलहृणं मण्डलेश्वरम् ॥ ८२६ ॥
 आज्ञाभङ्गापरावेन वेशः शोकरणे त्वया । उद्गूण्यातां स चावादीन् जाने किमिदं प्रभो ! ॥ ८२७ ॥
 द्वाराबलगाकल्याते स्थगीशचरिते ततः । लक्ष्मं विलम्बं हत्वा च तोपं चक्रे प्रभोरसौ ॥ ८२८ ॥
 चैत्रमाषाश्वयुजसमहेव्वपि सुरीगणः । अहिंसया मुदं प्राप गुणे को मत्सरं वदेत् ॥ ८२९ ॥
 कर्पूरप्रमुखैर्मोगैर्बलिभिर्मोदकादिभिः । तुष्टोऽसौ मद्य-मांसेषु पिच्छिलेषु श्रुथादरः ॥ ८३० ॥ 5
 शैवाचार्या अपि तदा मिथ्याधर्मेष्वनाहताः । जटान्तः स्थापनाचार्यमवहन् कृतिकर्मणे ॥ ८३१ ॥
 श्रीवीतरागमभ्यर्च्य परमेष्ठिनमस्कृतीः । परावर्त्तन्त धर्मोऽपि राजाचर्यैः क्रियते जनैः ॥ ८३२ ॥

चराचरवपुर्भूतामभयदानदानेश्वरो

जडाखिलदृगापगाचरणरत्नराशिप्रदः ।

लसन्निज-परागमाप्रकटतत्त्वपारंगमः

10

शशाङ्कुलशेखरो जयति हेमचन्द्रप्रभुः ॥ ८३३ ॥

व्याकरणं पञ्चाङ्गं प्रमाणशास्त्रं प्रमाणमीमांसा ।

छन्दोऽलङ्कृतिचूडामणी च शास्त्रे विबुध्वर्धित ॥ ८३४ ॥

एकार्थानेकार्था देश्या निर्घण्ट इति च चत्वारः ।

विहिताश्च नामकोशाः शुचि^१कवितानद्युपाध्यायाः ॥ ८३५ ॥

15

श्रुत्तरपट्टिशलाकानरेतिवृत्तं गृहिव्रतविचारे ।

अध्यात्मयोगशास्त्रं विदधे जगदुपकृतिविधित्सुः ॥ ८३६ ॥

लक्षण-साहित्यगुणं विदधे च व्याश्रयं महाकाव्यम् ।

चक्रे विंशतिश्रुचैः सवीतरागस्तवानां च ॥ ८३७ ॥

इति तद्विहितग्रन्थसंख्यैव नहि विद्यते । नामापि न विदन्त्येषां मादृशा मन्दमेघसः ॥ ८३८ ॥ 20

✽

३१. व्याख्यायामन्यदा श्रीमच्छत्रुञ्जयगिरैः स्तवम् । श्रीमद्रैवतकस्यापि प्रभुराह नृपाग्रतः ॥ ८३९ ॥

उपदेशप्रदीपेन विश्वस्तान्तस्तमा नृपः । तीर्थयात्रां ततश्चक्रे 'शकेभोजवलीकीर्त्तिभृत्' ॥ ८४० ॥

प्रयाणैः पञ्चगव्यतैः पादचारेण सोऽन्यदा । अनुपानत्कगुरुणा प्रापोपबलभि हुतम् ॥ ८४१ ॥

तत्रास्ति स्थाप ईर्ष्यालु^२रिति भूमिधरद्वयम् । तदधो गुरवः प्रीताः प्रातरावश्यकं दधुः ॥ ८४२ ॥

भूपतिस्तत्र चागल्य वासनामोदमेदुरः । प्रभुत्वान्निर्जितात्मीयगुरुनिष्ठाविशिष्टधीः ॥ ८४३ ॥

25

प्रणनाम प्रभोः पादौ प्रक्रान्तेऽतः प्रयाणके । प्रासादौ कारयामास भूपोऽत्र गुरुभक्तितः ॥ ८४४ ॥

श्रीनाभेय-त्रयोविंशजिनबिन्धे विधाप्य च । प्रतिष्ठाप्य प्रभोः पार्श्वोदस्थापयत चात्र सः ॥ ८४५ ॥

विमलाद्री जिनाधीशं नमश्चक्रेऽतिभक्तितः । निजानुमानतोऽभ्यर्च्य ययौ रैवतकाचलम् ॥ ८४६ ॥

दुरारोहं गुरुं पद्याभावाद् दृष्ट्वा स चारुभटम् । मणिं तद् विधानाय समादिशत् स तां दधौ ॥ ८४७ ॥

तत्र छत्रशिलाशङ्कावशाच्छैलाधिरोहणम् । राक्षो विघ्नाय तदधोभूयः श्रीनेमिमार्ययत् ॥ ८४८ ॥

30

ततो व्यावृत्त्य स प्राप नगरं स्वं नराधिपः । जैनयात्रोत्सवं कृत्वा मेने स्वं पुण्यपूरितम् ॥ ८४९ ॥

✽

शर-वेदेश्वरे (११४५) वर्षे कार्तिके पूर्णिमानिधि ।
 जन्मामवत् प्रमोक्ष्योम-बाण-शम्भौ (११५०) व्रतं तथा ॥ ८५० ॥
 रस-पट्टेश्वरे (११६६) स्मरिप्रतिष्ठा समजायत ।
 नन्द-द्वय-रवौ वर्षे (१२२९) ऽवसानममवत् प्रमोः ॥ ८५१ ॥

5

इत्थं श्रीजिनशासनाश्रतरणेः श्रीहेमचन्द्रप्रभो-
 रज्ञानान्धतमःप्रचारहरणं^१ मात्राहशां माहशाम् ।
 विद्यापङ्कजिनीविकाशि विदितं राशोऽतिवृत्त्यै स्फुरद्
 वृत्तं विश्वविबोधनाय भवताद् दुष्कर्मभेदाय च ॥ ८५२ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुवा ।
 श्रीपूर्ववर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहेमचन्द्रप्रथा-
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो द्विकद्विप्रमः ॥ ८५३ ॥

10

॥ इति श्रीहेमचन्द्रसूरिप्रबन्धः ॥

॥ *प्रथा० ८७१ ॥ छ ॥ स्यात्ति ॥

ग्रन्थकारकृता स्वकीया प्रशस्तिः ।

भास्वत्पात्रं कविमुनिबुधभ्राजितो राजसेव्यः
सर्वेष्टार्थप्रदगुरुलसत्कल्पवृक्षावदातः^१ ।

श्रीजैनांहिश्रयशुचि^२ शिराः सिद्धिमद्भद्रशालो
गच्छश्चान्द्रः सुरगिरितुलामभुवानः समस्ति^३ ॥ १ ॥

प्रद्युम्नसूरिरिति तत्र पुरा बभूव मन्दारपादपतुलः^४ कलितोरुशाखः । 5
यत्सङ्गमाभूतरसैर्बहवः सुधर्माधीशा भवन्ति सुधियः सुमनोभिरामाः ॥ २ ॥

अद्भुतभायां विजिते दिगम्बरे तदीयपक्षः किल कोशरक्षकः ।
दातुं प्रभोरेकपटं समानयत् तमेकपटं जगृहे सुधीषु यः ॥ ३ ॥

शिष्योऽस्याभयदेवसूरिरभवज्जाय्यान्धकारं हरन्
गोभिर्भास्करवत् परां विरचयन् भव्यातवर्गे सुदम्^५ । 10

ग्रन्थो वा दमहार्णवोऽस्य विदितः प्रौढप्रमेयोर्मिश्रुत्
दत्तेऽर्थं जिनशासनप्रवहणे^६ सांपात्रिकाणां ध्रुवम् ॥ ४ ॥

1 N °इहा(ध)लदात्(ता) । 2 N °जैनादिश्रियशुचि । 3 N °मधुवान (नो)सम(सो)स्तिः । 4 N °पादपतुलः । 5 N °वनेच्छदम् । 6 N प्रवहणे ।

त्रिभुवनगिरिस्वामी श्रीमान् स कर्दमभूपति-
स्तदुप समभूत् शिष्यः श्रीमद्भनेश्वरसञ्ज्ञया ।

अजनि सुगुरुस्तत्पट्टेऽस्मात् प्रभृत्यवनिस्तुतः
तदनु विदितो विश्वे गच्छः स 'राज'पदोत्तरः ॥ ५ ॥

- 5 सुगुरुजितसिंहस्तत्पदाम्भोजभानुः समजनि जनितश्रीर्भव्यपङ्केरुहाणाम् ।
वचनकरवितानं यस्य देदीप्यमानं जडगतमपि सोढुं दुर्दृशोर्न क्षमन्ते ॥ ६ ॥

श्रीवर्द्धमानसुगुरुः कर्कोन्नतधामसङ्गतस्तदनु ।
मतसङ्ख्यचारिशरणः समजनि 'जनलग्नदोषहरः ॥ ७ ॥

- तत्पट्ट'भूमिरुहपोषतपाल्ययश्रीः' श्रीशीलभद्र' इति सूरिपदं प्रपेदे ।
10 धम्मोपदेशजलवाहजलैर्यदीयः प्रापोन्नतिं 'जगति कीर्तिलतावितानः ॥ ८ ॥

तदंहिसरसीहंसः सूरिः श्रीचन्द्र इत्यभूत् ।
विवेचकः शुचिः सद्गीस्तद्वाचानुपजीवनात्' ॥ ९ ॥
अर्थप्रकाशिका' शास्त्रचक्षुषाममृताञ्जनम् ।
घनसाररसाढ्या यन्मतिः पुष्पागरङ्गभृत्' ॥ १० ॥

- 15 सूरिः श्रीभरतेश्वरस्तदनु च प्रामाणिकग्रामणी-
र्यन्नामस्मृतितोऽप्ययं हरति च श्रीधर्मघोष'^{१०}प्रभुः ।
कल्याणावलिकन्दलालिजलदः श्रीसर्वदेवो गुरु-
भ्रतवारः किल शीलभद्रसुगुरोः शिष्या नरेन्द्रार्चिताः ॥ ११ ॥

- श्रीपात्रं स जिनेश्वरप्रभुरभूत् सङ्खाम्बुधौ चन्द्रमाः
20 सूरिः श्रीजिनदत्त इत्युदितधीरुन्निरविद्याद्युतिः ।
'चारिभ्रामलशैलनन्दनवनं श्रीपद्मदेवप्रभुः
श्रीश्रीचन्द्रमुनीश्वरस्य जयिनः शिष्या अभूवन्नमी ॥ १२ ॥

श्रीसङ्करोहणधराधरचारुरत्नं श्रीपूर्णभद्रगुरुभ्युदितः पदेऽस्य ।
यत्सन्निधिस्थितिभृतो भुवि भव्यसार्था वस्तूनि विश्वविषयानि बिलोकयन्ति ॥ १३ ॥

1 N 'गतमपसोद्धं' । 2 N 'समजनलम्' । 3 N 'तदाद(हि)' । 4 N 'भोषतपाल्ययश्रीः' । A 'तपाल्ययः श्रीः' । 5 N 'हालि-
भद्र' । 6 N 'प्रापोन्नति(तो)' । 7 N 'नुपजीविनाम्' । 8 N 'अर्थप्रकाशकं' । 9 N 'येतस्य संसार साधन्यायन्मतिः पुत्तोय' ।
10 A 'घोषः प्रभुः' ।

तत्पद्मोदयपर्वतामृतरुचिः प्रीणंश्चकोरव्रजं
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिरद्भुतमतिज्योत्स्नानिधानं बभौ ।
 आश्चर्यं न कलङ्कधाम तमसानुल्लङ्घ्यमूर्तिं भवं
 पाथोधि क्षणुते^१ विनम्रकमलोद्भासी न दोषाकरः ॥ १४ ॥

आचार्यः श्रीप्रभाचन्द्रस्तत्पादाम्भोजषट्पदः ।
 चित्रं यः सुमनःस्थोऽपि सदानवगुरुक्रमः ॥ १५ ॥

5

श्री हेमचन्द्रसूरीणामनुष्ठानप्रवृत्तितः ।
 पर्वणः परिशिष्टस्य दृष्टेः^२ सम्पुटवासनः ॥ १६ ॥

श्रीवज्रानुप्रवृत्तप्रकट^३मुनिपतिप्रष्टवृत्तानि तत्तद्
 ग्रन्थेभ्यः कानिचिच्च श्रुतधरमुखतः कानिचित् सङ्कलप्य ।
 तुष्प्रापत्वादमीषां विशकलिततयैकत्र चित्रावदातं
 जिज्ञासैकाग्रहाणामधिगतविधयेऽभ्युद्यमं स प्रतेने ॥ १७ ॥

10

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

अत्र क्षूणं हि यत्किञ्चित् संप्रदायविभेदतः ।
 मयि प्रसादमाधाय तच्छोधयत कोविदाः ॥ १८ ॥

15

यतः—

आराधितं^४ मया शून्यं यथा तुष्टं स्वतामदात्^५ ।
 निजोक्तौ स्थापितं तत् प्राक् कथाकन्धी^६कृतास्ततः ॥ १९ ॥

रोदोरन्ध्रगसिद्धकिन्नरगणानुल्लङ्घ्यशृङ्गस्थिति-
 स्तुङ्गत्वोदितवृत्तशेवधिरतिप्रौढार्थसंपत्तिकृत् ।

20

पूरनप्रभया तिरस्कृतपरज्योतिःप्रकाशोदयः

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ स्यादारवीन्दुज्ज्वलः ॥ २० ॥

१ N क्षणुते विनम्रकमलो^१ । २ N 'शिष्टस्य' । ३ N 'वज्रानुप्रवृत्तप्रकट' । ४ N आराधितमया^४ । ५ N स्व(म)तमे(मे)-
 दात् । ६ A कथाकन्धीकृताः ।

श्रीप्रद्युम्नगुरोर्हिमांशुविशदो बोधः शुभेः सङ्गतो
मिश्रो रक्तरुचा^१ मम प्रतिपदास्फूर्जयशःपूरुषः ।

ज्ञानश्रीपुरतः पदार्थघटनाभिम्बद्वयोदङ्कनात्
जातो ग्रन्थमिषेण साक्षरशुचिर्द्रुम्मश्विरं नन्दतु ॥ २१ ॥

5

वेदानल-शिखि-शशधर (१३३४) वर्षे चैत्रस्य धवलसप्तम्याम् ।
शुके पुनर्वसुदिने सम्पूर्णं पूर्वऋषिचरितम्^२ ॥ २२ ॥

शिक्षाप्रसादवशतः स्वगुरोर्मयैनमायासमग्र दधता यदवापि पुण्यम् ।
व्याख्यानसक्तमनसः श्रवणादराश्व श्रेयस्तुसङ्गममनुत्तरमवाप्नुवन्तु ॥ २३ ॥

10

ग्रन्थस्य मानस्य प्रत्यक्षरगणनया सुनिर्णीतम् ।
पञ्चसहस्राः सप्त च शतानि चतुरधिकसप्ततियुतानि* ॥ २४ ॥

। † प्रशस्ति श्लोक ४०, उभयं ५७७४, शिवमस्तु ।

1 D मिश्रो रक्तरुचा; N मिश्रो (वारु) रुचा । 2 A पूर्वर्षिचरितम् । * B चतुरशीति अधिकमिह । † B आदर्शे नास्तीयं
समस्ताऽपि ग्रन्थकारकृता अक्षरानि प्रशस्तिः ।

परिशिष्टद्वयम्

१. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-समुद्भूतपद्यानामकाराद्यनुक्रमिका ।
२. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-विशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमिका ।

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतसमुद्धृतपद्यानि

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अग्धायंति महुयरा	८७	उज्झितसेलसिहरे	१०८
अज्जवि सा परितप्पह	८४	उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भर०	१०३
अज्जवि तं सुमरिज्जह	८८	उद्धत्य बाहू किल रारटीति	१६८
अणुहुल्लीय कुल्ल म	५७	उप्पहजायाए असोहरीह	१०१
अति अति अन्म अलं	८९	एको गोत्रे स भवति पुमान्	९८
अत्र भीष्म शतं दग्धं	१८८	एको रागिषु राजते	१९१
अथ मे सफला प्रीति०	८९	एकेण कोत्थुहेणं	८८
अनागतं परिज्ञाय	१२५	एते मेकलकन्यका	१४७
अनुमन्ता विशसिता	२०३	एयं लोइयकव्वं	७५
अपाणिपादो ह्यमनो	१६२	कः कण्ठीरवकण्ठकेसर०	१७४
अपूर्वेयं धनुर्विया	५८	कतिपयपुरस्वामी	१४१
अमी पानकारम्भाः	५९	करवत्तयजलर्बिदुआ	८७
अयसाभियोगसंदूमि०	३२	कवाडमासज्ज वरगणाए	१०६
अर्काहितदलोच्छेदी	१४२	कारय प्रसरं सिद्ध	१८५
अर्हन् सर्वार्थवेदी	१०४	कालिन्दि ब्रूहि कुम्भो०	१६९
अवरहं देवहं सिरु पुज्जि०	१४२	किं कृतेन न यत्र त्वं	२०८
अशनीयन् सदा मांसं	२०३	किं नन्दी किं मुरारिः	१४३
अङ्गैरुत्पुलकैः प्रमोद०	८९	कुक्कवी संभल चत्तधण	१०४
अन्धयसुयाण कालो	१५३	कुलं पवित्रं जननी कृतार्था	१०४
अंशं तंषच्छीए	२९	कूर्मः पादोऽत्र यष्टि०	९८
आकरः सर्वशास्त्राणां	३९	कोटाकोटिः कोटिकोटिः	१८०
आचार्यहरिभद्रो मे	१२५	क्षितिप तव समक्षं	१४८
आचार्योऽहं कविरहमहं	१४८	खचरागमने खचरो	१३३
आसंसारं कइयुंगबेहिं	१४९	खयोतयुतिमातनोति	१७९
आसंसारं सरियासएहि	१०४	खंडं विणावि अखंड०	८८
इय उज्जयसीलालंकिया	८८	गतप्राया रात्रिः कृशतनु०	११४
इयं व्योमाम्भोधेस्तट०	१४९	गयमाणसु चंदणु	८७
इह निवसति मेरुः	१८९	गयवर केरह सत्थरह	९४

गलत्विवदार्नि चिरकाल०
 गुणचन्द्र वाणमन्तर
 गुणसेण अगिगसम्म
 गुणेरुसुङ्गतां याति
 चक्रिदुगं हरिपणं
 चक्षुः संवृणु वक्रवीक्षण०
 चटचटिति चर्मणि
 चतुर्मुखमुखाभोज०
 चित्तादिषति यो मांसं
 चिरं चित्तोयाने चरसि च
 छायाह कारणि सिरि
 जड सवत्थ अहसिय
 जय-विजया य सहोयर
 जह जह पएसिणिं
 जीयं जलबिंदुसमं
 जीर्णे भोजनमात्रेयः
 जे केवि पट्ट महिमंडलंमि
 जे चारिसिहिं निम्मला
 तइया मह निग्गमणे
 तत्ती सीअली मेलावा केहा
 तुम्हाण किंकरो हं
 त्याज्या हिंसा नरकपदवी
 त्रैकाल्यं द्रव्यषट्कं नव०
 त्वद्वाक्यतोऽपि केषांचित्
 दन्तानां मलमण्डली
 दर्पणापिपितमालोक्य
 दामोदरकराघात०
 दिग्गम्बरशिरोमणे
 दिग्वासा यदि तत् किमस्य
 दिदृक्षुर्भिक्षुरायातो
 दीहरफणिदनाले
 दोषि गिहत्था घडहड
 घर्मलाभ इति प्रोक्ते
 न गङ्गां न गाङ्गेयं
 न यन्मुक्तं पूर्वं रडु०

१४८
 ७२
 ७३
 १६९
 ६३
 ९३
 ९८
 १५७
 २०३
 १९०
 ८७
 ८८
 ७३
 ३०
 १०१
 ३९
 ८८
 १००
 ८६
 ८९
 २०९
 १४५
 १०४
 ५९
 १७७
 १०३
 ११६
 १७५
 १४२
 ५८
 ३८
 १०४
 ५६
 ८७
 २०६

नवि मारिअइ नवि
 नाकृत्वा प्राणिनां हिंसा
 नारीणां विदधाति निर्दुति०
 नाहं स्वर्गफलोपभोग०
 निद्रा जागरणादिकृत्य०
 निषपुच्छिण भणिओ
 नो बाहुतमुत्कृत्य
 पइं मुक्काहवि वरतरु
 पइं सगगए सामंतराय
 परिसेसिय हंसउलं
 पसु जेम पुलिदउ पीअइ
 पसु वे रुडंवि विहसियउ
 पङ्के पङ्कजमुज्जितं
 पंच महच्चयजुत्त०
 प्रकाशितं त्वयैकेन
 पाणयकप्पे मुनिसुव्वओ
 पातु वो हेमगोपालः
 पालित्तय कहसु फुडं
 पासत्थाइ वंदमाणस्स
 पांशुमलिनांघ्रिजंघः
 पियसंभरण पल्लुहंत
 पृथुकार्तस्वरपात्रं
 पृथुरसि गुणैः कीर्त्या
 पौत्रः सोऽपि पितामहः
 प्राइं मुणिहिं वि अंतडी
 बलं जगद्भ्वंसनरक्षणक्षमं
 बाला चंकमंती पए पए
 बृहस्पतिस्तिष्ठतु मन्द०
 बे घउला बे सामला
 ब्रह्माण्डोदरकोटरं कियविदं
 भयमेकमनेकेभ्यः
 भवन्तु ते दोषविदः
 भिक्खयरो पिच्छह नाहिं
 मुड्डीमहिं वयं भैक्ष्यं
 भूमिं कामगर्विं स्वगोमय०

६०
 २०३
 १७९
 १४२
 ८८
 ३१
 ५९
 ८८
 १०५
 ८७
 ९१
 १४३
 ११३
 १०४
 ५९
 ४२
 १९४
 ३१
 २०९
 ८७
 ९४
 १४९
 ९८
 १९०
 १०४
 १४१
 ८५
 १४८
 १३१
 १५०
 ५९
 १००
 १०६
 १९४
 १८५

आतर्गामकुविन्दकन्दलयता	१९०	विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो	१८८
मई नायं सिद्धेस	१९५	विषं विनिर्वृय कुवासना०	१२५
मदेन मानेन मनोभवेन	१०४	विंशेण विणावि गया	८७
मद्गोः शृङ्गं शक्रयष्टि०	५५	शास्त्रं शास्त्रं कृषिविद्या	८६
मयनाहिकलुसिएण	१०५	शम्भुगौडमहामहीप०	१४७
मर्दय मानमतङ्गजदर्प	८४	शुकः कवित्वमापन्नः	१९०
मलओ सचंदणो चिय	८७	शैल्यं नाम गुणस्तवैव	१०२
माणसरहिएहिं सुहाई	८७	श्रीछित्तपे कर्दमराजशिष्ये	१४९
मातर्मा स्पृश मा स्पृश	१४७	श्वेताम्बरौष्यं किं ब्रूयात्	१७८
मात्रयाऽप्यधिकं किञ्चित्	१८७	स एष भुवनत्रयप्रथित०	१४३
मानं मुञ्च स्वामिनि	११३	सत्यं वप्रेषु शीतं	१४५
मा भूत् संबत्सरोऽसौ	१०९	सद्बृत्त सद्गुण महार्घ्यं	१०१
मायंगासत्तमणस्त	१०१	सन्वत्थ अत्थि धम्मो	१४०
मालविओसि किमन्नं	१४६	सर्वदा सर्वदोऽसीति	५९
यत्कङ्कणाभरणकोमल०	१५२	सहस्रशीर्षा पुरुषः	१९०
यदमोघमपामन्तरुतं	१०४	सन्तोषं स्फारनिःकिञ्चन०	१८०
यदि नाम कुसुदचन्द्रं	१८०	सन्ध्यां यत् प्रणिपत्य	१०३
यद्यपि हर्षोत्कर्षं	११५	संवृतावयवमस्तदूषणं	१७९
यत्र तत्र समये यथा तथा	१०४	सारीरं सयलं बलं	९१
यामः खस्ति तवास्तु	८५	सिद्धंतंततपारंगयाण	९२
यो वादिनो द्विजिह्वान्	१७३	सिषकेउ सोहम्मे	४२
रसातलं यातु यदत्र पौरुषं	१४३	सिंहो बली हरिणशूकर०	१८९
राज्ये सारं वसुधा	९२	सीसं कहवि न कुट्टं	३९
रामो नाम बभूव हुं	१०३	स्पर्शोऽमेध्यभुजां	१४२
रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः	८५	स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वर०	१४४
लज्जिञ्जइ जेणि जणे	१०१	स्फुरन्ति वादिखयोताः	६१
लिखन्नास्ते भूमि	११४	हरशिरसि शिरांसि	१४४
बह्विवरनिगयदलो	९४	हन्ता पलस्य विकेता	२०३
वक्त्रं पूर्णशशी सुधा	१०१	हंसा जहिं गय तहिं गय	८७
वपुरेव तवाचष्टे	६३	हंहो श्वेतपटाः किमेष	१७४
वपुः कुन्तीभूतं तनुरपि	९१	हुत्वा मंत्री विधाता	१५५
विधिनियमभङ्गवृत्ति०	७७	हेमसूरी अत्थाणि जे ईसर	१८७
विद्धा विद्धा शिलेयं	१५७	हेमाद्रैर्बलवत्प्रमाण०	१४८
विद्योतयति बालोकं	५९	हेलानिदलियगईद	१५२
विमृश विमृशाम्भोभिः	१७७		

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतविशेषनाम्नां अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अजयमेरु [दुर्ग]	१९७	आमराज [रुपति]	८१-९३, ९५-९७,	उंबरणीग्राम	१३१
अजितयश [मुनि]	७७, ७८		९९, १०१, १०७,	ऊदावसति [प्रासाद]	१७२
अजितसिंहसूरी (१)	११३		१०८, ११०	ऊषिमण्डल प्रकरण [ग्रन्थ]	७९
” ” (२)	२१४	आम [रुप] पुर	९९	एकार्य कोश [ग्रन्थ]	२११
अणहिलुपुर (पत्तन)	१०७, १२८, १३०,	आमविहार [प्रासाद]	११०	औंकारपुर [नगर]	३१
१३३, १३५, १३६, १४०, १५०, १५२,		आमिग [पुरोहित]	१८८	कच्छ [देश]	१८६
१५७, १५९, १६८, १७२, १७५, १७६,		आम्रेधर [आद]	१६६	कनकग्राम [सूरि]	१
१८३, १८५, १८९, १९५, १९८, २०२		आर्य खपुटाचार्य	२, ३३-३५, ४०, ४३, ४४	कन्यकुब्ज (काम्यकुब्ज) [देश]	५०,
अतिसुषक्त [मुनि]	१७९	आर्य नन्दिन [सूरि]	२, १९, २१	८८, ९०, ९६, ९८, १००, १०५, १०७,	
अध्यात्म-योगशास्त्र [ग्रन्थ]	२११	आर्य नागहस्ति [सूरि]	२८	१०९-१११, १४७, १८६, १८९	
अनेकार्यकोश	२११	आर्य रक्षित [सूरि]	२, ९-१४, १७-	कन्यकुब्जपुर [नगर]	८३
”	२११		१९, २७	कपर्दी [यक्ष]	११९
अभयकुमार [श्रेष्ठिपुत्र]	१६४	आर्य समित [सूरि]	३, ४	कमलकीर्ति [मुनि]	१५९
अभयदेव सूरि	२, १६१, १६४, १६६, २१३	आर्य सुहृति [सूरि]	४३	कर्ण [रुपति]	१६८, १९५
अवध [मन्त्री]	४६, २०७, २०८	आर्यग [कुंभकर]	१९६	कर्णराज्य	१६६
अव्यमसाद ”	१७२, १७३	आल्हादन [रुपति]	१७३	कर्णोट [देश]	१७४, १८६
अम्बादेवी	४४, ४५, ४६, ११९	आशापहरी [ग्राम]	१६५	कर्णोटनृप	१७४
अम्बासिखर	१९५	आशाम्बर (दिगम्बर)	१७५	कर्णावती [नगरी]	१७४, १७५
अर्णोराज [रुपति]	१९७, १९८, २०१, २०२	आशुक [मंत्री]	१८१	कर्दमभूप [रुपति]	१४७, २१४
अर्जुनगिरि	१६०, १७२	आषाढ [श्रावक]	१६५	कर्मारपुर [ग्राम]	५७
अलिअनराग [देव]	२०	इन्द्रभूति [राणधर]	३	कलहंस [सूरि]	४३
अलङ्कृतिचूडामणि [ग्रन्थ]	२११	ईश्वरी [श्राविका]	८	कलापक [व्याकरण ग्रन्थ]	१८५
अल्लभूप [रुप]	७८, १६२, २१३	उजयन्तगिरि [तीर्थ]	८, १०८, १३७,	कलिंग [देश]	१८६
अवन्तिदेश	३, ६, ९, १६, ४९, १३३, १३४,		१८४, १९५	कल्याणकटक [नगर]	२०६
	१३८, १४७, १४८, १८५	उजयिनी पुरी	१०, २३, २६, ५८	कल्याणमन्दिर [स्तव]	५९
अवन्तिनायक	१५४	उत्तराध्ययनसूत्रवृत्ति [ग्रन्थ]	१७, १३५,	कविराज-श्रीपाल	१९०, १९३
अवन्तिसंघ	१४०		१७८	कंदिका [वेदशा]	१०९, ११०
अवलोकन [पर्वतरांग]	१९५	उत्साह [पण्डित]	१७९, १८६	काकलायस्थ [पण्डित]	१८६
अवलोकाग्र [विद्वान्]	१७९	उद्य [श्रावक]	१७२	कात्यायन [गोत्र]	५५
अथावबोधतीर्थ	३४, ४१, ४२, ४६	उद्यन [मंत्री]	१८४, १९६-१९८,	कान्ती नगरी	१६५
अष्टावृत्तातीर्थ	१३१, १७१, २०२		२०७, २१०	कान्यकुब्ज [देश]	८१
अष्टावृत्तिगिरि	३, ८, ३६, १३०	उदायन [रुपति]	९	कामरूप	१८६
अंकुलेखर [ग्राम]	४५	उषातुग्राम	१३३	”	१८६
अर्ग [देश]	१८६	उपदेशमालावृत्ति [ग्रन्थ]	१२३	कामाख्या देवी	१८०
आचाराक्षसूत्र [ग्रन्थ]	७	उपमितिअवग्रहप्रज्ञा कथा [ग्रन्थ]	१२४	कार्पासिक [श्रावक]	७५

काल(कि)काचार्य	२,२२-२८,३३,३८, ४३,१००	गांमिक [मंत्री]	१०७	चन्द्रमहागच्छ	१६७
कारिजर [दुर्ग]	१०५	गिरानर [पर्वत]	११५	चन्द्रशेखर [राजा]	४२
काशि [देश]	१८६	गिरिखण्डल [पर्वत]	७७	चन्द्रावती [नगरी]	११९,२०२
काशीनर	१८९	गुप्तमन्दुर [ग्राम]	३३,३४	चाचश्रेष्ठी	१८३,१८४
काशीनर [देश]	८३,१७२,१८४-१८६	गुणचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७२	चान्द्रगच्छ	११८,१८३
कासद्वन्द्वनगर	४४	गुणचन्द्रसुरि [श्वेताम्बर]	४३	चापोकट [राजवंश]	१६३
कितवकथानक पञ्चक [ग्रन्थ]	७५	गुणाकरसुरि (१)	२२	चासुण्डराज [चातुन्य वृपति]	१३०
कीर [देश]	१४४	” (२)	११७	चास्कीर्ति [दिगम्बर सुरि]	११२
कीर्तिपाळ [क्षत्रिय]	१९८,१९९,२०४	गूर्जर [जनविशेष]	१५६,१५८	चारभट [सुभट]	२०१,२०२
कुंक(कु)ग देश	७,१८६,२०७	गूर्जरकवि	१५६	चाक्ष्यग्राम	१६५,१६८
कुक्काधिपति (मल्लिकाजुन)	२०७	गूर्जदेश	४७,५०,८०,१२१,१३३,१३४, १४०,१५०,१५३,१५७,१५८,१५९, १६८,१७१,१७५,१८३,१८५,१८९	चित्रकूट [पर्वत]	६२,६९,१७३,
कुंडनेखर [तीर्थ]	५९	गूर्जर मण्डळ	९९	चेतक [राजा]	२१०
कुमारपाल [वृपति]	१९५-१९७,२०१, २०६,२०७	गूर्जराचार्य	१५८	चेदि [देश]	१८६
कुमार बिहार [प्रासाद]	२०६	गूर्जराधीश	१४५,१६९	चौह [देश]	१८६
कुमुदचन्द्र [दिगम्बर विद्वान्]	१७४,१७८- १८१	गूर्जरवसि	४७,१५४,१५६,१६२	छक [श्रेष्ठी]	११८
कुम्होर	१८६	गूर्जरेश	१३४,२०१	छन्दश्चक्रामणि [ग्रन्थ]	२११
कुवलयमाला [कथा ग्रन्थ]	१२३	गोकुलबास	१०५	छित्तप [कवि]	१४९
कुर्बपुर [ग्राम]	१६२	गोदावरी नदी	८८	जम्बूद्वीप	१६०
कृष्ण [ब्राम्हण पण्डित]	१७२	गोपगिरि	८४,९७,१६८,१७२	जम्बूस्वामी	२६
कृष्णदेव [क्षत्रिय]	१९७	गोपालगिरि	१६८	जयकेशि [राजा]	१७४
कृष्णभूप [वृपति]	३६,३९	गोमती [ब्राह्मणी]	१४६	जयतिहुयण [स्तव]	१६६
केशवर [तीर्थ]	१८७,१८८	गोविन्दसुरि } ९२,९९,१००,११०, गोविन्दाचार्य } १५२,१५३,१६८		जयसिंह [सिद्धराज]	१६७,१६८,१९१, १९२,१९४
केरुहण [मण्डलेश्वर]	२११	गोहामाहिल [संप्रदायप्रवर्तक]	१७,१८	जया-विजया [देवी]	११८
केशव [पण्डित]	१७७,१७९,१८०	गौड [देश]	५४,८५,१४७,१५५,१८६	जाकिनी [महत्तरा साप्ती]	६८
कैशिक देश	१८६	गौडपुरी	८६	जाडुति [श्रावक]	६१
कोटिनगर [ग्राम]	४४,१९५	गौडवच [काव्य]	९९	जान्दवी [गंगा]	२८
कोठ्याचार्य [सुरि]	१५४	गौतमस्वामी	१,१८४	जालंधर [देश]	१८६,२०८
कोर(रि)टक [ग्राम]	४१,११८	घट [पूर्व] पुष्पभित्र [सुरि]	१५	जावधि [श्रावक]	६१
कोशालग्राम	५४	चकनालपुर [नगर]	४२	जितराजु [राजा]	४१,८०
कोशलापुरी	२८	चंगदेव [वणिक्पुत्र]	१८३	जितारि [राजा]	६२
क्षस [देश]	१८६	चंदनबाला [साप्ती]	१७२	जिनदत्त [सुरि] (१)	४७
खंगार [वृपति]	१९९	चन्द्र सुरि (१)	८,१२६	” ” (२)	२१४
खेटकाधार मंडळ	९९	चन्द्र सुरि (२)	१३२,१८०,२१४	जिनदत्त [श्रेष्ठी]	८,११८
गजवर (चण्णभट्टीसुरि)	९४	चन्द्रकान्ता [राज्ञी]	४३	जिनदास [श्रावक]	१३६
गया [तीर्थस्थान]	१८६	चन्द्रगच्छ	१२३,१३३,१८३,२१३	जिनदेव [श्रेष्ठी]	१३५
गर्गस्वामि [मार्गर्षि]	१२३,१२४	चन्द्रगुप्त [मौर्यवृपति]	८१	जिनदेवी [आनिका]	१७१
गर्वभिल्ल [राजा]	२२,२३,२४	चन्द्रपुर [नगर]	४१	जिनभट सुरि	६२,६४,७३
गंगा [नदी]	१०७,१०८,११३,११४	चन्द्रभस्मसुरि	१,८,१८,२१,२७,४०,४६, ५३,६१,७६,७९,१११,११७,१२०, १२६,१३२,१३७,१५१,१६०,१६६, १७०,१८९,२१२,२१५	जिनभद्रगणि [क्षमाभ्रमण]	३१
गंगादट	११७			जिनामन्ध [सुरि]	७७-७९
गंगाधर [ब्राम्हण पण्डित]	१७२			जिनेश्वर सुरि	१६२-१६४,१६६,२१४
गंगापार	१८६			जीवदेवसुरि	२,४७-४९,५१-५३
				जैवधर्म	१०
				ज्ञानदेव [शैवाचार्य]	१६३

टिबक [ग्राम]	१८५	देवकी [माझणी]	५५	मन्व [बौद्धमुनि]	७७
डकरीपुरी	१२९	देवसुरि [बाणी]	२, ११८, १३५, १७१-	मन्वक [सुरि]	७८
डुंवाडीग्राम	८०		१७५, १७७, १७८, १८०,	मन्वपुत्र [ग्राम]	२०७
डंकपुरी	३६		१८१-१८३, १९१	मन्वीश्वरीय	४३
डहुर [भावक]	१०	देवानन्वसुरि	१, ५५१	मन्वसुरि	१२, १९९, १००, ११०
डणोपड्डव [ग्रन्थ]	१३६	देवेन्द्र मुनि	३९	नमि-मिमि [विद्याधर]	२८
डशशिला [पुरी]	११८, १२०	देशीनाममाळा [ग्रन्थ]	२११	नयचक्र [ग्रन्थ]	७७-७९
डरङ्गकोला [कथाग्रन्थ]	३९	द्रोणाचार्य [जैनसुरि]	१५२, १६०, १८८	नमोदास	४२
डारङ्ग गिरि	२०७	दृष्टिवाद [शास्त्र]	९	नववन [राजा]	१९८
डारङ्ग नग		द्रुषिचदेशीय [बाणी]	१३६	नागवत्त [श्रेष्ठी]	२१
डारणगिरि		द्वारका [नगरी]	१०८	नागदेव [श्रेष्ठी]	१०८, १७७
डारङ्गलिटी [नगरी]	१६५, १८४	द्राक्ष्य महाकाव्य	२११	नागपुर [नगर]	१६८, १७२, १७३
डिलकमजरी [कथाग्रन्थ]	१३३, १४५	द्रिसम्भानकाव्य	१६०	नागाजुन [योगी]	३६, ३७, ४०, १६५
डिहुणपालविहार [प्रासाद]	२०७	धनगिरि [मुनि]	३, ४	नागावलोका [कामराज]	८६, १०९
डुम्बवनग्राम	३	धनजय [राजा]	६०	नामिनीदेवी	१३६
डोसलिपुत्र [आचार्य]	९, ११-१३	धनदेव [श्रेष्ठी] (१)	११२	नारोन्द्र कुल, गच्छ ८, २९, ७९, १२३, १६३	
डिभुवनगिरि [पर्वत]	२१४	धनदेव [श्रेष्ठी] (२)	१३३	नालिकरेचसति [प्रासाद]	५४
डिभुवनपाल	१९५, २०३	धनदेवी	१६४	नासिक्यपुर [नगर]	१८८
डिकोचन [तलारक्ष]	२१०	धन्व [द्विज]	१७२	निघण्ट [ग्रन्थ]	२११
डिबडिशालाकापुरवचरित [शास्त्र]	२११	धन्वूक [नगर]	१८३	निर्वाणकलिका [ग्रन्थ]	४०
धारापुत्रगच्छ	१३३	धनपाल कवि २, १३३, १३४, १३६, १३८-		निदुति कुल, गच्छ ८, १७३	
धारापुत्रपुर	१२८, १३४, १३६		१५१, १५८, १५९	नेपाल [देश]	१८६
धाहड [श्रेष्ठी]	१७३, १७७, १७८	धनपाल व्यवहारी	३	न्यायावतार [ग्रन्थ]	५९
दक्षिणापथ	७, ६०, १५५, १५७	धनपाल श्रेष्ठी	३, ६	पद्मवटी [तीर्थस्थान]	१०३
दक्ष [श्रेष्ठिपुत्र]	१२९	धनधी [श्रेष्ठिनी]	१३३, १३९	पद्माल देश	२४, ८०
दसापुर [नगर]	६, ९, १२, १६	धनेश [भावक]	१६५	पद्माश्रयचैत्य	
दाक्षिण्यचन्द्र [सुरि]	१२३	धनेश्वर [सुरि]	२१४	पत्तन [जणहिलपुर] १३२-१३६, १५०,	
दामोदरहरि [तीर्थस्थान]	१०८	धर्म [पंक्ति]	१३६, १४६, १४७, १५०	१६२, १६४-१६७, १७३, १७६	
दाहड [राजा]	३४	धर्मराज [रुपति]	८५, ८८, ८९, ९४-९९	पत्तनसङ्घ	१७५
दिगंबर [संप्रदाय]	१३५, १७४, १७९	धर्मगोप [सुरि]	२१४	पद्म [श्रेष्ठिपुत्र] (१)	१९
	१८०, २१३	धर्मदेव [श्रेष्ठी]	४७	" " (२)	१३५
दिवाकर [सिद्धसेनसुरि]	५७	धवलक } पुर	१६५, १७२	पद्मचक्री	४२
डुम्बुक [राजा]	१०७-११०	धवलकक }		पद्मचरित [ग्रन्थ]	७९
डुम्बक [पूर्व] पुण्यसिद्ध [सुरि]	१५-१८	धरणीधर [पण्डित]	१७२	पद्मदक्ष [श्रेष्ठी]	११, ११
डुल्लभदेवी [महाराजिजननी]	७७, ७९	धरणीगोन्द्र [देव]	१२७	पद्मदेवसुरि	२१४
डुल्लभराज [चालुक्य वृपति]	१६२, १९०	धारावास-पुर, पुरी, नगरी २२, १३४, १३८		पद्मप्रभ [राजा]	१७
डुल्लभसर	१९०	१४१, १४६-१४८, १५३, १५४,		पद्मयसा [श्रेष्ठिपत्नी]	१९, २१
देवचन्द्र [उपाध्याय]	११८	१५६, १६१-१६३, १७२		पद्मकार [द्विज]	१७२
देवचन्द्रसुरि	१६३, १८३, १८४	धारासंच	१४०	पद्मावती [देवी]	२०७
देवप्रसाद [सत्रिय]	१९५	धारिणी [श्रेष्ठिनी]	११८	पद्मावती [राजपत्नी]	१९
देवबोध [शेताचार्य]	१७२, १७३, १८९	धूमराज [रुपति]	१२७	पद्मिनीसंघ [पत्तन]	१९
	१९०, १९१-१९४	नडूल पुर, पत्तन	११८, ११९, १३४	परमहंस [मुनि]	६५, ६८, ७०
देवराज [वृपति]	१२७	नडूलेश	२१०	परमारवंश, कुल	९६, १५५, १८८, २००
देवर्षि [माझण]	५५, १३८	नन्द [गोप]	१०५		२०९

पलित (पादलित) [स्त्रि]	२९	प्राग्वटवंश	१७१	मीसेखर [महादेव]	१२९
पहीवन	२०७	फल्गुश्रित [स्त्रि]	९, ११-१३, १६, १७	मीष	१८८
पहीवास	१६७	कुल भेदी	२८, २९	सुवन [सुनि]	३३, ३४
पक्ष्यपद्मपुर [ग्राम]	१६४	वकुलसिंह [आरामिक]	७	सुवनपाल [राजा]	१६२
पाञ्चाल [कवि]	३९	वह्म [देश]	१८६	भूपन सुनि	४२, ४३
पाटलपुर [ग्राम]	८०	वप्य [क्षत्रिय]	८०	भृगु [ऋषि]	४१
पाटलिपुर, - पुत्र, नगर	६, ९, १२, २९, ३४, ३६, १०९	वप्यमहि स्त्रि	२, ८०-१११	भृगुकण्ड [नगर]	२५, ३३-३८, ४२, ५४, ६०, ७७, ७८, १४६, १७१, २०७
पाणिनि [व्याकरणग्रन्थ]	१८५	बलमानु [नृपति]	२५	भृगुक्षेत्र	३४, ४५, १७२
पाणिनि [ग्रन्थकार]	१८०	बलमित्र [नृपति]	२५, ३३, ३८, ३९, ६०	भृगुपुर [स्थान]	२५, ३५, ४१, ४२, ४३, १७१
पाटलि-आचार्य, स्त्रि	२, २८, २९, ३१, ३२, ३६-४०, ४४, ५४, ६१, ६५	बाण [कवि]	११३-११६	भोगवती [वेद्या]	३९
पाटलिपुर	३६	बुद्धानन्द [बौद्ध पण्डित]	१८, १९	भोज [नृपति]	१०७
पाटलि भाषा	३६	बुद्धिसागर स्त्रि	१६२, १६३, १६६	भोजराज [धारापति]	१०९, ११०, १२३, १३४, १३८-१४३, १४५, १४६, १४८, १४९, १५२-१५५, १५७-१६१
पारसीक [देश]	१८८	बृहस्पति [पण्डित]	३९	भोजपर्वद	१५९
पार्ष्वचन्द्र [विद्वान्]	१७२	ब्रह्मर [द्विज]	१९९	भोज व्याकरण	१८५
पाहिनी [धाविका]	१८३, १८४	बौद्ध	७, ८८	भोजसभा	१५४
पांशुपुर [नगर]	३२	बौद्धपुर	१२८	भोजदेवी [राज्ञी]	१९७
पिण्डतारक [ग्राम]	१०८	बौद्धविहार	१२९	भगदोडा [तीर्थ]	१०८
पिप्पलवाटक ,,	१८१	बौद्धशासन	७	भङ्गाहुत नगर	१७१
पिप्पलानक [ग्राम]	५०	ब्रह्मक्षत्रिय [जाति]	११२	भण्डनराणि	२९
पुण्डरीक [मिरि]	१०७, १९८	ब्रह्मशान्ति [यक्ष]	११९	भण्यदेशीय	१३८, १६१
पुष्करिणी [नगरी]	१७२	ब्राह्मीदेश	१८४	भनु [शाककार]	२०३
पुण्यमित्र [स्त्रि]	१५, १६, १८	भक्तान्नरत्न	११६, ११७	भथुरापुरी	१६, १७, २८, २९, ३१, १०२, १०७, १२८
पूर्णचन्द्र [भोष्टिपुत्र]	१७१, १७२	भट्टि [क्षत्रियपत्नी]	८०	भयणह्रा [राज्ञी]	१७९
पूर्णचन्द्र स्त्रि	२१४	भट्टिमंडल [देश]	१४७	भयूर पण्डित [कवि]	११३-११५, १४९
प्रजापति [नृपति]	३२	भद्रकीर्ति [वप्यमहि]	८०, ८१, ११०, १११	भस्मण्डल	१७८
प्रतिष्ठा [भेष्टिपत्नी]	२८	भद्रगुसाचार्य	६, ११	भल्लादी [स्त्रि, आचार्य]	२, ४४, ७७-७९, १६६
प्रतिष्ठानपुर, नगर	२५, ३८, ४१, ६०	भद्रेश्वर स्त्रि	१८१	भल्लिकार्जुन [राजा]	२०७
प्रद्युम्नस्त्रि	२, ८, १८, २१, २७, ४०, ४६, ५३, ६१, ७६, ७९, १११, ११७, १२०, १२६, १३२, १३७, १५१, १६०, १६६, १७०, १८२, १८३, २१२, २१३, २१६	भद्रहरत्न	२०७	महर्षि [ब्राह्मणविद्वान्]	१७९
प्रद्योतराज [नृपति]	२१०	भरतक्षेत्र	१७, ४२	महाकाल [शम्भु]	२२९
प्रद्योतन स्त्रि	२१८	भरतेश्वर स्त्रि	२१४	महाकाल [शिवभक्त]	१४१, १४३, १४६
प्रभाचन्द्र स्त्रि	८, १८, २१, २७, ४०, ४६, ५३, ६१, ७६, ७९, १११, ११७, १२०, १२६, १३२, १३७, १५१, १६०, १६६, १७०, १८२, १८३, २१२, २१५	आगत वसोनी	१८१	महाकीर्ति [दिगम्बरसुनि]	११२
प्रभावती [राज्ञी]	२१०	आंडशालिक [गोत्र]	१८८	महाधर [श्रेष्ठी]	१६४
प्रमाणमीमांसा [ग्रन्थ]	२११	आनुमित्र [राजा]	२५	महानिशीथ [शाक]	७५
प्रवरपुर [नगर]	११५, १८५	आनुसुनि	४२, ४३	महापरिज्ञाध्ययन [शाक]	७
प्रसन्नप्रमाण [ग्रन्थ]	१०५, १०७	आनुषी [राजकुमारी]	२५	महापुरी [नगरी]	७
प्रसन्नप्रकाश [ग्रन्थ]	४०	आमु [श्रेष्ठी]	१७९	महाबोध [पुर]	१२४, १२९, १८६
		आरत [पुराणग्रन्थ]	७५	महाभारत [पुराणशाक]	१८८
		आषाढाचार्य	१६९	महाप्रा [देश]	१८६
		मीम [भेष्टिपुत्र]	१३३		
		मीम [चौख्य नृपति]	३१, १३३, १३४		
			१५२-१५४, १५९, १६०, १६४		

महास्थान (बाघट नगर)	४९,५१,५२	वाकिनी महलरा [साप्वी]	६४	वज्रांगला [योगिनी]	१८०
महिष पुर [नगर]	१६६	वाक्यवल्ग्व स्थिति [शास्त्र]	१४२	वङ्गकर [सौगताचार्य]	३३
महीणल [पट्टकिल]	१६५	वुगादि-नेमिचरित [ग्रन्थ]	१६०	वस [देश]	१८६
महीतट [प्रदेश]	१५९	योगशास्त्र [ग्रन्थ]	२०३,२०९,२११	वदनमति [सौगत पण्डित]	७२
महीधर [भेष्टी]	४७	योगिनाम्न [शास्त्र]	३२	वनराज [चापोत्कटवंशीय द्रुपति]	१६३
महीपाल [भेष्टी]	४७	रघुनुर [नगर]	४२	वनराजविहार [जिनमन्दिर]	१६३
महुमहविजय [काव्य ग्रन्थ]	९९	रथावसैगिरि	८	वरदत्त [भेष्टी]	१९
महेन्द्रसुनि	३४,३५	राजगच्छ	२१८	वर्द्धनकुञ्जर [सौगताचार्य]	९५-९७
महेन्द्रसुरि २,३६,४०,१३३,१३८-१४१		राजगिरि [नगर]	१०७	वर्द्धमानसुरि	१३०,१६२,१६४,२१४
	१४५,१५०,१५१	राजगृह [नगर]	४७	वर्मलात [द्रुपति]	१२१
मागध [तीर्थ]	१०७,१०८	राजपुरि ग्राम	१३६	वल्लभराज [चालुक्य द्रुपति]	१३१
माघ [महाकवि]	१२१,१२६	राजविहार [आसाद]	१९१	वलभीपुर	७७,७९,२११
माणिक्य [पण्डित-सुनि]	१०४,१०४,१०७	राम [पण्डित]	१०९	वल्भीनाथ [क्षेत्रपाल]	१२८,१३०
माधवदेव [तीर्थस्थान]	१०८	रामचन्द्र [कवि]	१७३,१८१	वाक्पतिराज [महाकवि]	८५,९६-९९
मानसैत [नगर]	३३,३९	रामदेव [द्रुपति]	२०२	वामभटदेव [संजी]	१९८,१९९,२०१, २०५,२०९,२११
मानसुज [सुरि]	२,११२,११६,११७	रामसैन्ध [पुर]	८९	वात्स्यायन [शास्त्र]	९८
मानदेव [सुरि]	२,११८-१२०	रामायण [पुराणग्रन्थ]	७९	वादमहाणव [ग्रन्थ]	२१३
माव [देश]	२००	राशिल सुरि	४७,४८	वादी देवसुरि	१७१
माळव } [देश] २,२४,१३४,१४०		रक्षिणी [श्रुतिकन्या]	६	वादिबेताल [शान्त्याचार्य]	१३२-१३४
माळवक } १५८,१५९,१६१,१८५,१८६		रुद्र [परमार क्षत्रिय]	१३१	वादिबेताल [शान्त्याचार्य]	१३२-१३४
माळवभूपति	१५४	रुद्रदेव [सुरि]	२,३२,४०	वादिबेताल [सांख्यवादी]	१६८,१६९
माळवमण्डल	१८५	रुद्रमहाल [शिवमन्दिर]	१९०	वामदेव [तपोधन]	१९६
माळवाधीश	१५६,१८५	रुद्रसोमा [ब्राह्मणपत्री]	९-१३	वायव [पुर]	४७-४९,५२
माळवी [श्री]	१६५	रेवानदी	३३,४१,५४	वाराणसी [नगरी]	११२,११८
माळवेश	१६९	रैवतकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,१९४,२११	विक्रमसिंह [राजा]	१९९,२००,२०२
माहेश्वरी [नगरी]	७	रैवतकगिरि [पर्वत]	३८	विक्रमादित्य [द्रुपति]	२५,४३,४९, ५३,५५,६१
मुकुन्दर्षि [बिप्र]	५४	रैवतकतीर्थ	४४	विजयमहा [भूपति]	९८
मुञ्जराज [मालवपति]	१३९,१४३,१४८	रैवतकदुर्ग	३८	विजयमाला [राज्ञी]	४२
मुनिचन्द्र सुरि	१३५,१७१,१७३, १७६,१७८	रैवतावतार [तीर्थ]	१८४	विजयधर [राजा]	४२
मुरण्ड [देश]	१८६	कक्ष [क्षत्रिय]	२१०,२११	विजयसिंहसुरि (१)	४,४१,४४-४६
मुरण्ड राजा	२९	कक्षणावली [नगरी]	८५	विजयसिंहसुरि (२)	१३३
मूलराज [चालुक्य द्रुपति]	१८६	कक्ष्मी [श्रेष्ठपत्री]	१२१	विजयसिंहसुरि (३)	१६७
मेकलकन्यका [नदी]	४१,१४६	कक्ष्मीधर [भेष्टी]	११२	विजयसेन [सुनि]	१७८
मोक्ष वैद्य	१०७,१८३	कक्ष्मीपति [व्यवहारी]	१६१,१६२	विजया [राजकुमारी]	४२
मोक्षवंश	१८३	कलितविस्तरा [ग्रन्थ]	१२४,१२५	विजया [देवी]	११८
मोक्षर, -क [नगर]	८०,८१,९१	लल्लुभेष्टी	४९,५०,५२	विजयाधर [सुनि]	८
मौर्य [वंश]	८१	लाटदेश	२४,२५,३१,३२,१४६, १७१,१८६	विजयाधर कुल, गच्छ, वंश	२८,५४,६१, १२३
यक्ष [क्षत्रियपुत्र]	७७,७८	काटमण्डल	५४,२०७	विष्णु [पर्वत]	३३
यमुना [नदी]	२८	लिजवजा [गोत्रजादेवी]	१४३	विष्णु [सुरि]	१६,१७
यशश्चन्द्र [गणी]	२०८	लिम्बाक्य [अमात्य]	४९	विनिमि [विद्याधर]	९६
यशोधरवल [परमार द्रुपति]	२०२	लोलाकैवल्य	२१०		
यशोवर्म्मा [द्रुपति]	८१,९८	वज्रस्वामि [सुरि]	१,१४,१२३		
यशः [ब्राह्म]	१३७	वज्रसेनाचार्य	७,८		

विभाकर [अम्बापुत्र]	४४	शास्त्रिसैष्य	२४	समुद्रदत्त [वणिक्]	४१, ४२
विमलगणी [सूरि]	१२८	शामल [हस्तिप]	२०२	समुद्रसेन [राजा]	१०७
विमलगिरि [पर्वत]	८, ४०, १२८, २०४, २११	शान्तिचन्द्र [मुनि]	१७२	सरयू [नदी]	२८
विमलचन्द्र [विद्वान्]	१७२	शान्तिचूरि (बाहिबेताल)	२, ११३, १३७, १४५, १५०, १५३	सरस्वती [साध्वी]	२२
विरूपानाथ [क्षेत्रपाल]	१२८, १३०	शान्तिस्तवन	१२०	सरस्वतीपीठ	४१
विकास नगर	३२	शास्त्रिभद्र सूरि	१३६	सर्बदेव (१) [ब्राह्मण]	४८
विशाला [नगरी]	२४, २६, ५५, ६०	शिवनाग [वणिक्]	१२७	सर्बदेव (२) " १३८, १४०, १४१	
विश्वान्तविद्याधर [शब्दशास्त्र]	१८८	शिवभूति [भागवत विद्वान्]	१७२	सर्बदेव सूरि ११८, १३६, २१४	
विश्वामित्र [ऋषि]	७८	शिशुपालवध [काव्य]	१२१	सागर (१) [ब्राह्मणपण्डित]	१७२
वीतभयपुर [नगर]	१२०	शीलभद्र सूरि	२१४	सागर (२) ["]	१७९
वीतरागस्तव [ग्रन्थविशेष]	२११	शीलवती [अष्टिपत्नी]	४७	सागरपोत [वणिक्]	४१, ४२
वीरगणी	२, १२७-१३२	शीलाङ्ग सूरि	१६४	सागरमुनि	२६
वीरचरित [ग्रन्थविशेष]	२१०	शुद्धोदनसुख	३४	साठ [श्रावक]	१३७
वीरदत्त [श्रावक]	११९	शुभंकर [अम्बापुत्र]	४४	सातवाहन [राजा]	२५, ३८, ३९, ४४
वीरनाग [अष्टि]	१७१, १७२	शुभंकर [श्रेष्ठी]	१२१-१२३	सारस्वत [नदीतट]	१९२
वीरमन्त्री	१३१	शोभन [मुनि]	१३८, १४१, १५०	सावित्री [ब्राह्मणपत्नी]	१४६
वीरसूरि, वीराचार्य	२, १३६, १६७, १७०	श्यामल [हस्तिप]	२०१	साकाश्यस्थान	१३८, १३९
वीरस्तुति [स्तव]	५९	श्रमणसिंह [सूरि]	२, ३२, ४०	साब [कुमारपालमित्र]	१९७
वृद्ध देवसूरि	११८	श्रीचन्द्रसूरि	१८०, २१४	सिद्धार्थि [कवि, ग्रन्थकार]	१०१-१२५
वृद्ध-वादी सूरि	२, ५४, ५८, ६१	श्रीधर [ब्राह्मणपुत्र]	१६१	सिद्धक्षेत्र	११८
वैताल [पर्वत]	४२	श्रीपति [ब्राह्मणपुत्र]	१६१	सिद्धपुर [नगर]	४१
वैरसिंह [राजा]	२२	श्रीपत्तन (जणहिलपुर)	१०७	सिद्धप्राभृत [ग्रन्थ]	३४
वैरोज्या [देवी]	१९, २०, २१, २८, २९	श्रीपाल [कवि]	१६७, १७७-१७९, १८९-१९४	सिद्धमर्षादा	१९५
वो(रो)सरि [ब्राह्मण]	१९६	श्रीपुर नगर	४१	सिद्धराज (जयसिंह)	१३५, १६७-१६९
व्याख्यातृ (सिद्धार्थि)	१२४	श्रीमालपुर [नगर]	१२१, १२७	१७३, १७४, १७६, १७८-१८०, १८३, १८५, १८७, १८९, १९१-१९५, १९८-२०१	
शक [जनविशेष]	२४	श्रीमालवंश	१३३, १९६	सिद्धराजमेरु [मन्दिर]	१९७
शकराजा	३२	श्रीमर्षी [वृषति]	४१	सिद्धव्याख्याता (सिद्धार्थि)	१२५
शकवंश	२५	श्रुतकीर्त्ति [दिगम्बरान्वार्य]	४७	सिद्धसारस्वत (धनपालकवि)	१३३
शकसंभव	२५	श्वेतपट	१७४, १७७	सिद्धश्री [साध्वी]	६०
शकुनिकातीर्थ	२५	श्वेताम्बर	१७४, १७८-१८०, १८८	सिद्धसेन सूरि (विद्याकर)	२, ४३, ५४, ६१, १३७
शकुनिकाविहार	४३	पंक्तिह गच्छ	१६७	सिद्धसेन सूरि [सोडगच्छीय]	८०, ८२, ९१
शक्रावतार [तीर्थ]	१४६	संगमसिंह सूरि	२९	सिद्धहेमशब्दनुशासन [व्याकरण ग्रन्थ]	१८०, १८६
शंकर [सान्धिलिप्रहिक]	३९	सज्जन [मन्त्री]	१९४	सिद्धादेश [ग्रन्थ]	४०
शंखोद्धार [तीर्थ]	१०८	सत्तारकपुर [ग्राम]	१०७	सिन्धु [देश]	१८६
शत्रुञ्जयगिरि	३२, ३६, ११८, १२८, १८८, १९४, १९८, २०४, २०८, २११	सखदेवी [ब्राह्मणपत्नी]	४४	सिन्धु [नदी]	२३
शत्रुञ्जयतीर्थ	४४	सखपुर [ग्राम]	१२७, १४६, १४८, १७२	सिंहगिरि [सूरि]	३, ५
शर्मा [द्विज]	१३६	सपादकक्ष [देश]	१६२, १७२, १८६, १९७, २०६	सिंहपुर [नगर]	१९४
शलाकावृक्ष [त्रिपिण्डशलाकापुरुषचरित]	१, २१०	सप्तशती देश	११८	सिंहलदीप	४२, १८६
शाकम्भरी [नगरी]	३७	समरविनेशवृक्ष	[कथाग्रन्थ]	सीमंभरस्वामी	१७, २२
शास्त्रिदेश	२३	समरादित्यचरित	७३, ७४, १०३	सुदर्शना [राजकुमारी]	४२, ४६
शास्त्रिजा	(२४)	समरार्कचरित			

सुधर्मसुरि	४४	सैन्धवी [देवी]	२०८	संसेत पर्वत [तीर्थ]	३६
सुधर्मा स्वामी	२६, ४३, ५८, १६४, १६५	सोपारनगर	८	स्कन्दिच्छाचार्य	५४, ५५
सुतन्दा [वणिक्सुता]	३, ४, ५, १३	सोमचन्द्र (१) [पण्डित, मुनि]	१७२	सम्भनग्राम	८, १६५
सुप्रभदेव [मन्त्री]	१२१	सोमचन्द्र (२) [हेमचन्द्रपूर्वनाम]	१८४	सम्भतीर्थ, -पुर	१८४, १९६, १९८, १९९
सुराह्मदेश	२३, ३६, ४४, १५७, १८६	सोमदेव [सौवत्तिक]	९, ११, १३, १४	स्थाप-हृष्पालु [पर्वत]	२११
सुराह्मण्डल	१९८	सोमनाथ [तीर्थस्थान]	१०८, १२९	स्थिरग्राम	१२८, १२९
सुवर्णकीर्ति [दिगम्बरमुनि]	४७	सोमभट्ट	४४	स्याद्वादरत्नाकर [ग्रन्थ]	१८१
सुवतप्रभु तीर्थ [भृगुपुरस्थ]	४३	सोमर्षि	१८	हरिचन्द्रमुनि	१७२
सुवता [क्षत्रियपत्नी]	३६	सोमेश्वरदेव [पुरोहित]	१६२	हरिद्वार [तीर्थ]	१८६
सुरदेव [श्रावण]	१४६	सोमेश्वरपत्तन, -पुर	१०८, १९५	हरिभद्र सुरि	२, ६२, ६५-७६, १२५
सुरपाल [राजा]	६७, ६८, ७०, ७१	सौगतोपासक	१६	हर्षदेव, हर्षराज [तृपति]	११२, ११३, ११५
सुरपाल [क्षत्रिय]	८०	सौनन्देय (वज्रस्वामी)	११	हरिषेण चक्रवर्ती	४२
सुराचार्य	२, १३, १५२, १६०	सौवीर [देश]	१८६	हस्तिजयपुर [नगर]	९९
सुरिमन्त्र	१८४	संकलीग्राम	१९४	हिमवद्गिरि	७
सूर्यप्रज्ञ [सूत्रग्रन्थ]	१७	संग्राम [क्षत्रिय]	३६	हुंबडक [वेदय ज्ञाति]	६०
सूर्यशतक [काव्यग्रन्थ]	११६	संग्रामसिंह [क्षत्रिय]	१५२	हेमचन्द्रसूरि, } १, २, १८०, १८३	
सेटिका [नदी]	१६५	संपकचैत्य	१३३, १३५	हेमसूरि, हेमाचार्य } २१२, २१५	
सेटीतीर [प्रदेश]	१६५	संप्रति [राजा]	४३, २१०	हंस [मुनि]	६५, ६७
				हंस-परमहंस [मुनि युगल]	६५

बोर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल न० ४८१ निम्न प्रमाण

लेखक श्री प्रभाकराचार्य

शीर्षक उमावत्सरी

खण्ड ४८४४ क्रम संख्या